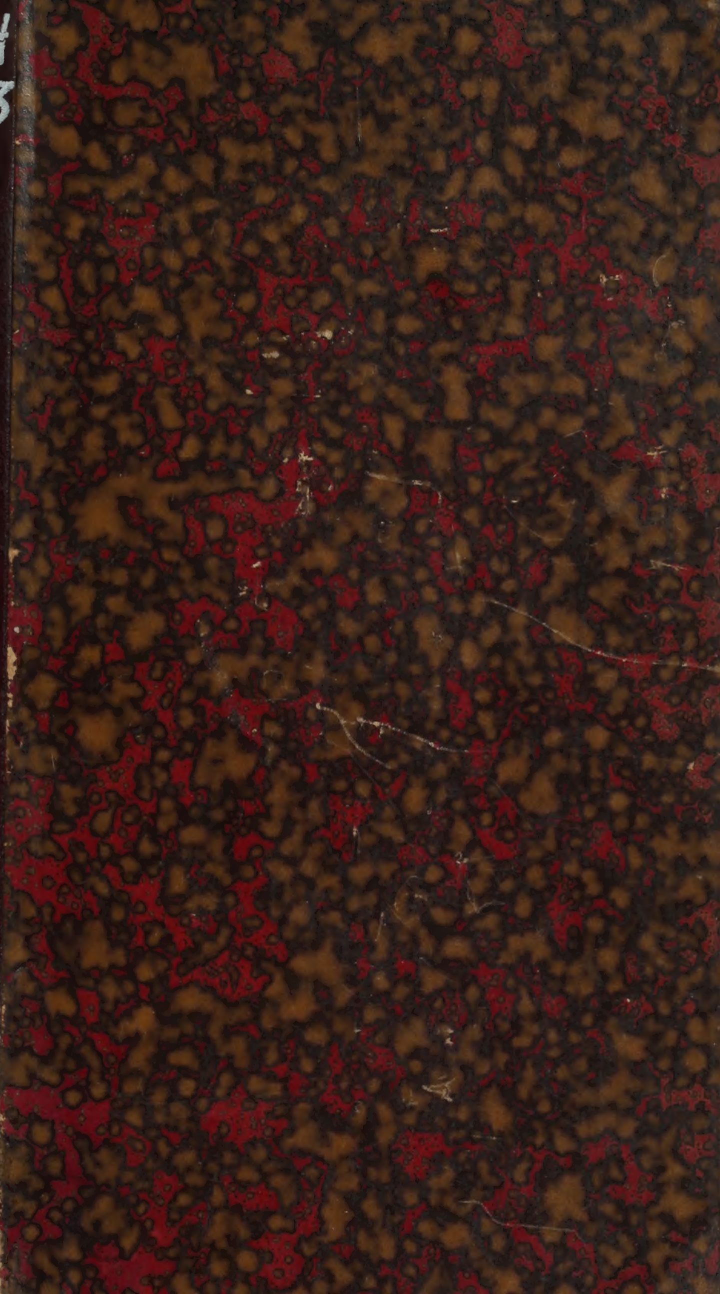

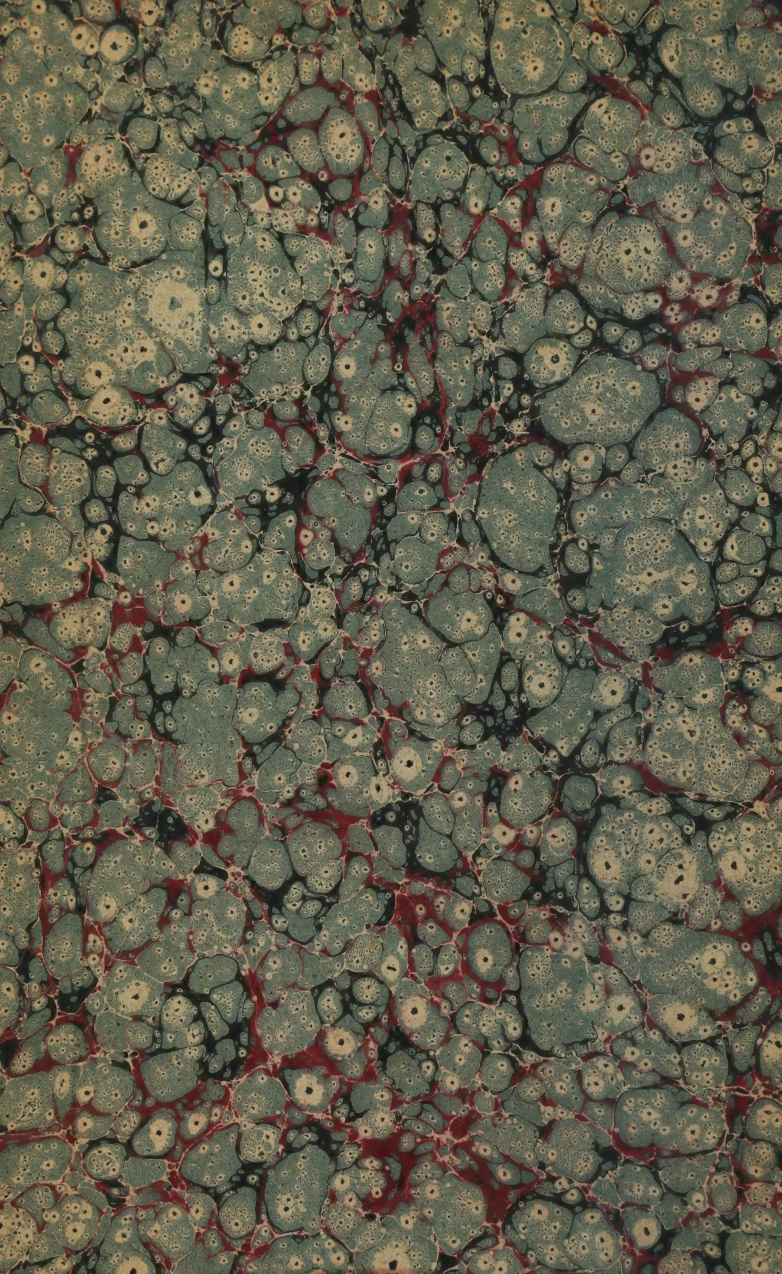

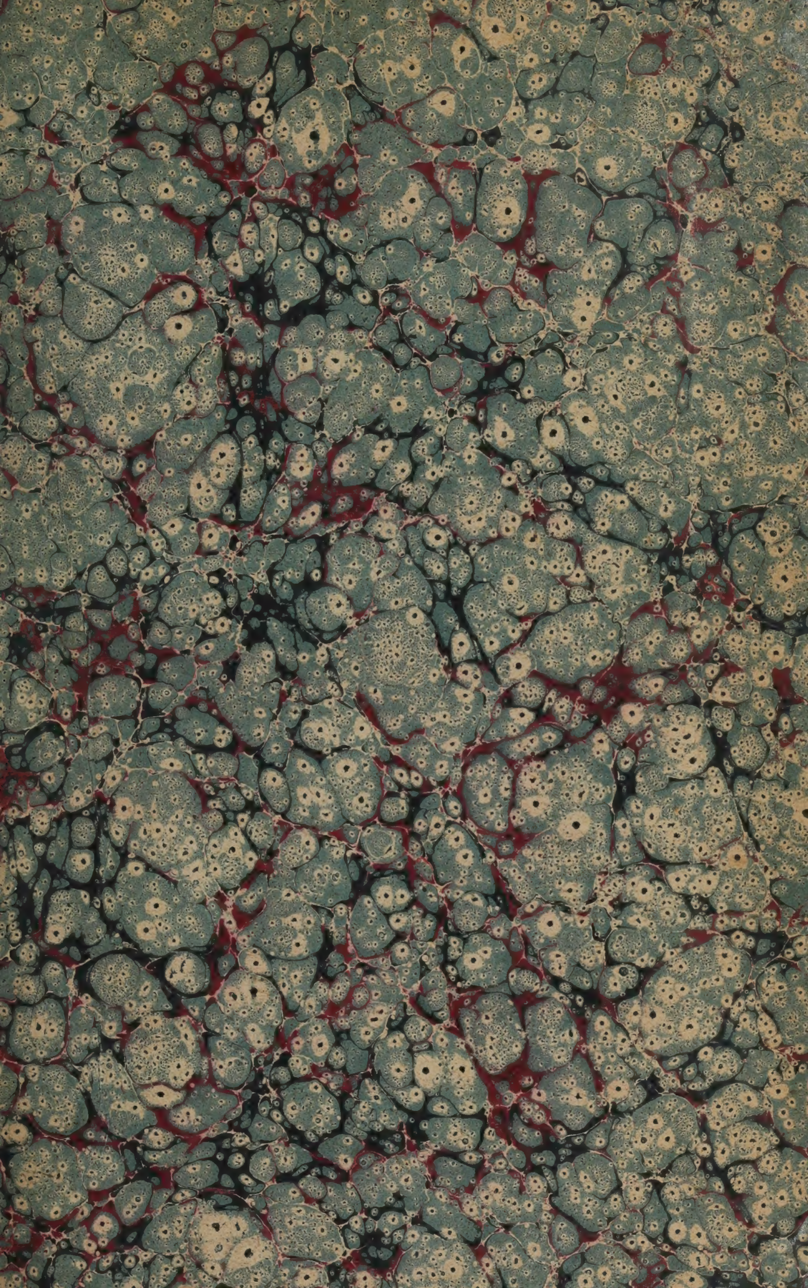

ARISTOTELIS

ETHICA NICOMACHEA.

RECOGNOVIT

FRANCISCUS SUSEMIHL.

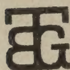

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXX.

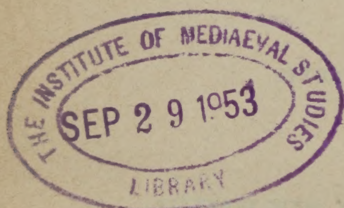

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

HERMANNO RASSOVIO

ET

CAROLO THUROTO

D. D. D.

EDITOR.

Ad verba Ethicorum Nicomacheorum constituenda praeter codices quattuor, quorum consensum Π signo notavi, a Bekkero per totum opus collatos $K^b L^b M^b O^b$ ubique adhibui editionem principem Aldinam (Ald.) et vetustam translationem (Γ), qualis impressa est ex secunda recognitione anno fere MDIV vel MDV hoc titulo inscripta: Decem librorum moralium Aristotelis tres conversiones: prima Argyropili Byzantii, secunda Leonardi Aretini, tertia vero antiqua etc.*), plerumque etiam Aretini translationem (Ar.) secundum eandem editionem. Qui ubi scripturam vertit, quam ego recepi, ut in editione mea critica Politicorum ita hic quoque saepius ad hoc indicandum variis lectionibus ex alio fontium genere deductis hoc signum † adieci. Praeterea lectiones, quas Heliodorus Prusensis (Hel.) in paraphrasi anno fere MCCCLXVII facta, a Daniele Heinsio annis MDCVII et MDCXVII Lugduni Batavorum edita et commentatores a Paulo Manutio Venetiis MDXXXVI hoc titulo: Eustratii et aliorum insignium peripateticorum commentaria in libros decem Aristotelis de moribus ad Nicomachum in lucem protracti, de quibus nostra aetate primus egit Schleiermacher Ueber die griechischen Scholien zur

*) Praesto mihi erant etiam variae lectiones, quas e codice manu scripto Pfitzneri syndici Schweidnitiensis olim duos libros priores, nunc praeter secundum has tantum primi partes 1095 b, 17 — 1100 b, 20. 1102 b, 3 — 1103 a, 10 continente, et per has quidem partes et per 1105 a, 17 — 1106 b, 5 sibi enotavit Mauritius Schmidtius comiterque in meum mihi usum permisit. Quas, ubi ab impresso recedunt, Γ^1 nota insignivi.

Nikom. Eth., in Comm. hist.-phil. acad. Berol. 1816—1817, Berol. MDCCCXIX. p. 263 sqq., in exemplis suis aut invenerunt aut videntur certe invenisse, eruere conatus sum omnes. Et sunt quidem tum nomina tum tempora eorum, qui commentarios scripserunt in libros secundum, tertium, quartum, septimum, prorsus ignota (An.), nisi quod is, qui septimum illustrare studuit, neque post medium saeculum XIII^{um} neque, ut videtur, multo antea vixit; octavi commentator est Aspasius (Asp.) haud ignobilis saeculi II^{i} ineuntis peripateticus, primi et sexti Eustratius (Eu.), qui saeculo XII° archiepiscopi Nicaeensis munere functus est, quinti, noni, decimi Michael Ephesius (Mi.). Futuro autem editori perlustranda praeterea erunt commentarii in primum, secundum, tertium, quartum, septimum Aspasi, in quintum anonymi scholiaque uberiora in L^b aliisque codicibus adscripta, quae omnia adhuc iacent inedita. Accuratiora qui de his rebus et de origine vetustae translationis doceri volunt, eos ad Krischii recensionem editionis Micheletianae (Jenaische allgem. Literatur-Zeitung 1835. II. p. 385 sqq.) et inprimis ad Rosii commentationem (Ueber die griechischen Commentare zur Ethik des Aristoteles, in Herm. V. 1871. p. 61 sqq. cf. p. 354 sqq.) remitto. Singulis tantum locis alios quoque codices H^a N^b P^b $O^{1.2.3.}$ $P^{1.2.}$ Q Parisinum 1417 Tubingensem respexi. Bekkerianos sex $H^a K^b L^b M^b N^b O^b$ accuratissime descripsi in commentariolo „Die Bekkerschen handschriften der Nikomachischen Ethik“ Annal. philol. CXVII. 1878. p. 625 sqq. inserto: antiquissimum et optimum K^b postquam cum pulvisculo denuo excussit Rud. Schoellius, graviora, quae protulit nova haec collatio, Rassovius in libro egregio „Forschungen über die Nikom. Ethik, Vimar. MDCCCLXXIV“, omnia admixtis nonnullis lectionibus, quas ex L^b codice benigne mecum communicaverunt Grauxius et Omontus, e

ceteris ipse enotavi, ego in calce editionis Ramsauerianae divulgavimus: varias denique lectiones, quas in editione principe et in vetusta translatione inveni, in duabus dissertationibus „de recognoscendis Ethicis Nicomacheis, Berol. (Gryph.) MDCCCLXXVIII et MDCCCLXXIX" collegi, paucaque, quae ibi neglexi vel falso rettuli, in hac editione correxi. De $QM^bP^{1.2.}$ codicibus in Prolegomenis editionis meae Politicorum criticae uberrime egi: ceterum quas e P^1 attuli lectiones Micheletianae, quas ex $O^{1.2.3.}$ Wilkinsonianae, quas e Par. 1417 Zellianae editioni, quas e P^b per quintum librum optimae eiusdem recensioni ab Iacksone paratae, per decimum Wilamowitzi collegae coniunctissimi collationi, quas e Q praeter paucas a me ipso exscriptas eidem Iacksoni, qui per quintum librum etiam $H^aL^bM^bN^b$ O^b codices denuo excussit, quas e Tubingensi Flachii commentariolo „Ein codex Tubingensis des Aristoteles" (in Annal. philol. CXIII. 1876. p. 733 sq.) debeo, contra P^2 librum (qui est apud Bekkerum I^b) per initium operis partim ipse comparavi, partim in usum meum perlustravit Guttmannus. Et est hic codex exaratus saeculo XIV° exeunte, H^a saeculo fere XIV°, L^b XII°, M^b ineunte XV°, N^b fere XIII°, O^b XIV°, Q XV°, P^b XIV°*), Par. 1417 XV° vel XVI°, P^1 a Demetrio Chalcondyla exeunte XV° scriptus. K^b autem saeculi X^i fetus praeter ipsum librarium ($corr.^1$) duos invenit eodem saeculo correctores ($corr.^{2.3.}$) tertiumque eodem exeunte vel ineunte XI° (rc.).

Optime secundum codices suos Ethica Nicomachea, si quid aliud Aristotelis opus, recensuit Bekker: quae recognitione egent maximam partem congessit Rassovius.

*) Antiquiorem esse hunc codicem putat Iackson, quippe qui O^3 librum, qui exaratus est anno MCCLXXIX, ex eo descriptum esse demonstrare conatus sit in commentariolo „On a MS. of the Nicomachean Ethics", Journ. of Philol. VI. 1867 p. 208 sqq.

Diversam codicum illorum auctoritatem determinare mutuamque eorum rationem enucleare primus, sed frustra conatus est Krischius, veriora vidit Bonitzius (Aristot. Stud. II. III. 1863. p. 8 = Comm. Acad. Vindob. XLI. p. 384), perfecit rem Rassovius. Et hic quidem nos docuit duas olim fuisse codicum familias Π^1 et Π^2, quarum discriminis vestigia nobis quoque ita esse per complures libros servata, ut codicum duorum antiquissimorum et optimorum K^b et L^b alter huius, alter illius familiae agmen ducat, e duobus vero iunioribus per alios libros M^b cum K^b et O^b cum L^b, per alios O^b cum K^b et M^b cum L^b plerumque consentiat. Quae ut possem hic illic amplificare collatis editione Aldina et vetusta translatione mihi contigit. Constat enim altera familia (Π^1) per libros I. II. VI. VII. IX. X. ex K^b et M^b, per libros III. IV. VIII. ex K^b et O^b, altera (Π^2), per I. II. VI. VII. IX. ex L^b et O^b, per III. IV. ex L^b et M^b, per VIII. ex ΓM^b Ald., per X. ex ΓL^b Ald., in libro autem V. modo ab altera parte $K^b L^b$ (Π^1) et ab altera $M^b O^b$ (Π^2) modo ab altera $K^b O^b$ (Π^a) et ab altera $L^b M^b$ (Π^b) stare videntur. Π^1 recensio plerumque nonnihil melior est, quamquam in primo libro praestat Π^2: quapropter ubi aeque defendi potest utriusque lectio, illam semper fere praetuli. Saepissime autem K^b solus verum offert, multo rarius solus L^b nec saepius quam unus M^b: cum tamen inter peculiares M^b codicis lectiones haud paucae sint sine dubio e mera coniectura modo falsa modo recta haustae, summa in eo adhibendo cautione opus neque Bekker ubique satis ea usus est. Etiam minor eorum locorum est numerus, quibus ex solius vel Aldinae vel vetustae translationis vel O^b codicis auctoritate verba constituenda sint. Ubi vero sex illi fontes nos deserunt omnes, admodum raro ceteri auxilium ferunt, ut, licet in universum haud male nobis traditum sit hoc opus Aristoteleum, saepius tamen confugere cogamur ad

virorum doctorum coniecturas. Inter quos primum locum facile tenet Rassovius vir mihi amicissimus, qui nisi oculorum infirmitate et negotiorum multitudine impeditus esset, quominus ipse Ethica Nicomachea ederet, vix ego hoc munus suscepissem. Sed iam ante eum multi paucique etiam post eum in textu operis emendando alii non sine magno successu alii minus feliciter laboraverunt. Nolo in eis solis afferendis acquiescere: immo quae nostra aetate prodierunt editiones, translationes, dissertationes selectis priorum temporum praemissis fere omnes in conspectu hoc loco ponam.

Mitto operum Aristoteleorum editiones tres Basileenses (Bas.[1.2.3.]) Aldinam proxime secutas: breviter nomino a Sylburgio et Casaubono paratas. Ethica Nicomachea ediderunt Victorius Flor. MDXLVII et MDLXXXIV, Turnebus Par. MDLIV et MDLV, Morelius Par. MDLX, Zwinger Bas. MDLXVI et MDLXXXII, Bergius Francof. a. M. MDXCI et MDXCVI, Wilkinson Oxon. MDCCXVI, Zellius Heidelb. MDCCCXX, Coraes Par. MDCCCXXIII, Cardwellus Oxon. MDCCCXXVIII — MDCCCXXX, qui primus K^b codice usus est, Micheletus Berol. MDCCCXXIX — MDCCCXLVIII, Bekker Berol. MDCCCXLV et MDCCCLXI, Ielfius Oxon. MDCCCLVII, Grantius Lond. MDCCCLVII sqq., tertium MDCCCLXXIV, Rogersius Lond. MDCCCLXVIII, Ramsauer Lips. MDCCCLXXVIII, Latine reddiderunt post Argyropylum et Aretinum Felicianus, Par. MDXLI (cum commentariis Eustrati et aliorum) et Ven. MDXLII, Lambinus Par. MDLVIII, quintum tantummodo librum Muretus Ven. MDLXXI, Germanice Garvius (edd. Manso et I. G. Schneider*)) Vratisl. MDCCXCVIII — MDCCCI, Rieckher Stuttg. MDCCCLVI, Stahrius Stuttg. MDCCCLXIII, Kirchmannus Lips. MDCCCLXXVI, Anglice Hatchius Lond. MDCCCLXXIX.

*) Quae „alter editor“ adnotavit, Schneidero tribui.

Praeterea ediderunt libros VIII. et IX. περὶ φιλίας A. Th. H. Fritzschius Giess. MDCCCXLVII, libros IV. VI. VII. idem in Aristot. Eth. Eud., Eudemi Rhodii Eth., Ratisbonae MDCCCLI, quattuor priores et posteriorem decimi partem Moorius, Lond. MDCCCLXXI, quintum περὶ δικαιοσύνης, id quod dixi, Iackson, Cantabr. MDCCCLXXIX. Commentarios scripserunt Muretus (ed. Schottus) Ingolst. MDCI, Camerarius (cum translatione Latina septem posteriorum librorum et partis tertii) Francof. a. M. MDLXXVIII, Gifanius Francof. a. M. MDCVIII. De tota Aristotelis morali doctrina vel quibusdam eius partibus egerunt Prantl Ueber die dianoet. Tugenden in der Nik. Eth. des Ar., Mon. MDCCCLII, Fechner Der Gerechtigkeitsbegriff des Ar., Lips. MDCCCLV, Hampke De eudaemonia Aristotelis moralis disciplinae principio, Brandenb. MDCCCLVIII, Laas *Εὐδαιμονία* Aristotelis in ethicis principium quid velit et valeat, Berol. MDCCCLIX, Teichmueller Die Einheit der aristot. Eudaemonie, Petrop. MDCCCLIX, Munier Ueber einige Lehren der N. E. und ihre Beziehung zur Politik, Mogunt. MDCCCLVIII, Hartenstein Ueber den wissenschaftl. Werth der aristot. Eth., Lips. MDCCCLIX (in Comm. soc. litt. Lips. XI. p. 49 sqq.), Anton Doctrina de natura hominis ab Ar. in scriptis eth. proposita, Berol. MDCCCLII. De hominis habitu naturali quam Ar. in Eth. Nic. proposuerit doctrinam, Erf. MDCCCLX, Nielaender Erlaeuterung des von Ar. in der N. E. gegebenen Begriffes der Tugend, Herf. MDCCCLXI, Haecker Das Eintheilungs- und Anordnungsprincip der moral. Tugendreihe in d. N. E., Berol. MDCCCLXIII, C. W. Schmidt Ueber die Einwuerfe des Ar. in der Nikom. Eth. gegen Platos Lehre von der Lust, Bunzl. MDCCCLXIV, Dielitz Quaestiones Aristoteleae, Berol. MDCCCLXVII, Eucken Ueber die Methode und die Grundlagen der aristot. Eth., Francof. a. M. MDCCCLXX, Luthardt Die Ethik des

Ar. in ihrem Unterschied von der Moral des Christenthums, Lips. MDCCCLXIX. MDCCCLXX. MDCCCLXXVI, Walter Die Lehre von der praktischen Vernunft in der griechischen Philosophie, Ien. MDCCCLXXIV, Baumann Quae de anima eiusque partibus Ar. in libris Ethicorum Nicomacheorum proposuerit, Hal. MDCCCLXXIV, Klein Das Empirische in der N. E. des Ar., Brandenb. MDCCCLXXV, Kaas Die Lehre des Ar. von der Lust, Graz. MDCCCLXXVIII, Teichmueller Neue Studien zur Geschichte der Begriffe. III. Die praktische Vernunft bei Ar., Goth. MDCCCLXXIX, Susemihl Studien zur N. E., in Ann. philol. CXIX. 1879. p. 737 sqq. De mutua Ethicorum Nicomacheorum, Eudemiorum, magnorum ratione postquam minus feliciter disputavit Schleiermacher Ueber die ethischen Werke des Aristoteles, Opp. III, 3. p. 306 sqq., egregie tum hanc quaestionem denuo tractavit tum de operis compositione et integritate disseruit Spengelius Ueber die unter dem Namen des Aristoteles erhaltenen ethischen Schriften, in Comm. phil. Acad. Mon. III. 1841. p. 439 sqq. Aristotelische Studien I., Mon. MDCCCLXIII (in earundem Comm. X. p. 171 sqq.). Quocum ita facio, ut ne libros quidem V., VI. VII., qui ut simul in Eudemiis leguntur, ita ab aliis velut Schleiermachero, Munrone, Grantio, Iacksone contra Spengeli sententiam Eudemo tribuuntur, universos ab ipso Aristotele abiudicem, attamen non solum priorem quae est de voluptate dissertationem, VII, 12—15, cum ipso Spengelio*) aliisque reiciam, verum cetera quoque, quae in his libris inveniuntur, haud omnia integra, sed hic illic fragmenta tantum Aristotelea esse cum frustulis Eudemiis aliisque permixta aliisque locis nullam quidem iacturam

*) Admodum dubitanter olim locutus est Ueber die unter etc. p. 533, postea rationibus allatis gravissimis summa cum fiducia Arist. Stud. I. p. 25 (193) sqq.

fecisse, sed nihilominus alienis additamentis adulterata esse*) cum Rassovio censeam.**) Ceterum in aliis quoque libris haud pauca insunt, quae discipulorum potius quam magistri indolem sapere videantur. Res eiusmodi in examen vocaverunt Ch. Pansch De Eth. Nic., Bonn. MDCCCXXXIII. De Aristot. Eth. Nic. l. VII. c. 12—15 et l. X. c. 1—5, Eut. MDCCCLVIII, A. M. Fischer De Eth. Nicom. et Eudem., Bonn. MDCCCXLVII, qui cum libros VI. et VII. et ultimum quinti caput Eudemo potius adscriberet, Fritzschii assensum tulit, Bendixen De Ethicorum Nicomacheorum integritate, Ploen. MDCCCLIV. Bemerkungen zum siebenten buche der Nik. Eth., in Philol. X. 1855. p. 199 sqq. 263 sqq.,

*) Veluti (de libro VII. ut taceam) VI, 1. 1138b, 16—34, quod caput Eudemiorum esse satis demonstravit Fischer p. 18—35 (cf. inprimis E. E. 1222b, 7 sq. cum Fritzschii nota. 1249b, 3 sqq. 1216b, 32 sq. 1217a, 19 sq. 1220a, 16 sq.) et 1141b, 21—1142a, 11. Fortasse non aliter iudicandum est de 1135a, 16—1136a, 9, quae vix plane cum Aristotelis (cf. 1111a, 18 sqq. 25 sqq. 1113b, 21 sqq.), sed optime cum Eudemi (cf. E. E. 1224a, 15 sqq. b, 13 sq. 1225a, 8 sqq. 1226b, 36—1227a, 3) doctrina consentire ostendit Iackson (in V[i] l. ed. p. XXVI. 109 sqq.): aut enim altera recensio 1134a, 16—23 + 32 sq. ab ipso Aristotele scripta est, ut qui leviter perstringere hoc argumentum satis habuerit, aut si spuria est, fortasse non periit genuina Stagiritae dissertatio, sed is omnino noluit rem peculiariter tractare. Ceterum verba ὕστερον ἐπισκεπτέον 1135a, 15 non sunt lacunae indicium, sed recte ea refert Iackson ad eam Politicorum partem, quam de legumlatione scribere voluit Aristoteles.

**) Quod si verum est, falsum esse apparet quod ipse concedit Spengelius Ar. St. I. p. 29 (197): „Wer, wie ich, die Ueberzeugung ausspricht, dass der 2. Theil des 7. Buches (c. 12—15) nicht von Aristoteles ist, kann sich kaum der Folgerung entziehen, dass auch die 1. Haelfte (c. 1—11) damit fuer die Nikomachia verloren gehe“. Quid quod olim addiderat Ueber die unter etc. l. l.: „und dann stehen das 5. und 6. Buch nicht fester“, postea vero adicit haec: „muessen auch nicht sofort(!) alle drei fraglichen Buecher unmittelbar(!) und nothwendig(!) aufgegeben werden etc.“! — Ceterum cf. quae adnotavi ad 1131a, 10. 1141a, 20 sq. 1142a, 30 sq. 1177a, 17 sq.

Rieckher Die drei der Nik. und Eud. Eth. gemeinsamen Buecher, Zeitschr. f. d. Alterthumsw. 1856. p. 113 sqq., Munro Nicomachean Ethics book V, Eudemian Ethics book IV, Journ. of classical and sacred philology II. 1855. p. 58 sqq., Anton Quae intercedat ratio inter E. N. l. VII, 12—15 et X, 1—5, Gedani MDCCCLVIII, Haecker Das fuenfte Buch der N. E. *περὶ δικαιοσύνης*, Zeitschr. f. Gymnasialw. XVI. 1862. p. 513 sqq. Zur N. E. des Ar., Philol. XIX. 1863. p. 451 sqq. Beitraege zur Kritik und Erklaerung des siebenten Buchs der N. E., Berol. MDCCCLXIX, Monro On E. N. II, 7, Journ. of Philol. VII. 1876. p. 185 sqq., alii, velut Hampke Ueber das fuenfte buch der N. E. des Ar., Philol. XVI. 1861. p. 60 sqq., Noetel Quaestionum Aristoteleanrum specimen, Berol. MDCCCLXII. Das vierte capitel im ersten buche der N. E., Annal. philol. CXIX. 1879. p. 25 sqq., Iackson On some passages in the N. E., Journ. of Phil. IV. 1872. p. 308 sqq. On dislocations in the text of the fifth book of the N. E., ibid. VI. 1876. p. 100 sqq. singulos simul locos tractaverunt. Varii generis sunt quae scripsit Trendelenburg Historische Beitrage zur Philosophie. II. Berol. MDCCCLV. p. 352 sqq. III. Berol. MDCCCLXVII. p. 399 sqq. Et quinti libri pristinum ordinem turbatum admodum esse plurimi crediderunt: ego has perturbationes, quas in ultimis capitibus revera insunt, id quod primus breviter monuit Spengelius, postea accuratius aperuit Rieckher, magnam certe partem e duplicibus potius recensionibus ortas esse cum Rieckhero et Rassovio arbitror, transpositionibus contra tollere conati sunt et Spengelius ipse et alii. Et Muretus quidem verba tantum 1134a, 24 sq. *πῶς μὲν οὖν ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον εἴρηται πρότερον* praemissa *καὶ* particula et *εἴρηται πρότερον* seclusis ante 1133b, 29. *εἴρηται*, Spengelius modo 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) ante 1134a, 25. *δεῖ*, modo 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11.

12) post 1138a, 3 (c. 14), similiter Fechner 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12) post 1137a, 30 (c. 13), Hildenbrandius (Geschichte und System der Staats- und Rechtsphilosophie. I. Lips. MDCCCLX. p. 325 sqq.) 1134a, 25. *πρότερον* deleto 1134a, 24. *πῶς* — 1135a, 15. *ἐπισκεπτέον* ante 1133b, 29, Zeller (Philosophie der Griechen II³, 2. p. 647), et hic quidem recte, 1137a, 5—1138a, 3 (c. 13. 14) post 1138b, 13. *τούτοις* (c. 15) traicere voluerunt. Quibus plus minusve se accommodantes verum ordinem hunc esse: 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—25. *πρότερον*. 1137a, 31—1138a 3 (c. 14). 1133b, 29—1134a, 16. *καθόλου* (c. 9). 1134a, 25. *δεῖ* — 1135a, 5. 1134a, 16. *ἐπεὶ* — 23. 1135a, 6—1137a, 4. 1138a, 4—b, 13 (c. 15). 1137a, 5—30 (c. 13) coniecit Munro, aut hunc: 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 5. 1133b, 29—1134a, 13 (c. 9). 1138a, 28—b, 5. 1134a, 14—23. 1135a, 6—1136a, 9. 1137a, 5—30 (c. 13). 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—27. b, 6—13. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) aut hunc: 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14). 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 5. 1133b, 29—1134a, 13 (c. 9). 1138a, 28—b, 5. 1134a, 14—23. 1135a, 6—1136a, 9. 1137a, 5—30 (c. 13). 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—27. 1138b, 6—13 aut hunc: 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 5. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14). 1133b, 29—1134a, 13 (c. 9). 1138a, 28—b, 5. 1134a, 14—23. 1135a, 6—1136a, 9. 1137a, 5—30 (c. 13). 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—27. b, 6—13 Hampkius, hunc: 1132b, 21—1134a, 13 (c. 8. 9). 1137a, 26—30. 1134a, 25. *δεῖ* — 1135a, 5. 1134a, 14—16. *καθόλου*. 1135a, 6—13. 1134a, 16. *ἐπεὶ* — 23. 1135a, 14—1136a, 9. 1137a, 5—25. 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a,

4—27. b, 6—13. 1138a, 28—b, 5. 1134a, 24—25. πρότερον. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) Haecker, hunc: 1132b, 21—1134a, 23. 1135a, 16—1136a, 9. 1137a, 5—1138a, 3 (c. 13. 14). 1134a, 24—1135a, 15. 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—b, 13 (c. 15) Ueberwegius (Grundriss der Gesch. der Philos. des Alterth. ed. II. p. 243. ed. III. p. 149. ed. IV. p. 160. ed. V. p. 177), hunc: 1134a, 1. καὶ ἡ μὲν <κατὰ μέρος> δικαιοσύνη — 12. ἔτυχεν. 1133b, 30—1134a, 1. ἄκρων. 1134a, 12. τοῦ — 16. καθόλου. 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 15 (deleto 1134a, 25. πρότερον). 1130b, 30. τῆς δὲ πολιτικῆς (κατὰ μέρος fontes) δικαιοσύνης — 1132b, 20. 1135a, 16—1137a, 4. 1138a, 4—b, 13 (c. 15). 1137a, 5—1138a, 3 (c. 13. 14) Trendelenburgius, qui 1133b, 29 et tamquam fragmentum, quod hac certe forma nusquam locum idoneum habeat, 1134a, 16. ἐπεὶ — 23 secludit, hunc denique: 1129a, 3—11. ταῦτα. 1137a, 5—25. 1129a, 11. οὐδὲ — b, 6. ἀγαθά. 1137a, 26—30. 1129b, 6. ὁ — 1133b, 33. ἐστίν. 1138a, 30. καὶ — 31. γυμναστικῇ. 1133b, 33. ἡ — 1134a, 13. 1138a, 28—30. μέσου. 31. ἀλλ' — 34. ἀδικίας. 1134a, 32. ἐν οἷς δ' (γὰρ?) — 33. ἀδικία. 1138a, 34. τὸ δ' — b, 5. 1134a, 14—16. καθόλου. 25. δεῖ — 1135b, 24. 1134a, 16. ἐπεὶ — 23. 1135b, 25—1137a, 4. 1138a, 4—27. b, 6—13. 1134a, 24—25. πρότερον. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) Iackson, qui tamen de recta verborum 1134a, 32. ἐν — 33. ἀδικία et 1138a, 30. καὶ — 31. γυμναστικῇ sede ipse dubitat. Praeterea eodem tempore cum Hampkio Muenschero quoque 1134a, 24—1135a, 5 ante 1133b, 29 transponere placuit, Noeteliusque 1133b, 29 et 1134a, 24—25. πρότερον locos inter se mutare et 1134a, 16. ἐπεὶ — 23 post 1135b, 8. πράττειν traici vix recte iussit. In libri autem septimi capitibus

undecim prioribus miras sane repetitiones detexerunt Haecker Rassoviusque, cumque iam sub prelo erant ex hac mea editione libri VI. et VII., ecce mihi affertur novus libellus partim laudabilis acuminis partim, nisi fallor, nimiae subtilitatis et praeposteri iudici documentum, I. Cook Wilson Aristotelian Studies. I. Oxon. MDCCCLXXIX, cuius scriptor maximam horum capitum partem e duabus commentationibus veterum peripateticorum, quibus hic illic etiam tertiam quartamque adiungit, compilatam esse demonstrare conatus est. Quas recensiones diversas ut secundum discrimen, quod inter eas statuit, aetatis hac serie ABCD litteris insigniamus, certe BCD neque ab Aristotele neque ab Eudemo profecta esse contendit, quamquam non quidem negat nonnulla videri in hac operis parte superesse, quae forsitan ab ipso Aristotele scripta sint, aliaque ex Eudemo hausta esse vero proximum habet. Et Eudemo quidem antiquius non solum ei videtur initium 1145a, 15 — b, 20 paucis versibus b, 16 — 19. *εἶναι* exceptis postea (nescio an a compilatore demum) additis*), verum ex Eth. Eud. 1235b, 13 — 18 cum probabiliter concludat iam ab Eudemo lecta esse praeter 1145b, 2 — 7 etiam 1146b, 6 — 8, vix intellego, quo iure possint intercedentia 1145b, 21 — 1146b, 5 vel certe maior eorum pars ab ipso Stagirita abiudicari. Contra Eudemo quae relinqui queant e Wilsonis sententia nisi forte pauca illa ex A fonte libata aliaque vix plura profecto nequaquam video. Si enim ea, quae aut huic aut illi auctori impertit, ita scribimus, ut e priore columna in posteriorem transcurrant, eaque, de quibus nihil certi prodit aut inter plures sententias optionem dat aut quae pro compilatoris demum additamentis habere videtur, in ultima columna x littera superscripta componamus, tabula fragmentorum Wilsoniana haec est:

*) Idem iudicat de 1145b, 28. *καὶ* — 29. *ἀγνοίας*.

Ceterum confiteor mihi ex hac dispositione vix multo plura*) placere, quam de quibus auctor cum Rassovio plus minusve consentit. Inprimis ego quidem, utpote cui minime reputasse videatur quae de 1146b, 31—1147b, 17 optime disseruit Rassovius (p. 127—129) aliisque locis aut sententiam male intellexisse aut minoribus discrepantiis et repugnantiis nimium ponderis tribuisse, nullas invenio causas reapse cogentes, cur non etiam 1146b, 8—14. 24—1148a, 17. 1148b, 15—1149a, 24. 1150a, 9—16. 32 sqq. b, 29 —1152a, 36 (paucis exceptis) ab ipso Aristotele, 1148a, 22—b, 14 aliaque ab Eudemo originem traxisse**) verisimillimum habeam, praesertim cum in altera recensione 1147b, 23—1148a, 17 nihil inesse, quod a solita Aristotelis ratione recedat, in sola altera 1148a, 22—b, 14 deprehendi vestigia illa Eudemia a Fritzschio aliisque indagata, quamvis utramque ab utroque abiudicare velit, scite demonstraverit ipse Wilson. Sed haec hactenus: tempus enim est tandem ad eos transire, qui singulis locis aut recensendis vel emendandis aut interpretandis operam dederunt. Sunt autem praeter Rassovium aliosque, de quibus iam dixi, inprimis hi: H. L. M. On the interpretation of a passage in the Nicomachean Ethics of Aristotle. Book V. Ch. 8, Journ. of class. and sacred philol. I. 1854. p. 344—348 (cui obloquitur Munro l. l.), Breier De amicitia principum. Explicatur locus Eth. Nic. VII. p. 1158 (a, 27 sqq.), Lubec. MDCCCLVII, Oncken Emendationum in Ar. Eth. Nicom. et Politica specimen, Heidelb. MDCCCLXI, Muenscher Quaestionum criticarum et exegeticarum in Ar. Eth. Nicom. specimen, Marb.

*) 1149a, 24—1150a, 8 revera sunt fortasse consuta e diversis fragmentis, sed accuratiora non definio.

**) Quae verbis *διείλομεν πρότερον* 1148a, 25 citantur, nusquam in Ethicis inveniri neque in Nicomacheis neque in servatis partibus Eudemiorum monuit Spengelius.

MDCCCLXI, Vermehren Aristotel. Schriftstellen, Lips. MDCCCLXIV, Imelmann Observationes criticae in Ar. Eth. Nicom., Hal. MDCCCLXIV, Bernays Aristoteles und Clemens, in Symb. philol. Bonn., Lips. MDCCCLXIV, p. 303 sqq., Richards Notes on Ar. Ethics, Journ. of Philol. IV. 1872. p. 150 sqq. Bywater A passage in Ar. Eth., ibid. p. 218. Aristotelia, ibid. V. 1874. p. 115 sq. Boesser Commentarius ad Aristotelis Eth. Nic. librum VIII et IX, Eut. MDCCCLXXIII. Compluria eiusmodi praeterea tractaverunt Spengelius et Euckenius non solum locis iam supra allatis, verum etiam in censuris aliorum librorum, ille editionis Ethicorum Eudemiorum Fritzschianae (Muenchner gel. Anz. XXXIV. 1852. I. p. 433 sqq.), hic commentationis Rassovianae (Neue Jenaer L. Z. 1874. p. 339—341): nec non Thurotus in censura editionis Ramsauerianae (Rev. crit. 1879. II. p. 168—171) suas coniecturas cum lectoribus communicavit, eas autem, in quas incidit Ios. Scaliger, divulgavit Onckenius in Eois I. 1864. p. 103 sqq. 215 sqq. Ceterum conferenda sunt quae composuerunt Bendixen Die aristotelische ethik und politik, Philol. XI. 1856. p. 351 sqq. 544 sqq. XVI. 1861. p. 465 sqq. et Susemihl Jahresberichte ueber die Fortschritte der class. Alterthumsw. I. p. 590 sqq. III. p. 361 sqq. V. p. 271 sqq. VII. p. 353 sqq.

Coniecturas in ipsa verba haud ita multas recepi: saepius quae mihi placent subter versus diductis litteris imprimendas curavi. Interpunctionem tacite mutavi saepissime. In hiatibus aut plene scribendis aut elisione vel crasi tollendis, in *οὕτως* et *ν ἐφελκυστικῷ* ante consonantes ponendo, in *οὐθείς* vel *οὐδείς*, *γίνεσθαι* vel *γίγνεσθαι*, *γινώσκειν* vel *γιγνώσκειν* scribendo ubique secutus sum K^b codicem praestantissimum et antiquissimum, nisi quod pro *οὐδ' εἷς* et *οὐθ' εἷς* semper *οὐδείς* et *οὐθείς* recepi. Verba me quidem iudice ab ipso Aristotele non profecta cancellis

his*) [ ], lacunis devorata his ⟨ ⟩, alieno loco posita uno asterisco ∗ ibi inserto, ubi pristinam eorum sedem fuisse reor, his ⌈ ⌋, duorum locorum, qui inter se commutandi mihi videntur, alterum eisdem ⌈ ⌋ alterum his ⌊ ⌉, in duplicibus denique, quas vocant, recensionibus posteriorem, nisi potius alteram utram utpote non genuinam alio illo uncinorum genere [ ] seclusi, his ‖ ‖ circumscripsi: duo autem asterisci ∗∗ lacunae sunt signum. Ubi in verbis constistituendis ab editionibus Bekkerianis (Bk.) vel maiore (Bk.^{1}) vel minore (Bk.^{2}), Fritzschiana (Fr.), Ramsaueriana (Rr.), Iacksoniana (Ia.) recessi, semper hoc indicare lectori utile mihi videbatur. Sigla $\Pi^{1.2.}$ $\Pi^{a.b.}$ ita adhibui, ut primas semper codicum manus respicerem, ubicunque tamen recentior aliam lectionem inseruit, in parenthesi hoc adicerem. Compendiis usus sum fere his: pr. significat primam manum, rc. recentiorem, corr. in codicibus omnibus praeter K^b correctionem ab ipso librario profectam vel dubiae originis, mg. quae in margine scripta sunt, γρ. mg. lectionem, quae in margine γρ. nota praemissa legitur, cet. ceteros fontes, c. c. = cum ceteris fontibus ex sex eorum numero, e quibus ubique hausi, ΓK^{b}L^{b}M^{b}O^b Ald. vel certe, ubi e vetusta translatione Latina lectio Graeca perspici nequit, e ceterorum quinque, crx. = correxit (correxerunt), em. = emendavit (emendaverunt), om. = omissum, suppl. = supplevit (suppleverunt), add. = addidit (addiderunt) vel additum, ead. m. = eadem manus, mg. rc. = in margine recentior manus, secl. = seclusit (secluserunt), ci. = coniecit (coniecerunt), tri. = traiecit (traiecerunt), transp. = transposuit (transposuerunt), prb. = probat (probant), del. = delevit, fors. = forsitan, fort. = fortasse, v. d. = vir doctus, v. l. = varia lectio, h. v. = hoc verbum, n. =

*) Quae duplicavi ([[ ]]), ubi postea in eiusmodi locos denuo aliena irrepsisse videntur.

nota, denique v. aut vide aut versum aut verbum significat. Unum superest, ut sigla fontium et editionum in tabula ponam:

Q = Marcian. Ven. 200.
H^a = Marcian. Ven. 214.
K^b = Laurent. LXXXI, 11.
corr.^{1} K^b = correctiones ipsius librari.
corr.$^{2.3.}$ K^b = duo eiusdem saeculi correctores.
rc. K^b = corrector tertius.
L^b = Parisiensis 1854.
M^b = Marcian. Ven. 213.
N^b = Marcian., append. IV, 53.
O^b = Riccardianus 46.
P^b = Vaticanus 1342.
O^1 = Oxoniensis collegi corporis Christi.
O^2 = Oxoniensis collegi novi.
O^3 = Oxoniensis olim Ioannis Mori episcopi Eliensis.
P^1 = Paris. 2023.
P^2 = Paris. Coisl. 161.
Par. 1417 = Parisiensis 1417.
Γ = vetusta translatio.
Π = $K^b L^b M^b O^b$.
Π^1 = $K^b M^b$ in libris I. II. VI. VII. IX. X.
Π^1 = $K^b O^b$ in libris III. IV. VIII.
Π^1 = $K^b L^b$ in libro V.
Π^2 = $L^b O^b$ in libris I. II. VI. VII. IX.
Π^2 = $L^b M^b$ in libris III. IV.
Π^2 = $M^b O^b$ in libro V.
Π^2 = ΓM^b Ald. in libro VIII.
Π^2 = ΓL^b Ald. in libro X.
Π^a = $K^b O^b$ in libro V.
Π^b = $L^b M^b$ in libro V.
E. E. = Ethica Eudemia.
M. M. = Magna Moralia.
An. = Anonymi commentatores librorum II. III. IV. VII.
Eu. = Eustrati commentarius in libros I. VI.
Mi. = Michaelis Ephesii commentarius in libros V. IX. X.
Asp. = Aspasi commentarius in librum VIII.
Hel. = Heliodori paraphrasis.
Ar. = Leonardi Aretini translatio.
† = eiusdem cum textu consensus.
Ald. = operum Aristoteleorum editio princeps Aldina.
Bas.^{3} = eorundem editio Basileensis tertia.
Bk. = Bekker.
Bk.^{1} = operum Aristoteleorum editio Bekkeriana.
Bk.^{2} = Ethicorum Nicomacheorum editio Bekkeriana minor.
Fr. = Fritzschii editiones librorum V. VI. VII. VIII. IX.
Rr. = Ramsauer.
Ia. = Iackson.

ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ Α.

1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ Bekk. p. 1094a
προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφή-
ναντο τἀγαθόν, οὗ πάντ' ἐφίεται. διαφορὰ δέ τις φαίνεται
2 τῶν τελῶν· τὰ μὲν γάρ εἰσιν ἐνέργειαι, τὰ δὲ παρ' αὐτὰς
ἔργα τινά. ὧν δ' εἰσὶ τέλη τινὰ παρὰ τὰς πράξεις, ἐν τού-
3 τοις βελτίω πέφυκε τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα. πολλῶν δὲ
πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν πολλὰ γίνεται
καὶ τὰ τέλη· ἰατρικῆς μὲν γὰρ ὑγίεια, ναυπηγικῆς δὲ
4 πλοῖον, στρατηγικῆς δὲ νίκη, οἰκονομικῆς δὲ πλοῦτος. ὅσαι
δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ μίαν τινὰ δύναμιν, καθάπερ ὑπὸ
τὴν ἱππικὴν χαλινοποιητικὴ καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἱππικῶν
ὀργάνων εἰσίν, αὕτη δὲ καὶ πᾶσα πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ
τὴν στρατηγικήν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἑτέ-
ρας· ἐν ἁπάσαις δὲ τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάν-
5 των ἐστὶν αἱρετώτερα τῶν ὑπ' αὐτά. τούτων γὰρ χάριν
κἀκεῖνα διώκεται. διαφέρει δ' οὐδὲν τὰς ἐνεργείας αὐτὰς
εἶναι τὰ τέλη τῶν πράξεων ἢ παρὰ ταύτας ἄλλο τι, καθά-

Lib. I. $K^b M^b = \Pi^1$, $L^b O^b = \Pi^2$.

1094a, 1. δὲ] δὲ καὶ $\Gamma M^b O^b$ Ar. ‖ 4. παρὰ ταύτας Γ et corr.[2] K^b ‖ 8. καὶ om. Π^1, c. c. add. Hel. Ar. ‖ 10. ἀρετὴν Ald. Ar. et pr. O^1, δύναμιν c. c. Eu. Hel. ‖ 11. ἡ ante χαλινοποιητικὴ add. L^b Bk. ‖ χαλινοποιικὴ Bk. Rr. et pr. K^b, χαλινοποιητικὴ c. c. Eu. Hel. et rc. K^b ‖ 13. τὸν] κατὰ τὸν Π^1 ‖ δὲ Ald., δὴ Π Bk. Rr., om. Γ ‖ 14. δὴ ΓM^b † ‖ 15. ὑφ' αὐτὰ $\Pi^2 M^b$ Ald.

περ ἐπὶ τῶν λεχθεισῶν ἐπιστημῶν. εἰ δή τι τέλος ἐστὶ τῶν II
πρακτῶν ὃ δι' αὑτὸ βουλόμεθα, τὰ ἄλλα δὲ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ
πάντα δι' ἕτερον αἱρούμεθα (πρόεισι γὰρ οὕτω γ' εἰς ἄπειρον,
ὥστ' εἶναι κενὴν καὶ ματαίαν τὴν ὄρεξιν), δῆλον ὡς τοῦτ' ἂν
εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. — ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ 2
γνῶσις αὐτοῦ μεγάλην ἔχει ῥοπήν, καὶ καθάπερ τοξόται
σκοπὸν ἔχοντες μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος; εἰ δ' 3
οὕτω, πειρατέον τύπῳ γε περιλαβεῖν αὐτὸ τί ποτ' ἐστὶ καὶ
τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων. δόξειε δ' ἂν τῆς κυριω- 4
τάτης καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῆς. τοιαύτη δ' ἡ πολιτικὴ 5
φαίνεται· τίνας γὰρ εἶναι χρεὼν τῶν ἐπιστημῶν ἐν ταῖς πό- 6
1094b λεσι, καὶ ποίας ἑκάστους μανθάνειν καὶ μέχρι τίνος, αὕτη
διατάσσει. ὁρῶμεν δὲ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων
ὑπὸ ταύτην οὔσας, οἷον στρατηγικὴν οἰκονομικὴν ῥητορικήν.
χρωμένης δὲ ταύτης ταῖς λοιπαῖς πρακτικαῖς τῶν ἐπιστη- 7
μῶν, ἔτι δὲ νομοθετούσης τί δεῖ πράττειν καὶ τίνων ἀπέχε-
σθαι, τὸ ταύτης τέλος περιέχοι ἂν τὰ τῶν ἄλλων, ὥστε
τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθόν. εἰ γὰρ καὶ ταὐτόν ἐστιν ἑνὶ 8
καὶ πόλει, μεῖζόν γε καὶ τελειότερον τὸ τῆς πόλεως φαίνε-
ται καὶ λαβεῖν καὶ σῴζειν· ἀγαπητὸν μὲν γὰρ καὶ ἑνὶ
μόνῳ, κάλλιον δὲ καὶ θειότερον ἔθνει καὶ πόλεσιν.

ἡ μὲν οὖν μέθοδος τούτων ἐφίεται, πολιτική τις οὖσα· λέ- 9 III
γοιτο δ' ἂν ἱκανῶς, εἰ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην διασαφηθείη.
τὸ γὰρ ἀκριβὲς οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ἐπιζητητέον,
ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς δημιουργουμένοις. τὰ δὲ καλὰ καὶ τὰ δίκαια, 2
περὶ ὧν ἡ πολιτικὴ σκοπεῖται, τοσαύτην ἔχει διαφορὰν καὶ
πλάνην ὥστε δοκεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή. τοιαύ- 3

20. οὕτω γ' K^b, οὕτως $\Pi^2 M^b$ Ald. et fort. Γ ‖ 22. ἆρ' Ald., ἄρ' ΓK^b Ar., ἄρ P^2 ‖ 24. σκοποῦ, ἔχοντες μᾶλλον Onckenius ‖ 27. δ' ἡ] δὲ ἡ Hel., δὲ καὶ ἡ L^b, δὴ καὶ ἡ ΓN^b Ald. † ‖ 1094b, 8. τε Π^1 ‖ τελεώτερον O^b Bk. Rr., θειότερον L^b Eu. et corr.[3] P^2 (τελειότερον etiam Hel.) ‖ 9. γὰρ om. ΓK^b Ar., c. c. add. Eu. Hel. ‖ 11. αὕτη post μέθοδος add. $M^b P^2$ † ‖ 13. ἐν — λόγοις] ἐφ' ἑκάστου γένους Eu. et cod. Victori.

I)
την δέ τινα πλάνην ἔχει καὶ τἀγαθὰ διὰ τὸ πολλοῖς συμ-
βαίνειν βλάβας ἀπ' αὐτῶν· ἤδη γάρ τινες ἀπώλοντο διὰ
4 πλοῦτον, ἕτεροι δὲ δι' ἀνδρείαν. ἀγαπητὸν οὖν περὶ τοιούτων
καὶ ἐκ τοιούτων λέγοντας παχυλῶς καὶ τύπῳ τἀληθὲς ἐν-
δείκνυσθαι, καὶ περὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐκ τοιούτων
λέγοντας τοιαῦτα καὶ συμπεραίνεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
καὶ ἀποδέχεσθαι χρεὼν ἕκαστον τῶν λεγομένων· πεπαιδευ-
μένου γάρ ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον τἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον
γένος, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται· παρα-
πλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικοῦ τε πιθανολογοῦντος ἀπο-
δέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν.

5 ἕκαστος δὲ κρίνει καλῶς ἃ γινώσκει, καὶ τούτων ἐστὶν ἀγαθὸς
κριτής. καθ' ἕκαστον ἄρα ὁ πεπαιδευμένος, ἁπλῶς δ' ὁ περὶ πᾶν 1095a
πεπαιδευμένος. διὸ τῆς πολιτικῆς οὐκ ἔστιν οἰκεῖος ἀκροατὴς ὁ
νέος· ἄπειρος γὰρ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, οἱ λόγοι δ' ἐκ
6 τούτων καὶ περὶ τούτων. ἔτι δὲ τοῖς πάθεσιν ἀκολουθητικὸς ὢν
ματαίως ἀκούσεται καὶ ἀνωφελῶς, ἐπειδὴ τὸ τέλος ἐστὶν οὐ
7 γνῶσις ἀλλὰ πρᾶξις. διαφέρει δ' οὐδὲν νέος τὴν ἡλικίαν ἢ
τὸ ἦθος νεαρός· οὐ γὰρ παρὰ τὸν χρόνον ἡ ἔλλειψις, ἀλλὰ
διὰ τὸ κατὰ πάθος ζῆν καὶ διώκειν ἕκαστα. τοῖς γὰρ τοιού-
τοις ἀνόνητος ἡ γνῶσις γίνεται, καθάπερ τοῖς ἀκρατέσι·
τοῖς δὲ κατὰ λόγον τὰς ὀρέξεις ποιουμένοις καὶ πράττουσι
πολυωφελὲς ἂν εἴη τὸ περὶ τούτων εἰδέναι.

8 καὶ περὶ μὲν ἀκροατοῦ, καὶ πῶς ἀποδεκτέον, καὶ τί 2
V προτιθέμεθα, πεφροιμιάσθω τοσαῦτα· λέγωμεν δ' ἀνα-
λαβόντες, ἐπειδὴ πᾶσα γνῶσις καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος
ὀρέγεται, τί ἐστιν οὗ λέγομεν τὴν πολιτικὴν ἐφίεσθαι καὶ

19. *ἕτεροι δὲ διὰ φιλίαν* Rassovius (nescio an recte), secl. Euckenius ‖ 22. *δὲ* O[b] Ald. Hel., *δὴ* cet., *δὲ δὴ*? Susem. ‖ 23. *ἕκαστα* *Π*[1] ‖ 1095a, 1. *ἀκροατής* ci. Thurotus ‖ *μὲν* post *ἕκαστον* add. M[b] et rc. H[a] et pr. K[b] (del. rc.) ‖ 3. *πραγμάτων* L[b] M[b], *πράξεων* c. c. Eu. Hel. ‖ 12. *καὶ* — 13. *τοσαῦτα* post b, 13. *ἀνήρ* tri. Euckenius: immo v. quae ad v. 31 sqq. adnotabo ‖ 13. *λέγωμεν* *Γ*K[b] Hel. Ar., *λέγομεν* cet.

(IV)
τί τὸ πάντων ἀκρότατον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν. ὀνόματι 2
μὲν οὖν σχεδὸν ὑπὸ τῶν πλείστων ὁμολογεῖται (τὴν γὰρ
εὐδαιμονίαν καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χαρίεντες λέγουσιν, τὸ
δ' εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν ταὐτὸν ὑπολαμβάνουσι τῷ
εὐδαιμονεῖν)· περὶ δὲ τῆς εὐδαιμονίας, τί ἐστιν, ἀμφισβη-
τοῦσιν καὶ οὐχ ὁμοίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἀποδιδόασιν.
οἳ μὲν γὰρ τῶν ἐναργῶν τι καὶ φανερῶν, οἷον ἡδονὴν 3
ἢ πλοῦτον ἢ τιμήν, ἄλλοι δ' ἄλλο, πολλάκις δὲ καὶ ὁ
αὐτὸς ἕτερον (νοσήσας μὲν γὰρ ὑγίειαν, πενόμενος δὲ
πλοῦτον), συνειδότες δ' ἑαυτοῖς ἄγνοιαν τοὺς μέγα τι καὶ
ὑπὲρ αὐτοὺς λέγοντας θαυμάζουσιν· ἔνιοι δ' ᾤοντο παρὰ τὰ
πολλὰ ταῦτα ἀγαθὰ ἄλλο τι καθ' αὑτὸ εἶναι, ὃ καὶ τοῖσδε
πᾶσιν αἴτιόν ἐστι τοῦ εἶναι ἀγαθά. ἁπάσας μὲν οὖν ἐξετάζειν 4
τὰς δόξας ματαιότερον ἴσως ἐστίν, ἱκανὸν δὲ τὰς μάλιστα
ἐπιπολαζούσας ἢ δοκούσας ἔχειν τινὰ λόγον.

|| μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι διαφέρουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 5
λόγοι καὶ οἱ ἐπὶ τὰς ἀρχάς. εὖ γὰρ καὶ Πλάτων ἠπόρει τοῦτο, καὶ
ἐζήτει πότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἢ ἐπὶ τὰς ἀρχάς ἐστιν ἡ ὁδός,
ὥσπερ ἐν τῷ σταδίῳ ἀπὸ τῶν ἀθλοθετῶν ἐπὶ τὸ πέρας ἢ ἀνά-
παλιν. ἀρκτέον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν γνωρίμων, ταῦτα δὲ διττῶς·
τὰ μὲν γὰρ ἡμῖν τὰ δ' ἁπλῶς. ἴσως οὖν ἡμῖν γε ἀρκτέον ἀπὸ
τῶν ἡμῖν γνωρίμων. [διὸ δεῖ τοῖς ἔθεσιν ἦχθαι καλῶς τὸν 6
περὶ καλῶν καὶ δικαίων καὶ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἀκουσόμε-

16. *ἀγαθῶν* K^b L^b Eu. Hel., *ἀγαθόν* cet. Ar. || 18. *τὸ δ'*] *τό τ'* Argyropylus (nescio an recte) || 25. *δ'*] *θ'*? Susem. || 27. *τοῖσδε*] *τούτοις* $Π^1$ || 28. *αἴτιον ἔστιν* post *ἀγαθὰ* $Π^1$ || 31. *μὴ* — b, 13. *ἀνήρ*, quam suspicionem movit Rr., altera quodammodo recensio esse videntur verborum 1094b, 11. *λέγοιτο* — 1095a, 11. *εἰδέναι*, quam ut hoc loco insereret, b, 14. *ἡμεῖς* — *παρεξέβημεν* adiecta sunt ab editore antiquissimo peripatetico || *ὑμᾶς* L^b M^b † || 32. *ὁ* ante *Πλάτων* add. $Π^1$ || 1095b, 2. *γὰρ*] *οὖν* *Γ* L^b Hel. Bk. Rr. || 3. ⟨*δ'*⟩ *οὖν*? Susem. || 4. *διὸ* — 6. *ἱκανῶς* parenthesin esse iudicavit Gifanius, post 7. *διότι* tri. Onckenius || 4. *ἔθεσιν* *Γ* K^b O^b Eu. Hel. et corr. N^b, *ἤθεσιν* L^b M^b Ald. Ar. et rc. H^a, *ἔθνεσιν* pr. H^a N^b.

(IV)
7 νον ἱκανῶς.] ἀρχὴ γὰρ τὸ ὅτι· καὶ εἰ τοῦτο φαίνοιτο ἀρ-
κούντως, οὐδὲν προσδεήσει τοῦ διότι. * ὁ γὰρ τοιοῦτος ἢ ἔχει ἢ
λάβοι ἂν ἀρχὰς ῥᾳδίως. ᾧ δὲ μηδέτερον ὑπάρχει τούτων,
ἀκουσάτω τῶν Ἡσιόδου·

> οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ,
> ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
> ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ μήτ' ἄλλου ἀκούων
> ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ.

V [ἡμεῖς δὲ λέγωμεν ὅθεν παρεξέβημεν.] ‖ τὸ γὰρ ἀγα- 3
θὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως ἐοίκασιν ἐκ τῶν βίων
2 ὑπολαμβάνειν. οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικώτατοι τὴν ἡδονήν·
διὸ καὶ τὸν βίον ἀγαπῶσί τὸν ἀπολαυστικόν. τρεῖς γάρ εἰσι
μάλιστα οἱ προέχοντες, ὅ τε νῦν εἰρημένος καὶ ὁ πολιτικὸς
3 καὶ τρίτος ὁ θεωρητικός. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ παντελῶς ἀν-
δραποδώδεις φαίνονται βοσκημάτων βίον προαιρούμενοι,
τυγχάνουσι δὲ λόγου διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις
4 ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλλῳ· οἱ δὲ χαρίεντες καὶ πρακτικοὶ
τιμήν. τοῦ γὰρ πολιτικοῦ βίου σχεδὸν τοῦτο τέλος. φαί-
νεται δ' ἐπιπολαιότερον εἶναι τοῦ ζητουμένου· δοκεῖ γὰρ ἐν
τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ, τἀγαθὸν δ'
5 οἰκεῖόν τι καὶ δυσαφαίρετον εἶναι μαντευόμεθα. ἔτι δ' ἐοί-
κασι τὴν τιμὴν διώκειν ἵνα πιστεύσωσιν ἑαυτοὺς ἀγαθοὺς
εἶναι· ζητοῦσι γοῦν ὑπὸ τῶν φρονίμων τιμᾶσθαι, καὶ παρ'
οἷς γινώσκονται, καὶ ἐπ' ἀρετῇ· δῆλον οὖν ὅτι κατά γε
6 τούτους ἡ ἀρετὴ κρείττων. τάχα δὲ καὶ μᾶλλον ἄν τις

6. ἀρχὴ post γὰρ pr. K^b (em. corr.[2]), ἀρκεῖ M^b et mg.[3] K^b et corr. L^b et rc. H^a (γρ. ἀρχὴ mg. H^a) † ‖ εἰ τοῦτο] ἐν τούτοις pr. K^b, τοῦτο mg.[3] K^b ‖ 7. γὰρ Susem., δὲ *Γ Π* Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 10. νοέει L^b, νοήσῃ (νοήσει M^b) φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω M^b Ald. Hel. ‖ 11. πείθηται $Π^1$ $H^a N^b O^b$, θείπηται Ald. ‖ 13. βάληται $L^b M^b$ Ald. ‖ 22. Σαρδαναπάλλῳ K^b, Σαρδαναπάλῳ c. c. Hel. Ar. Bk.[1] ‖ 23. τὸ post τοῦτο add. $Π^2$ Ald. ‖ 27. πιστεύσωσιν $Π^1 O^b$ Eu. Hel., πιστεύωσιν L^b Ald. Bk. Rr. ‖ εἶναι ἀγαθούς $Π^1$.

(V) τέλος τοῦ πολιτικοῦ βίου ταύτην ὑπολάβοι. φαίνεται δὲ ἀτελεστέρα καὶ αὕτη· δοκεῖ γὰρ ἐνδέχεσθαι καὶ καθεύδειν ἔχοντα τὴν ἀρετὴν ἢ ἀπρακτεῖν διὰ βίου, καὶ πρὸς τούτοις 1096a κακοπαθεῖν καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα· τὸν δ' οὕτως ζῶντα οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειεν, εἰ μὴ θέσιν διαφυλάττων. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις (ἱκανῶς γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις εἴρηται περὶ αὐτῶν)· τρίτος δ' ἐστὶν ὁ θεωρητικός, ὑπὲρ οὗ 7 τὴν ἐπίσκεψιν ἐν τοῖς ἑπομένοις ποιησόμεθα. ὁ δὲ χρημα- 8 τιστὴς βίαιός τις ἐστίν, καὶ ὁ πλοῦτος δῆλον ὅτι οὐ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν· χρήσιμον γὰρ καὶ ἄλλου χάριν. διὸ μᾶλλον τὰ πρότερον λεχθέντα τέλη τις ἂν ὑπολάβοι· δι' αὑτὰ γὰρ ἀγαπᾶται. φαίνεται δὲ οὐδ' ἐκεῖνα· καίτοι πολλοὶ λόγοι πρὸς αὐτὰ καταβέβληνται.

4 ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω· τὸ δὲ καθόλου βέλτιον ἴσως ἐπι- VI σκέψασθαι καὶ διαπορῆσαι πῶς λέγεται, καίπερ προσάντους τῆς τοιαύτης ζητήσεως γιγνομένης διὰ τὸ φίλους ἄνδρας εἰσαγαγεῖν τὰ εἴδη. δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας· ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ κομίσαντες τὴν δόξαν ταύτην οὐκ ἐποίουν ἰδέας 2 ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔλεγον (διόπερ οὐδὲ τῶν ἀριθμῶν ἰδέαν κατεσκεύαζον)· τὸ δὲ ἀγαθὸν λέγεται καὶ ἐν τῷ τί καὶ ἐν τῷ ποιῷ καὶ ἐν τῷ πρός τι, τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἡ οὐσία πρότερον τῇ φύσει τοῦ πρός τι (παραφυάδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος)· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη κοινή τις ἐπὶ τούτων ἰδέα. ἔτι δ' ἐπεὶ τἀγαθὸν ἰσαχῶς 3

31. δὴ L^b, γὰρ pr. K^b (crx. rc.) † ‖ 1096a, 4. ὑπὲρ] περὶ Bk. Rr. ‖ 5. ἐχομένοις K^b ‖ 6. βίαιός] βίος ἄβιός duo codices Lambini, ἄβιός Muretus, οὐ βίος ci. Coraes, βάναυσός ci. Rr. (haud recte) ‖ 9. τοι om. Π^1 † ‖ 14. ἴσως — καὶ secl. Spengelius ‖ 18. τὸ post καὶ add. $M^b O^b$ Ald. Eu. Hel. Bk. Rr. ‖ ἐλέγομεν K^b † ‖ 20. ἐστι post τί add. ΓL^b Ald. Ar. Bk. Rr. (om. etiam Eu.) ‖ καὶ — ποιῷ secl. Spengelius ‖ 23. τούτοις Π^1 ‖ δ' om. ΓL^b Ald. Hel. Bk. Rr.

VI)

λέγεται τῷ ὄντι (καὶ γὰρ ἐν τῷ τί λέγεται, οἷον ὁ θεὸς καὶ
ὁ νοῦς, καὶ ἐν τῷ ποιῷ αἱ ἀρεταί, καὶ ἐν τῷ ποσῷ τὸ μέ-
τριον, καὶ ἐν τῷ πρός τι τὸ χρήσιμον, καὶ ἐν χρόνῳ και-
ρός, καὶ ἐν τόπῳ δίαιτα καὶ ἕτερα τοιαῦτα), δῆλον ὡς οὐκ
ἂν εἴη κοινόν τι καθόλου καὶ ἕν· οὐ γὰρ ἂν ἐλέγετο ἐν πά-
4 σαις ταῖς κατηγορίαις, ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ. ἔτι δ' ἐπεὶ τῶν
κατὰ μίαν ἰδέαν μία καὶ ἐπιστήμη, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἁπάν-
των ἦν ἂν μία τις ἐπιστήμη· νῦν δ' εἰσὶ πολλαὶ καὶ τῶν
ὑπὸ μίαν κατηγορίαν, οἷον καιροῦ, ἐν πολέμῳ μὲν γὰρ στρατη-
γικὴ ἐν νόσῳ δ' ἰατρική, καὶ τοῦ μετρίου ἐν τροφῇ μὲν
5 ἰατρικὴ ἐν πόνοις δὲ γυμναστική. [ἀπορήσειε δ' ἄν τις τί
ποτε καὶ βούλονται λέγειν αὐτοέκαστον, εἴπερ ἕν τε αὐτο-
ανθρώπῳ καὶ ἀνθρώπῳ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ὁ τοῦ
ἀνθρώπου. ᾗ γὰρ ἄνθρωπος, οὐδὲν διοίσουσιν· εἰ δ' οὕτως,
6 οὐδ' ᾗ ἀγαθόν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲν τῷ ἀίδιον εἶναι μᾶλλον
ἀγαθὸν ἔσται, εἴπερ μηδὲ λευκότερον τὸ πολυχρόνιον τοῦ
7 ἐφημέρου.] πιθανώτερον δὲ ἐοίκασιν οἱ Πυθαγόρειοι λέγειν
περὶ αὐτοῦ, τιθέντες ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συστοιχίᾳ τὸ ἕν· οἷς
δὴ καὶ Σπεύσιππος ἐπακολουθῆσαι δοκεῖ.

8 ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλος ἔστω λόγος, τοῖς δὲ λεχθεῖσιν
ἀμφισβήτησίς τις ὑποφαίνεται διὰ τὸ μὴ περὶ παντὸς ἀγαθοῦ
τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, λέγεσθαι δὲ καθ' ἓν εἶδος τὰ καθ' αὑτὰ
διωκόμενα καὶ ἀγαπώμενα, τὰ δὲ ποιητικὰ τούτων ἢ φυλα-
κτικά πως ἢ τῶν ἐναντίων κωλυτικὰ διὰ ταῦτα λέγεσθαι καὶ
9 τρόπον ἄλλον. δῆλον οὖν ὅτι διττῶς λέγοιτ' ἂν τἀγαθά,

24. *τί ⟨ἐστι⟩* Spengelius et fort. *Γ*, rec. Rr. ‖ 32. *γὰρ* om. L^b Ald. Ar. Bk. ‖ 34. *ἀπορήσειε* — b, 5. *ἐφημέρου* alieno loco inserta sunt e scholis, nisi fallor, Aristoteleis ab editore antiquissimo: melius se haberent ante 17. *οἱ*: ne tamen cum Noetelio illuc transponamus, impedit forma orationis ‖ 1096b, 1. *ἐν* ante *ἀνθρώπῳ εἷς* add. Π^1 P^2 Ar.(?) ‖ 4. *πολυχρονιώτερον* *Γ* L^b ‖ 8. *ἔσται* Π^1 Hel. Ar.(?) ‖ 10. *ποιεῖσθαι* Π^1 et corr.[1] P^2, *εἰρῆσθαι* Π^2 Ald. Ar. Hel. Bk. Rr. et pr. P^2, *εἰρῆσθαι καὶ ποιεῖσθαι* *Γ* ‖ 13. *τἀγαθὸν* L^b, *τὸ ἀγαθὸν* $H^a O^b$ Hel., *τἀγαθὸν* aut *τὸ ἀγαθὸν* *Γ* †.

(VI)
καὶ τὰ μὲν καθ' αὑτά, θάτερα δὲ διὰ ταῦτα. χωρίσαντες
οὖν ἀπὸ τῶν ὠφελίμων τὰ καθ' αὑτὰ σκεψώμεθα εἰ λέ-
γεται κατὰ μίαν ἰδέαν. καθ' αὑτὰ δὲ ποῖα θείη τις ἄν; ἢ 10
ὅσα καὶ μονούμενα διώκεται, οἷον τὸ φρονεῖν καὶ ὁρᾶν καὶ
ἡδοναί τινες καὶ τιμαί; ταῦτα γὰρ εἰ καὶ δι' ἄλλο τι διώ-
κομεν, ὅμως τῶν καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν θείη τις ἄν. ἢ οὐδ'
ἄλλο οὐδὲν πλὴν τῆς ἰδέας; ὥστε μάταιον ἔσται τὸ εἶδος.
εἰ δὲ καὶ ταῦτ' ἐστὶν τῶν καθ' αὑτά, τὸν τἀγαθοῦ λόγον ἐν 11
ἅπασιν αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἐμφαίνεσθαι δεήσει, καθάπερ ἐν
χιόνι καὶ ψιμμυθίῳ τὸν τῆς λευκότητος. τιμῆς δὲ καὶ φρο-
νήσεως καὶ ἡδονῆς ἕτεροι καὶ διαφέροντες οἱ λόγοι ταύτῃ ᾗ ἀγα-
θά. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι ⟨καὶ⟩ κατὰ μίαν ἰδέαν.

ἀλλὰ πῶς δὴ λέγεται; οὐ γὰρ ἔοικε τοῖς γε ἀπὸ 12
τύχης ὁμωνύμοις. ἀλλ' ἆρά γε τῷ ἀφ' ἑνὸς εἶναι ἢ πρὸς
ἓν ἅπαντα συντελεῖν, ἢ μᾶλλον κατὰ ἀναλογίαν; ὡς γὰρ
ἐν σώματι ὄψις, ἐν ψυχῇ νοῦς, καὶ ἄλλο δὴ ἐν ἄλλῳ.
ἀλλ' ἴσως ταῦτα μὲν ἀφετέον τὸ νῦν, ἐξακριβοῦν γὰρ ὑπὲρ 13
αὐτῶν ἄλλης ἂν εἴη φιλοσοφίας οἰκειότερον· ὁμοίως δὲ καὶ
περὶ τῆς ἰδέας. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἕν τι καὶ κοινῇ κατηγορού-
μενον ἀγαθὸν ἢ χωριστόν τι αὐτὸ καθ' αὑτό, δῆλον ὡς οὐκ
ἂν εἴη πρακτὸν οὐδὲ κτητὸν ἀνθρώπῳ· νῦν δὲ τοιοῦτόν τι
ζητεῖται. τάχα δέ τῳ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι γνωρίζειν 14
1097a αὐτὸ πρὸς τὰ κτητὰ καὶ πρακτὰ τῶν ἀγαθῶν· οἷον γὰρ
παράδειγμα τοῦτ' ἔχοντες μᾶλλον εἰσόμεθα καὶ τὰ ἡμῖν
ἀγαθά, κἂν εἰδῶμεν, ἐπιτευξόμεθα αὐτῶν. πιθανότητα μὲν 15
οὖν ἔχει τινὰ ὁ λόγος, ἔοικεν δὲ ταῖς ἐπιστήμαις διαφωνεῖν·
πᾶσαι γὰρ ἀγαθοῦ τινος ἐφιέμεναι καὶ τὸ ἐνδεὲς ἐπιζητοῦ-
σαι παραλείπουσι τὴν γνῶσιν αὐτοῦ. καίτοι βοήθημα τηλι-
κοῦτον ἅπαντας τοὺς τεχνίτας ἀγνοεῖν καὶ μηδ' ἐπιζητεῖν

19. ἄν τις ΓΠ^{2}H^a Ald. ‖ 25. καὶ add. Noetelius ‖ 26. γε om. Π^1 ‖ 32. καὶ ΓΠ^2 Hel., om. Π^1 Ald. Ar. et Γ^1 ‖ καὶ Π^1 Eu., τὸ ΓΠ^2 Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 33. αὐτό τι Π^1 ‖ 1097a, 4. τινα ἔχει ΓΠ^1 ‖ 7. ἅπαντας post τὰς τεχνίτας Π^1.

(VI)
16 οὐκ εὔλογον. ἄπορον δὲ καὶ τί ὠφεληθήσεται ὑφάντης ἢ τέκτων πρὸς τὴν αὑτοῦ τέχνην εἰδὼς αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ἢ πῶς ἰατρικώτερος ἢ στρατηγικώτερος ἔσται ὁ τὴν ἰδέαν αὐτὴν τεθεαμένος. φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγίειαν οὕτως ἐπισκοπεῖν ὁ ἰατρός, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώπου, μᾶλλον δ' ἴσως τὴν τοῦδε· καθ' ἕκαστον γὰρ ἰατρεύει.

VII καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· πάλιν 5
δ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν, τί ποτ' ἂν εἴη. φαίνεται μὲν γὰρ ἄλλο ἐν ἄλλῃ πράξει καὶ τέχνῃ· ἄλλο γὰρ ἐν ἰατρικῇ καὶ στρατηγικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς ὁμοίως. τί οὖν ἑκάστης τἀγαθόν; ἢ οὗ χάριν τὰ λοιπὰ πράττεται; τοῦτο δὲ ἐν ἰατρικῇ μὲν ὑγίεια, ἐν στρατηγικῇ δὲ νίκη, ἐν οἰκοδομικῇ δ' οἰκία, ἐν ἄλλῳ δ' ἄλλο, ἐν ἁπάσῃ δὲ πράξει καὶ προαιρέσει τὸ τέλος· τούτου γὰρ ἕνεκα τὰ λοιπὰ πράττουσι πάντες. ὥστε εἴ τι τῶν πρακτῶν ἁπάντων ἐστὶ τέλος, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πρακτὸν ἀγαθόν, εἰ δὲ πλείω,
2 ταῦτα. μεταβαίνων δὴ ὁ λόγος εἰς ταὐτὸν ἀφῖκται. τοῦτο
3 δὲ ἔτι μᾶλλον διασαφῆσαι πειρατέον. ἐπεὶ δὴ πλείω φαίνεται τὰ τέλη, τούτων δὲ αἱρούμεθά τινα δι' ἕτερα, οἷον πλοῦτον αὐλοὺς καὶ ὅλως τὰ ὄργανα, δῆλον ὡς οὐκ ἔστιν πάντα τέλεια· τὸ δ' ἄριστον τέλειόν τι φαίνεται. ὥστ' εἰ μέν ἐστιν ἕν τι μόνον τέλειον, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ζητούμενον,
4 εἰ δὲ πλείω, τὸ τελειότατον τούτων. τελειότερον δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὑτὸ διωκτὸν τοῦ δι' ἕτερον καὶ τὸ μηδέποτε

9. τὸ αὐτοαγαθὸν M^b, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγαθὸν K^b ‖ 18. ἑκάστη *Γ* O^b Ald. Hel. ‖ 21. τέλειον M^b, ἐν ἄλλῳ τέλειον corr.[1] P[2] † ‖ 22. εἰ ⟨ἕν⟩ Zwinger ‖ 24. ταὐτὸν] τοῦτο M^b et Eu., qui alteram quoque lectionem novit, τὸ αὐτὸ Ald. Hel., τοῦτο αὐτὸ *Γ* † ‖ 25. δὴ Hel. Ar., δὲ *ΓΠ* Ald. Bk. Rr. in textu ‖ 26. ἕτερον *ΓΠ*[1] ‖ 27. αὐλοὺς] ἀγροὺς ci. Coraes, φίλους Bonitzius (Specimen emendationum, Vindob. MDCCCLVIII), cui frustra obloquitur Bendixenius (Philol. XVI, p. 488), cf. 1099a, 33 sq., secludendum esse ci. Zellius ‖ 28. πάντα] ταῦτα ci. Coraes ‖ 30. τελειότερον γὰρ λέγομεν Eu.

(VII)

δι' ἄλλο αἱρετὸν τῶν ⟨καὶ⟩ καθ' αὑτὰ καὶ διὰ τοῦθ' αἱρετῶν,
καὶ ἁπλῶς δὴ τέλειον τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν αἰεὶ καὶ μηδέ-
ποτε δι' ἄλλο. τοιοῦτον δ' ἡ εὐδαιμονία μάλιστ' εἶναι δοκεῖ· 5
1097b ταύτην γὰρ αἱρούμεθα ἀεὶ δι' αὑτὴν καὶ οὐδέποτε δι' ἄλλο,
τιμὴν δὲ καὶ ἡδονὴν καὶ νοῦν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν αἱρούμεθα
μὲν καὶ δι' αὐτά (μηθενὸς γὰρ ἀποβαίνοντος ἑλοίμεθ' ἂν
ἕκαστον αὐτῶν), αἱρούμεθα δὲ καὶ τῆς εὐδαιμονίας χάριν,
διὰ τούτων ὑπολαμβάνοντες εὐδαιμονήσειν. τὴν δ' εὐδαιμο-
νίαν οὐδεὶς αἱρεῖται τούτων χάριν, οὐδ' ὅλως δι' ἄλλο. φαίνε- 6
ται δὲ καὶ ἐκ τῆς αὐταρκείας τὸ αὐτὸ συμβαίνειν· τὸ γὰρ
τέλειον ἀγαθὸν αὔταρκες εἶναι δοκεῖ. τὸ δὲ αὔταρκες λέγο-
μεν οὐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ ζῶντι βίον μονώτην, ἀλλὰ καὶ γο-
νεῦσι καὶ τέκνοις καὶ γυναικὶ καὶ ὅλως τοῖς φίλοις καὶ πο-
λίταις, ἐπειδὴ φύσει πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος. τούτων δὲ ληπτέος 7
ὅρος τις· ἐπεκτείνοντι γὰρ ἐπὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀπογόνους
καὶ τῶν φίλων τοὺς φίλους εἰς ἄπειρον πρόεισιν. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν εἰσαῦθις ἐπισκεπτέον, τὸ δ' αὔταρκες τίθεμεν ὃ μονού-
μενον αἱρετὸν ποιεῖ τὸν βίον καὶ μηδενὸς ἐνδεᾶ· τοιοῦτον δὲ
τὴν εὐδαιμονίαν οἰόμεθα εἶναι, ἔτι δὲ πάντων αἱρετωτάτην 8
μὴ συναριθμουμένην. συναριθμουμένην γὰρ δῆλον ὡς αἱρετωτέ-
ραν μετὰ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἀγαθῶν· ὑπεροχὴ γὰρ ἀγαθῶν
γίνεται τὸ προστιθέμενον, ἀγαθῶν δὲ τὸ μεῖζον αἱρετώτερον
αἰεί. τέλειον δή τι φαίνεται καὶ αὔταρκες ἡ εὐδαιμονία,
τῶν πρακτῶν οὖσα τέλος.

32. *καὶ* post *τῶν* add. Eu. Felicianus et, ut videtur, Hel. (de Γ^1 tacet Schmidtius) ‖ 34. *δ'*] *δὴ* ΓK^b ‖ 1097b, 5. *δ'* post *εὐδαιμονίαν* $H^a K^b P^2$ ‖ 10. *γυναιξὶ* Π^1, *γυναικὶ* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 11. *πολιτικὸς* $L^b M^b$ Hel. Ar. Bk. Rr., *πολιτικὸν* c. c. Eu., *πολιτικὸν ζῷον* Γ^1 ‖ *ὁ* Π^1 Eu. Hel., om. $\Pi^2 H^a P^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 15. *αἱρετὸν*] *ἄρκιον καὶ αἱρετὸν* $\Gamma H^a L^b P^2$ Eu. Hel. Ar., *αἱρετὸν καὶ ἄρκιον* M^b ‖ 17. *συναριθμουμένην γὰρ* — 20. *αἰεί* vel certe 18. *ὑπεροχὴ* — 20. *αἰεί* secl. Zeller (Philos. d. Gr. II³, 2. p. 610 sq. n. 2), nescio an recte ‖ *γὰρ* Ar., *δὲ* $\Gamma\Pi$ Ald. Bk. Rr. ‖ 21. *τῶν*] *πάντων τῶν* M^b Ald. et pr. P^2 †.

VII)

9 ἀλλ᾽ ἴσως τὴν μὲν εὐδαιμονίαν τὸ ἄριστον λέγειν ὁμο- 6
λογούμενόν τι φαίνεται, ποθεῖται δ᾽ ἐναργέστερον τί ἐστιν ἔτι
10 λεχθῆναι. τάχα δὴ γένοιτ᾽ ἂν τοῦτ᾽, εἰ ληφθείη τὸ ἔργον
τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ αὐλητῇ καὶ ἀγαλματοποιῷ καὶ
παντὶ τεχνίτῃ, καὶ ὅλως ὧν ἔστιν ἔργον τι καὶ πρᾶξις, ἐν
τῷ ἔργῳ δοκεῖ τἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ, οὕτω δόξειεν ἂν καὶ
11 ἀνθρώπῳ, εἴπερ ἔστι τι ἔργον αὐτοῦ. πότερον οὖν τέκτονος μὲν
καὶ σκυτέως ἔστιν ἔργα τινὰ καὶ πράξεις, ἀνθρώπου δ᾽ οὐδὲν
ἔστιν, ἀλλ᾽ ἀργὸν πέφυκεν; ἢ καθάπερ ὀφθαλμοῦ καὶ χει-
ρὸς καὶ ποδὸς καὶ ὅλως ἑκάστου τῶν μορίων φαίνεταί τι
ἔργον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου παρὰ πάντα ταῦτα θείη τις ἂν
12 ἔργον τι; τί οὖν δὴ τοῦτ᾽ ἂν εἴη ποτέ; τὸ μὲν γὰρ ζῆν κοινὸν
εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς φυτοῖς, ζητεῖται δὲ τὸ ἴδιον. ἀφο-
ριστέον ἄρα τὴν θρεπτικὴν καὶ αὐξητικὴν ζωήν. ἑπομένη δὲ 1098a
αἰσθητική τις ἂν εἴη, φαίνεται δὲ καὶ αὕτη κοινὴ καὶ ἵππῳ
13 καὶ βοῒ καὶ παντὶ ζῴῳ. λείπεται δὴ πρακτική τις τοῦ λό-
γον ἔχοντος. [τούτου δὲ τὸ μὲν ὡς ἐπιπειθὲς λόγῳ, τὸ δ᾽ ὡς
ἔχον καὶ διανοούμενον.] διττῶς δὲ [καὶ] ταύτης λεγομένης
τὴν κατ᾽ ἐνέργειαν θετέον· κυριώτερον γὰρ αὕτη δοκεῖ λέγε-
14 σθαι. εἰ δή ἐστιν ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον
ἢ μὴ ἄνευ λόγου, τὸ δ᾽ αὐτό φαμεν ἔργον εἶναι τῷ γένει
τοῦδε καὶ τοῦδε σπουδαίου, ὥσπερ κιθαριστοῦ καὶ σπουδαίου
κιθαριστοῦ, καὶ ἁπλῶς δὴ τοῦτ᾽ ἐπὶ πάντων, προστιθεμένης τῆς
κατ᾽ ἀρετὴν ὑπεροχῆς πρὸς τὸ ἔργον (κιθαριστοῦ μὲν γὰρ τὸ
κιθαρίζειν, σπουδαίου δὲ τὸ εὖ)· εἰ δ᾽ οὕτως, ἀνθρώπου δὲ τί-

24. *δὲ* M^b Hel. Ar. Par. 1417 et corr.[1] P^2 (haud male) ‖ 28. *ἔργον τι* ΓΠ^2, *τι ἔργον* c. c. Γ^1 ‖ 32. *ταῦτα* ante *πάντα* Γ$M^b O^b$, om. L^b ‖ 33. *γὰρ*] *οὖν* Hel. ‖ 1098a, 3. *δὲ* Π^1, *δὴ* c. c. Hel. Ar. ‖ 4. *τούτου* — 5. *διανοούμενον* secludenda esse ci. Grantius, secl. Rassovius ‖ 5. *καὶ* secl. Rassovius ‖ 6. ⟨*τῆς μὲν κατ᾽ ἐνέργειαν τῆς δὲ κατ᾽ ἕξιν*⟩ *τὴν* Rassovius ‖ 7. *δή* Susem. secundum Heliodori paraphrasin (*τοίνυν*) et Argyropyli translationem (*igitur*), *δ᾽* ΓΠ Ald. Bk. Rr. ‖ 12. *δ᾽*] *δὴ* secundum Rieckheri translationem ci. Susem.

θεμεν ἔργον ζωήν τινα, ταύτην δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν καὶ πράξεις
μετὰ λόγου, σπουδαίου δὲ ἀνδρὸς εὖ ταῦτα καὶ καλῶς, ἕκα-
στον δὲ εὖ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἀποτελεῖται· εἰ δὴ οὕτω, 15
τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν ψυχῆς ἐνέργεια γίνεται κατ' ἀρετήν,
εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί, κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελειοτάτην.
ἔτι δ' ἐν βίῳ τελείῳ. μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ 16
μία ἡμέρα· οὕτω δὲ οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα μία ἡμέρα
οὐδ' ὀλίγος χρόνος. * *.
7 περιγεγράφθω μὲν οὖν τὸ ἀγαθὸν ταύτῃ (δεῖ γὰρ ἴσως ὑπο- 17
τυπῶσαι πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ἀναγράψαι)· [δόξειε δ' ἂν παντὸς
εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα τῇ περιγραφῇ,
καὶ ὁ χρόνος τῶν τοιούτων εὑρετὴς ἢ συνεργὸς ἀγαθὸς εἶναι.
ὅθεν καὶ τῶν τεχνῶν γεγόνασιν αἱ ἐπιδόσεις· παντὸς γὰρ προσ-
θεῖναι τὸ ἐλλεῖπον. μεμνῆσθαι δὲ καὶ τῶν προειρημένων χρή, 18
καὶ τὴν ἀκρίβειαν μὴ ἡμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν, ἀλλ' ἐν ἑκά-
στοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον οἰ-
κεῖον τῇ μεθόδῳ. καὶ γὰρ τέκτων καὶ γεωμέτρης διαφερόντως 19
ἐπιζητοῦσι τὴν ὀρθήν· ὃ μὲν γὰρ ἐφ' ὅσον χρησίμη πρὸς τὸ ἔρ-
γον, ὃ δὲ τί ἐστιν ἢ ποῖόν τι· θεατὴς γὰρ τἀληθοῦς. τὸν αὐτὸν
δὴ τρόπον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ποιητέον, ὅπως μὴ τὰ πάρεργα
τῶν ἔργων πλείω γίνηται. οὐκ ἀπαιτητέον δὲ οὐδὲ τὴν αἰτίαν 20
1098b ἐν ἅπασιν ὁμοίως, ἀλλ' ἱκανὸν ἔν τισι τὸ ὅτι δειχθῆναι κα-
λῶς [[, οἷον καὶ περὶ τὰς ἀρχάς]]· τὸ δ' ὅτι πρῶτον καὶ ἀρχή·
τῶν ἀρχῶν δ' αἳ μὲν ἐπαγωγῇ θεωροῦνται, αἳ δὲ αἰσθήσει, 21
αἳ δ' ἐθισμῷ τινί, καὶ ἄλλαι δ' ἄλλως. μετιέναι δὲ πειρα- 22
τέον ἑκάστας ᾗ πεφύκασιν, καὶ σπουδαστέον ὅπως ὁρισθῶσι

13. πρᾶξιν *Γ* $M^b O^b P^2$ Eu., πράξεις c. c. Hel. Ar. ‖ 15. δὴ Bonitzius, δ' *Γ Π* Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 18. οὐδὲ μία ἡμέρα secludenda esse ci. Susem. ‖ 19. δὴ *Γ* O^b, δὲ καὶ $H^a P^2$ ‖ 20. * * Susem.: desunt quae citantur 1199a, 32 ‖ 22. ἀναγράφειν M^b O^b Ald. ‖ δόξειε — b, 8. ζητουμένων secl. Susem.: v. quae adnotabo ad v. 26 sqq. ‖ 25. αἱ add. K^b ‖ 26. μεμνῆσθαι — b, 8. ζητουμένων ab Aristotele abiudicat Rassovius ‖ 1098b, 2. οἷον — ἀρχάς secl. Zeller (ap. Muenscherum) ‖ δ' secludendum esse ci. Rr. ‖ ὅτι del. Gifanius.

VII)
23 καλῶς. μεγάλην γὰρ ἔχουσι ῥοπὴν πρὸς τὰ ἑπόμενα. δοκεῖ
γὰρ πλεῖον ἢ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι ἡ ἀρχή, καὶ πολλὰ συμ-
VIII φανῆ γίνεσθαι δι' αὐτῆς τῶν ζητουμένων.] σκεπτέον δὲ περὶ 8
αὐτῆς οὐ μόνον ἐκ τοῦ συμπεράσματος καὶ ἐξ ὧν ὁ λόγος,
2 ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς. τῷ μὲν γὰρ
ἀληθεῖ πάντα συνᾴδει τὰ ὑπάρχοντα, τῷ δὲ ψευδεῖ
ταχὺ διαφωνεῖ [τἀληθές]. — νενεμημένων δὴ τῶν ἀγαθῶν
τριχῇ, καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων τῶν δὲ περὶ ψυ-
χὴν καὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λέγομεν καὶ
μάλιστα ἀγαθά. τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχι-
κὰς περὶ ψυχὴν τίθεμεν. ὥστε καλῶς ἂν λέγοιτο κατά
γε ταύτην τὴν δόξαν παλαιὰν οὖσαν καὶ ὁμολογουμένην ὑπὸ
3 τῶν φιλοσοφούντων. ὀρθῶς δὲ καὶ ὅτι πράξεις τινὲς λέγον-
ται καὶ ἐνέργειαι τὸ τέλος· οὕτω γὰρ τῶν περὶ ψυχὴν ἀγα-
4 θῶν γίνεται, καὶ οὐ τῶν ἐκτός. συνᾴδει δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ
εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωία
5 τις εἴρηται καὶ εὐπραξία. — φαίνεται δὲ καὶ τὰ ἐπιζητούμενα 9
6 περὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπανθ' ὑπάρχειν τῷ λεχθέντι. τοῖς μὲν
γὰρ ἀρετή, τοῖς δὲ φρόνησις, ἄλλοις δὲ σοφία τις εἶναι δο-
κεῖ· τοῖς δὲ ταῦτα ἢ τούτων τι μεθ' ἡδονῆς ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς·
7 ἕτεροι δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς εὐετηρίαν συμπαραλαμβάνουσι. τού-
των δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσιν, τὰ δὲ ὀλίγοι
καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες· οὐδετέρους δὲ τούτων εὔλογον διαμαρτάνειν
8 τοῖς ὅλοις, ἀλλ' ἕν γέ τι ἢ καὶ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν. τοῖς

7. γὰρ *Γ* K^b Eu. Ar., οὖν c. c. Hel. ‖ ἢ] ἢ τὸ H^a P^2 Ald. Eu. Hel., τὸ ἢ τὸ M^b ‖ τοῦ παντὸς εἶναι H^a *Π*^1 Ald. Eu., εἶναι τοῦ παντὸς O^b, τοῦ παντὸς L^b, παντὸς εἶναι Bk. Rr. ‖ ἐμφανῆ M^b Ald. Hel. ‖ 8. δὲ K^b Hel., δὴ *Γ* M^b O^b Ald. Ar. Bk. Rr., δὴ καὶ H^a L^b P^2 ‖ 9. αὐτοῦ (i. e. τἀγαθοῦ a, 20) deletis a, 22. δόξειε — b, 8. ζητουμένων Susem. ‖ 10. αὐτοῦ Eu. ‖ 12. τἀληθές secl. Rassovius ‖ 26. εὐπορίαν Ald., εὐημερίαν ci. Coraes ‖ συμπαραλαμβάνουσι *Γ* K^b L^b Eu. Hel., συμπεριλαμβάνουσι M^b O^b Ald. ‖ 29. ἕν γε pr. K^b (crx. rc.), ἐπί H^a M^b O^b Ald. et pr. P^2 ‖ τι om. pr. K^b (suppl. rc.) ‖ ἢ καὶ L^b, ἢ *Γ* Eu., καὶ M^b O^b Ald. Hel. Ar., τὴν pr. K^b (del. rc.), om. Cardwellus ‖ κατορθοῦντας Cardwellus.

(VIII
μὲν οὖν λέγουσι τὴν ἀρετὴν ἢ ἀρετήν τινα συνῳδός ἐστιν
ὁ λόγος· ταύτης γάρ ἐστιν ἡ κατ᾽ αὐτὴν ἐνέργεια. διαφέρει 9
δὲ ἴσως οὐ μικρὸν ἐν κτήσει ἢ χρήσει τὸ ἄριστον ὑπολαμβά-
νειν, καὶ ἐν ἕξει ἢ ἐνεργείᾳ. τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἐνδέχεται
μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν, οἷον τῷ καθεύδοντι ἢ
καὶ ἄλλως πως ἐξηργηκότι, τὴν δ᾽ ἐνέργειαν οὐχ οἷόν τε·
πράξει γὰρ ἐξ ἀνάγκης, καὶ εὖ πράξει. ὥσπερ δ᾽ Ὀλυμ-
πίασιν οὐχ οἱ κάλλιστοι καὶ ἰσχυρότατοι στεφανοῦνται ἀλλ᾽
οἱ ἀγωνιζόμενοι (τούτων γάρ τινες νικῶσιν), οὕτω καὶ τῶν ἐν
τῷ βίῳ καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πράττοντες ὀρθῶς ἐπήβολοι
γίγνονται. ἔστιν δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καθ᾽ αὑτὸν ἡδύς. τὸ 10
μὲν γὰρ ἥδεσθαι τῶν ψυχικῶν, ἑκάστῳ δ᾽ ἐστὶν ἡδὺ πρὸς ὃ
λέγεται φιλοτοιοῦτος, οἷον ἵππος μὲν τῷ φιλίππῳ, θέαμα
δὲ τῷ φιλοθεώρῳ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ δίκαια τῷ
φιλοδικαίῳ καὶ ὅλως τὰ κατ᾽ ἀρετὴν τῷ φιλαρέτῳ. τοῖς 11
μὲν οὖν πολλοῖς τὰ ἡδέα μάχεται διὰ τὸ μὴ φύσει τοιαῦτ᾽
εἶναι, τοῖς δὲ φιλοκάλοις ἐστὶν ἡδέα τὰ φύσει ἡδέα. τοιαῦται
δ᾽ αἱ κατ᾽ ἀρετὴν πράξεις, ὥστε καὶ τούτοις εἰσὶν ἡδεῖαι καὶ
καθ᾽ αὑτάς. οὐδὲν δὴ προσδεῖται τῆς ἡδονῆς ὁ βίος αὐτῶν 12
ὥσπερ περιάπτου τινός, ἀλλ᾽ ἔχει τὴν ἡδονὴν ἐν ἑαυτῷ.
πρὸς τοῖς εἰρημένοις γὰρ οὐδ᾽ ἔστιν ἀγαθὸς ὁ μὴ χαίρων ταῖς
καλαῖς πράξεσιν· οὔτε γὰρ δίκαιον οὐθεὶς ἂν εἴποι τὸν μὴ
χαίροντα τῷ δικαιοπραγεῖν, οὔτ᾽ ἐλευθέριον τὸν μὴ χαίροντα
ταῖς ἐλευθερίοις πράξεσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.
εἰ δ᾽ οὕτως, καθ᾽ αὑτὰς ἂν εἶεν αἱ κατ᾽ ἀρετὴν πράξεις ἡδεῖαι. 13
ἀλλὰ μὴν καὶ ἀγαθαί γε καὶ καλαί, καὶ μάλιστα τούτων

30. τὴν] τὴν πᾶσαν $\Pi^2 H^a$ et pr. P^2, τὴν πᾶσαν τὴν (superscr. εὐδαιμονίαν) corr.[1] P^2, πᾶσαν τὴν M^b Ar., πᾶσαν Hel. ‖ σύνορός K^b, σύμφωνός L^b, συνῳδός c. c. Eu. Hel. ‖ 1099a, 10. φιλοθεωρῶι K^b, φιλοθεάμονι Π^2, φιλοθεώρῳ c. c. Eu. Hel. ‖ 13. τοιαῦτα Sylburgius Bk. Rr. ‖ 14. δ᾽ $\Gamma\Pi^2$ Eu. Ar., δὲ P^2 Ald., δ᾽ ἀεὶ Π^1 ‖ 15. δὲ ΓL^b, δὲ δὴ M^b, δὴ c. c. Hel. ‖ 22. καὶ ἀγαθαί γε καὶ καλαὶ $O^b P^2$ Ald. Eu. Hel. Ar., γε ἀγαθαὶ καὶ καλαὶ M^b, καὶ ἀγαθαί τε καὶ καλαὶ K^b, καλαί γε καὶ ἀγαθαὶ L^b, καὶ καλαί τε (vel γε) καὶ ἀγαθαὶ Γ.

III)

ἕκαστον, εἴπερ καλῶς κρίνει περὶ αὐτῶν ὁ σπουδαῖος· κρίνει
14 δ' ὡς εἴπομεν. ἄριστον ἄρα καὶ κάλλιστον καὶ ἥδιστον ἡ εὐδαιμονία, καὶ οὐ διώρισται ταῦτα κατὰ τὸ Δηλιακὸν ἐπίγραμμα·

κάλλιστον τὸ δικαιότατον, λῷστον δ' ὑγιαίνειν·
ἥδιστον δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν.

ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει ταῦτα ταῖς ἀρίσταις ἐνεργείαις· ταύτας δέ, ἢ μίαν τούτων τὴν ἀρίστην, φαμὲν εἶναι τὴν εὐδαι-
15 μονίαν. φαίνεται δ' ὅμως καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν προσδεομένη, καθάπερ εἴπομεν· ἀδύνατον γὰρ ἢ οὐ ῥᾴδιον τὰ καλὰ πράττειν ἀχορήγητον ὄντα. πολλὰ μὲν γὰρ πράττεται, καθάπερ δι' ὀργάνων, διὰ φίλων καὶ πλούτου καὶ πολιτικῆς 1099
16 δυνάμεως· ἐνίων δὲ τητώμενοι ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας εὐτεκνίας κάλλους. οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης ἢ δυσγενὴς ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος, ἔτι δ' ἴσως ἧττον, εἴ τῳ πάγκακοι παῖδες εἶεν [ἢ φίλοι],
17 ἢ ἀγαθοὶ ὄντες τεθνᾶσιν. καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἔοικεν προσδεῖσθαι καὶ τῆς τοιαύτης εὐημερίας. ὅθεν εἰς ταὐτὸ τάττουσιν ἔνιοι τὴν εὐτυχίαν τῇ εὐδαιμονίᾳ[, ἔνιοι δὲ τὴν ἀρετήν].

IX ὅθεν καὶ ἀπορεῖται πότερόν ἐστι μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ καὶ 10
ἄλλως πως ἀσκητόν, ἢ κατά τινα θείαν μοῖραν ἢ καὶ διὰ τύχην
2 παραγίνεται. εἰ μὲν οὖν καὶ ἄλλο τί ἐστιν θεῶν δώρημα ἀνθρώποις, εὔλογον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν θεόσδοτον εἶναι, καὶ

28. ἥδιστον δὲ] πάντων δ' ἥδιστον (πάντων ἥδιστον δ' crx. Spengelius) E. E. 1214a, 6 ‖ δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν K^b Hel., δὲ πέφυχ' οὗ τις ἔραται (vel ἐρᾶται) τυχεῖν H^a M^b N^b P^2 et codices E. E., δ' οὗ τις ἐρᾶι τυχεῖν Γ Π^2, δὲ τυχεῖν οὗ τις ἕκαστος ἐρᾷ Ald., οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν E. E. secundum Ald. ‖ 30. τὴν om. Π^2 ‖ εἶναί φαμεν H^a M^b P^2 Ald. ‖ 1099b, 1. διὰ] καὶ διὰ Π^1, ἢ διὰ Ald. Hel., τῶν L^b † ‖ 5. ἢ φίλοι om. H^a O^2 P^2 Par. 1417 Eu. Hel. †, μὴ φίλοι ci. Coraes ‖ ἢ om. K^b Ald., καί, si ἢ φίλοι recte se habeant, ci. Coraes ‖ 8. ἔνιοι δὲ τὴν ἀρετήν secl. Gifanius Rr. ‖ ἔνιοι] ἕτεροι K^b Bk. Rr. (ἔνιοι etiam Hel. Ar.) ‖ 9. ἢ καὶ Π^1 H^a P^2 Eu., ἢ Γ Π^2 Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 11. θεῶν ἐστι Γ H^a M^b O^b P^2 Ald.

(IX)

μάλιστα τῶν ἀνθρωπίνων ὅσῳ βέλτιστον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν 3
ἴσως ἄλλης ἂν εἴη σκέψεως οἰκειότερον, φαίνεται δὲ κἂν εἰ
μὴ θεόπεμπτός ἐστιν ἀλλὰ δι᾽ ἀρετὴν καί τινα μάθησιν ἢ
ἄσκησιν παραγίνεται, τῶν θειοτάτων εἶναι. τὸ γὰρ τῆς ἀρε-
τῆς ἆθλον καὶ τέλος ἄριστον εἶναι φαίνεται καὶ θεῖόν τι καὶ
μακάριον. εἴη δ᾽ ἂν καὶ πολύκοινον· δυνατὸν γὰρ ὑπάρξαι 4
πᾶσι τοῖς μὴ πεπηρωμένοις πρὸς ἀρετὴν διά τινος μαθήσεως
καὶ ἐπιμελείας. εἰ δ᾽ ἐστὶν οὕτω βέλτιον ἢ διὰ τύχην εὐδαι- 5
μονεῖν, εὔλογον ἔχειν οὕτως, εἴπερ τὰ κατὰ φύσιν, ὡς οἷόν
τε κάλλιστα ἔχειν, οὕτως πέφυκεν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ 6
τέχνην καὶ πᾶσαν αἰτίαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρίστην.
τὸ δὲ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἐπιτρέψαι τύχῃ λίαν πλημ-
μελὲς ἂν εἴη. συμφανὲς δ᾽ ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ λόγου τὸ ζητού- 7
μενον· εἴρηται γὰρ ψυχῆς ἐνέργεια κατ᾽ ἀρετὴν ποιά τις.
τῶν δὲ λοιπῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχειν ἀναγκαῖον, τὰ δὲ
συνεργὰ καὶ χρήσιμα πέφυκεν ὀργανικῶς. ὁμολογούμενα 8
δὲ ταῦτ᾽ ἂν εἴη καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ· τὸ γὰρ τῆς πολιτικῆς
τέλος ἄριστον ἐτίθεμεν, αὕτη δὲ πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖται
τοῦ ποιούς τινας καὶ ἀγαθοὺς τοὺς πολίτας ποιῆσαι καὶ πρακτι-
κοὺς τῶν καλῶν. εἰκότως οὖν οὔτε βοῦν οὔτε ἵππον οὔτε ἄλλο 9
τῶν ζῴων οὐδὲν εὔδαιμον λέγομεν· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν οἷόν τε
κοινωνῆσαι τοιαύτης ἐνεργείας. διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν 10
οὐδὲ παῖς εὐδαίμων ἐστίν· οὔπω γὰρ πρακτικὸς τῶν τοιούτων
διὰ τὴν ἡλικίαν· οἱ δὲ λεγόμενοι διὰ τὴν ἐλπίδα μακαρί-
ζονται. δεῖ γάρ, ὥσπερ εἴπομεν, καὶ ἀρετῆς τελείας καὶ
βίου τελείου. πολλαὶ γὰρ μεταβολαὶ γίνονται καὶ παντοῖαι 11
τύχαι κατὰ τὸν βίον, καὶ ἐνδέχεται τὸν μάλιστ᾽ εὐθηνοῦντα
μεγάλαις συμφοραῖς περιπεσεῖν ἐπὶ γήρως, καθάπερ ἐν τοῖς

14. κἂν εἰ] εἰ καὶ L^b Eu. (?) Hel. (?), κἂν O^b ‖ 17. εἶναι φαίνεται $K^b P^2$ Hel., εἶναι post φαίνεται M^b, om. cet. Ar. (fors. recte) ‖ 20. ἢ] ἢ τὸ Π^1 ‖ 25. δέ τι K^b, δ᾽ ἂν εἴη L^b † ‖ 33. τῶν] τι τῶν $H^a M^b O^b P^2$ Hel. Ar.

X) ἡρωικοῖς περὶ Πριάμου μυθεύεται· τὸν δὲ τοιαύταις χρησάμενον τύχαις καὶ τελευτήσαντα ἀθλίως οὐδεὶς εὐδαιμονίζει.

X πότερον οὖν οὐδ' ἄλλον οὐδένα ἀνθρώπων εὐδαιμονιστέον 11

2 ἕως ἂν ζῇ, κατὰ Σόλωνα δὲ χρεὼν τέλος ὁρᾶν; εἰ δὲ δὴ καὶ θετέον οὕτως, ἆρά γε καὶ ἔστιν εὐδαίμων τότε ἐπειδὰν ἀποθάνῃ; ἢ τοῦτό γε παντελῶς ἄτοπον, ἄλλως τε καὶ τοῖς λέγουσιν ἡμῖν ἐνέργειάν τινα τὴν εὐδαιμονίαν; εἰ δὲ μὴ λέγο-

3 μεν τὸν τεθνεῶτα εὐδαίμονα, μηδὲ Σόλων τοῦτο βούλεται, ἀλλ' ὅτι τηνικαῦτα ἄν τις ἀσφαλῶς μακαρίσειεν ἄνθρωπον ὡς ἐκτὸς ἤδη τῶν κακῶν ὄντα καὶ τῶν δυστυχημάτων, ἔχει μὲν καὶ τοῦτ' ἀμφισβήτησίν τινα· δοκεῖ γὰρ εἶναί τι τῷ τεθνεῶτι καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν, εἴπερ καὶ τῷ ζῶντι μὴ αἰσθανομένῳ δέ, οἷον τιμαὶ καὶ ἀτιμίαι καὶ τέκνων καὶ

4 ὅλως ἀπογόνων εὐπραξίαι τε καὶ δυστυχίαι· ἀπορίαν δὴ καὶ ταῦτα παρέχει. τῷ γὰρ μακαρίως βεβιωκότι μέχρι γήρως καὶ τελευτήσαντι κατὰ λόγον ἐνδέχεται πολλὰς μεταβολὰς συμβαίνειν περὶ τοὺς ἐκγόνους, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τυχεῖν βίου τοῦ κατ' ἀξίαν, τοὺς δ' ἐξ ἐναντίας, δῆλον δ' ὅτι καὶ τοῖς ἀποστήμασι πρὸς τοὺς γονεῖς παντοδαπῶς ἔχειν αὐτοὺς ἐνδέχεται· ἄτοπον δὴ γίνοιτ' ἄν, εἰ συμμεταβάλλοι καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ γίνοιτο ὁτὲ μὲν εὐδαί-

5 μων πάλιν δ' ἄθλιος, ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μηδὲν μηδ' ἐπί τινα χρόνον συνικνεῖσθαι τὰ τῶν ἐκγόνων τοῖς γονεῦσιν.

6 ἀλλ' ἐπανιτέον ἐπὶ τὸ πρότερον ἀπορηθέν· τάχα γὰρ ἂν

7 θεωρηθείη καὶ τὸ νῦν ἐπιζητούμενον ἐξ ἐκείνου. εἰ δὴ τὸ τέλος ὁρᾶν δεῖ καὶ τότε μακαρίζειν ἕκαστον οὐχ ὡς ὄντα μακάριον ἀλλ' ὅτι πρότερον ἦν, πῶς οὐκ ἄτοπον, εἰ ὅτ' ἔστιν εὐδαί-

1100a, 8. τρωϊκοῖς Π^1 et corr.[1] P^2, γρ. ὁμηρικοῖς mg. P^2 (sed oblitt.), ἡρωϊκοῖς c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 9. εὐδαιμονίσει *Γ* (nescio an recte) ‖ 17. τῶν post καὶ fort. recte om. Π^2 Ald. Hel. (legisse videtur Eu.) ‖ 19. μὴ] καὶ Hel. (?) ‖ 21. δὴ Susem., γὰρ M^b, δὲ c. c. Bk. Rr. ‖ 26. δ'] γὰρ vel θ' ci. Susem. ‖ 28. συμμεταβάλλοι $L^b M^b$ Eu. (?) Hel., συμμεταβάλοι $K^b O^b$ Ald. ‖ 32. τὸ post δὴ add. K^b, fort. c. c. omittendum est (cf. v. 11).

(X)

μων, μὴ ἀληθεύσεται κατ᾽ αὐτοῦ τὸ ὑπάρχον διὰ τὸ μὴ
1100b βούλεσθαι τοὺς ζῶντας εὐδαιμονίζειν διὰ τὰς μεταβολὰς
καὶ διὰ τὸ μόνιμόν τι τὴν εὐδαιμονίαν ὑπειληφέναι καὶ
μηδαμῶς εὐμετάβολον, τὰς δὲ τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖ-
σθαι περὶ τοὺς αὐτούς· δῆλον γὰρ ὡς εἰ συνακολουθοίημεν 8
ταῖς τύχαις, τὸν αὐτὸν εὐδαίμονα καὶ πάλιν ἄθλιον ἐροῦμεν
πολλάκις, χαμαιλέοντά τινα τὸν εὐδαίμονα ἀποφαίνοντες
καὶ σαθρῶς ἱδρυμένον. ἢ τὸ μὲν ταῖς τύχαις ἐπακολουθεῖν 9
οὐδαμῶς ὀρθόν; οὐ γὰρ ἐν ταύταις τὸ εὖ ἢ κακῶς, ἀλλὰ
προσδεῖται τούτων ὁ ἀνθρώπινος βίος, καθάπερ εἴπομεν, κύ-
ριαι δέ εἰσιν αἱ κατ᾽ ἀρετὴν ἐνέργειαι τῆς εὐδαιμονίας, αἱ
δ᾽ ἐναντίαι τοῦ ἐναντίου. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ νῦν 10
διαπορηθέν. περὶ οὐδὲν γὰρ οὕτως ὑπάρχει τῶν ἀνθρωπίνων
ἔργων βεβαιότης ὡς περὶ τὰς ἐνεργείας τὰς κατ᾽ ἀρετήν·
μονιμώτεραι γὰρ καὶ τῶν ἐπιστημῶν αὗται δοκοῦσιν εἶναι.
τούτων δ᾽ αὐτῶν αἱ τιμιώταται μονιμώταται διὰ τὸ μάλι-
στα καὶ συνεχέστατα καταζῆν ἐν αὐταῖς τοὺς μακαρίους·
τοῦτο γὰρ ἔοικεν αἰτίῳ τοῦ μὴ γίνεσθαι περὶ αὐτὰς λήθην.
ὑπάρξει δὴ τὸ ζητούμενον τῷ εὐδαίμονι, καὶ ἔσται διὰ βίου 11
τοιοῦτος· ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει
τὰ κατ᾽ ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντῃ
πάντως ἐμμελῶς ὅ γ᾽ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος
ἄνευ ψόγου. πολλῶν δὲ γινομένων κατὰ τύχην καὶ διαφε- 12
ρόντων μεγέθει καὶ μικρότητι, τὰ μὲν μικρὰ τῶν εὐτυχη-
μάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀντικειμένων, δῆλον ὡς οὐ ποιεῖ
ῥοπὴν τῆς ζωῆς, τὰ δὲ μεγάλα καὶ πολλὰ γινόμενα μὲν
εὖ μακαριώτερον τὸν βίον ποιήσει (καὶ γὰρ αὐτὰ συνεπι-
κοσμεῖν πέφυκε, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν καλὴ καὶ σπουδαία
γίνεται), ἀνάπαλιν δὲ συμβαίνοντα θλίβει καὶ λυμαίνεται

1100b, 9. *εἴπαμεν* K^b Bk.[1] Rr. ‖ 15. *τιμιώτεραι* M^b Hel., *τιμιώτεραι καὶ* Eu. † ‖ *μονιμώτεραι* *Γ Π*[1] L^b Eu. Hel. et corr.[1] P^2 (de *Γ*[1] tacet Schmidtius) † ‖ 17. *αἴτιον* *Γ* L^b ‖ 23. *σμικρότητι* *Π*[2] M^b.

τὸ μακάριον· λύπας τε γὰρ ἐπιφέρει καὶ ἐμποδίζει πολλαῖς ἐνεργείαις. ὅμως δὲ καὶ ἐν τούτοις διαλάμπει τὸ καλόν, ἐπειδὰν φέρῃ τις εὐκόλως πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας, μὴ δι' ἀναλγησίαν, ἀλλὰ γεννάδας ὢν καὶ μεγαλόψυχος.

13 εἰ δ' εἰσὶν αἱ ἐνέργειαι κύριαι τῆς ζωῆς, καθάπερ εἴπομεν, οὐδεὶς ἂν γένοιτο τῶν μακαρίων ἄθλιος· οὐδέποτε γὰρ πράξει τὰ μισητὰ καὶ φαῦλα. τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημόνως φέρειν καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν, καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα καὶ σκυτοτόμον ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας.

14 εἰ δ' οὕτως, ἄθλιος μὲν οὐδέποτε γένοιτ' ἂν ὁ εὐδαίμων, οὐ μὴν μακάριός γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. οὐδὲ δὴ ποικίλος γε καὶ εὐμετάβολος· οὔτε γὰρ ἐκ τῆς εὐδαιμονίας κινηθήσεται ῥᾳδίως, οὐδ' ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀτυχημάτων ἀλλ' ὑπὸ μεγάλων καὶ πολλῶν, ἔκ τε τῶν τοιούτων οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν εὐδαίμων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἀλλ' εἴπερ, ἐν πολλῷ τινι καὶ τελείῳ, μεγάλων καὶ καλῶν ἐν αὐτῷ γενόμενος ἐπήβολος.

15 τί οὖν κωλύει λέγειν εὐδαίμονα τὸν κατ' ἀρετὴν τελείαν ἐνεργοῦντα καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς ἱκανῶς κεχορηγημένον, μὴ τὸν τυχόντα χρόνον ἀλλὰ τέλειον βίον; [ἢ προσθετέον

34. γίνοιτο? Susem. ‖ 35. τὰ post καὶ add. Π^1 (om. etiam Hel.) ‖ 1101a, 1. ἀγαθὸν καὶ εὔφρονα L^b et corr.^{3} K^b, καὶ ἔμφρονα ἀγαθὸν H^aN^b, εὐδαίμονα καὶ ἔμφρονα ἀγαθὸν M^bP^2, ἔμφρονα καὶ ἀγαθὸν Hel. † ‖ 8. γε M^bP^2 Ald. Hel., τὲ K^b, om. Π^2 ‖ 10. οὐδ' M^bP^2, οὐθ' $H^aL^bO^b$ Ald., οὔτε K^b Eu. Hel. ‖ 11. τε post τοιούτων O^b, om. L^b Ald. et, ut videtur, Ar. ‖ οὐκ] δ' οὐκ L^b Ald. Ar. ‖ 16. μὴ — βίον post 17. οὕτως tri. Euckenius ‖ ἢ — 19. πάντως ad antecedentia non quadrare ideoque ab ipsius Aristotelis doctrina abhorrere demonstravit Rassovius, qui signo interrogandi in puncti locum post ea posito hoc quodammodo excusari vix recte censet: secl. Susem.: utrum signum praestet, dubius sum.

(X)
καὶ βιωσόμενον οὕτως καὶ τελευτήσοντα κατὰ λόγον, ἐπειδὴ
τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν, τὴν εὐδαιμονίαν δὲ τέλος καὶ τέλειον τί-
θεμεν πάντῃ πάντως;] εἰ δ' οὕτως, μακαρίους ἐροῦμεν τῶν ζώντων 16
οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὰ λεχθέντα, μακαρίους δ' ἀνθρώπους.
καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον διωρίσθω, τὰς δὲ XI
τῶν ἀπογόνων τύχας καὶ τῶν φίλων ἁπάντων τὸ μὲν
μηδοτιοῦν συμβάλλεσθαι λίαν ἄφιλον φαίνεται καὶ ταῖς
δόξαις ἐναντίον· πολλῶν δὲ καὶ παντοίας ἐχόντων δια- 2
φορὰς τῶν συμβαινόντων, καὶ τῶν μὲν μᾶλλον συνικνουμέ-
νων τῶν δ' ἧττον, καθ' ἕκαστον μὲν διαιρεῖν μακρὸν καὶ
ἀπέραντον φαίνεται, καθόλου δὲ λεχθὲν καὶ τύπῳ τάχ' ἂν
ἱκανῶς ἔχοι. εἰ δή, καθάπερ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀτυχη- 3
μάτων τὰ μὲν ἔχει τι βρῖθος καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸν βίον τὰ
δ' ἐλαφροτέροις ἔοικεν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τοὺς φίλους ὁμοίως
ἅπαντας, διαφέρει δὲ τῶν παθῶν ἕκαστον περὶ ζῶντας ἢ 4
τελευτήσαντας συμβαίνειν πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ παράνομα
καὶ δεινὰ προϋπάρχειν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἢ πράττεσθαι,
συλλογιστέον δὴ καὶ ταύτην τὴν διαφοράν, μᾶλλον δ' ἴσως 5
τὸ διαπορεῖσθαι περὶ τοὺς κεκμηκότας εἴ τινος ἀγαθοῦ κοι-
1101b νωνοῦσιν ἢ τῶν ἀντικειμένων· ἔοικε γὰρ ἐκ τούτων εἰ καὶ διικνεῖ-
ται πρὸς αὐτοὺς ὁτιοῦν, εἴτ' ἀγαθὸν εἴτε τοὐναντίον, ἀφαυρόν
τι καὶ μικρὸν ἢ ἁπλῶς ἢ ἐκείνοις εἶναι, εἰ δὲ μή, τοσοῦτόν
γε καὶ τοιοῦτον ὥστε μὴ ποιεῖν εὐδαίμονας τοὺς μὴ ὄντας
μηδὲ τοὺς ὄντας ἀφαιρεῖσθαι τὸ μακάριον. συμβάλλεσθαι 6
μὲν οὖν τι φαίνονται τοῖς κεκμηκόσιν αἱ εὐπραξίαι τῶν φί-

19. *καὶ* post *πάντῃ* add. O^b Ald. † ‖ 20. *δ'*] *δ' ὡς* *Γ* O^1 Eu. Hel. et corr. P^1 † ‖ 21. *μὲν* om. *Π*^2 (leg. etiam Hel. Ar.) ‖ 26. *ἕκαστα* L^b M^b ‖ 33. *πλάττεσθαι* Hel. ‖ 34. *ταύτην* *Π*^1 P^2 Eu., *ταύτῃ* *ΓΠ*^2 H^a Ald. Ar. ‖ *δ'* secludendum vel *γ'* restituendum esse ci. Euckenius ‖ 35. *τόδε δεῖ διαπορεῖσθαι* Lambinus, *τόδε δεῖ ἀπορεῖσθαι* Rassovius, *τῷ διαπορεῖσθαι* codices Lambini, rec. Coraes, *ἢ δεῖ ἀπορεῖσθαι* vel *ἢ* ⟨*δεῖ*⟩ *διαπορεῖσθαι* Euckenius ‖ 1101b, 1. *γὰρ*] *οὖν* L^b Hel. (*γὰρ* etiam Eu. Ar.) ‖ 5. *συμβάλλεσθαι* — 9. *μηδέν* secludenda esse ci. Victorius (nescio an recte).

XI) λων, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ δυσπραξίαι, τοιαῦτα δὲ καὶ τηλικαῦτα ὥστε μήτε τοὺς εὐδαίμονας μὴ εὐδαίμονας ποιεῖν μήτ' ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν.

XII διωρισμένων δὲ τούτων ἐπισκεψώμεθα περὶ τῆς εὐδαι- 12
μονίας πότερα τῶν ἐπαινετῶν ἐστιν ἢ μᾶλλον τῶν τιμίων·
2 δῆλον γὰρ ὅτι τῶν γε δυνάμεων οὐκ ἔστιν. φαίνεται δὴ πᾶν τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποιόν τι εἶναι καὶ πρός τί πως ἔχειν ἐπαινεῖσθαι· τὸν γὰρ δίκαιον καὶ τὸν ἀνδρεῖον καὶ ὅλως τὸν ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαινοῦμεν διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὸν ἰσχυρὸν δὲ καὶ τὸν δρομικὸν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῷ ποιόν τινα πεφυκέναι καὶ ἔχειν πως πρὸς ἀγα-
3 θόν τι καὶ σπουδαῖον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν περὶ τοὺς θεοὺς ἐπαίνων· γελοῖοι γὰρ φαίνονται πρὸς ἡμᾶς ἀναφερόμενοι, τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ γίνεσθαι τοὺς ἐπαίνους δι'
4 ἀναφορᾶς, ὥσπερ εἴπομεν. εἰ δ' ἐστὶν ὁ ἔπαινος τῶν τοιούτων, δῆλον ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἔστιν ἔπαινος, ἀλλὰ μεῖζόν τι καὶ βέλτιον, καθάπερ καὶ φαίνεται· τούς τε γὰρ θεοὺς μακαρίζομεν καὶ εὐδαιμονίζομεν καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς θειοτάτους μακαρίζομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν· οὐδεὶς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὡς
5 θειότερόν τι καὶ βέλτιον μακαρίζει. δοκεῖ δὲ καὶ Εὔδοξος καλῶς συνηγορῆσαι περὶ τῶν ἀριστείων τῇ ἡδονῇ· τὸ γὰρ μὴ ἐπαινεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν οὖσαν μηνύειν ᾤετο ὅτι κρεῖττόν ἐστι τῶν ἐπαινετῶν, τοιοῦτον δ' εἶναι τὸν θεὸν καὶ τἀγαθόν·
6 πρὸς ταῦτα γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ἀναφέρεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος τῆς ἀρετῆς (πρακτικοὶ γὰρ τῶν καλῶν ἀπὸ ταύτης), τὰ δ' ἐγκώμια τῶν ἔργων ὁμοίως καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν
7 ψυχικῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οἰκειότερον ἐξακριβοῦν

11. ποτέρα K^b, πότερον L^b Eu., πότερον οὖν M^b ‖ 12. δὴ] δὲ *ΓΠ*² Ar. ‖ 15. τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα K^b Ald. Eu., τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις *Π*² H^a M^b P² Ar. ‖ 16. δὲ add. K^b, c. c. om. Bk. Rr. ‖ 21. εἴπαμεν K^b Bk.¹ Rr. ‖ 25. μακαρίζομεν post ἀγαθῶν transponendum esse ci. Thurotus, secludendum forsitan esse ci. Susem. ‖ 29. κρείττων ἐστὶ *Π*¹, κρεῖττόν ἐστι c. c. Hel. Ar.

τοῖς περὶ τὰ ἐγκώμια πεπονημένοις, ἡμῖν δὲ δῆλον ἐκ τῶν (XII
εἰρημένων ὅτι ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τῶν τιμίων καὶ τελείων.
ἔοικεν δ' οὕτως ἔχειν καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχή· ταύτης γὰρ 8
χάριν τὰ λοιπὰ πάντα πάντες πράττομεν, τὴν ἀρχὴν δὲ
καὶ τὸ αἴτιον τῶν ἀγαθῶν τίμιόν τι καὶ θεῖον τίθεμεν.

13 ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' XIII
ἀρετὴν τελείαν, περὶ ἀρετῆς ἐπισκεπτέον. τάχα γὰρ οὕτως
ἂν βέλτιον καὶ περὶ τῆς εὐδαιμονίας θεωρήσαιμεν. δοκεῖ δὲ 2
καὶ ὁ κατ' ἀλήθειαν πολιτικὸς περὶ ταύτην μάλιστα πεπο-
νῆσθαι· βούλεται γὰρ τοὺς πολίτας ἀγαθοὺς ποιεῖν καὶ τῶν
νόμων ὑπηκόους (παράδειγμα δὲ τούτων ἔχομεν τοὺς Κρητῶν 3
καὶ Λακεδαιμονίων νομοθέτας, καὶ εἴ τινες ἕτεροι τοιοῦτοι
γεγένηνται)· εἰ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐστιν ἡ σκέψις αὕτη, δῆλον 4
ὅτι γίνοιτ' ἂν ἡ ζήτησις κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν. περὶ 5
ἀρετῆς δὲ ἐπισκεπτέον ἀνθρωπίνης δῆλον ὅτι· καὶ γὰρ τἀγα-
θὸν ἀνθρώπινον ἐζητοῦμεν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀνθρωπίνην.
ἀρετὴν δὲ λέγομεν ἀνθρωπίνην οὐ τὴν τοῦ σώματος ἀλλὰ τὴν 6
τῆς ψυχῆς· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν λέ-
γομεν. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι δεῖ τὸν πολιτικὸν 7
εἰδέναι πως τὰ περὶ ψυχήν, ὥσπερ καὶ τὸν ὀφθαλμοὺς θε-
ραπεύσοντα καὶ πᾶν σῶμα, καὶ μᾶλλον ὅσῳ τιμιωτέρα
καὶ βελτίων ἡ πολιτικὴ τῆς ἰατρικῆς· τῶν δὲ ἰατρῶν οἱ χα-
ρίεντες πολλὰ πραγματεύονται περὶ τὴν τοῦ σώματος γνῶ-
σιν. θεωρητέον δὴ καὶ τῷ πολιτικῷ περὶ ψυχῆς, θεωρητέον 8

1102a, 2. ἀρχήν M^b O^b Ald. ‖ 3. πάντα post πάντες H^a O^b P^2 Ald., post πράττομεν M^b Eu. ‖ 4. τίθεμεν] hoc loco clausulam imponere debebant libro primo ‖ 5. ἐπεὶ Π^1 Ald. Eu. Hel. Ar., εἰ $\Gamma\Pi^2$ ‖ 6. σκεπτέον L^b Hel. (?), ἐπισκεπτέον ἂν εἴη K^b, ἐπισκεπτέον c. c. Eu. ‖ 8. γε πονεῖσθαι ci. Coraes ‖ 12. αὕτη ἡ σκέψις Π^2 ‖ 13. γίνοιτ' K^b, γένοιτ' c. c. Eu. Bk. Rr. ‖ 19. ψυχῆς K^b O^b Eu., ψυχὴν c. c. Hel. ‖ θεραπεύοντα ΓK^b, θεραπεύσαντα L^b, θεραπεύσοντα c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 20. πᾶν ⟨τὸ⟩ ci. Rr. ‖ 21. τῶν — 22. γνῶσιν fort. secludenda esse ci. Susem. ‖ τῶν δὲ ἰατρῶν K^b, καὶ τῶν ἰατρῶν M^b P^2 Eu. (?), καὶ τῶν ἰατρῶν δ' $\Gamma\Pi^2$ H^a Ald. Hel. (fors. recte) ‖ 23. δ' Π^2 M^b (δὴ etiam Hel.).

III)
δὲ τούτων χάριν, καὶ ἐφ' ὅσον ἱκανῶς ἔχει πρὸς τὰ ζητού-
μενα· τὸ γὰρ ἐπὶ πλεῖον ἐξακριβοῦν ἐργωδέστερον ἴσως ἐστὶν
9 τῶν προκειμένων. λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἐξω-
τερικοῖς λόγοις ἀρκούντως ἔνια, καὶ χρηστέον αὐτοῖς. οἷον τὸ
10 μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχον. ταῦτα δὲ πό-
τερον διώρισται καθάπερ τὰ τοῦ σώματος μόρια καὶ πᾶν τὸ
μεριστόν, ἢ τῷ λόγῳ δύο ἐστὶν ἀχώριστα πεφυκότα καθάπερ
ἐν τῇ περιφερείᾳ τὸ κυρτὸν καὶ τὸ κοῖλον, οὐθὲν διαφέρει
11 πρὸς τὸ παρόν. τοῦ ἀλόγου δὲ τὸ μὲν ἔοικε κοινῷ καὶ φυ-
τικῷ, λέγω δὲ τὸ αἴτιον τοῦ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι· τὴν
τοιαύτην γὰρ δύναμιν τῆς ψυχῆς ἐν ἅπασι τοῖς τρεφομέ-
νοις θείη τις ἂν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις, τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην
12 καὶ ἐν τοῖς τελείοις· εὐλογώτερον γὰρ ἢ ἄλλην τινά. ταύ-
της μὲν οὖν κοινή τις ἀρετὴ καὶ οὐκ ἀνθρωπικὴ φαίνεται· δο-
κεῖ γὰρ ἐν τοῖς ὕπνοις ἐνεργεῖν μάλιστα τὸ μόριον τοῦτο καὶ
ἡ δύναμις αὕτη, ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλοι
καθ' ὕπνον, ὅθεν φασὶν οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς
13 εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. συμβαίνει δὲ τοῦτ' εἰκότως· ἀργία
γάρ ἐστιν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς ᾗ λέγεται σπουδαία καὶ φαύλη,
πλὴν εἴ πῃ κατὰ μικρὸν διικνοῦνταί τινες τῶν κινήσεων, καὶ
ταύτῃ βελτίω γίνεται τὰ φαντάσματα τῶν ἐπιεικῶν ἢ τῶν
14 τυχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις, καὶ τὸ θρεπτικὸν
ἐατέον, ἐπειδὴ τῆς ἀνθρωπικῆς ἀρετῆς ἄμοιρον πέφυκεν·
15 ἔοικεν δὲ καὶ ἄλλη τις φύσις τῆς ψυχῆς ἄλογος εἶναι, με-
τέχουσα μέντοι πῃ λόγου. τοῦ γὰρ ἐγκρατοῦς καὶ ἀκρατοῦς τὸν

25. πλεῖστον L^b Ald., πλεῖον c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 33. αὐξάνεσθαι H^a Hel. (?), τοῦ αὐξάνεσθαι Ald., αὔξεσθαι c. c. Eu. ‖ 1102b, 3. ἀνθρωπικὴ $\Pi^2 H^a M^b P^2$ Eu., ἀνθρωπίνη K^b Hel. Bk. Rr. ‖ 5. διάδηλος P^2 Ald. Hel., δῆλος Eu., διαδηλοῖ ci. Zellius † ‖ 13. δὲ $K^b L^b O^{1.3.}$ Eu. Hel., δὴ $\Gamma H^a M^b O^b P^2$ Ald. ‖ τῆς Π^1 Ald. Eu. Hel., om. Π^2 ‖ 14. μέντοι πῃ $K^b P^2$ Ald. Eu. Hel. Ar., μέν πῃ $\Gamma \Pi^2 M^b$, πῇ μὲν H^a ‖ ἐγκρατοῦς καὶ ἀκρατοῦς Π^2 Ald. Eu. Hel. Ar., ἀκρατοῦς καὶ ἐγκρατοῦς $\Gamma \Pi^1 H^a P^2$, ἐγκρατοῦς καὶ εὐκρατοῦς v. d. in exemplo Gottingensi editionis Wilkinsonianae, ἀκρατοῦς [καὶ ἐγκρατοῦς] Onckenius (speciosius quam verius).

(XII

λόγον καὶ τῆς ψυχῆς τὸ λόγον ἔχον ἐπαινοῦμεν. ὀρθῶς γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ βέλτιστα παρακαλεῖ· φαίνεται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλο τι παρὰ τὸν λόγον πεφυκός, ὃ μάχεταί τε καὶ ἀντιτείνει τῷ λόγῳ. ἀτεχνῶς γὰρ καθάπερ τὰ παραλελυμένα τοῦ σώματος μόρια εἰς τὰ δεξιὰ προαιρουμένων κινῆσαι τοὐναντίον εἰς τὰ ἀριστερὰ παραφέρεται, καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς οὕτως· ἐπὶ τἀναντία γὰρ αἱ ὁρμαὶ τῶν ἀκρατῶν. ἀλλ' ἐν 16
τοῖς σώμασι μὲν ὁρῶμεν τὸ παραφερόμενον, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ ὁρῶμεν. ἴσως δὲ οὐδὲν ἧττον καὶ ἐν τῇ ψυχῇ νομιστέον εἶναί τι παρὰ τὸν λόγον, ἐναντιούμενον τούτῳ καὶ ἀντιβαῖνον. πῶς δ' ἕτερον, οὐδὲν διαφέρει. λόγου δὲ καὶ τοῦτο 17
φαίνεται μετέχειν, ὥσπερ εἴπομεν· πειθαρχεῖ γοῦν τῷ λόγῳ τὸ τοῦ ἐγκρατοῦς. ἔτι δ' ἴσως εὐηκοώτερόν ἐστι τὸ τοῦ σώφρονος καὶ ἀνδρείου· πάντα γὰρ ὁμοφωνεῖ τῷ λόγῳ. φαίνεται δὴ 18
καὶ τὸ ἄλογον διττόν· τὸ μὲν γὰρ φυτικὸν οὐδαμῶς κοινωνεῖ λόγου, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν καὶ ὅλως ὀρεκτικὸν μετέχει πως, ᾗ κατήκοόν ἐστιν αὐτοῦ καὶ πειθαρχικόν. [οὕτω δὴ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων φαμὲν ἔχειν λόγον, καὶ οὐχ ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν.] ὅτι δὲ πείθεταί πως ὑπὸ λόγου τὸ ἄλογον, μηνύει καὶ ἡ νουθέτησις καὶ πᾶσα ἐπιτίμησίς τε καὶ παράκλησις. εἰ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο φάναι λόγον ἔχειν, 19
διττὸν ἔσται [καὶ] τὸ λόγον ἔχον, τὸ μὲν κυρίως καὶ ἐν αὑτῷ, τὸ δ' ὥσπερ τοῦ πατρὸς ἀκουστικόν τι. διορίζεται δὲ καὶ ἡ 20
ἀρετὴ κατὰ τὴν διαφορὰν ταύτην· λέγομεν γὰρ αὐτῶν τὰς μὲν διανοητικὰς τὰς δὲ ἠθικάς, σοφίαν μὲν καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν διανοητικάς, ἐλευθεριότητα δὲ καὶ σωφροσύνην

17. τε om. Π^2 ‖ 20. εἰς] καὶ εἰς P² Par. 1714 Hel. † ‖ περιφέρεται M^b, προσφέρεται K^b, παραφέρεται c. c. Eu. Hel. ‖ 29. φυσικὸν L^b, θυμικὸν pr. K^b, φυτικὸν c. c. Eu. Hel. Ar. et rc. K^b ‖ 31. οὕτω — 33. μαθηματικῶν secl. Stahrius Rr. ‖ 33. ὥσπερ ⟨ἐπὶ⟩ ci. Coraes ‖ 1103a, 2. ἔσται ΓK^bP² Ald. Eu. Ar., ἄρα Π^2, ἔσται ἄρα M^b ‖ καὶ secl. Coraes, non vertit Ar. ‖ γὰρ post μὲν haud male add. M^bP² † ‖ 3. δὲ] δὴ ci. Rr. (fors. recte).

III) ἠθικάς. λέγοντες γὰρ περὶ τοῦ ἤθους οὐ λέγομεν ὅτι σοφὸς ἢ συνετὸς ἀλλ' ὅτι πρᾶος ἢ σώφρων, ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν κατὰ τὴν ἕξιν· τῶν ἕξεων δὲ τὰς ἐπαινετὰς ἀρετὰς λέγομεν.

B.

B I διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὔσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς
δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει
καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὔξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται
καὶ χρόνου, ἡ δὲ ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίγνεται, ὅθεν καὶ τοὔνομα
2 ἔσχηκεν μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. — ἐξ οὗ καὶ δῆλον
ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίγνεται· οὐθὲν
γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει
κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυ-
ριάκις ἐθίζῃ τις ἄνω ῥίπτων, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδὲ
3 ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθείη. οὔτ'
ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίγνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ
πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ
4 ἔθους. — ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις
τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀπο-
δίδομεν, ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον (οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολ-
λάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν,
ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχο-
μεν)· τὰς δὲ ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον,
ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας
ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκο-

Lib. II. K^b M^b = *Π*^{1}, L^b O^b = *Π*^{2}.

1103a, 14. *δὴ* Susem. secundum Rieckheri translationem, *δὲ Γ Π* Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 15. *πλεῖον* K^b L^b P^2 Hel., *πλεῖστον Γ* M^b O^b Ald. Ar. ‖ *ἐκ τῆς διδασκαλίας* L^b Hel. (?), *ἐν διδασκαλίαις* M^b et corr.^{1} P^2 † ‖ 18. *παρεκκλίνον* Ald., *παρεγκλῖνον* K^b N^b P^2 Hel. † ‖ 22. *αὐτὸν* post *μυριάκις* add. *Γ Π*^{2} H^a N^b Ald. Ar. Bk., om. *Π*^{1} P^2 Hel., secl. Rr. ‖ *τὸ* om. L^b Ald. (legit etiam Hel.) ‖ 23. *ἄλλως* post *τῶν* secl. Spengelius ‖ 32. *τῶν τεχνῶν τῶν ἄλλων Π*^{2} (*τῶν ἄλλων τεχνῶν* etiam Hel.).

δόμοι γίγνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί. οὕτω δὲ καὶ τὰ (I)
1103b μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα
σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι. — μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γιγνό- 5
μενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθί-
ζοντες ποιοῦσιν ἀγαθούς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομο-
θέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν,
καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. — ἔτι 6
ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ
καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν
καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ γίγνονται καθαρισταί. ἀνάλογον
δὲ καὶ οἱ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ
εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς
κακοί. εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, 7
ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίγνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ
τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι
τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἳ μὲν δίκαιοι οἳ δὲ ἄδι-
κοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖ-
σθαι ἢ θαρρεῖν οἳ μὲν ἀνδρεῖοι οἳ δὲ δειλοί. ὁμοίως δὲ καὶ
τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς. οἳ μὲν
γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἳ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀρ-
γίλοι, οἳ μὲν ἐκ τοῦ οὑτωσὶ ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἳ δὲ
ἐκ τοῦ οὑτωσί. καὶ ἑνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ
ἕξεις γίνονται. διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι· 8
κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. οὐ
μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζε-
σθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

2 ἐπεὶ οὖν ἡ παροῦσα πραγματεία οὐ θεωρίας ἕνεκά II

34. *δὴ* L^b Hel., om. M^b ‖ 1103b, 10. *οἱ* ante *οἰκοδόμοι* add. H^a N^b P^2 Ald. Hel., secl. Rr. ‖ 15. *γινόμεθα* post *ἄδικοι* Π^2, *γινόμενα* K^b (*γινόμεθα* ante *οἳ μὲν* etiam Hel.) ‖ 18. *τὰ* prius om. L^b Ald., utrumque M^b Hel. ‖ 26. *ἐπεὶ* — 1104a, 26. *σῴζεται* turbare sententiarum continuationem nescio an recte videantur Euckenio (p. 15), fort. igitur una cum 1105a, 14. *καὶ ὅτι* — 16. *γινόμενον* et 1106a, 24. *πῶς* — 26. *αὐτῆς* secludenda sunt ‖ *ἕνεκέν*? Susem.

(II)
ἐστιν ὥσπερ αἱ ἄλλαι (οὐ γὰρ ἵνα εἰδῶμεν τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ
σκεπτόμεθα, ἀλλ' ἵν' ἀγαθοὶ γινώμεθα, ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἦν
ὄφελος αὐτῆς), ἀναγκαῖον ἐπισκέψασθαι τὰ περὶ τὰς
πράξεις, πῶς πρακτέον αὐτάς· αὗται γάρ εἰσιν κύριαι καὶ
2 τοῦ ποιὰς γενέσθαι τὰς ἕξεις, καθάπερ εἰρήκαμεν. τὸ μὲν οὖν
κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν κοινὸν καὶ ὑποκείσθω, ῥηθή-
σεται δ' ὕστερον περὶ αὐτοῦ, καὶ τί ἐστιν ὀρθὸς λόγος,
3 καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἐκεῖνο δὲ προδι-
ομολογείσθω, ὅτι πᾶς ὁ περὶ τῶν πρακτῶν λόγος τύπῳ
καὶ οὐκ ἀκριβῶς ὀφείλει λέγεσθαι, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς
εἴπομεν ὅτι κατὰ τὴν ὕλην οἱ λόγοι ἀπαιτητέοι· τὰ δ' ἐν
ταῖς πράξεσιν καὶ τὰ συμφέροντα οὐδὲν ἑστηκὸς ἔχει, ὥσ-
4 περ οὐδὲ τὰ ὑγιεινά. τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ καθόλου λόγου,
ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα λόγος οὐκ ἔχει τἀκριβές·
οὔτε γὰρ ὑπὸ τέχνην οὔθ' ὑπὸ παραγγελίαν οὐδεμίαν πίπτει,
δεῖ δ' αὐτοὺς ἀεὶ τοὺς πράττοντας τὰ πρὸς τὸν καιρὸν σκοπεῖν,
ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἔχει καὶ τῆς κυβερνητικῆς.
5 ἀλλὰ καίπερ ὄντος τοιούτου τοῦ παρόντος λόγου
6 πειρατέον βοηθεῖν. πρῶτον οὖν τοῦτο θεωρητέον, ὅτι τὰ
τοιαῦτα πέφυκεν ὑπ' ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθείρε-
σθαι (δεῖ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς μαρτυρίοις
χρῆσθαι), ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ὑγιείας ὁρῶμεν·
τά τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα
φθείρει τὴν ἰσχύν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ καὶ τὰ σιτία
πλείω καὶ ἐλάττω γιγνόμενα φθείρει τὴν ὑγίειαν, τὰ δὲ

27. τί ἐστιν ἀρετὴ M^b Hel., ἡ ἀρετὴ τί K^b ‖ 28. γινώμεθα M^b, γενώμεθα c. c. P^2 Hel. Bk. Rr. ‖ 29. ἐπισκέψασθαι] ἔστι σκέψασθαι ΓO^{b}P^2 Bk. Rr., ἦν σκέψασθαι K^b, εἴη ἂν σκέψασθαι M^b ‖ 32. ὑποκείσθω ΓΠ An., ὑπερκείσθω N^{b}P^2 Ald. Hel. ‖ 33. ὁ ante ὀρθὸς add. M^{b}N^b Ald. Bk. Rr., om. Π^{2}K^{b}P^2 Hel. ‖ 34. προδιομολογείσθω ΓM^b Hel., προδιωμολογείσθω Ald., προδιωμολογήσθω P^2, προσδιομολογείσθω K^b, προομολογείσθω Π^2 ‖ 1104a, 1. πρακτῶν O^b Ald. Hel., πρακτέων Π^{1}L^b ‖ 13. δεῖ — 14. χρῆσθαι post 14. ὁρῶμεν transp. Muretus.

(II)
σύμμετρα καὶ ποιεῖ καὶ αὔξει καὶ σῴζει. οὕτως οὖν καὶ 7
ἐπὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν.
ὅ τε γὰρ πάντα φεύγων καὶ φοβούμενος καὶ μηδὲν ὑπο-
μένων δειλὸς γίγνεται, ὅ τε μηδὲν ὅλως φοβούμενος ἀλλὰ
πρὸς πάντα βαδίζων θρασύς, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μὲν πάσης
ἡδονῆς ἀπολαύων καὶ μηδεμιᾶς ἀπεχόμενος ἀκόλαστος,
ὁ δὲ πάσας φεύγων, ὥσπερ οἱ ἀγροῖκοι, ἀναίσθητός τις·
φθείρεται δὴ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία ὑπὸ τῆς ὑπερ-
βολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, ὑπὸ δὲ τῆς μεσότητος σῴζεται.

ἀλλ' οὐ μόνον αἱ γενέσεις καὶ αὐξήσεις καὶ αἱ φθοραὶ 8
ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίνονται, ἀλλὰ καὶ
αἱ ἐνέργειαι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν
ἄλλων τῶν φανερωτέρων οὕτως ἔχει, οἷον ἐπὶ τῆς ἰσχύος·
γίνεται γὰρ ἐκ τοῦ πολλὴν τροφὴν λαμβάνειν καὶ πολ-
λοὺς πόνους ὑπομένειν, καὶ μάλιστα δύναται ταῦτα ποιεῖν
ὁ ἰσχυρός. οὕτω δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἔκ τε γὰρ 9
τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν γινόμεθα σώφρονες, καὶ γενό-
μενοι μάλιστα δυνάμεθα ἀπέχεσθαι αὐτῶν. ὁμοίως δὲ
1104b καὶ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας· ἐθιζόμενοι γὰρ καταφρονεῖν τῶν φο-
βερῶν καὶ ὑπομένειν αὐτὰ γινόμεθα ἀνδρεῖοι, καὶ γενό-
μενοι μάλιστα δυνησόμεθα ὑπομένειν τὰ φοβερά.

σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδο- III
νὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματι-
κῶν ἡδονῶν καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων σώφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος
ἀκόλαστος, καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ
μὴ λυπούμενός γε ἀνδρεῖος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. περὶ
ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετή. — διὰ μὲν γὰρ
τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν
καλῶν ἀπεχόμεθα. διὸ δεῖ ἦχθαί πως εὐθὺς ἐκ νέων, ὡς 2

24. τις om. $\Gamma\Pi^2$ Hel. † ‖ 25. δὴ Susem., δὲ K^b, γὰρ c. c. Ar. Bk. Rr., ἄρα? Susem. ‖ 27. αἱ ante αὐξήσεις add. $M^b P^2$ Ald. Hel. Bk. Rr., om. $\Pi^1 H^a L^b N^b$ ‖ αἱ ante φθοραὶ om. $\Pi^2 H^a N^b$ P^2 (habet etiam Hel.) ‖ 1104b, 2. γινόμενοι Rr. (errore typogr.).

III)
ὁ Πλάτων φησίν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ·
3 ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν. — ἔτι δὲ εἰ αἱ ἀρεταί εἰσι περὶ
πράξεις καὶ πάθη, παντὶ δὲ πάθει καὶ πάσῃ πράξει ἕπε-
ται ἡδονὴ καὶ λύπη, καὶ διὰ τοῦτ' ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ περὶ
4 ἡδονὰς καὶ λύπας. — μηνύουσι δὲ καὶ αἱ κολάσεις γινό-
μεναι διὰ τούτων· ἰατρεῖαι γάρ τινές εἰσιν, αἱ δὲ ἰατρεῖαι
5 διὰ τῶν ἐναντίων πεφύκασι γίνεσθαι. — ἔτι, ὡς καὶ πρότερον
εἴπομεν, πᾶσα ψυχῆς ἕξις, ὑφ' οἵων πέφυκε γίνεσθαι
χείρων καὶ βελτίων, πρὸς ταῦτα καὶ περὶ ταῦτα τὴν φύ-
σιν ἔχει· δι' ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας φαῦλοι γίνονται, τῷ
διώκειν ταύτας καὶ φεύγειν, ἢ ἃς μὴ δεῖ ἢ ὅτε οὐ δεῖ ἢ
ὡς οὐ δεῖ ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ὑπὸ τοῦ λόγου διορίζεται τὰ
τοιαῦτα. διὸ καὶ ὁρίζονται τὰς ἀρετὰς ἀπαθείας τινὰς
καὶ ἠρεμίας· οὐκ εὖ δέ, ὅτι ἁπλῶς λέγουσιν, ἀλλ' οὐχ
ὡς δεῖ καὶ ὡς οὐ δεῖ καὶ ὅτε, καὶ ὅσα ἄλλα προστίθεται.
6 ὑπόκειται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη περὶ ἡδονὰς καὶ
λύπας τῶν βελτίστων πρακτική, ἡ δὲ κακία τοὐναντίον. —
7 γένοιτο δ' ἂν ἡμῖν καὶ ἐκ τούτων φανερὸν ἔτι περὶ τῶν
αὐτῶν. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν εἰς τὰς αἱρέσεις καὶ τριῶν
τῶν εἰς τὰς φυγάς, καλοῦ συμφέροντος ἡδέος, καὶ [τριῶν]
τῶν ἐναντίων, αἰσχροῦ βλαβεροῦ λυπηροῦ, περὶ ταῦτα
μὲν πάντα ὁ ἀγαθὸς κατορθωτικός ἐστιν ὁ δὲ κακὸς ἁμαρ-
τητικός, μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἡδονήν· κοινή τε γὰρ αὕτη
τοῖς ζῴοις, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αἵρεσιν παρακολουθεῖ·
8 καὶ γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον ἡδὺ φαίνεται. — ἔτι

13. εἰ αἱ Coraes, ἐπεὶ αἱ Hel., εἰ om. K^b, αἱ c. c. om. An. Bk. Rr. ‖ 14. πράξεις καὶ πάθη ΓK^b Ald. An. Hel. Ar. et corr. P^2, πάθη καὶ πράξεις cet. ‖ 21. φαῦλοι Γ$L^b$$M^b$$P^2$ Ar. et pr. K^b et E. E. II, 4, φαῦλαι O^b Ald. Hel. Bk. Rr. et rc. K^b ‖ γίνονται secludendum esse ci. Spengelius ‖ 26. καὶ ὡς οὐ δεῖ om. Γ Hel. (legerunt etiam An. Ar.) ‖ 31. τῶν] ὄντων τῶν M^b $N^b$$P^2$, ὄντων $Π^2$ Ald. ‖ τριῶν secl. Coraes ‖ 32. βλαβεροῦ] ἀσυμφόρου $Π^2$$M^b$$N^b$$P^2$ Ald. Hel. Ar. (fors. recte) ‖ πάντα μὲν ταῦτα Γ$H^a$$N^b$$P^2$ Ald. Bk. ‖ 34. τε om. $Π^2$.

δ' ἐκ νηπίου πᾶσιν ἡμῖν συντέθραπται· διὸ χαλεπὸν ἀπο- (III) τρίψασθαι τοῦτο τὸ πάθος ἐγκεχρωσμένον τῷ βίῳ. — κανονίζομεν δὲ καὶ τὰς πράξεις, οἳ μὲν μᾶλλον οἳ δ' ἧττον, ἡδονῇ καὶ λύπῃ. — διὰ ταῦτ' οὖν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ ταῦτα 9 τὴν πᾶσαν πραγματείαν· οὐ γὰρ μικρὸν εἰς τὰς πράξεις εὖ ἢ κακῶς χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι. — ἔτι δὲ χαλεπώτερον 10 ἡδονῇ μάχεσθαι ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος, περὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον αἰεὶ καὶ τέχνη γίνεται καὶ ἀρετή· καὶ γὰρ τὸ εὖ βέλτιον ἐν τούτῳ. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας πᾶσα ἡ πραγματεία καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ πολιτικῇ· ὁ μὲν γὰρ εὖ τούτοις χρώμενος ἀγαθὸς ἔσται, ὁ δὲ κακῶς κακός.

3 ὅτι μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας, καὶ ὅτι 11 ἐξ ὧν γίνεται, ὑπὸ τούτων καὶ αὔξεται καὶ φθείρεται μὴ ὡσαύτως γινομένων, καὶ ὅτι ἐξ ὧν ἐγένετο, περὶ ταῦτα καὶ ἐνεργεῖ, εἰρήσθω· ἀπορήσειε δ' ἄν τις πῶς λέγομεν ὅτι δεῖ τὰ IV μὲν δίκαια πράττοντας δικαίους γίνεσθαι, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονας. εἰ γὰρ πράττουσιν τὰ δίκαια καὶ σώφρονα, ἤδη εἰσὶν δίκαιοι καὶ σώφρονες, ὥσπερ εἰ τὰ γραμματικὰ καὶ μουσικά, γραμματικοὶ καὶ μουσικοί. ἢ οὐδ' ἐπὶ 2 τῶν τεχνῶν οὕτως ἔχει; ἐνδέχεται γὰρ γραμματικόν τι ποιῆσαι καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ἄλλου ὑποθεμένου. τότε οὖν ἔσται γραμματικός, ἐὰν καὶ γραμματικόν τι ποιήσῃ καὶ γραμματικῶς· τοῦτο δέ ἐστιν τὸ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ γραμ-

1105a, 5. ταῦτ' Rr., τοῦτ' Π Ald. Bk. (τοῦτο K^b) ‖ 7. καὶ] ἢ L^b Ald. Hel. Ar., ἢ καὶ M^b N^b ‖ 11. καὶ τῇ — 12. πολιτικῇ secl. Gifanius ‖ ἠθικῇ M^b O^2 Par. 1417 Ald. et pr. P^2 et rc. L^b, ἀρετῇ c. c. Hel. Ar., ἀρετῇ τῇ ἠθικῇ ci. Zellius (haud recte) ‖ 14. καὶ ὅτι — 16. γινομένων si genuina sunt (v. quae adnotavi ad 1103b, 26 sqq.), 15. ὑπὸ τούτων post καὶ αὔξεται traicienda esse censet Susem. ‖ 19. τὰ post καὶ add. $Π^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 20. εἰ] οἱ M^b N^b P^2 Hel. † ‖ 21. τὰ ante μουσικά add. K^b Bk. Rr. ‖ 24. καὶ om. Γ M^b N^b P^2 Hel. ‖ τι ante καὶ $Π^2$ (sed non Hel.).

IV)
3 ματικήν. ἔτι οὐδ' ὅμοιόν ἐστιν ἐπί τε τῶν τεχνῶν καὶ τῶν
ἀρετῶν. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα τὸ εὖ ἔχει
ἐν αὑτοῖς, ἀρκεῖ οὖν ταῦτα πὼς ἔχοντα γενέσθαι· τὰ δὲ
κατὰ τὰς ἀρετὰς γινόμενα οὐκ ἐὰν αὐτὰ πὼς ἔχῃ, δι-
καίως ἢ σωφρόνος πράττεται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ πράττων
πὼς ἔχων πράττῃ, πρῶτον μὲν ἐὰν εἰδώς, ἔπειτ' ἐὰν προαι-
ρούμενος, καὶ προαιρούμενος δι' αὐτά, τὸ δὲ τρίτον καὶ ἐὰν
βεβαίως καὶ ἀμετακινήτως ἔχων πράττῃ. ταῦτα δὲ πρὸς
μὲν τὸ τὰς ἄλλας τέχνας ἔχειν οὐ συναριθμεῖται, πλὴν 1105b
αὐτὸ τὸ εἰδέναι· πρὸς δὲ τὸ τὰς ἀρετὰς τὸ μὲν εἰδέναι μι-
κρὸν ἢ οὐδὲν ἰσχύει, τὰ δ' ἄλλα οὐ μικρὸν ἀλλὰ τὸ πᾶν
δύναται, ἅπερ ἐκ τοῦ πολλάκις πράττειν τὰ δίκαια καὶ
4 σώφρονα περιγίνεται. τὰ μὲν οὖν πράγματα δίκαια καὶ σώ-
φρονα λέγεται, ὅταν ᾖ τοιαῦτα οἷα ἂν ὁ δίκαιος ἢ ὁ σώ-
φρων πράξειεν· δίκαιος δὲ καὶ σώφρων ἐστὶν οὐχ ὁ ταῦτα
πράττων, ἀλλὰ καὶ ὁ οὕτως πράττων ὡς οἱ δίκαιοι καὶ
5 σώφρονες πράττουσιν. εὖ οὖν λέγεται ὅτι ἐκ τοῦ τὰ δίκαια
πράττειν ὁ δίκαιος γίνεται καὶ ἐκ τοῦ τὰ σώφρονα ὁ σώφρων·
ἐκ δὲ τοῦ μὴ πράττειν ταῦτα οὐδεὶς ἂν οὐδὲ μελλήσειε
γενέσθαι ἀγαθός. ἀλλ' οἱ πολλοὶ ταῦτα μὲν οὐ πράττου-
σιν, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες οἴονται φιλοσοφεῖν
καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι, ὅμοιόν τι ποιοῦντες τοῖς
κάμνουσιν, οἳ τῶν ἰατρῶν ἀκούουσι μὲν ἐπιμελῶς, ποιοῦσι
δ' οὐδὲν τῶν προσταττομένων. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκεῖνοι εὖ
ἕξουσιν τὸ σῶμα οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ' οὗτοι τὴν ψυ-
χὴν οὕτω φιλοσοφοῦντες.

26. τε add. $K^b P^2$ Tubingensis, c. c. om. Bk. Rr. ‖ 27. γιγνόμενα Ald., γενόμενα Π^2 ‖ 28. αὐτά Π^2 ‖ 29. ἂν Π^2 ‖ 30. ἂν $\Pi^2 M^b$ ‖ 32. καὶ προαιρούμενος om. $\Pi^2 N^b P^2$ † ‖ διὰ ταῦτα Γ K^b † ‖ 1105b, 2. τὸ δὲ πρὸς Ald., πρὸς δὲ K^b, prb. Rr. (nescio an recte) ‖ 4. καὶ post ἅπερ add. Π^2 Ald. † ‖ 6. ἢ ὁ K^b Ald. Hel., ἢ Π^2, καὶ Γ $M^b P^2$ Ar. ‖ 8. οἱ post δίκαιοι καὶ add. L^b Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 9. τὰ om. Bk. Rr. ‖ 11. μελλήσειε $K^b P^2$ Hel., μελήσειε cet. Ar. ‖ 16. οὐκ ἐκεῖνοι L^b, ἐκεῖνοι οὐκ M^b, ἐκεῖνοι οὐδ' Γ.

4 τί δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑξῆς σκεπτέον. ἐπεὶ οὖν τὰ ἐν V τῇ ψυχῇ γινόμενα τρία ἐστίν, πάθη δυνάμεις ἕξεις, τούτων ἄν τι εἴη ἡ ἀρετή. λέγω δὲ πάθη μὲν ἐπιθυμίαν 2 ὀργὴν φόβον θάρσος φθόνον χαρὰν φιλίαν μῖσος πόθον ζῆλον ἔλεον, ὅλως οἷς ἕπεται ἡδονὴ ἢ λύπη· δυνάμεις δὲ καθ' ἃς παθητικοὶ τούτων λεγόμεθα, οἷον καθ' ἃς δυνατοὶ ὀργισθῆναι ἢ λυπηθῆναι ἢ ἐλεῆσαι· ἕξεις δὲ καθ' ἃς πρὸς τὰ πάθη ἔχομεν εὖ ἢ κακῶς, οἷον πρὸς τὸ ὀργισθῆναι, εἰ μὲν σφοδρῶς ἢ ἀνειμένως, κακῶς ἔχομεν, εἰ δὲ μέσως, εὖ, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τἆλλα. πάθη μὲν 3 οὖν οὐκ εἰσὶν οὔθ' αἱ ἀρεταὶ οὔθ' αἱ κακίαι, ὅτι οὐ λεγόμεθα κατὰ τὰ πάθη σπουδαῖοι ἢ φαῦλοι, κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας λεγόμεθα, καὶ ὅτι κατὰ μὲν τὰ πάθη οὔτε ἐπαινούμεθα οὔτε ψεγόμεθα (οὐ γὰρ ἐπαινεῖται ὁ φοβούμενος οὐδὲ ὁ ὀργιζόμενος, οὐδὲ ψέγεται ὁ ἁπλῶς
1106a ὀργιζόμενος ἀλλ' ὁ πώς), κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ἐπαινούμεθα ἢ ψεγόμεθα. ἔτι ὀργιζόμεθα μὲν καὶ 4 φοβούμεθα ἀπροαιρέτως, αἱ δ' ἀρεταὶ προαιρέσεις τινὲς ἢ οὐκ ἄνευ προαιρέσεως. πρὸς δὲ τούτοις κατὰ μὲν τὰ πάθη κινεῖσθαι λεγόμεθα, κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας οὐ κινεῖσθαι ἀλλὰ διακεῖσθαι πώς. διὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ 5 δυνάμεις εἰσίν· οὔτε γὰρ ἀγαθοὶ λεγόμεθα τῷ δύνασθαι πάσχειν ἁπλῶς οὔτε κακοί, οὔτ' ἐπαινούμεθα οὔτε ψεγόμεθα. καὶ ἔτι δυνατοὶ μέν ἐσμεν φύσει, ἀγαθοὶ δὲ ἢ κακοὶ οὐ γινόμεθα φύσει· εἴπομεν δὲ περὶ τούτου πρότε-

19. τί δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑξῆς K^b $O^{2.3.}$, μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ ἑξῆς O^1, μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ $\Gamma\Pi^2$ Ald. Hel. Bk. Rr., μετὰ ταῦτα δὲ τί ἐστιν ἀρετὴ M^b ‖ 21. ἄν τι ΓK^b, τι (τί P^2 Ald.) ἂν $\Pi^2 M^b N^b P^2$ Ald. (nescio an recte) ‖ 22. θάρσος post φθόνον K^b, θράσος c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ μίσος φιλίαν Π^2, φιλίαν μῖσος c. c. Hel. Ar. ‖ 25. λυπιθῆναι Ald., φοβηθῆναι secundum Stob. Ecl. eth. p. 296 Rassovius ‖ 31. ἢ] καὶ K^b Ar. Rr. ‖ 1106a, 8. πάσχειν] πράττειν O^2 Ald. Ar., secl. Gifanius (male) ‖ 9. καὶ om. K^b, secl. Rr.

(V)
6 ρον. εἰ οὖν μήτε πάθη εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ μήτε δυνάμεις, λεί-
πεται ἕξεις αὐτὰς εἶναι.
VI ὅ τι μὲν οὖν ἐστιν τῷ γένει ἡ ἀρετή, εἴρηται· δεῖ
δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἕξις, ἀλλὰ καὶ ποία
2 τις. ῥητέον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετή, οὗ ἂν ᾖ ἀρετή, αὐτό
τε εὖ ἔχον ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδω-
σιν, οἷον ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ τόν τε ὀφθαλμὸν σπου-
δαῖον ποιεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ
ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. ὁμοίως ἡ τοῦ ἵππου ἀρετὴ ἵππον τε
σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεγκεῖν τὸν ἐπι-
3 βάτην καὶ μεῖναι τοὺς πολεμίους. εἰ δὴ τοῦτ' ἐπὶ πάντων
οὕτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ εἴη ἂν ἕξις ἀφ'
ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔρ-
4 γον ἀποδώσει. πῶς δὲ τοῦτο ἔσται, ἤδη μὲν εἰρήκαμεν, ἔτι
δὲ καὶ ὧδ' ἔσται φανερόν, ἐὰν θεωρήσωμεν ποία τίς ἐστιν
ἡ φύσις αὐτῆς. ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστιν
λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα
ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς· τὸ δὲ ἴσον μέσον
5 τι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγμα-
τος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ
ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονά-
6 ζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἕν, οὐδὲ ταὐτὸν πᾶσιν.
οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἓξ μέσα
λαμβάνουσιν κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ
ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶν κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν
7 ἀναλογίαν. τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ
εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλεί- 1106b
πτης ἓξ μνᾶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ
τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ

24. πῶς — 26. αὐτῆς secludenda et 26. δὲ restituendum esse ci. Susem., v. quae adnotavi ad 1103 b, 26 sqq. ‖ 28. πρὸς] καθ' Π² (πρὸς etiam Hel.) ‖ 30. ἑκατέρων Lᵇ Mᵇ ‖ 34. ἴσως Γ Π² Nᵇ P² Ald. Ar. ‖ 1106 b, 1. εἴ τῳ] ᾧι Kᵇ, τῷ Γ¹ † ‖ μναὶ Kᵇ, μνᾶς Γ Nᵇ Oᵇ P² Ald. Hel. Ar.

(VI)

ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολύ. ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ
πάλης. οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ 8
τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἱρεῖ-
ται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.
εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτως τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ 9
μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα (ὅθεν εἰώ-
θασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὔτε ἀφελεῖν
ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλ-
λείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σῳζούσης),
εἰ δὴ οἱ ἀγαθοὶ τεχνῖται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες
ἐργάζονται, ἡ δὲ ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ
ἀμείνων ἐστὶν ὥσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη στο-
χαστική. λέγω δὲ τὴν ἠθικήν· αὕτη γάρ ἐστιν περὶ πάθη 10
καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις
καὶ τὸ μέσον. οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπι-
θυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὅλως ἡσθῆναι
καὶ λυπηθῆναι ἔστιν καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ἀμφότερα
οὐκ εὖ, τὸ δὲ ὅτε καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ 11
ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς
ἀρετῆς· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ 12
καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. ‖ ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ
πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἁμαρτάνεται καὶ ἡ
ἔλλειψις ψέγεται, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦ-
ται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. ‖ μεσότης τις ἄρα ἐστὶν 13
ἡ ἀρετή, στοχαστική γε οὖσα τοῦ μέσου. ἔτι τὸ μὲν ἁμαρ- 14
τάνειν πολλαχῶς ἔστιν (τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου, ὡς οἱ
Πυθαγόρειοι εἴκαζον, τὸ δὲ ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου), τὸ

13. εἰ δ' οἱ K^b, οἱ δ' $\Gamma L^b P^2$ Ald. Ar. Bk. Rr. in textu ‖ 19. καὶ ἀποστραφῆναι post ἐπιθυμῆσαι add. $M^b P^2$, καὶ μισῆσαι Hel. † ‖ 22. ἐστὶ] ἐπὶ $N^b P^2$ Ald., ἐστιν ἐπὶ $K^b O^3$ Ar. ‖ 24. ἡ — 27. ἀρετῆς = 16. αὕτη — 24. μέσον, si αὕτη γὰρ reponis pro ἡ δ' ἀρετὴ ‖ δὴ Bergius ‖ 25. ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις ἁμαρτάνεται ⟨καὶ⟩ ψέγεται Rassovius (nescio an recte) ‖ 27. ἐστὶν ἄρα Π^2, ἄρα P^2.

(VI)
δὲ κατορθοῦν μοναχῶς· [διὸ καὶ τὸ μὲν ῥᾴδιον τὸ δὲ χα-
λεπόν, ῥᾴδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν
δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν. καὶ διὰ ταῦτ᾽ οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ
ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς δὲ ἀρετῆς ἡ μεσότης.]

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. *

15 ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι 6
οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὡρισμένῃ λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνι- 1107a
μος ὁρίσειε. μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ᾽ ὑπερβο-
16 λὴν τῆς δὲ κατ᾽ ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς
δὲ ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πρά-
17 ξεσιν, τὴν δὲ ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι. διὸ
κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸν τὸ τί ἦν εἶναι λέγοντα
μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετή, κατὰ δὲ τὸ ἄριστον καὶ τὸ εὖ ἀκρότης.
18 οὐ πᾶσα δὲ ἐπιδέχεται πρᾶξις οὐδὲ πᾶν πάθος
τὴν μεσότητα· ἔνια γὰρ εὐθὺς ὠνόμασται συνειλημμένα
μετὰ τῆς φαυλότητος, οἷον ἐπιχαιρεκακία ἀναισχυντία φθό-
νος, καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων μοιχεία κλοπὴ ἀνδροφονία·
πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ψέγεται τῷ αὐτὰ φαῦλα
εἶναι, ἀλλ᾽ οὐχ αἱ ὑπερβολαὶ αὐτῶν οὐδ᾽ αἱ ἐλλείψεις.
οὐκ ἔστιν οὖν οὐδέποτε περὶ αὐτὰ κατορθοῦν, ἀλλ᾽ αἰεὶ
ἁμαρτάνειν· οὐδ᾽ ἔστιν τὸ εὖ ἢ μὴ εὖ περὶ τὰ τοι-
αῦτα ἐν τῷ ἣν δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὡς μοιχεύειν, ἀλλ᾽
19 ἁπλῶς τὸ ποιεῖν ὁτιοῦν τούτων ἁμαρτάνειν ἐστίν. ὅμοιον
οὖν τὸ ἀξιοῦν καὶ περὶ τὸ ἀδικεῖν καὶ δειλαίνειν καὶ

31. *διὸ* — 34. *μεσότης* post 35. *κακοί* tri. Scaliger ‖ 33. *καὶ* — 34. *μεσότης* post 35. *κακοί* tri. Spengelius ‖ 34. *ἡ* post *καὶ* om. $M^b N^b O^b P^2$ ‖ 35. *κακοὶ δὲ παντοδαπῶς* Π^2 ‖ 1107a, 1. *ὡρισμένῃ* Ald. Alex. Aphrod. Qu. nat. et mor. p. 295 Speng., *ὡρισμένη* Bk. Rr. in textu ‖ 6. *τὸ* add. K^b, c. c. om. Bk. ‖ 8. *οὐ* — 27. *ἔλλειψις* citat Alex. Aphrod. l. l. p. 300 sq. ‖ 12. *ψέγεται* M^b, *λέγεται* $\Gamma \Pi^2 K^b N^b P^2$ Ald. Alex. Hel. Ar. ‖ *αὐτὰ* om. Alex. (ut videtur) ‖ 13. *οὐχ αἱ*] *οὐ καὶ* Alex. ‖ *ἀλλ᾽* post *αὐτῶν* add. Alex. ‖ 15. *περὶ*] *περί τε* Alex. ‖ 16. *ἣν* K^b, *ᾗ* Γ, *ἢ* Ald. ‖ 17. *τὸ* om. Alex. ‖ 18. *τῷ* Γ (?), *καὶ τὸ* Alex. ‖ *καὶ* post *ἀξιοῦν* om. Alex.

ἀκολασταίνειν εἶναι μεσότητα καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλει- (VI)
ψιν· ἔσται γὰρ οὕτω γε ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως μεσότης καὶ ὑπερβολῆς ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἐλλείψεως. ὥσπερ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις διὰ τὸ τὸ μέσον εἶναί πως ἄκρον, οὕτως οὐδὲ ἐκείνων μεσότης οὐδὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, ἀλλ' ὡς ἂν πράττηται ἁμαρτάνεται· ὅλως γὰρ οὔθ' ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως μεσότης ἔστιν, οὔτε μεσότητος ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις.

7 [δεῖ δὲ τοῦτο μὴ μόνον καθόλου λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ VII
τοῖς καθ' ἕκαστα ἐφαρμόττειν· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὰς πράξεις λόγοις οἱ μὲν καθόλου κενώτεροί εἰσιν, οἱ δ' ἐπὶ μέρους ἀληθινώτεροι· περὶ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα αἱ πράξεις, δέον δὴ ἐπὶ τούτων συμφωνεῖν. ληπτέον οὖν ταῦτα ἐκ τῆς διαγραφῆς. περὶ μὲν οὖν φόβους καὶ θάρρη ἀνδρεία μεσό- 2
1107b της· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ ἀνώνυμος (πολλὰ δ' ἐστὶν ἀνώνυμα), ὁ δ' ἐν τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλων θρασύς, ὁ δὲ τῷ μὲν φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων τῷ δὲ θαρρεῖν ἐλλείπων δειλός. περὶ ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας οὐ 3
πάσας, ἧττον δὲ καὶ περὶ τὰς λύπας, μεσότης μὲν σωφροσύνη, ὑπερβολὴ δὲ ἀκολασία. ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς οὐ πάνυ γίνονται· διόπερ οὐδ' ὀνόματος τετυχή-

19. *εἶναι* post *μεσότητα* Alex. ‖ 22. *δὴ* Γ ‖ *ἀνδρίας* P^2 Alex. ‖ 23. *διὰ* — 24. *ἔλλειψις* om. M^b † ‖ *τὸ τὸ*] *τὸ* $Π^2 N^b P^2$ Alex. ‖ *ἄκρων* $M^b N^b P^2$ Ald. ‖ 24. *καὶ*] *οὐδὲ* Alex. ‖ 25. *ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς* Alex. ‖ 26. *οὔτε* K^b Alex. Hel., *οὐδὲ* $Π^2 M^b N^b P^2$ Ald. Rr. errore typographico ‖ 28. *δεῖ* — 1108b, 10. *ἀρετῶν* secl. Euckenius (p. 14) et Monro (Journal of Philology VI. 1876. p. 185 sqq.), cf. quae adnotabo ad 1115b, 25. 1125b, 1. 13 ‖ *τοῦτο μὴ*] *μὴ τὸ αὐτὸ* K^b, *μὴ* ΓL^b ‖ *ἐν* post *καὶ* add. ΓL^b Ald. ‖ 30. *κενώτεροί* ΓO^b Ar. et pr. O^1 et fort. v. l. ap. An., *κοινότεροί* $Π^1 L^b N^b O^{2.3.} P^2$ Ald. An. Hel. et *γρ.* mg. O^1 ‖ 32. *δὴ* Susem., *δ'* Π Bk. Rr., *δὲ* P^2 Ald., *δ'* aut *δὲ* Γ ‖ 1107b, 3. *ὁ δ' ἐν τῷ* $Π^1$ ‖ 5. ⟨*μὴν*⟩ *πάσας* vel *πάσας* ⟨*δὲ*⟩ ci. Casaubonus ‖ 7. *ὀνόματος* — 8. *τοιοῦτοι*] *οὗτοι ὀνόματος τετυχήκασι* Γ$Π^2 M^b N^b P^2$ Ald. (nescio an recte).

(VII)
4 κασιν οὐδὲ οἱ τοιοῦτοι, ἔστωσαν δὲ ἀναίσθητοι. περὶ δὲ δό-
σιν χρημάτων καὶ λῆψιν μεσότης μὲν ἐλευθεριότης, ὑπερ-
βολὴ δὲ καὶ ἔλλειψις ἀσωτία καὶ ἀνελευθερία. ἐναντίως
δ' ἑαυταῖς ὑπερβάλλουσιν καὶ ἐλλείπουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἄσω-
τος ἐν μὲν προέσει ὑπερβάλλει ἐν δὲ λήψει ἐλλείπει, ὁ
δὲ ἀνελεύθερος ἐν μὲν λήψει ὑπερβάλλει ἐν δὲ προέσει
5 ἐλλείπει. νῦν μὲν οὖν τύπῳ καὶ ἐπὶ κεφαλαίῳ λέγομεν,
ἀρκούμενοι αὐτῷ τούτῳ· ὕστερον δὲ ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν
6 διορισθήσεται. περὶ δὲ τὰ χρήματα καὶ ἄλλαι διαθέσεις
εἰσίν, μεσότης μὲν μεγαλοπρέπεια (ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς
διαφέρει ἐλευθερίου· ὃ μὲν γὰρ περὶ μεγάλα, ὃ δὲ περὶ
μικρά), ὑπερβολὴ δὲ ἀπειροκαλία καὶ βαναυσία, ἔλλειψις
δὲ μικροπρέπεια· διαφέρουσι δὴ αὗται τῶν περὶ τὴν ἐλευ-
7 θεριότητα, πῇ δὲ διαφέρουσιν, ὕστερον ῥηθήσεται. περὶ
δὲ τιμὴν καὶ ἀτιμίαν μεσότης μὲν μεγαλοψυχία, ὑπερ-
βολὴ δὲ χαυνότης τις λεγομένη, ἔλλειψις δὲ μικροψυχία·
8 ὡς δὲ λέγομεν ἔχειν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐλευ-
θεριότητα, περὶ μικρὰ διαφέρουσαν, οὕτως ἔχει τις καὶ
πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν, περὶ τιμὴν οὖσαν μεγάλην, αὐτὴ
περὶ μικρὰν οὖσα· ἔστιν γὰρ ὡς δεῖ ὀρέγεσθαι τιμῆς καὶ
μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἧττον, λέγεται δ' ὁ μὲν ὑπερβάλλων
ταῖς ὀρέξεσι φιλότιμος, ὁ δὲ ἐλλείπων ἀφιλότιμος, ὁ δὲ
μέσος ἀνώνυμος. ἀνώνυμοι δὲ καὶ αἱ διαθέσεις, πλὴν ἡ
τοῦ φιλοτίμου φιλοτιμία. ὅθεν ἐπιδικάζονται οἱ ἄκροι τῆς
μέσης χώρας, καὶ ἡμεῖς δὲ ἔστι μὲν ὅτε τὸν μέσον φιλό-

11. δ' ἑαυταῖς L^b, δ' ἑαυτὰς N^b P^2, δὲ αὑταῖς M^b, δὲ αὑτὰς O^b O^{2.3.} Ald., δὲ κατ' αὐτὰς O^1, δὲ καὶ αὗται Γ, δὲ K^b ‖ 20. διαφέρουσι — 21. ἐλευθεριότητα om. K^b, διαφέρουσι — 21. ῥηθήσεται secl. Rr. † ‖ δὴ Susem., δὲ P^2 Ald., δ' L^b M^b O^b Bk. Rr., δὲ aut δ' Γ Ar. ‖ 21. πῇ] ᾧ Π^2 M^b N^b P^2 (nescio an recte), ὃ Ald. ‖ 24. δὲ λέγομεν Γ N^b P^2 Ald., δ' ἐλέγομεν Π Hel. Ar. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ 25. ⟨τῷ⟩ περὶ Rr. ‖ 26. αὕτη M^b Ar. et corr.^2 K^b, αυτη pr. K^b, αὐτὴν N^b P^2, αὕτη δὲ Γ ‖ 27. μικρὰ K^b L^b N^b Ald. † ‖ 32. δή? Susem. ‖ ἔστι — 33. καὶ om. K^b, secl. Rr. †.

(VII)

τιμον καλοῦμεν ἔστι δ᾽ ὅτε ἀφιλότιμον, καὶ ἔστιν ὅτε μὲν 1108a ἐπαινοῦμεν τὸν φιλότιμον ἔστι δ᾽ ὅτε τὸν ἀφιλότιμον. διὰ τίνα δ᾽ αἰτίαν τοῦτο ποιοῦμεν, ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται· 9 νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν λέγωμεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον. ἔστιν δὲ καὶ περὶ ὀργὴν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ 10 μεσότης, σχεδὸν δὲ ἀνωνύμων ὄντων αὐτῶν τὸν μέσον πρᾶον λέγοντες τὴν μεσότητα πραότητα καλέσομεν· τῶν δ᾽ ἄκρων ὁ μὲν ὑπερβάλλων ὀργίλος ἔστω, ἡ δὲ κακία ὀργιλότης, ὁ δ᾽ ἐλλείπων ἀόργητός τις, ἡ δ᾽ ἔλλειψις ἀοργησία. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς μεσότητες, ἔχουσαι μέν 11 τινα ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας, διαφέρουσαι δ᾽ ἀλλήλων· πᾶσαι μὲν γάρ εἰσιν περὶ λόγων καὶ πράξεων κοινωνίαν, διαφέρουσι δὲ ὅτι ἣ μέν ἐστιν περὶ τὸ ἀληθὲς τὸ ἐν αὐτοῖς, αἳ δὲ περὶ τὸ ἡδύ· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ τὸ δ᾽ ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ τὸν βίον. ῥητέον οὖν καὶ περὶ τούτων, ἵνα μᾶλλον κατίδωμεν ὅτι ἐν πᾶσιν ἡ μεσότης ἐπαινετόν, τὰ δ᾽ ἄκρα οὔτ᾽ ὀρθὰ οὔτ᾽ ἐπαινετὰ ἀλλὰ ψεκτά. ἔστι μὲν οὖν καὶ τούτων τὰ πλείω ἀνώνυμα, πειρατέον δ᾽, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, αὐτοὺς ὀνοματοποιεῖν σαφηνείας ἕνεκα καὶ τοῦ εὐπαρακολουθήτου. περὶ μὲν οὖν τὸ ἀληθὲς ὁ 12 μὲν μέσος ἀληθής τις καὶ ἡ μεσότης ἀλήθεια λεγέσθω, ἡ δὲ προσποίησις ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀλαζονεία καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἀλαζών, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἔλαττον εἰρωνεία καὶ εἴρων. περὶ δὲ τὸ ἡδὺ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ ὁ μὲν μέσος 13 εὐτράπελος καὶ ἡ διάθεσις εὐτραπελία, ἡ δὲ ὑπερβολὴ βωμολοχία καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν βωμολόχος, ὁ δ᾽ ἐλλείπων ἀγροῖκός τις καὶ ἡ ἕξις ἀγροικία· περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδὺ τὸ ἐν τῷ βίῳ ὁ μὲν ὡς δεῖ ἡδὺς ὢν φίλος καὶ ἡ μεσό-

33. καὶ ante ἀφιλότιμον add. N[b] P[2] ‖ καὶ — 1108a, 1. ἀφιλότιμον om. Π[2] M[b] † ‖ μὲν om. K[b] ‖ 1108a, 1. ἔστι — ἀφιλότιμον om. K[b] † ‖ 2. ἐν ΓΠ[1] P[2] Hel. Ar., om. Π[2] Ald. ‖ 3. λέγομεν L[b] N[b] P[2] Ald., λέγωμεν c. c. Hel. Ar. ‖ 8. δ᾽ ἔλλειψις] δὲ κακία K[b] † ‖ 12. ἡ μὲν ὅτι ἔστι K[b], ὅτι αἱ μέν εἰσι O[b] ‖ 18. ἕνεκεν Π[2] M[b] Ald. Bk. Rr. ‖ 23. ⟨ὁ ἔχων⟩ εἴρων ci. Rr. (nescio an recte).

VII)
της φιλία, ὁ δ' ὑπερβάλλων, εἰ μὲν οὐδενὸς ἕνεκα, ἄρε-
σκος, εἰ δὲ ὠφελείας τῆς αὑτοῦ, κόλαξ, ὁ δ' ἐλλείπων καὶ
14 ἐν πᾶσιν ἀηδὴς δύσερίς τις καὶ δύσκολος. εἰσὶν δὲ καὶ ἐν τοῖς
πάθεσι καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη μεσότητες· ἡ γὰρ αἰδὼς ἀρετὴ
μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπαινεῖται δὲ καὶ αἰδήμων. καὶ γὰρ ἐν τού-
τοις ὃ μὲν λέγεται μέσος, ὃ δ' ὑπερβάλλων, ⟨ὃ δ' ἐλλείπων·
καὶ ὁ μὲν ὑπερβάλλων⟩ ὡς ὁ καταπλὴξ ὁ πάντα αἰδούμενος,
ὁ δ' ἐλλείπων ἢ ὁ μηδὲν ὅλως ἀναίσχυντος, ὁ δὲ μέσος αἰδήμων.
15 νέμεσις δὲ μεσότης φθόνου καὶ ἐπιχαιρεκακίας, εἰσὶ δὲ περὶ 1108b
λύπην καὶ ἡδονὴν τὰς ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν τοῖς πέλας γινο-
μένας· ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὖ
πράττουσιν, ὁ δὲ φθονερὸς ὑπερβάλλων τοῦτον ἐπὶ πᾶσιν λυ-
πεῖται, ⟨καὶ ὁ μὲν νεμεσητικὸς ἐπὶ τοῖς ἀναξίως κακῶς πράτ-
τουσι λυπεῖται,⟩ ὁ δ' ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυ-
16 πεῖσθαι ὥστε καὶ χαίρειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ ἄλλοθι
καιρὸς ἔσται· περὶ δὲ δικαιοσύνης, ἐπεὶ οὐχ ἁπλῶς λέγεται,
μετὰ ταῦτα διελόμενοι περὶ ἑκατέρας ἐροῦμεν πῶς μεσότητες
εἰσίν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν λογικῶν ἀρετῶν.]
VIII τριῶν δὴ διαθέσεων οὐσῶν, δύο μὲν κακιῶν, τῆς μὲν 8
καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν, μιᾶς δ' ἀρετῆς τῆς
μεσότητος, πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινταί πως· αἱ μὲν γὰρ
ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσίν, ἡ δὲ
2 μέση ταῖς ἄκραις· ὥσπερ γὰρ τὸ ἴσον πρὸς μὲν τὸ ἔλατ-
τον μεῖζον πρὸς δὲ τὸ μεῖζον ἔλαττον, οὕτως αἱ μέσαι

28. et 29. εἰ] ὁ Π^2 Ald. (εἰ etiam Hel. Ar.) ‖ 28. ἕνεκεν? Susem. ‖ 33. μέσος, ὃ δ' secl. Zwinger ‖ ὃ δ' ἐλλείπων· καὶ ὁ μὲν ὑπερβάλλων add. Rassovius, ὃ δ' ἐλλείπων· καὶ ὑπερβάλλων μὲν Coraes ‖ 35. ὁ post ἢ om. K^b ‖ μηδὲν K^b, μηδὲ c. c. Hel. $Bk.^1$ Rr., μηδ' $Bk.^2$ ‖ 1108b, 5. καὶ ὁ μὲν νεμεσητικὸς ἐπὶ τοῖς ἀναξίως κακῶς πράττουσι λυπεῖται add. Sauppius (Dionysius und Aristoteles, Gott. 1863, p. 22) ‖ 7. χαίρει L^b N^b ‖ 9. πῶς μεσότητες εἰσίν secludenda esse ci. Rr. ‖ 10. ὁμοίως — ἀρετῶν secl. Grantius et Rr. ‖ 11. δὲ $\Gamma\Pi^1$ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 16. μεῖζον πρὸς] μέγα πρὸς M^b O^b et corr. P^2 (sed non Hel. Ar.) ‖ οὕτως] οὕτω καὶ P^2.

ἕξεις πρὸς μὲν τὰς ἐλλείψεις ὑπερβάλλουσιν πρὸς δὲ τὰς (VII
ὑπερβολὰς ἐλλείπουσιν ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πρά-
ξεσιν. ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸν δειλὸν θρασὺς φαί-
νεται, πρὸς δὲ τὸν θρασὺν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων
πρὸς μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος, πρὸς δὲ τὸν ἀκόλαστον
ἀναίσθητος, ὁ δ' ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον ἄσω-
τος, πρὸς δὲ τὸν ἄσωτον ἀνελεύθερος. διὸ καὶ ἀπωθοῦνται 3
τὸν μέσον οἱ ἄκροι ἑκάτερος πρὸς ἑκάτερον, καὶ καλοῦσι
τὸν ἀνδρεῖον ὁ μὲν δειλὸς θρασὺν ὁ δὲ θρασὺς δειλόν, καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνάλογον. οὕτως δὲ ἀντικειμένων ἀλλήλοις 4
τούτων, πλείων ἐναντιότης ἐστὶν τοῖς ἄκροις πρὸς ἄλληλα ἢ
πρὸς τὸ μέσον· πορρωτέρω γὰρ ταῦτα ἀφέστηκεν ἀλλήλων
ἢ τοῦ μέσου, ὥσπερ τὸ μέγα τοῦ μικροῦ καὶ τὸ μικρὸν
τοῦ μεγάλου ἢ ἄμφω τοῦ ἴσου. ἔτι πρὸς μὲν τὸ μέσον 5
ἐνίοις ἄκροις ὁμοιότης τις φαίνεται, ὡς τῇ θρασύτητι πρὸς
τὴν ἀνδρείαν καὶ τῇ ἀσωτίᾳ πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα· τοῖς
δὲ ἄκροις πρὸς ἄλληλα πλείστη ἀνομοιότης. τὰ δὲ πλεῖ-
στον ἀπέχοντα ἀλλήλων ἐναντία ὁρίζονται, ὥστε καὶ μᾶλ-
λον ἐναντία τὰ πλεῖον ἀπέχοντα. πρὸς δὲ τὸ μέσον ἀν- 6
τίκειται μᾶλλον ἐφ' ὧν μὲν ἡ ἔλλειψις ἐφ' ὧν δὲ ἡ
ὑπερβολή, οἷον ἀνδρείᾳ μὲν οὐχ ἡ θρασύτης ὑπερβολὴ
οὖσα, ἀλλ' ἡ δειλία ἔλλειψις οὖσα, τῇ δὲ σωφροσύνῃ
οὐχ ἡ ἀναισθησία ἔνδεια οὖσα, ἀλλ' ἡ ἀκολασία ὑπερ-
βολὴ οὖσα. διὰ δύο δ' αἰτίας τοῦτο συμβαίνει, μίαν 7
μὲν τὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· τῷ γὰρ ἐγγύτερον εἶναι
καὶ ὁμοιότερον τὸ ἕτερον ἄκρον τῷ μέσῳ, οὐ τοῦτο ἀλλὰ
τοὐναντίον ἀντιτίθεμεν μᾶλλον, οἷον ἐπεὶ ὁμοιότερον εἶναι
δοκεῖ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ θρασύτης καὶ ἐγγύτερον, ἀνομοιότερον
δ' ἡ δειλία, ταύτην μᾶλλον ἀντιτίθεμεν· τὰ γὰρ ἀπέ-

27. πλείων Γ(?) Hel. Ar., πλείστη Π N[b] P[2] Ald. ‖ 30. μὲν τὸ] τὸν Π[1] ‖ 35. ἀντίκεινται L[b] M[b] † ‖ 1109a, 1. ἐφ' ὧν μᾶλλον μὲν M[b] N[b] et corr. P[2], ἐπί τινων ἐφ' ὧν μᾶλλον μὲν pr. P[2], ἐφ' ὧν μὲν μᾶλλον Γ Π[2] Ald.

III)
8 χοντα πλεῖον τοῦ μέσου ἐναντιώτερα δοκεῖ εἶναι. μία μὲν
οὖν αἰτία αὕτη, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἑτέρα δὲ ἐξ ἡμῶν
αὐτῶν· πρὸς ἃ γὰρ αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμέν πως, ταῦτα
μᾶλλον ἐναντία τῷ μέσῳ φαίνεται. οἷον αὐτοὶ μᾶλλον
πεφύκαμεν πρὸς τὰς ἡδονάς, διὸ εὐκατάφοροί ἐσμεν πρὸς
ἀκολασίαν [ἢ πρὸς κοσμιότητα]. ταῦτ' οὖν μᾶλλον ἐναν-
τία λέγομεν, πρὸς ἃ ἡ ἐπίδοσις μᾶλλον γίνεται· καὶ διὰ
τοῦτο ἡ ἀκολασία ὑπερβολὴ οὖσα ἐναντιωτέρα ἐστὶν τῇ
σωφροσύνῃ.

IX ὅτι μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἀρετὴ ἡ ἠθικὴ μεσότης, καὶ πῶς, 9
καὶ ὅτι μεσότης δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς
δὲ κατ' ἔλλειψιν, καὶ ὅτι τοιαύτη ἐστὶν διὰ τὸ στοχαστικὴ
τοῦ μέσου εἶναι τοῦ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν, ἱκα-
2 νῶς εἴρηται. διὸ καὶ ἔργον ἐστὶ σπουδαῖον εἶναι· ἐν ἑκάστῳ
γὰρ τὸ μέσον λαβεῖν ἔργον, οἷον κύκλου τὸ μέσον οὐ παν-
τὸς ἀλλὰ τοῦ εἰδότος. οὕτως δὲ καὶ τὸ μὲν ὀργισθῆναι παν-
τὸς καὶ ῥάδιον, καὶ τὸ δοῦναι ἀργύριον καὶ δαπανῆσαι·
τὸ δ' ᾧ καὶ ὅσον καὶ ὅτε καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὥς, οὐκέτι παν-
τὸς οὐδὲ ῥάδιον· διόπερ τὸ εὖ καὶ σπάνιον καὶ ἐπαινετὸν καὶ
3 καλόν. διὸ δεῖ τὸν στοχαζόμενον τοῦ μέσου πρῶτον μὲν ἀποχω-
ρεῖν τοῦ μᾶλλον ἐναντίου, καθάπερ καὶ ἡ Καλυψὼ παραινεῖ

τούτου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
νῆα.

τῶν γὰρ ἄκρων τὸ μέν ἐστιν ἁμαρτωλότερον τὸ δ' ἧττον·
4 ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπόν, κατὰ τὸν δεύ-

15. μᾶλλον post ἐσμεν add. M. M. 1186b, 27 Turnebus Bk. Rr. || 16. ἢ πρὸς κοσμιότητα secl. Spengelius, legisse videtur iam scriptor M. Moralium l. l. || 23. τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν K^b, ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς πάθεσιν Π^2 || 26. δὴ Π^2 || 28. ᾧ ⟨δεῖ⟩ Rr. || 29. διόπερ K^b Ald. Ar. M. M. 1187a, 4, ὅπερ $\Gamma \Pi^2 M^b N^b P^2$ Hel. || ἐστὶν post διόπερ add. $\Gamma \Pi^2 M^b N^b P^2$ Ald. Hel. (nescio an recte) || 31. ἡ Καλυψὼ] ἡ κίρκη O^1, γρ. ὀδυσεὺς mg. O^b || παραινεῖ K^b, παρήνει $\Gamma \Pi^2 M^b N^b$ Ald. Hel. Ar. || 32. τούτου Γ, τουτου pr. K^b, τοῦ τοῦ corr.^{2} K^b, τὸ τοῦ $M^b N^b P^2$ Hel., ὡς τοῦ Π^2, τὸ ὡς τοῦ Ald. || μὲν om. K^b.

(IX)

τερόν φασι πλοῦν τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν· τοῦτο
1109b δ' ἔσται μάλιστα τοῦτον τὸν τρόπον ὃν λέγομεν. σκοπεῖν δὲ
δεῖ καὶ πρὸς ἃ αὐτοὶ εὐκατάφοροι ἐσμέν· ἄλλοι γὰρ
πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν. τοῦτο δ' ἔσται γνώριμον ἐκ τῆς
ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης τῆς γινομένης περὶ ἡμᾶς. εἰς τοὐναν- 5
τίον δ' ἑαυτοὺς ἀφέλκειν δεῖ· πολὺ γὰρ ἀπάγοντες τοῦ
ἁμαρτάνειν εἰς τὸ μέσον ἥξομεν, ὅπερ οἱ τὰ διεστραμμένα
τῶν ξύλων ὀρθοῦντες ποιοῦσιν. ἐν παντὶ δὲ μάλιστα φυλα- 6
κτέον τὸ ἡδὺ καὶ τὴν ἡδονήν· οὐ γὰρ ἀδέκαστοι κρίνομεν
αὐτήν. ὅπερ οὖν οἱ δημογέροντες ἔπαθον πρὸς τὴν Ἑλένην,
τοῦτο δεῖ παθεῖν καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἡδονήν, καὶ ἐν πᾶσιν
τὴν ἐκείνων ἐπιλέγειν φωνήν· οὕτω γὰρ αὐτὴν ἀποπεμπό-
μενοι ἧττον ἁμαρτησόμεθα. ταῦτ' οὖν ποιοῦντες, ὡς ἐν κε- 7
φαλαίῳ εἰπεῖν, μάλιστα δυνησόμεθα τοῦ μέσου τυγχάνειν.
χαλεπὸν δ' ἴσως τοῦτο, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον· οὐ
γὰρ ῥᾴδιον διορίσαι πῶς καὶ τίσιν καὶ ἐπὶ ποίοις καὶ πό-
σον χρόνον ὀργιστέον· καὶ γὰρ ἡμεῖς ὁτὲ μὲν τοὺς ἐλλείπον-
τας ἐπαινοῦμεν καὶ πράους φαμέν, ὁτὲ δὲ τοὺς χαλεπαί-
νοντας ἀνδρώδεις ἀποκαλοῦντες. ἀλλ' ὁ μὲν μικρὸν τοῦ εὖ 8
παρεκβαίνων οὐ ψέγεται, οὔτ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον οὔτ' ἐπὶ τὸ
ἧττον, ὁ δὲ πλέον· οὗτος γὰρ οὐ λανθάνει. ὁ δὲ μέχρι τίνος
καὶ ἐπὶ πόσον ψεκτὸς οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ ἀφορίσαι· οὐδὲ
γὰρ ἄλλο οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν· τὰ δὲ τοιαῦτα ἐν τοῖς καθ'
ἕκαστα, καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. τὸ μὲν ἄρα τοσοῦτο 9
δηλοῖ ὅτι ἡ μέση ἕξις ἐν πᾶσιν ἐπαινετή, ἀποκλίνειν δὲ
δεῖ ὁτὲ μὲν ἐπὶ τὴν ὑπερβολὴν ὁτὲ δ' ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν·
οὕτω γὰρ ῥᾷστα τοῦ μέσου καὶ τοῦ εὖ τευξόμεθα.

1109b, 2. *καὶ πρὸς ἃ* ΓM^bQ, *πρὸς ἃ καὶ* $\Pi^2 K^b$ Ald. Bk. Rr., *καὶ πρὸς ἃ καὶ* $H^a N^b P^2$ || 5. *ἀπάγοντες* $\Pi^1 N^b$, *ἀπαγαγόντες* $\Pi^2 P^2$ Ald. Bk. || 15. *πῶς*] *καὶ πῶς* $K^b L^b$ || 18. *ἀποκαλοῦντες* K^b et, ut videtur, Hel. Ar., *ἐπικαλοῦντες* M^b, *ἀποκαλοῦμεν* c. c. Bk. Rr. || 23. *τοσοῦτον* $\Pi^2 M^b N^b$ Ald. et corr.[2] K^b || 24. *δῆλον* codices Turnebi Bk. Rr. || 25. *ὅτε — ὅτε* K^b (ut v. 16 sq.), *τοτὲ — τοτὲ* $\Pi^2 M^b N^b P^2$ Ald., *ποτὲ — ποτὲ* Hel.

Γ.

1 τῆς ἀρετῆς δὲ περὶ πάθη τε καὶ πράξεις οὔσης, καὶ
ἐπὶ μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἐπαίνων καὶ ψόγων γινομένων, ἐπὶ
δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλέου, τὸ ἑκού-
σιον καὶ τὸ ἀκούσιον ἀναγκαῖον ἴσως διορίσαι τοῖς περὶ ἀρετῆς
2 ἐπισκοποῦσιν, χρήσιμον δὲ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι πρός τε τὰς
τιμὰς καὶ τὰς κολάσεις.
3 δοκεῖ δὲ ἀκούσια εἶναι τὰ βίᾳ ἢ δι᾿ ἄγνοιαν γιγνόμενα. 1110 a
βίαιον δὲ οὗ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν, τοιαύτη οὖσα ἐν ᾗ μηδὲν συμβάλ-
λεται ὁ πράττων ἢ ὁ πάσχων, οἷον εἰ πνεῦμα κομίσαι ποι
4 ἢ ἄνθρωποι κύριοι ὄντες. ὅσα δὲ διὰ φόβον μειζόνων κακῶν
πράττεται ἢ διὰ καλόν τι, οἷον εἰ τύραννος προστάττοι αἰσχρόν
τι πρᾶξαι κύριος ὢν γονέων καὶ τέκνων, καὶ πράξαντος μὲν σῴ-
ζοιντο μὴ πράξαντος δ᾿ ἀποθνήσκοιεν, ἀμφισβήτησιν ἔχει πότε-
5 ρον ἀκούσιά ἐστιν ἢ ἑκούσια. τοιοῦτον δέ τι συμβαίνει καὶ περὶ
τὰς ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐκβολάς· ἁπλῶς μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀπο-
βάλλεται ἑκών, ἐπὶ σωτηρίᾳ δὲ αὑτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν
6 ἅπαντες οἱ νοῦν ἔχοντες. μικταὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ τοιαῦται
πράξεις, ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ἑκουσίοις. αἱρεταὶ γάρ εἰσιν
τότε ὅτε πράττονται· τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως κατὰ τὸν
καιρόν ἐστι, καὶ τὸ ἑκούσιον δὴ καὶ τὸ ἀκούσιον, ὅτε πράτ-
τει, λεκτέον· πράττει δὴ ἑκών. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ τοῦ κινεῖν
τὰ ὀργανικὰ μέρη ἐν ταῖς τοιαύταις πράξεσιν ἐν αὐτῷ
ἐστίν· ὧν δ᾿ ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχή, ἐπ᾿ αὐτῷ καὶ τὸ πράττειν

Lib. III. $K^b O^b = \Pi^1$, $L^b M^b = \Pi^2$.

1109 b, 30. δὲ O^2 Ald. Hel., δὴ Γ Π Ar. Bk. Rr. ‖ 31. ἐπὶ — ἐπὶ K^b, ἐν — ἐν $\Pi^2 N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 32. δὲ ante καὶ om. $\Pi^2 O^b$ ‖ 33. τὸ add. K^b, c. c. om. Bk. Rr. ‖ 1110 a, 1. δὴ codices Lambini ‖ βίαια $N^b P^2$ Tubingensis Par. 1417 Hel., βίᾳ c. c. An. ‖ 3. κινήσει M^b Hel. † ‖ 6. πράξαντες Γ $M^b N^b P^2$ Ald. et corr.[3] K^b, πράξαντι O^b (πράξαντος etiam Hel. Ar.) ‖ 7. πράξαντες corr.[3] K^b † ‖ 8. τι add. Γ O^b Ald. Ar., om. $\Pi^2 K^b$ Hel. (nescio an recte) ‖ 14. ἑκούσιον δὴ καὶ ἀκούσιον O^b, ἀκούσιον δὴ καὶ τὸ ἑκούσιον Π^2 † ‖ 15. δὴ Susem., δὲ Γ Π Ald. Ar. Bk. Rr., τοίνυν Hel.

(I)
καὶ μή. ἑκούσια δὴ τὰ τοιαῦτα, ἁπλῶς δὲ ἴσως ἀκούσια·
οὐδεὶς γὰρ ἂν ἕλοιτο καθ᾽ αὑτὸ τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐπὶ ταῖς 7
πράξεσιν δὲ ταῖς τοιαύταις ἐνιότε καὶ ἐπαινοῦνται, ὅταν
αἰσχρόν τι ἢ λυπηρὸν ὑπομένωσι ἀντὶ μεγάλων καὶ κα-
λῶν· ἂν δὲ ἀνάπαλιν, ψέγονται. τὰ γὰρ αἴσχισθ᾽ ὑπομεῖ-
ναι ἐπὶ μηδενὶ καλῷ ἢ μετρίῳ φαύλου. ἐπ᾽ ἐνίοις δ᾽ ἔπαι-
νος μὲν οὐ γίνεται, συγγνώμη δ᾽, ὅταν διὰ τοιαῦτα πράξῃ
τις ἃ μὴ δεῖ, ἃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει καὶ μη-
δεὶς ἂν ὑπομείναι. ἔνια δ᾽ ἴσως οὐκ ἔστιν ἀναγκασθῆναι, 8
ἀλλὰ μᾶλλον ἀποθανετέον παθόντι τὰ δεινότατα· καὶ
γὰρ τὸν Εὐριπίδου Ἀλκμαίωνα γελοῖα φαίνεται τὰ ἀναγ-
κάσαντα μητροκτονῆσαι. ἔστι δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε διακρῖναι 9
ποῖον ἀντὶ ποίου αἱρετέον καὶ τί ἀντὶ τίνος ὑπομενετέον, ἔτι
δὲ χαλεπώτερον ἐμμεῖναι τοῖς γνωσθεῖσιν· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ
πολύ ἐστιν τὰ μὲν προσδοκώμενα λυπηρά, ἃ δὲ ἀναγκάζον-
ται αἰσχρά, ὅθεν ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται περὶ τοὺς
1110b ἀναγκασθέντας ἢ μή. τὰ δὴ ποῖα φατέον βίαια; ἢ ἁπλῶς 10
μέν, ὁπότ᾽ ἂν ἡ αἰτία ἐν τοῖς ἐκτὸς ᾖ καὶ ὁ πράττων μη-
δὲν συμβάλληται; ἃ δὲ καθ᾽ αὑτὰ μὲν ἀκούσιά ἐστιν, νῦν
δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε αἱρετά, καὶ ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ πράττοντι,
καθ᾽ αὑτὰ μὲν ἀκούσιά ἐστιν, νῦν δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε ἑκούσια.
μᾶλλον δ᾽ ἔοικεν ἑκουσίοις· αἱ γὰρ πράξεις ἐν τοῖς καθ᾽
ἕκαστα, ταῦτα δὲ ἑκούσια. ποῖα δ᾽ ἀντὶ ποίων αἱρετέον, οὐ
ῥᾴδιον ἀποδοῦναι· πολλαὶ γὰρ διαφοραί εἰσιν ἐν τοῖς καθ᾽
ἕκαστα. εἰ δέ τις τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ φαίη βίαια 11

24. ταῦτα L^b et corr.[1] P^2, τὰ τοιαῦτα M^b ‖ πράξηι K^b, πράξει L^b, πράξειέ $M^b N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 25. καὶ ante τὴν add. Ald. et corr.[3] K^b ‖ ὑπερτείνει post 26. ὑπομείναι $Π^2$ ‖ 26. ὑπομειναι pr. K^b, ὑπομεῖναι N^b et corr.[2] K^b, ὑπομείνῃ $Π^2 O^b$ ‖ 27. ἀποθανατέον παθόντα $Π^2 N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 29. τὸ κρῖναι L^b $N^b O^b$, τὸ κρίναι Ald., τὸ διακρῖναι O^1 Hel. ‖ 32. τὰ δ᾽ ἀναγκάζοντα $M^b N^b$ Ald. et pr. P^2 (rubro liquore corr.) ‖ 1110b, 9. τὰ ἡδέα καὶ καλὰ $N^b P^2$, τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα L^b An. Hel., τὰ ἡδέα $M^b O^b$ †.

(I)
εἶναι (ἀναγκάζειν γὰρ ἔξω ὄντα), πάντα ἂν εἴη οὕτω βίαια· τούτων γὰρ χάριν πάντες πάντα πράττουσιν. καὶ οἱ μὲν βίᾳ καὶ ἄκοντες λυπηρῶς, οἱ δὲ διὰ τὸ ἡδὺ καὶ καλὸν μεθ' ἡδονῆς. γελοῖον δὴ τὸ αἰτιᾶσθαι τὰ ἐκτός, ἀλλὰ μὴ αὑτὸν εὐθήρατον ὄντα ὑπὸ τῶν τοιούτων, καὶ τῶν μὲν
12 καλῶν ἑαυτόν, τῶν δ' αἰσχρῶν τὰ ἡδέα. ἔοικεν δὴ τὸ βίαιον εἶναι οὗ ἔξωθεν ἡ ἀρχή, μηδὲν συμβαλλομένου τοῦ βιασθέντος.

13 τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν οὐχ ἑκούσιον μὲν ἅπαν ἐστίν, ἀκού- 2
σιον δὲ τὸ ἐπίλυπον καὶ ἐν μεταμελείᾳ· ὁ γὰρ δι' ἄγνοιαν πράξας ὁτιοῦν, μηδὲν δὲ δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἑκὼν μὲν οὐ πέπραχεν, ὅ γε μὴ ᾔδει, οὐ δ' αὖ ἄκων, μὴ λυπούμενός γε. τοῦ δὴ δι' ἄγνοιαν ὁ μὲν ἐν μεταμελείᾳ ἄκων δοκεῖ, ὁ δὲ μὴ μεταμελόμενος, ἐπεὶ ἕτερος, ἔστω οὐχ ἑκών·
14 ἐπεὶ γὰρ διαφέρει, βέλτιον ὄνομα ἔχειν ἴδιον. ἕτερον δ' ἔοικεν καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν τοῦ ἀγνοοῦντα· ὁ γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων, οὐκ εἰδὼς δὲ ἀλλ' ἀγνοῶν. ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς ἃ δεῖ πράττειν καὶ ὧν ἀφεκτέον, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως
15 κακοὶ γίνονται· τὸ δ' ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι οὐκ εἴ τις ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον. οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια αἰτία τοῦ ἀκουσίου ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας, οὐδὲ ἡ καθόλου (ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην), ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ 1111a

10. ἀναγκάζει ΓK^b, ἀνάγκη Ald. ‖ πάντα καλὰ εἴη ἂν L^b, καὶ τὰ καλὰ πάντα εἴη ἂν M^b † ‖ οὕτω $\Gamma N^b O^b P^2$, αὑτῶι $\Pi^2 K^b$ Ar. (?) (nescio an recte), οὐ τῷ αὐτῷ Ald., οὕτως αὐτῷ? Susem., τούτῳ ci. Coraes ‖ 11. πάντα πάντες $L^b N^b O^b$ ‖ 12. ἡδὺ καὶ] ἡδὺ ἢ Π^2, ἡδὺ O^b Ar., ἡδὺ ἢ τὸ P^2, ἡδὺ τὸ Ald. ‖ κακὸν Ald., om. $N^b O^b$ Ar. ‖ 13. δὲ $\Gamma K^b N^b O^b P^2$ † ‖ 20. δὲ] τι K^b, om. ΓM^b ‖ 21. οὐ δ' Susem., οὐδ' cum fontibus Bk. Rr. ‖ 23. ἔσται Π^2 † ‖ 25. τοὺς ἀγνοοῦντας pr. K^b, τοὺς ἀγνοούντως rc. K^b, τοῦ ἀγνοοῦντος M^b, τοῦ ἀγνοοῦντα c. c. Hel. ‖ ποιεῖν post ἀγνοοῦντα add. Γ Bk. Rr. ‖ 1111a, 1. καὶ post γὰρ om. Π^2 Ald.

(I)
συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν ἀκουσίως πράττει.
ἴσως οὖν οὐ χεῖρον διορίσαι αὐτά, τίνα καὶ πόσα ἐστίν, τίς 16
τε δὴ καὶ τί καὶ περὶ τί ἢ ἐν τίνι πράττει, ἐνίοτε δὲ καὶ
τίνι, οἷον ὀργάνῳ, καὶ ἕνεκα τίνος, οἷον σωτηρίας, καὶ πῶς,
οἷον ἠρέμα ἢ σφόδρα. ἅπαντα μὲν οὖν ταῦτα οὐδεὶς ἂν 17
ἀγνοήσειεν μὴ μαινόμενος, δῆλον δ' ὡς οὐδὲ τὸν πράττοντα·
πῶς γὰρ ἑαυτόν γε; ὃ δὲ πράττει ἀγνοήσειεν ἄν τις, οἷον
λέγοντές φασιν ἐκπεσεῖν αὐτούς, ἢ οὐκ εἰδέναι ὅτι ἀπόρρητα
ἦν, ὥσπερ Αἰσχύλος τὰ μυστικά, ἢ δεῖξαι βουλόμενος
ἀφεῖναι, ὡς ὁ τὸν καταπέλτην. οἰηθείη δ' ἄν τις καὶ τὸν
υἱὸν πολέμιον εἶναι ὥσπερ ἡ Μερόπη, καὶ ἐσφαιρῶσθαι
τὸ λελογχωμένον δόρυ, ἢ τὸν λίθον κίσσηριν εἶναι· καὶ ἐπὶ
σωτηρίᾳ πίσας ἀποκτεῖναι ἄν· καὶ θῖξαι βουλόμενος,
ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζόμενοι, πατάξειεν ἄν. περὶ πάντα δὴ 18
ταῦτα τῆς ἀγνοίας οὔσης ἐν οἷς ἡ πρᾶξις, ὁ τούτων τι
ἀγνοήσας ἄκων δοκεῖ πεπραχέναι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς
κυριωτάτοις· κυριώτατα δ' εἶναι δοκεῖ ἐν οἷς ἡ πρᾶξις καὶ
οὗ ἕνεκα. τοῦ δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην ἄγνοιαν ἀκουσίου 19
λεγομένου ἔτι δεῖ τὴν πρᾶξιν λυπηρὰν εἶναι καὶ ἐν μεταμελείᾳ.

3 ὄντος δ' ἀκουσίου τοῦ βίᾳ καὶ δι' ἄγνοιαν, τὸ ἑκού- 20
σιον δόξειεν ἂν εἶναι οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ εἰδότι τὰ καθ'
ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πρᾶξις. ἴσως γὰρ οὐ καλῶς λέγεται ἀκού- 21

6. ἂν om. Π^2 Ald. ‖ 8. ἑαυτόν γε ὅ τε O^b, ὃ δὲ (δι' corr.^{2}) ἑαυτόν γε K^b, ὃ — 10. ἦν om. M^b † ‖ 9. λέγοντάς ci. Rr. ‖ αὑτοὺς Ald., αὑτούς Π Bk., αὑτοῖς vel αὐτοῖς fortasse An., αὑτοῖς Lambinus ‖ 10. δίξαι M^b ‖ 13. λελογχευμένον Ald. et rc. M^b ‖ κίσηριν L^b Hel., κίσιριν K^b O^b P^2 ‖ 14. πίσας An. (fol. 40^a) et Mi. (fol. 72^b) et Clem. Al. Strom. II, 14. p. 461 P. et, ut videtur, E. E. 1225 b, 4 sq. et M. M. 1188 b, 31 sqq., id quod demonstravit Bernaysius, παίσας Γ Π^1 L^b Ald. Ar. Bk. Rr., σπεύσας M^b, πέμψας Hel. ‖ θῖξαι codices Turnebi, δεῖξαι Γ Π Ald. An. Ar. Bk. Rr., πιέσαι vel simile quid Bernaysius (p. 306. n. 6) ‖ 16. ἐν οἷς ἡ πρᾶξις secl. Rr. ‖ 19. δὲ Thurotus, δὴ Γ Π Ald. Bk. Rr. ‖ 22. βιαίου N^b O^b Ald.

(I)
22 σια εἶναι τὰ διὰ θυμὸν ἢ δι' ἐπιθυμίαν. πρῶτον μὲν γὰρ
οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ζῴων ἑκουσίως πράξει, οὐδ' οἱ παῖδες·
23 εἶτα πότερον οὐδὲν ἑκουσίως πράττομεν τῶν δι' ἐπιθυμίαν
ἢ θυμόν, ἢ τὰ καλὰ μὲν ἑκουσίως τὰ δ' αἰσχρὰ ἀκου-
24 σίως; ἢ γελοῖον ἑνός γε αἰτίου ὄντος; ἄτοπον δὲ ἴσως τὸ
ἀκούσια φάναι ὧν δεῖ ὀρέγεσθαι· δεῖ δὲ καὶ ὀργίζεσθαι
ἐπί τισι καὶ ἐπιθυμεῖν τινῶν, οἷον ὑγιείας καὶ μαθήσεως.
25 δοκεῖ δὲ καὶ τὰ μὲν ἀκούσια λυπηρὰ εἶναι, τὰ δὲ κατ' ἐπι-
26 θυμίαν ἡδέα. ἔτι δὲ τί διαφέρει τῷ ἀκούσια εἶναι τὰ κατὰ
λογισμὸν ἢ θυμὸν ἁμαρτηθέντα; φευκτὰ μὲν γὰρ ἄμφω,
27 δοκεῖ δὲ οὐχ ἧττον ἀνθρωπικὰ εἶναι τὰ ἄλογα [πάθη], ὥστε
καὶ αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου [ἀπὸ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας]·
ἄτοπον δὴ τὸ τιθέναι ἀκούσια ταῦτα.

II διωρισμένων δὲ τοῦ τε ἑκουσίου καὶ τοῦ ἀκουσίου, περὶ
προαιρέσεως ἕπεται διελθεῖν· οἰκειότατον γὰρ εἶναι δοκεῖ
2 τῇ ἀρετῇ καὶ μᾶλλον τὰ ἤθη κρίνειν τῶν πράξεων. — ἡ
προαίρεσις δὴ ἑκούσιον μὲν φαίνεται, οὐ ταὐτὸν δέ, ἀλλ'
ἐπὶ πλέον τὸ ἑκούσιον· τοῦ μὲν γὰρ ἑκουσίου καὶ παῖδες καὶ
τὰ ἄλλα ζῷα κοινωνεῖ, προαιρέσεως δ' οὔ, καὶ τὰ ἐξαίφνης
3 ἑκούσια μὲν λέγομεν, κατὰ προαίρεσιν δ' οὔ. — οἱ δὲ λέγοντες
αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἢ θυμὸν ἢ βούλησιν ἤ τινα δόξαν οὐκ ἐοί-
κασιν ὀρθῶς λέγειν. οὐ γὰρ κοινὸν ἡ προαίρεσις καὶ τῶν
4 ἀλόγων, ἐπιθυμία δὲ καὶ θυμός. καὶ ὁ ἀκρατὴς ἐπι-
θυμῶν μὲν πράττει, προαιρούμενος δ' οὔ· ὁ ἐγκρατὴς δ' ἀνά-
5 παλιν προαιρούμενος μέν, ἐπιθυμῶν δ' οὔ. καὶ προαιρέσει

25. δι' om. Π[1] (nescio an recte) ‖ 27. ἐπιθυμίαν] θυμὸν Ar. ‖ 28. ἢ θυμὸν ΓΠ[2]N[b]O[b]P[2] Ald. Hel., καὶ θυμὸν K[b] Bk. Rr., καὶ ἐπιθυμίαν Ar. ‖ 32. καὶ add. K[b], c. c. om. Ar. Bk. Rr. ‖ 1111b, 1. πάθη om. pr. K[b], c. c. et corr.[3] K[b] add. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ ὥστε καὶ αἱ ΓK[b]O[3], ἔτι καὶ αἱ mg. O[1], αἱ δὲ c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 2. ἀπὸ — ἐπιθυμίας om. K[b], c. c. add. Hel. Ar. Bk. Rr.: malim ego quoque αἱ praemisso servare ‖ 6. κρῖναι τῶν πράξεων M[b], κρίνειν προαιρέσει τῶν πράξεων Γ, τῶν πράξεων κρίνειν K[b] ‖ 7. δὴ ΓK[b] Hel., δὲ Π[2]N[b]O[b]P[2] Ald. ‖ 9. τὰ ἄλλα] ἄλλα O[b], τὰ L[b].

μὲν ἐπιθυμία ἐναντιοῦται, ἐπιθυμίᾳ δ' ἐπιθυμία οὔ. καὶ ἡ (II)
μὲν ἐπιθυμία ἡδέος καὶ ἐπιλύπου, ἡ προαίρεσις δ' οὔτε λυ-
πηροῦ οὔθ' ἡδέος. — θυμὸς δ' ἔτι ἧττον· ἥκιστα γὰρ τὰ διὰ 6
θυμὸν κατὰ προαίρεσιν εἶναι δοκεῖ. — ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βούλησίς 7
γε, καίπερ σύνεγγυς φαινόμενον. προαίρεσις μὲν γὰρ οὐκ
ἔστιν τῶν ἀδυνάτων, καὶ εἴ τις φαίη προαιρεῖσθαι, δοκοίη
ἂν ἠλίθιος εἶναι· βούλησις δ' ἐστὶν τῶν ἀδυνάτων, οἷον ἀθα-
νασίας. καὶ ἡ μὲν βούλησίς ἐστιν καὶ περὶ τὰ μηδαμῶς δι' 8
αὑτοῦ πραχθέντα ἄν, οἷον ὑποκριτήν τινα νικᾶν ἢ ἀθλητήν·
προαιρεῖται δὲ τὰ τοιαῦτα οὐδείς, ἀλλ' ὅσα οἴεται γενέσθαι
ἂν δι' αὑτοῦ. ἔτι δὲ ἡ μὲν βούλησις τοῦ τέλους ἐστὶ μᾶλλον, 9
ἡ δὲ προαίρεσις τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον ὑγιαίνειν βουλόμεθα.
προαιρούμεθα δὲ δι' ὧν ὑγιανοῦμεν, καὶ εὐδαιμονεῖν βουλό-
μεθα μὲν καὶ φαμέν, προαιρούμεθα δὲ λέγειν οὐχ ἁρμόζει· ὅλως
γὰρ ἔοικεν ἡ προαίρεσις περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν εἶναι. — οὐδὲ δὴ 10
δόξα ἂν εἴη. ἡ μὲν γὰρ δόξα δοκεῖ περὶ πάντα εἶναι,
καὶ οὐδὲν ἧττον περὶ τὰ ἀίδια καὶ τὰ ἀδύνατα ἢ τὰ ἐφ'
ἡμῖν· καὶ τῷ ψευδεῖ καὶ ἀληθεῖ διαιρεῖται, οὐ τῷ κακῷ
καὶ ἀγαθῷ, ἡ προαίρεσις δὲ τούτοις μᾶλλον. — ὅλως μὲν οὖν
δόξῃ ταὐτὸν ἴσως οὐδὲ λέγει οὐδείς· ἀλλ' οὐδὲ τινί. τῷ γὰρ 11
προαιρεῖσθαι τἀγαθὰ ἢ τὰ κακὰ ποιοί τινές ἐσμεν, τῷ δὲ
δοξάζειν οὔ. καὶ προαιρούμεθα μὲν λαβεῖν ἢ φυγεῖν ἤ τι 12
τῶν τοιούτων, δοξάζομεν δὲ τί ἐστιν ἢ τίνι συμφέρει ἢ πῶς·
λαβεῖν δὲ ἢ φυγεῖν οὐ πάνυ δοξάζομεν. καὶ ἡ μὲν προ- 13
αίρεσις ἐπαινεῖται τῷ εἶναι οὗ δεῖ μᾶλλον ἢ τῷ ὀρθῶς, ἡ
δὲ δόξα τῷ ὡς ἀληθῶς. καὶ προαιρούμεθα μὲν ἃ μάλιστα
ἴσμεν ἀγαθὰ ὄντα, δοξάζομεν δὲ ἃ οὐ πάνυ ἴσμεν. δοκοῦσί 14

18. διὰ Γ O^b Ald. Hel. et corr.[1] K^b, κατὰ Π^2 et pr. K^b ‖ 25. οἴεται ἂν γενέσθαι L^b Ald., ἂν δοκεῖ γενέσθαι M^b ‖ 30. τὰ] τῶν N^b et pr. P^2 ‖ 1112 a, 1. δόξῃ O^b Ald. Hel. Ar., δόξει K^b, καὶ δόξῃ Π^2, δόξει οὐ Γ (?) ‖ 4. πῶς <ἔσται> vel πῶς <ἔχει> ci. Rr. ‖ 5. καὶ — 7. ἀληθῶς verbis repeti 1111^b 33. καὶ τῷ — 34. μᾶλλον dicta monet Rr. ‖ 7. ὡς add. Γ Π^1 N^b.

(II) τε οὐχ οἱ αὐτοὶ προαιρεῖσθαί τε ἄριστα καὶ δοξάζειν, ἀλλ' ἔνιοι δοξάζειν μὲν ἄμεινον, διὰ κακίαν δ' αἱρεῖσθαι οὐχ ἃ
15 δεῖ. εἰ δὲ προγίνεται δόξα τῆς προαιρέσεως ἢ παρακολουθεῖ, οὐδὲν διαφέρει· οὐ τοῦτο γὰρ σκοποῦμεν, ἀλλ' εἰ ταὐτόν
16 ἐστιν δόξῃ τινί. — τί οὖν ἢ ποῖόν τι ἐστίν, ἐπειδὴ τῶν εἰρημένων οὐδέν; ἑκούσιον μὲν δὴ φαίνεται, τὸ δὲ ἑκούσιον οὐ πᾶν
17 προαιρετόν. ἀλλ' ἆρά γε τὸ προβεβουλευμένον; ἡ γὰρ προαίρεσις μετὰ λόγου καὶ διανοίας. ὑποσημαίνειν δ' ἔοικεν καὶ τοὔνομα ὡς ὂν πρὸ ἑτέρων αἱρετόν.

III βουλεύονται δὲ πότερα περὶ πάντων, καὶ πᾶν βουλευ- 5
2 τόν ἐστιν, ἢ περὶ ἐνίων οὐκ ἔστι βουλή; λεκτέον δὲ ἴσως βουλευτὸν οὐχ ὑπὲρ οὗ βουλεύσαιτ' ἄν τις ἠλίθιος ἢ μαινόμενος,
3 ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ὁ νοῦν ἔχων. — περὶ δὲ τῶν ἀιδίων οὐδεὶς βουλεύεται, οἷον περὶ τοῦ κόσμου ἢ τῆς διαμέτρου καὶ τῆς
4 πλευρᾶς, ὅτι ἀσύμμετροι. — ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἐν κινήσει, ἀεὶ δὲ κατὰ ταὐτὰ γινομένων, εἴτ' ἐξ ἀνάγκης εἴτε καὶ φύσει ἢ διά τινα αἰτίαν ἄλλην, οἷον τροπῶν καὶ ἀνατο-
5 λῶν. — οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλοτε ἄλλως, οἷον αὐχμῶν καὶ ὄμβρων. — οὐδὲ περὶ τῶν ἀπὸ τύχης, οἷον θησαυροῦ εὑρέσεως. —
6 ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπικῶν πάντων, οἷον πῶς ἂν Σκύθαι ἄριστα πολιτεύοιντο οὐδεὶς Λακεδαιμονίων βουλεύεται.
7 οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν τούτων οὐδὲν δι' ἡμῶν. — βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτῶν· ταῦτα δὲ καὶ ἔστιν λοιπά. αἴτια γὰρ δοκοῦσιν εἶναι φύσις καὶ ἀνάγκη καὶ τύχη, ἔτι δὲ νοῦς καὶ πᾶν τὸ δι' ἀνθρώπου. τῶν δ' ἀνθρώπων ἕκαστοι βου-
8 λεύονται περὶ τῶν δι' αὐτῶν πρακτῶν. καὶ περὶ μὲν τὰς

9. τε] δὲ K^b ‖ τε K^b, τὰ cet. ‖ 20. ἄν τις βουλεύσαιτο Π^2 Ald. ‖ 23. ἀσύμμετρος M^b, σύμμετροι pr. K^b, γρ. ἀσύμμετρα mg.^{3} K^b † ‖ 24. εἴτ' — 25. ἄλλην post 26. ἄλλως tr. Thurotus ‖ καὶ add. K^b ‖ 25. ἢ] εἴτε O^b, om. K^b ‖ 28. ἀνθρωπίνων ἁπάντων K^b, ἀνθρωπίνων πάντων Rr. ‖ 30. δι' ἡμῶν οὐθέν N^b O^b, δ' ἡμῶν οὐθὲν Ald., ἡμῶν οὐθέν L^b, οὐθὲν ἡμῶν M^b ‖ 31. ἐν K^b, ἐφ' c. c. Hel. ‖ καὶ post ἡμῖν add. ΓK^b, c. c. om. Hel. ‖ αἰτίαι K^b M^b, αἴτια c. c. Hel.

(III)
1112b ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρκεις τῶν ἐπιστημῶν οὐκ ἔστι βουλή, οἷον
περὶ γραμμάτων (οὐ γὰρ διστάζομεν πῶς γραπτέον)· ἀλλ'
ὅσα γίνεται δι' ἡμῶν, μὴ ὡσαύτως δ' αἰεί, περὶ τούτων βου-
λευόμεθα, οἷον περὶ τῶν κατ' ἰατρικὴν καὶ χρηματιστικήν,
καὶ περὶ κυβερνητικὴν μᾶλλον ἢ γυμναστικήν, ὅσῳ ἧττον
διηκρίβωται, καὶ ἔτι περὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως. μᾶλλον δὲ 9
καὶ περὶ τὰς δόξας ἢ τὰς ἐπιστήμας· μᾶλλον γὰρ περὶ
αὐτὰς διστάζομεν. τὸ βουλεύεσθαι δὲ ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ 10
πολύ, ἀδήλοις δὲ πῶς ἀποβήσεται, καὶ ἐν οἷς ** ἀδιόριστον.
συμβούλους δὲ παραλαμβάνομεν εἰς τὰ μεγάλα, ἀπιστοῦν-
τες ἡμῖν αὐτοῖς ὡς οὐχ ἱκανοῖς διαγνῶναι. — βουλευόμεθα 11
δ' οὐ περὶ τῶν τελῶν ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη. οὔτε
γὰρ ἰατρὸς βουλεύεται εἰ ὑγιάσει, οὔτε ῥήτωρ εἰ πείσει,
οὔτε πολιτικὸς εἰ εὐνομίαν ποιήσει, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς
περὶ τοῦ τέλους· ἀλλὰ θέμενοι τέλος τι, πῶς καὶ διὰ τίνων
ἔσται σκοποῦσιν, καὶ διὰ πλειόνων μὲν φαινομένου γίνεσθαι
διὰ τίνος ῥᾷστα καὶ κάλλιστα ἐπισκοποῦσιν, δι' ἑνὸς δ' ἐπι-
τελουμένου πῶς διὰ τούτου ἔσται κἀκεῖνο διὰ τίνος, ἕως ἂν
ἔλθωσιν ἐπὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, ὃ ἐν τῇ εὑρέσει ἔσχατον
ἐστίν· ὁ γὰρ βουλευόμενος ἔοικεν ζητεῖν καὶ ἀναλύειν τὸν
εἰρημένον τρόπον ὥσπερ διάγραμμα. φαίνεται δ' ἡ μὲν 12
ζήτησις οὐ πᾶσα εἶναι βούλευσις, οἷον αἱ μαθηματικαί, ἡ
δὲ βούλευσις πᾶσα ζήτησις, καὶ τὸ ἔσχατον ἐν τῇ ἀνα-
λύσει πρῶτον εἶναι ἐν τῇ γενέσει. κἂν μὲν ἀδυνάτῳ ἐν- 13
τύχωσιν, ἀφίστανται, οἷον εἰ χρημάτων δεῖ, ταῦτα δὲ μὴ
οἷόν τε πορισθῆναι· ἐὰν δὲ δυνατὸν φαίνηται, ἐγχειροῦσι
πράττειν. δυνατὰ δὲ ἃ δι' ἡμῶν γένοιτ' ἄν· τὰ γὰρ διὰ
τῶν φίλων δι' ἡμῶν πως ἐστίν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν ἡμῖν. ζη- 14
τεῖται δὲ ὁτὲ μὲν τὰ ὄργανα ὁτὲ δὲ ἡ χρεία αὐτῶν·

1112b, 7. δόξας N^b et corr. L^b et v. l. ap. An., τέχνας $\Gamma\Pi^1 M^b$ Ald. An. Hel. Ar. Bk. Rr. et pr. L^b ‖ 9. οἷς ⟨τὸ ὡς δεῖ⟩ secundum M. M. 1189b, 18 sqq. Rassovius, οἷς ⟨τὸ⟩ ci. Rr. ‖ 15. τίνος Π^2, τίνων c. c. Hel. ‖ 21. εἰρημένον] αὐτὸν K^b.

(III)
ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὁτὲ μὲν δι' οὗ ὁτὲ δὲ πῶς
15 δὴ διά τινος. ἔοικεν δή, καθάπερ εἴρηται, ἄνθρωπος εἶναι
ἀρχὴ τῶν πράξεων· ἡ δὲ βουλὴ περὶ τῶν αὑτῷ πρακτῶν,
16 αἱ δὲ πράξεις ἄλλων ἕνεκα. οὐκ ἄρ' ἂν εἴη βουλευτὸν τὸ
τέλος ἀλλὰ τὰ πρὸς τὰ τέλη. — οὐδὲ δὴ τὰ καθ' ἕκαστα,
οἷον εἰ ἄρτος τοῦτο ἢ πέπεπται ὡς δεῖ· αἰσθήσεως γὰρ
17 ταῦτα. — εἰ δὲ ἀεὶ βουλεύσεται, εἰς ἄπειρον ἥξει. — βουλευ-
τὸν δὲ καὶ προαιρετὸν τὸ αὐτό, πλὴν ἀφωρισμένον ἤδη τὸ
προαιρετόν. τὸ γὰρ ἐκ τῆς βουλῆς προκριθὲν προαιρετὸν
ἐστίν. παύεται γὰρ ἕκαστος ζητῶν πῶς πράξει, ὅταν εἰς
αὑτὸν ἀναγάγῃ τὴν ἀρχήν, καὶ αὑτοῦ εἰς τὸ ἡγούμενον·
18 τοῦτο γὰρ τὸ προαιρούμενον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν
ἀρχαίων πολιτειῶν, ἃς Ὅμηρος ἐμιμεῖτο· οἱ γὰρ βασι-
19 λεῖς ἃ προέλοιντο ἀνήγγελλον τῷ δήμῳ. ὄντος δὲ τοῦ
προαιρετοῦ βουλευτοῦ ὀρεκτοῦ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡ προαίρεσις
20 ἂν εἴη βουλευτικὴ ὄρεξις τῶν ἐφ' ἡμῖν· ἐκ τοῦ βουλεύσασθαι
γὰρ κρίναντες ὀρεγόμεθα κατὰ τὴν βούλευσιν.
ἡ μὲν οὖν προαίρεσις τύπῳ εἰρήσθω, καὶ περὶ 6
IV ποῖά ἐστιν καὶ ὅτι τῶν πρὸς τὰ τέλη· ἡ δὲ βούλησις ὅτι
μὲν τοῦ τέλους ἐστὶν εἴρηται, δοκεῖ δὲ τοῖς μὲν τἀγαθοῦ
2 εἶναι, τοῖς δὲ τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ. συμβαίνει δὲ τοῖς
μὲν τὸ βουλητὸν τἀγαθὸν λέγουσι μὴ εἶναι βουλητὸν ὃ
βούλεται ὁ μὴ ὀρθῶς αἱρούμενος (εἰ γὰρ ἔσται βουλητόν,
3 καὶ ἀγαθόν· ἦν δ', εἰ οὕτως ἔτυχε, κακόν), τοῖς δ' αὖ

31. δὴ διά τινος Muenscher, ἢ διὰ τίνος Γ Π Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 33. οὐκ ἄρ' ἂν Susem., οὐ γὰρ ἂν K^b, οὐκ ἄρα οὖν M^b, οὐκ ἂν οὖν Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 1113a, 1. πε ως δεῖ pr. K^b, πέψεως δεῖ corr.^{2} K^b, πέπεσται ὡς δεῖ L^b, πέπεπται ἢ πεποίηται ὡς δεῖ N^b Hel., πέπεπται ὡς δεῖ ἢ πεποίηται ὡς δεῖ Γ † ‖ 6. ἀνάγη M^b, ἀγάγη L^b ‖ αὑτοῦ Ald. Ar., αὐτὸ Γ K^b ‖ 9. προείλοντο Γ K^b M^b Ar., προέλοιντο c. c. An. ‖ δὴ an δὲ ⟨δὴ⟩? Susem. ‖ 10. τῶν] ἐκ τῶν K^b M^b (sed non Hel. Ar.) ‖ 12. βούλησιν M^b An. (βούλευσιν etiam Hel. Ar.) ‖ 14. καὶ ⟨τί καὶ⟩ Zwinger ‖ 15. τἀγαθοῦ Γ Ald. Hel., ἀγαθοῦ Π Bk. Rr. ‖ 17. τὸ om. N^b O^b Ald. Hel.

(IV)
τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν τὸ βουλητὸν λέγουσιν μὴ εἶναι φύ-
σει βουλητόν, ἀλλ' ἑκάστῳ τὸ δοκοῦν· ἄλλο δὲ ἄλλῳ φαί-
νεται, καὶ εἰ οὕτως ἔτυχεν, τἀναντία. εἰ δὲ δὴ ταῦτα 4
μὴ ἀρέσκει, ἆρα φατέον ἁπλῶς μὲν καὶ κατ' ἀλήθειαν
βουλητὸν εἶναι τἀγαθόν, ἑκάστῳ δὲ τὸ φαινόμενον· τῷ
μὲν οὖν σπουδαίῳ τὸ κατ' ἀλήθειαν εἶναι, τῷ δὲ φαύλῳ
τὸ τυχόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων τοῖς μὲν εὖ δια-
κειμένοις ὑγιεινά ἐστιν τὰ κατ' ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα, τοῖς
δὲ ἐπινόσοις ἕτερα, ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ καὶ γλυκέα καὶ
θερμὰ καὶ βαρέα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα; ὁ σπουδαῖος γὰρ
ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἑκάστοις τἀληθὲς αὐτῷ φαίνε-
ται. καθ' ἑκάστην γὰρ ἕξιν ἴδιά ἐστιν καλὰ καὶ ἡδέα, καὶ 5
διαφέρει πλεῖστον ἴσως ὁ σπουδαῖος τῷ τὸ ἀληθὲς ἐν ἑκάστοις
ὁρᾶν, ὥσπερ κανὼν καὶ μέτρον αὐτῶν ὤν. τοῖς πολλοῖς
δὲ ἡ ἀπάτη διὰ τὴν ἡδονὴν ἔοικεν γίνεσθαι· οὐ γὰρ οὖσα
ἀγαθὸν φαίνεται. αἱροῦνται γοῦν τὸ ἡδὺ ὡς ἀγαθόν, τὴν 6
δὲ λύπην ὡς κακὸν φεύγουσιν.

7 ὄντος δὴ βουλητοῦ μὲν τοῦ τέλους, βουλευτῶν δὲ καὶ V
προαιρετῶν τῶν πρὸς τὸ τέλος, αἱ περὶ ταῦτα πράξεις κατὰ
προαίρεσιν ἂν εἶεν καὶ ἑκούσιοι. αἱ δὲ τῶν ἀρετῶν ἐνέρ-
γειαι περὶ ταῦτα. ἐφ' ἡμῖν δὴ καὶ ἡ ἀρετή, ὁμοίως δὲ καὶ
ἡ κακία. ἐν οἷς γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράττειν, 2
καὶ ἐν οἷς τὸ μή, καὶ τὸ ναί· ὥστε εἰ τὸ πράττειν καλὸν ὂν ἐφ'
ἡμῖν ἐστί, καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐφ' ἡμῖν ἔσται αἰσχρὸν ὄν, καὶ εἰ
τὸ μὴ πράττειν καλὸν ὂν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τὸ πράττειν αἰσχρὸν ὂν
ἐφ' ἡμῖν. εἰ δὲ ἐφ' ἡμῖν τὰ καλὰ πράττειν καὶ τὰ αἰσχρά, ὁμοίως 3

20. τὸ ante βουλητὸν add. $H^a N^b$ Ald. Hel. ‖ 21. ἀλλ' ὧδ' ἄλλως N^b, ἄλλῳ δ' ἄλλο Γ O^b Hel., ἄλλῳ δ' ἄλλως $Π^2$ Ald., ἄλλο δ' ἄλλοις(?) Ar. ‖ 31. καὶ post ἐστι add. Γ N^b Ald. ‖ 32. τὸ σπουδαῖον K^b ‖ 33. ὢν Γ O^b Ald. An. Hel. Ar., ὄν K^b, om. $Π^2 N^b$ ‖ 1113b, 1. γοῦν M^b An., οὖν Γ $K^b L^b$ Ald. Ar. Bk. Rr., δὲ N^b O^b ‖ 5. εἶεν ἂν Γ $K^b N^b$ Ald. (nescio an recte) ‖ 6. δὴ Hel. (ἄρα) Muretus, δὲ Γ Π N^b Ald. An. Ar. Bk. ‖ 11. τὰ — τὰ] τὸ — τὸ Sylburgius.

(V)
δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν, τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς εἶναι,
4 ἐφ' ἡμῖν ἄρα τὸ ἐπιεικέσι καὶ φαύλοις εἶναι. τὸ δὲ λέγειν ὡς

οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς οὐδ' ἄκων μάκαρ

ἔοικεν τὸ μὲν ψευδεῖ τὸ δὲ ἀληθεῖ. μακάριος μὲν γὰρ
5 οὐδεὶς ἄκων, ἡ δὲ μοχθηρία ἑκούσιον· ἢ τοῖς γε νῦν
εἰρημένοις ἀμφισβητητέον, καὶ τὸν ἄνθρωπον οὐ φατέον
ἀρχὴν εἶναι οὐδὲ γεννητὴν τῶν πράξεων ὥσπερ καὶ τέ-
6 κνων. εἰ δὲ ταῦτα φαίνεται καὶ μὴ ἔχομεν εἰς ἄλλας ἀρ-
χὰς ἀναγαγεῖν παρὰ τὰς ἐν ἡμῖν· ὧν καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐν
7 ἡμῖν, καὶ αὐτὰ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑκούσια. τούτοις δ' ἔοικε
μαρτυρεῖσθαι καὶ ἰδίᾳ ὑφ' ἑκάστων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν
νομοθετῶν· κολάζουσι γὰρ καὶ τιμωροῦνται τοὺς δρῶντας
μοχθηρά, ὅσοι μὴ βίᾳ ἢ δι' ἄγνοιαν ἧς μὴ αὐτοὶ αἴτιοι,
τοὺς δὲ τὰ καλὰ πράττοντας τιμῶσιν, ὡς τοὺς μὲν προ-
τρέψοντες τοὺς δὲ κωλύσοντες. καίτοι ὅσα μήτε ἐφ' ἡμῖν
ἐστι μήτε ἑκούσια, οὐδεὶς προτρέπεται πράττειν, ὡς οὐδὲν
πρὸ ἔργου ὂν τὸ πεισθῆναι μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ἀλγεῖν ἢ
πεινῆν ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν τοιούτων· οὐθὲν γὰρ ἧττον πεισό-
8 μεθα αὐτά. καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἀγνοεῖν κολάζουσιν, ἐὰν αἴ-
τιος εἶναι δοκῇ τῆς ἀγνοίας, οἷον τοῖς μεθύουσιν διπλᾶ τὰ
ἐπιτίμια· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ· κύριος γὰρ τοῦ μὴ μεθυ-
σθῆναι, τοῦτο δ' αἴτιον τῆς ἀγνοίας. καὶ τοὺς ἀγνοοῦντάς τι
τῶν ἐν τοῖς νόμοις, ἃ δεῖ ἐπίστασθαι καὶ μὴ χαλεπά ἐστιν,
9 κολάζουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅσα δι' ἀμέ- 1114
λειαν ἀγνοεῖν δοκοῦσιν, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ὂν τὸ μὴ ἀγνοεῖν·
10 τοῦ γὰρ ἐπιμεληθῆναι κύριοι. ἀλλ' ἴσως τοιοῦτός ἐστιν ὥστε
μὴ ἐπιμεληθῆναι. ἀλλὰ τοῦ τοιούτους γενέσθαι αὐτοὶ αἴτιοι

13. ἄρα] ἔσται ΓΠ²N^b Ald. Ar. ‖ 14. μάκαρ Victorius, μακάριος ΠN^b Hel., μακάριον Ald. ‖ 20. ἐν] ἐφ' Π² Ald. Bk. ‖ καὶ om. Π²O^b ‖ 24. οἷς M^b, ἢ K^b, ἧς c. c. Hel. Ar. ‖ αἴτιοι αὐτοί Π² ‖ 26. ὅσα Π¹ Hel., πρὸς ἃ ΓN^b, πρὸς ὅσα Π² Ald. ‖ 28. ὂν τὸ] ὄντος N^{b}O^b Ald. An. ‖ 29. ἄλλ' ὁτιοῦν Π² Ald. Bk. Rr. ‖ 1114a, 1. δὴ Π², δὲ c. c. Hel. ‖ 2. ὂν post μὴ ἀγνοεῖν Π² ‖ 4. τοιοῦτον K^{b}N^b, τοιοῦτοι ci. Rr.

(V)
ζῶντες ἀνειμένως, καὶ τοῦ ἀδίκους ἢ ἀκολάστους εἶναι, οἱ μὲν
κακουργοῦντες, οἱ δὲ ἐν πότοις καὶ τοῖς τοιούτοις διάγοντες·
αἱ γὰρ περὶ ἕκαστα ἐνέργειαι τοιούτους ποιοῦσιν. τοῦτο δὲ δῆ- 11
λον ἐκ τῶν μελετώντων πρὸς ἡντινοῦν ἀγωνίαν ἢ πρᾶξιν·
διατελοῦσι γὰρ ἐνεργοῦντες. τὸ μὲν οὖν ἀγνοεῖν ὅτι ἐκ τοῦ 12
ἐνεργεῖν περὶ ἕκαστα αἱ ἕξεις γίνονται, κομιδῇ ἀναισθήτου·
[ἔτι δὲ ἄλογον τὸν ἀδικοῦντα μὴ βούλεσθαι ἄδικον εἶναι ἢ 13
τὸν ἀκολασταίνοντα ἀκόλαστον·] εἰ δὲ μὴ ἀγνοῶν τις πράτ-
τει ἐξ ὧν ἔσται ἄδικος, ἑκὼν ἄδικος ἂν εἴη. * οὐ μὴν ἐάν γε 14
βούληται, ἄδικος ὢν παύσεται καὶ ἔσται δίκαιος. οὐδὲ γὰρ
ὁ νοσῶν ὑγιής, καί⟨-τοι⟩ εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἑκὼν νοσεῖ, ἀκρατῶς
βιοτεύων καὶ ἀπειθῶν τοῖς ἰατροῖς· τότε μὲν οὖν ἐξῆν αὐτῷ
μὴ νοσεῖν, προεμένῳ δ' οὐκέτι, ὥσπερ οὐδ' ἀφέντι λίθον ἔτ'
αὐτὸν δυνατὸν ἀναλαβεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐπ' αὐτῷ τὸ λαβεῖν
καὶ ῥῖψαι· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ. οὕτω δὲ καὶ τῷ ἀδίκῳ
καὶ τῷ ἀκολάστῳ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐξῆν τοιούτοις μὴ γίνεσθαι,
διὸ ἑκόντες εἰσίν· γενομένοις δ' οὐκέτι ἔξεστιν μὴ εἶναι. οὐ μό- 15
νον δὲ αἱ τῆς ψυχῆς κακίαι ἑκούσιοι εἰσίν, ἀλλ' ἐνίοις καὶ
αἱ τοῦ σώματος, οἷς καὶ ἐπιτιμῶμεν· τοῖς μὲν γὰρ διὰ
φύσιν αἰσχροῖς οὐδεὶς ἐπιτιμᾷ, τοῖς δὲ δι' ἀγυμνασίαν καὶ
ἀμέλειαν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀσθένειαν καὶ πήρωσιν· οὐθεὶς
γὰρ ἂν ὀνειδίσειεν τυφλῷ φύσει ἢ ἐκ νόσου ἢ ἐκ πληγῆς,
ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεῆσαι· τῷ δὲ ἐξ οἰνοφλυγίας ἢ ἄλλης ἀκο-
λασίας πᾶς ἂν ἐπιτιμήσαι. τῶν δὴ περὶ τὸ σῶμα κακιῶν 16
αἱ ἐφ' ἡμῖν ἐπιτιμῶνται, αἱ δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν οὔ. εἰ δ'
οὕτως, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἱ ἐπιτιμώμεναι τῶν κακιῶν

5. ἄδικοι ἢ ἀκόλαστοι ci. Rr. ‖ 8. γρ. μελετῶν mg. O^b ‖ 11. ἔτι — 12. ἀκόλαστον post 13. εἴη tri. Rassovius ‖ 12. ἀκόλαστον τὸν ἀκολασταίνοντα Π² ‖ 15. καί⟨-τοι⟩ Rassovius, ⟨εἰ⟩ καὶ ci. Rr. ‖ 18. λαβεῖν O^{1.2.} Ar., βαλεῖν Γ Π Ald. Bk. Rr. ‖ 19. ἐν Rassovius, ἐπ' Π Ald. Bk. Rr. ‖ 20. γίνεσθαι L^b, γενέσθαι Π¹ M^b Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 21. ἔτι om. Π² Ald. Hel.(?) Ar. ‖ ἔστι Π¹ M^b (ἔστιν pr. K^b) † ‖ 25. αἶσχος post ἀσθένειαν add. M^b, καὶ αἶσχος L^b N^b Ald. Ar. ‖ 27. ἐλεῆσαι Ald., ἐλεήσειε Π².

(V)
17 ἐφ' ἡμῖν ἂν εἶεν. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι πάντες ἐφίενται τοῦ
φαινομένου ἀγαθοῦ, τῆς δὲ φαντασίας οὐ κύριοι, ἀλλ' ὁποῖός
ποθ' ἕκαστος ἐστίν, τοιοῦτο καὶ τὸ τέλος φαίνεται αὐτῷ· εἰ 1114b
μὲν οὖν ἕκαστος αὑτῷ τῆς ἕξεώς ἐστί πως αἴτιος, καὶ τῆς
φαντασίας ἔσται πως αὐτὸς αἴτιος, εἰ δὲ μηδεὶς αὑτῷ
αἴτιος τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν τοῦ τέλους ταῦτα
πράττει, διὰ τούτων οἰόμενος αὑτῷ τὸ ἄριστον ἔσεσθαι, ἡ
δὲ τοῦ τέλους ἔφεσις οὐκ αὐθαίρετος, ἀλλὰ φῦναι δεῖ ὥσπερ
ὄψιν ἔχοντα, ᾗ κρινεῖ καλῶς καὶ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἀγαθὸν
αἱρήσεται, καὶ ἔστιν εὐφυὴς ᾧ τοῦτο καλῶς πέφυκεν (τὸ
γὰρ μέγιστον καὶ κάλλιστον, καὶ ὃ παρ' ἑτέρου μὴ οἷόν
τε λαβεῖν μηδὲ μαθεῖν, ἀλλ' οἷον ἔφυ τοιοῦτον ἕξει, [καὶ]
τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τοῦτο πεφυκέναι ἡ τελεία καὶ ἀληθινὴ
ἂν εἴη εὐφυΐα), εἰ δὴ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, τί μᾶλλον ἡ
18 ἀρετὴ τῆς κακίας ἔσται ἑκούσιον; ἀμφοῖν γὰρ ὁμοίως, τῷ
ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ, τὸ τέλος φύσει ἢ ὁπωσδήποτε φαί-
νεται καὶ κεῖται, τὰ δὲ λοιπὰ πρὸς τοῦτ' ἀναφέροντες
19 πράττουσιν ὁπωσδήποτε. εἴτε δὴ τὸ τέλος μὴ φύσει ἑκάστῳ
φαίνεται οἱονδήποτε, ἀλλά τι καὶ παρ' αὐτόν ἐστιν, εἴτε
τὸ μὲν τέλος φυσικόν, τῷ δὲ τὰ λοιπὰ πράττειν ἑκουσίως
τὸν σπουδαῖον ἡ ἀρετὴ ἑκούσιον ἐστίν, οὐθὲν ἧττον καὶ ἡ κα-
κία ἑκούσιον ἂν εἴη. ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ κακῷ ὑπάρχει
20 τὸ δι' αὐτὸν ἐν ταῖς πράξεσιν καὶ εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει. εἰ
οὖν, ὥσπερ λέγεται, ἑκούσιοί εἰσιν αἱ ἀρεταί (καὶ γὰρ τῶν
ἕξεων συναίτιοί πως αὐτοί ἐσμεν, καὶ τῷ ποιοί τινες εἶναι
τὸ τέλος τοιόνδε τιθέμεθα), καὶ αἱ κακίαι ἑκούσιοι ἂν εἶεν·

31. εἰ — b, 12. εὐφυΐα leguntur etiam ap. Alex. Aphrod. l. l. p. 303 sq. Speng. ‖ λέγει L^b O^b ‖ 32. οἷός Alex. ‖ 1114b, 2. αὑτῷ post ἕξεως Alex., αὐτῶ O^b et pr. K^b (em. corr.^{2}), ἑαυτῷ c. c. Bk. Rr. ‖ 3. μηδεὶς Γ Π^2 N^b Ald. Alex. An. Hel. Ar., μή, οὐθεὶς Π^1 Bk. Rr. ‖ 4. κακὰ ποιεῖν N^b O^b Ald. Alex. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ Alex. ‖ 9. ἑτέρων Alex. ‖ 10. καὶ secl. Vermehrenus ‖ καὶ τὸ] τὸ δ' Π^2, καὶ Alex. † ‖ 12. ἂν post εἴη Alex. ‖ 15. τοῦτο Ald., ταῦτα Π H^a Ar., ταῦτ' N^b ‖ 17. αὐτόν K^b, αὐτῶ Π^2 N^b O^b, αὐτὸ Ald. ‖ 21. εἰ μὴ om. Γ K^b Ald. † ‖ τελείωι K^b †.

(V)

ὁμοίως γάρ. οὐχ ὁμοίως δὲ αἱ πράξεις ἑκούσιοί εἰσιν καὶ αἱ ἕξεις. τῶν μὲν γὰρ πράξεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους κύριοι ἐσμέν, εἰδότες τὰ καθ' ἕκαστα, τῶν ἕξεων δὲ τῆς 22
1115a ἀρχῆς, καθ' ἕκαστα δὲ ἡ πρόσθεσις οὐ γνώριμος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρωστιῶν· ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἦν οὕτως ἢ μὴ οὕτως χρήσασθαι, διὰ τοῦτο ἑκούσιοι.

14b, 26 8 κοινῇ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀρετῶν εἴρηται ἡμῖν τό τε 21
γένος τύπῳ, ὅτι μεσότητές εἰσιν καὶ ὅτι ἕξεις, ὑφ' ὧν τε γίνονται, καὶ ὅτι τούτων πρακτικαὶ καὶ καθ' αὑτάς, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑκούσιοι, καὶ οὕτως ὡς ἂν ὁ ὀρθὸς λόγος προστάξῃ·

15a, 4 9 ἀναλαβόντες δὲ περὶ ἑκάστης εἴπωμεν τίνες εἰσὶν καὶ περὶ 23
ποῖα καὶ πῶς, ἅμα δ' ἔσται δῆλον καὶ πόσαι εἰσίν. καὶ πρῶτον περὶ ἀνδρείας. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶ περὶ VI
φόβους καὶ θάρρη, ἤδη φανερὸν γεγένηται, φοβούμεθα 2
δὲ δῆλον ὅτι τὰ φοβερά, ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κακά· διὸ καὶ τὸν φόβον ὁρίζονται προσδοκίαν κακοῦ. φοβούμεθα μὲν οὖν πάντα τὰ κακά, οἷον ἀδοξίαν πενίαν 3
νόσον ἀφιλίαν θάνατον, ἀλλ' οὐ περὶ πάντα δοκεῖ ὁ ἀνδρεῖος εἶναι· ἔνια γὰρ καὶ δεῖ φοβεῖσθαι καὶ καλόν, τὸ δὲ μὴ αἰσχρόν, οἷον ἀδοξίαν· ὁ μὲν γὰρ φοβούμενος ἐπι-

30. οὐχ — 1115a, 3. ἑκούσιοι ante 26. κοινῇ tri. Scaliger et ibi legisse videtur An. ‖ 31. τοῦ om. Π^2 Ald. ‖ 1115a, 1. καθ'] τῶν καθ' Ald., τῶν δὲ καθ' $\Gamma M^b O^b$ Ar. ‖ πρόθεσις K^b M^b Ald., πρόσθεσις c. c. An. Ar. ‖ 3. χρῆσθαι Π^1 (nescio an recte), χρήσεσθαι (immo χρήσασθαι!) An. ‖ 1114b, 26. ἡμῖν] ἡ μὲν K^b ‖ ὅτι μεσότητες καὶ ἕξεις O^b, ὅτι μεσότης καὶ ἕξις K^b (nescio an recte) ‖ 28. καὶ add. Π^2 Ald. Hel., om. $\Gamma \Pi^1$ Ar., secl. Muenscher Rr. (fors. recte) ‖ πρακτικοὶ $\Pi^2 N^b$ Hel. ‖ καὶ add. ΓO^b Ald., c. c. om. An. Bk. Rr. (fors. recte), ante πρακτικαὶ transponendum esse haud male ci. Rr. ‖ 29. καὶ οὕτως — προστάξῃ secl. Rr. (nescio an recte) ‖ προστάξει L^b, προστάξειεν M^b ‖ 1115a, 4. δὲ ΓM^b Hel., δὴ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 7. φανερὸν γεγένηται] καὶ πρότερον εἴρηται Π^2 Ar. Bk. Rr., καὶ πρότερον εἴρηται· φανερὸν γὰρ γεγένηται O^3 Ald. ‖ 8. ὡς om. $\Pi^1 M^b$ ‖ 10. μὲν K^b, καὶ N^b, om. cet. et Hel. (fors. recte) ‖ 13. γὰρ om. Π^2.

(VI)
εικὴς καὶ αἰδήμων, ὁ δὲ μὴ φοβούμενος ἀναίσχυντος. λέ-
γεται δ' ὑπό τινων ἀνδρεῖος κατὰ μεταφοράν· ἔχει γάρ
τι ὅμοιον τῷ ἀνδρείῳ· ἄφοβος γάρ τις καὶ ὁ ἀνδρεῖος.
4 πενίαν δὲ ἴσως οὐ δεῖ φοβεῖσθαι οὐδὲ νόσον, οὐδ' ὅλως ὅσα
μὴ ἀπὸ κακίας μηδὲ δι' αὑτόν· ἀλλ' οὐδ' ὁ περὶ ταῦτα
ἄφοβος ἀνδρεῖος, λέγομεν δὲ καὶ τοῦτον καθ' ὁμοιότητα.
ἔνιοι γὰρ ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις δειλοὶ ὄντες ἐλευ-
θέριοί εἰσιν καὶ πρὸς χρημάτων ἀποβολὴν εὐθαρσῶς ἔχου-
5 σιν. οὐδὲ δὴ εἴ τις ὕβριν περὶ παῖδας καὶ γυναῖκα φοβεῖ-
ται ἢ φθόνον ἤ τι τῶν τοιούτων, δειλός ἐστιν· οὐδ' εἰ θαρρεῖ
6 μέλλων μαστιγοῦσθαι, ἀνδρεῖος. περὶ ποῖα οὖν τῶν φοβερῶν
ὁ ἀνδρεῖος; ἢ περὶ τὰ μέγιστα; οὐθεὶς γὰρ ὑπομενετικώτερος
τῶν δεινῶν. φοβερώτατον δ' ὁ θάνατος· πέρας γάρ, καὶ
οὐδὲν ἔτι τῷ τεθνεῶτι δοκεῖ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι.
7 δόξειε δ' ἂν οὐδὲ περὶ θάνατον τὸν ἐν παντὶ ὁ ἀνδρεῖος
8 εἶναι, οἷον ἐν θαλάττῃ ἢ νόσοις. ἐν τίσιν οὖν; ἢ ἐν
τοῖς καλλίστοις; τοιοῦτοι δὲ οἱ ἐν πολέμῳ· ἐν μεγίστῳ γὰρ
9 καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμόλογοι δὲ τούτοις εἰσὶν καὶ αἱ τι-
10 μαὶ ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ παρὰ τοῖς μονάρχοις. κυρίως δὴ
λέγοιτ' ἂν ἀνδρεῖος ὁ περὶ τὸν καλὸν θάνατον ἀδεής, καὶ
ὅσα θάνατον ἐπιφέρει ὑπόγυια ὄντα· τοιαῦτα δὲ μάλιστα
11 τὰ κατὰ πόλεμον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἐν
νόσοις ἀδεὴς ὁ ἀνδρεῖος, οὐχ οὕτως δὲ ὡς οἱ θαλάτ-
τιοι· οἳ μὲν γὰρ ἀπεγνώκασι τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν θάνα-
τον τὸν τοιοῦτον δυσχεραίνουσιν, οἳ δὲ εὐέλπιδές εἰσι παρὰ
12 τὴν ἐμπειρίαν. ἅμα δὲ καὶ ἀνδρίζονται ἐν οἷς ἐστιν ἀλκὴ
ἢ καλὸν τὸ ἀποθανεῖν· ἐν ταῖς τοιαύταις δὲ φθοραῖς οὐδέ-
τερον ὑπάρχει.

16. ὅμοιόν τι Π² Ald. ‖ 20. ἐν om. Π² (sed non Hel. Ar.) ‖ ἐλεύθεροί Kᵇ Mᵇ Ald., ἐλευθέριοί c. c. Hel. Ar. ‖ 24. γ' οὖν Π¹, οὖν c. c. Hel. Ar. ‖ 29. εἰ post οἷον add. Nᵇ Ald. Bk. Rr., ἢ Π² ‖ ἐν ante νόσοις add. Γ Π² Nᵇ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 32. αἱ ante ἐν add. Nᵇ Oᵇ Ald. Bk. Rr. ‖ μονάρχαις Γ, μονομάχοις Mᵇ.

τὸ δὲ φοβερὸν οὐ πᾶσι μὲν τὸ αὐτό, λέγομεν δέ τι VII
καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον. τοῦτο μὲν οὖν παντὶ φοβερὸν τῷ γε
νοῦν ἔχοντι, τὰ δὲ κατ' ἄνθρωπον διαφέρει μεγέθει καὶ τῷ
μᾶλλον καὶ ἧττον· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ θαρραλέα. ὁ δὲ ἀν- 2
δρεῖος ἀνέκπληκτος ὡς ἄνθρωπος. φοβήσεται μὲν οὖν καὶ
τὰ τοιαῦτα, ὡς δεῖ δὲ καὶ ὡς ὁ λόγος, ὑπομενεῖ ⟨τε⟩ τοῦ
καλοῦ ἕνεκα· τοῦτο γὰρ τέλος τῆς ἀρετῆς. ἔστιν δὲ μᾶλλον καὶ 3
ἧττον ταῦτα φοβεῖσθαι, καὶ ἔτι τὰ μὴ φοβερὰ ὡς τοιαῦτα
φοβεῖσθαι. γίνεται δὴ τῶν ἁμαρτιῶν ἣ μὲν ὅτι ὃ οὐ δεῖ, 4
ἣ δὲ ὅτι οὐχ ὡς δεῖ, ἣ δὲ ὅτι οὐχ ὅτε, ἤ τι τῶν τοιούτων· ὁμοίως
δὲ καὶ περὶ τὰ θαρραλέα. ὁ μὲν οὖν ἃ δεῖ καὶ οὗ ἕνεκα 5
ὑπομένων καὶ φοβούμενος, καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε, ὁμοίως δὲ
καὶ θαρρῶν, ἀνδρεῖος (κατ' ἀξίαν γάρ, καὶ ὡς ἂν ὁ λόγος,
πάσχει καὶ πράττει ὁ ἀνδρεῖος· τέλος δὲ πάσης ἐνεργείας 6
ἐστὶν τὸ κατὰ τὴν ἕξιν, καὶ τῷ ἀνδρείῳ δέ· ἡ ⟨δ'⟩ ἀνδρεία κα-
λόν· τοιοῦτον δὴ καὶ τέλος· [ὁρίζεται γὰρ ἕκαστον τῷ τέλει]
καλοῦ δὴ ἕνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ
τὴν ἀνδρείαν· *)· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ 7
ἀνώνυμος [(εἴρηται δ' ἡμῖν ἐν τοῖς πρότερον ὅτι πολλά ἐστιν
ἀνώνυμα)], εἴη δ' ἄν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μη-
δὲν φοβοῖτο, μήτε σεισμὸν μήτε τὰ κύματα, καθάπερ φασὶ
τοὺς Κελτούς, ὁ δὲ τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλων περὶ τὰ φο-
βερὰ θρασύς (δοκεῖ δὲ καὶ ἀλαζὼν εἶναι ὁ θρασὺς καὶ 8

1115b, 8. γε om. $\Pi^1 N^b$ Ald. ‖ 9. τὰ $H^a L^b N^b$ Ald. Ar., τὸ $\Gamma \Pi^1$ et corr. M^b, τῷ pr. M^b ‖ 12. τε add. Susem. ‖ 15. δὴ Muenscher, δὲ ΓΠ Ar. Ald. Bk. Rr. ‖ ὃ οὐ Γ, οὐ Π Ald. Bk. Rr., οὗ οὐ Gruchius, οὐχ ὃ Bergius, οὐχ ἃ olim Rassovius, ἃ οὐ Coraes, prb. Rassovius (nescio an recte), ὡς οὐ Ar. ‖ 18. καὶ ante ὡς om. Π^2 † ‖ 20. τέλος — 24. ἀνδρείαν secl. Rr. ‖ δὲ] τε? Susem. ‖ 21. δὴ Imelmannus, δή ci. Rr. (fors. recte) ‖ δέ — 22. τέλος] δὴ ἡ ἀνδρεία τέλος· τοῦτο δὲ καὶ καλόν Imelmannus ‖ δ' add. Rassovius, prb. Rr. ‖ 22. τέλος ⟨καὶ ἡ ἐνέργεια⟩ ci. Rr. ‖ ὁρίζεται — τέλει secundum An. et Hel. post 24. ἀνδρείαν tri. Imelmannus ‖ 23. δὴ ΓO^b, δὲ cet. Ar. ‖ 25. εἴρηται — 26. ἀνώνυμα secl. Monro: v. quae adnotavi ad 1107a, 28 sqq. ‖ 27. τὰ om. K^b Ald.

VII)
προσποιητικὸς ἀνδρείας· ὡς οὖν ἐκεῖνος περὶ τὰ φοβερὰ
ἔχει, οὕτως οὗτος βούλεται φαίνεσθαι· ἐν οἷς οὖν δύναται,
9 μιμεῖται· διὸ καὶ εἰσὶν οἱ πολλοὶ αὐτῶν θρασύδειλοι· ἐν
τούτοις γὰρ θρασυνόμενοι τὰ φοβερὰ οὐχ ὑπομένουσιν), ὁ
δὲ τῷ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων δειλός. καὶ γὰρ ἃ μὴ δεῖ
καὶ ὡς οὐ δεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖ αὐτῷ.
ἐλλείπει δὲ καὶ τῷ θαρρεῖν· ἀλλ' ἐν ταῖς λύπαις ὑπερ- 1116a
11 βάλλων μᾶλλον καταφανής ἐστιν. δύσελπις δή τις ὁ δει-
λός· πάντα γὰρ φοβεῖται. ὁ δ' ἀνδρεῖος ἐναντίως· τὸ γὰρ
12 θαρρεῖν εὐέλπιδος. περὶ ταὐτὰ μὲν οὖν ἐστιν ὅ τε δειλὸς
καὶ ὁ θρασὺς καὶ ὁ ἀνδρεῖος, διαφόρως δ' ἔχουσι πρὸς
αὐτά· οἱ μὲν γὰρ ὑπερβάλλουσιν καὶ ἐλλείπουσιν, ὁ δὲ μέ-
σως ἔχει καὶ ὡς δεῖ· καὶ οἱ μὲν θρασεῖς προπετεῖς καὶ
βουλόμενοι πρὸ τῶν κινδύνων, ἐν αὐτοῖς δ' ἀφίστανται, οἱ
δ' ἀνδρεῖοι ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δ' ἡσύχιοι.
13 καθάπερ οὖν εἴρηται, ἡ ἀνδρεία μεσότης ἐστὶν περὶ 11
θαρραλέα καὶ φοβερά, ἐν οἷς εἴρηται, καὶ ὅτι καλὸν αἱρεῖ- 11
ται καὶ ὑπομένει, ἢ ὅτι αἰσχρὸν τὸ μή. τὸ δ' ἀποθνήσκειν
φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα ἤ τι λυπηρὸν οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ
μᾶλλον δειλοῦ· μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ
οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν.
VIII ἔστι μὲν οὖν ἡ ἀνδρεία τοιοῦτόν τι, λέγονται δὲ καὶ ἕτε-
ραι κατὰ πέντε τρόπους. — πρῶτον μὲν ἡ πολιτική· μάλιστα γὰρ
ἔοικεν· δοκοῦσι γὰρ ὑπομένειν τοὺς κινδύνους οἱ πολῖται διὰ
τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμια καὶ τὰ ὀνείδη καὶ διὰ τὰς τιμάς.
καὶ διὰ τοῦτο ἀνδρειότατοι δοκοῦσιν εἶναι παρ' οἷς οἱ δειλοὶ

33. *τούτῳ* Π^2, *τούτοις* c. c. Hel., *αὐτοῖς* et *θρασυνάμενοι* ci. Onckenius ‖ 1116a, 3. *ἐναντίος* $\Gamma M^b N^b O^b$ Ald., *ἐναντίως* c. c. Hel. Ar. ‖ 4. *ταυτὰ* L^b Hel. Ar. et corr. M^b, *ταῦτα* $\Gamma \Pi^1$ Ald. et pr. M^b ‖ 7. *οἱ θρασεῖς προπετεῖς μὲν καὶ βουλόμενοι* vel *οἱ θρασεῖς προπετεῖς μὲν [καὶ] βούλονται* vel *οἱ θρασεῖς προπετεῖς καὶ βούλονται μὲν* ci. Onckenius ‖ 8. *κινδυνεύειν* post *κινδύνων* add. Ald., prb. Onckenius ‖ *δ'*, si *βουλόμενοι* retineatur, delendum esse putat Onckenius.

(VIII

ἄτιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ἔντιμοι. τοιούτους δὲ καὶ Ὅμηρος 2 ποιεῖ, οἷον τὸν Διομήδην καὶ τὸν Ἕκτορα.

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει·

καὶ Διομήδης,

Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων
Τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο.

ὡμοίωται δ' αὕτη μάλιστα τῇ πρότερον εἰρημένῃ, ὅτι δι' 3 ἀρετὴν γίνεται· δι' αἰδῶ γὰρ καὶ διὰ καλοῦ ὄρεξιν (τιμῆς γάρ) καὶ φυγὴν ὀνείδους, αἰσχροῦ ὄντος. τάξαι δ' ἄν τις 4 καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἀναγκαζομένους εἰς ταὐτό· χείρους δ', ὅσῳ οὐ δι' αἰδῶ ἀλλὰ διὰ φόβον αὐτὸ δρῶσιν, καὶ φεύγοντες οὐ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ τὸ λυπηρόν· ἀναγκάζουσι γὰρ οἱ κύριοι, ὥσπερ ὁ Ἕκτωρ

ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης πτώσσοντα νοήσω,
οὔ οἱ ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας.

καὶ οἱ προτάττοντες, κἂν ἀναχωρῶσιν τύπτοντες ταὐτὰ 5 δρῶσιν, καὶ οἱ πρὸ τῶν τάφρων καὶ τῶν τοιούτων παρατάττοντες· πάντες γὰρ ἀναγκάζουσιν. δεῖ δ' οὐ δι' ἀνάγκην ἀνδρεῖον εἶναι, ἀλλ' ὅτι καλόν. — δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρία ἡ 6 περὶ ἕκαστα ἀνδρεία τις εἶναι· ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ᾠήθη ἐπιστήμην τὴν ἀνδρείαν. τοιοῦτοι δὲ ἄλλοι μὲν ἐν ἄλλοις, ἐν τοῖς πολεμικοῖς δὲ οἱ στρατιῶται. δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνεωράκασιν οὗτοι· φαίνονται δὴ ἀνδρεῖοι, ὅτι οὐκ ἴσασιν οἱ ἄλλοι οἷα ἐστίν. εἶτα ποιῆσαι καὶ μὴ παθεῖν μάλιστα δύνανται ἐκ τῆς ἐμ- 7 πειρίας, δυνάμενοι χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις καὶ τοιαῦτα ἔχον-

21. καὶ οἱ] οἱ δὲ ΓΠ² N^b Ald. An. Hel. Ar. ‖ 28. διὰ om. N^b O^b Ald. ‖ καλοῦ — τιμῆς] τιμῆς — καλοῦ Imelmannus (perperam) ‖ 31. ὅσοι Π¹ ‖ 33. ὁ add. Π¹ Hel., om. Π² Ald. ‖ 36. προτάττοντες codex Amioti et Victorius, προστάσσοντες M^b, προστάττοντες c. c. Bk. ‖ 1116b, 4. τις Π² Ald. Ar., om. ΓΠ¹ N^b Hel. ‖ 5. εἶναι post ἐπιστήμην add. ΓL^b Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 7. κενὰ ΓL^b O^b An. Hel. Ar., καινὰ K^b M^b Ald. ‖ 9. μὴ] μηδὲν Π² ‖ 10. καὶ φυλάξασθαι καὶ πατάξαι ante δυνάμενοι add. ΓΠ¹ N^b Ald. Hel., om. Π² Ar.

VIII)
τες ὁποῖα ἂν εἴη καὶ πρὸς τὸ ποιῆσαι καὶ πρὸς τὸ μὴ
8 παθεῖν κράτιστα. ὥσπερ οὖν ἀνόπλοις ὡπλισμένοι μάχον-
ται καὶ ἀθληταὶ ἰδιώταις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγῶ-
σιν οὐχ οἱ ἀνδρειότατοι μαχιμώτατοί εἰσιν, ἀλλ' οἱ μά-
9 λιστα ἰσχύοντες καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντες. οἱ στρα-
τιῶται δὲ δειλοὶ γίνονται, ὅταν ὑπερτείνῃ ὁ κίνδυνος καὶ
λείπωνται τοῖς πλήθεσι καὶ ταῖς παρασκευαῖς· πρῶτοι γὰρ
φεύγουσιν, τὰ δὲ πολιτικὰ μένοντα ἀποθνήσκει, ὅπερ κἀπὶ
τῷ Ἑρμαίῳ συνέβη. τοῖς μὲν γὰρ αἰσχρὸν τὸ φεύγειν
καὶ ὁ θάνατος τῆς τοιαύτης σωτηρίας αἱρετώτερος, οἱ δὲ
καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκινδύνευον ὡς κρείττους ὄντες, γνόντες δὲ
φεύγουσι, τὸν θάνατον μᾶλλον τοῦ αἰσχροῦ φοβούμενοι· ὁ
10 δ' ἀνδρεῖος οὐ τοιοῦτος. — καὶ τὸν θυμὸν δ' ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν
ἐπιφέρουσιν· ἀνδρεῖοι γὰρ εἶναι δοκοῦσι καὶ οἱ διὰ θυμὸν
ὥσπερ τὰ θηρία ἐπὶ τοὺς τρώσαντας φερόμενα, ὅτι καὶ οἱ
ἀνδρεῖοι θυμοειδεῖς· ἰτητικώτατον γὰρ ὁ θυμὸς πρὸς τοὺς
κινδύνους, ὅθεν καὶ Ὅμηρος "σθένος ἔμβαλε θυμῷ" καὶ
"μένος καὶ θυμὸν ἔγειρεν" καὶ "δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος"
καὶ "ἔζεσεν αἷμα"· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἔοικεν σημαί-
11 νειν τὴν τοῦ θυμοῦ ἔγερσιν καὶ ὁρμήν. οἱ μὲν οὖν ἀνδρεῖοι
διὰ τὸ καλὸν πράττουσιν, ὁ δὲ θυμὸς συνεργεῖ αὐτοῖς· τὰ
θηρία δὲ διὰ λύπην, διὰ γὰρ τὸ πληγῆναι ἢ διὰ τὸ φο-
βεῖσθαι, ἐπεὶ ἐάν γε ἐν ὕλῃ ἢ ἐν ἕλει ᾖ, οὐ προσέρχονται. οὐ
δή ἐστιν ἀνδρεῖα διὰ τὸ ὑπ' ἀλγηδόνος καὶ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα
πρὸς τὸν κίνδυνον ὁρμᾶν, οὐθὲν τῶν δεινῶν προορῶντα, ἐπεὶ
οὕτως γε κἂν οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι εἶεν πεινῶντες· τυπτόμενοι γὰρ
οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς. [καὶ οἱ μοιχοὶ δὲ διὰ τὴν 1117a

19. φεύγειν <ἦν> ci. Coraes ‖ 24. φέρουσιν K^b, ἀναφέρουσιν Π^2 ‖ 25. φερόμενοι $\Gamma N^b O^b$ Ald. Bk. Rr., φερόμενα c. c. Hel. E. E. 1230a, 23 ‖ 26. ἰθυτικώτατον Canter (ap. Zwingerum), κινητικώτατον M^b, τὸ ὁρμητικώτατον Ald. ‖ 32. διὰ τὸ om. Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 33. ἐν ὕλῃ ἢ vel ἢ ἐν ἕλει secludenda esse ci. Victorius [1] ‖ ἐν post ἢ om. Π^2 † ‖ 36. καὶ $\Gamma \Pi^2 K^b$ ‖ εἶεν] ἂν εἶεν Π^2 Ald. ‖ 1117a, 1. καὶ — 2. δρῶσιν secl. Rassovius, om. Hel. (sed legit An.).

(VII

ἐπιθυμίαν τολμηρὰ πολλὰ δρῶσιν.] [φυσικωτάτη γὰρ ἔοι- 12
κεν ἡ διὰ τὸν θυμὸν εἶναι, καὶ προσλαβοῦσα προαίρεσιν
καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀνδρεία εἶναι.] καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ
ὀργιζόμενοι μὲν ἀλγοῦσιν, τιμωρούμενοι δὲ ἥδονται· οἱ δὲ
διὰ ταῦτα μαχόμενοι μάχιμοι μέν, οὐκ ἀνδρεῖοι δέ· οὐ
γὰρ διὰ τὸ καλὸν οὐδ' ὡς ὁ λόγος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος·
παραπλήσιον δ' ἔχουσίν τι. * — οὐδὲ δὴ οἱ εὐέλπιδες ὄντες 13
ἀνδρεῖοι· διὰ γὰρ τὸ πολλάκις καὶ πολλοὺς νενικηκέναι
θαρροῦσιν ἐν τοῖς κινδύνοις. παρόμοιοι δέ, ὅτι ἄμφω
θαρραλέοι· ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρεῖοι διὰ τὰ προειρημένα
θαρραλέοι, οἱ δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι κρείττους εἶναι καὶ μη-
θὲν ἀντιπαθεῖν. τοιοῦτον δὲ ποιοῦσιν καὶ οἱ μεθυσκόμενοι· 14
εὐέλπιδες γὰρ γίνονται. ὅταν δὲ αὐτοῖς μὴ συμβῇ τοιαῦτα,
φεύγουσιν· ἀνδρείου δ' ἦν τὰ φοβερὰ ἀνθρώπῳ ὄντα καὶ
φαινόμενα ὑπομένειν, ὅτι καλὸν καὶ αἰσχρὸν τὸ μή. διὸ 15
καὶ ἀνδρειοτέρου δοκεῖ εἶναι τὸ ἐν τοῖς αἰφνιδίοις φόβοις
ἄφοβον καὶ ἀτάραχον εἶναι ἢ ἐν τοῖς προδήλοις· ἀπὸ
ἕξεως γὰρ μᾶλλον, [ἢ καὶ] ὅτι ἧττον ἐκ παρασκευῆς· τὰ
προφανῆ μὲν γὰρ κἂν ἐκ λογισμοῦ καὶ λόγου τις προέλοιτο,
τὰ δ' ἐξαίφνης κατὰ τὴν ἕξιν. — ἀνδρεῖοι δὲ φαίνονται καὶ 16
οἱ ἀγνοοῦντες, καὶ εἰσὶν οὐ πόρρω τῶν εὐελπίδων, χείρους δ'
ὅσῳ ἀξίωμα οὐδὲν ἔχουσιν, ἐκεῖνοι δέ. διὸ καὶ μένουσίν τινα
χρόνον· οἱ δὲ ἠπατημένοι, ἐὰν γνῶσιν ὅτι ἕτερον ἢ ὑπο-

2. οὐ δή (οὐ δὴ οὖν L^b N^b Ald.) ἐστιν ἀνδρεῖα τὰ δι' ἀλγηδόνος ἢ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα πρὸς τὸν κίνδυνον post δρῶσιν add. Γ Π^2 N^b Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. || 2. φυσικωτάτη — 5. εἶναι post 9. τι tri. Rassovius || γὰρ Susem., δὲ K^b Ald., δ' c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. || 4. εἶναι aut v. 5. εἶναι delendum esse ci. Coraes || καὶ secundum Argyropylum del. Coraes et Spengelius || 5. ἀνδρεία εἶναι del. Spengelius, εἶναι om. Γ N^b Ar. et, ut videtur, Hel., del. in textu Coraes || δὴ Γ K^b L^b Bk. Rr. || 7. μαχόμενοι add. K^b L^b || 13. κράτιστοι Π^1 (nescio an recte), κρατίστους Ald. || 16. τὸ M^b, τὸ τὰ L^b || καὶ] καὶ μὴ Γ K^b † || 20. ἢ καὶ secl. Susem., καὶ om. Γ Π^1 || 25. ὑποπτεύσωσι O^b Ald. An., ὑποπτεύσουσι L^b, ὑποπτεύουσιν Γ K^b, ὑποπτεύωσι M^b.

VIII)
πτεύσωσιν, φεύγουσιν, ὅπερ οἱ Ἀργεῖοι ἔπαθον περιπεσόντες
τοῖς Λάκωσιν ὡς Σικυωνίοις.

17 οἵ τε δὴ ἀνδρεῖοι εἴρηνται ποῖοί τινες, καὶ οἱ δοκοῦντες 12
IX ἀνδρεῖοι· περὶ θάρρη δὲ καὶ φόβους ἡ ἀνδρεία οὖσα οὐχ
ὁμοίως περὶ ἄμφω ἐστίν, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ τὰ φοβερά. ὁ
γὰρ ἐν τούτοις ἀτάραχος καὶ περὶ ταῦθ᾽ ὡς δεῖ ἔχων ἀν-
2 δρεῖος μᾶλλον ἢ ὁ περὶ τὰ θαρραλέα. τῷ δὴ τὰ λυπηρὰ ὑπο-
μένειν, ὡς εἴρηται, ἀνδρεῖοι λέγονται. διὸ καὶ ἐπίλυπον ἡ
ἀνδρεία, καὶ δικαίως ἐπαινεῖται· χαλεπώτερον γὰρ τὰ λυ-
3 πηρὰ ὑπομένειν ἢ τῶν ἡδέων ἀπέχεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ
δόξειεν ἂν εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἀνδρείαν τέλος ἡδύ, ὑπὸ τῶν 1117b
κύκλῳ δ᾽ ἀφανίζεσθαι, οἷον κἂν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν γί-
νεται. τοῖς γὰρ πύκταις τὸ μὲν τέλος ἡδύ, οὗ ἕνεκα, ὁ
στέφανος καὶ αἱ τιμαί, τὸ δὲ τύπτεσθαι ἀλγεινόν, εἴπερ
σάρκινοι, καὶ λυπηρόν, καὶ πᾶς ὁ πόνος· διὰ δὲ τὸ πολλὰ
ταῦτ᾽ εἶναι, μικρὸν ὂν τὸ οὗ ἕνεκα οὐδὲν ἡδὺ φαίνεται ἔχειν.
4 εἰ δὴ τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν, ὁ μὲν θάνατος
καὶ τὰ τραύματα λυπηρὰ τῷ ἀνδρείῳ καὶ ἄκοντι ἔσται,
ὑπομενεῖ δὲ αὐτὰ ὅτι καλὸν ἢ ὅτι αἰσχρὸν τὸ μή. καὶ
ὅσῳ ἂν μᾶλλον τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν καὶ εὐδαιμονέστε-
ρος ᾖ, μᾶλλον ἐπὶ τῷ θανάτῳ λυπήσεται· τῷ τοιούτῳ
γὰρ μάλιστα ζῆν ἄξιον, καὶ οὗτος μεγίστων ἀγαθῶν ἀπο-
στερεῖται εἰδώς· λυπηρὸν δὲ τοῦτο. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον ἀνδρεῖος,
ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον, ὅτι τὸ ἐν τῷ πολέμῳ καλὸν ἀντ᾽
5 ἐκείνων αἱρεῖται. οὐ δὴ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς τὸ ἡδέως
ἐνεργεῖν ὑπάρχει, πλὴν ἐφ᾽ ὅσον τοῦ τέλους ἐφάπτεται.
6 στρατιώτας δ᾽ οὐδὲν ἴσως κωλύει μὴ τοὺς τοιούτους κρατίστους
εἶναι, ἀλλὰ τοὺς ἧττον μὲν ἀνδρείους, ἄλλο δ᾽ ἀγαθὸν μη-

1117b, 7. εἰ — 15. αἱρεῖται post 16. ἐφάπτεται tri. Euckenius ‖ δὴ ΓOᵇ Ald. Hel. Ar., δὲ Π², δὲ δὴ Kᵇ ‖ 9. ὑπομενεῖ Muretus, ὑπομένει ΓΠ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 10. ἔχει Kᵇ, ἔχοι Mᵇ ‖ 11. λυπήσεται Kᵇ Ald. et, ut videtur, Γ, λυπεῖται Π², λύπη ἔσται Nᵇ Oᵇ, λυπηθήσεται Casaubonus Bk. Rr. et, ut videtur, An.

(IX)

δὲν ἔχοντας· ἕτοιμοι γὰρ οὗτοι πρὸς τοὺς κινδύνους, καὶ τὸν βίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλλάττονται.

13 περὶ μὲν οὖν ἀνδρείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω (τί γάρ X
ἐστιν, οὐ χαλεπὸν τύπῳ γε περιλαβεῖν ἐκ τῶν εἰρημένων)· μετὰ δὲ ταύτην περὶ σωφροσύνης λέγωμεν. δοκοῦσι γὰρ τῶν ἀλόγων μερῶν αὗται εἶναι αἱ ἀρεταί. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶν περὶ ἡδονὰς ἡ σωφροσύνη, εἴρηται ἡμῖν (ἧττον γὰρ καὶ οὐχ ὁμοίως περὶ τὰς λύπας ἐστίν)· ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ καὶ ἡ ἀκολασία φαίνεται. περὶ ποίας οὖν τῶν
ἡδονῶν, νῦν ἀφορίσωμεν. διῃρήσθωσαν δὴ καὶ αἱ σωματικαὶ 2
καὶ αἱ ψυχικαί, οἷον φιλοτιμία φιλομάθεια· ἑκάτερος γὰρ τούτων χαίρει, οὗ φιλητικός ἐστιν, οὐδὲν πάσχοντος τοῦ σώματος, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς διανοίας. οἱ δὲ περὶ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς οὔτε σώφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται· ὁμοίως δὲ οὐδ᾽ οἱ περὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ σωματικαί εἰσιν. τοὺς γὰρ φιλομύθους καὶ διηγητικοὺς καὶ περὶ τῶν τυχόντων κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας ἀδολέσχας, ἀκολάστους δ᾽ οὐ
1118a λέγομεν, οὐδὲ τοὺς λυπουμένους ἐπὶ χρήμασιν ἢ φίλοις. περὶ 3
δὴ τὰς σωματικὰς εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη, οὐ πάσας δὲ οὐδὲ ταύτας· οἱ γὰρ χαίροντες τοῖς διὰ τῆς ὄψεως, οἷον χρώμασι καὶ σχήμασι καὶ γραφῇ, οὔτε σώφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται· καίτοι δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ὡς δεῖ χαί-
ρειν καὶ τούτοις, καὶ καθ᾽ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν. ὁμοίως 4
δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀκοήν· τοὺς γὰρ ὑπερβεβλημένως

21. γάρ ἐστιν Susem., δ᾽ ἐστὶν ΓΠ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 23. δοκοῦσι — 24. ἀρεταί secl. Rr. (nisi fallor, recte) ‖ 26. τῇ ἀνδρείᾳ post ὁμοίως add. Π², c. c. om. Hel. Ar. ‖ ἐστὶ περὶ τὰς (τὰς om. Mᵇ) λύπας ΓΠ²Nᵇ Ald. Bk. Rr. ‖ τοῖς αὐτοῖς] τούτοις ΓΠ²Nᵇ Ald. Hel. Ar. ‖ 28. νῦν om. Π², c. c. add. An. Hel. Ar. ‖ δὴ Susem., οὖν Mᵇ, δὲ c. c. An. Hel. Bk. Rr. ‖ καὶ αἱ σωματικαὶ καὶ αἱ ψυχικαί Π¹ Hel., αἱ ψυχικαὶ καὶ αἱ (αἱ om. Mᵇ) σωματικαί ΓΠ² Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 30. τούτῳ Scaliger ‖ 34. διηγηματικοὺς Mᵇ Ald., διηγητικοὺς c. c. Hel. ‖ 35. ἀδολέσχους Oᵇ Ald. Hel. ‖ 1118a, 2. δὴ Susem., om. Γ, δὲ c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. in textu.

(X)
χαίροντας μέλεσιν ἢ ὑποκρίσει οὐθεὶς ἀκολάστους λέγει, οὐδὲ
τοὺς ὡς δεῖ σώφρονας. οὐδὲ τοὺς περὶ τὴν ὀσμήν, πλὴν κατὰ
συμβεβηκός· τοὺς γὰρ χαίροντας μήλων ἢ ῥόδων ἢ θυμια-
μάτων ὀσμαῖς οὐ λέγομεν ἀκολάστους, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς
μύρων ἢ ὄψων· χαίρουσι γὰρ τούτοις οἱ ἀκόλαστοι, ὅτι
6 διὰ τούτων ἀνάμνησις γίνεται αὐτοῖς τῶν ἐπιθυμητῶν. ἴδοι
δ' ἄν τις καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν πεινῶσιν, χαίροντας ταῖς
τῶν βρωμάτων ὀσμαῖς· τὸ δὲ τοιούτοις χαίρειν ἀκολάστου.
7 τούτῳ γὰρ ἐπιθυμητὰ ταῦτα. οὐκ ἔστιν δὲ οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις
ζῴοις κατὰ ταύτας τὰς αἰσθήσεις ἡδονὴ πλὴν κατὰ συμ-
βεβηκός. οὐδὲ γὰρ ταῖς ὀσμαῖς τῶν λαγῳῶν αἱ κύνες χαί-
ρουσιν, ἀλλὰ τῇ βρώσει, τὴν δ' αἴσθησιν ἡ ὀσμὴ ἐποίη-
σεν· οὐδὲ ὁ λέων τῇ φωνῇ τοῦ βοός, ἀλλὰ τῇ ἐδωδῇ, ὅτι
δ' ἐγγύς ἐστιν, διὰ τῆς φωνῆς ᾔσθετο, καὶ χαίρειν δὴ ταύτῃ
φαίνεται· ὁμοίως δ' οὐδ' ἰδὼν [ἢ εὑρὼν] ἔλαφον ἢ ἄγριον
8 αἶγα, ἀλλ' ὅτι βορὰν ἕξει. περὶ τὰς τοιαύτας δὴ ἡδονὰς
ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκολασία ἐστὶν ὧν καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα
κοινωνεῖ, ὅθεν ἀνδραποδώδεις καὶ θηριώδεις φαίνονται·
9 αὗται δ' εἰσὶν ἁφὴ καὶ γεῦσις. φαίνονται δὲ καὶ τῇ γεύσει
ἐπὶ μικρὸν ἢ οὐθὲν χρῆσθαι· τῆς γὰρ γεύσεώς ἐστιν ἡ
κρίσις τῶν χυμῶν, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τοὺς οἴνους δοκιμάζοντες
καὶ τὰ ὄψα ἀρτύοντες· οὐ πάνυ δὲ χαίρουσι τούτοις, ἢ οὐχ
οἵ γε ἀκόλαστοι, ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει, ἣ γίνεται πᾶσα

9. οὐδὲ — 23. ἕξει] totum locum vix sanum esse censet Rr. ‖ 12. ἢ Π^1 Ar., καὶ $\Gamma\Pi^2$ Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 13. ἴδοι — 15. ὀσμαῖς secl. Rr., — 16. ταῦτα fortasse secludenda esse putat Susem. ‖ 13. ἐπιθυμητῶν Γ O^b Hel. Ar., ἐπιθυμημάτων K^b, ἐπιθυμιῶν Π^2 Ald. ‖ 14. δ'] γὰρ? Susem. ‖ 15. ⟨ἀεὶ⟩ χαίρειν? Susem. ‖ 16. τούτων $\Pi^2 K^b N^b$ Ald. Ar. ‖ ἐπιθυμητὰ $H^a N^b O^b$, ἐπιθυμήματα $\Pi^2 K^b$ Ald. Ar., ἐπιθυμητὸν(?) Γ ‖ οὐδ' ἐν] οὐδὲ $\Pi^2 N^b$ Ald. Ar. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ 19. δ' post αἴσθησιν Π^2 ‖ 22. ἢ εὑρὼν, in quibus recte haesit Rr., secl. Susem. ‖ 23. δὴ $\Gamma\Pi^1$ Ald. Hel. Ar., δ' Π^2 ‖ 26. δὲ Hel. Ar. Muenscher, δ' οἱ σώφρονες M^b, δὴ c. c. An. Bk. ‖ 28. χυμῶν $M^b O^b$ Hel., χυλῶν $K^b L^b N^b$ Ald. An.

(X)
δι' ἀφῆς καὶ ἐν σιτίοις καὶ ἐν ποτοῖς καὶ τοῖς ἀφροδισίοις
λεγομένοις. διὸ καὶ ηὔξατό τις ὀψοφάγος ὢν τὸν φά- 10
ρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι, ὡς ἡδόμενος τῇ
1118b ἁφῇ. κοινοτάτη δὴ τῶν αἰσθήσεων καθ' ἣν ἡ ἀκολασία·
καὶ δόξειεν ἂν δικαίως ἐπονείδιστος εἶναι, ὅτι οὐχ ᾗ ἄνθρω-
ποί ἐσμεν ὑπάρχει, ἀλλ' ᾗ ζῷα. τὸ δὴ τοιούτοις χαίρειν 11
καὶ μάλιστα ἀγαπᾶν θηριῶδες. καὶ γὰρ αἱ ἐλευθεριώταται
τῶν διὰ τῆς ἁφῆς ἡδονῶν ἀφῄρηνται, οἷον αἱ ἐν τοῖς γυμνα-
σίοις διὰ τρίψεως καὶ τῆς θερμασίας γινόμενοι· οὐ γὰρ περὶ
πᾶν τὸ σῶμα ἡ τοῦ ἀκολάστου ἁφή, ἀλλὰ περί τινα μέρη.
τῶν δ' ἐπιθυμιῶν αἳ μὲν κοιναὶ ⟨καὶ φυσικαὶ⟩ δοκοῦσιν XI
εἶναι, αἳ δὲ ἴδιοι καὶ ἐπίθετοι· οἷον ἡ μὲν τῆς τροφῆς φυσική·
πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ὁ ἐνδεὴς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς τροφῆς, ὁτὲ δ'
ἀμφοῖν, καὶ εὐνῆς, φησὶν Ὅμηρος, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων·
τὸ δὲ τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε, οὐκέτι πᾶς, οὐδὲ τῶν αὐτῶν. διὸ 2
φαίνεται ἡμέτερον εἶναι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει γέ τι καὶ φυσι-
κόν· ἕτερα γὰρ ἑτέροις ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἔνια πᾶσιν ἡδίω
τῶν τυχόντων. ἐν μὲν οὖν ταῖς φυσικαῖς ἐπιθυμίαις ὀλίγοι 3
ἁμαρτάνουσιν καὶ ἐφ' ἕν, ἐπὶ τὸ πλεῖον (τὸ γὰρ ἐσθίειν τὰ
τυχόντα ἢ πίνειν ἕως ἂν ὑπερπλησθῇ, ὑπερβάλλειν ἐστὶ
τὸ κατὰ φύσιν τῷ πλήθει· ἀναπλήρωσις γὰρ τῆς ἐνδείας
ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία· διὸ λέγονται οὗτοι γαστρίμαργοι, ὡς
παρὰ τὸ δέον πληροῦντες αὐτήν· τοιοῦτοι δὲ γίνονται οἱ λίαν
ἀνδραποδώδεις)· περὶ δὲ τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν πολλοὶ καὶ 4
πολλαχῶς ἁμαρτάνουσιν. τῶν γὰρ φιλοτοιούτων λεγομένων

32. εὔξατό $L^b N^b$, εὔξαιτό M^b, ηὔξατο c. c. Hel. ‖ τις $Π^2$ Q Ar. et, ut videtur, An., τις Φιλόξενος ὁ (ὁ om. N^b Ald. Hel.) ἐρύξιος $Γ N^b O^b$ Ald. Hel. et corr.[1] K^b, τις Φιλόξενος ὁ εὔξιος O^1 et pr. K^b, om. H^a ‖ 33. ἡδόμενος ἡ δ' ἁφὴ Par. 1417, μενέξενος ἡ δ' ἁφὴ M^b, ἡδόμενος τῇ ἁφῇ. ἡ δὲ ἁφὴ Γ Ald. † ‖ 1118b, 7. τὸ add. K^b Ald. Hel. ‖ 8. καὶ φυσικαὶ add. Scaliger ‖ 10. ὁ ἐνδεὴς] ὅταν ἐνδεὴς ᾖ $Γ Π^2 N^b$ Ald. Ar. ‖ 12. πᾶς] παντός ci. Rr. ‖ 13. καὶ om. $Γ Π^1$ Ar., c. c. add. Hel. ‖ 17. ἕως πλησθῆι $Π^1$ ‖ 21. ἡδονῶν] ἐπιθυμιῶν ci. Rassovius.

(XI)
ἢ τὸ χαίρειν οἷς μὴ δεῖ, ἢ τὸ μᾶλλον ἢ ὡς οἱ πολ-
λοί, ἢ μὴ ὡς δεῖ. κατὰ πάντα δὴ οἱ ἀκόλαστοι ὑπερ-
βάλλουσιν· καὶ γὰρ χαίρουσιν ἐνίοις οἷς οὐ δεῖ (μισητὰ
γάρ), καὶ εἴ τισιν δεῖ χαίρειν τῶν τοιούτων, μᾶλλον ἢ δεῖ
καὶ ἢ ὡς οἱ πολλοὶ χαίρουσιν.
ἡ μὲν οὖν περὶ τὰς ἡδονὰς ὑπερβολὴ ὅτι ἀκολασία καὶ
5 ψεκτόν, δῆλον· περὶ δὲ τὰς λύπας οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας
τῷ ὑπομένειν λέγεται σώφρων οὐδ' ἀκόλαστος τῷ μή, ἀλλ' ὁ
μὲν ἀκόλαστος τῷ λυπεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ, ὅτι τῶν ἡδέων
οὐ τυγχάνει (καὶ τὴν λύπην δὲ ποιεῖ αὐτῷ ἡ ἡδονή),
ὁ δὲ σώφρων τῷ μὴ λυπεῖσθαι τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἡδέος.
6 ὁ μὲν οὖν ἀκόλαστος ἐπιθυμεῖ τῶν ἡδέων πάντων ἢ τῶν 14 1119 a
μάλιστα, καὶ ἄγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὥστε ἀντὶ τῶν
ἄλλων ταῦτα αἱρεῖσθαι, διὸ καὶ λυπεῖται καὶ ἀποτυγχάνων
καὶ ἐπιθυμῶν (μετὰ λύπης γὰρ ἡ ἐπιθυμία· ἀτόπῳ δ'
7 ἔοικεν τὸ δι' ἡδονὴν λυπεῖσθαι)· ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς
ἡδονὰς καὶ ἧττον ἢ δεῖ χαίροντες οὐ πάνυ γίνονται. οὐ γὰρ
ἀνθρωπική ἐστιν ἡ τοιαύτη ἀναισθησία. καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ
ζῷα διακρίνει τὰ βρώματα, καὶ τοῖς μὲν χαίρει τοῖς δ' οὔ·
εἰ δέ τῳ μηθέν ἐστιν ἡδὺ μηδὲ διαφέρει ἕτερον ἑτέρου, πόρρω
ἂν εἴη τοῦ ἄνθρωπος εἶναι. οὐ τέτευχε δ' ὀνόματος ὁ τοιοῦ-
8 τος διὰ τὸ μὴ πάνυ γίνεσθαι. ὁ δὲ σώφρων μέσως περὶ ταῦτα

23. τῷ $\Gamma K^b L^b N^b$ Ald. An. Ar. Bk. Rr. ‖ τὸ $N^b O^b$, τῷ c. c. An. Ar. Bk. Rr. ‖ μᾶλλον, ἢ Bk. Rr. ‖ ὡς secl. Grantius ‖ 24. ὡς δεῖ ΓO^b An. Ar., ἢ ὡδὶ K^b, ὡς δεῖ ἢ ὧ δεῖ L^b, ὡς δεῖ ἢ ὧ μὴ δεῖ M^b, ὡς δεῖ ἢ μὴ ᾧ δεῖ Ald. ‖ δὴ M^b, δ' c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 26. καὶ εἴ $\Gamma \Pi^1$ Hel. Ar., καὶ ἐπί Π^2, κἂν ἐπί Ald. ‖ ⟨ἢ οὐχ ὡς δεῖ ἢ⟩ μᾶλλον Susem. ‖ 27. καὶ ἢ ὡς K^b, ἢ καὶ ὡς Ald., καὶ ὡς οὐχ N^b, καὶ οὐχ ὡς P^1 Hel., καὶ ὡς c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ χαίρουσιν ⟨, καὶ οὐχ ὡς δεῖ⟩ ci. Thurotus ‖ 30. οὐδ' ἀκόλαστος $\Gamma \Pi^1 O^b$ An., ὁ δ' ἀκόλαστος Ald., ἀκόλαστος δὲ Π^2 Bk. Rr. ‖ 33. καὶ τῷ ἀπέχεσθαι post ἀπουσίᾳ add. $\Gamma \Pi^2 N^b$ Ald. Bk. Rr., om. Π^1 et, ut videtur, An. Hel. Ar. ‖ 1119a, 3. ἄλλων] καλῶν Muretus ‖ 5. τὰ ante περὶ add. Π^1 (fors. recte) ‖ 9. δή? Susem. ‖ 10. δ'] δὴ an τ'? Susem. ‖ ὀνόματος post τοιοῦτος $\Gamma \Pi^2 N^b$ Ald. Bk. Rr.

(XI)

ἔχει. οὔτε γὰρ ἥδεται οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει, οὐδ' ὅλως οἷς μὴ δεῖ οὐδὲ σφόδρα τοιούτῳ οὐδενί, οὔτ' ἀπόντων λυπεῖται οὐδ' ἐπιθυμεῖ, ἢ μετρίως, οὐδὲ μᾶλλον ἢ δεῖ, οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ, οὐδ' ὅλως τῶν τοιούτων οὐδέν· ἃ δὲ πρὸς ὑγίειάν ἐστιν ἢ πρὸς εὐεξίαν ἡδέα ὄντα, τούτων ὀρέξεται μετρίως καὶ ὡς δεῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἡδέων μὴ ἐμποδίων τούτοις ὄντων ἢ παρὰ τὸ καλὸν ἢ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν. ὁ γὰρ οὕτως ἔχων μᾶλλον ἀγαπᾷ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς τῆς ἀξίας· ὁ δὲ σώφρων οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος.

15 ἑκουσίῳ δὲ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασία τῆς δειλίας. XII ἣ μὲν γὰρ δι' ἡδονήν, ἣ δὲ διὰ λύπην, ὧν τὸ μὲν αἱρετόν, τὸ δὲ φευκτόν· καὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίστησι καὶ φθείρει τὴν 2 τοῦ ἔχοντος φύσιν, ἡ δὲ ἡδονὴ οὐδὲν τοιοῦτο ποιεῖ. μᾶλλον δὴ ἑκούσιον. διὸ καὶ ἐπονειδιστότερον. καὶ γὰρ ἐθισθῆναι ῥᾷον πρὸς αὐτά· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ βίῳ τὰ τοιαῦτα, καὶ οἱ ἐθισμοὶ ἀκίνδυνοι, ἐπὶ δὲ τῶν φοβερῶν ἀνάπαλιν. δόξειε 3 δ' ἂν οὐχ ὁμοίως ἑκούσιον ἡ δειλία εἶναι τοῖς καθ' ἕκαστον· αὐτὴ μὲν γὰρ ἄλυπος, ταῦτα δὲ διὰ λύπην ἐξίστησιν, ὥστε καὶ τὰ ὅπλα ῥίπτειν καὶ τὰ ἄλλα ἀσχημονεῖν· διὸ καὶ δοκεῖ βίαια εἶναι. τῷ δ' ἀκολάστῳ ἀνάπαλιν τὰ μὲν καθ' ἕκαστα 4 ἑκούσια (ἐπιθυμοῦντι γὰρ καὶ ὀρεγομένῳ), τὸ δ' ὅλον ἧττον. οὐθεὶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἀκόλαστος εἶναι.

τὸ δ' ὄνομα τῆς ἀκολασίας καὶ ἐπὶ τὰς παιδικὰς ἁμαρτίας 5
1119b φέρομεν· ἔχουσι γάρ τινα ὁμοιότητα. πότερον δ' ἀπὸ ποτέρου καλεῖται, οὐθὲν πρὸς τὰ νῦν διαφέρει, δῆλον δ' ὅτι τὸ ὕστερον

13. οὐδ' — οὐδὲ Rassovius, οὔθ' — οὔτε Π Bk. Rr., οὔτε — οὔτε Ald. ‖ 14. οὐδ'] οὔτ' K^b, οὔτε δ' O^b ‖ 15. ἢ δεῖ Γ Hel., ἢ δεῖ οὐθ' ἓν K^b, ἢ δεῖ οὐθενὶ vel οὐδενὶ c. c. Ald. ‖ οὐθέν Bk., οὐθενός vel οὐδενός ΓΠ Ald. ‖ 16. ἃ] ὅσα ΓΠ² Ald. Hel. Bk. Rr. et γρ. mg. O^b ‖ 25. δὴ Argyropylus, δ' ΓΠ Ar. Ald. Bk. Rr. ‖ ἑκούσιον corruptum esse perperam censet Rr. ‖ ἐπονειδιστότερον ΓΠ² N^b O^b Ald. An. Hel. Ar., ἐπονείδιστον K^b Rr. ‖ 26. ῥᾴιον L^b N^b Ald. An. Hel., ῥᾴδιον ΓΠ¹ M^b Ar. Rr. ‖ 28. ἑκούσιον Γ N^b Ald. An. Hel. et γρ. mg. O^b, ἀκούσιον Ar., φευκτὸν Π ‖ 29. αὐτὴ Bk., αὕτη ΓΠ H^a N^b Ald. Ar. ‖ 34. καὶ om. Π² Ald. Ar.

(XII)
6 ἀπὸ τοῦ προτέρου. οὐ κακῶς δ' ἔοικεν μετενηνέχθαι· κεκολάσθαι
γὰρ δεῖ τὸ τῶν αἰσχρῶν ὀρεγόμενον καὶ πολλὴν αὔξησιν ἔχον,
τοιοῦτον δὲ μάλιστα ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ παῖς· κατ' ἐπιθυμίαν
γὰρ ζῶσιν καὶ τὰ παιδία, καὶ μάλιστα ἐν τούτοις ἡ τοῦ ἡδέος
7 ὄρεξις. εἰ οὖν μὴ ἔσται εὐπειθὲς καὶ ὑπὸ τὸ ἄρχον, ἐπὶ πολὺ
ἥξει· ἄπληστος γὰρ ἡ τοῦ ἡδέος ὄρεξις καὶ πανταχόθεν τῷ
ἀνοήτῳ, καὶ ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἐνέργεια αὔξει τὸ συγγενές,
κἂν μεγάλαι καὶ σφοδραὶ ὦσιν, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκκρούουσιν.
διὸ δεῖ μετρίας εἶναι αὐτὰς καὶ ὀλίγας, καὶ τῷ λόγῳ μη-
8 θὲν ἐναντιοῦσθαι. τὸ δὲ τοιοῦτον εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκο-
λασμένον, ὥσπερ δὲ τὸν παῖδα δεῖ κατὰ τὸ πρόσταγμα
τοῦ παιδαγωγοῦ ζῆν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν κατὰ τὸν
9 λόγον. διὸ δεῖ τοῦ σώφρονος τὸ ἐπιθυμητικὸν συμφωνεῖν
τῷ λόγῳ· σκοπὸς γὰρ ἀμφοῖν τὸ καλόν, καὶ ἐπιθυμεῖ ὁ
σώφρων ὧν δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε· οὕτω δὲ τάττει καὶ ὁ
λόγος.

Δ.

Δ I ταῦτ' οὖν ἡμῖν εἰρήσθω περὶ σωφροσύνης· λέγω-
μεν δ' ἑξῆς περὶ ἐλευθεριότητος. δοκεῖ δὲ εἶναι περὶ χρή-
ματα μεσότης· ἐπαινεῖται γὰρ ὁ ἐλευθέριος οὐκ ἐν τοῖς
πολεμικοῖς, οὐδ' ἐν οἷς ὁ σώφρων, οὐδ' αὖ ἐν ταῖς κρί-
σεσιν, ἀλλὰ περὶ δόσιν χρημάτων καὶ λῆψιν, μᾶλλον δὲ
2 ἐν τῇ δόσει. χρήματα δὲ λέγομεν πάντα ὅσων ἡ ἀξία νο-
3 μίσματι μετρεῖται. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία
περὶ χρήματα ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις· καὶ τὴν μὲν ἀνε-
λευθερίαν προσάπτομεν ἀεὶ τοῖς μᾶλλον ἢ δεῖ περὶ χρή-
ματα σπουδάζουσιν, τὴν δὲ ἀσωτίαν ἐπιφέρομεν ἐνίοτε συμ-

1119b, 4. τὸ] τὸν $\Gamma K^b M^b$ ‖ ἔχοντα ΓM^b ‖ 6. καὶ ante μάλιστα om. $K^b M^b$† ‖ ἐν] δὲ ἐν M^b ‖ ἡ] γὰρ καὶ ἡ K^b ‖ 8. πάντοθεν K^b Rr. (fors. recte) ‖ 11. αὐτὰς ante εἶναι L^b Ald., om. ΓM^b ‖ 12. καὶ om. K^b, secl. Rr. (fors. recte) ‖ 13. δὲ] γὰρ $\Gamma \Pi^2$ Hel. Ar. Ald. Bk. ‖ 17. καὶ ὡς δεῖ om. Π^2, c. c. add. Hel. Ar.

Lib. IV. $K^b O^b = \Pi^1$, $L^b M^b = \Pi^2$.

1119b, 19. λέγομεν Π^2 ‖ 22. ἡ post εἶναι add. K^b Bk.

(I)

πλέκοντες· τοὺς γὰρ ἀκρατεῖς καὶ εἰς ἀκολασίαν δαπανηροὺς
ἀσώτους καλοῦμεν. διὸ καὶ φαυλότατοι δοκοῦσιν εἶναι· 4
πολλὰς γὰρ ἅμα κακίας ἔχουσιν. οὐ δὲ οἰκείως προσαγο-
ρεύονται· βούλεται γὰρ ἄσωτος εἶναι ὁ ἕν τι κακὸν ἔχων, 5
1120a τὸ φθείρειν τὴν οὐσίαν· ἄσωτος γὰρ ὁ δι' αὑτὸν ἀπολλύμε-
νος, δοκεῖ δὲ ἀπώλειά τις αὑτοῦ εἶναι καὶ ἡ τῆς οὐσίας φθορά,
ὡς τοῦ ζῆν διὰ τούτων ὄντος.

οὕτω δὴ τὴν ἀσωτίαν ἐκδεχόμεθα· ὧν δ' ἔστι χρεία, ἔστιν 6
τούτοις χρῆσθαι καὶ εὖ καὶ κακῶς· ὁ πλοῦτος δ' ἐστὶν τῶν χρη-
σίμων· ἑκάστῳ δ' ἄριστα χρῆται ὁ ἔχων τὴν περὶ τοῦτο ἀρετήν·
καὶ πλούτῳ δὴ χρήσεται ἄριστα ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρε-
τήν. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος. χρῆσις δ' εἶναι δοκεῖ χρημά- 7
των δαπάνη καὶ δόσις· ἡ δὲ λῆψις καὶ ἡ φυλακὴ κτῆσις μᾶλλον.
διὸ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ἐλευθερίου τὸ διδόναι οἷς δεῖ ἢ λαμβάνειν
ὅθεν δεῖ καὶ μὴ λαμβάνειν ὅθεν οὐ δεῖ. τῆς γὰρ ἀρετῆς μᾶλλον
τὸ εὖ ποιεῖν ἢ τὸ εὖ πάσχειν, καὶ τὰ καλὰ πράττειν μᾶλ-
λον ἢ τὰ αἰσχρὰ μὴ πράττειν· οὐκ ἄδηλον δ' ὅτι τῇ μὲν 8
δόσει ἕπεται τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ καλὰ πράττειν, τῇ δὲ λή-
ψει τὸ εὖ πάσχειν ἢ μὴ αἰσχροπραγεῖν. καὶ ἡ χάρις τῷ
διδόντι, οὐ τῷ μὴ λαμβάνοντι, καὶ ὁ ἔπαινος δὲ μᾶλλον.
καὶ ῥᾶον δὲ τὸ μὴ λαβεῖν τοῦ δοῦναι· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἧττον 9
προΐενται μᾶλλον ἢ οὐ λαμβάνουσι τὸ ἀλλότριον. καὶ ἐλευ- 10
θέριοι δὲ λέγονται οἱ διδόντες· οἱ δὲ μὴ λαμβάνοντες οὐκ
εἰς ἐλευθεριότητα ἐπαινοῦνται, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἰς δικαιοσύνην·
οἱ δὲ λαμβάνοντες οὐδ' ἐπαινοῦνται πάνυ. φιλοῦνται δὲ σχε- 11
δὸν μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι τῶν ἀπ' ἀρετῆς· ὠφέλιμοι γάρ,
2 τοῦτο δ' ἐν τῇ δόσει. αἱ δὲ κατ' ἀρετὴν πράξεις καλαὶ καὶ 12

33. δὲ Γ, δὴ Π Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 34. τι om. Π[1], c. c. add. Hel. Ar. ‖ 1120a, 1. φθεῖρον L[b] Hel. ‖ 4. τις (τὶς Ald.) post χρεία add. ΓΠ[2] Ald. Hel., om. Π[1] An. ‖ 6. τοῦτο] ἕκαστον ΓΠ[2] Ald. (fors. recte) † ‖ 11. γὰρ post ἀρετῆς Π[2] Ald. ‖ 16. μὴ om. ΓM[b] et pr. K[b] (suppl. rc.) † ‖ 17. λαμβάνειν Π[2] Ald. Hel. ‖ διδόναι Ald. Hel. ‖ 21. σχεδὸν om. K[b] M[b] †.

(I)
τοῦ καλοῦ ἕνεκα. καὶ ὁ ἐλευθέριος οὖν δώσει τοῦ καλοῦ ἕνεκα
καὶ ὀρθῶς· οἷς γὰρ δεῖ καὶ ὅσα καὶ ὅτε, καὶ τἆλλα ὅσα
13 ἕπεται τῇ ὀρθῇ δόσει. καὶ ταῦτα ἡδέως ἢ ἀλύπως· τὸ γὰρ
14 κατ' ἀρετὴν ἡδὺ ἢ ἄλυπον, ἥκιστα δὲ λυπηρόν. ὁ δὲ διδοὺς
οἷς μὴ δεῖ, ἢ μὴ τοῦ καλοῦ ἕνεκα ἀλλὰ διά τιν' ἄλλην
αἰτίαν, οὐκ ἐλευθέριος ἀλλὰ ἄλλος τις ῥηθήσεται. οὐδ' ὁ
λυπηρῶς· μᾶλλον γὰρ ἕλοιτ' ἂν τὰ χρήματα τῆς καλῆς
15 πράξεως, τοῦτο δ' οὐκ ἐλευθερίου. οὐδὲ λήψεται δὲ ὅθεν μὴ
δεῖ· οὐδὲ γάρ ἐστι τοῦ μὴ τιμῶντος τὰ χρήματα ἡ τοιαύτη
16 λῆψις. οὐκ ἂν εἴη δὲ οὐδ' αἰτητικός· οὐ γάρ ἐστι τοῦ εὖ ποι-
17 οῦντος εὐχερῶς εὐεργετεῖσθαι. ὅθεν δὲ δεῖ, λήψεται, οἷον ἀπὸ
τῶν ἰδίων κτημάτων, οὐχ ὡς καλὸν ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον,
ὅπως ἔχῃ διδόναι. οὐδ' ἀμελήσει τῶν ἰδίων, βουλόμενός γε
διὰ τούτων τισὶν ἐπαρκεῖν. οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν δώσει, ἵνα ἔχῃ
18 διδόναι οἷς δεῖ καὶ ὅτε καὶ οὗ καλόν. ἐλευθερίου δ' ἐστὶν
σφόδρα καὶ τὸ ὑπερβάλλειν ἐν τῇ δόσει, ὥστε καταλείπειν
ἑαυτῷ ἐλάττω· τὸ γὰρ μὴ ἐπιβλέπειν ἐφ' ἑαυτὸν ἐλευθερίου.
19 κατὰ τὴν οὐσίαν δ' ἡ ἐλευθεριότης λέγεται· οὐ γὰρ ἐν τῷ
πλήθει τῶν διδομένων τὸ ἐλευθέριον, ἀλλ ἐν τῇ τοῦ διδόντος
ἕξει, αὕτη δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν δίδωσιν. οὐθὲν δὴ κωλύει
ἐλευθεριώτερον εἶναι τὸν τὰ ἐλάττω διδόντα, ἐὰν ἀπ' ἐλατ-
20 τόνων διδῷ. ἐλευθεριώτεροι δὲ εἶναι δοκοῦσιν οἱ μὴ κτησά-
μενοι ἀλλὰ παραλαβόντες τὴν οὐσίαν· ἄπειροί τε γὰρ τῆς
ἐνδείας, καὶ πάντες ἀγαπῶσι μᾶλλον τὰ αὑτῶν ἔργα,
ὥσπερ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ποιηταί. πλουτεῖν δ' οὐ ῥᾴδιον τὸν
ἐλευθέριον, μήτε ληπτικὸν ὄντα μήτε φυλακτικόν, προετικὸν
δὲ καὶ μὴ τιμῶντα δι' αὐτὰ τὰ χρήματα ἀλλ' ἕνεκα τῆς

24. οὖν ΓΠ[1] Ald. Hel. Ar., δὲ Π[2] ‖ 27. ἥκιστα λυπηρόν L[b] Ald., ἢ ἥκιστα λυπηρόν H[a]M[b], om. Γ ‖ 30. αἱροῖτ' Π[2] ‖ 31. δὲ om. ΓH[a]M[b]O[b] ‖ 1120b, 2. ἰδίων Π[1] Ald. Hel., οἰκείων Π[2] ‖ 4. ὅτε καὶ οὗ ΓΠ[2] Ald. Hel. Ar., ὅτε οὗ H[a], ὅπου Π[1] ‖ 5. καταλείπειν O[b] Ald. Hel., καταλιπεῖν Π[2]K[b] ‖ 6. βλέπειν K[b] M[b] ‖ αὑτὸν Π[2], ἑαυτὸν ἀλλ' εἰς τὸ καλόν O[b] ‖ 8. δόντος H[a]M[b] ‖ 9. οὐθὲν δὲ ΓH[a], ὅθεν οὐθὲν Π[2] Ald., ὥστε οὐδὲν Hel.

δόσεως. διὸ καὶ ἐγκαλεῖται τῇ τύχῃ ὅτι οἱ μάλιστα ἄξιοι 21
ὄντες ἥκιστα πλουτοῦσιν. συμβαίνει δ' οὐκ ἀλόγως τοῦτο· οὐ
γὰρ οἷόν τε χρήματα ἔχειν μὴ ἐπιμελούμενον ὅπως ἔχῃ, ὥσπερ
οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐ μὴν δώσει γε οἷς οὐ δεῖ οὐδ' ὅτε μὴ 22
δεῖ, οὐδ' ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι πράττοι κατὰ
τὴν ἐλευθεριότητα, καὶ εἰς ταῦτα ἀναλώσας οὐκ ἂν ἔχοι εἰς
ἃ δεῖ ἀναλίσκειν. ὥσπερ γὰρ εἴρηται, ἐλευθέριός ἐστιν ὁ 23
κατὰ τὴν οὐσίαν δαπανῶν καὶ εἰς ἃ δεῖ· ὁ δ' ὑπερβάλλων
ἄσωτος. διὸ τοὺς τυράννους οὐ λέγομεν ἀσώτους· τὸ γὰρ πλῆ-
θος τῆς κτήσεως οὐ δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ταῖς δόσεσι καὶ ταῖς
δαπάναις ὑπερβάλλειν. τῆς ἐλευθεριότητος δὴ μεσότητος 24
οὔσης περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λῆψιν, ὁ ἐλευθέριος καὶ
δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἃ δεῖ καὶ ὅσα δεῖ, ὁμοίως ἐν μι-
κροῖς καὶ μεγάλοις, καὶ ταῦτα ἡδέως· καὶ λήψεται δ' ὅθεν
δεῖ καὶ ὅσα δεῖ. τῆς ἀρετῆς γὰρ περὶ ἄμφω οὔσης μεσότη-
τος, ποιήσει ἀμφότερα ὡς δεῖ. ἕπεται γὰρ τῇ ἐπιεικεῖ δό-
σει ἡ τοιαύτη λῆψις, ἡ δὲ μὴ τοιαύτη ἐναντία ἐστίν· αἱ μὲν
οὖν ἑπόμεναι γίνονται ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ, αἱ δ' ἐναντίαι δῆ-
1121a λον ὡς οὔ. ἐὰν δὲ παρὰ τὸ δέον καὶ τὸ καλῶς ἔχον συμ- 25
βαίνῃ αὐτῷ ἀναλίσκειν, λυπήσεται, μετρίως δὲ καὶ ὡς δεῖ·
τῆς ἀρετῆς γὰρ καὶ ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ καὶ
ὡς δεῖ. καὶ εὐκοινώνητος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος εἰς χρήματα· 26
δύναται γὰρ ἀδικεῖσθαι, μὴ τιμῶν γε τὰ χρήματα, καὶ 27
μᾶλλον ἀχθόμενος εἴ τι δέον μὴ ἀνάλωσεν ἢ λυπούμενος εἰ
μὴ δέον τι ἀνάλωσεν, καὶ τῷ Σιμωνίδῃ οὐκ ἀρεσκόμενος.

3 ὁ δ' ἄσωτος καὶ ἐν τούτοις διαμαρτάνει· οὔτε γὰρ ἥδεται 28
ἐφ' οἷς δεῖ οὐδὲ ὡς δεῖ οὔτε λυπεῖται· ἔσται δὲ προϊοῦσι φανε-
ρώτερον. εἴρηται γὰρ ἡμῖν ὅτι ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις εἰσὶν 29

22. αὐτὰ Π² ‖ 26. δόσεσι καὶ δαπάναις Hᵃ, δαπάναις καὶ ταῖς δόσεσιν Π² ‖ 30. δ' add. Π¹ ‖ 1121a, 4. καὶ om. Π¹ † ‖ 9. οὐδὲ ὡς δεῖ ci. Coraes, καὶ ὅτε δεῖ καὶ ὡς δεῖ Mᵇ, οὔτε ὡς δεῖ ΓLᵇ Ald. et post λυπεῖται Π¹ ‖ 10. γὰρ Susem., δ' ΓΠ Ald. Bk. Rr.

(I)
ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία, καὶ ἐν δυσίν, ἐν δόσει καὶ λή-
ψει· καὶ τὴν δαπάνην γὰρ εἰς τὴν δόσιν τίθεμεν. ἡ μὲν οὖν
ἀσωτία τῷ διδόναι καὶ μὴ λαμβάνειν ὑπερβάλλει, τῷ δὲ
λαμβάνειν ἐλλείπει, ἡ δ' ἀνελευθερία τῷ διδόναι μὲν ἐλ-
30 λείπει, τῷ λαμβάνειν δ' ὑπερβάλλει, πλὴν ἐπὶ μικροῖς. τὰ
μὲν οὖν τῆς ἀσωτίας οὐ πάνυ συνδυάζεται (οὐ γὰρ ῥᾴδιον
μηδαμόθεν λαμβάνοντα πᾶσιν διδόναι· ταχέως γὰρ ἐπιλεί-
πει ἡ οὐσία τοὺς ἰδιώτας διδόντας, οἵπερ καὶ δοκοῦσιν ἄσωτοι
31 εἶναι)· ἐπεὶ ὅ γε τοιοῦτος δόξειεν ἂν οὐ μικρῷ βελτίων εἶναι
τοῦ ἀνελευθέρου. εὐίατός τε γάρ ἐστι καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας
καὶ ὑπὸ τῆς ἀπορίας, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον δύναται ἐλθεῖν.
ἔχει γὰρ τὰ τοῦ ἐλευθερίου· καὶ γὰρ δίδωσιν καὶ οὐ λαμβά-
νει, οὐδέτερον δὲ ὡς δεῖ οὐδ' εὖ. εἰ δὴ τοῦτο ἐθισθείη ἤ πως
ἄλλως μεταβάλοι, εἴη ἂν ἐλευθέριος· δώσει γὰρ οἷς δεῖ,
καὶ λήψεται ὅθεν δεῖ. διὸ καὶ δοκεῖ οὐκ εἶναι φαῦλος τὸ
ἦθος· οὐ γὰρ μοχθηροῦ οὐδ' ἀγεννοῦς τὸ ὑπερβάλλειν δι-
32 δόντα καὶ μὴ λαμβάνοντα, ἠλιθίου δέ. ὁ δὴ τοῦτον τὸν τρό-
πον ἄσωτος πολὺ δοκεῖ βελτίων τοῦ ἀνελευθέρου εἶναι διά τε
τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι ὃ μὲν ὠφελεῖ πολλούς, ὃ δὲ οὐθένα,
33 ἀλλ' οὐδ' αὐτόν· ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀσώτων, καθάπερ
εἴρηται, καὶ λαμβάνουσιν ὅθεν μὴ δεῖ, καὶ εἰσὶν κατὰ τοῦτο
34 ἀνελεύθεροι. ληπτικοὶ δὲ γίνονται διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν ἀνα-
λίσκειν, εὐχερῶς δὲ τοῦτο ποιεῖν μὴ δύνασθαι. ταχὺ γὰρ

11. ἐν δυσίν om. Π^{1} † ‖ λήψει καὶ ἐν δόσει Π^{2} Ald. † ‖ 13. καὶ μὴ λαμβάνειν om. L^{b} † ‖ 15. ἐπὶ] ἐν Π^{2} ‖ 16. συνδυάζεται Π^{1} An., συναύξεται ΓH^{a}M^{b} Ald. Hel. Ar., συναύξουσιν L^{b} ‖ 18. ἰδιώτας διδόντας L^{b}, διδόντας ἰδιώτας cet. ‖ εἴπερ Vermehrenus ‖ 19. ἔπειθ' Zwinger, secl. et δὲ pro γε ci. Muretus (perperam) ‖ 20. καὶ γὰρ δίδωσι καὶ οὐ λαμβάνει post ἀνελευθέρου add. Π^{2}, c. c. om. Hel. Ar. ‖ τε om. Π^{1} (suppl. rc. K^{b}) ‖ 24. μεταβάλοι L^{b}, μεταβάλλοι cet. H^{a} ‖ 25. οὐ ante λήψεται add. ΓΠ^{2} Ald. An. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ οὐ ante δεῖ add. ΓΠ^{2} O^{b} Ald. An. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 27. δὴ Hel. Vermehrenus, δὲ ΓΠ Ald. Ar. Bk. ‖ 28. τε om. Π^{1} ‖ 33. τοῦτο ποιεῖν μὴ δύνασθαι Π^{2}O^{2} Ald. Ar., μὴ τοῦτο ποιεῖν K^{b}, τοῦτο μὴ ποιεῖν Hel., τοῦτο ποιεῖν ΓH^{a}O^{b}O$^{1.3}$.

(I)
ἐπιλείπει αὐτοὺς τὰ ὑπάρχοντα. ἀναγκάζονται οὖν ἑτέρωθεν
1121 b πορίζειν. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μηδὲν τοῦ καλοῦ φροντίζειν ὀλι-
γώρως καὶ πάντοθεν λαμβάνουσιν· διδόναι γὰρ ἐπιθυμοῦσιν,
τὸ δὲ πῶς ἢ πόθεν οὐδὲν αὐτοῖς διαφέρει. διόπερ οὐδ' ἐλευ- 35
θέριοι αἱ δόσεις αὐτῶν εἰσίν· οὐ γὰρ καλαί, οὐδὲ τούτου ἕνεκα,
οὐδὲ ὡς δεῖ· ἀλλ' ἐνίοτε οὓς δεῖ πένεσθαι, τούτους πλουσίους
ποιοῦσιν, καὶ τοῖς μὲν μετρίοις τὰ ἤθη οὐδὲν ἂν δοῖεν, τοῖς
δὲ κόλαξιν ἤ τιν' ἄλλην ἡδονὴν πορίζουσι πολλά. διὸ καὶ
ἀκόλαστοι αὐτῶν εἰσιν οἱ πολλοί· εὐχερῶς γὰρ ἀναλίσκοντες
καὶ εἰς τὰς ἀκολασίας δαπανηροί εἰσιν, καὶ διὰ τὸ μὴ πρὸς
τὸ καλὸν ζῆν πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποκλίνουσιν.

ὁ μὲν οὖν ἄσωτος ἀπαιδαγώγητος γενόμενος εἰς ταῦτα 36
μεταβαίνει, τυχὼν δ' ἐπιμελείας εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον ἀφί-
κοιτ' ἄν· ἡ δ' ἀνελευθερία ἀνίατός ἐστιν. δοκεῖ γὰρ τὸ γῆρας 37
καὶ πᾶσα ἀδυναμία ἀνελευθέρους ποιεῖν. καὶ συμφυέστερον τοῖς
ἀνθρώποις τῆς ἀσωτίας· οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοχρήματοι μᾶλλον
ἢ δοτικοί. καὶ διατείνει δ' ἐπὶ πολύ, καὶ πολυειδές ἐστιν· 38
πολλοὶ γὰρ τρόποι δοκοῦσιν τῆς ἀνελευθερίας εἶναι. ἐν δυσὶ
γὰρ οὖσα, τῇ τ' ἐλλείψει τῆς δόσεως καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς
λήψεως, οὐ πᾶσιν ὁλόκληρος παραγίνεται, ἀλλ' ἐνίοτε χω-
ρίζεται. καὶ οἳ μὲν τῇ λήψει ὑπερβάλλουσιν, οἳ δὲ τῇ δό-
σει ἐλλείπουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις 39
οἷον φειδωλοὶ γλίσχροι κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλεί-
πουσι, τῶν δ' ἀλλοτρίων οὐκ ἐφίενται οὐδὲ βούλονται λαμβά-
νειν, οἳ μὲν διά τινα ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν τῶν αἰσχρῶν
(δοκοῦσι γὰρ ἔνιοι ἢ φασί γε διὰ τοῦτο φυλάττειν, ἵνα μή
ποτ' ἀναγκασθῶσιν αἰσχρόν τι πρᾶξαι· τούτων δὲ καὶ ὁ
κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος· ὠνόμασται δ' ἀπὸ τῆς
ὑπερβολῆς τοῦ μηδὲν ἂν δοῦναι), οἳ δ' αὖ διὰ φόβον ἀπέ-

1121b, 4. αὐτοῦ post τούτου add. ΓΠ[2]H[a] Ar. Ald. Bk., om. Π[1] et, ut videtur, Hel., secl. Rr. ‖ ἕνεκεν? Susem. ‖ 28. μηθὲν M[b], μηθένα L[b], μηθενὶ ΓH[a]N[b] Ald. Ar. Bk. Rr. in textu ‖ ἂν om. Π[2].

(I)
χονται τῶν ἀλλοτρίων ὡς οὐ ῥᾴδιον τὸ αὐτὸν μὲν τὰ ἑτέρων
λαμβάνειν, τὰ δ' αὑτοῦ ἑτέρους μή, ἀρέσκει οὖν αὐτοῖς τὸ
40 μήτε λαμβάνειν μήτε διδόναι· οἳ δ' αὖ κατὰ τὴν λῆψιν
ὑπερβάλλουσιν τῷ πάντοθεν λαμβάνειν καὶ πᾶν, οἷον οἱ
τὰς ἀνελευθέρους ἐργασίας ἐργαζόμενοι, πορνοβοσκοὶ καὶ
πάντες οἱ τοιοῦτοι, καὶ τοκισταὶ κατὰ μικρὸν ἐπὶ πολλῷ.
πάντες γὰρ οὗτοι ὅθεν οὐ δεῖ λαμβάνουσιν, καὶ ὁπόσον
41 οὐ δεῖ. κοινὸν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἡ αἰσχροκέρδεια φαίνεται. πάντες
γὰρ ἕνεκα κέρδους, καὶ τούτου μικροῦ, ὀνείδη ὑπομένουσιν.
42 τοὺς γὰρ τὰ μεγάλα μὴ ὅθεν δὲ δεῖ λαμβάνοντας, μηδὲ ἃ δεῖ,
οὐ λέγομεν ἀνελευθέρους, οἷον τοὺς τυράννους πόλεις πορθοῦν-
τας καὶ ἱερὰ συλῶντας, ἀλλὰ πονηροὺς μᾶλλον καὶ ἀσεβεῖς καὶ
43 ἀδίκους· ὁ μέντοι κυβευτὴς καὶ ὁ λωποδύτης καὶ ὁ ληστὴς
τῶν ἀνελευθέρων εἰσίν. αἰσχροκερδεῖς γάρ. κέρδους γὰρ ἕνε-
κεν ἀμφότεροι πραγματεύονται καὶ ὀνείδη ὑπομένουσιν, καὶ
οἳ μὲν κινδύνους τοὺς μεγίστους ἕνεκα τοῦ λήμματος, οἳ δ' ἀπὸ
τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς δεῖ διδόναι. ἀμφότεροι δὴ ὅθεν
οὐ δεῖ κερδαίνειν βουλόμενοι αἰσχροκερδεῖς. καὶ πᾶσαι δὴ αἱ
44 τοιαῦται λήψεις ἀνελεύθεροι. εἰκότως δὴ τῇ ἐλευθεριότητι
ἀνελευθερία ἐναντίον λέγεται· μεῖζόν τε γὰρ κακόν ἐστι τῆς
ἀσωτίας, καὶ μᾶλλον ἐπὶ ταύτην ἁμαρτάνουσιν ἢ κατὰ τὴν
λεχθεῖσαν ἀσωτίαν.

45 περὶ μὲν οὖν ἐλευθεριότητος καὶ τῶν ἀντικειμένων 4
II κακιῶν τοσαῦτα εἰρήσθω· δόξειε δ' ἂν ἀκόλουθον εἶναι
καὶ περὶ μεγαλοπρεπείας διελθεῖν. δοκεῖ γὰρ καὶ αὐτὴ
περὶ χρήματά τις ἀρετὴ εἶναι. οὐχ ὥσπερ δ' ἡ ἐλευ-

29. τὸ] τὸν Π^2, om. K^b ‖ 30. ἀρέσκειν $\Pi^2 H^a K^b$ † ‖ 33. καὶ post ἐργαζόμενοι add. $\Gamma \Pi^2$ Ald. ‖ 34. κατὰ μικρὸν M^b, κατὰ μικρὰ O^b, καὶ τὰ μικρὸν καὶ pr. K^b, καὶ τὰ μικρὰ $\Gamma L^b H^a$ Ald. Ar. et rc. K^b ‖ 1122a, 4. δὲ om. ΓH^a Ald. ‖ 8. ἕνεκα $\Pi^1 H^a M^b$ Ald., ἕνεκα ⟨μικροῦ⟩ ci. Rr. ‖ 13. δὴ Γ Hel. Ar., δὲ c. c. Bk. Rr. ‖ 14. κακὸν post ἐστι $\Gamma \Pi^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 15. ταύτης M^b, ταῦτα L^b et pr. K^b (crx. rc.) ‖ 19. δόξαι $H^a K^b$ ‖ αὕτη Coraes (fors. recte), αὕτη αὐτὴ Γ.

θεριότης διατείνει περὶ πάσας τὰς ἐν χρήμασι πράξεις,
ἀλλὰ περὶ τὰς δαπανηρὰς μόνον· ἐν τούτοις δ' ὑπερ-
έχει τῆς ἐλευθεριότητος μεγέθει. καθάπερ γὰρ τοὔνομα
αὐτὸ ὑποσημαίνει, ἐν μεγέθει πρέπουσα δαπάνη ἐστίν. τὸ 2
δὲ μέγεθος πρός τι· οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ δαπάνημα τριηράρχῳ
καὶ ἀρχιθεωρῷ. τὸ πρέπον δὴ πρὸς αὐτόν, καὶ ἐν ᾧ καὶ
περὶ ὅ. ὁ δ' ἐν μικροῖς ἢ ἐν μετρίοις κατ' ἀξίαν δαπανῶν 3
οὐ λέγεται μεγαλοπρεπής, οἷον τὸ "πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ"·
ἀλλ' ὁ ἐν μεγάλοις οὕτως. ὁ μὲν γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἐλευ-
θέριος, ὁ δ' ἐλευθέριος οὐδὲν μᾶλλον μεγαλοπρεπής. τῆς 4
τοιαύτης δ' ἕξεως ἡ μὲν ἔλλειψις μικροπρέπεια καλεῖται,
ἡ δ' ὑπερβολὴ βαναυσία καὶ ἀπειροκαλία καὶ ὅσαι τοιαῦται,
οὐχ ὑπερβάλλουσαι τῷ μεγέθει περὶ ἃ δεῖ, ἀλλ' ἐν οἷς οὐ δεῖ
καὶ ὡς οὐ δεῖ λαμπρυνόμεναι· ὕστερον δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἐροῦμεν.
ὁ δὲ μεγαλοπρεπὴς ἐπιστήμονι ἔοικεν. τὸ πρέπον γὰρ 5
δύναται θεωρῆσαι καὶ δαπανῆσαι μεγάλα ἐμμελῶς. ὥσπερ 6
1122b γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, ἡ ἕξις ταῖς ἐνεργείαις ὁρίζεται, καὶ
ὧν ἐστίν· αἱ δὴ τοῦ μεγαλοπρεποῦς δαπάναι μεγάλαι καὶ
πρέπουσαι. τοιαῦτα δὴ καὶ τὰ ἔργα· οὕτω γὰρ ἔσται μέγα
δαπάνημα καὶ πρέπον ⟨, εἰ πρέπον⟩ τῷ ἔργῳ. ὥστε τὸ μὲν ἔργον
τῆς δαπάνης ἄξιον δεῖν εἶναι, τὴν δὲ δαπάνην τοῦ ἔργου, ἢ καὶ
ὑπερβάλλειν. δαπανήσει δὲ τὰ τοιαῦτα ὁ μεγαλοπρεπὴς τοῦ κα- 7
λοῦ ἕνεκα· κοινὸν γὰρ τοῦτο ταῖς ἀρεταῖς. καὶ ἔτι ἡδέως καὶ 8
προετικῶς· ἡ γὰρ ἀκριβολογία μικροπρεπές. καὶ πῶς κάλ- 9
λιστον καὶ πρεπωδέστατον, σκέψαιτ' ἂν μᾶλλον ἢ πόσου καὶ
πῶς ἐλαχίστου. ἀναγκαῖον δὴ καὶ ἐλευθέριον τὸν μεγαλο- 10

22. τὰ δαπανηρὰ Muretus ‖ 23. γὰρ om. ΓΠ² † ‖ 26. ᾧ ⟨καὶ ὡς⟩? Susem. ‖ καὶ] ἢ? Muenscher ‖ 27. περὶ del. Turnebus (male) ‖ ἅ ΓOᵇ Ald. Ar. Bk. Rr., ἃ ⟨καὶ ὡς⟩ Thurotus ‖ 29. οὕτως Mᵇ, οὗτος c. c. Hᵃ Ar. ‖ 34. δ' ὑπὲρ] δὲ περὶ Π²Hᵃ Ald. Bk. Rr. ‖ 36. καὶ] χρὴ δ' ἀεὶ Imelmannus, ὡς vel ὥστε ci. Susem. ‖ ὥσπερ — b, 2. ἐστίν secl. Rr. ‖ 1122b, 1. καὶ om. Par. 1417 et fort. An. (male, cf. Teichmueller p. 81) ‖ 2. δὲ Ald. ‖ 4. καὶ] εἰ Lambinus ‖ εἰ πρέπον add. Rassovius ‖ 5. δεῖ Mᵇ Bk. Rr. ‖ 10. δὲ ΓHᵃ Ald. Hel. Ar.

(II)
πρεπῆ εἶναι· καὶ γὰρ ὁ ἐλευθέριος δαπανήσει ἃ δεῖ καὶ ὡς
δεῖ. ἐν τούτοις δὲ τὸ μέγα τοῦ μεγαλοπρεποῦς, οἷον μέγεθος
περὶ ταῦτα τῆς ἐλευθεριότητος ⟨λαβ-⟩ούσης, καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης
δαπάνης τὸ ἔργον ποιήσει μεγαλοπρεπέστερον. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ
ἀρετὴ κτήματος καὶ ἔργου. κτῆμα μὲν γὰρ τὸ πλείστου ἄξιον
τιμιώτατον, οἷον χρυσός, ἔργον δὲ τὸ μέγα καὶ καλόν. τοῦ
γὰρ τοιούτου ἡ θεωρία θαυμαστή, τὸ δὲ μεγαλοπρεπὲς θαυ-
μαστόν. καὶ ἔστιν ἔργου μεγαλοπρέπεια ἀρετὴ ἐν μεγέθει.
11 ἔστιν δὲ τῶν δαπανημάτων οἷα λέγομεν τὰ τίμια, οἷον τὰ
περὶ θεούς, ἀναθήματα καὶ κατασκευαὶ καὶ θυσίαι, ὁμοίως
δὲ καὶ ὅσα περὶ πᾶν τὸ δαιμόνιον, καὶ ὅσα πρὸς τὸ κοινὸν
εὐφιλοτίμητα ἐστίν, οἷον εἴ που χορηγεῖν οἴονται δεῖν λαμ-
12 πρῶς ἢ τριηραρχεῖν ἢ καὶ ἑστιᾶν τὴν πόλιν. ἐν ἅπασι δ',
ὥσπερ εἴρηται, καὶ πρὸς τὸν πράττοντα ἀναφέρεται τὸ τίς
ὢν καὶ τίνων ὑπαρχόντων· ἄξια γὰρ δεῖ τούτων εἶναι, καὶ
13 μὴ μόνον τῷ ἔργῳ ἀλλὰ καὶ τῷ ποιοῦντι πρέπειν. διὸ πέ-
νης μὲν οὐκ ἂν εἴη μεγαλοπρεπής (οὐ γὰρ ἔστιν ἀφ' ὧν
πολλὰ δαπανήσει πρεπόντως· ὁ δ' ἐπιχειρῶν ἠλίθιος· παρὰ
14 τὴν ἀξίαν γὰρ καὶ τὸ δέον, κατ' ἀρετὴν δὲ τὸ ὀρθῶς)· πρέ-
πει δὲ καὶ οἷς τοιαῦτα προϋπάρχει δι' αὐτῶν ἢ τῶν
προγόνων ἢ ὧν αὐτοῖς μέτεστι, καὶ τοῖς εὐγενέσι καὶ τοῖς
ἐνδόξοις καὶ ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα μέγεθος ἔχει

12. τὸ μέγα om. Hª, μέγα secl. Muenscher ‖ οἷον μέγεθος] ἄνευ μεγέθους Vermehrenus ‖ 13. ταυτὰ Hª et rc. Kᵇ, ταὐτὰ Bk. Rr. (Muensch. Verm.) † ‖ ⟨λαβ-⟩ούσης Rassovius, ⟨ἐχ-⟩ούσης Coraes ‖ 15. κτῆμα μὲν γὰρ] κτήματος μὲν γὰρ ἀρετὴ ΓO³ Par. 1417 An. Hel. et rc. Kᵇ, κτῆμα μὲν γὰρ ἀρετὴ Hª † ‖ καὶ post ἄξιον add. ΓHª Ald. Hel. Ar. et rc. Kᵇ ‖ 16. ἔργον Γ Hel. † ‖ 18. καὶ — μέγεθει om. Garvius ‖ μεγαλοπρέπεια post ἀρετὴ ΓΠ¹ Hel. Ar. Bk. Rr. (at cf. Zeller l. l. p. 638. n. 4), secl. Muretus, μεγαλοπρεποῦς ci. Gifanius ‖ ἀρετὴ om. Ald. ‖ 19. ἔστιν δὲ κ. τ. λ.] mutilatum esse hunc locum censet Rr., lacunam ante eum statuit Thurotus (nescio an recte) ‖ τὰ prius om. Mᵇ ‖ 20. τοὺς post περὶ add. Π²Hª ‖ 21. ὅσα ante περὶ om. Π¹ (suppl. mg. rc. Kᵇ) ‖ 30. τὰ ante τοιαῦτα add. Π² Ald. Bk. Rr. ‖ διὰ post ἢ add. Π² Ald. Bk. Rr.

(II)

καὶ ἀξίωμα. μάλιστα μὲν οὖν τοιοῦτος ὁ μεγαλοπρεπής, καὶ 15 ἐν τοῖς τοιούτοις δαπανήμασιν ἡ μεγαλοπρέπεια, ὥσπερ εἴρηται (μέγιστα γὰρ καὶ ἐντιμότατα)· τῶν δὲ ἰδίων ὅσα
1123a εἰσάπαξ γίνεται, οἷον γάμος καὶ εἴ τι τοιοῦτον, καὶ εἰ περί τι ἡ πᾶσα πόλις σπουδάζει ἢ οἱ ἐν ἀξιώματι, καὶ περὶ ξένων δὲ ὑποδοχὰς καὶ ἀποστολάς, καὶ δωρεὰς καὶ ἀντιδωρεάς. οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν δαπανηρὸς ὁ μεγαλοπρεπὴς ἀλλ' εἰς τὰ κοινά, τὰ δὲ δῶρα τοῖς ἀναθήμασιν ἔχει τι ὅμοιον.
μεγαλοπρεποῦς δὲ καὶ οἶκον κατασκευάσασθαι πρεπόντως 16
τῷ πλούτῳ (κόσμος γάρ τις καὶ οὗτος) καὶ περὶ ταῦτα μᾶλλον δαπανᾶν ὅσα πολυχρόνια τῶν ἔργων (κάλλιστα γὰρ ταῦτα) καὶ ἐν ἑκάστοις τὸ πρέπον. οὐ γὰρ ταὐτὰ ἁρ- 17
μόζει θεοῖς καὶ ἀνθρώποις, οὐδ' ἐν ἱερῷ καὶ τάφῳ. καὶ ἐπεὶ τῶν δαπανημάτων ἕκαστον μέγα ἐν τῷ γένει, καὶ μεγαλοπρεπέστατον μὲν τὸ ἐν μεγάλῳ μέγα, ἐνταῦθα δὲ τὸ ἐν τούτοις μέγα, καὶ διαφέρει τὸ ἐν τῷ ἔργῳ μέγα τοῦ ἐν τῷ 18
δαπανήματι (σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λήκυθος ἡ καλλίστη μεγαλοπρέπειαν ἔχει παιδικοῦ δώρου, ἡ δὲ τούτου τιμὴ μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον)· διὰ τοῦτό ἐστιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ἐν ᾧ ἂν ποιῇ 19
γένει, μεγαλοπρεπῶς ποιεῖν (τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐκ εὐυπέρβλητον), καὶ ἔχον κατ' ἀξίαν τοῦ δαπανήματος.

6 τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μεγαλοπρεπής, ὁ δ' ὑπερβάλλων 20
καὶ βάναυσος τῷ παρὰ τὸ δέον ἀναλίσκειν ὑπερβάλλει, ὥσπερ εἴρηται. ἐν γὰρ τοῖς μικροῖς τῶν δαπανημάτων πολλὰ ἀναλίσκει καὶ λαμπρύνεται παρὰ μέλος, οἷον ἐρανιστὰς γαμικῶς ἑστιῶν, καὶ κωμῳδοῖς χορηγῶν ἐν τῇ παρόδῳ πορφύραν εἰσφέρων, ὥσπερ οἱ Μεγαρεῖς. καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ποιήσει οὐ τοῦ καλοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον ἐπιδεικνύμενος, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα οἰόμενος θαυμάζεσθαι, καὶ οὗ μὲν δεῖ πολλὰ ἀνα-

34. τοῖς om. $H^a L^b O^b$ ‖ 1123a, 2. ἡ post πᾶσα $Π^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 3. καὶ ἀντιδωρέας om. $Π^1$ (suppl. mg. rc. K^b) † ‖ 4. αὑτὸν $Π^2$ ‖ 10. ἐπεὶ Felicianus, ἐπὶ Γ Π Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 14. ἡ καλλίστη post γὰρ add. $Π^1$, c. c. om. Hel. Ar. ‖ μεγαλοπρέπειαν post 15. ἔχει $Π^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 26. τὰ τοιαῦτα] ταῦτα $Π^2$ Ald. Hel. Bk. Rr.

(II)
21 λῶσαι, ὀλίγα δαπανῶν, οὗ δ' ὀλίγα, πολλά. ὁ δὲ μικρο-
πρεπὴς περὶ πάντα ἐλλείψει, καὶ τὰ μέγιστα ἀναλώσας ἐν
μικρῷ τὸ καλὸν ἀπολεῖ, καὶ ὅ τι ἂν ποιῇ μέλλων, καὶ
σκοπῶν πῶς ἂν ἐλάχιστον ἀναλώσαι, καὶ ταῦτα ὀδυρόμενος,
22 καὶ πάντα οἰόμενος μείζω ποιεῖν ἢ δεῖ. εἰσὶ μὲν οὖν αἱ ἕξεις
αὗται κακίαι, οὐ μὴν ὀνείδη γ' ἐπιφέρουσιν διὰ τὸ μήτε βλα-
βεραὶ τῷ πέλας εἶναι μήτε λίαν ἀσχήμονες.

III ἡ δὲ μεγαλοψυχία περὶ μεγάλα μὲν καὶ ἐκ τοῦ ὀνό- 7
2 ματος ἔοικεν εἶναι, περὶ ποῖα δ' ἐστὶν πρῶτον λάβωμεν. δια-
3 φέρει δ' οὐδὲν τὴν ἕξιν ἢ τὸν κατὰ τὴν ἕξιν σκοπεῖν. δοκεῖ 1123b
δὲ μεγαλόψυχος εἶναι ὁ μεγάλων αὑτὸν ἀξιῶν ἄξιος ὤν· ὁ
γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸ ποιῶν ἠλίθιος, τῶν δὲ κατ' ἀρετὴν
οὐδεὶς ἠλίθιος οὐδὲ ἀνόητος. μεγαλόψυχος μὲν οὖν ὁ εἰρημένος
4 (ὁ γὰρ μικρῶν ἄξιος καὶ τούτων ἀξιῶν ἑαυτὸν σώφρων, μεγα-
5 λόψυχος δὲ οὔ· ἐν μεγέθει γὰρ ἡ μεγαλοψυχία, ὥσπερ καὶ
τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δὲ ἀστεῖοι καὶ σύμ-
6 μετροι, καλοὶ δ' οὔ)· ὁ δὲ μεγάλων ἑαυτὸν ἀξιῶν ἀνάξιος ὢν
7 χαῦνος (ὁ δὲ μειζόνων ἢ ἄξιος οὐ πᾶς χαῦνος)· ὁ δ' ἐλαττόνων
ἢ ἄξιος μικρόψυχος, ἐάν τε μεγάλων ἐάν τε μετρίων, ἐάν
τε καὶ μικρῶν ἄξιος ὢν ἔτι ἐλαττόνων αὑτὸν ἀξιοῖ. καὶ
μάλιστα ἂν δόξειεν ὁ μεγάλων ἄξιος· τί γὰρ ἂν ἐποίει, εἰ
8 μὴ τοσούτων ἦν ἄξιος; ἔστιν δὴ ὁ μεγαλόψυχος τῷ μὲν με-
γέθει ἄκρος, τῷ δὲ ὡς δεῖ μέσος (τοῦ γὰρ κατ' ἀξίαν αὑτὸν
9 ἀξιοῖ)· οἱ δ' ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσιν. εἰ δὲ δὴ μεγά-
λων ἑαυτὸν ἀξιοῖ ἄξιος ὤν, καὶ μάλιστα τῶν μεγίστων, περὶ
10 ἓν μάλιστα ἂν εἴη. ἡ γὰρ ἀξία λέγεται πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀγαθά·
μέγιστον δὲ τοῦτ' ἂν θείημεν ὃ τοῖς θεοῖς ἀπονέμομεν, καὶ οὗ
μάλιστ' ἐφίενται οἱ ἐν ἀξιώματι, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς καλλίστοις
ἆθλον· τοιοῦτον δ' ἡ τιμή (μέγιστον γὰρ δὴ τοῦτο τῶν ἐκτὸς

33. τῶν HªKᵇ Ald. Hel. ‖ 1123b, 1. τὸ Lᵇ, τὰ rc. Kᵇ ‖ 5. γὰρ ΓΠ¹Lᵇ Hel., δὲ Mᵇ Ald. Ar. ‖ 8. αὑτὸν Π², αὐτὸν Ald. ‖ 11. καὶ post τε om. ΓMᵇ, ante 10. μετρίων habet Ald. ‖ ἑαυτὸν Π² Ald. ‖ 17. γὰρ Susem. secundum Rieckheri translationem, δ' ΓΠ Ald. Hel. Ar. Bk. Rr.

ἀγαθῶν)· περὶ τιμὰς δὴ καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόψυχός ἐστιν
ὡς δεῖ. καὶ ἄνευ δὲ λόγου φαίνονται οἱ μεγαλόψυχοι περὶ 11
τιμὴν εἶναι· τιμῆς γὰρ μάλιστα οἱ μεγάλοι ἀξιοῦσιν ἑαυτούς,
κατ' ἀξίαν δέ. ὁ δὲ μικρόψυχος ἐλλείπει καὶ πρὸς ἑαυτὸν 12
καὶ πρὸς τὸ τοῦ μεγαλοψύχου ἀξίωμα. ὁ δὲ χαῦνος πρὸς 13
ἑαυτὸν μὲν ὑπερβάλλει, οὐ μὴν τόν γε μεγαλόψυχον. ὁ 14
δὲ μεγαλόψυχος, εἴπερ τῶν μεγίστων ἄξιος, ἄριστος ἂν εἴη·
μείζονος γὰρ ἀεὶ ὁ βελτίων ἄξιος, καὶ μεγίστων ὁ ἄριστος.
τὸν ὡς ἀληθῶς ἄρα μεγαλόψυχον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. καὶ
δόξειεν δ' ⟨ἂν⟩ εἶναι μεγαλοψύχου τὸ ἐν ἑκάστῃ ἀρετῇ μέγα.
οὐδαμῶς τ' ἂν ἁρμόζοι μεγαλοψύχῳ φεύγειν παρασείσαντι, 15
οὐδ' ἀδικεῖν· τίνος γὰρ ἕνεκα πράξει αἰσχρὰ ᾧ γ' οὐδὲν μέγα;
καθ' ἕκαστα δ' ἐπισκοποῦντι πάμπαν γελοῖος φαίνοιτ' ἂν
ὁ μεγαλόψυχος μὴ ἀγαθὸς ὤν. οὐκ εἴη δ' ἂν οὐδὲ τιμῆς ἄξιος
φαῦλος ὤν· τῆς ἀρετῆς γὰρ ἆθλον ἡ τιμή, καὶ ἀπονέμεται
1124a τοῖς ἀγαθοῖς. ἔοικεν οὖν ἡ μεγαλοψυχία οἷον κόσμος τις 16
εἶναι τῶν ἀρετῶν· μείζους γὰρ αὐτὰς ποιεῖ, καὶ οὐ γίνε-
ται ἄνευ ἐκείνων. διὰ τοῦτο χαλεπὸν τῇ ἀληθείᾳ μεγαλό-
ψυχον εἶναι· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄνευ καλοκαγαθίας. μάλιστα 17
μὲν οὖν περὶ τιμὰς καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόψυχος ἐστίν, καὶ
ἐπὶ μὲν ταῖς μεγάλαις καὶ ὑπὸ τῶν σπουδαίων μετρίως
ἡσθήσεται, ὡς τῶν οἰκείων τυγχάνων ἢ καὶ ἐλαττόνων (ἀρε-
τῆς γὰρ παντελοῦς οὐκ ἂν γένοιτο ἀξία τιμή), οὐ μὴν ἀλλ'
ἀποδέξεταί γε τῷ μὴ ἔχειν αὐτοὺς μείζω αὐτῷ ἀπονέμειν·
τῆς δὲ παρὰ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ μικροῖς πάμπαν ὀλι-
γωρήσει (οὐ γὰρ τούτων ἄξιος), ὁμοίως δὲ καὶ ἀτιμίας (οὐ
γὰρ ἔσται δικαίως περὶ αὐτόν). μάλιστα μὲν οὖν ἐστίν, ὥσπερ 18
εἴρηται, ὁ μεγαλόψυχος περὶ τιμάς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ
πλοῦτον καὶ δυναστείαν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν

25. μεγάλου Π², μεγαλοψύχου c. c. Hel. Ar. ‖ 26. γε om. Π¹ ‖ 28. μείζονος — βελτίων] εἴπερ τῶν μεγίστων L^b † ‖ 30. δ' om. Π¹ ‖ ἂν add. Turnebus ‖ 32. ὥσ pr. K^b (crx. rc.) ‖ γ' om. Π² Ald. Bk. Rr. ‖ 1124a, 1. μὲν ante οὖν add. ΓΠ¹ Bk. Rr.

(III)
μετρίως ἕξει, ὅπως ἂν γίνηται, καὶ οὔτε εὐτυχῶν περιχαρὴς
ἔσται οὔτε ἀτυχῶν περίλυπος. οὐδὲ γὰρ περὶ τιμὴν οὕτως ἔχει
ὡς μέγιστον ὄν (αἱ γὰρ δυναστεῖαι καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τὴν
τιμήν ἐστιν αἱρετά· οἱ γοῦν ἔχοντες αὐτὰ τιμᾶσθαι δι' αὐτῶν
βούλονται)· ᾧ δὴ καὶ ἡ τιμὴ μικρόν ἐστιν, τούτῳ καὶ τὰ ἄλλα.
19 διὸ ὑπερόπται δοκοῦσιν εἶναι. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ εὐτυχήματα 8
συμβάλλεσθαι πρὸς μεγαλοψυχίαν. οἱ γὰρ εὐγενεῖς ἀξιοῦν-
ται τιμῆς καὶ οἱ δυναστεύοντες ἢ πλουτοῦντες· ἐν ὑπεροχῇ
γάρ, τὸ δ' ἀγαθῷ ὑπερέχον πᾶν ἐντιμότερον. διὸ καὶ τὰ
τοιαῦτα μεγαλοψυχοτέρους ποιεῖ· τιμῶνται γὰρ ὑπὸ τινῶν.
20 κατ' ἀλήθειαν δὲ ὁ ἀγαθὸς μόνος τιμητέος· ᾧ δ' ἄμφω
ὑπάρχει, μᾶλλον ἀξιοῦται τιμῆς. οἱ δ' ἄνευ ἀρετῆς τα
τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔχοντες οὔτε δικαίως ἑαυτοὺς μεγάλων ἀξιοῦ-
σιν οὔτε ὀρθῶς μεγαλόψυχοι λέγονται. ἄνευ γὰρ ἀρετῆς
21 παντελοῦς οὐκ ἔστι ταῦτα, ὑπερόπται δὲ καὶ ὑβρισταὶ καὶ
οἱ τὰ τοιαῦτα ἔχοντες ἀγαθὰ γίνονται. ἄνευ γὰρ ἀρετῆς οὐ
ῥᾴδιον φέρειν ἐμμελῶς τὰ εὐτυχήματα· οὐ δυνάμενοι δὲ
φέρειν καὶ οἰόμενοι τῶν ἄλλων ὑπερέχειν ἐκείνων μὲν κατα- 1124b
φρονοῦσιν, αὐτοὶ δ' ὅ τι ἂν τύχωσιν πράττουσιν. μιμοῦνται
γὰρ τὸν μεγαλόψυχον οὐχ ὅμοιοι ὄντες, τοῦτο δὲ δρῶσιν ἐν
οἷς δύνανται· τὰ μὲν οὖν κατ' ἀρετὴν οὐ πράττουσιν, καταφρο-
22 νοῦσι δὲ τῶν ἄλλων. ὁ μὲν γὰρ μεγαλόψυχος δικαίως κατα-
23 φρονεῖ (δοξάζει γὰρ ἀληθῶς), οἱ δὲ πολλοὶ τυχόντως. οὐκ
ἔστιν δὲ μικροκίνδυνος οὐδὲ φιλοκίνδυνος διὰ τὸ ὀλίγα τιμᾶν,

17. ὡς secl. Rr. ‖ 19. δὲ Γ L^b ‖ 20. καὶ post διὸ add. rc. K^b ‖ 22. οἱ post ἢ add. H^a L^b N^b O^b Ald. Bk. Rr. ‖ 25. τιμητός M^b et pr. K^b (crx. rc.), τιμητέος c. c. An. ‖ 29. καὶ post ὑβρισταὶ fort. recte om. codices Lambini, καὶ <κακοὶ> haud bene ci. v. d. ap. eundem ‖ 30. οἱ add. K^b ‖ ἀγαθοὶ O^b, κακὰ Par. 1417 Ald. et γρ. L^b, κακοὶ Γ, non vertit Ar., secl. idem v. d. ap. Lambinum (perperam) ‖ 1124b, 5. μὲν γὰρ K^b, δὲ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 6. ** οὐκ Rr. ‖ 7. μικροκίνδυνος] πυκνοκίνδυνος Π^2 H^a O^2 Ald. et pr. O^b (γρ. μικροκίνδυνος mg. O^b) † ‖ φιλοκίνδυνος] πυκνοκίνδυνος Hel. (id quod perspexit Micheletus) Ar.

(III)

μεγαλοκίνδυνος δέ, καὶ ὅταν κινδυνεύῃ, ἀφειδὴς τοῦ βίου ὡς
οὐκ ἄξιον ὂν πάντως ζῆν. καὶ οἷος εὖ ποιεῖν, εὐεργετούμενος 24
δὲ αἰσχύνεται· τὸ μὲν γὰρ ὑπερέχοντος, τὸ δ' ὑπερεχο-
μένου. καὶ ἀντευεργετικὸς πλειόνων· οὕτω γὰρ προσοφλήσει
ὁ ὑπάρξας καὶ ἔσται εὖ πεπονθώς. δοκοῦσι δὲ καὶ μνημο- 25
νεύειν οὓς ἂν ποιήσωσιν εὖ, ⟨ὑφ'⟩ ὧν δ' ἂν πάθωσιν οὔ·
ἐλάττων γὰρ ὁ παθὼν εὖ τοῦ ποιήσαντος, βούλεται δὲ ὑπερέχειν.
καὶ τὰ μὲν ἡδέως ἀκούει, τὰ δ' ἀηδῶς· διὸ καὶ τὴν Θέτιν οὐ
λέγειν τὰς εὐεργεσίας τῷ Διί· οὐδ' οἱ Λάκωνες πρὸς τοὺς
Ἀθηναίους, ἀλλ' ἃ πεπόνθεσαν εὖ. μεγαλοψύχου δὲ καὶ τὸ 26
μηδενὸς δεῖσθαι ἢ μόγις, ὑπηρετεῖν δὲ προθύμως, καὶ πρὸς
μὲν τοὺς ἐν ἀξιώματι καὶ εὐτυχίαις μέγαν εἶναι, πρὸς δὲ
τοὺς μέσους μέτριον· τῶν μὲν γὰρ ὑπερέχειν χαλεπὸν καὶ
σεμνόν, τῶν δὲ ῥᾴδιον, καὶ ἐπ' ἐκείνοις μὲν σεμνύνεσθαι οὐκ
ἀγεννές, ἐν δὲ τοῖς ταπεινοῖς φορτικόν, ὥσπερ εἰς τοὺς ἀσθε-
νεῖς ἰσχυρίζεσθαι. καὶ εἰς τὰ ἔντιμα μὴ ἰέναι, ἢ οὗ πρω- 27
τεύουσιν ἄλλοι· καὶ ἀργὸν εἶναι καὶ μελλητὴν ἀλλ' ἢ ὅπου
τιμὴ μεγάλη ἢ ἔργον, καὶ ὀλίγων μὲν πρακτικόν, μεγάλων
δὲ καὶ ὀνομαστῶν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ φανερόμισον εἶναι καὶ 28
φανερόφιλον· τὸ γὰρ λανθάνειν φοβουμένου. καὶ μέλειν
τῆς ἀληθείας μᾶλλον ἢ τῆς δόξης, καὶ λέγειν καὶ πράτ-
τειν φανερῶς· παρρησιαστὴς γὰρ διὰ τὸ καταφρονεῖν. διὸ

8. ἀφειδήσει Π^{2}H^a An. et γρ. mg. O^b, ἀφειδεῖ O^2 et corr. O^1 ‖ 13. ὑφ' add. Muenscher ‖ 14. εὖ post τοῦ Π^2 ‖ 17. ἐπεπόνθεσαν H^{a}N^b, ἐπεπόνθεισαν L^b An., πεπόνθασιν ΓK^b ‖ 21. ἐπ' Π^{1}O$^{1.3}$, ἐν Π^{2}H^{a}N^{b}O^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 24. μελλητὴν Γ Hel. Ar. (?), μελλήτην K^b, μελητὴν Π^{2}H^{a}O^b An., μελητήν Ald. ‖ 27. καὶ μέλλειν N^{b}O^b, ἀμελεῖν pr. K^b (crx. rc.), ἀμέλει Ald. † ‖ 29. παρρησιαστὴς — 30. ἀληθευτικός γρ. Par. 1856, παρρησιαστικὸς γὰρ διὸ καταφρονητικὸς δέ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικός pr. 1856, καταφρονητικοῦ γάρ. παρρησιαστοῦ γάρ. διὸ παρρησιαστικὸς δὲ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι καὶ ἀληθευτικός pr. K^b, παρρησιαστὴς γὰρ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι, καταφρονητικὸς δὲ διὸ (διὰ τὸ Γ) παρρησιαστικός, παρρησιαστικὸς δὲ διὸ (διὰ τὸ Γ) καταφρονητικὸς καὶ ἀληθευτικὸς Γ et rc. K^b (partim in mg., partim in textu), καταφρονητικὸς γὰρ διὸ κατα-

(III)
καὶ ἀληθευτικός, πλὴν ὅσα μὴ δι' εἰρωνείαν· εἴρωνα δὲ
29 πρὸς τοὺς πολλούς. καὶ πρὸς ἄλλον μὴ δύνασθαι ζῆν
ἀλλ' ἢ φίλον· δουλικὸν γάρ, διὸ καὶ πάντες οἱ κόλα- 1125a
30 κες θητικοὶ καὶ οἱ ταπεινοὶ κόλακες. οὐδὲ θαυμαστικός·
οὐδὲν γὰρ μέγα αὐτῷ ἐστίν. οὐδὲ μνησίκακος· οὐ γὰρ
μεγαλοψύχου τὸ ἀπομνημονεύειν, ἄλλως τε καὶ κακά, ἀλλὰ
31 μᾶλλον παρορᾶν. οὐδ' ἀνθρωπολόγος· οὔτε γὰρ περὶ αὑ-
τοῦ ἐρεῖ οὔτε περὶ ἑτέρου· οὔτε γὰρ ἵνα ἐπαινῆται μέλει
αὐτῷ οὔθ' ὅπως οἱ ἄλλοι ψέγωνται, οὐδ' αὖ ἐπαινετικός
ἐστιν· διόπερ οὐδὲ κακολόγος, οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν, εἰ μὴ δι'
32 ὕβριν. καὶ περὶ ἀναγκαίων ἢ μικρῶν ἥκιστα ὀλοφυρτικὸς
καὶ δεητικός· σπουδάζοντος γὰρ οὕτως ἔχειν περὶ ταῦτα.
33 καὶ οἷος κεκτῆσθαι μᾶλλον τὰ καλὰ καὶ ἄκαρπα τῶν
43 καρπίμων καὶ ὠφελίμων· αὐτάρκους γὰρ μᾶλλον. καὶ κί-
νησις δὲ βραδεῖα τοῦ μεγαλοψύχου δοκεῖ εἶναι, καὶ φωνὴ
βαρεῖα, καὶ λέξις στάσιμος· οὐ γὰρ σπευστικὸς ὁ περὶ ὀλίγα
σπουδάζων, οὐδὲ σύντονος ὁ μηδὲν μέγα οἰόμενος· ἡ δ' ὀξυ-
φωνία καὶ ἡ ταχυτὴς διὰ τούτων.
35 τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μεγαλόψυχος, ὁ δ' ἐλλείπων μι- 9
κρόψυχος, ὁ δ' ὑπερβάλλων χαῦνος. οὐ κακοὶ μὲν οὖν δοκοῦσιν
εἶναι οὐδ' οὗτοι (οὐ γὰρ κακοποιοί εἰσιν), ἡμαρτημένοι δέ. ὁ
μὲν γὰρ μικρόψυχος ἄξιος ὢν ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀποστερεῖ ὧν

φρονητικὸς καὶ ἀληθευτικὸς pr. Hᵃ, καταφρονητικὸς γὰρ παρρησιαστικὸς διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι καὶ ἀληθευτικὸς rc. Hᵃ, παρρησιαστικός γάρ. διὸ (καὶ add. Mᵇ) καταφρονητικός. καταφρονητικὸς δέ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικός Π², καταφρονητικὸς γάρ· διὸ παρρησιαστικός. παρρησιαστικὸς δέ· διὸ καταφρονητικὸς καὶ ἀληθευτικός Ar., καταφρονητικοῦ γάρ· διὸ παρρησιαστικός. (καὶ add. Nᵇ) παρρησιαστικοῦ δέ. διὸ καταφρονητικὸς καὶ (καὶ om. Nᵇ) ἀληθευτικός NᵇOᵇ Ald., qua in lectione παρρησιαστικοῦ δέ. διὸ καταφρονητικὸς καὶ secl. Coraes, similiterque καταφρονητικὸς γάρ. διὸ καὶ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικός, ut videtur, Hel. ‖ 30. εἴρωνα Nᵇ, εἰρωνεία cet. Ar., εἴρων? Susem. ‖ 1125a, 1. πρὸς post ἢ add. Π² Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 3. οὐ] οὐδὲ Π² † ‖ 16. τούτων] τουτέστι ταῦτα An., ταῦτα codices Lambini.

(III)
ἄξιος ἐστίν, καὶ ἔοικεν κακὸν ἔχειν τι ἐκ τοῦ μὴ ἀξιοῦν ἑαυτὸν
τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀγνοεῖν δὲ ἑαυτόν· ὠρέγετο γὰρ ἂν ὧν ἄξιος
ἦν, ἀγαθῶν γε ὄντων. οὐ μὴν ἠλίθιοί γε οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσιν
εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ὀκνηροί. ἡ τοιαύτη δὲ δόξα δοκεῖ καὶ χείρους
ποιεῖν· ἕκαστοι γὰρ ἐφίενται τῶν κατ' ἀξίαν, ἀφίστανται δὲ καὶ
τῶν πράξεων τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὡς ἀνά-
ξιοι ὄντες, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν. οἱ δὲ χαῦνοι 36
ἠλίθιοι καὶ ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντες, καὶ ταῦτ' ἐπιφανῶς (ὡς γὰρ
ἄξιοι ὄντες τοῖς ἐντίμοις ἐπιχειροῦσιν, εἶτα ἐξελέγχονται),
καὶ ἐσθῆτι κοσμοῦνται καὶ σχήματι καὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ
βούλονται τὰ εὐτυχήματα φανερὰ εἶναι αὑτῶν, καὶ λέγουσι
περὶ αὑτῶν ὡς διὰ τούτων τιμηθησόμενοι. ἀντιτίθεται δὲ τῇ 37
μεγαλοψυχίᾳ ἡ μικροψυχία μᾶλλον τῆς χαυνότητος· καὶ γὰρ
γίνεται μᾶλλον καὶ χεῖρον ἐστίν.
10 ἡ μὲν οὖν μεγαλοψυχία περὶ τιμήν ἐστιν μεγάλην, 38
1125b ὥσπερ εἴρηται· ἔοικεν δὲ καὶ περὶ ταύτην εἶναι ἀρετή τις, [καθά- IV
περ ἐν τοῖς πρώτοις ἐλέχθη,] ἣ δόξειεν ἂν παραπλησίως ἔχειν
πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν ὥσπερ καὶ ἡ ἐλευθεριότης πρὸς τὴν
μεγαλοπρέπειαν. ἄμφω γὰρ αὗται τοῦ μὲν μεγάλου ἀφεστᾶσιν,
περὶ δὲ τὰ μέτρια καὶ μικρὰ διατιθέασιν ἡμᾶς ὡς δεῖ.
ὥσπερ δ' ἐν λήψει καὶ δόσει χρημάτων μεσότης ἔστιν καὶ 2
ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις, οὕτω καὶ ἐν τιμῆς ὀρέξει τὸ μᾶλ-
λον ἢ δεῖ καὶ ἧττον, καὶ τὸ ὅθεν δεῖ καὶ ὡς δεῖ. τόν τε 3
γὰρ φιλότιμον ψέγομεν ὡς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ὅθεν οὐ
δεῖ τῆς τιμῆς ἐφιέμενον, τόν τε ἀφιλότιμον ὡς οὐδ' ἐπὶ τοῖς
καλοῖς προαιρούμενον τιμᾶσθαι. ἔστι δ' ὅτε τὸν φιλότιμον 4

21. ἄξιος post ἐστιν $Π^2$ ‖ 23. οἱ τοιοῦτοι $ΓΠ^1$ An. Hel., οὗτοι M^b Ald. et post δοκοῦσιν L^b ‖ 24. ὀκνηροί $ΓΠ^1O^2$ Ald., νοεροί $Π^2$ An. et pr. O^3, νωθροὶ O^1 Hel. et mg. O^3, *morosi* Ar. ‖ 28. τοῦτ' Rr. ‖ 32. αὐτῶν K^b Ald. Hel. Ar., αὑτῶν $ΓL^b$ Bk. Rr. ‖ 35. ἡ — b, 1. εἴρηται secl. Rr. ‖ 1125b, 1. ταύτην] τιμὴν Rr. (nescio an recte) ‖ καθάπερ — 2. ἐλέχθη secl. Monro: v. quae adnotavi ad 1107a, 28 ‖ 5. τὰ post καὶ add. $Π^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ ἡμᾶς om. H^a, secl. Rr. † ‖ 7. τε om. $Π^2$ ‖ 9. καὶ post ὡς om. $Π^1H^aN^b$ ‖ 11. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸν M^b Ar., ἔτι δὲ τὸν K^b.

ἐπαινοῦμεν ὡς ἀνδρώδη καὶ φιλόκαλον, τὸν δ' ἀφιλότιμον ὡς μέτριον καὶ σώφρονα[, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις εἴπομεν]. δῆλον δ' ὅτι πλεοναχῶς τοῦ φιλοτοιούτου λεγομένου οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ φέρομεν ἀεὶ τὸν φιλότιμον, ἀλλ' ἐπαινοῦντες μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοί, ψέγοντες δὲ ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ. ἀνωνύμου δὲ οὔσης τῆς μεσότητος, ὡς ἐρήμης ἔοικεν ἀμφισβητεῖν τὰ ἄκρα. ἐν οἷς δ' ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ
5 ἔλλειψις, καὶ τὸ μέσον· ὀρέγονται δὲ τῆς τιμῆς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἧττον· ἔστιν δὴ καὶ ὡς δεῖ· ἐπαινεῖται δ' οὖν καὶ ἡ ἕξις αὕτη, μεσότης οὖσα περὶ τιμὴν ἀνώνυμος. φαίνεται δὲ πρὸς μὲν τὴν φιλοτιμίαν ἀφιλοτιμία, πρὸς δὲ τὴν ἀφιλοτιμίαν
6 φιλοτιμία, πρὸς ἀμφότερα δὲ ἀμφότερα πώς. ἔοικεν δὲ τοῦτ' εἶναι καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἀντικεῖσθαι δὲ ἐνταῦθα οἱ ἄκροι φαίνονται διὰ τὸ μὴ ὠνομάσθαι τὸν μέσον.

V πραότης δ' ἐστὶ μὲν μεσότης περὶ ὀργάς, ἀνωνύμου δ' 11
ὄντος τοῦ μέσου, σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἄκρων, ἐπὶ τὸ μέσον τὴν πραότητα φέρομεν, πρὸς τὴν ἔλλειψιν ἀποκλίνουσαν,
2 ἀνώνυμον οὖσαν. ἡ δ' ὑπερβολὴ ὀργιλότης τις λέγοιτ' ἄν. τὸ μὲν γὰρ πάθος ἐστὶν ὀργή, τὰ δ' ἐμποιοῦντα πολλὰ καὶ
3 διαφέροντα. ὁ μὲν οὖν ἐφ' οἷς δεῖ καὶ οἷς δεῖ ὀργιζόμενος, ἔτι δὲ ὡς δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὅσον χρόνον, ἐπαινεῖται, πρᾶος δὴ οὗτος ἂν εἴη, εἴπερ ἡ πραότης ἐπαινεῖται (βούλεται γὰρ ὁ πρᾶος ἀτάραχος εἶναι καὶ μὴ ἄγεσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους, ἀλλ' ὡς ἂν ὁ λόγος τάξῃ, οὕτως καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπὶ
4 τοσοῦτον χρόνον χαλεπαίνειν· ἁμαρτάνειν δὲ δοκεῖ μᾶλλον 1126a
ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν· οὐ γὰρ τιμωρητικὸς ὁ πρᾶος, ἀλλὰ μᾶλ-

13. ὥσπερ — εἴπομεν secl. Monro: v. quae adnotavimus ad 1107a, 28 ‖ 15. φέρομεν ἀεὶ ΓΠ¹HᵃNᵇ, ἀεὶ φέρομεν Π² Ald. Bk. ‖ 19. τῆς om. Π²HᵃNᵇ Ald. Bk. Rr. ‖ 20. ἤδη Nᵇ, δ' ἤδη Hᵃ, δ' ὅτε Mᵇ Par. 1417 Bk., δὲ Γ(?), δὴ c. c. An. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ δ' οὖν Π¹, γ' οὖν Nᵇ, γοῦν Hᵃ Ald. Bk. Rr. (fors. recte), οὖν ΓLᵇ Ar., μὲν MᵇQ ‖ καὶ om. ΓΠ¹HᵃNᵇ Ald. Ar. Bk. Rr., add. Π²Q ‖ 25. τὸν] τὸ Π² ‖ 26. μὲν om. Π² Ald. ‖ 27. τὸ] τῶν pr. Hᵃ, τὸν Victorius Bk. Rr. ‖ 32. καὶ ante ὡς add. Π² Bk. Rr.

(V)
λον συγγνωμονικός)· ἡ δ' ἔλλειψις, εἴτε ἀοργησία τίς ἐστιν 5
εἴθ' ὅ τι δή ποτε, ψέγεται (οἱ γὰρ μὴ ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς
δεῖ ἠλίθιοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ οἱ μὴ ὡς δεῖ μηδ' ὅτε μηδ'
οἷς δεῖ· δοκεῖ γὰρ οὐκ αἰσθάνεσθαι οὐδὲ λυπεῖσθαι, μὴ ὀργι- 6
ζόμενός τε οὐκ εἶναι ἀμυντικός, τὸ δὲ προπηλακιζόμενον
ἀνέχεσθαι καὶ τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀνδραποδῶδες)· ἡ δ' 7
ὑπερβολὴ κατὰ πάντα μὲν γίνεται (καὶ γὰρ οἷς οὐ δεῖ,
καὶ ἐφ' οἷς οὐ δεῖ, καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ θᾶττον, καὶ πλείω
χρόνον), οὐ μὴν ἅπαντά γε τῷ αὐτῷ ὑπάρχει. οὐ γὰρ ἂν
δύναιτο εἶναι. τὸ γὰρ κακὸν καὶ ἑαυτὸ ἀπόλλυσιν, κἂν ὁλό-
κληρον ᾖ, ἀφόρητον γίνεται. οἱ μὲν οὖν ὀργίλοι ταχέως μὲν 8
ὀργίζονται καὶ οἷς οὐ δεῖ καὶ ἐφ' οἷς οὐ δεῖ καὶ μᾶλλον ἢ
δεῖ, παύονται δὲ ταχέως· ὃ καὶ βέλτιστον ἔχουσιν. συμ-
βαίνει δ' αὐτοῖς τοῦτο, ὅτι οὐ κατέχουσι τὴν ὀργὴν ἀλλ'
ἀνταποδιδόασιν ᾗ φανεροί εἰσιν διὰ τὴν ὀξύτητα, εἶτα ἀπο-
παύονται. ὑπερβολῇ δ' εἰσὶν οἱ ἀκρόχολοι ὀξεῖς καὶ πρὸς 9
πᾶν ὀργίλοι καὶ ἐπὶ παντί· ὅθεν καὶ τοὔνομα. οἱ δὲ πικροὶ 10
δυσδιάλυτοι, καὶ πολὺν χρόνον ὀργίζονται· κατέχουσι γὰρ
τὸν θυμόν. παῦλα δὲ γίνεται ὅταν ἀνταποδιδῷ· ἡ γὰρ
τιμωρία παύει τῆς ὀργῆς, ἡδονὴν ἀντὶ τῆς λύπης ἐμποιοῦσα.
τούτου δὲ μὴ γινομένου τὸ βάρος ἔχουσιν· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἐπι-
φανὲς εἶναι οὐδὲ συμπείθει αὐτοὺς οὐδείς, ἐν αὐτῷ δὲ πέψαι
τὴν ὀργὴν χρόνου δεῖ. εἰσὶ δ' οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς ὀχληρότατοι
καὶ τοῖς μάλιστα φίλοις. χαλεποὺς δὲ λέγομεν τοὺς ἐφ' οἷς 11
τε μὴ δεῖ χαλεπαίνοντας καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ πλείω χρό-
νον, καὶ μὴ διαλλαττομένους ἄνευ τιμωρίας ἢ κολάσεως.
τῇ πραότητι δὲ μᾶλλον τὴν ὑπερβολὴν ἀντιτίθεμεν· καὶ 12

1126a, 3. ἀνοργησία H^{a}K^{b}N^{b}, ἀοργισία M^{b} ‖ 5. οἱ μὴ] μὴ K^{b}, μηδ' ci. Rr. ‖ 10. ἢ post θᾶττον add. Π^{1} † ‖ 12. καὶ ⟨καθ'⟩ ἑαυτὸ Ald., καθ' αὑτὸ Zwinger ‖ 17. ἀποδιδόασιν Π^{1} ‖ 20. ὀργῖλοι K^{b}, ὀργίλοι O^{b}, ὀργιζόμενοι An., ὀργίζονται c. c. Hel. Ar. ‖ 21. ἀποδιδῶ M^{b}O^{b}, ἀνταποδιδῶσιν Γ Ald. ‖ 28. ἢ καὶ K^{b}N^{b} Ald., καὶ O^{3} An. et corr. Par. 1417, ἢ c. c. Ar. et v. l. ap. An.

(V)
γὰρ μᾶλλον γίνεται (ἀνθρωπικώτερον γὰρ τὸ τιμωρεῖσθαι),
13 καὶ πρὸς τὸ συμβιοῦν οἱ χαλεποὶ χείρους. ‖ ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς
πρότερον εἴρηται, καὶ ἐκ τῶν λεγομένων δῆλον· οὐ γὰρ ῥᾴ-
διον διορίσαι τὸ πῶς καὶ τίσιν καὶ ἐπὶ ποίοις καὶ πόσον
χρόνον ὀργιστέον, καὶ τὸ μέχρι τίνος ὀρθῶς ποιεῖ τις ἢ ἁμαρ-
τάνει. ὁ μὲν γὰρ μικρὸν παρεκβαίνων οὐ ψέγεται, οὔτ' ἐπὶ
τὸ μᾶλλον οὔτ' ἐπὶ τὸ ἧττον· ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς ἐλλείποντας
ἐπαινοῦμεν καὶ πράους φαμέν, καὶ τοὺς χαλεπαίνοντας ἀν-
δρώδεις ὡς δυναμένους ἄρχειν. ὁ δὴ πόσον καὶ πῶς παρεκ-
βαίνων ψεκτός, οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ ἀποδοῦναι· ἐν γὰρ τοῖς
14 καθ' ἕκαστα καὶ τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. ἀλλὰ τό γε τοσοῦτον
δῆλον, ὅτι ἡ μὲν μέση ἕξις ἐπαινετή, καθ' ἣν οἷς δεῖ ὀργι-
ζόμεθα καὶ ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα,
αἱ δ' ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις ψεκταί, καὶ ἐπὶ μικρὸν μὲν
γινόμεναι ἠρέμα, ἐπὶ πλέον δὲ μᾶλλον, ἐπὶ πολὺ δὲ σφό-
δρα. δῆλον οὖν ὅτι τῆς μέσης ἕξεως ἀνθεκτέον. ‖
15 αἱ μὲν οὖν περὶ τὴν ὀργὴν ἕξεις εἰρήσθωσαν· ἐν 12
VI δὲ ταῖς ὁμιλίαις καὶ τῷ συζῆν καὶ λόγων καὶ πραγμάτων 11
κοινωνεῖν οἱ μὲν ἄρεσκοι δοκοῦσιν εἶναι, οἱ πάντα πρὸς
ἡδονὴν ἐπαινοῦντες καὶ οὐθὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλ' οἰόμενοι
2 δεῖν ἄλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας τού-
τοις πρὸς πάντα ἀντιτείνοντες καὶ τοῦ λυπεῖν οὐδ' ὁτιοῦν φρον-
3 τίζοντες δύσκολοι καὶ δυσέριδες καλοῦνται. ὅτι μὲν οὖν αἱ
εἰρημέναι ἕξεις ψεκταί εἰσιν, οὐκ ἄδηλον, καὶ ὅτι ἡ μέση
τούτων ἐπαινετή, καθ' ἣν ἀποδέξεται ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ,
4 ὁμοίως δὲ καὶ δυσχερανεῖ· ὄνομα δὲ οὐκ ἀποδέδοται αὐτῇ

30. τὸ] μᾶλλον τὸ $H^a N^b$, τὸ μᾶλλον Ald., τὸ μᾶλλον aut μᾶλλον τὸ Γ Ar. ‖ 31. ὃ — b, 9. ἀνθεκτέον paene eisdem verbis, id quod recte monuit Rassovius, repetunt quae iam dicta sunt illo loco, qui verbis ἐν τοῖς πρότερον citatur, 1109b, 14—26: num eam ob causam ab ipso Aristotele abiudicanda sint, in medio relinquo ‖ 36. δὲ καὶ M^b, γὰρ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 1126b, 4. ἕκαστα, καὶ ⟨ἐν⟩ Rr. ‖ τοσοῦτον K^b, τοιοῦτον c. c. $H^a N^b$ ‖ 15. ἀντιτυποῦντες $H^a N^b$ ‖ 19. αὐτῇ τι οὐκ ἀποδέδοται L^b, οὐκ ἀποδίδοται αὐτῇ τι Γ $H^a N^b$ Ald.

(VI)
τι, ἔοικεν δὲ μάλιστα φιλίᾳ. τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν
μέσην ἕξιν οἷον βουλόμεθα λέγειν τὸν ἐπιεικῆ φίλον, τὸ
στέργειν προσλαβόντα. διαφέρει δὲ τῆς φιλίας, ὅτι ἄνευ 5
πάθους ἐστὶν καὶ τοῦ στέργειν οἷς ὁμιλεῖ· οὐ γὰρ τῷ φιλεῖν ἢ
ἐχθαίρειν ἀποδέχεται ἕκαστα ὡς δεῖ, ἀλλὰ τῷ τοιοῦτος
εἶναι. ὁμοίως γὰρ πρὸς ἀγνῶτας καὶ γνωρίμους καὶ συνήθεις
καὶ ἀσυνήθεις αὐτὸ ποιήσει, πλὴν καὶ ἐν ἑκάστοις ὡς ἁρμό-
ζει· οὐ γὰρ ὁμοίως προσήκει συνήθων καὶ ὀθνείων φροντίζειν,
οὐδ᾽ αὖ λυπεῖν. καθόλου μὲν οὖν εἴρηται ὅτι ὡς δεῖ ὁμιλήσει, 6
ἀναφέρων δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον στοχάσεται
τοῦ ἢ λυπεῖν ἢ συνηδύνειν. ἔοικε μὲν γὰρ περὶ ἡδονὰς καὶ 7
λύπας εἶναι τὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις γινομένας, τούτων δ᾽ ὅσας
μὲν αὐτῷ ἐστιν μὴ καλὸν ἢ βλαβερὸν συνηδύνειν, δυσχερα-
νεῖ, καὶ προαιρήσεται λυπεῖν. κἂν τῷ ποιοῦντι δ᾽ ἀσχημο-
σύνην φέρῃ, καὶ ταύτην μὴ μικράν, ἢ βλάβην, ἡ δ᾽ ἐναν-
τίωσις μικρὰν λύπην, οὐκ ἀποδέξεται ἀλλὰ δυσχερανεῖ.
διαφερόντως δὲ ὁμιλήσει τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ τοῖς τυχοῦσι, 8
καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον γνωρίμοις, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς
ἄλλας διαφοράς, ἑκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον, καὶ καθ᾽
αὑτὸ μὲν αἱρούμενος τὸ συνηδύνειν, λυπεῖν δὲ εὐλαβούμενος,
τοῖς δὲ ἀποβαίνουσιν, ἐὰν ᾖ μείζω, συνεπόμενος, λέγω δὲ
τῷ καλῷ καὶ τῷ συμφέροντι. καὶ ἡδονῆς δ᾽ ἕνεκα τῆς
εἰσαῦθις μεγάλης μικρὰ λυπήσει.
ὁ μὲν οὖν μέσος τοιοῦτος ἐστίν, οὐκ ὠνόμασται δέ· τοῦ δὲ 9
συνηδύνοντος ὁ μὲν τοῦ ἡδὺς εἶναι στοχαζόμενος μὴ δι᾽ ἄλλο τι
ἄρεσκος, ὁ δὲ ὅπως ὠφέλειά τις αὐτῷ γίνηται εἰς χρήματα
καὶ ὅσα διὰ χρημάτων, κόλαξ· ὁ δὲ πᾶσιν δυσχεραίνων εἴρηται

20. ἐστιν οἷον βουλόμεθα λέγειν τὸν κατὰ τὴν μέσην ἕξιν ὁ ἐπιεικὴς φίλος Thurotus ‖ 22. προσλαβών Thurotus ‖ 24. ἐχθαίρειν K^b Hel., ἐχθαίνειν M^b, ἐχθραίνειν cet. ‖ 26. καὶ ἀσυνήθεις om. K^b, secl. Rr. † ‖ 30. ἢ λυπεῖν Imelmannus, μὴ λυπεῖν ΓΠ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ συνήδειν $K^b L^b$ ‖ 33. δ᾽] δὴ Scaliger ‖ 1127a, 3. δὲ] τε? Susem. ‖ 8. διά τι ἄλλο $Γ Π^1 H^a N^b$ Ald. (fors. recte) ‖ 9. ὠφέλεια post τις $Π^1$ (fors. recte).

(VI)
ὅτι δύσκολος καὶ δύσερις. ἀντικεῖσθαι δὲ φαίνεται τὰ ἄκρα ἑαυτοῖς διὰ τὸ ἀνώνυμον εἶναι τὸ μέσον.

VII περὶ τὰ αὐτὰ δὲ σχεδόν ἐστι καὶ ἡ τῆς ἀλαζονείας ⟨καὶ τῆς εἰρωνείας⟩ μεσότης· ἀνώνυμος δὲ καὶ αὕτη. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ἐπελθεῖν· μᾶλλόν τε γὰρ ἂν εἰδείημεν τὰ περὶ τὸ ἦθος, καθ' ἕκαστον διελθόντες, καὶ μεσότητας εἶναι τὰς ἀρετὰς πιστεύσαιμεν ἄν, ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχον συνιδόντες. ‖ ἐν δὴ τῷ συζῆν οἱ μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμιλοῦντες εἴρηνται, περὶ δὲ τῶν ἀληθευόντων τε καὶ ψευδομένων εἴπωμεν ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν καὶ τῷ προσποιήματι. ‖
2 δοκεῖ δὴ ὁ μὲν ἀλαζὼν προσποιητικὸς τῶν ἐνδόξων εἶναι καὶ μὴ
3 ὑπαρχόντων καὶ μειζόνων ἢ ὑπάρχει, ὁ δὲ εἴρων ἀνάπαλιν
4 ἀρνεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα ἢ ἐλάττω ποιεῖν, ὁ δὲ μέσος αὐθέκαστός τις ὢν ἀληθευτικὸς καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ, τα ὑπάρχοντα ὁμολογῶν εἶναι περὶ αὑτόν, καὶ οὔτε μείζω οὔτε
5 ἐλάττω. ἔστιν δὲ τούτων ἕκαστα καὶ ἕνεκά τινος ποιεῖν καὶ μηδενός. ἕκαστος δὲ οἷος ἔστιν, τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει
6 καὶ οὕτω ζῇ, ἐὰν μή τινος ἕνεκα πράττῃ. καθ' αὑτὸ δὲ τὸ μὲν ψεῦδος φαῦλον καὶ ψεκτόν, τὸ δ' ἀληθὲς καλὸν καὶ ἐπαινετόν. οὕτω δὲ καὶ ὁ μὲν ἀληθευτικὸς μέσος ὢν ἐπαινετός, οἱ δὲ ψευδόμενοι ἀμφότεροι μὲν ψεκτοί, μᾶλλον δὲ ὁ ἀλαζών. περὶ ἑκατέρου δ' εἴπωμεν, πρότερον δὲ περὶ τοῦ ἀλη-
7 θευτικοῦ. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἀληθεύοντος λέγομεν, οὐδ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει (ἄλλης γὰρ ἂν εἴη ταῦτα ἀρετῆς), ἀλλ' ἐν οἷς μηδενὸς τοιούτου δια- 1127b φέροντος καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν βίῳ ἀληθεύει τῷ τὴν ἕξιν
8 τοιοῦτος εἶναι. δόξειε δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐπιεικὴς εἶναι. ὁ γὰρ

14. καὶ τῆς εἰρωνείας add. Imelmannus (lacunae signum etiam Rr.) ‖ αὐτὴ ΓΠ[1] Bk. ‖ 16. ἕκαστα Π[2] ‖ 18. ἐν — 20. προσποιήματι = 13. περὶ — 17. συνιδόντες, id quod intellexit Imelmannus ‖ 20. καὶ post πράξεσι secl. Imelmannus ‖ 21. δὲ Π[2] Ald., γὰρ(?) Ar. ‖ 25. αὐτὸν ΓK[b] Ald. ‖ 27. πράττει καὶ λέγει Π[2] Ald. Ar., λέγει καὶ πράττει c. c. An. Hel. ‖ 32. τοῦ om. L[b]O[b].

(VII)
φιλαλήθης, καὶ ἐν οἷς μὴ διαφέρει ἀληθεύων, ἀληθεύσει
καὶ ἐν οἷς διαφέρει ἔτι μᾶλλον· ὡς γὰρ αἰσχρὸν τὸ ψεῦ-
δος εὐλαβήσεται, ὅ γε καὶ καθ' αὑτὸ ηὐλαβεῖτο· ὁ δὲ τοιοῦ-
τος ἐπαινετός. ἐπὶ τὸ ἔλαττον δὲ μᾶλλον τοῦ ἀληθοῦς ἀπο- 9
κλινεῖ· ἐμμελέστερον γὰρ φαίνεται διὰ τὸ ἐπαχθεῖς τὰς
ὑπερβολὰς εἶναι. ὁ δὲ μείζω τῶν ὑπαρχόντων προσποιού- 10
μενος μηδενὸς ἕνεκα φαύλῳ μὲν ἔοικεν (οὐ γὰρ ἂν ἔχαιρεν
τῷ ψεύδει), μάταιος δὲ φαίνεται μᾶλλον ἢ κακός· εἰ δ' 11
ἕνεκά τινος, ὁ μὲν δόξης ἢ τιμῆς οὐ λίαν ψεκτός, [ὡς ὁ
ἀλαζών,] ὁ δὲ ἀργυρίου, ἢ ὅσα εἰς ἀργύριον, ἀσχημονέστερος.
οὐκ ἐν τῇ δυνάμει δ' ἐστὶν ὁ ἀλαζών, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· 12
κατὰ τὴν ἕξιν γὰρ καὶ τῷ τοιόσδε εἶναι ἀλαζών ἐστιν[, ὥσπερ
καὶ ψεύστης ὃ μὲν τῷ ψεύδει αὐτῷ χαίρων, ὃ δὲ δόξης
ὀρεγόμενος ἢ κέρδους]. οἱ μὲν οὖν δόξης χάριν ἀλαζονευόμενοι 13
τὰ τοιαῦτα προσποιοῦνται ἐφ' οἷς ἔπαινος ἢ εὐδαιμονισμός,
οἱ δὲ κέρδους, ὧν καὶ ἀπόλαυσίς ἐστιν τοῖς πέλας καὶ ἃ δια-
λαθεῖν ἔστι μὴ ὄντα, οἷον μάντιν, σοφόν, ἰατρόν. διὰ τοῦτο
οἱ πλεῖστοι προσποιοῦνται τὰ τοιαῦτα καὶ ἀλαζονεύονται·
ἔστιν γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ εἰρημένα. οἱ δὲ εἴρωνες ἐπὶ τὸ ἔλατ- 14
τον λέγοντες χαριέστεροι μὲν τὰ ἤθη φαίνονται (οὐ γὰρ κέρ-

1127b, 5. ὡς] οὗ Π^2 † ‖ 6. αὑτὸν K^b, ἑαυτὸν $H^a N^b$, ἑαυτὸ Hel. ‖ εὐλαβεῖτο L^b et pr. K^b, εὐλαβεῖται corr.^{2} K^b ‖ 7. ἀποκλινεῖ Coraes, ἀποκλίνει ΓΠ Ar. Bk. Rr., ἀποκλίνοι Ald. ‖ 12. ὡς ὁ ἀλαζών secl. Rr. ‖ ὡς om. Hel. ‖ ὁ] γε Imelmannus, om. M^b (habet etiam Hel.) ‖ 14. οὐκ — 15. ἐστίν post 22. εἰρημένα tri. Imelmannus ‖ 15. ποιός $H^a M^b O^b$ † ‖ ὥσπερ — 17. κέρδους secl. Imelmannus, asteriscis circumscripsit Rr. ‖ 19. ὧν καὶ] ἢ δι' ὧν καὶ M^b, ὧν ηδεῖ pr. K^b, ὧν ἢ δεῖ corr.^{2} K^b, ὧν ἤδη ci. Rr. (nescio an recte) ‖ ἃ] δι' ἃ $H^a M^b$, om. K^b, id quod prob. Rr. † ‖ 20. ὄντων? Rr. ‖ οἷον — 22. εἰρημένα secl. Rr. ‖ 20. μάντιν σοφὸν ἰατρόν K^b, prb. Rr. in adn., μάντιν ἰατρὸν σοφόν vel μάντιν ἢ ἰατρὸν ἢ σοφόν An., μάντιν σοφὸν ἢ ἰατρόν Π^2 Bk. Rr. in textu, μάντιν ἢ ἰατρὸν σοφὸν O^b, ἰατρὸν ἢ μάντιν σοφὸν Γ$H^a N^b$ Ald. Hel. Ar., ἰατρὸν ἢ μάντιν ἢ σοφὸν O^3 ‖ διὰ τοῦτο om. K^b, delenda esse censet Rr. ‖ 21. ταῦτα καὶ Π^1, καὶ ταῦτα ci. Rr., τὰ τοιαῦτα καὶ c. c. An.

(VII)
δους ἕνεκα δοκοῦσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ὀγκηρόν)· μά-
λιστα δὲ καὶ οὗτοι τὰ ἔνδοξα ἀπαρνοῦνται, οἷον καὶ Σωκράτης
15 ἐποίει· οἱ δὲ καὶ τὰ μικρὰ καὶ φανερὰ [προσποιούμενοι]
βαυκοπανοῦργοι λέγονται καὶ εὐκαταφρόνητοί εἰσίν (καὶ
ἐνίοτε ἀλαζονεία φαίνεται, οἷον ἡ τῶν Λακώνων ἐσθής· καὶ
16 γὰρ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ λίαν ἔλλειψις ἀλαζονικόν)· οἱ δὲ
μετρίως χρώμενοι τῇ εἰρωνείᾳ καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδὼν
17 καὶ φανερὰ εἰρωνευόμενοι χαρίεντες φαίνονται. ἀντικεῖσθαι
δὲ ὁ ἀλαζὼν φαίνεται τῷ ἀληθευτικῷ· χείρων γάρ.

VIII οὔσης δὲ καὶ ἀναπαύσεως ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἐν ταύτῃ 14
διαγωγῆς μετὰ παιδιᾶς, δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁμιλία
τις ἐμμελής, καὶ οἷα δεῖ λέγειν καὶ ὥς, ὁμοίως δὲ καὶ 1128 a
ἀκούειν. διοίσει δὲ καὶ τὸ ἐν τοιούτοις λέγειν ἢ τοιούτων ἀκού-
2 ειν. δῆλον δ' ὡς καὶ περὶ ταῦτ' ἔστιν ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις
3 τοῦ μέσου. οἱ μὲν οὖν τῷ γελοίῳ ὑπερβάλλοντες βωμολόχοι
δοκοῦσιν εἶναι καὶ φορτικοί, γλιχόμενοι πάντως τοῦ γελοίου,
καὶ μᾶλλον στοχαζόμενοι τοῦ γέλωτα ποιῆσαι ἢ τοῦ λέγειν
εὐσχήμονα καὶ μὴ λυπεῖν τὸν σκωπτόμενον· οἱ δὲ μήτε
αὐτοὶ ἂν εἰπόντες μηδὲν γελοῖον τοῖς τε λέγουσι δυσχεραί-
νοντες ἄγριοι καὶ σκληροὶ δοκοῦσιν εἶναι· οἱ δὲ ἐμμελῶς
παίζοντες εὐτράπελοι προσαγορεύονται, οἷον εὔτροποι. τοῦ

24. ὀχληρόν Kb Ald., ὀχληρὸν καὶ ὀγκηρόν Γ, ὀγκηρόν c. c. An. Hel. Ar. ‖ 25. καὶ post δὲ fort. secludendum esse ci. Susem. ‖ 26. οἱ — 27. εἰσιν post 22. εἰρημένα transponenda esse ci. Rr. ‖ καὶ post δὲ om. Γ Kb Ald. ‖ τὰ ante φανερὰ add. Π² Ald. Bk. Rr. ‖ μὴ ante προσποιούμενοι add. Ha Nb † ‖ προσποιούμενοι secl. Vahlenus (Philol. XXI. p. 153 sq.) ‖ 27. καυκοπανοῦργοι Ob, βλακοπανοῦργοι corr. Nb, βαναυσοπανοῦργοι Mb, βαυκοπανοῦργοι c. c. An. Hel. ‖ εὐκαταφρονητότεροί Π¹, εὐκαταφρόνητοί c. c. Hel. Ar. ‖ 31. καὶ ante ἀντικεῖσθαι add. Π¹ † ‖ 34. εἶναι post 1128 a, 1. τις Π² ‖ 1128 a, 2. τῷ Γ Ha Nb Ald., τὸ c. c. Hel. Ar. ‖ τοῖς τοιούτοις Ald., τοσούτοις Lb, τούτοις Mb, τοιούτοις c. c. Hel. Ar. ‖ 3. δ' om. Kb Mb, add. c. c. Ar., δὴ Hel. ‖ 8. ἂν post εἰπόντες Π² ‖ 9. ἄγροικοι Kb (nescio an recte), cf. 1108 a, 26. E. E. 1234 a, 5 sqq. M. M. 1193 a, 11 sqq., ἄγριοι c. c. Hel.

γὰρ ἤθους αἱ τοιαῦται δοκοῦσιν κινήσεις εἶναι, ὥσπερ δὲ τὰ (VIII)
σώματα ἐκ τῶν κινήσεων κρίνεται, οὕτως καὶ τὰ ἤθη. ἐπι- 4
πολάζοντος δὲ τοῦ γελοίου, καὶ τῶν πλείστων χαιρόντων τῇ
παιδιᾷ καὶ τῷ σκώπτειν μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ οἱ βωμολόχοι
εὐτράπελοι προσαγορεύονται ὡς χαρίεντες· ὅτι δὲ διαφέρου-
σιν, καὶ οὐ μικρόν, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. τῇ μέσῃ δ' 5
ἕξει οἰκεῖον καὶ ἡ ἐπιδεξιότης ἐστίν· τοῦ δ' ἐπιδεξίου ἐστὶν
τοιαῦτα λέγειν καὶ ἀκούειν οἷα τῷ ἐπιεικεῖ καὶ ἐλευθερίῳ
ἁρμόττει· ἔστι γάρ τινα πρέποντα τῷ τοιούτῳ λέγειν ἐν παι-
διᾶς μέρει καὶ ἀκούειν, καὶ ἡ τοῦ ἐλευθερίου παιδιὰ διαφέρει
τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους, καὶ αὖ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἀπαι-
δεύτου. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν 6
καὶ τῶν καινῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον ἡ αἰσχρολογία,
τοῖς δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόνοια· διαφέρει δ' οὐ μικρὸν ταῦτα
πρὸς εὐσχημοσύνην. πότερον οὖν τὸν εὖ σκώπτοντα ὁριστέον 7
τῷ λέγειν μὴ ἀπρεπῆ ἐλευθερίῳ, ἢ τῷ μὴ λυπεῖν τὸν ἀκούοντα
ἢ καὶ τέρπειν; ἢ καὶ τό γε τοιοῦτον ἀόριστον; ἄλλο γὰρ ἄλλῳ
μισητόν τε καὶ ἡδύ. τοιαῦτα δὲ καὶ ἀκούσεται· ἃ γὰρ 8
ὑπομένει ἀκούων, ταῦτα καὶ ποιεῖν δοκεῖ. οὐ δὴ πᾶν ποιήσει· 9
τὸ γὰρ σκῶμμα λοιδόρημά τι ἐστίν, οἱ δὲ νομοθέται ἔνια
λοιδορεῖν κωλύουσιν· ἔδει δ' ἴσως καὶ σκώπτειν. ὁ δὴ χαρίεις 10
καὶ ἐλευθέριος οὕτως ἕξει, οἷον νόμος ὢν ἑαυτῷ.

τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μέσος ἐστίν, εἴτ' ἐπιδέξιος εἴτ' εὐτράπελος λέγεται· ὁ δὲ βωμολόχος ἥττων ἐστὶν τοῦ γελοίου, καὶ οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει, καὶ τοι-

16. καὶ om. M^b Hel. ‖ ἐκ] καὶ ἐκ Π^1 Hel. ‖ 18. ἐλευθέρῳ $\Pi^2 H^a$ Ald. Hel. Ar. ‖ 20. ἐλευθέρου $H^a K^b N^b$ Hel. Ar. ‖ 21. αὖ τοῦ M^b Ald., αἱ τοῦ L^b, τοῦ $N^b O^b$, ἡ τοῦ Hel., om. $\Gamma H^a K^b$ ‖ 26. μὴ ἀπρεπῆ K^b, μὴ ἃ πρέπει ΓH^a, ἃ πρέπει c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ ἐλευθέρῳ Π^2 Hel. Ar. ‖ 28. δὲ] δὲ ⟨ἃ⟩ Imelmannus, δὴ ⟨ἃ⟩ vel δὴ ⟨ἃ αὐτὸς⟩ ci. Susem. ‖ ἀκούεται K^b, ἀκούσεται ⟨καὶ πράττεσθαι δόξει⟩ vel simile quid ci. Bergius ‖ 29. ποιήσει] ἀκούσεται Zwinger, λέξει ci. Coraes, ποιῆσαι $H^a N^b$ ‖ 32. ἐλεύθερος $\Pi^2 H^a$ Ald. Ar., ἐλευθέριος c. c. An. Hel.

III)
αὐτα λέγων ὧν οὐδὲν ἂν εἴποι ὁ χαρίεις, ἔνια δ' οὐδ' ἂν ἀκού- 1128b
σαι· ὁ δ' ἄγριος εἰς τὰς τοιαύτας ὁμιλίας ἀχρεῖος. οὐθὲν γὰρ
11 συμβαλλόμενος πᾶσι δυσχεραίνει. δοκεῖ δὲ ἡ ἀνάπαυσις καὶ
ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον.

12 τρεῖς οὖν αἱ εἰρημέναι ἐν τῷ βίῳ μεσότητες, εἰσὶ δὲ
πᾶσαι περὶ λόγων τινῶν καὶ πράξεων κοινωνίαν. διαφέρουσι
δ' ὅτι ἣ μὲν περὶ ἀλήθειάν ἐστιν, αἳ δὲ περὶ τὸ ἡδύ, τῶν δὲ
περὶ τὴν ἡδονὴν ἣ μὲν ἐν ταῖς παιδιαῖς, ἣ δ' ἐν ταῖς κατὰ
τὸν ἄλλον βίον ὁμιλίαις.

IX περὶ δὲ αἰδοῦς ὥς τινος ἀρετῆς οὐ προσήκει λέγειν·
πάθει γὰρ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἕξει. ὁρίζεται γοῦν φόβος τις 11
2 ἀδοξίας, ἀποτελεῖταί τε τῷ περὶ τὰ δεινὰ φόβῳ παραπλή-
σιον· ἐρυθραίνονται γὰρ οἱ αἰσχυνόμενοι, οἱ δὲ τὸν θάνατον
φοβούμενοι ὠχριῶσι. σωματικὰ δὴ φαίνεταί πως εἶναι
3 ἀμφότερα, ὅπερ δοκεῖ πάθους μᾶλλον ἢ ἕξεως εἶναι. οὐ
πάσῃ δ' ἡλικίᾳ τὸ πάθος ἁρμόζει, ἀλλὰ τῇ νέᾳ. οἰόμεθα
γὰρ δεῖν τοὺς τηλικούτους αἰδήμονας εἶναι διὰ τὸ πάθει ζῶν-
τας πολλὰ ἁμαρτάνειν, ὑπὸ τῆς αἰδοῦς δὲ κωλύεσθαι, καὶ
ἐπαινοῦμεν τῶν μὲν νέων τοὺς αἰδήμονας, πρεσβύτερον δ'
οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν ὅτι αἰσχυντηλός. οὐδὲν γὰρ οἰόμεθα δεῖν
4 αὐτὸν πράττειν ἐφ' οἷς ἔστιν αἰσχύνη. οὐδὲ γὰρ ἐπιεικοῦς ἐστιν
ἡ αἰσχύνη, εἴπερ γίνεται ἐπὶ τοῖς φαύλοις (οὐ γὰρ πρα-
5 κτέον τὰ τοιαῦτα· εἰ δ' ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχρὰ
τὰ δὲ κατὰ δόξαν, οὐδὲν διαφέρει· οὐδέτερα γὰρ πρακτέα,
6 ὥστε οὐδ' αἰσχυντέον), φαύλου δὲ διὰ τὸ εἶναι τοιοῦτον οἷον
πράττειν τι τῶν αἰσχρῶν. τὸ δ' οὕτως ἔχειν ὥστ' εἰ πράξειέ

1128b, 1. ἂν post εἴποι ΓHᵃKᵇNᵇ Hel., om. Mᵇ ‖ εἴποι post χαρίεις Ald. ‖ 2. ἄγροικος ci. Coraes ‖ 3. καὶ post δὲ add. HᵃNᵇ Ald. Hel. ‖ 4. ἀναγκαία HᵃKᵇ, ἀναγκαῖον c. c. Hel. ‖ 11. οὖν ΓΠ¹ Ar., γὰρ (i. e. γοῦν) Hel. ‖ 12. ἀποτελεῖταί τε Oᵇ, καὶ ἀποτελεῖται Kᵇ, ἀποτελεῖται γὰρ Hel., ἀποτελεῖται δὲ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 25. οὐδ' Γ Ar., οὐκ c. c. Bk. Rr. ‖ διὰ Rassovius, καὶ ΓΠ Ald. An. Bk. Rr. ‖ 26. <ἂν> τι Rr., non vertit Ar. ‖ ὥστε πρᾶξαι KᵇNᵇ, ὥστ' εἰ πρᾶξαι Hᵃ, ὥστε πράξαντα ci. Rr., ὥστ' εἰ πράξειέ c. c. Hel. Ar.

(IX)
τι τῶν τοιούτων αἰσχύνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οἴεσθαι ἐπιεικῆ
εἶναι, ἄτοπον· ἐπὶ τοῖς ἑκουσίοις γὰρ ἡ αἰδώς, ἑκὼν δὲ ὁ
ἐπιεικὴς οὐδέποτε πράξει τὰ φαῦλα. εἴη δ' ἂν ἡ αἰδὼς ἐξ 7
ὑποθέσεως ἐπιεικές· εἰ γὰρ πράξαι, αἰσχύνοιτ' ἄν· οὐκ ἔστιν
δὲ τοῦτο περὶ τὰς ἀρετάς. εἰ δ' ἡ ἀναισχυντία φαῦλον καὶ
τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν, οὐδὲν μᾶλλον τὸ τοι-
αῦτα πράττοντα αἰσχύνεσθαι ἐπιεικές. οὐκ ἔστιν δὲ οὐδ' ἡ 8
ἐγκράτεια ἀρετή, ἀλλά τις μικτή· δειχθήσεται δὲ περὶ
αὐτῆς ἐν τοῖς ὕστερον. [νῦν δὲ περὶ δικαιοσύνης εἴπωμεν.]

E.

1129a περὶ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκεπτέον, περὶ ποίας E I
τε τυγχάνουσιν οὖσαι πράξεις, καὶ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δι-
καιοσύνη, καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον. ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν 2
ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῖς προειρημένοις. ὁρῶμεν δὴ 3
πάντας τὴν τοιαύτην ἕξιν βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην,
ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶν καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπρα-
γοῦσιν καὶ βούλονται τὰ δίκαια· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
περὶ ἀδικίας, ἀφ' ἧς ἀδικοῦσι καὶ βούλονται τὰ ἄδικα. [διὸ
καὶ ἡμῖν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα. οὐδὲ γὰρ 4
τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ἐπί τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων
καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων. δύναμις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη δοκεῖ
τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι, ἕξις δ' ἡ ἐναντία τῶν ἐναντίων

30. γὰρ om. K^b, quod haud displicet Ramsauero † ‖ πρᾶξαι K^b, πράξοι M^b, πράξει H^{a}O^b † ‖ 32. γε post οὐδέν add. H^{a}N^b ‖ μᾶλλον τὸν K^{b}L^b Ald. ‖ τοιαῦτα O^b, ταῦτά Π^2 Ald. Ar., τὰ τοιαῦτα K^b, τοιαῦτα aut τὰ τοιαῦτα Γ ‖ 33. **. οὐκ Monro, qui excidisse putat de nemesi disputationem, at 1108b, 6 sq. καὶ ἄλλοθι ad Rhetorica potius spectare videntur ‖ οὐκ — 35. εἴπωμεν secl. Grantius ‖ 35. νῦν — εἴπωμεν secl. Rr.

Lib. V. K^{b}L^b = Π^1, M^{b}O^b = Π^2, K^{b}O^b = Π^a, L^{b}M^b = Π^b.

1129a, 10. διὸ — 26. ἀδικία secl. Susem.: fort. ex Eudemo deprompta sunt ‖ 11. οὔτε K^b, οὐ M^b ‖ 14. ἡ ἐναντία secludenda aut τοῦ ἐναντίου pro τῶν ἐναντίων scribendum esse ci. Hampkius, ἡ αὐτὴ H^a Muretus et fort. Mi. Hel. (nisi fallor, recte), ᾗ ἐναντία Spengelius.

(I)
οὔ, οἷον ἀπὸ τῆς ὑγιείας οὐ πράττεται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ
τὰ ὑγιεινὰ μόνον· λέγομεν γὰρ ὑγιεινῶς βαδίζειν, ὅταν
5 βαδίζῃ ὡς ἂν ὁ ὑγιαίνων. πολλάκις μὲν οὖν γνωρίζεται ἡ
ἐναντία ἕξις ἀπὸ τῆς ἐναντίας, πολλάκις δὲ αἱ ἕξεις ἀπὸ
τῶν ὑποκειμένων· ἐάν τε γὰρ ἡ εὐεξία ᾖ φανερά, καὶ ἡ
καχεξία φανερὰ γίνεται, καὶ ἐκ τῶν εὐεκτικῶν ἡ εὐεξία
καὶ ἐκ ταύτης τὰ εὐεκτικά. εἰ γάρ ἐστιν ἡ εὐεξία πυκνότης
σαρκός, ἀνάγκη καὶ τὴν καχεξίαν εἶναι μανότητα σαρκὸς καὶ
6 τὸ εὐεκτικὸν τὸ ποιητικὸν πυκνότητος ἐν σαρκί. ἀκολουθεῖ δ'
ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐὰν θάτερα πλεοναχῶς λέγηται, καὶ θάτερα
πλεοναχῶς λέγεσθαι, οἷον εἰ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ἄδικον καὶ ἡ
7 ἀδικία.] ἔοικεν δὲ πλεοναχῶς λέγεσθαι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ 2
ἀδικία, ἀλλὰ διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τὴν ὁμωνυμίαν αὐτῶν
λανθάνει καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν πόρρω δήλη μᾶλλον· ἡ
γὰρ διαφορὰ πολλὴ ἡ κατὰ τὴν ἰδέαν, οἷον ὅτι καλεῖται
κλεὶς ὁμωνύμως ἥ τε ὑπὸ τὸν αὐχένα τῶν ζῴων καὶ ᾗ τὰς
8 θύρας κλείουσιν. εἰλήφθω δὴ ὁ ἄδικος ποσαχῶς λέγεται.
δοκεῖ δὲ ὅ τε παράνομος ἄδικος εἶναι καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ
ἄνισος, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ὁ δίκαιος ἔσται ὅ τε νόμιμος
καὶ ὁ ἴσος. τὸ μὲν δίκαιον ἄρα τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἴσον, τὸ
9 δ' ἄδικον τὸ παράνομον καὶ τὸ ἄνισον. ἐπεὶ δὲ καὶ πλεο-
νέκτης ὁ ἄδικος, περὶ τἀγαθὰ ἔσται, οὐ πάντα, ἀλλὰ περὶ

15. οὔ secl. Coraes ‖ ἀπὸ — πράττεται] ἡ αὐτὴ εἶναι M^b Q † ‖ 23. ποιητικὸν] δεκτικὸν? Noetelius ‖ 25. τὸ δίκαιον καὶ om. K^b Rr. † ‖ καὶ ⟨ἡ δικαιοσύνη, εἰ⟩ ἡ ἀδικία ci. Susem., καὶ τὸ δίκαιον Rr., καὶ τὸ δίκαιον⟨· καὶ εἰ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ δικαιοσύνη⟩ vel certe καὶ τὸ δίκαιον⟨· καὶ εἰ τὸ ἄδικον, καὶ ἡ ἀδικία⟩ ci. Rr., om. Γ Π² H^a N^b Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 26. ἡ διδαιοσύνη καὶ secl. Rr. ‖ 27. ἡ ὁμωνυμία Thurotus ‖ 28. μᾶλλον ante δήλη tri. Spengelius (nescio an recte), secludendum esse ci. Noetelius ‖ 29. γὰρ] δὲ? Gifanius ‖ ὅτε Hel. ‖ 30. κλεῖς Π¹ Hel. (?) ‖ 32. καὶ ὁ πλεονέκτης secl. Hampkius ‖ καὶ ἄνισος secl. Trendelenburgius Bk.² Rr. Ia. ‖ 33. ὁ ante ἄνισος add. Π² H^a L^b N^b Ald. Hel. Bk. Fr. Rr. Ia. (Trend. Hampk.) ‖ ἄνισος] ἄδικος pr. K^b (crx. rc.) ‖ 1129b, 1. γὰρ H^a N^b Ald., δὲ c. c. Hel. Ar. ‖ καὶ add. H^a L^b N^b Ald. Hel. Ar.

ὅσα εὐτυχία καὶ ἀτυχία, ἃ ἐστὶν μὲν ἁπλῶς ἀεὶ ἀγαθά,
τινὶ δ' οὐκ ἀεί. οἱ δ' ἄνθρωποι ταῦτα εὔχονται καὶ διώκουσιν·
δεῖ δ' οὔ, ἀλλ' εὔχεσθαι μὲν τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ καὶ αὑτοῖς
ἀγαθὰ εἶναι, αἱρεῖσθαι δὲ τὰ αὑτοῖς ἀγαθά. ὁ δ' ἄδικος 10
οὐκ ἀεὶ τὸ πλέον αἱρεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον ἐπὶ τῶν
ἁπλῶς κακῶν· ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ μεῖον κακὸν ἀγαθόν πως
εἶναι, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστιν ἡ πλεονεξία, διὰ τοῦτο δοκεῖ πλεο-
νέκτης εἶναι. ἔστιν δὲ ἄνισος· τοῦτο γὰρ περιέχει καὶ κοινόν. 11
3 ἐπεὶ δ' ὁ παράνομος ἄδικος ἦν ὁ δὲ νόμιμος δίκαιος, 12
δῆλον ὅτι πάντα τὰ νόμιμά ἐστίν πως δίκαια· τά τε γὰρ
ὡρισμένα ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς νόμιμά ἐστιν, καὶ ἕκαστον τού-
των δίκαιον εἶναι φαμέν. οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάν- 13
των, στοχαζόμενοι ἢ τοῦ κοινῇ συμφέροντος πᾶσιν [ἢ τοῖς
ἀρίστοις] ἢ τοῖς κυρίοις, ἢ κατ' ἀρετὴν ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρό-
πον τοιοῦτον· ὥστε ἕνα μὲν τρόπον δίκαια λέγομεν τὰ ποιη-
τικὰ καὶ φυλακτικὰ εὐδαιμονίας καὶ τῶν μορίων αὐτῆς τῇ
πολιτικῇ κοινωνίᾳ. προστάττει δ' ὁ νόμος καὶ τὰ τοῦ ἀν- 14
δρείου ἔργα ποιεῖν, οἷον μὴ λείπειν τὴν τάξιν μηδὲ φεύγειν
μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα, καὶ τὰ τοῦ σώφρονος, οἷον μὴ μοι-
χεύειν μηδὲ ὑβρίζειν, καὶ τὰ τοῦ πράου, οἷον μὴ τύπτειν
μηδὲ κακηγορεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς
καὶ μοχθηρίας τὰ μὲν κελεύων τὰ δ' ἀπαγορεύων, ὀρθῶς

8. μὴ Π^1, μεῖον c. c. An. Hel. Ar. ‖ 10. ἔστω ci. Vermehrenus | καὶ παράνομος post ἄνισος add. rc. K^b ‖ τοῦτο — κοινόν additis verbis τὸ γὰρ ἄνισον περιέχει τὸ πλέον καὶ ἔλαττον interpretatur Mi., τὸ γὰρ ἄνισον ἔχει τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον. καὶ παράνομος. τοῦτο γὰρ, ἡ παρανομία ἤτοι ἡ ἀνισότης, περιέχει πᾶσαν ἀδικίαν καὶ κοινόν ἐστι πάσης ἀδικίας post κοινόν add. Ald., καὶ παράνομος (παράνομον H^a)· τοῦτο γὰρ, ἡ παρανομία ἤτοι ἡ (ἡ om. Π^2) ἀνισότης (ἡ παρανομία — ἀνισότης om. O^1 Fr., secl. Ia.), περιέχει κ. τ. λ. add. $\Gamma \Pi^2 H^a L^b N^b O^{1.2.3.}$ Ar. Fr. Ia., om. K^b Hel. ‖ 15. ἢ τοῖς ἀρίστοις secl. Spengelius Ia. ‖ 16. ἢ κατ' ἀρετὴν om. K^b, ἢ om. L^b Bk. Fr. Rr. ‖ 18. τῆς ante εὐδαιμονίας add. Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 20. λείπειν $H^a N^b O^b$ Hel., λιπεῖν c. c. Ald. ‖ 23. κατηγορεῖν Π^2, κακουργεῖν Hel. † ‖ τὰ add. $L^b N^b$ Hel. Ia., c. c. om. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ κατὰ om. N^b ‖ 24. ὀρθὸς ΓM^b Ald. Ar. et corr.[2] K^b.

(I)

15 μὲν ὁ κείμενος ὀρθῶς, χεῖρον δ' ὁ ἀπεσχεδιασμένος. αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μέν ἐστιν τελεία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πρὸς ἕτερον. καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔθ' ἕσπερος οὔτε ἑῷος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοί φαμεν

ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στιν.

[καὶ τελεία μάλιστα] ἀρετή, ὅτι τῆς τελείας ἀρετῆς χρῆσις ἐστίν, [τελεία δ' ἐστίν], ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν· πολλοὶ γὰρ ἐν μὲν τοῖς οἰκείοις τῇ ἀρετῇ δύνανται χρῆσθαι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἕτερον

16 ἀδυνατοῦσιν. καὶ διὰ τοῦτο εὖ δοκεῖ ἔχειν τὸ τοῦ Βίαντος, ὅτι 1130a "ἀρχὰ τὸν ἄνδρα δείξει"· πρὸς ἕτερον γὰρ καὶ ἐν κοινωνίᾳ ἤδη

17 ὁ ἄρχων. διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀλλότριον ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι ἡ δικαιοσύνη μόνη τῶν ἀρετῶν, ὅτι πρὸς ἕτερον ἐστίν· ἄλλῳ

18 γὰρ τὰ συμφέροντα πράττει, ἢ ἄρχοντι ἢ κοινωνῷ. κάκιστος μὲν οὖν ὁ καὶ πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς τοὺς φίλους χρώμενος τῇ μοχθηρίᾳ, ἄριστος δ' οὐχ ὁ πρὸς αὑτὸν τῇ ἀρετῇ ἀλλ' ὁ πρὸς ἕτερον· τοῦτο γὰρ ἔργον χαλεπόν.

19 αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη οὐ μέρος ἀρετῆς ἀλλ' ὅλη ἀρετή

25. χείρων ΓΠ^b Ald. Ar. et corr.² K^b, χεῖρον c. c. Hel. ‖ 29. διὸ καὶ Π^b, καὶ c. c. Hel. Ar. ‖ 30. ἀρετή 'στιν Bergkius (Poet. lyr. p. 360. 390), ἀρετή 'στί Hel., ἀρετὴ ἔνι Π¹H^aN^bO^b Bk. Ia., ἀρετὴ ἐστί ΓM^b Ald. ‖ 31. καὶ τελεία μάλιστα et 32. τελεία δ' ἐστὶν locos inter se commutare recte iubet Ia. ‖ ὅτι — 32. δ' ἐστίν secl. Muenscher ‖ τῆς τελείας] τελεία τῆς Trendelenburgius, rec. Bk.² Rr., τῆς ὅλης Imelmannus ‖ τελεία post ἀρετῆς add. Hampkius, post χρῆσίς ἐστιν Ueberwegius ‖ 32. τελεία δ' ἐστίν non vertit Hel., secl. et τελεία — 1130a, 1. ἀδυνατοῦσιν alteram recensionem esse antecedentium 25. αὕτη — 27. ἕτερον putat Imelmannus ‖ ὅτι ὁ] ὁ K^b, ὁ γὰρ Hel., ἔτι ὁ Imelmannus ‖ 1130a, 2. ἀρχὰ Π^bN^b Ald. Hel., ἀρχὴ Π^a Mi. Bk. Ia. ‖ τὸν add. N^bO^b Ald. Mi., c. c. om. Hel. Bk. Rr. Ia. ‖ 5. ἀρχομένῳ vel ἄρχοντι ⟨ἢ ἀρχομένῳ⟩ ci. Rr. (male) ‖ κοινῷ Γ Ald. Hel. Ar. ‖ 6. καὶ prius secludendum esse ci. Noetelius (haud recte) ‖ πρὸς ante τοὺς om. M^b, prb. Noetelius (haud recte) ‖ 7. ἀλλ' ὁ ΓH^aN^bO^b Ar., ἀλλὰ c. c. Hel. Bk. Fr. Rr. ‖ 8. χαλεπόν secl. Muretus (nescio an recte).

(I)
ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐναντία ἀδικία μέρος κακίας ἀλλ' ὅλη κακία
(τί δὲ διαφέρει ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὕτη, δῆλον ἐκ 20
τῶν εἰρημένων· ἔστι μὲν γὰρ ἡ αὐτή, τὸ δ' εἶναι οὐ τὸ αὐτό,
ἀλλ' ᾗ μὲν πρὸς ἕτερον, δικαιοσύνη, ᾗ δὲ τοιάδε ἕξις, ἁπλῶς
4 ἀρετή)· ζητοῦμεν δέ γε τὴν ἐν μέρει ἀρετῆς δικαιοσύνην. ἔστι II
γάρ τις, ὥς φαμέν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀδικίας τῆς κατὰ
μέρος. σημεῖον δ' ὅτι ἔστιν· κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας 2
μοχθηρίας ὁ ἐνεργῶν ἀδικεῖ μέν, πλεονεκτεῖ δ' οὐδέν, οἷον ὁ
ῥίψας τὴν ἀσπίδα διὰ δειλίαν ἢ κακῶς εἰπὼν διὰ χαλεπό-
τητα ἢ οὐ βοηθήσας χρήμασι δι' ἀνελευθερίαν· ὅταν δὲ
πλεονεκτῇ, πολλάκις κατ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ μὴν
οὐδὲ κατὰ πάσας, κατὰ πονηρίαν δέ γέ τινα (ψέγομεν γάρ)
καὶ κατ' ἀδικίαν. ἔστιν ἄρα γε ἄλλη τις ἀδικία ὡς μέρος 3
τῆς ὅλης, καὶ ἄδικόν τι ἐν μέρει τοῦ ὅλου ἀδίκου τοῦ παρὰ
τὸν νόμον. ἔτι εἰ ὃ μὲν τοῦ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύει καὶ 4
προσλαμβάνων, ὃ δὲ προστιθεὶς καὶ ζημιούμενος δι' ἐπιθυμίαν,
οὗτος μὲν ἀκόλαστος δόξειεν ἂν εἶναι μᾶλλον ἢ πλεονέκτης,
ἐκεῖνος δ' ἄδικος, ἀκόλαστος δ' οὔ. δῆλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ
κερδαίνειν, ὅτι περὶ μὲν τὰ ἄλλα πάντα ἀδικήματα γίγνεται 5
ἡ ἐπαναφορὰ ἐπί τινα μοχθηρίαν ἀεί, οἷον εἰ ἐμοίχευσεν,
ἐπ' ἀκολασίαν, εἰ ἐγκατέλιπεν τὸν παραστάτην, ἐπὶ δειλίαν,
εἰ ἐπάταξεν, ἐπὶ ὀργήν, εἰ δὲ ἐκέρδανεν, ἐπ' οὐδεμίαν μοχθη-
ρίαν ἀλλ' ἢ ἐπ' ἀδικίαν. ὥστε φανερὸν ὅτι ἔστι τις ἀδικία 6

11. ⟨ὅλη⟩ ἀρετὴ Ar. codices Turnebi Coraes ‖ 12. τῷ δ' Coraes ‖ 13. ᾗ Γ Q Ald. Ar., ἢ M^b, ἡ cet. $H^a N^b$ ‖ ἡ ante δικαιοσύνη add. $Π^1 H^a N^b$ Ald. ‖ ᾗ $Γ M^b N^b$ Ald. Ar., ἡ $Π^1 H^a O^b$ Q ‖ ἕξις ἁπλῶς, ἀρετή Trendelenburgius Ia. (nescio an recte) ‖ 14. ἀρετῆς secl. Spengelius ‖ 18. ὁ post ἢ add. $H^a N^b$ Ald. Mi. (?) Hel. (?) ‖ 22. ἄρα γε] ἄρα O^b Hel., γὰρ K^b ‖ ἄλλη post τις $Π^2$ Ald. ‖ τι (τί Ald.) post μέρος add. $Γ Π^b N^b O^b$ Ald. (fors. recte) ‖ 23. τοῦ παρὰ τὸν νόμον fort. secludenda esse putat Noetelius ‖ 25. προσλαμβάνει $Π^b H^a$ Mi. Hel. Ar., προσλαμβάνοι $Γ N^b O^b$ Ald. ‖ 26. δόξειεν ἂν μᾶλλον εἶναι O^b, μᾶλλον δόξει εἶναι K^b ‖ 27. ἄρα] γὰρ Γ, prb. Scaliger et Spengelius ‖ 28. ὅτι — 32. ἀδικίαν secl. Noetelius ‖ ὅτι K^b, ἔτι δὲ O^b, ἔτι c. c. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 31. δ' ante ἐπάταξεν add. $Π^1 H^a N^b O^b$ Ald. Hel., om. M^b Ar.

(II)

παρὰ τὴν ὅλην ἄλλη ἐν μέρει, συνώνυμος, ὅτι ὁ ὁρισμὸς ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἄμφω γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἔχουσι τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἣ μὲν περὶ τιμὴν ἢ χρήματα ἢ σωτηρίαν, ἢ εἴ τινι ἔχοιμεν ἑνὶ ὀνόματι περιλαβεῖν ταῦτα πάντα, καὶ δι' ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τοῦ κέρδους, ἣ δὲ περὶ ἅπαντα περὶ ὅσα ὁ σπουδαῖος.

7 [ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν δικαιοσύναι πλείους, καὶ ὅτι ἔστι τις καὶ ἑτέρα παρὰ τὴν ὅλην ἀρετήν, δῆλον· τίς δὲ καὶ ποία
8 τις, ληπτέον. διώρισται δὴ τὸ ἄδικον τό τε παράνομον καὶ τὸ ἄνισον, τὸ δὲ δίκαιον τό τε νόμιμον καὶ τὸ ἴσον. κατὰ
9 μὲν οὖν τὸ παράνομον ἡ πρότερον εἰρημένη ἀδικία ἐστίν· ἐπεὶ δὲ τὸ ἄνισον καὶ τὸ παράνομον οὐ ταὐτὸν ἀλλ' ἕτερον ὡς μέρος πρὸς ὅλον (τὸ μὲν γὰρ παράνομον οὐ πᾶν ἄνισον, τὸ δὲ ἄνισον ἅπαν παράνομον), καὶ τὸ ἄδικον καὶ ἡ ἀδικία οὐ ταὐτὰ ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων, τὰ μὲν ὡς μέρη τὰ δ' ὡς ὅλα (μέρος γὰρ αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιο-

1130b, 2. ἢ χρήματα] καὶ χρήματα O^b, ἢ καὶ χρήματα Π^b † ‖ 6. ὅτι — 29. παντί praeeunte Rieckhero secl. Rassovius, neque admodum aliter iudicat Rr.: fort. hausta sunt ex Eudemo ‖ εἰσὶν ⟨καὶ⟩ Thurotus ‖ 7. ἀρετήν secl. Gifanius ‖ ὁποία Bk. Fr. Rr., ὁποῖα H^a, ὁποιά N^b ‖ 8. δὲ $H^a K^b M^b$ (fors. recte) ‖ 11. ἄνισον ⟨καὶ τὸ παράνομον ὥσπερ καὶ τὸ ἄνισον⟩ vel simile quid ci. Hampkius ‖ παράνομον Ald. Ar. O^2 et corr. O^b, παράνομον πλέον $K^b P^b$, πλέον $\Pi^b Q N^b$ Mi. Hel. Bk.[1] Fr. (Hampk. Speng. Verm.), πλεόν pr. O^b, πλέον καὶ τὸ ἄνισον Γ, om. H^a ‖ πρὸς ἕτερον post ἕτερον add. Γ ‖ 12. καὶ ἐπεὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ παράνομον οὐ ταὐτόν, ἀλλ' ἕτερον ὡς μέρος πρὸς ὅλον post ὅλον add. Γ ‖ τὸ μὲν — 13. παράνομον secl. Spengelius ‖ παράνομον οὐ πᾶν ἄνισον Rr., πλέον ἅπαν ἄνισον $\Pi^1 H^a N^b$ Mi. Hel. Ar. Bk.[1] Fr. (Hampk. Verm.), ἄνισον ἅπαν παράνομον $\Gamma \Pi^2 Q P^b$ Ald. Bk.[2] Ia. ‖ τὸ δ' ἄνισον ἅπαν παράνομον Vermehrenus, rec. Rr., τὸ δ' ἄνισον οὐ πᾶν πλέον $\Pi^1 H^a N^b$ Mi. Hel. Ar. Bk.[1] Fr., τὸ δὲ παράνομον οὐχ ἅπαν ἄνισον Bk.[2] Ia., τὸ δὲ παράνομον οὐχ ἅπαν ἄνισον· τὸ μὲν γὰρ (καὶ τὸ μὲν M^bQ) πλέον ἅπαν ἄνισον, τὸ δ' ἄνισον οὐ πᾶν (οὐχ ἅπαν M^bQ) πλέον $\Gamma \Pi^2 Q P^b O^2$ Ald. ‖ 14. ἐκείνων] ἑτέρων Hampkius (male).

(II)

σύνη τῆς δικαιοσύνης), ὥστε καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει δικαιοσύνης καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει ἀδικίας λεκτέον, καὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου ὡσαύτως. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν 10
τεταγμένη δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, ἣ μὲν τῆς ὅλης ἀρετῆς οὖσα χρῆσις πρὸς ἄλλον ἣ δὲ τῆς κακίας, ἀφείσθω, καὶ τὸ δίκαιον δὲ καὶ τὸ ἄδικον τὸ κατὰ ταύτας φανερὸν ὡς διοριστέον (σχεδὸν γὰρ τὰ πολλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ τῆς ὅλης ἀρετῆς πραττόμενα ἐστίν· καθ' ἑκάστην γὰρ ἀρετὴν προστάττει ζῆν καὶ καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν κωλύει ὁ νόμος· τὰ δὲ ποιητικὰ τῆς ὅλης ἀρετῆς ἐστι τῶν νομίμων ὅσα νενο- 11
μοθέτηται περὶ παιδείαν τὴν πρὸς τὸ κοινόν· περὶ δὲ τῆς καθ' ἕκαστον παιδείας, καθ' ἣν ἁπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστιν, πότερον τῆς πολιτικῆς ἐστιν ἢ ἑτέρας, ὕστερον διοριστέον· οὐ γὰρ ἴσως ταὐτὸν ἀνδρί τ' ἀγαθῷ εἶναι καὶ πολίτῃ παντί)·] τῆς δὲ κατὰ μέρος δικαιοσύνης καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν δικαίου 12
ἓν μέν ἐστιν εἶδος τὸ ἐν ταῖς διανομαῖς τιμῆς ἢ χρημάτων ἢ τῶν ἄλλων ὅσα μεριστὰ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας (ἐν τούτοις γὰρ ἔστιν καὶ ἄνισον ἔχειν καὶ ἴσον ἕτερον ἑτέρου), ἓν δὲ τὸ ἐν τοῖς συναλλάγμασι διορθωτικόν. τούτου δὲ μέρη 13
δύο· τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν ἑκούσιά ἐστιν τὰ δὲ ἀκούσια, ἑκούσια μὲν τὰ τοιάδε οἷον πρᾶσις ὠνὴ δανεισμὸς ἐγγύη χρῆσις παρακαταθήκη μίσθωσις (ἑκούσια δὲ λέγεται, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν συναλλαγμάτων τούτων ἑκούσιος), τῶν δὲ ἀκουσίων τὰ μὲν λαθραῖα, οἷον κλοπὴ μοιχεία φαρμακεία προαγωγεία δουλαπατία δολοφονία ψευδομαρτυρία,

16. ὥστε — 18. ὡσαύτως secl. Rr. ‖ ὡς K^b, ὥς N^b ‖ καὶ post ὥστε om. $Π^1$ H^a N^b O^b Ia. ‖ 22. ἀφοριστέον Rassovius ‖ 23. προστατόμενα $Γ$ K^b P^b Ald. Mi. Ar., πρ^{o}τατόμενα mg. O^b ‖ 29. πάντῃ Muretus, secl. Spengelius (perperam) ‖ 30. κατὰ ταύτην δικαίου K^b, δικαίου τοῦ κατ' αὐτὴν L^b ‖ 1131a, 1. μέρη εἰσὶ δύο L^b, δύο μέρη M^b ‖ 2. ἀδικημάτων K^b M^b et pr. L^b, συναλλαγμάτων c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 7. προαγωγεία Ald., προαγωγία Q L^b N^b O^b P^b Hel. et corr. H^a, προσαγωγία K^b M^b et pr. H^a ‖ δολοπετία K^b, δουλαπατεία Ald., δουλαπάτη H^a ‖ δουλοφονία Mi.

(II)
τὰ δὲ βίαια, οἷον αἰκία δεσμὸς θάνατος ἁρπαγὴ πήρωσις
κακηγορία προπηλακισμός.
III ἐπεὶ δ' ὅ τ' ἄδικος ἄνισος καὶ τὸ ἄδικον ἄνισον, δῆλον 6
2 ὅτι καὶ μέσον τί ἐστι τοῦ ἀνίσου. τοῦτο δ' ἐστὶν τὸ ἴσον· ἐν ὁποίᾳ
3 γὰρ πράξει ἔστι τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον, ἔστι καὶ τὸ ἴσον. εἰ
οὖν τὸ ἄδικον ἄνισον, τὸ δίκαιον ἴσον· ὅπερ καὶ ἄνευ λόγου
δοκεῖ πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον μέσον, τὸ δίκαιον μέσον τι ἂν εἴη.
4 ἔστιν δὲ τὸ ἴσον ἐν ἐλαχίστοις δυσίν. ἀνάγκη τοίνυν τὸ δίκαιον
μέσον τε καὶ ἴσον εἶναι [καὶ πρός τι καὶ τισίν], καὶ ᾗ μὲν μέ-
σον, τινῶν (ταῦτα δ' ἐστὶ πλεῖον καὶ ἔλαττον), ᾗ δ' ἴσον
5 ἐστί, δυοῖν, ᾗ δὲ δίκαιον, τισίν. ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον
ἐν ἐλαχίστοις εἶναι τέτταρσιν· οἷς τε γὰρ δίκαιον τυγχάνει
6 ὄν, δύο ἐστίν, καὶ ἐν οἷς, [τὰ πράγματα,] δύο. καὶ ἡ αὐτὴ
ἔσται ἰσότης, οἷς καὶ ἐν οἷς· ὡς γὰρ ἐκεῖνα ἔχει, οὕτω
κἀκεῖνα ἔχει· εἰ γὰρ μὴ ἴσοι, οὐκ ἴσα ἕξουσιν, ἀλλ' ἐν-
τεῦθεν αἱ μάχαι καὶ τὰ ἐγκλήματα, ὅταν ἢ ἴσοι μὴ ἴσα
7 ἢ μὴ ἴσοι ἴσα ἔχωσι καὶ νέμωνται. ἔτι ἐκ τοῦ κατ' ἀξίαν
τοῦτο δῆλον· τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι
πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι, τὴν μέντοι ἀξίαν οὐ τὴν
αὐτὴν λέγουσι πάντες ὑπάρχειν, ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ

10. ** ἐπεὶ Rr. (fors. recte) ‖ 14. μέσον, ⟨τὸ δὲ δίκαιον ἴσον,⟩? Spengelius ‖ ἂν ante τι $Π^a$ ‖ 15. δυσίν⟨, πρός τι καὶ τισίν⟩ Scaliger ‖ 16. ἴσον ⟨ὂν⟩ Bergius, prb. Speng. et Muensch. ‖ καὶ πρός — τισίν secl. Rr., καὶ πρός τι post καί τισι $H^a N^b O^b P^b$, om. K^b, secl. Bk., καὶ τισίν om. L^b Ia. ‖ καὶ πρός τι] τινῶν Spengelius, καὶ ἔν τισι Muenscher ‖ καὶ ᾗ — 18. τισίν secl. Muenscher ‖ 17. ταῦτα — ἔλαττον secl. Scaliger ‖ 18. ἐστί secl. Scaliger, non vertit Ar. ‖ δυοῖν — δίκαιον secl. Spengelius (fors. recte) ‖ τισίν] τισὶ καὶ πρὸς τινάς· πρὸς ἄλλους γάρ ἐστίν Γ, τισὶ καὶ πρὸς τινάς Mi. (ut videtur), cf. M. M. 1193 b, 35 sq. ‖ 20. τὰ πράγματα secl. Scaliger Ia. ‖ 21. ἔσται om. $Π^a$ Ar. (fors. recte) ‖ τὰ ἐν οἷς post ἔχει c. c. add. Ar. Bk. Fr., cum K^b om. Ia., secl. Rr. ‖ 22. ἔχει — ἕξουσιν secl. Gifanius ‖ τὰ οἷς post ἔχει add. Γ † ‖ 23. ἢ om. $Π^b$ Ald. ‖ 24. ἢ μὴ ἴσοι ἴσα om. $Π^b$ † ‖ καὶ οἱ μὴ ἴσοι ἴσα post νέμωνται add. L^b † ‖ 25. νομαῖς $Π^1$ Ald. et pr. O^b ‖ 27. ὑπάρχειν] κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι K^b, om. O^b †.

(III)

ἐλευθερίαν, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ πλοῦτον, οἳ δὲ εὐγένειαν, οἱ δ'
ἀριστοκρατικοὶ ἀρετήν. ἔστιν ἄρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι. 8
τὸ γὰρ ἀνάλογον οὐ μόνον ἐστὶ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ ἴδιον, ἀλλ'
ὅλως ἀριθμοῦ· ἡ γὰρ ἀναλογία ἰσότης ἐστὶ λόγων, καὶ ἐν
τέτταρσιν ἐλαχίστοις. ἡ μὲν οὖν διῃρημένη ὅτι ἐν τέτταρσι, 9
δῆλον· ἀλλὰ καὶ ἡ συνεχής. τῷ γὰρ ἑνὶ ὡς δυσὶ χρῆται
1131b καὶ δὶς λέγει, οἷον ὡς ἡ τοῦ α πρὸς τὴν τοῦ β, οὕτως
ἡ τοῦ β πρὸς τὴν τοῦ γ· δὶς οὖν ἡ τοῦ β εἴρηται, ὥστ' ἐὰν
ἡ τοῦ β τεθῇ δίς, τέτταρα ἔσται τὰ ἀνάλογα. ἔστι δὲ καὶ 10
τὸ δίκαιον ἐν τέτταρσιν ἐλαχίστοις, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός·
διῄρηνται γὰρ ὁμοίως, οἷς τε καὶ ἅ. ἔσται ἄρα ὡς ὁ α ὅρος 11
πρὸς τὸν β, οὕτως ὁ γ πρὸς τὸν δ, καὶ ἐναλλὰξ ἄρα, ὡς ὁ
α πρὸς τὸν γ, ὁ β πρὸς τὸν δ. ὥστε καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ
ὅλον· ὅπερ ἡ νομὴ συνδυάζει· κἂν οὕτω συντεθῇ, δικαίως
συνδυάζει. ἡ ἄρα τοῦ α ὅρου τῷ γ καὶ ἡ τοῦ β τῷ δ σύ- 12
ζευξις τὸ ἐν διανομῇ δίκαιον ἐστί, καὶ μέσον τὸ δίκαιον
τοῦτ' ἐστὶν τοῦ παρὰ τὸ ἀνάλογον· τὸ γὰρ ἀνάλογον μέσον, τὸ
δὲ δίκαιον ἀνάλογον. καλοῦσι δὲ τὴν τοιαύτην ἀναλογίαν 13
γεωμετρικὴν οἱ μαθηματικοί· ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμ-
βαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκά-
τερον. ἔστιν δ' οὐ συνεχὴς αὕτη ἡ ἀναλογία· οὐ γὰρ γίνεται 14
εἷς ἀριθμῷ ὅρος, ᾧ καὶ ὅ. τὸ μὲν οὖν δίκαιον τοῦτο τὸ ἀνά-
λογον, τὸ δὲ ἄδικον τὸ παρὰ τὸ ἀνάλογον. γίγνεται ἄρα τὸ

28. οἳ δὲ] ἢ Scaliger (perperam) ‖ 31. ἥ τε γὰρ Π^2 ‖ λόγου $\Gamma K^b N^b$ Ald. Ar. ‖ 33. χρήσεται $\Pi^b H^a N^b$ † ‖ 1131b, 1—9. α β γ δ litteris h. l. non cardinales numeros, sed ordinales significari sciant lectores, πρώτου δευτέρου etc., ut scriptum est in K^b ac legisse videntur Mi. et Hel. ‖ 1. οὕτως om. Π^b Ar. ‖ 2. καὶ ante ἡ τοῦ β add. $H^a L^b P^b$ Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 3. ἀνάλογον Spengelius ‖ 5. διῄρηται $\Pi^b H^a M^b$ Ar. ‖ 6. καὶ — 7. δ om. M^b Q † ‖ 8. ὅλον, ὅπερ — συνδυάζει<, ὡς ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον> Muenscher ‖ 10. τὸ δίκαιον — 11. παρὰ τὸ ἀνάλογον secundum Mureti translationem secl. Gifanius, τὸ δίκαιον <τοῦ ἀδίκου> ci. Lambinus ‖ 11. τοῦ] τὸ $\Pi^1 H^a$ Ar., τὸ δὲ ἄδικον aut ἄδικον δὲ Γ.

(III) μὲν πλέον τὸ δ' ἔλαττον. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων συμ-
βαίνει· ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν πλέον ἔχει, ὁ δ' ἀδικούμενος
15 ἔλαττον τοῦ ἀγαθοῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ κακοῦ ἀνάπαλιν· ἐν ἀγαθοῦ
γὰρ λόγῳ γίγνεται τὸ ἔλαττον κακὸν πρὸς τὸ μεῖζον κακόν·
16 ἔστι γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν μᾶλλον αἱρετὸν τοῦ μείζονος, τὸ
δ' αἱρετὸν ἀγαθόν, καὶ τὸ μᾶλλον μεῖζον.
17 τὸ μὲν οὖν ἓν εἶδος τοῦ δικαίου τοῦτο ἐστίν, τὸ
IV δὲ λοιπὸν ἓν τὸ διορθωτικόν, ὃ γίγνεται ἐν τοῖς συναλ-
2 λάγμασιν καὶ τοῖς ἑκουσίοις καὶ τοῖς ἀκουσίοις. τοῦτο δὲ τὸ
δίκαιον ἄλλο εἶδος ἔχει τοῦ προτέρου. τὸ μὲν γὰρ διανεμη-
τικὸν δίκαιον τῶν κοινῶν ἀεὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐστὶ τὴν
εἰρημένην (καὶ γὰρ ἀπὸ χρημάτων κοινῶν ἐὰν γίνηται ἡ
διανομή, ἔσται κατὰ τὸν λόγον τὸν αὐτὸν ὅνπερ ἔχουσιν
πρὸς ἄλληλα τὰ εἰσενεχθέντα· καὶ τὸ ἄδικον τὸ ἀντικεί-
3 μενον τῷ δικαίῳ τούτῳ παρὰ τὸ ἀνάλογον ἐστίν)· τὸ δ' ἐν
τοῖς συναλλάγμασι δίκαιον ἔστι μὲν ἴσον τι, καὶ τὸ ἄδικον
ἄνισον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκείνην ἀλλὰ κατὰ 1132a
τὴν ἀριθμητικήν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἰ ἐπιεικὴς φαῦλον
ἀπεστέρησεν ἢ φαῦλος ἐπιεικῆ, οὐδ' εἰ ἐμοίχευσεν ἐπιεικὴς ἢ
φαῦλος· ἀλλὰ πρὸς τοῦ βλάβους τὴν διαφορὰν μόνον βλέ-
πει ὁ νόμος (καὶ χρῆται ὡς ἴσοις), εἰ ὃ μὲν ἀδικεῖ ὃ δ' ἀδι-
4 κεῖται, καὶ εἰ ὃ μὲν ἔβλαψεν ὃ δὲ βέβλαπται. ὥστε τὸ ἄδικον
τοῦτο ἄνισον ὂν ἰσάζειν πειρᾶται ὁ δικαστής· καὶ γὰρ ὅταν
ὃ μὲν πληγῇ ὃ δὲ πατάξῃ, ἢ καὶ κτείνῃ ὃ δ' ἀποθάνῃ, διῄ-
ρηται τὸ πάθος καὶ ἡ πρᾶξις εἰς ἄνισα· ἀλλὰ πειρᾶται τῇ
5 ζημίᾳ ἰσάζειν, ἀφαιρῶν τοῦ κέρδους. λέγεται γὰρ ὡς ἁπλῶς
εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, κἂν εἰ μή τισιν οἰκεῖον ὄνομα εἴη,
τὸ κέρδος, οἷον τῷ πατάξαντι, καὶ ἡ ζημία τῷ παθόντι·
6 ἀλλ' ὅταν γε μετρηθῇ τὸ πάθος, καλεῖται τὸ μὲν ζημία

32. τὸ ante παρὰ add. Π^a ‖ 1132a, 5. καὶ — ἴσοις fort. secludenda esse ci. Ia. ‖ 6. ὃ μὲν om. pr. K^b (suppl. rc.) Bk. Rr. (fors. recte) ‖ 8. καὶ κτείνῃ] κτείνῃ Π^2 Mi.(?), κατακτείνῃ ci. Noetelius ‖ 11. εἴη] ἤ pr. K^b, ᾖ corr.² K^b, δοκῇ O^b, εἴη δοκεῖ Ald. ‖ 13. ** ἀλλ' Hampkius (perperam).

τὸ δὲ κέρδος. ὥστε τοῦ μὲν πλείονος καὶ ἐλάττονος τὸ ἴσον (IV)
μέσον, τὸ δὲ κέρδος καὶ ἡ ζημία τὸ μὲν πλέον τὸ δὲ ἔλατ-
τον ἐναντίως, τὸ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ πλέον τοῦ κακοῦ δὲ ἔλαττον
κέρδος, τὸ δὲ ἐναντίον ζημία· ὧν ἦν μέσον τὸ ἴσον, ὃ λέ-
γομεν εἶναι δίκαιον· ὥστε τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἂν εἴη
τὸ μέσον ζημίας καὶ κέρδους. διὸ καὶ ὅταν ἀμφισβητῶσιν, 7
ἐπὶ τὸν δικαστὴν καταφεύγουσιν· τὸ δ' ἐπὶ τὸν δικαστὴν ἰέναι
ἰέναι ἐστὶν ἐπὶ τὸ δίκαιον· ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον
δίκαιον ἔμψυχον· καὶ ζητοῦσι δικαστὴν μέσον, καὶ καλοῦσιν
ἔνιοι μεσιδίους, ὡς ἐὰν τοῦ μέσου τύχωσιν, τοῦ δικαίου τευξό-
μενοι. μέσον ἄρα τι τὸ δίκαιον, εἴπερ καὶ ὁ δικαστής. ὁ δὲ 8
δικαστὴς ἐπανισοῖ, καὶ ὥσπερ γραμμῆς εἰς ἄνισα τετμημέ-
νης, ᾧ τὸ μεῖζον τμῆμα τῆς ἡμισείας ὑπερέχει, τοῦτ'
ἀφεῖλε καὶ τῷ ἐλάττονι τιμήματι προσέθηκεν. ὅταν δὲ
δίχα διαιρεθῇ τὸ ὅλον, τότε φασὶν ἔχειν τὸ αὑτοῦ ὅταν
λάβωσι τὸ ἴσον. [τὸ δ' ἴσον μέσον ἐστὶ τῆς μείζονος καὶ 9
ἐλάττονος κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν.] διὰ τοῦτο καὶ
ὀνομάζεται δίκαιον, ὅτι δίχα ἐστίν, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι
δίχαιον, καὶ ὁ δικαστὴς διχαστής. * ἐπὰν γὰρ δύο ἴσων 10
⟨ἴσον⟩ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ θατέρου, πρὸς θάτερον δὲ προστεθῇ, δυσὶ
τούτοις ὑπερέχει θάτερον· εἰ γὰρ ἀφῃρέθη μέν, μὴ προσετέθη
1132b δέ, ἑνὶ ἂν μόνον ὑπερεῖχεν. τοῦ μέσου ἄρα ἑνί, καὶ τὸ μέσον,
ἀφ' οὗ ἀφῃρέθη, ἑνί. τούτῳ ἄρα γνωριοῦμεν τί τε ἀφελεῖν 11
δεῖ ἀπὸ τοῦ πλέον ἔχοντος, καὶ τί προσθεῖναι τῷ ἔλαττον
ἔχοντι· ᾧ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει, τοῦτο προσθεῖναι δεῖ
τῷ ἔλαττον ἔχοντι, ᾧ δ' ὑπερέχεται, ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ με-

21. ἰέναι om. $\Pi^b N^b$, ἰέναι — εἶναι om. pr. K^b, add. Γ $H^a O^b P^b$ Ald. Mi. Ar. et rc. K^b ‖ 23. μεσιδίκους (κ corr.) L^b, μεσοδίκους Ald., μεσιδίκην H^a, μεσοδίκην N^b, μεσιτίκους Γ, μεσιδίους c. c. Mi. ‖ 28. τὸ αὑτοῦ $\Gamma L^b P^b$ Ald. Ar., τὸ αὐτοῦ $H^a K^b N^b$, τὸ αὐτὸ M^b Q, τὰ αὑτοῦ O^b, τὰ αὑτῶν ci. Coraes, rec. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 29. τὸ δ' — 30. ἀναλογίαν post 32. διχαστής tri. Rassovius Ia. ‖ 33. ἴσον add. Rassovius ‖ 1132b, 1. τοῦ — 5. μεγίστου post 9. γδ tri. Spengelius ‖ 2. ⟨τοῦ⟩ ἀφ' ci. Zellius, rec. Ia. (fors. recte) ‖ 3. προστεθῆναι $\Pi^b H^a$.

(IV)
12 γίστου. ἴσαι αἱ ἐφ' ὧν αα ββ γγ ἀλλήλαις· ἀπὸ τῆς αα
ἀφῃρήσθω τὸ αε, καὶ προσκείσθω τῇ γγ τὸ ἐφ' ᾧ γδ,
ὥστε ὅλη ἡ δγγ τῆς εα ὑπερέχει τῷ γα καὶ τῷ γζ· τῆς
ἄρα ββ τῷ γδ. [ἔστιν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν τοῦτο·
ἀνῃροῦντο γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίει ** τὸ ποιοῦν, καὶ ὅσον καὶ οἷον
13 καὶ τὸ πάσχον, ἔπασχε τοῦτο καὶ τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον.] ἐλή-
λυθε δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἥ τε ζημία καὶ τὸ κέρδος ἐκ
τῆς ἑκουσίου ἀλλαγῆς. τὸ μὲν γὰρ πλέον ἔχειν ἢ τὰ ἑαυτοῦ
κερδαίνειν λέγεται, τὸ δὲ ἔλαττον τῶν ἐξ ἀρχῆς ζημιοῦσθαι,
οἷον ἐν τῷ ὠνεῖσθαι καὶ πωλεῖν καὶ ἐν ὅσοις ἄλλοις ἄδειαν
14 ἔδωκεν ὁ νόμος· ὅταν δὲ μήτε πλέον μήτ' ἔλαττον ἀλλ'
αὐτὰ δι' αὐτῶν γένηται, τὰ αὑτῶν φασιν ἔχειν καὶ οὔτε
ζημιοῦσθαι οὔτε κερδαίνειν. ὥστε κέρδους τινὸς καὶ ζημίας μέ-
σον τὸ δίκαιόν ἐστι τῶν παρὰ τὸ ἑκούσιον, τὸ ἴσον ἔχειν καὶ
πρότερον καὶ ὕστερον.

V δοκεῖ δέ τισι καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς εἶναι ἁπλῶς δίκαιον, 8
ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν· ὡρίζοντο γὰρ ἁπλῶς τὸ δί-
2 καιον τὸ ἀντιπεπονθὸς ἄλλῳ. τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς οὐκ ἐφαρ-
μόττει οὔτ' ἐπὶ τὸ διανεμητικὸν δίκαιον οὔτ' ἐπὶ τὸ διορθωτι-

7. ἀφῃρήσθω $N^b P^b$, ἀφαιρήσθω(?) M^b, ἀφηρείσθω Q, ἀφαιρείσθω $H^a L^b O^b$, ἀφηρέσθω Ald., ἀφήιρηται K^b ‖ ὧ O^b, ὧν c. c. Bk.^{1} Fr., οὗ Rr. ‖ 8. ὑπερέχειν corr.^{2} K^b ‖ 9. ἔστιν — 11. τοιοῦτον = 1133a, 14—16 secl. Lambinus et Muretus (Fr. Rr. Ia.), om. Bk.^{2} ‖ τοῦτο ante καὶ $\Pi^a P^b$ (fors. recte) ‖ 11. τοῦτο om. M^b, del. Muretus ‖ 13. αὑτοῦ $O^b P^b$, αὐτοῦ $H^a K^b$ ‖ 15. πωλεῖν καὶ ὠνεῖσθαι $\Gamma \Pi^b H^a N^b$ Ald. † ‖ 16. δέδωκεν Π^2 (fors. recte) ‖ 17. αὐτὰ δι' αὐτῶν secl. Gifanius ‖ δι'] ⟨ἃ⟩ δεῖ olim ci. Ia. ‖ ⟨τὰ⟩ δι' αὑτῶν ci. Rassovius, δι' αὑτῶν Γ $N^b P^b$ Q Ald. Bk. Fr., ἢ ταὐτὰ διὰ τῶν αὐτῶν post δι' αὐτῶν add. Γ ‖ 18. ὥστε — 20. ὕστερον secl. Noetelius, fragmentum esse censet Rr. ‖ 19. τῶι $H^a N^b$ et pr. K^b (crx. rc.) et v. d. ap. Lambinum, τὸ M^b Ald., τῶν c. c. Mi. Hel. ‖ ⟨τῷ⟩ τὸ vel τῷ Bergius, secl. vir ille doctus ap. Lamb. ‖ ἔχει idem v. d. ‖ καὶ om. Π^a ‖ 21. καὶ — δίκαιον fort. secludenda esse ci. Ia. ‖ 23. ἄλλῳ om. $\Pi^b H^a N^b O^b$ Ia., aut hoc probandum aut ταὐτῷ scribendum esse iudicat Hampkius † ‖ τὸ δ' — 24. διορθωτικόν post 27. γένοιτο tri. Zwinger, prb. Hampkius, secl. Trendelenburgius ‖ 24. νεμητικὸν $L^b O^b$ et pr. K^b (crx. rc.).

κόν (καίτοι βούλονταί γε τοῦτο λέγειν καὶ τὸ Ῥαδαμάνθυος 3
δίκαιον·

εἴ κε πάθοι τά τ' ἔρεξε, δίκη κ' ἰθεῖα γένοιτο)·

πολλαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ, οἷον εἰ ἀρχὴν ἔχων ἐπάταξεν, 4
οὐ δεῖ ἀντιπληγῆναι, καὶ εἰ ἄρχοντα ἐπάταξεν, οὐ πληγῆναι
μόνον δεῖ ἀλλὰ καὶ κολασθῆναι. ἔτι τὸ ἑκούσιον καὶ τὸ ἀκού- 5
σιον διαφέρει πολύ. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλ- 6
λακτικαῖς συνέχει τὸ τοιοῦτον δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθός, κατὰ
ἀναλογίαν καὶ μὴ κατ' ἰσότητα. τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνά-
λογον συμμένει ἡ πόλις. ἢ γὰρ τὸ κακῶς ζητοῦσιν, εἰ δὲ
1133a μή, δουλεία δοκεῖ εἶναι[, εἰ μὴ ἀντιποιήσει]· ἢ τὸ εὖ, εἰ δὲ
μή, μετάδοσις οὐ γίγνεται, τῇ μεταδόσει δὲ συμμένουσιν. διὸ 7
καὶ Χαρίτων ἱερὸν ἐμποδὼν ποιοῦνται, ἵνα ἀνταπόδοσις ᾖ·
τοῦτο γὰρ ἴδιον χάριτος· ἀνθυπηρετῆσαί τε γὰρ δεῖ τῷ χα-
ρισαμένῳ, καὶ πάλιν αὐτὸν ἄρξαι χαριζόμενον. ποιεῖ δὲ 8
τὴν ἀντίδοσιν τὴν κατ' ἀναλογίαν ἡ κατὰ διάμετρον σύζευ-
ξις. οἷον οἰκοδόμος ἐφ' ᾧ α, σκυτοτόμος ἐφ' ᾧ β, οἰκία
ἐφ' ᾧ γ, ὑπόδημα ἐφ' ᾧ δ. δεῖ οὖν λαμβάνειν τὸν οἰκο-
δόμον παρὰ τοῦ σκυτοτόμου τοῦ ἐκείνου ἔργου, καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ
μεταδιδόναι τοῦ αὑτοῦ. ἐὰν οὖν πρῶτον ᾖ τὸ κατὰ τὴν ἀνα-
λογίαν ἴσον, εἶτα τὸ ἀντιπεπονθὸς γένηται, ἔσται τὸ λεγό-
μενον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἴσον, οὐδὲ συμμένει· οὐθὲν γὰρ κωλύει
κρεῖττον εἶναι τὸ θατέρου ἔργον ἢ τὸ θατέρου· δεῖ οὖν ταῦτα
ἰσασθῆναι. ἔστιν δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἀνῃροῦντο 9

25. καίτοι] καὶ? Hampkius, prb. Trendelenburgius ‖ 27. τὰ Rr. ‖ τ' Coraes, κ' Π Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ κ'] τ' Ald., δ' M^b Q ‖ 30. καὶ ⟨ἄλλως⟩ Hampkius, om. K^b, secl. Rr. † ‖ ἀκούσιον καὶ τὸ ἑκούσιον H^a L^b N^b ‖ 34. ἢ — 1133a, 2. συμμένουσιν secl. Hampkius ‖ 1133a, 1. εἰ μὴ ἀντιποιήσει secl. Muretus ‖ 3. ἐμποδὼν] ἐν πόλεσιν? Ia. ‖ 4. τε add. L^b O^b, secl. Fr., del. Rr. (nescio an recte) ‖ 9. τὸ ἐκείνου ἔργον Γ Q H^a M^b P^b † ‖ 10. τοῦ] τὸ Γ(?) Turnebus Bk. Fr. Rr. † ‖ αὑτοῦ $Π^a$, αὐτοῦ cet. ‖ 14. ἔστιν — 16. τοιοῦτον om. Mi. Hel., asteriscis adhibitis hoc quoque loco secl. Rr. (nescio an recte) † ‖ ἀνῃροῦντο — 16. τοιοῦτον secl. Muenscher.

γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίει ** τὸ ποιοῦν, καὶ ὅσον καὶ οἷον καὶ τὸ πάσχον, ἔπασχε τοῦτο καὶ τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἐκ δύο ἰατρῶν γίνεται κοινωνία, ἀλλ' ἐξ ἰατροῦ καὶ γεωργοῦ, καὶ ὅλως ἑτέρων καὶ οὐκ ἴσων· ἀλλὰ τούτους δεῖ ἰσασθῆναι.
0 διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖ πως εἶναι, ὧν ἔστιν ἀλλαγή. ἐφ' ὃ τὸ νόμισμα ἐλήλυθεν, καὶ γίγνεταί πως μέσον· πάντα γὰρ μετρεῖ, ὥστε καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, πόσα ἄττα δὴ ὑποδήματα ἴσον οἰκίᾳ ἢ τροφῇ. δεῖ τοίνυν ὅπερ οἰκοδόμος πρὸς σκυτοτόμον, τοσαδὶ ὑποδήματα πρὸς οἰκίαν ἢ τροφήν (εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ οὐδὲ κοινωνία)·
1 τοῦτο δ', εἰ μὴ ἴσα εἴη πως, οὐκ ἔσται. ‖ δεῖ ἄρα ἑνί τινι πάντα μετρεῖσθαι[, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον]. τοῦτο δέ ἐστι τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἡ χρεία, ἣ πάντα συνέχει (εἰ γὰρ μηθὲν δέοιντο ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ ἢ οὐχ ἡ αὐτή)· οἷον δ' ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονεν κατὰ συνθήκην· καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει ἀλλὰ νόμῳ
2 ἐστίν, καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβαλεῖν καὶ ποιῆσαι ἄχρηστον. ἔσται δὴ ἀντιπεπονθός, ὅταν ἰσασθῇ, ὥστε ὅπερ γεωργὸς πρὸς σκυτοτόμον, τὸ ἔργον τὸ τοῦ σκυτοτόμου πρὸς τὸ τοῦ γεωργοῦ. εἰς

15. ἂν add. K^b Ald. ‖ μὴ] ὃ Imelmannus, μὴ ⟨ὃ⟩ Bergius Bk.² (Trendelenburgius Ueberwegius), secl. Hampkius ‖ ἐποίει ⟨τὸ (malim αὖ τὸ) πάσχον ὅσον καὶ οἷον ποιεῖ⟩ ci. Ia. ‖ ποιοῦν καὶ — οἷον, καὶ — πάσχον ἔπασχε sic distinguunt editores et critici praeter Ia. omnes ‖ καὶ ὅσον καὶ οἷον] τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον M^b ‖ τὸ πάσχον ⟨πάσχει⟩? Susem., ὃ πάσχον Hampkius, secl. Imelmannus, τὸ secl. Trendelenburgius ‖ 16. ἔπασχε] ἴσαξε Ueberwegius ‖ τοῦτο secl. Muretus, prb. Imelmannus, cf. n. ad 1132b, 11 ‖ 20. ὃ Ald. et pr. K^b, ᾧ c. c. rc. K^b Fr. (fors. recte) ‖ μέσον] μέτρον Muretus ‖ 23. ὁ οἰκοδόμος $L^b N^b O^b P^b$ Ald., οἰκοδόμος ⟨ἢ γεωργὸς⟩ Felicianus (male) ‖ τόσαδε pr. K^b, τόσα δὴ L^b, τόσαδὶ rc. K^b ‖ 24. ἢ τροφήν secl. Rr. (temere) ‖ 25. δεῖ — b, 6. κοινωνία secl. Noetelius, potius δεῖ — b, 14. μᾶλλον alteram et b, 14. διὸ — 28. κλῖναι tertiam recensionem esse antecedentium 19. διὸ — 25. ἔσται intellexit Rassovius, plures iam ante eum recensiones, sed nimis artificiose distinxit Imelmannus ‖ 26. ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον secl. Rassovius ‖ 28. αὐτὴ] ἁπλῆ Imelmannus ‖ 31. μεταβαλεῖν $L^b P^b$, μεταβάλλειν cet.

1133b σχῆμα δ' ἀναλογίας οὐ δεῖ ἄγειν, ὅταν ἀλλάξωνται (εἰ δὲ μή, ἀμφοτέρας ἕξει τὰς ὑπεροχὰς τὸ ἕτερον ἄκρον), ἀλλ' ὅταν ἔχωσι τὰ αὑτῶν. οὕτως ἴσοι, καὶ κοινωνοί, ὅτι αὕτη ἡ ἰσότης δύναται ἐπ' αὐτῶν γίνεσθαι (γεωργὸς α, τροφὴ γ, σκυτοτόμος β, τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸ ἰσασμένον δ)· εἰ δ' οὕτω μὴ ἦν ἀντιπεπονθέναι, οὐκ ἂν ἦν κοινωνία. ὅτι δ' ἡ χρεία συνέχει ὥσπερ ἕν τι ὄν, δηλοῖ ὅτι ὅταν μὴ ἐν χρείᾳ ὦσιν ἀλλήλων, ἢ ἀμφότεροι ἢ ἅτερος, οὐκ ἀλλάττονται, ὥσπερ ὅταν οὗ ἔχει αὐτὸς δέηταί τις, οἷον οἴνου, διδόντες σίτου ἐξαγωγήν. δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσασθῆναι. ὑπὲρ δὲ τῆς μελλούσης ἀλλαγῆς, εἰ νῦν μηδὲν δεῖται, ὅτι ἔσται ἐὰν δεηθῇ, τὸ νόμισμα οἷον ἐγγυητής ἐσθ' ἡμῖν· δεῖ γὰρ τοῦτο φέροντι εἶναι λαβεῖν. πάσχει μὲν οὖν καὶ τοῦτο τὸ αὐτό (οὐ γὰρ ἀεὶ ἴσον δύναται)· ὅμως δὲ βούλεται μένειν μᾶλλον. ‖ ‖ διὸ δεῖ πάντα τετιμῆσθαι· οὕτω γὰρ ἀεὶ ἔσται ἀλλαγή, εἰ δὲ τοῦτο, κοινωνία. τὸ δὴ νόμισμα ὥσπερ μέτρον σύμμετρα ποιῆσαν ἰσάζει· οὔτε γὰρ ἂν μὴ οὔσης ἀλλαγῆς κοινωνία ἦν, οὔτ' ἀλλαγὴ ἰσότητος μὴ οὔσης, οὔτ' ἰσότης μὴ οὔσης συμμετρίας. τῇ μὲν οὖν ἀληθείᾳ ἀδύνατον τὰ τοσοῦτον διαφέροντα σύμμετρα γενέσθαι, πρὸς δὲ τὴν χρείαν ἐνδέχεται ἱκανῶς. ἓν δή τι δεῖ

1133b, 1. *οὐ* om. *Γ* Mi., secl. Bk.^{2} † ‖ *ἀλλάττωνται* Coraes, *ἀλλάξαι ἄρξωνται?* Noetelius ‖ *εἰ* — 2. *ἄκρον* post 3. *αὑτῶν* tri. et 3. *οὕτως* — 4. *γίνεσθαι* secl. Imelmannus ‖ 2. *ἑκάτερον* Muretus ‖ 3. *αὑτῶν* *Γ* Q M^b P^b, *αὐτῶν* cet. ‖ 8. *ἀλλάττονται* ⟨*ἢ οὐχ ἁπλῶς*⟩ Imelmannus ‖ *ὥσπερ* — 10. *ἰσασθῆναι* aut secludenda aut lacunam post ea statuendam esse ci. Haecker, secl. Rr. ‖ 9. *οὗ* ⟨*οὐκ*⟩ Muenscher, prb. Imelmannus ‖ *αὐτὸς*] *ἄλλος* Vermehrenus ‖ ⟨*οὐ*⟩ *δέηται* Bas.^{3} ‖ *τις* om. K^b, prb. Imelmannus ‖ *οἷον* — *ἐξαγωγήν* secludenda esse ci. Hampkius ‖ *οἶνον* M^b ‖ *διδόντες* — *ἐξαγωγήν* secl. Gifanius ‖ *δόντες* K^b, *διδόντος* Coraes, *δοτέον* Vermehrenus, ⟨*οὐ*⟩ *διδοὺς?* Hampkius, *διδούς* ⟨*τις*⟩ Imelmannus ‖ *ἐξαγωγῆς* Bk. Rr. et pr. K^b (crx. rc.) ‖ 10. *δεῖ* — *ἰσασθῆναι* secl. Noetelius ‖ 12. *δεῖ*] *ἔστι* ex Argyropyli transl. mg. Bas.^{3}, *ἀεὶ* Rassovius ‖ *εἶναι*] *ἔσται* Rassovius ‖ 15. *ἔσται ἀεὶ* (*αἰεὶ* Ald.) Π^2 H^a N^b Ald. ‖ 16. *μέτρω* L^b, *μέσον* H^a M^b N^b Ald., *μέσον ἤτοι μέτρον* Mi., *μετροῦν* Ar., *μέτρον* c. c. Hel. ‖ 20. *δέ τι δεῖ* L^b, *δὲ δεῖ τι* H^a M^b, *δεὶ δή τι* N^b O^b.

εἶναι, τοῦτο δ' ἐξ ὑποθέσεως· διὸ νόμισμα καλεῖται· τοῦτο γὰρ πάντα ποιεῖ σύμμετρα· μετρεῖται γὰρ πάντα νομίσματι. οἰκία α, μναῖ δέκα β, κλίνη γ. τὸ δὴ α τοῦ β ἥμισυ, εἰ πέντε μνῶν ἀξία ἡ οἰκία, ἢ ἴσον· ἡ δὲ κλίνη δέκατον μέρος τὸ γ τοῦ β· δῆλον τοίνυν πόσαι κλῖναι ἴσον οἰκίᾳ, ὅτι πέντε. ὅτι δ' οὕτως ἡ ἀλλαγὴ ἦν πρὶν τὸ νόμισμα εἶναι, δῆλον· διαφέρει γὰρ οὐδὲν ἢ κλῖναι πέντε ἀντὶ οἰκίας, ἢ ὅσου αἱ πέντε κλῖναι. ‖

τί μὲν οὖν τὸ ἄδικον καὶ τί τὸ δίκαιόν ἐστιν, εἴρηται· 9
διωρισμένων δὲ τούτων δῆλον ὅτι ἡ δικαιοπραγία μέσον ἐστὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι. τὸ μὲν γὰρ πλέον ἔχειν τὸ δ' ἔλαττον ἐστίν. ἡ δὲ δικαιοσύνη μεσότης τις ἐστίν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ἀλλ' ὅτι μέσου ἐστίν· ἡ δ' ἀδικία τῶν ἄκρων. καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐστὶν καθ' ἣν ὁ 1134a
δίκαιος λέγεται πρακτικὸς κατὰ προαίρεσιν τοῦ δικαίου, καὶ διανεμητικὸς καὶ αὐτῷ πρὸς ἄλλον καὶ ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον, οὐχ οὕτως ὥστε τοῦ μὲν αἱρετοῦ πλέον αὑτῷ ἔλαττον δὲ τῷ πλησίον, τοῦ βλαβεροῦ δ' ἀνάπαλιν, ἀλλὰ τοῦ ἴσου τοῦ κατ'
8 ἀναλογίαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλῳ πρὸς ἄλλον. ἡ δὲ ἀδικία τοὐναντίον τοῦ ἀδίκου. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις τοῦ ὠφελίμου ἢ βλαβεροῦ παρὰ τὸ ἀνάλογον. διὸ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἡ ἀδικία, ὅτι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἐστίν, ἐφ'

21. καλεῖται] πεπόρισται vel simile quid ci. Trendelenburgius ‖ 23. ἐφ' ἧς α ΓO^b Ald., ἐφ' ὧ α Mi., α c. c. Hel. ‖ δὴ] δὲ H^{a}M^b, om. Π^a (suppl. rc. K^b) † ‖ 24. ἢ ἴσον secl. Rr. (nescio an recte) ‖ κλίνη ⟨ἢ⟩ Coraes, κλίνη ἢ L^{b}P^b ‖ 27. εἶναι M^{b}Q, ἦν ΓH^a, ἢ Π^{a}N^{b}P^b Ald., om. L^b ‖ ἢ] ἢ εἰ Ald., εἰ Cardwellus ‖ κλίνας Rassovius (nescio an recte) ‖ 29. καὶ πῶς ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον post ἐστιν ex 1134a, 24 sq. tri. Muretus ‖ 32. τις add. Π^1, c. c. om. Mi. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 33. δὲ add. Π^{1}O^b, c. c. om. Mi. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ ταῖς πρότερον ἀρεταῖς ΓH^{a}M^b Ar.(?) Bk. Fr. Rr., ταῖς προτέραις ἀρεταῖς N^b Hel., ταῖς ἀρεταῖς ταῖς πρότερον O^b, ταῖς προειρημέναις ἀρεταῖς Mi. ‖ 1034a, 5. τὸ ἴσον τὸ Noetelius ‖ 7. τοῦ ἀδίκου] τοῦ δικαίου(?) Γ, secl. Spengelius ‖ 8. ἢ] καὶ Spengelius.

(V

αὑτοῦ μὲν ὑπερβολῆς μὲν τοῦ ἁπλῶς ὠφελίμου, ἐλλείψεως δὲ τοῦ βλαβεροῦ· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τὸ μὲν ὅλον ὁμοίως, τὸ δὲ παρὰ τὸ ἀνάλογον, ὁποτέρως ἔτυχεν. τοῦ δὲ ἀδικήματος τὸ μὲν ἔλαττον τὸ ἀδικεῖσθαί ἐστιν, τὸ δὲ μεῖζον τὸ ἀδικεῖν.

10 περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, τίς ἑκατέρας 19 ἐστὶν ἡ φύσις, εἰρήσθω τοῦτον τὸν τρόπον, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καθόλου· ἐπεὶ δ' ἔστιν VI ἀδικοῦντα μήπω ἄδικον εἶναι, ὁ ποῖα ἀδικήματα ἀδικῶν ἤδη ἄδικός ἐστιν ἑκάστην ἀδικίαν, οἷον κλέπτης ἢ μοιχὸς ἢ λῃστής; ἢ οὕτω μὲν οὐδὲν διοίσει; ** καὶ γὰρ ἂν συγγένοιτο γυναικὶ εἰδὼς τὸ ᾗ, ἀλλ' οὐ διὰ προαιρέσεως ἀρχὴν ἀλλὰ διὰ πάθος. ἀδικεῖ μὲν οὖν, ἄδικος δ' οὐκ ἔστιν, 2 οἷον οὐ κλέπτης, ἔκλεψεν δέ, οὐδὲ μοιχός, ἐμοίχευσε δέ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

[‖ πῶς μὲν οὖν ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἴρηται πρότερον· ‖ δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τὸ ζητούμενόν ἐστιν 3 4 καὶ τὸ ἁπλῶς δίκαιον καὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον. τοῦτο δ' ἔστιν [ἐπὶ] κοινωνῶν βίου πρὸς τὸ εἶναι αὐτάρκειαν, ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἢ κατ' ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμόν· ὥστε ὅσοις μή ἐστι τοῦτο,

10. ἑαυτοῦ $H^a L^b$, ἑαυτοῖς M^b ‖ μὲν ante τοῦ om. $\Pi^b H^a O^b$ Ald. ‖ 13. τοῦ ἀδικεῖσθαί M^b, ἀδικεῖσθαί K^b ‖ 16. τοῦ ante δικαίου add. Bk. Fr. Rr. ‖ ἐπεὶ — 23. ἄλλων + 32. ἐν οἷς δὴ — 33. ἀδικία fort. secludenda esse ci. Susem.: v. quae ad 1135a, 16 adnotabo ‖ 17. ποιὰ Vermehrenus ‖ 19. οὐδὲν secl. Spengelius (male) ‖ διοίσει⟨, ἐπιβλέποντι δὲ εἰς τὸ οὗ ἕνεκα διοίσει⟩ Muretus, διοίσει⟨, τῷ δὲ τέλει διοίσει⟩ ci. Coraes, et similia fort. iam legerunt Mi. et Hel. ‖ 22. οὐ K^b, οὐδὲ c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ οὐδὲ μοιχός, ἐμοίχησε δέ secl. Hampkius Rr. (fort. recte) ‖ 24. πῶς — 32. ἀδίκου post 33. ἀδικία tri. Muenscher ‖ πῶς — 25. πρότερον alteram recensionem breviorem esse praecedentium 1133b, 29. τί — 1134a, 16. καθόλου censet Rassovius, secl. Gifanius, praeterea v. quae adnotavi ad 1133b, 29 et in Prolegg. ‖ 25. πρότερον secl. Hildenbrandius (recte, nisi fallor) ‖ 26. καὶ prius om. $\Pi^1 N^b$ † ‖ ἔστιν om. K^b ‖ 27. ἐπὶ κοινωνῶν] ἐπικοινωνοῦν Ald. Ar. et, ut videtur, Γ, κοινωνῶν $L^b N^b P^b$ Ia., κοινωνὸν $H^a M^b$, ἐπὶ secl. Susem.

οὐκ ἔστι τούτοις πρὸς ἀλλήλους τὸ πολιτικὸν δίκαιον, ἀλλά τι
δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἔστι γὰρ δίκαιον, οἷς καὶ νόμος
πρὸς αὐτούς· νόμος δ', ἐν οἷς ἀδικία· ἡ γὰρ δίκη κρίσις τοῦ δι-
καίου καὶ τοῦ ἀδίκου·] ἐν οἷς δὴ ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐν τού-
τοις, ἐν οἷς δὲ τὸ ἀδικεῖν, οὐ πᾶσιν ἀδικία. * τοῦτο δ' ἐστὶν τὸ
πλέον αὑτῷ νέμειν τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν, ἔλαττον δὲ τῶν ἁπλῶς κα-
5 κῶν. διὸ οὐκ ἐῶμεν ἄρχειν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν νόμον, ὅτι ἑαυτῷ
τοῦτο ποιεῖ καὶ γίνεται τύραννος. ἔστι δ' ὁ ἄρχων φύλαξ 1134b
6 τοῦ δικαίου, εἰ δὲ τοῦ δικαίου, καὶ τοῦ ἴσου. ἐπεὶ δ' οὐθὲν αὐτῷ
πλέον εἶναι δοκεῖ, εἴπερ δίκαιος (οὐ γὰρ νέμει πλέον τοῦ
ἁπλῶς ἀγαθοῦ αὑτῷ, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ἀνάλογον ἐστίν· διὸ
ἑτέρῳ πονεῖ· καὶ διὰ τοῦτο ἀλλότριον εἶναί φασιν ἀγαθὸν
7 τὴν δικαιοσύνην, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον), μισθὸς ἄρα
τις δοτέος, τοῦτο δὲ τιμὴ καὶ γέρας. ὅτῳ δὲ μὴ ἱκανὰ τὰ
τοιαῦτα, οὗτοι γίγνονται τύραννοι.

8 τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον καὶ τὸ πατρικὸν οὐ ταὐτὸν τού-
τοις ἀλλ' ὅμοιον. οὐ γὰρ ἔστιν ἀδικία πρὸς τὰ αὑτοῦ ἁπλῶς, τὸ
δὲ κτῆμα καὶ τὸ τέκνον, ἕως ἂν ᾖ πηλίκον καὶ χωρισθῇ, ὥσπερ
9 μέρος αὑτοῦ, αὑτὸν δ' οὐδεὶς προαιρεῖται βλάπτειν· διὸ οὐκ ἔστιν
ἀδικία πρὸς αὑτά· οὐδ' ἄρα ἄδικον οὐδὲ δίκαιον τὸ πολιτικόν.
κατὰ νόμον γὰρ ἦν, καὶ ἐν οἷς ἐπεφύκει εἶναι νόμος· οὗτοι δ'
ἦσαν οἷς ὑπάρχει ἰσότης τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. διὸ μᾶλλον

30. *καὶ* ante *καθ'* om. Mi. Ar., secl. Coraes ‖ 31. *αὑτούς* M^b, *αὐτούς* c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ *ἐστὶ* post *κρίσις* add. $L^b O^b$ ‖ 32. *ἐν οἷς* — 33. *ἀδικία* non vertit Hel., secl. Zellius, v. quae adnotabo ad 1135a, 16 ‖ *δὴ* Muenscher, *δ'* $\Gamma\Pi$ Ar. et editores omnes ‖ *καὶ τὸ ἀδικεῖν* post *ἐν τούτοις* tri. Spengelius ‖ 33. *ἐν οἷς* — *ἀδικία* secl. Muretus Rr. ‖ 35. *νόμον* $M^b Q$, *λόγον* c. c. Mi. Hel. An. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 1134b, 2. *αὐτῷ* — 3. *εἶναι*] *αὐτῷ* — *νεῖμαι* Hampkius (perperam) ‖ 5. *ποιεῖ* Sylburgius Bk. Fr. Rr. ‖ 6. *ἄρα* post 7. *τις* $\Pi^2 H^a$ ‖ 7. *τὰ τοιαῦτα* Π^1 Hel., *ταῦτα* $\Gamma\Pi^2 H^a N^b$ Ald. Ar. ‖ 9. *τούτῳ* ci. Rr. ‖ 11. *τὸ* om. Π^1 ‖ *μὴ* post *καὶ* add. $\Pi^b H^a$ Ald. Mi. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr., om. $\Gamma\Pi^a N^b P^b$ et, ut videtur, M. M. 1194b, 14—16 ‖ 13. *αὑτά* Rr., *αὑτόν* cum fontibus ceteri editores.

πρὸς γυναῖκά ἐστι δίκαιον ἢ πρὸς τέκνα καὶ κτήματα· τοῦτο γάρ (VI)
ἐστι τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον· ἕτερον δὲ καὶ τοῦτο τοῦ πολιτικοῦ.

τοῦ δὲ πολιτικοῦ δικαίου τὸ μὲν φυσικόν ἐστι τὸ δὲ VII
νομικόν, φυσικὸν μὲν τὸ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν,
καὶ οὐ τῷ δοκεῖν ἢ μή, νομικὸν δὲ ὃ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδὲν
διαφέρει οὕτως ἢ ἄλλως, ὅταν δὲ θῶνται, διαφέρει, οἷον τὸ
μνᾶς λυτροῦσθαι, ἢ τὸ αἶγα θύειν ἀλλὰ μὴ δύο πρόβατα,
ἔτι ὅσα ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα νομοθετοῦσιν, οἷον τὸ θύειν Βρα-
σίδᾳ, καὶ τὰ ψηφισματώδη. δοκεῖ δ' ἐνίοις εἶναι πάντα 2
τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν φύσει ἀκίνητον καὶ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν
ἔχει δύναμιν, ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Πέρσαις
καίει, τὰ δὲ δίκαια κινούμενα ὁρῶσιν. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν οὕτως 3
ἔχον, ἀλλ' ἔστιν ὥς· καίτοι παρά γε τοῖς θεοῖς ἴσως οὐδα-
μῶς, παρ' ἡμῖν δ' ἔστι μέν τι καὶ φύσει, κινητὸν μέντοι
πᾶν, ἀλλ' ὅμως ἐστὶ τὸ μὲν φύσει τὸ δ' οὐ φύσει. ποῖον 4
δὲ φύσει [τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλως ἔχειν], καὶ ποῖον οὒ
ἀλλὰ νομικὸν καὶ συνθήκῃ, εἴπερ ἄμφω κινητὰ [ὁμοίως],
δῆλον. καὶ <γὰρ> ἐπὶ τῶν ἄλλων * ὁ αὐτὸς ἁρμόσει διορισμός·
φύσει γὰρ ἡ δεξιὰ κρείττων, καίτοι ἐνδέχεται πάντας ἀμφι-
δεξίους γενέσθαι. τὰ δὲ κατὰ συνθήκην καὶ τὸ συμφέρον τῶν 5
1135a δικαίων ὅμοιά ἐστιν τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ πανταχοῦ ἴσα τὰ
οἰνηρὰ καὶ σιτηρὰ μέτρα, ἀλλ' οὗ μὲν ὠνοῦνται, μείζω, οὗ

22. αἶγας ci. Lambinus ‖ Διὶ θύειν ἀλλὰ μὴ πρόβατα ci. Muretus, prb. Lambinus (cf. Herod. II, 42), nescio an recte, θύειν Διὶ ἀλλα μὴ πρόβατα Coraes, θύειν μίαν ἢ δύο πρόβατα ci. Ia., δύο secl. Camerarius, πρόβατα secl. Scaliger ‖ 24. εἶναι post πάντα Hᵃ Mᵇ Nᵇ Rr. ‖ 28. καίτοι — 30. οὐ φύσει secludenda esse ci. Susem. (cf. 1137a, 26 sqq. 1178b, 10 sqq.) ‖ 29. ἔχον (ἔχον ἐστι Lᵇ) post οὐδαμῶς add. Π² Hᵃ Lᵇ Nᵇ Pᵇ et, ut videtur, Ar. ‖ φύσει κινητὸν οὐ μέντοι Γ, φυσικὸν κινητὸν οὐ μέντοι Hᵃ Mᵇ Ald. Ar. ‖ 31. τῶν — ἔχειν post 33. ἄλλων tri. Muenscher ‖ 32. εἴπερ] εἰ καὶ ci. Rr. ‖ ὁμοίως secl. Rr. ‖ 33. ** καὶ Rr. τὸ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαμένον τοῦτο φύσει δίκαιον secundum M. M. 1195a, 3 vel simile quid excidisse ratus (nescio an recte) ‖ γὰρ add. Muenscher ‖ δὲ post ἐπὶ add. Γ ‖ 34. τινας Mi. (ut videtur) Wilkinson Bk. Rr., om. Γ, πάντας c. c. Hel. Ar. M. M. 1194b, 33 sq.

II) δὲ πωλοῦσιν, ἐλάττω. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μὴ φυσικὰ ἀλλ' ἀνθρώπινα δίκαια οὐ ταὐτὰ πανταχοῦ, ἐπεὶ οὐδ' αἱ πολιτεῖαι, ἀλλὰ μία μόνον πανταχοῦ κατὰ φύσιν ἡ ἀρίστη.

6 τῶν δὲ δικαίων καὶ νομίμων ἕκαστον ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα ἔχει· τὰ μὲν γὰρ πραττόμενα πολλά, ἐκείνων δ' ἕκαστον ἕν· καθόλου γάρ.

7 διαφέρει δὲ τὸ ἀδίκημα καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ δίκαιον· ἄδικον μὲν γάρ ἐστιν τῇ φύσει ἢ τάξει, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅταν πραχθῇ, ἀδίκημά ἐστι, πρὶν δὲ πραχθῆναι, οὔπω ἀλλ' ἄδικον· ὁμοίως δὲ καὶ δικαίωμα (καλεῖται δὲ μᾶλλον δικαιοπράγημα τὸ κοινόν, δικαίωμα δὲ τὸ ἐπανόρθωμα τοῦ ἀδικήματος)· καθ' ἕκαστον δὲ αὐτῶν, ποῖά τε εἴδη καὶ πόσα καὶ περὶ ποῖα τυγχάνει ὄντα, ὕστερον ἐπισκεπτέον.

III || ὄντων δὲ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων τῶν εἰρημένων, ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ ὅταν ἑκών τις αὐτὰ πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτ' ἀδικεῖ οὔτε δικαιοπραγεῖ ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός·
2 οἷς γὰρ συμβέβηκεν δικαίοις εἶναι ἢ ἀδίκοις, πράττουσιν. ἀδίκημα δὴ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται, ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστ' ἔσται τι ἄδικον μὲν ἀδίκημα δ' οὔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκού-
3 σιον προσῇ. λέγω δ' ἑκούσιον μέν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, ὃ ἄν τις τῶν ἐφ' αὑτῷ ὄντων εἰδὼς καὶ μὴ ἀγνοῶν πράττῃ

1135a, 4. αἱ om. $\Gamma\Pi^1$ N^b Ald. Ar. et, ut videtur, Hel. || πολιτεία Γ N^b Ald. Ar. et, ut videtur, Hel. || 6. τῶν — 8. γὰρ secl. Rr. || νομικῶν ci. Zwinger || τὸ H^a Hel. et fort. Mi., τὰ c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. Ia. || 10. ἢ τῇ τάξει L^b Mi. || τὸ ante αὐτὸ add. Γ Q H^a M^b N^b Bk. Fr. Rr. † || 11. ἐστι om. Π^1 P^b || 12. ὅτι (τι K^b) ὅταν πραχθῇ ἀδίκημα ἐστίν post ἄδικον add. Π^1 N^b O^b P^b Ald. † || τὸ κοινὸν μᾶλλον δικαιοπράγημα Γ H^a M^b N^b Ald. || 15. ὕστερον] v. Prolegg. || 16. ὄντων — 1136a, 9. συγγνωμονικά alteram recensionem esse praecedentium 1134a, 16. ἐπεὶ — 23. ἄλλων (+ 32. ἐν — 33. ἀδικία) uberiorem intellexit Rieckher, et haec quidem posterior Eudemiorum olim pars fuisse videtur, prior illa utrum ab Aristotele an alio scripta sit, in medio relinquo, v. Prolegg. || 20. δὴ Muenscher, δὲ Γ Π Ald. Ar. Bk. Fr. Ia. || ὡρίσθω Spengelius || 22. ἂν Π^1 H^a || 24. ἑαυτῷ Π^2 H^a.

(VIII)

μήτε ὃν μήτε ᾧ μήτε οὗ ⟨ἕνεκεν⟩, οἷον τίνα τύπτει καὶ τίνι καὶ
τίνος ἕνεκα, κἀκείνων ἕκαστον μὴ κατὰ συμβεβηκὸς μηδὲ
βίᾳ (ὥσπερ εἴ τις λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τύπτοι ἕτερον,
οὐχ ἑκών· οὐ γὰρ ἐπ' αὐτῷ)· ἐνδέχεται δὲ τὸν τυπτόμενον
πατέρα εἶναι, τὸν δ' ὅτι μὲν ἄνθρωπος ἢ τῶν παρόντων τις
γιγνώσκειν, ὅτι δὲ πατὴρ ἀγνοεῖν, ὁμοίως δὲ τὸ τοιοῦτον διω-
ρίσθω καὶ ἐπὶ τοῦ οὗ ἕνεκα, καὶ περὶ τὴν πρᾶξιν ὅλην. τὸ δὴ
ἀγνοούμενον, ἢ μὴ ἀγνοούμενον μὲν μὴ ἐπ' αὐτῷ δ' ὄν, ἢ
βίᾳ, ἀκούσιον. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει ὑπαρχόντων εἰδό-
τες καὶ πράττομεν καὶ πάσχομεν, ὧν οὐθὲν οὔτε ἑκούσιον οὔτε
ἀκούσιόν ἐστιν, οἷον τὸ γηρᾶν ἢ ἀποθνήσκειν. ἔστι δ' ὁμοίως 4
ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν δικαίων καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός·
καὶ γὰρ ἂν τὴν παρακαταθήκην ἀποδοίη τις ἄκων καὶ διὰ
φόβον, ὃν οὔτε δίκαια πράττειν οὔτε δικαιοπραγεῖν φατέον,
ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἀναγκαζόμενον
καὶ ἄκοντα τὴν παρακαταθήκην μὴ ἀποδιδόντα κατὰ συμ-
βεβηκὸς φατέον ἀδικεῖν καὶ τὰ ἄδικα πράττειν. τῶν δὲ 5
ἑκουσίων τὰ μὲν προελόμενοι πράττομεν τὰ δ' οὐ προελό-
μενοι, προελόμενοι μὲν ὅσα προβουλευσάμενοι, ἀπροαίρετα
δὲ ὅσα ἀπροβούλευται. τριῶν δὴ οὐσῶν βλαβῶν τῶν ἐν ταῖς 6
κοινωνίαις, τὰ μὲν μετ' ἀγνοίας ἁμαρτήματά ἐστιν, ὅταν
μήτε ὃν μήτε ὃ μήτε ᾧ μήτε οὗ ἕνεκα ὑπέλαβε πράξῃ (ἢ

25. ⟨μήτε ὃ⟩ μήτε ὃν vel μήτε ὃν ⟨μήτε ὃ⟩ ci. Bernaysius ‖ μήτε οὗ ἕνεκεν non vertit Ar. ‖ ἕνεκεν add. Γ et fort. Mi., ἕνεκα Bk. Fr. Rr. Ia. (num recte, dubius sum) ‖ 27. τύπτει ΓΠ^b H^a O^b ‖ 28. δὲ post ἑκὼν add. Π^2 H^a N^b P^b ‖ 31. τοῦ K^b, τῶν cet. Ar. ‖ 32. ἐφ' αὐτῶ L^b, ἐφ' ἑαυτῶ O^b, ἐφ' αὐτῶ N^b ‖ ἢ] ἀλλὰ ci. Mi. ‖ 33. γὰρ] δὲ Susem. ‖ 1135b, 1. ⟨οὔτ' ἐφ' ἡμῖν⟩ οὔτε Rassovius, οὔτε secl. Spengelius ‖ οὔτε ἀκούσιον secl. Spengelius, prb. Rassovius ‖ 2. ἐγγηρᾶν Π^2 H^a N^b ‖ ἢ] καὶ M^b, καὶ τὸ L^b † ‖ 3. καὶ ante τὸ om. H^a M^b, secl. Hampkius, c. c. add. Mi. ‖ 5. ὃν add. K^b ‖ οὔτε δίκαια πράττειν secl. Noetelius ‖ οὔτε] οὐ Noetelius ‖ 8. καὶ τὰ ἄδικα πράττειν secl. Noetelius ‖ 11. δὴ] οὖν M^b, δὲ H^a L^b P^b Ald. Ar. Ia. ‖ 13. ὃ] ὃ μήτε ὡς Mi., ὡς Turnebus (male) ‖ ἕνεκεν? Susem. ‖ ταῦτα ante πράξῃ (πράξοι M^b) add. ΓΠ^b H^a N^b O^b Ald. Ar.

(VIII)
γὰρ οὐ βαλεῖν ἢ οὐ τούτῳ ἢ οὐ τοῦτον ἢ οὐ τούτου ἕνεκα ᾠήθη, ἀλλὰ συνέβη οὐχ οὗ ἕνεκα ᾠήθη, οἷον οὐχ ἵνα τρώσῃ ἀλλ'
7 ἵνα κεντήσῃ, ἢ οὐχ ὅν, ἢ οὐχ ᾧ), ὅταν μὲν οὖν παραλόγως ἡ βλάβη γένηται, ἀτύχημα, ὅταν δὲ μὴ παραλόγως, ἄνευ δὲ κακίας, ἁμάρτημα (ἁμαρτάνει μὲν γὰρ ὅταν ἡ ἀρχὴ
8 ἐν αὐτῷ ᾖ τῆς ἀγνοίας, ἀτυχεῖ δ' ὅταν ἔξωθεν)· ὅταν δὲ εἰδὼς μὲν μὴ προβουλεύσας δέ, ἀδίκημα, οἷον ὅσα τε διὰ θυμὸν καὶ ἄλλα πάθη, ὅσα ἀναγκαῖα ἢ φυσικὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις (ταῦτα γὰρ βλάπτοντες καὶ ἁμαρτάνοντες ἀδικοῦσι μέν, καὶ ἀδικήματα ἔστιν, οὐ μέντοι πω ἄδικοι διὰ ταῦτα οὐδὲ πονηροί· οὐ γὰρ διὰ μοχθηρίαν ἡ βλάβη)·
9 ὅταν δ' ἐκ προαιρέσεως, ἄδικος καὶ μοχθηρός. διὸ καλῶς τὰ ἐκ θυμοῦ οὐκ ἐκ προνοίας κρίνεται· οὐ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ
10 ποιῶν, ἀλλ' ὁ ὀργίσας. ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μὴ ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου. ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασιν περὶ τοῦ γενέσθαι ἀμφισβητοῦσιν, ὧν ἀνάγκη τὸν ἕτερον εἶναι μοχθηρόν, ἂν μὴ διὰ λήθην αὐτὸ δρῶσιν· ἀλλ' ὁμολογοῦντες περὶ τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ ποτέρως δίκαιον ἀμφισβητοῦσιν (ὁ δ' ἐπιβουλεύσας οὐκ ἀγνοεῖ), ὥστε ὃ μὲν οἴεται ἀδι-
11 κεῖσθαι, ὃ δ' οὔ. ἂν δ' ἐκ προαιρέσεως βλάψῃ, ἀδικεῖ, καὶ κατὰ ταῦτ' ἤδη τὰ ἀδικήματα ὁ ἀδικῶν ἄδικος, ὅταν παρὰ τὸ ἀνάλογον ᾖ ἢ παρὰ τὸ ἴσον. ὁμοίως δὲ καὶ δίκαιος, ὅταν προελόμενος δικαιοπραγῇ, δικαιοπραγεῖ δέ, ἂν μόνον ἑκὼν
12 πράττῃ. τῶν δ' ἀκουσίων τὰ μέν ἐστι συγγνωμονικὰ τὰ δ' οὐ συγγνωμονικά. ὅσα μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοοῦντες ἀλλὰ

14. et 15. ἕνεκεν? Susem. ‖ 16. ᾧι K^b, ὡς c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 18. ἐν ἑαυτῷ (αὑτῷ $H^a M^b$) ἡ ἀρχὴ $\Gamma \Pi^2 H^a N^b$ Ald. ‖ 19. ἀγνοίας Ia, κακίας $H^a M^b$, αἰτίας c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. et, ut videtur, Hel. ‖ 21. φυσικά, συμβαίνει editores praeter Ia. ‖ 24. οὐ] οὐδὲ $\Gamma H^a M^b N^b$ Ald. ‖ 27. ἔτι — 28. δικαίου secl. Noetelius ‖ 29. οὐ γὰρ] οὐκ ἄρ' Susem. ‖ ⟨οἱ⟩ ἐν ci. Ia. ‖ 32. δίκαιον ⟨ἢ οὔ⟩ Coraes (male) ‖ 33. ὁ — ἀγνοεῖ secl. Noetelius et Haecker, dubitanter etiam Rr. in adn. (fors. recte) ‖ 1136a, 1. ἐὰν $\Pi^1 P^b$ ‖ 4. μόνον aut ante ἂν ponendum aut secludendum esse ci. Spengelius.

(VIII)

καὶ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτάνουσιν, συγγνωμονικά, ὅσα δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦντες μὲν διὰ πάθος δὲ μήτε φυσικὸν μήτε ἀνθρωπικόν, οὐ συγγνωμονικά. ||

11 [ἀπορήσειε δ' ἄν τις, εἰ ἱκανῶς διώρισται περὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι καὶ ἀδικεῖν, πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ὥσπερ Εὐριπίδης εἴρηκε, λέγων ἀτόπως IX

μητέρα κατέκταν τὴν ἐμήν, βραχὺς λόγος.
ἑκὼν ἑκοῦσαν, ἢ ⟨οὐ⟩ θέλουσαν οὐχ ἑκών;

πότερον γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔστιν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι, ἢ οὒ ἀλλ' ἀκούσιον ἅπαν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἑκούσιον; καὶ ἆρα πᾶν οὕτως ἢ ἐκείνως, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἑκούσιον, ἢ τὸ μὲν ἑκούσιον τὸ δ' ἀκούσιον; 2 ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι· τὸ γὰρ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἑκούσιον, ὥστε εὔλογον ἀντικεῖσθαι ὁμοίως καθ' ἑκάτερον τό τ' ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ δικαιοῦσθαι ἢ ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον εἶναι. ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι, εἰ πᾶν ἑκούσιον· ἔνιοι γὰρ δικαιοῦνται οὐχ ἑκόντες. 3 ἐπεὶ καὶ τόδε διαπορήσειεν ἄν τις, πότερον ὁ τὸ ἄδικον πεπονθὼς ἀδικεῖται πᾶς ἢ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πράτ-

9. ἀνθρώπινον H^a Q Bk. Fr. Rr. in textu et pr. K^b (crx. rc.) || 10. ἀπορήσειε — 1137a, 30. ἐστίν secludenda esse ci. Rassovius: Eudemi esse crediderim (cf. 1136b, 6 sqq. cum E. E. 1223b, 6 sqq. 32 sqq.) || 11. τοῦ post καὶ add. Π^2 H^a N^b || 12. τὸ πῶς pr. K^b (crx. rc.), πως Hel., τὸ πῶς vel πως Ar., ἀτόπως πως L^b Ald., ἀτόπως τὸ πῶς N^b O^b, οὕτω πως Casaubonus, οὐκ ἀτόπως ci. Coraes, ἀτόπως c. c. Mi. || 13. μητέρ'? Hampkius || κατέκταν Γ Ar., κατεκνα N^b, κατέκτα c. c. Bk. Rr. in textu, ἀδικήσω? Hampkius || 14. ἢ] καὶ Hel. || ⟨οὐ⟩ θέλουσαν Bergius Fr., οὐχ ἑκοῦσαν Ia. (fors. recte), ἄκουσαν Heliodori lectionem esse haud recte contendit Nauckius Trag. Gr. fr. p. 304 || 16. ὥσπερ — ἑκούσιον secl. Noetelius || ἄρα K^b, prb. Spengelius || 17. ἅπαν Π^b H^a N^b || ὥσπερ — ἑκούσιον fort. secludenda esse censet Rassovius, — ἢ secl. Spengelius || πᾶν] ἢ πᾶν Γ K^b N^b, πᾶν ἦν M^b || 20. καθ'] καὶ Rassovius (fors. recte) || τὸ post καὶ om. Π^1 || δικαιοῦσθαι ⟨πᾶν⟩? Noetelius || 21. ἄτοπον — 29. δικαιοῦσθαι post 30. δικαιοπραγοῦντος transponenda aut 29. ἀδύνατον — 30. δικαιοπραγοῦντος secludenda esse ci. Spengelius || 22. ἅπαν Π^2 H^a N^b Ald. || 23. ἔτι? Susem. || τόγε O^b Ald., τόδε cet. Mi.

(IX)
τειν, καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ἐστίν· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἐν-
δέχεται ἐπ' ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν τῶν δικαίων, ὁμοίως
δὲ δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων· οὐ γὰρ ταὐτὸν τὸ τἄδικα
πράττειν τῷ ἀδικεῖν οὐδὲ τὸ ἄδικα πάσχειν τῷ ἀδικεῖσθαι,
ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν καὶ δικαιοῦσθαι· ἀδύνα-
τον γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντος ἢ δικαιοῦσθαι μὴ δικαιο-
4 πραγοῦντος. εἰ δ' ἐστὶν ἁπλῶς τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα
τινά, τὸ δ' ἑκόντα εἰδότα καὶ ὃν καὶ ᾧ καὶ ὥς, ὁ δὲ ἀκρα-
τὴς ἑκὼν βλάπτει αὐτὸς αὑτόν, ἑκών τε ἂν ἀδικοῖτο καὶ ἐν-
δέχοιτο αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν (ἔστιν δὲ καὶ τοῦτο ἓν τῶν ἀπο-
5 ρουμένων, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν). ἔτι ἑκὼν ἄν τις
δι' ἀκρασίαν ὑπ' ἄλλου βλάπτοιτο ἑκόντος, ὥστ' εἴη ἂν ἑκόντα
ἀδικεῖσθαι. ἢ οὐκ ὀρθὸς ὁ διορισμός, ἀλλὰ προσθετέον τῷ βλά-
πτειν εἰδότα καὶ ὃν καὶ ᾧ καὶ ὣς τὸ παρὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν;
6 βλάπτεται μὲν οὖν τις ἑκὼν καὶ τὰ ἄδικα πάσχει, ἀδικεῖται δ'
οὐδεὶς ἑκών· οὐδεὶς γὰρ βούλεται, οὐδ' ὁ ἀκρατής, ἀλλὰ παρὰ τὴν
βούλησιν πράττει· οὔτε γὰρ βούλεται οὐδεὶς ὃ μὴ οἴεται εἶναι σπου-
7 δαῖον, ὅ τε ἀκρατὴς ὃ οὐκ οἴεται δεῖν πράττειν πράττει. ὁ δὲ τὰ αὑ-
τοῦ διδούς, ὥσπερ Ὅμηρός φησιν δοῦναι τὸν Γλαῦκον τῷ Διομήδει

χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων,

οὐκ ἀδικεῖται· ἐπ' αὐτῷ γάρ ἐστιν τὸ διδόναι, τὸ δ' ἀδι-
κεῖσθαι οὐκ ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ ὑπάρχειν.
8 περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅτι οὐχ ἑκούσιον, δῆ-
λον· ἔτι δ' ὧν προειλόμεθα δύ' ἔστιν εἰπεῖν, πότερόν

25. κατὰ — 29. δικαιοῦσθαι post 30. δικαιοπραγοῦντος tri. Muenscher ‖ γ' ἄρ' Muenscher ‖ 27. ἐπὶ secl. Zwinger ‖ οὐκ ἄρα Muenscher ‖ 29. ὁμοίως — δικαιοῦσθαι secl. Rr. ‖ ἀδύνατον κ. τ. λ.] v. quae adnotavi ad v. 21 ‖ 30. τινος post ἀδικοῦντός add. $\Pi^2 H^a$ ‖ 32. ᾧ L^b Ald. Ar., ὃ $\Gamma \Pi^2 H^a K^b N^b$ ‖ 34. αὐτὸν] αὐτὸς Π^1, ἂν αὐτὸν O^b ‖ ἔστιν — b, 1. ἀδικεῖν om. M^b ‖ ἓν] ἕν τι $\Gamma H^a N^b O^b$ Ald. Bk. Fr. Rr., om. L^b ‖ 1136b, 1. ἔτι] ἔτι εἰ Γ ‖ 3. τὸ Π^a Ar. ‖ 4. καὶ ὃν om. Π^1 † ‖ ᾧ] ὃ $H^a M^b$ et corr. L^b † ‖ τὸ om. $\Pi^a H^a N^b O^b P^b$ ‖ 6. οὐδ'] ἀλλὰ οὐδ' Ald. ‖ οὐδ' ὁ ἀκρατὴς post ἀλλὰ traicienda esse ci. Mi. ‖ 8. τε K^b, δὲ cet. ‖ ὃ οὐκ] οὐχ ἃ K^b Bk. Fr. Rr. †.

ποτ’ ἀδικεῖ ὁ νείμας παρὰ τὴν ἀξίαν τὸ πλεῖον ἢ ὁ ἔχων, (IX)
καὶ εἰ ἔστιν αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τὸ 9
πρότερον λεχθὲν καὶ ὁ διανέμων ἀδικεῖ ἀλλ’ οὐχ ὁ ἔχων
τὸ πλέον, εἴ τις πλέον ἑτέρῳ ἢ αὑτῷ νέμει εἰδὼς καὶ
ἑκών, οὗτος αὐτὸς αὑτὸν ἀδικεῖ. ὅπερ δοκοῦσιν οἱ μέ-
τριοι ποιεῖν· ὁ γὰρ ἐπιεικὴς ἐλαττωτικός ἐστιν. ἢ οὐδὲ
τοῦτο ἁπλοῦν; ἑτέρου γὰρ ἀγαθοῦ, εἰ ἔτυχεν, ἐπλεονέκτει,
οἷον δόξης, ἢ τοῦ ἁπλῶς καλοῦ. ⌜ἔτι λύεται κατὰ τὸν
διορισμὸν τοῦ ἀδικεῖν· οὐδὲν γὰρ παρὰ τὴν αὑτοῦ πάσχει
βούλησιν, ὥστε οὐκ ἀδικεῖται διά γε τοῦτο, ἀλλ’ εἴπερ,
βλάπτεται μόνον.

φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ὁ διανέμων ἀδικεῖ, ἀλλ’ οὐχ ὁ τὸ 10
πλέον ἔχων [ἀδικεῖ]· οὐ γὰρ ᾧ τὸ ἄδικον ὑπάρχει ἀδικεῖ, ἀλλ’ ᾧ
τὸ ἑκόντα τοῦτο ποιεῖν· τοῦτο δ’ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς πράξεως, ἥ ἐστιν
ἐν τῷ διανέμοντι ἀλλ’ οὐκ ἐν τῷ λαμβάνοντι. ἔτι ἐπεὶ πολλα- 11
χῶς τὸ ποιεῖν λέγεται, καὶ ἔστιν ὡς τὰ ἄψυχα κτείνει καὶ ἡ χεὶρ
καὶ ὁ οἰκέτης ἐπιτάξαντος, οὐκ ἀδικεῖ μέν, ποιεῖ δὲ τὰ ἄδικα.
ἔτι εἰ μὲν ἀγνοῶν ἔκρινεν, οὐκ ἀδικεῖ κατὰ τὸ νομικὸν δί- 12
καιον οὐδ’ ἄδικος ἡ κρίσις ἐστίν, ἔστιν δ’ ὡς ἄδικος (ἕτερον
γὰρ τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ τὸ πρῶτον)· εἰ δὲ γιγνώσκων ἔκρι-
1137a νεν ἀδίκως, πλεονεκτεῖ καὶ αὐτὸς ἢ χάριτος ἢ τιμωρίας.
ὥσπερ οὖν κἂν εἴ τις μερίσαιτο τοῦ ἀδικήματος, καὶ ὁ διὰ 13

15. τὸ — ἔχων] πλέον ἔχων K^b, τὸ πλεῖον ἑκών? Ia. ‖ 18. τις] τις δὲ Π^b Ar. et rc. K^b, τις τὸ O^b ‖ 19. οὗτος om. Π^a † ‖ 21. πλεονεκτεῖ Π^1 † ‖ 22. ἢ] οὐ ci. Zwinger ‖ καὶ ante κατὰ add. Sylburgius Bk. Fr. Rr. ‖ 23. αὐτοῦ $\Pi^1 O^b P^b$, αὐτὴν H^a ‖ 26. δὲ ὅτι καὶ L^b Ia. (fors. recte), διότι καὶ K^b, δὲ καὶ ὅτι c. c. Mi. Ar. ‖ 27. [ἀδικεῖ] Rassovius, ἀδικεῖ K^b, ἀεί c. c. Mi. Bk. Fr. Rr. Ia. (fors. recte), om. Ar. ‖ 29. λαμβάνοντι· [ἔτι] ἐπεὶ commate post 31. ἐπιτάξαντος deleto Ia., λαμβάνοντι· [ἔτι] ἐπεὶ ⟨δὲ⟩? Susem. ‖ εἰ $L^b N^b P^b$ Ald. Ar., om. Γ, ἐπεὶ c. c. Mi. ‖ 30. κτείνῃ H^a, κτήνη P^b, ⟨καὶ τὰ⟩ κτήνη? Ia., κτείνει δὲ L^b, κτείνειν Ald. Ar. ‖ 32. νόμιμον $\Pi^2 H^a$ Mi., νομικὸν καὶ N^b, νομικὸν c. c. Hel. ‖ 34. νόμιμον M^b Mi., νομικὸν c. c. Hel.

(IX)

ταῦτα κρίνας ἀδίκως πλέον ἔχει· καὶ γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων ὁ τὸν ἀγρὸν κρίνας οὐκ ἀγρὸν ἀλλ᾽ ἀργύριον ἔλαβεν.

14 οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐφ᾽ ἑαυτοῖς οἴονται εἶναι τὸ ἀδικεῖν, διὸ 13 καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ῥᾴδιον. τὸ δ᾽ οὐκ ἔστιν· συγγενέσθαι μὲν γὰρ τῇ τοῦ γείτονος καὶ πατάξαι τὸν πλησίον καὶ δοῦναι τῇ χειρὶ τὸ ἀργύριον ῥᾴδιον καὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντας
15 ταῦτα ποιεῖν οὔτε ῥᾴδιον οὔτ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γνῶναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα οὐδὲν οἴονται σοφὸν εἶναι, ὅτι περὶ ὧν οἱ νόμοι λέγουσιν οὐ χαλεπὸν συνιέναι. ἀλλ᾽ οὐ ταῦτ᾽ ἐστὶν τὰ δίκαια ἀλλ᾽ ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ πῶς πραττόμενα καὶ πῶς νεμόμενα δίκαια· τοῦτο δὲ πλέον ἔργον ἢ τὰ ὑγιεινὰ εἰδέναι, ἐπεὶ κἀκεῖ μέλι καὶ οἶνον καὶ ἐλλέβορον καὶ καῦσιν καὶ τομὴν εἰδέναι ῥᾴδιον, ἀλλὰ πῶς δεῖ νεῖμαι πρὸς ὑγίειαν καὶ τίνι καὶ πότε, τοσοῦτον ἔργον
16 ὅσον ἰατρὸν εἶναι. δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ δικαίου οἴονται εἶναι οὐδὲν ἧττον τὸ ἀδικεῖν, ὅτι οὐδὲν ἧττον ὁ δίκαιος ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δύναιτ᾽ ἂν ἕκαστον πρᾶξαι τούτων· καὶ γὰρ συγγενέσθαι γυναικὶ καὶ πατάξαι, καὶ ὁ ἀνδρεῖος τὴν ἀσπίδα ἀφεῖναι καὶ στραφεὶς ἐφ᾽ ὁποτεραοῦν τρέχειν. ἀλλὰ τὸ δειλαίνειν καὶ τὸ ἀδικεῖν οὐ τὸ ταῦτα ποιεῖν ἐστίν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντα ταῦτα ποιεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ἰατρεύειν καὶ τὸ ὑγιάζειν οὐ τὸ τέμνειν ἢ μὴ τέμνειν ἢ φαρμακεύειν ἢ μὴ φαρμακεύειν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ὡδί.

17 ἔστιν δὲ τὰ δίκαια ἐν τούτοις οἷς μέτεστι τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν, ἔχουσι δ᾽ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν· τοῖς μὲν

1137a, 3. ἐκείνωι K^bP^b (fors. recte) ‖ 5. οἱ — 30. ἐστίν secludenda esse ci. Rr. ‖ ἀδικεῖν ⟨καὶ δικαιοπραγεῖν⟩ Haecker et fort. Hel. ‖ 6. τὸ δίκαιον om. M^b, aut secludenda aut τὸ δικαιοπραγεῖν scribendum esse ci. Haecker † ‖ 8. ὡδὶ] ὡς δεῖ P^b et pr. O^b † ‖ 13. γενόμενα $K^bM^bH^a$, διανεμόμενα O^b † ‖ δίκαια, τοῦτό γε πλέον Thurotus ‖ 15. ἐλλέβορον ΓP^b Hel. et corr.[1] N^b, ἐλέβορον cet. et Mi. et pr. N^b ‖ 22. τὸ post καὶ om. Π^1P^b et, ut videtur, Hel. ‖ 27. δ᾽] δὲ καὶ $\Gamma H^aM^bN^bP^b$ Ald. ‖ ἐν τούτοις post ὑπερβολὴν add. $\Gamma H^aM^bN^bP^b$ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr., post ἔλλειψιν O^b.

γὰρ οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ αὐτῶν, οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς, τοῖς (IX)
δ' οὐδὲν μόριον ὠφέλιμον, τοῖς ἀνιάτως κακοῖς, ἀλλὰ πάντα
βλάπτει, τοῖς δὲ μέχρι τού· διὰ τοῦτ' ἀνθρώπινον ἐστίν.]

14 περὶ δὲ ἐπιεικείας καὶ τοῦ ἐπιεικοῦς, πῶς ἔχει ἡ μὲν X
ἐπιείκεια πρὸς δικαιοσύνην τὸ δὲ ἐπιεικὲς πρὸς τὸ δίκαιον,
ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· οὔτε γὰρ ὡς ταὐτὸν ἁπλῶς οὔτε ὡς
ἕτερον τῷ γένει φαίνεται σκοπουμένοις, καὶ ὁτὲ μὲν τὸ ἐπιει-
κὲς ἐπαινοῦμεν καὶ ἄνδρα τὸν τοιοῦτον, ὥστε καὶ ἐπὶ τὰ
1137b ἄλλα ἐπαινοῦντες μεταφέρομεν ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ἐπιει-
κέστερον ὅτι βέλτιον δηλοῦντες, ὁτὲ δὲ τῷ λόγῳ ἀκολουθοῦσιν
φαίνεται ἄτοπον εἰ τὸ ἐπιεικὲς παρὰ τὸ δίκαιόν τι ὂν ἐπαι-
νετόν ἐστιν· ἢ γὰρ τὸ δίκαιον οὐ σπουδαῖον, ἢ τὸ ἐπιεικές [οὐ
δίκαιον], εἰ ἄλλο· ἢ εἰ ἄμφω σπουδαῖα, ταὐτόν ἐστιν. ἡ μὲν 2
οὖν ἀπορία σχεδὸν συμβαίνει διὰ ταῦτα περὶ τὸ ἐπιεικές,
ἔχει δὲ ἅπαντα τρόπον τινὰ ὀρθῶς καὶ οὐδὲν ὑπεναντίον
ἑαυτοῖς· τό τε γὰρ ἐπιεικὲς δικαίου τινὸς ὂν βέλτιόν ἐστι δί-
καιον, καὶ οὐχ ὡς ἄλλο τι γένος ὂν βέλτιόν ἐστι τοῦ δικαίου.
ταὐτὸν ἄρα δίκαιον καὶ ἐπιεικές, καὶ ἀμφοῖν σπουδαίοιν ὄν-
τοιν κρεῖττον τὸ ἐπιεικές. ποιεῖ δὲ τὴν ἀπορίαν ὅτι τὸ ἐπι- 3
εικὲς δίκαιον μέν ἐστιν, οὐ τὸ κατὰ νόμον δέ, ἀλλ' ἐπανόρ-
θωμα νομίμου δικαίου. αἴτιον δ' ὅτι ὁ μὲν νόμος καθόλου πᾶς, 4
περὶ ἐνίων δὲ οὐχ οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν καθόλου. ἐν οἷς οὖν
ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου, μὴ οἷόν τε δὲ ὀρθῶς, τὸ ὡς ἐπὶ
τὸ πλέον λαμβάνει ὁ νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἁμαρτανόμενον.
καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧττον ὀρθῶς· τὸ γὰρ ἁμάρτημα οὐκ ἐν τῷ
νόμῳ οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγμα-

29. τοῖς] οἷον τοῖς H^{a}M^b Ar. ‖ ἀνιάτως K^b, ἀνιάτοις H^a, ἀνιάτοις καὶ cet. Ar. ‖ 30. διὸ τοῦτ' ci. Zwinger, τοῦτο δὲ Γ, καὶ τοῦτ' Argyropylus † ‖ 1137b, 4. ἐπιεικὲς οὔ, δίκαιον εἰ Micheletus Fr., ἐπιεικὲς οὔ, εἰ δικαίου ἄλλο ci. Lambinus ‖ οὐ δίκαιον om. ΓN^b, secl. Bk.^{2} Rr. Ia. †, οὐ σπουδαῖον ci. Veder ‖ 5. εἰ om. N^b ‖ ἄλλα ci. Rr. ‖ 9. ὂν om. K^b Ald.˙Ar. ‖ 12. τὸ om. Π^{2}H^a † ‖ 13. νομίμου post δικαίου Π^{1}N^b, νομικοῦ Coraes ‖ 16. πλεῖον Π^{a}P^b.

(X)

5 τος ἐστίν· εὐθὺς γὰρ τοιαύτη ἡ τῶν πρακτῶν ὕλη ἐστίν. ὅταν οὖν λέγῃ μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῇ δ' ἐπὶ τούτου παρὰ τὸ καθόλου, τότε ὀρθῶς ἔχει, ᾗ παραλείπει ὁ νομοθέτης καὶ ἥμαρτεν ἁπλῶς εἰπών, ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλειφθέν, ὃ κἂν ὁ νομοθέτης αὐτὸς [ἂν] εἶπεν ἐκεῖ παρών, καὶ εἰ ᾔδει, ἐνομο-
6 θέτησεν [ἄν]. διὸ δίκαιον μέν ἐστιν, καὶ βέλτιόν τινος δικαίου, οὐ τοῦ ἁπλῶς δὲ ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἁπλῶς ἁμαρτήματος. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς, ἐπανόρθωμα νόμου, ᾗ ἐλλείπει διὰ τὸ καθόλου. τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι, ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον θέσθαι
7 νόμον, ὥστε ψηφίσματος δεῖ. τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών ἐστιν, ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολίβδινος κανών· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται καὶ οὐ μένει ὁ κανών, καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τὰ πράγματα.
8 τί μὲν οὖν ἐστιν τὸ ἐπιεικές, καὶ ὅτι δίκαιον, καὶ τίνος βέλτιον δικαίου, δῆλον· φανερὸν δ' ἐκ τούτου καὶ ὁ ἐπιεικὴς τίς ἐστίν. ὁ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρετικὸς καὶ πρακτικός, καὶ ὁ μὴ ἀκριβοδίκαιος ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλ' ἐλαττωτικός, καίπερ 1138a ἔχων τὸν νόμον βοηθόν, ἐπιεικής ἐστιν, καὶ ἡ ἕξις αὕτη ἐπιείκεια, δικαιοσύνη τις οὖσα καὶ οὐχ ἑτέρα τις ἕξις.

XI [πότερον δ' ἐνδέχεται ἑαυτὸν ἀδικεῖν ἢ οὔ, φανερὸν ἐκ 15 τῶν εἰρημένων. τὰ μὲν γάρ ἐστι τῶν δικαίων τὰ κατὰ πᾶ-

20. τούτῳ Π^b, τούτοις $N^b O^b$ Ald. ‖ 23. αὐτὸς $H^a K^b M^b$ Hel. Ar., οὕτως $\Gamma N^b P^b$ Ald., αὐτὸς οὕτως $L^b O^b$ Bk. Fr. Rr. ‖ ἂν om. K^b, secl. Susem. ‖ εἶπεν Hel. et pr. K^b, εἶπε corr. K^b, εἴποι c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ ἐκεῖ om. K^b Ar. ‖ ᾔδη $\Pi^a H^a$ Ald. Ar., ᾔδει c. c. Mi. Hel. ‖ 24. ἄν om. $\Pi^a H^a M^b$, secludendum esse ci. Rr. ‖ δέ ante τινος add. Hel. ‖ 25. ἁπλῶς — ἁμαρτήματος] καθόλου δικαίου ἀλλὰ τοῦ νομικοῦ τοῦ διὰ τὸ καθόλου ἁμαρτάνοντος Hel. ‖ 30. μολύβδινος $L^b N^b$ Ald. ‖ 33. ὅτι $\Gamma \Pi^a L^b$ Hel. Ar., τί τὸ $H^a M^b N^b$ Ald. ‖ 1138a, 4. πότερον — b, 12. τούτοις ante 1137a, 5. οἱ δὲ ponenda fuisse recte viderunt Zeller aliique, simul tamen non minus recte haec omnia secludenda esse intellexit Noetelius, sed vix recte eis, qui Eudemo tribuunt, obloquitur (cf. 1138b, 6 sqq. cum E. E. 1240a, 13 sqq. 17 sqq. 1224b, 21 sqq.).

(XI)

σαν ἀρετὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένα, οἷον οὐ κελεύει ἀπο-
κτιννύναι ἑαυτὸν ὁ νόμος, ἃ δὲ μὴ κελεύει, ἀπαγορεύει. ἔτι 2
ὅταν παρὰ τὸν νόμον βλάπτῃ (μὴ ἀντιβλάπτων) ἑκών, ἀδι-
κεῖ, ἑκὼν δὲ ὁ εἰδὼς καὶ ὃν καὶ ᾧ· ὁ δὲ δι' ὀργὴν ἑαυτὸν
σφάττων ἑκὼν τοῦτο δρᾷ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃ οὐκ ἐᾷ
ὁ νόμος· ἀδικεῖ ἄρα. ἀλλὰ τίνα; ἢ τὴν πόλιν, αὑτὸν δ' οὔ; 3
ἑκὼν γὰρ πάσχει, ἀδικεῖται δ' οὐδεὶς ἑκών. διὸ καὶ ἡ πόλις
ζημιοῖ, καί τις ἀτιμία πρόσεστιν τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι ὡς τὴν
πόλιν ἀδικοῦντι. ἔτι καθ' ὃ ἄδικος μόνον ὁ ἀδικῶν καὶ μὴ 4
ὅλως φαῦλος, οὐκ ἔστιν ἀδικῆσαι ἑαυτόν (τοῦτο γὰρ ἄλλο
ἐκείνου· ἔστιν γάρ πως ὁ ἄδικος οὕτω πονηρὸς ὥσπερ ὁ δειλός,
οὐχ ὡς ὅλην ἔχων τὴν πονηρίαν, ὥστ' οὐδὲ κατὰ ταύτην ἀδι-
κεῖ)· ἅμα γὰρ τῷ αὐτῷ ἂν εἴη ἀφῃρῆσθαι καὶ προσκεῖσθαι τὸ
αὐτό· τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀεὶ ἐν πλείοσιν ἀνάγκη εἶναι
τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον. ἔτι δὲ ἑκούσιόν τε καὶ ἐκ προαι- 5
ρέσεως καὶ πρότερον (ὁ γὰρ διότι ἔπαθεν, καὶ τὸ αὐτὸ ἀντι-
ποιῶν οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν)· αὐτὸς δ' ἑαυτόν, τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ
πάσχει καὶ ποιεῖ. ἔτι εἴη ἂν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι. πρὸς δὲ 6
τούτοις, ἄνευ τῶν κατὰ μέρος ἀδικημάτων οὐδεὶς ἀδικεῖ, μοι-
χεύει δ' οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ οὐδὲ τοιχωρυχεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῖ-
χον οὐδὲ κλέπτει τὰ ἑαυτοῦ. ὅλως δὲ λύεται τὸ ἑαυτὸν
ἀδικεῖν κατὰ τὸν διορισμὸν τὸν περὶ τοῦ ἑκουσίως ἀδικεῖσθαι.
[φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἄμφω μὲν φαῦλα, καὶ τὸ ἀδι- 7

6. *ἀποκτενεῖν ἑαυτὸν* N^b, *ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι* $L^b O^b$, *ἑαυτὸν ἀποκτενεῖν* $H^a M^b$ Ald., *ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι* aut *ἑαυτὸν ἀποκτενεῖν* *Γ*, *ἑαυτὸν ἀποκτείνειν* Hel., *ἀποκτείνειν ἑαυτὸν* Mi. ‖ 9. *ᾧ*] *ὡς* $Γ H^a M^b N^b P^b$ Ald. Ar.(?), *ὥς* corr.² K^b ‖ 10. *λόγον*] *νόμον* $Γ Π^2 H^a N^b$ Ald. Ar. Mi.(?) ‖ 14. *μόνον ὁ* Lambinus, *ὁ μόνον* cum codicibus Ald. Mi. Ar. Bk. Fr. Ia. ‖ 15. *ἁπλῶς* K^b ‖ *τοῦτο* — 17. *ἀδικεῖ* secl. Hampkius ‖ 17. *ἀδικεῖ*] *ἀδικεῖ ἂν* K^b, ⟨*ἔσται τὸ αὐτὸν*⟩ *ἀδικεῖν* ci. Rr. ‖ 18. *τὸ αὐτὸ ἂν εἴη* L^b Ia. (fort. recte), *ἂν τῷ αὐτῷ εἴη* $K^b P^b$ Bk. Fr. Rr. † ‖ *τῷ αὐτῷ* $Π^b H^a$ Ia. (fort. recte) † ‖ 22. *καὶ* om. $L^b O^b$ ‖ 23. *ἔτι* — *ἀδικεῖσθαι* secl. Rr. ‖ 27. *ἀκουσίως* Lambinus ‖ 28. *φανερὸν* — b, 5. *ἀποθανεῖν* post b, 13. *τούτοις* tri. Haecker ‖ *δ' ὅτι καὶ* $Π^b H^a O^b$.

(XI)

κεῖσθαι καὶ τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἔλαττον τὸ δὲ πλέον ἔχειν ἐστὶν τοῦ μέσου καὶ ὥσπερ ὑγιεινὸν μὲν ἐν ἰατρικῇ, εὐεκτικὸν δὲ ἐν γυμναστικῇ. ἀλλ' ὅμως χεῖρον τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν μετὰ κακίας καὶ ψεκτόν, καὶ κακίας ἢ τῆς τελείας καὶ ἁπλῶς ἢ ἐγγύς (οὐ γὰρ ἅπαν τὸ ἑκούσιον μετὰ κακίας), τὸ δ' ἀδικεῖσθαι ἄνευ κακίας
8 καὶ ἀδικίας. καθ' αὑτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖσθαι ἧττον φαῦλον, κατὰ συμβεβηκὸς δ' οὐδὲν κωλύει μεῖζον εἶναι κακόν. 1138b
ἀλλ' οὐθὲν μέλει τῇ τέχνῃ, ἀλλὰ πλευρῖτιν λέγει μείζω νόσον προσπταίσματος· καίτοι γένοιτ' ἄν ποτε θάτερον κατὰ συμβεβηκός, εἰ προσπταίσαντα διὰ τὸ πεσεῖν συμβαίη ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθῆναι καὶ ἀποθανεῖν.]

9 κατὰ μεταφορὰν δὲ καὶ ὁμοιότητα ἔστιν οὐκ αὐτῷ πρὸς αὑτὸν δίκαιον ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ τισίν, οὐ πᾶν δὲ δίκαιον ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν ἢ τὸ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς λόγοις διέστηκε τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. εἰς ἃ δὴ βλέπουσι καὶ δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὑτόν, ὅτι [ἐν] τούτοις ἔστιν πάσχειν τι παρὰ τὰς ἑαυτῶν ὀρέξεις· ὥσπερ οὖν ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ εἶναι πρὸς ἄλληλα δίκαιόν τι καὶ τούτοις. *]

29. *πλεῖον* Π^{a} ‖ 30. *τὸ δὲ δικαιοπραγεῖν ἴσον καὶ μέσον* post *μέσου* add. Hel., *τὸ δὲ δικαιοπραγεῖν μέσον* Rassovius (nescio an recte) ‖ *καὶ* — 31. *γυμναστικῇ* secl. Rr. ‖ 〈*ὅπερ ἔχει*〉 *ὥσπερ* cod. Lambini, *ὅπερ* Gifanius ‖ *ὑγιεινοῦ* — 31. *εὐεκτικοῦ* Ald. ‖ 32. *ἦν* post *ψεκτὸν* add. H^{a}M^{b}N^{b} Ald. ‖ 34. *μετὰ κακίας* Rassovius, *μετὰ ἀδικίας* ΓΠ Ald. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 1138b, 1. *εἶναι* add. M^{b} Hel. et ante *μεῖζον* Ald. Mi. Ar., om. ΓΠ^{1}H^{a}N^{b}O^{b} ‖ 5. *ἢ* Π^{a}, *καὶ* c. c. Hel. Ar. ‖ 6. *οὐκ αὐτῷ* ΓN^{b}, *οὐχ αὑτῶι* Π^{a}M^{b} Ar., *οὐχ' αὐτὸς* H^{a}, *αὐκ αὐτοῦ* L^{b}, *οὐκ αὐτὸ* Ald. ‖ 9. *μέρος* post *ψυχῆς* L^{b}, om. K^{b}, c. c. add. Mi. Ar. ‖ 10. *καὶ* om. L^{b}O^{b} Ald. Hel. Ar. ‖ 11. *ἐν* secl. Ia. ‖ 12. *εἶναι* secludendum esse ci. Zellius.

Z.

15 [περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν Z
16 ἀρετῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ἐπεὶ δὲ τυγχάνομεν 1
18 πρότερον εἰρηκότες ὅτι δεῖ τὸ μέσον αἱρεῖσθαι καὶ μὴ
τὴν ὑπερβολὴν μηδὲ τὴν ἔλλειψιν, τὸ δὲ μέσον ἐστὶν
20 ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν. ἐν πάσαις
γὰρ ταῖς εἰρημέναις ἕξεσιν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
ἔστιν τις σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων
ἐπιτείνει καὶ ἀνίησιν, καί τις ἔστιν ὅρος τῶν μεσοτήτων,
ἃς μεταξύ φαμεν εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως,
25 οὔσας κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως 2
ἀληθὲς μέν, οὐθὲν δὲ σαφές. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπι-
μελείαις, περὶ ὅσας ἔστιν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν,
ὅτι οὔτε πλείω οὔτε ἐλάττω δεῖ πονεῖν οὐδὲ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ
τὰ μέσα καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος· τοῦτο δὲ μόνον ἔχων ἄν
30 τις οὐδὲν ἂν εἰδείη πλέον, οἷον ποῖα δεῖ προσφέρεσθαι πρὸς
τὸ σῶμα, εἴ τις εἴπειεν ὅτι ὅσα ἡ ἰατρικὴ κελεύει καὶ ὡς
ὁ ταύτην ἔχων. διὸ δεῖ καὶ περὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις μὴ 3
μόνον ἀληθὲς εἶναι τοῦτο εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ διωρισμένον
34 τίς τ' ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τούτου τίς ὅρος.]
2 τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρετὰς διελόμενοι τὰς μὲν εἶναι 4

Lib. VI. $K^b M^b = \Pi^1$, $L^b O^b = \Pi^2$.

1138b, 15. περὶ — 16. τοῦτον cum libro praecedente coniungunt fontes et editiones ‖ τῶν post ἄλλων add. $\Pi^a H^a N^b P^b$ Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ ἠθικῶν om. $H^a M^b$ † ‖ 18. καὶ om. K^b Ald. Hel. ‖ μήτε ΓM^b Ald., μηδὲ O^b, μὴ c. c. Hel. ‖ 19. μήτε $\Gamma L^b M^b$ Ald. ‖ 20. διέλθωμεν ci. Spengelius ‖ ἐν om. $L^b M^b$ Ar. ‖ 31. εἴπειέν N^b, εἴποιεν ΠH^a Ald. ‖ 33. ἀληθῶς ΓK^b Ald. Ar., ἀληθὲς cet. Eu. ‖ τοῦτο] τοῦτο τὸ Π^2 ‖ 35. τὰς — 1139a, 3. οὕτως alteram recensionem esse antecedentium 16. ἐπεὶ (rectius 15. περὶ) — 34. ὅρος, quae iam Rieckher alterius sequentium recensionis initium esse demonstrare conatus est, monuit Rassovius, et haec quidem posterior Aristotelis, priora illa Eudemi esse videntur, v. Prolegg. ‖ δὲ Γ M^b, δὴ c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ διελόμενοι] διείλομεν καὶ Γ Ald. Ar.

(I)
τοῦ ἤθους ἔφαμεν τὰς δὲ τῆς διανοίας. περὶ μὲν οὖν τῶν 1139a
ἠθικῶν διεληλύθαμεν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς
5 πρῶτον εἰπόντες, λέγωμεν οὕτως. πρότερον μὲν οὖν ἐλέχθη
δύ' εἶναι μέρη τῆς ψυχῆς, τό τε λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλο-
γον **· νῦν δὲ περὶ τοῦ λόγον ἔχοντος τὸν αὐτὸν τρόπον διαι-
ρετέον. καὶ ὑποκείσθω δύο τὰ λόγον ἔχοντα, ἓν μὲν ᾧ
θεωροῦμεν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ὅσων αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐν-
δέχονται ἄλλως ἔχειν, ἓν δὲ ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα· πρὸς γὰρ
τὰ τῷ γένει ἕτερα καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μορίων ἕτερον τῷ
γένει τὸ πρὸς ἑκάτερον πεφυκός, εἴπερ καθ' ὁμοιότητά τινα
6 καὶ οἰκειότητα ἡ γνῶσις ὑπάρχει αὐτοῖς. λεγέσθω δὲ τού-
των τὸ μὲν ἐπιστημονικὸν τὸ δὲ λογιστικόν· τὸ γὰρ βουλεύε-
σθαι καὶ λογίζεσθαι ταὐτόν, οὐδεὶς δὲ βουλεύεται περὶ
τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν. ὥστε τὸ λογιστικόν ἐστιν
7 ἕν τι μέρος τοῦ λόγον ἔχοντος. ληπτέον ἄρα ἑκατέρου τού-
των τίς ἡ βελτίστη ἕξις· αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου, ἡ δ'
II ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον. τρία δ' ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ
2 τὰ κύρια πράξεως καὶ ἀληθείας, αἴσθησις νοῦς ὄρεξις. τού-
των δ' ἡ αἴσθησις οὐδεμιᾶς ἀρχὴ πράξεως· δῆλον δὲ τῷ
τὰ θηρία αἴσθησιν μὲν ἔχειν πράξεως δὲ μὴ κοινωνεῖν.
ἔστιν δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τοῦτο ἐν
ὀρέξει δίωξις καὶ φυγή· ὥστ' ἐπειδὴ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἕξις
προαιρετική, ἡ δὲ προαίρεσις ὄρεξις βουλευτική, δεῖ διὰ
ταῦτα τόν τε λόγον ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν, εἴ-
περ ἡ προαίρεσις σπουδαία, καὶ τὰ αὐτὰ τὸν μὲν φάναι
τὴν δὲ διώκειν. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια

1139a, 3. *λέγωμεν* K^b Ald., *λέγομεν* cet. ‖ *οὕτως* secludendum esse ci. Spengelius ‖ *οὖν* om. *Π*¹ ‖ 4. *εἶναι* post *μέρη* *Π*² ‖ 5. *ἄλογον* ** Muretus, *ἄλογον*⟨, *ὧν ἤδη διώρισται τὸ ἄλογον*⟩· vel simile quid ci. Spengelius ‖ 7. *ὅσων*] *ὧν* *Γ*L^b M^b Ald. Ar. (Coraes) ‖ 8. *ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα*] *τῶν ἃ ἐνδέχονται* K^b, *ὧν ἐνδέχονται* Coraes ‖ 12. *λογικόν* *Π*¹ (crx. rc. K^b) ‖ 18. *νοῦς* post *ὄρεξις* tri. Spengelius ‖ 24. *ταῦτα*] *μὲν ταῦτα* *Π*², *ταῦτα μὲν* K^b †.

(II)

πρακτική, τῆς δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς 3
μηδὲ ποιητικῆς τὸ εὖ καὶ κακῶς τἀληθές ἐστιν καὶ ψεῦδος·
τοῦτο γάρ ἐστιν παντὸς διανοητικοῦ ἔργον, τοῦ δὲ πρακτικοῦ
καὶ διανοητικοῦ ἡ ἀλήθεια ὁμολόγως ἔχουσα τῇ ὀρέξει
τῇ ὀρθῇ. [πράξεως μὲν οὖν ἀρχὴ προαίρεσις, ὅθεν ἡ κίνη- 4
σις ἀλλ' οὐχ οὗ ἕνεκα, προαιρέσεως δὲ ὄρεξις καὶ λόγος
ὁ ἕνεκά τινος· διὸ οὔτ' ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας οὔτ' ἄνευ
ἠθικῆς ἐστιν ἕξεως ἡ προαίρεσις· εὐπραξία γὰρ καὶ τὸ
ἐναντίον ἐν πράξει ἄνευ διανοίας καὶ ἤθους οὐκ ἔστιν.] διά- 5
νοια δ' αὐτὴ οὐθὲν κινεῖ, ἀλλ' ἡ ἕνεκά του καὶ πρακτική.
1139b αὕτη γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς ἄρχει· ἕνεκα γάρ του ποιεῖ
πᾶς ὁ ποιῶν, καὶ οὐ τέλος ἁπλῶς ἀλλὰ πρός τι καί
τινος τὸ ποιητόν. ἀλλὰ τὸ πρακτόν· ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος,
ἡ δ' ὄρεξις τούτου. [διὸ ἢ ὀρεκτικὸς νοῦς ἡ προαίρεσις
ἢ ὄρεξις διανοητική, καὶ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ ἄνθρωπος. οὐκ 6
ἔστιν δὲ προαιρετὸν οὐδὲν γεγονός, οἷον οὐδεὶς προαιρεῖται
Ἴλιον πεπορθηκέναι· οὐδὲ γὰρ βουλεύεται περὶ τοῦ γεγο-
νότος ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομένου, τὸ δὲ γε-
γονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι· διὸ ὀρθῶς Ἀγάθων

μόνον γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.]

ἀμφοτέρων δὴ τῶν νοητικῶν μορίων ἀλήθεια τὸ ἔργον. καθ' ἃς
οὖν μάλιστα ἕξεις ἀληθεύσει ἑκάτερον, αὗται ἀρεταὶ ἀμφοῖν.
3 ἀρξάμενοι οὖν ἄνωθεν περὶ αὐτῶν πάλιν λέγωμεν. III

30. ἡ om. Π^1 ‖ 31. πράξεως — b, 11. πεπραγμένα secludenda esse ci. Rr., — 35. ἔστιν et b, 4. διὸ — 11. πεπραγμένα secl. Susem.: Ramsauerum si sequi malis, lacuna simul statuenda videtur, qua exhausta sit melior τοῦ ποιεῖν et τοῦ πράττειν quam quae legitur 35 — b, 4 distinctio ‖ 36. αὐτὴ Γ Eu., αὕτη K^b L^b Ald. Ar. et fort. M^b O^b ‖ 1139b, 1. του γὰρ M^b, γὰρ τούτου Γ Ald. † ‖ 2. καὶ — 3. πρακτόν corrupta esse iudicat Walter (Jen. Litt.-Z. 1877. p. 28) ‖ καὶ οὐ] ἀλλ' οὐ? Susem. ‖ 3. ποιητικόν M^b ‖ ἀλλ' οὐ Ald. Eu. Ar. Fr., ἀλλ' οὗ rc. K^b, ἄλλο ci. Krischius, ἀλλὰ καὶ M^b ‖ τὸ om. K^b ‖ πρακτικόν M^b ‖ 13. ἀληθεύει ΓΠ^2 Ald. Ar.

II) ἔστω δὴ οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι, πέντε τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δ' ἐστὶν τέχνη ἐπιστήμη φρόνησις σοφία νοῦς· ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται διαψεύδεσθαι.

2 ἐπιστήμη μὲν οὖν τί ἐστιν, ἐντεῦθεν φανερόν, εἰ δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς ὁμοιότησιν. πάντες γὰρ ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα, μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν· τὰ δὲ ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἔξω τοῦ θεωρεῖν γένηται, λανθάνει εἰ ἔστιν ἢ μή. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶν τὸ ἐπιστητόν. ἀίδιον ἄρα· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα ἁπλῶς πάντα ἀίδια, τὰ δὲ ἀίδια ἀγένητα καὶ ἄφθαρτα.

3 ἔτι διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸ ἐπιστητὸν μαθητόν. ἐκ προγινωσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς λέγομεν· ἣ μὲν γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἣ δὲ συλλογισμῷ. ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγὴ ἀρχή ἐστιν καὶ τοῦ καθόλου, ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου. εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὧν οὐκ ἔστι συλλογισμός· ἐπαγωγὴ ἄρα.

4 ἡ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτική, καὶ ὅσα ἄλλα προσδιοριζόμεθα ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς· ὅταν γάρ πως πιστεύῃ καὶ γνώριμοι αὐτῷ ὦσιν αἱ ἀρχαί, ἐπίσταται· εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος, κατὰ συμβεβηκὸς ἕξει τὴν ἐπιστήμην.

περὶ μὲν οὖν ἐπιστήμης διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον, 4
IV τοῦ δ' ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν ἔστι τι καὶ ποιητὸν καὶ 1140a
2 πρακτόν. ἕτερον δ' ἐστὶν ποίησις καὶ πρᾶξις (πιστεύομεν δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις)· ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου ἕξις πρακτικὴ ἕτερόν ἐστι τῆς μετὰ λόγου ποιη-

15. ἡ om. Π^1 ‖ 16. τέχνη post ἐπιστήμη tri. Spengelius ‖ 24. ἀίδια πάντα M^b Ald., πάντα ἀίδια cet. Eu. ‖ 25. ἡ ἅπασα Π^1 (fors. recte), πᾶσα c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 27. ελέγομεν ΓM^b Ald. Ar. (?), λέγομεν c. c. Hel. ‖ 28. ἀρχῆς L^b Ald. Ar., nescio an recte (dubitat etiam Bonitzius Ind. Ar. 264a, 8), ἀρχή c. c. Eu. Hel. ‖ 29. καὶ om. Γ (?), καὶ ⟨πίστωσις⟩ ex Eu. ci. Muretus ‖ 31. ἐπαγωγὴ ἄρα secl. Trendelenburgius $Bk.^2$ (perperam) ‖ 1140a, 4. μετὰ λόγου = λογιστική: per c. 4. 5. λόγος opponitur νῷ, cf. 1151a, 17: moneo hoc, ne κατὰ τὸν λόγον expectes (cf.

(IV)
τικῆς ἕξεως. διὸ οὐδὲ περιέχεται ὑπ' ἀλλήλων· οὔτε γὰρ
ἡ πρᾶξις ποίησις οὔτε ἡ ποίησις πρᾶξις ἐστίν. ἐπεὶ δ' ἡ 3
οἰκοδομικὴ τέχνη τίς ἐστιν καὶ ὅπερ ἕξις τις μετὰ λόγου
ποιητική, καὶ οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν ἥτις οὐ μετὰ λό-
γου ποιητικὴ ἕξις ἐστίν, οὔτε τοιαύτη ἣ οὐ τέχνη, τὸ αὐτὸ
ἂν εἴη τέχνη καὶ ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική. ἔστιν 4
δὲ τέχνη πᾶσα περὶ γένεσιν, καὶ τὸ τεχνάζειν [καὶ] θεω-
ρεῖν ὅπως ἂν γένηταί τι τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶναι καὶ
μὴ εἶναι, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ποιοῦντι ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ
ποιουμένῳ· οὔτε γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἢ γιγνομένων ἡ
τέχνη ἐστίν, οὔτε τῶν κατὰ φύσιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἔχουσι
ταῦτα τὴν ἀρχήν. [ἐπεὶ δὲ ποίησις καὶ πρᾶξις ἕτερον, 5
ἀνάγκη τὴν τέχνην ποιήσεως ἀλλ' οὐ πράξεως εἶναι.] καὶ
τρόπον τινὰ περὶ τὰ αὐτά ἐστιν ἡ τύχη καὶ ἡ τέχνη, κα-
θάπερ καὶ Ἀγάθων φησὶν

τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην.

ἡ μὲν οὖν τέχνη, ὥσπερ εἴρηται, ἕξις τις μετὰ λόγου ἀλη- 6
θοῦς ποιητική ἐστιν, ἡ δ' ἀτεχνία τοὐναντίον μετὰ λόγου
ψευδοῦς ποιητικὴ ἕξις, περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν.

5 περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβοιμεν, θεωρήσαντες V
τίνας λέγομεν τοὺς φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονίμου εἶναι τὸ
δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὑτῷ ἀγαθὰ καὶ
συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος, οἷον ποῖα πρὸς ὑγίειαν ἢ

Susem. Philol. Anz. VII. 1876. p. 136. n. 7), neve cum Doeringio (Die Kunstlehre des Aristot., Ien. 1876, p. 41 sqq.) haec duo capita vehementer adulterata atque ab ipso Aristotele *τέχνης* et *φρονήσεως* definitiones sic potius scriptas esse: *ἕξις ἀληθῶς λογιστικὴ περὶ τῶν ποιητῶν* et *ἕξις ἀληθὴς λογιστικὴ περὶ τῶν πρακτῶν* suspiceris ‖ 5. *διὸ*] *καὶ* $\Gamma\Pi^2$ Ald. et, ut videtur, Ar. ‖ *περιέχονται* M^b Bk. Fr. Rr. ‖ 7. *ὅπερ* om. Γ(?), secludendum aut in *ὥσπερ* mutandum esse ci. Coraes ‖ 9. *τὸ αὐτὸ* K^b, *ταὐτὸν* c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 11. *καὶ* secl. Muretus Bk.^{2} Fr. Rr. ‖ 12. *γίνηταί*? Susem. ‖ 14. *ἡ* om. Π^2 ‖ 16. *ἐπεὶ* — 17. *εἶναι* secl. Rassovius ‖ 18. *ταῦτ'* Π^1, *τὰ αὐτά* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 25. *δὴ*] *οὖν* M^b, *δὲ* Γ Ald. ‖ 27. *ἢ* om. K^b L^b, c. c. add. Eu. Hel. Ar.

(V)
2 πρὸς ἰσχύν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλως. σημεῖον
δ' ὅτι καὶ τοὺς περί τι φρονίμους λέγομεν, ὅταν πρὸς τέλος
τι σπουδαῖον εὖ λογίσωνται, ὧν μή ἐστιν τέχνη. ὥστε καὶ ὅλως
3 ἂν εἴη φρόνιμος ὁ βουλευτικός. βουλεύεται δ' οὐθεὶς περὶ τῶν
ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ
πρᾶξαι· ὥστ' εἴπερ ἐπιστήμη μὲν μετὰ ἀποδείξεως, ὧν δ'
αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μή ἐστιν ἀπό-
δειξις (πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν), καὶ οὐκ
ἔστιν βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, οὐκ ἂν εἴη
ἡ φρόνησις ἐπιστήμη οὐδὲ τέχνη, ἐπιστήμη μὲν ὅτι ἐνδέχε-
ται τὸ πρακτὸν ἄλλως ἔχειν, τέχνη δ' ὅτι ἄλλο τὸ γέ-
4 νος πράξεως καὶ ποιήσεως. [λείπεται ἄρ' αὐτὴν εἶναι
ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ
καὶ κακά.] τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος, τῆς δὲ
5 πράξεως οὐκ ἂν εἴη· ἔστιν γὰρ αὐτὴ ἡ εὐπραξία τέλος. [διὰ
τοῦτο Περικλέα καὶ τοὺς τοιούτους φρονίμους οἰόμεθα εἶναι,
ὅτι τὰ αὑτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεω-
ρεῖν· εἶναι δὲ τοιούτους ἡγούμεθα τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ τοὺς
πολιτικούς. ἔνθεν καὶ τὴν σωφροσύνην τούτῳ προσαγορεύο-
6 μεν τῷ ὀνόματι, ὡς σῴζουσαν τὴν φρόνησιν. σῴζει δὲ τὴν
τοιαύτην ὑπόληψιν. οὐ γὰρ ἅπασαν ὑπόληψιν διαφθείρει
οὐδὲ διαστρέφει τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν, οἷον ὅτι τὸ τρίγω-

28. πρὸς om. Γ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. (add. etiam Eu.) ‖ ποῖα om. ΓL^b Eu. Ar. ‖ ὅλως L^bM^b Ald. Eu. Ar., ἁπλῶς Hel., ὅλον ΓO^b, om. K^b Bk. Fr. Rr. ‖ 34. ἀπόδειξις⟨, τὰ δὲ πρακτὰ τοιαῦτα⟩ vel simile quid ci. Thurotus ‖ 1140b, 2. ἡ add. Π² ‖ 3. τέλος L^b Ald. Ar. ‖ 4. λείπεται — 6. κακά + 7. διὰ — 21. πρακτικήν post 25. τέχνη, ut sic enuntiata se excipiant: 6. τῆς — 7. τέλος, 21. ἀλλὰ — 25. τέχνη, 4. λείπεται — 6. κακά, 7. διὰ — 21. πρακτικήν, tri. Susem., λείπεται — 6. κακά post 7. τέλος Muretus, recte, si 21. ἀλλὰ — 25. τέχνη secludenda potius essent ‖ 5. ἀληθοῦς? Susem. ‖ 7. ἂν εἴη] ἀεὶ M^b Eu. Hel. † ‖ αὕτη Π¹, αὐτῇ Γ † ‖ 10. τοὺς post καὶ om. Π² Hel. ‖ 11. ὅθεν Π² ‖ 12. ὡς om. Π¹, c. c. add. Hel. ‖ 13. πᾶσαν Π² Ald. ‖ 14. τὸ post καὶ om. Π¹ (fors. recte).

(V)

νον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ
πρακτόν. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὸ οὗ ἕνεκα
τὰ πρακτά· τῷ δὲ διεφθαρμένῳ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην εὐθὺς
οὐ φαίνεται ἡ ἀρχή, οὐδὲ δεῖν τούτου ἕνεκεν οὐδὲ διὰ τοῦτο
αἱρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν. ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ
ἀρχῆς. ὥστ' ἀνάγκη τὴν φρόνησιν ἕξιν εἶναι μετὰ λόγου
ἀληθῆ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικήν.] ἀλλὰ μὴν 7
τέχνης μὲν ἔστιν ἀρετή, φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν. καὶ ἐν μὲν
τέχνῃ ὁ ἑκὼν ἁμαρτάνων αἱρετώτερος, περὶ δὲ φρόνησιν
ἧττον, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἀρετάς. δῆλον οὖν ὅτι ἀρετή
τίς ἐστιν καὶ οὐ τέχνη. * δυοῖν δ' ὄντοιν μεροῖν τῆς ψυχῆς 8
τῶν λόγον ἐχόντων, θατέρου ἂν εἴη ἀρετή, τοῦ δοξαστικοῦ·
ἥ τε γὰρ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν καὶ ἡ
φρόνησις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἕξις μετὰ λόγου μόνον· σημεῖον
δ' ὅτι λήθη τῆς μὲν τοιαύτης ἕξεως ἔστιν, φρονήσεως δ'
οὐκ ἔστιν.

6 ἐπεὶ δὲ ἡ ἐπιστήμη περὶ τῶν καθόλου ἐστὶν ὑπόληψις VI
καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, εἰσὶν δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδεικτῶν
καὶ πάσης ἐπιστήμης (μετὰ λόγου γὰρ ἡ ἐπιστήμη), τῆς
ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ οὔτ' ἂν ἐπιστήμη εἴη οὔτε τέχνη οὔτε
φρόνησις· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν ἀποδεικτόν, αἳ δὲ τυγχά-
νουσιν οὖσαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν. οὐδὲ δὴ
σοφία τούτων ἔστιν· τοῦ γὰρ σοφοῦ περὶ ἐνίων ἔχειν ἀπό-
δειξιν ἐστίν. εἰ δὴ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μηδέποτε διαψευ- 2
δόμεθα περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως
ἔχειν, ἐπιστήμη καὶ φρόνησίς ἐστιν καὶ σοφία καὶ νοῦς, τού-

16. ἡ — ἀρχὴ Muretus ‖ 18. ἡ om $Π^1$ (fors. recte) ‖ ἕνεκεν L^b, ἕνεκα cet. ‖ 21. ἀληθοῦς $ΓM^b$ Par. 1417 Eu. Ar. (fors. recte), ἀληθῆ c. c. Hel. ‖ ἀλλὰ — 25. τέχνη secl. Rassovius Rr. ‖ 22. τέχνης] ἐπιστήμης M. M. 1197a, 18 ‖ 24. ⟨ἠθικὰς⟩ ἀρετάς? Susem. ‖ 25. δυοῖν — 30. ἔστιν secl. Rassovius, neque multo aliter iudicat Rr. (vix recte) ‖ 27. ἥ — 28. φρόνησις secl. Walter (p. 438 sqq.), haud recte ‖ 29. τῆς μὲν $ΓN^b$ Ald. Hel., μὲν τῆς $ΠH^a$ ‖ 32. δ'] δ' αἱ $Π^1$ ‖ ἀποδεικτικῶν $L^b M^b$ ‖ 33. ἡ om. $Π^1$ (fors. recte) ‖ 1141a, 4. ἢ καὶ] ἢ Ald. Ar.(?), καὶ $M^b O^b$.

(VI)

των δὲ τῶν τριῶν μηδὲν ἐνδέχεται εἶναι (λέγω δὲ τρία φρόνησιν ἐπιστήμην σοφίαν), λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν.

VII *τὴν δὲ σοφίαν ἔν τε ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις* 7
τὰς τέχνας ἀποδίδομεν, οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν, ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο
2 *σημαίνοντες τὴν σοφίαν ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν· εἶναι δέ τινας σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως οὐ κατὰ μέρος οὐδ' ἄλλο τι σοφούς, ὥσπερ Ὅμηρός φησιν ἐν τῷ Μαργίτη*

> *τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν οὔτ' ἀροτῆρα*
> *οὔτ' ἄλλως τι σοφόν.*

ὥστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη ἂν τῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία.
3 *δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥστε εἴη ἂν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπιστήμη, ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων. **.*

*** ἄτοπον γὰρ εἴ τις τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν φρόνησιν σπουδαιοτάτην οἴεται εἶναι, εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἄν-*
4 *θρωπος ἐστίν. εἰ δ' ὑγιεινὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσιν, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθὺ τὸ αὐτὸ ἀεί, καὶ τὸ σοφὸν ταὐτὸ*

7. *νοῦν* bis scr. pr. K^b, *οὖν νοῦν* Γ et corr.² K^b ‖ 9. *γε* $L^b M^b$, om. Ald. ‖ 10. *ἀποδιδόαμεν* $L^b M^b$ ‖ 11. *οὖν* om. Π² ‖ 12. *ἐστὶν* ante *τέχνης* L^b, om. O^b ‖ 14. *μαργίτη* ΓL^b Eu. Ar., *μαργείτη* cet. Hel. ‖ 17. ** *ὥστε* Rr. ‖ *ἡ* post *ὅτι* add. L^b Ald. Hel. ‖ 20. *καὶ* ante *ὥσπερ* add. ΓΠ² Ald. Ar., om. Π¹ Hel. ‖ *κεφαλὴ* Lambinus (male) ‖ *ἐπιστήμην* M^b Ald. et corr.² K^b, *ἐπιστήμη* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ *τιμιωτάτων.* **. 21. ** *ἄτοπον* Rr.: deest prioris disputationis, in qua de virtutibus intellectualibus in universum agitur, finis, in quo, si quid video, quaesitum est, cur ipsa *τέχνη* non sit et qualis eius sit virtus (cf. 1140b, 21 sq.), inprimis autem utrum etiam *ἐπιστήμη* et *νοῦς* rationis theoreticae virtus sit an sola *σοφία*: deest etiam sequentis tractatus, qui ad *σοφίαν* atque *φρόνησιν* et praecipue ad *φρόνησιν* quidem specialiter et accuratius illustrandas spectat, particula initium sumens: fortasse tamen potius iam ante 20. *ὥσπερ* signa lacunae erant ponenda ‖ 21. *γὰρ*] *δὲ* M^b et corr. Par. 1417 † ‖ *ἐπιστήμην* ante *πολιτικὴν* add. ΓΠ² Ald. Ar. ‖ 23. *δ'* M^b Rr. in adn., *δὴ* c. c. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ 24. *τὸ* ante *εὐθὺ* add. Π² ‖ *τὸ αὐτὸ* K^b, *ταὐτὸν* c. c. Bk. Fr. Rr. (fors. rectius).

(VII)
πάντες ἂν εἴποιεν, φρόνιμον δὲ ἕτερον· τὸ γὰρ περὶ αὑτὸ
ἕκαστα εὖ θεωροῦν φαῖεν ἂν εἶναι φρόνιμον, καὶ τούτῳ ἐπιτρέ-
ψειαν αὑτούς. διὸ καὶ τῶν θηρίων ἔνια φρόνιμά φασιν εἶναι,
ὅσα περὶ τὸν αὑτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικήν.
φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ σοφία καὶ ἡ πολιτικὴ ἡ αὐτή·
εἰ γὰρ τὴν περὶ τὰ ὠφέλιμα τὰ αὑτοῖς ἐροῦσιν σοφίαν, πολλαὶ
ἔσονται σοφίαι· οὐ γὰρ μία περὶ τὸ ἁπάντων ἀγαθὸν τῶν
ζῴων, ἀλλ' ἑτέρα περὶ ἕκαστον, εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ
πάντων τῶν ὄντων. εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἄνθρωπος τῶν ἄλ-
λων ζῴων, οὐδὲν διαφέρει· καὶ γὰρ ἀνθρώπου ἄλλα πολὺ
1141b θειότερα τὴν φύσιν, οἷον φανερώτατά γε ἐξ ὧν ὁ κόσμος
συνέστηκεν. [ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι ἡ σοφία ἐστὶν 5
καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει.] διὸ Ἀνα-
ξαγόραν καὶ Θαλῆν καὶ τοὺς τοιούτους σοφοὺς μὲν φρο-
νίμους δ' οὔ φασιν εἶναι, ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμ-
φέροντα ἑαυτοῖς, καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμαστὰ καὶ χα-
λεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτούς φασιν, ἄχρηστα δ', ὅτι
οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν. ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ 6
ἀνθρώπινα καὶ περὶ ὧν ἔστιν βουλεύσασθαι· τοῦ γὰρ φρονίμου
μάλιστα τοῦτο ἔργον εἶναί φαμεν, τὸ εὖ βουλεύεσθαι, βου-
λεύεται δὲ οὐδεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδ'
ὅσων μὴ τέλος τι ἔστιν, καὶ τοῦτο πρακτὸν ἀγαθόν. ὁ δ'
ἁπλῶς εὔβουλος ὁ τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπῳ τῶν πρακτῶν στο-

25. τὰ περὶ αὐτὸν Coraes, περὶ αὐτὸν, ut videtur, Eu. ‖ αὐτοέκαστα Muretus ‖ 26. εὖ Γ M^b Eu. Ar., τὸ εὖ cet. Muretus ‖ θεωρεῖν Ar. Coraes ‖ φησὶν K^b ‖ ἂν add. Γ ‖ φρονίμου Ar. Coraes ‖ ἐπιτρέψει K^b, ἐπιτρέψειεν Π² Eu. Ald. † ‖ 27. αὑτούς Susem., ἑαυτούς M^b, αὐτά Ald. et corr.² K^b, αὐτὸ, ut videtur, Eu., αὐτὰ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 29. καὶ ὅτι] ἂν εἴη ὅτι Γ, ὅτι Π² Ald. Ar. ‖ 31. τῶν ζῴων secludenda esse ci. Muretus ‖ 33. τῶν ὄντων] τούτων Coraes, non vertit Ar., secludenda esse ci. Muretus ‖ 1141b, 1. ὁ κόσμος post 2. συνέστηκεν Π² ‖ 2. ἐκ — 3. φύσει secl. Rr. ‖ 8 sqq. ἡ δὲ κ. τ. λ. verbis haud bene repeti quae iam 1140a, 25 sqq. exposita sunt monet Rassovius, at v. quae adnotavi ad a, 20 sq.

(VII)
7 χαστικὸς κατὰ τὸν λογισμόν. οὐδ᾽ ἐστὶν ἡ φρόνησις τῶν
καθόλου μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστα γνωρίζειν·
πρακτικὴ γάρ, ἡ δὲ πρᾶξις περὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστα. διὸ καὶ
ἔνιοι οὐκ εἰδότες ἑτέρων εἰδότων πρακτικώτεροι καὶ ἐν τοῖς
ἄλλοις, οἱ ἔμπειροι· εἰ γὰρ εἰδείη ὅτι τὰ κοῦφα εὔπεπτα
κρέα καὶ ὑγιεινά, ποῖα δὲ κοῦφα ἀγνοοῖ, οὐ ποιήσει ὑγί-
ειαν, ἀλλ᾽ ὁ εἰδὼς ὅτι τὰ ὀρνίθεια [κοῦφα καὶ] ὑγιεινὰ
ποιήσει μᾶλλον. [ἡ δὲ φρόνησις πρακτική· ὥστε δεῖ ἄμφω
ἔχειν, ἢ ταύτην μᾶλλον. εἴη δ᾽ ἄν τις καὶ ἐνταῦθα ἀρχι-
VIII τεκτονική. ἔστιν δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φρόνησις ἡ αὐτὴ
2 μὲν ἕξις, τὸ μέντοι εἶναι οὐ ταὐτὸν αὐταῖς. τῆς δὲ περὶ
πόλιν ἣ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ [[φρόνησις]] νομοθετική, ἣ δὲ
ὡς ** τὰ καθ᾽ ἕκαστα τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα, πολιτική· αὕτη
δὲ πρακτικὴ καὶ βουλευτική· τὸ γὰρ ψήφισμα πρακτὸν
ὡς τὸ ἔσχατον. διὸ πολιτεύεσθαι τούτους μόνον λέγουσιν·
3 μόνοι γὰρ πράττουσιν οὗτοι ὥσπερ οἱ χειροτέχναι. δοκεῖ
δὲ καὶ φρόνησις μάλιστ᾽ εἶναι ἡ περὶ αὐτὸν καὶ ἕνα. καὶ
ἔχει αὕτη τὸ κοινὸν ὄνομα, φρόνησις· ἐκείνων δὲ ἣ μὲν
οἰκονομία ἣ δὲ νομοθεσία ἣ δὲ πολιτική, καὶ ταύτης ἣ
4 μὲν βουλευτικὴ ἣ δὲ δικαστική. εἶδος μὲν οὖν τι ἂν εἴη 9
γνώσεως τὸ αὑτῷ εἰδέναι· ἀλλ᾽ ἔχει διαφορὰν πολλήν.

19. ἀγνοοῖ K^b Ar., ἀγνοεῖ c. c. Eu. Hel. ‖ 20. κοῦφα καὶ secl. Trendelenburgius Bk.² Rr., κρέα καὶ ci. Rassovius (fors. recte) ‖ 21. ἡ — 1142a, 11. σκεπτέον secl. Rassovius: Eudemo tribuerim, cf. E. E. 1218b, 13 sqq. et quae ibi adnotat Fr. et quae monuit Fischer p. 48 sqq. ‖ 22. εἴη — ἀρχιτεκτονική secl. Rr. ‖ 23. ἔστιν — 1142a, 11. σκεπτέον in minus commodum locum migrasse videntur Ramsauero ‖ 25. φρόνησις secl. Scaliger ‖ 26. ὡς ** Rr., ὡς ⟨χειροτεχνικὴ περὶ⟩ vel ὡς ⟨πράττουσα⟩ ci. Rr. ‖ ἡ αὐτὴ Muretus ‖ 27. καὶ om. $K^b L^b$ Ald. Eu., c. c. add. Hel. Ar. ‖ καὶ βουλευτική secl. Muretus ‖ 28. μόνους M^b Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 30. δὲ καὶ] δὲ καὶ ἡ $Π^2$, δὲ Hel. Coraes ‖ 31. ἐκείνη? Spengelius ‖ 34. γνώσεως] φρονήσεως v. l. ap. Eu., hanc probandam aut verbum secludendum esse censet Spengelius ‖ ὡς τὸ Ald., τὸ τὰ $L^b M^b$ Hel. Ar. Fr., τὸ c. c. Eu., τὸ αὑτῷ corrupta esse suspicatur Rr. (τὸ τὰ αὑτῷ ὠφέλιμα paraphrasi utuntur Hel. Ar.) ‖ αὐτοῦ M^b, αὐτὸν Ald. et

(VIII)

1142 a καὶ δοκεῖ ὁ τὰ περὶ αὑτὸν εἰδὼς καὶ διατρίβων φρόνιμος εἶναι, οἱ δὲ πολιτικοὶ πολυπράγμονες· διὸ Εὐριπίδης

πῶς δ' ἂν φρονοίην, ᾧ παρῆν ἀπραγμόνως
ἐν τοῖσι πολλοῖς ἠριθμημένῳ στρατοῦ
ἴσον μετασχεῖν;
τοὺς γὰρ περισσοὺς καί τι πράσσοντας πλέον . .

ζητοῦσι γὰρ τὸ αὑτοῖς ἀγαθόν, καὶ οἴονται τοῦτο δεῖν πράττειν. ἐκ ταύτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθεν τὸ τούτους φρονίμους εἶναι· καίτοι ἴσως οὐκ ἔστιν τὸ αὑτοῦ εὖ ἄνευ οἰκονομίας οὐδ' ἄνευ πολιτείας, ἔτι δὲ τὰ αὑτοῦ πῶς δεῖ διοικεῖν, ἄδηλον καὶ σκεπτέον.] σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦ εἰρημένου 5
καὶ διότι γεωμετρικοὶ μὲν νέοι καὶ μαθηματικοὶ γίνονται καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα, φρόνιμος δ' οὐ δοκεῖ γίνεσθαι. αἴτιον δ' ὅτι καὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις, ἃ γίνεται γνώριμα ἐξ ἐμπειρίας, νέος δὲ ἔμπειρος οὐκ ἔστιν (πλῆθος γὰρ χρόνου ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν)· ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἄν τις σκέ- 6
ψαιτο, διὰ τί δὴ μαθηματικὸς μὲν παῖς γένοιτ' ἄν, σοφὸς δ' ἢ φυσικὸς οὔ. ἢ ὅτι τὰ μὲν δι' ἀφαιρέσεώς ἐστιν, τῶν δ' αἱ ἀρχαὶ ἐξ ἐμπειρίας· καὶ τὰ μὲν οὐ πιστεύουσιν οἱ νέοι ἀλλὰ λέγουσιν, τῶν δὲ τὸ τί ἐστιν οὐκ ἄδηλον; [ἔτι 7
ἡ ἁμαρτία ἢ περὶ τὸ καθόλου ἐν τῷ βουλεύσασθαι ἢ περὶ τὸ καθ' ἕκαστον· ἢ γὰρ ὅτι πάντα τὰ βαρύσταθμα ὕδατα φαῦλα, ἢ ὅτι τοδὶ βαρύσταθμον.] ὅτι δ' ἡ φρόνησις οὐκ 8
ἐπιστήμη, φανερόν· τοῦ γὰρ ἐσχάτου ἐστίν, ὥσπερ εἴρηται·

corr.^{2} K^b, αὐτῶι pr. K^b, αὑτῷ c. c. Eu. Hel. (?) Ar. (?) ‖ 1142a, 1. τὰ] τὸ pr. K^b (em. corr.^{1}), om. O^b ‖ 2. φιλοπράγμονες $Π^2$ (πολυπράγμονες etiam Eu. Hel.) ‖ διὸ] διὸ καὶ $Γ O^b$ Ald. Hel. Ar. ‖ 4. ἠριθμημένον $Γ K^b N^b$ Hel. † ‖ 5. ἴσων M^b Hel. et corr.^{2} K^b, ἴσου $Γ L^b$ Eu. † ‖ μετασχεῖν τῷ σοφωτάτῳ τύχης Hel. ‖ 6. Ζεὺς μισεῖ post πλέον add. Hel. ‖ 8. περὶ τοὺς M^b Ald., τούτους c. c. Eu. Ar. ‖ 9. εἶναι om. K^b Ald., c. c. add. Eu. Ar. ‖ εὖ K^b, εἰδέναι M^b, om. $Γ Π^2$ Ald. Eu. Ar. ‖ 14. καὶ om. M^b Eu. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 16. ποιήσει Ald. Eu. † ‖ 17. δήποτε $Π^2$ ‖ 19. οὐ secl. Imelmannus ‖ 20. ἄλλοις Imelmannus ‖ οὐκ om. $Π^1$ (suppl. rc. K^b) † ‖ ἔτι — 23. βαρύσταθμον secl. Susem., nec valde aliter iudicat Rr. ‖ 23. τὸ post τοδὶ add. $Π^1$.

VIII)

9 τὸ γὰρ πρακτὸν τοιοῦτον. ἀντίκειται μὲν δὴ τῷ νῷ· ὁ μὲν γὰρ νοῦς τῶν ὅρων, ὧν οὐκ ἔστιν λόγος, ἡ δὲ τοῦ ἐσχάτου, οὗ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀλλ' αἴσθησις, οὐχ ἡ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἵᾳ αἰσθανόμεθα ὅτι τὸ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἔσχατον τρίγωνον· στήσεται γὰρ κἀκεῖ. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθησις ἢ φρόνησις, ἐκείνης δὲ ἄλλο εἶδος. **.

IX ** τὸ ζητεῖν δὲ καὶ τὸ βουλεύεσθαι διαφέρει· τὸ γὰρ βουλεύεσθαι ζητεῖν τι ἐστίν. — δεῖ δὲ λαβεῖν καὶ περὶ εὐβουλίας τί ἐστιν, πότερον ἐπιστήμη τις ἢ δόξα ἢ εὐστοχία ἢ
2 ἄλλο τι γένος. ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἔστιν (οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ ὧν ἴσασιν, ἡ δ' εὐβουλία βουλή τις, ὁ δὲ βουλευόμε- 1142b
νος ζητεῖ καὶ λογίζεται)· ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐστοχία. ἄνευ τε γὰρ λόγου καὶ ταχύ τι ἡ εὐστοχία, βουλεύονται δὲ πολὺν χρόνον, καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βου-
3 λευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. ἔτι ἡ ἀγχίνοια ἕτερον καὶ ἡ εὐβουλία· ἔστιν δὲ εὐστοχία τις ἡ ἀγχίνοια. οὐδὲ δὴ δόξα ἡ εὐβουλία οὐδεμία. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν κακῶς βουλευόμενος ἁμαρτάνει, ὁ δ' εὖ ὀρθῶς βουλεύεται, δῆλον ὅτι ὀρθότης τις ἡ εὐβουλία ἐστίν, οὔτε ἐπιστήμης δὲ οὔτε δόξης.

25. ἀντιληπτικὸν K^b, ἀντιληπτικὴ pr. O^b (crx. mg.), ἁπτικοὶ ΓO^2 Ald., ἁπτικὴ O^1, ἀντίκειται c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ μὲν ante δὴ om. Π^2 ‖ 27. οὗ om. Π^1 Ald. † ‖ οὐχ — 30. εἶδος utrum genuina sint an spuria dubito ‖ 28. οἵᾳ] οἵα ᾗι Π^1 ‖ ὅτι — 32. ἐστίν lacunae simul signo posito secl. Rr. ‖ 30. ἡ $\Gamma\Pi^2$ O^b † ‖ 30. et 31. **. ** Susem.: periisse mihi videntur et finis noni capitis et initium sequentis, h. e. et melior rectiorque earum rerum expositio, quae nunc in verbis post hanc iacturam ab aliena manu interpositis 1143b, 1. καὶ ὁ — 5. νοῦς et 9. διὸ — 11. τούτων confuse ac perperam tractantur, et alia, cuius clausula olim fuerunt verba 31. τὸ ζητεῖν — 32. ἐστίν, quorum nunc frustra, id quod monuit Rassovius, quaerimus ullam cum antecedentibus cohaerentiam ‖ 32. δὴ Walter (p. 362) ‖ διαλαβεῖν O^b Ald. ‖ καὶ om. Π^1 Ald., c. c. add. Eu. Ar. ‖ 1142b, 7 sqq. ἀλλ' κ. τ. λ. sic ordinanda esse: 13. καὶ — 15. λογίζεται, 12. ἀλλὰ — 13. φάσις, 7. ἀλλ' — 12. ἔστιν ci. Zwinger ‖ 8. βουλεύεται] ἐργάζεται ci. Coraes ‖ 9. τις post εὐβουλία add. Π^1 † ‖ δὲ om. Π^1 Ar.

ἐπιστήμης μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθότης (οὐδὲ γὰρ ἁμαρτία), (IX)
δόξης δ' ὀρθότης ἀλήθεια· ἅμα δὲ καὶ ὥρισται ἤδη πᾶν οὗ
δόξα ἔστιν. [ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄνευ λόγου ἡ εὐβουλία. διανοίας
ἄρα λείπεται. αὕτη γὰρ οὔπω φάσις.] καὶ γὰρ ἡ δόξα
οὐ ζήτησις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη, ὁ δὲ βουλευόμενος, ἐάν
τε εὖ ἐάν τε κακῶς βουλεύηται, ζητεῖ τι καὶ λογίζεται.
ἀλλ' ὀρθότης τίς ἐστιν ἡ εὐβουλία βουλῆς. [διὸ ἡ βουλὴ ζη- 4
τητέα πρῶτον τί καὶ περὶ τί.] ἐπεὶ δ' ἡ ὀρθότης πλεοναχῶς,
δῆλον ὅτι οὐ πᾶσα. ὁ γὰρ ἀκρατὴς καὶ ὁ φαῦλος οὗ προ-
τίθεται τυχεῖν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τεύξεται, ὥστε ὀρθῶς ἔσται
βεβουλευμένος, κακὸν δὲ μέγα εἰληφώς· δοκεῖ δὲ ἀγαθόν
τι τὸ εὖ βεβουλεῦσθαι. ἡ ἄρα τοιαύτη ὀρθότης βουλῆς εὐ-
βουλία, ἡ ἀγαθοῦ τευκτική. ἀλλ' ἔστιν καὶ τούτου ψευδεῖ 5
συλλογισμῷ τυχεῖν, καὶ ὃ μὲν δεῖ ποιῆσαι τυχεῖν, δι'
οὗ δὲ οὔ, ἀλλὰ ψευδῆ τὸν μέσον ὅρον εἶναι· ὥστε οὐδ'
αὕτη πω εὐβουλία, καθ' ἣν οὗ δεῖ μὲν τυγχάνει, οὐ μέν-
τοι δι' οὗ ἔδει. ἔτι ἔστιν πολὺν χρόνον βουλευόμενον τυχεῖν, 6
τὸν δὲ ταχύ. οὐκοῦν οὐδ' ἐκείνη πω εὐβουλία, ἀλλ' ὀρθό-
της ἡ κατὰ τὸ ὠφέλιμον, καὶ οὗ δεῖ καὶ ὡς καὶ ὅτε. ἔτι 7
ἔστιν καὶ ἁπλῶς εὖ βεβουλεῦσθαι καὶ πρός τι τέλος. ἡ μὲν
δὴ ἁπλῶς ἡ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἁπλῶς κατορθοῦσα, τὶς δὲ
ἡ πρός τι τέλος. εἰ δὴ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βεβουλεῦ-
σθαι, ἡ εὐβουλία εἴη ἂν ὀρθότης ἡ κατὰ τὸ συμφέρον πρός
τι τέλος, οὗ ἡ φρόνησις ἀληθὴς ὑπόληψίς ἐστιν.

11 ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ εὐσυνεσία, καθ' ἃς λέ- X

12. ἀλλὰ — 13. φάσις secl. Gifanius ‖ 15. τε καὶ κακῶς Π¹ ‖ 16. διὸ — 17. περὶ τί secl. Rassovius Rr. ‖ 18. οὗ? Spengelius, ὃ ΓΠ Ald. Bk.¹ Fr. Rr. ‖ 19. τυχεῖν? Spengelius, sin malis 18. ὃ retinere, secl. Spengelius, ἰδεῖν Π Ald. Eu. Bk.¹ Fr. Rr., δεῖν Γ ‖ 21. εἶναι post τι add. Π² Bk. Fr. Rr. (c. c. om. Eu. Ar.) ‖ ἄρα Spengelius, γὰρ ΓΠ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 23. δι'] τούτου δι' Π² Ald. † ‖ 25. αὐτὴ ΓΠ² Ald. ‖ πω Kᵇ, πως cet. ‖ 30. τὶς δὲ] ἡ δέ τις Π² Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 31. βουλεύεσθαι Kᵇ Oᵇ Ald. ‖ 33. τι] τὸ Kᵇ Ald. ‖ 34. εὐσυνεσία Spengelius, ἀσυνεσία ΓΠ Ald. Eu. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu.

(X)
γομεν συνετοὺς καὶ εὐσυνέτους⌈, οὔτε ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμη 1143 a
ἢ δόξῃ (πάντες γὰρ ἂν ἦσαν συνετοί) οὔτε τις μία τῶν
κατὰ μέρος ἐπιστημῶν, οἷον ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν ἢ γεω-
μετρία περὶ μεγέθη· οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἀεὶ ὄντων καὶ
ἀκινήτων ἡ σύνεσίς ἐστιν οὔτε περὶ τῶν γινομένων ὁτουοῦν,
ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις καὶ βουλεύσαιτο. διὸ περὶ
τὰ αὐτὰ μὲν τῇ φρονήσει ἐστίν, οὐκ ἔστιν δὲ τὸ αὐτὸ σύνεσις
2 καὶ φρόνησις. ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐπιτακτική ἐστιν (τί γὰρ
δεῖ πράττειν ἢ μή, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστὶν), ἡ δὲ σύνεσις
κριτικὴ μόνον⌋ (ταὐτὸ γὰρ σύνεσις καὶ εὐσυνεσία καὶ συ-
3 νετοὶ καὶ εὐσύνετοι) *. ἔστιν δὴ οὔτε τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν οὔτε
τὸ λαμβάνειν ἡ σύνεσις· ἀλλ' ὥσπερ τὸ μανθάνειν λέγε-
ται συνιέναι, ὅταν χρῆται τῇ ἐπιστήμῃ, οὕτως ἐν τῷ χρῆ-
σθαι τῇ δόξῃ [ἐπὶ] τὸ κρίνειν περὶ τούτων περὶ ὧν ἡ φρό-
νησίς ἐστιν, ἄλλου λέγοντος, καὶ κρίνειν καλῶς· τὸ γὰρ εὖ
4 τῷ καλῶς τὸ αὐτό. καὶ ἐντεῦθεν ἐλήλυθεν τοὔνομα ἡ σύ-
νεσις, καθ' ἣν εὐσύνετοι, ἐκ τῆς ἐν τῷ μανθάνειν· λέγομεν
γὰρ τὸ μανθάνειν συνιέναι πολλάκις.

XI ἡ δὲ καλουμένη γνώμη, καθ' ἣν εὐγνώμονας καὶ ἔχειν φαμὲν γνώμην, ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς ἐστιν κρίσις ὀρθή. σημεῖον δέ· τὸν γὰρ ἐπιεικῆ μάλιστά φαμεν εἶναι συγγνωμονικόν, καὶ ἐπιεικὲς τὸ ἔχειν περὶ ἔνια συγγνώμην.

1143a, 1. εὐσυνέτους Spengelius, ἀσυνέτους ΓΠ Ald. Eu. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ οὔτε — 10. μόνον post 11. εὐσύνετοι aut 10. ταὐτὸ — 11. εὐσύνετοι post 17. εὐσύνετοι tri. Spengelius ‖ 3. οἷον] οἷον ἡ Π¹, οἷον ἢ O^b, οἷον κατὰ μέρος οὔτε Ald. ‖ γὰρ ἂν ἦν post ὑγιεινῶν add. ΓΠ² M^b Ald. Eu. Hel. Ar. ‖ 4. μεγέθους L^b Bk. Fr., μεγέθη c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 5. ὁτωοῦν Π² Ald. ‖ 10. ταὐτὸ κ. τ. λ.] v. quae adnotavi ad v. 1. ‖ γὰρ] δὲ Gifanius et fort. iam Γ ‖ γὰρ οἱ ante συνετοὶ add. ΓL^b Ald. Eu. Ar., συνετοὶ καὶ om. K^b ‖ 11. δὴ Susem., δ' ΓΠ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 11. et 12. τῷ $L^b M^b$ † ‖ 14. ἐπὶ secl. Thurotus ‖ τῷ ci. Coraes, rec. Fr. ‖ 15. τῷ — 16. τὸ? Spengelius ‖ 19. συγγνώμονας Π¹, εὐγνώμονας c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 22. ἐπιεικοῦς Spengelius ‖ ἔνια] ἕκαστα v. l. ap. Eu.

ἡ δὲ συγγνώμη γνώμη ἐστὶν κριτικὴ τοῦ ἐπιεικοῦς ὀρθή. (XI)
ὀρθὴ δ' ἡ τοῦ ἀληθοῦς.

12 εἰσὶν δὲ πᾶσαι αἱ ἕξεις εὐλόγως εἰς ταὐτὸ τείνουσαι· 2
λέγομεν γὰρ γνώμην καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν καὶ νοῦν
ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφέροντες γνώμην ἔχειν καὶ νοῦν ἤδη
καὶ φρονίμους καὶ συνετούς· πᾶσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὗται
τῶν ἐσχάτων εἰσὶν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον, καὶ ἐν μὲν τῷ
κριτικὸς εἶναι περὶ ὧν ὁ φρόνιμος, συνετὸς καὶ εὐγνώμων
ἢ συγγνώμων· τὰ γὰρ ἐπιεικῆ κοινὰ τῶν ἀγαθῶν ἁπάν-
των ἐστὶν ἐν τῷ πρὸς ἄλλον. ἔστιν δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ 3
τῶν ἐσχάτων ἅπαντα τὰ πρακτά· καὶ γὰρ τὸν φρόνιμον
δεῖ γινώσκειν αὐτά, καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη περὶ τὰ
πρακτά, ταῦτα δ' ἔσχατα. καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐσχάτων ἐπ' 4
ἀμφότερα· καὶ γὰρ τῶν πρώτων ὅρων καὶ τῶν ἐσχάτων
νοῦς ἔστι καὶ οὐ λόγος[, καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις
τῶν ἀκινήτων ὅρων καὶ πρώτων, ὁ δ' ἐν ταῖς πρακτικαῖς
τοῦ ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως.
ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὗ ἕνεκα αὗται· ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γὰρ
τὸ καθόλου· τούτων οὖν ἔχειν δεῖ αἴσθησιν, αὕτη δ' ἐστὶ νοῦς]. 5
[διὸ καὶ φυσικὰ δοκεῖ εἶναι ταῦτα, καὶ φύσει σοφὸς μὲν
οὐδείς, γνώμην δ' ἔχειν καὶ σύνεσιν καὶ νοῦν. σημεῖον δ' 6

23. δή Trendelenburgius || συγγνώμη secl. Trendelenburgius || 24. ἀληθῶς Trendelenburgius || 25. ἕξεις ⟨αὗται⟩ Rr., *hi habitus* Ar. || 27. ἤδη δὲ Mb, ἤδη c. c. Eu., ᾗ δὴ Spengelius, *cum* Ar., δὴ ci. Zellius, secludendum esse ci. Coraes, εἶναι δὲ (praemisso commate) ci. idem || 31. ἢ συγγνώμων secludenda esse ci. Susem. || πάντων Π² Eu.(?) Hel. || 33. ἅπαντα Ob, πάντα Lb Bk. Fr. Rr., ἁπάντων ΓΠ¹ Ald. Ar. et, ut videtur, Eu. || τὰ πρακτά secl. Rr. || 36. ἀμφότερον Lb Mb, ἀμφότερα c. c. Eu. || 1143b, 1. καὶ ante ὁ om. ΓΠ² Ald. Ar., καὶ — 5. νοῦς secl. Susem. || 2. τοῖς πρακτικοῖς codices Victori, τοῖς πρακτοῖς O² || 3. ⟨ἄλλως ἔχειν καὶ⟩ τῆς? Rassovius (perperam) || 4. ἕνεκεν? Susem. || ἐκ — 5. καθόλου secludenda esse ci. Zeller l. l. p. 651 || 5. τὰ Π¹ (fors. recte), τὸ c. c. Eu. || οὖν c. c. Eu. Ar., δὲ Mb, om. Kb || ἔχειν post δεῖ ΓMb Ald. Eu. || 6. διὸ — 9. οὔσης post 11. τούτων tri. Rassovius || 7. ἔχει ΓMb Ob Eu. †.

(XI) ὅτι καὶ ταῖς ἡλικίαις οἰόμεθα ἀκολουθεῖν, καὶ ἥδε ἡ ἡλικία νοῦν ἔχει καὶ γνώμην, ὡς τῆς φύσεως αἰτίας οὔσης.] [διὸ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος νοῦς· ἐκ τούτων γὰρ αἱ ἀποδείξεις καὶ περὶ τούτων.] * ὥστε δεῖ προσέχειν τῶν ἐμπείρων καὶ πρεσβυτέρων ἢ φρονίμων ταῖς ἀναποδείκτοις φάσεσι καὶ δόξαις οὐχ ἧττον τῶν ἀποδείξεων· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ὄμμα ὁρῶσιν ὀρθῶς.

7 τί μὲν οὖν ἐστιν ἡ φρόνησις καὶ ἡ σοφία, καὶ 13
περὶ τίνα ἑκατέρα τυγχάνει οὖσα, καὶ ὅτι ἄλλου τῆς 16
XII ψυχῆς μορίου ἀρετὴ ἑκατέρα, εἴρηται· διαπορήσειε δ' ἄν τις περὶ αὐτῶν τί χρήσιμοι εἰσίν. ἡ μὲν γὰρ σοφία οὐθὲν θεωρεῖ ἐξ ὧν ἔσται εὐδαίμων ἄνθρωπος (οὐδεμιᾶς γάρ ἐστιν γενέσεως), ἡ δὲ φρόνησις τοῦτο μὲν ἔχει, ἀλλὰ τίνος ἕνεκα δεῖ αὐτῆς, εἴπερ ἡ μὲν φρόνησίς ἐστιν περὶ τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν ἀνδρὸς πράττειν, οὐθὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ εἰδέναι αὐτά ἐσμεν, εἴπερ ἕξεις αἱ ἀρεταί εἰσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὑγιεινὰ οὐδὲ τὰ εὐεκτικά, ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τῆς ἕξεως εἶναι λέγεται; οὐθὲν γὰρ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν καὶ γυμναστικήν ἐσμεν.
2 εἰ δὲ μὴ τούτων χάριν φρόνιμον θετέον ἀλλὰ τοῦ γίνεσθαι, τοῖς οὖσι σπουδαίοις οὐθὲν ἂν εἴη χρήσιμον, ἔτι δ' οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν· οὐδὲν γὰρ διοίσει αὐτοὺς ἔχειν ἢ ἄλλοις ἔχουσι πείθεσθαι, ἱκανῶς τ' ἔχοι ἂν ἡμῖν ὥσπερ

9. διὸ — 11. τούτων secl. Susem. ‖ 14. ** ὄμμα vel ὄμμα ** epitheton excidisse ratus ci. Thurotus ‖ ὀρθῶς] ἀρχὰς Π^1, τὰς αρχὰς Ald. Hel., ἀρχὰς aut τὰς ἀρχὰς Γ Eu. Ar. ‖ 16. τί Π^1 Ar. (fors. recte), τίνα c. c. Eu. Hel. ‖ 19. θεωρήσει Π^1, θεωρεῖ c. c. Hel. Ar. ‖ ἄνθρωπος ⟨ἢ ἄνθρωπος⟩? Susem. ‖ 21. ἡ post ἐστιν add. c. c. Bk. Fr. Rr. in textu, om. L^b ‖ 22. ἀνθρώπῳ ** Rr., ἀνθρώπῳ ⟨λογιστική⟩ vel simile quid ci. idem ‖ 25. ⟨τῷ⟩ τὰ ὑγιεινὰ Rr. ‖ 28. ⟨τὸ⟩ φρόνιμον? Susem. ‖ ῥητέον Π^1 † ‖ 29. χρήσιμος ΓM^b O^b Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 30. μὴ οὖσιν Argyropylus, μὴ ἔχουσιν ⟨ἀρετήν⟩ olim. ci. Rassovius, μέλλουσιν Imelmannus ‖ αὐτοῖς Π^1, αὐτοὺς c. c. Eu.

(XII)

καὶ περὶ τὴν ὑγίειαν· βουλόμενοι γὰρ ὑγιαίνειν ὅμως οὐ
μανθάνομεν ἰατρικήν. πρὸς δὲ τούτοις ἄτοπον ἂν εἶναι δό- 3
ξειεν, εἰ χείρων τῆς σοφίας οὖσα κυριωτέρα αὐτῆς ἔσται·
ἡ γὰρ ποιοῦσα ἄρχει καὶ ἐπιτάττει περὶ ἕκαστον. περὶ δὴ
τούτων λεκτέον· νῦν μὲν γὰρ ἠπόρηται περὶ αὐτῶν μόνον.
1144a πρῶτον μὲν οὖν λέγομεν ὅτι καθ' αὑτὰς ἀναγκαῖον αἱ- 4
ρετὰς αὐτὰς εἶναι, ἀρετάς γ' οὔσας ἑκατέραν ἑκατέρου τοῦ μορίου,
καὶ εἰ μὴ ποιοῦσι μηδὲν μηδετέρα αὐτῶν. ἔπειτα καὶ ποιοῦσι 5
μέν, οὐχ ὡς ἰατρικὴ δὲ ὑγίειαν, ἀλλ' ὡς ἡ ὑγίεια, οὕτως
ἡ σοφία εὐδαιμονίαν· μέρος γὰρ οὖσα τῆς ὅλης ἀρετῆς
τῷ ἔχεσθαι ποιεῖ καὶ τῷ ἐνεργεῖν εὐδαίμονα. ἔτι τὸ ἔργον 6
ἀποτελεῖται κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· ἡ
μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸν σκοπὸν ποιεῖ ὀρθόν, ἡ δὲ φρόνησις τὰ
πρὸς τοῦτον. τοῦ δὲ τετάρτου μορίου τῆς ψυχῆς οὐκ ἔστιν
ἀρετὴ τοιαύτη, τοῦ θρεπτικοῦ· οὐδὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ πράτ-
τειν ἢ μὴ πράττειν. περὶ δὲ τοῦ μηθὲν εἶναι πρακτικωτέ- 7
ρους διὰ τὴν φρόνησιν τῶν καλῶν καὶ δικαίων, μικρὸν ἄνω-
θεν ἀρκτέον, λαβόντας ἀρχὴν ταύτην. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ
δίκαια λέγομεν πράττοντάς τινας οὔπω δικαίους εἶναι, οἷον
τοὺς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένα ποιοῦντας ἢ ἄκοντας
ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ δι' ἕτερόν τι καὶ μὴ δι' αὐτά (καίτοι πράτ-
τουσί γε ἃ δεῖ καὶ ὅσα χρὴ τὸν σπουδαῖον), οὕτως, ὡς
ἔοικεν, ἔστι τὸ πῶς ἔχοντα πράττειν ἕκαστα ὥστ' εἶναι ἀγα-
θόν, λέγω δ' οἷον διὰ προαίρεσιν καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν
πραττομένων. τὴν μὲν οὖν προαίρεσιν ὀρθὴν ποιεῖ ἡ ἀρετή, 8

35. ἡ] ἥδε ci. Coraes, οὐ M^b, prb. Rr. † ‖ ποιοῦσα corruptum esse intellexit Rr., οὖσα ⟨σπουδαιοτάτη⟩ ci. idem, κρατίστη οὖσα? Susem. ‖ 36. μὲν om. ΓM^b Eu. ‖ 1144a, 2. γ'] τε O^b, δὲ Ald. Ar. ‖ ἑκατέραν] ἑκατέρας ΓK^b Ald., non vert. Ar. ‖ τοῦ om. Π^2 Ald. Eu. (?) ‖ 4. τὰ ἐνεκτικὰ post ὑγίεια add. Ald. † ‖ 6. τῷ ἐνεργεῖν c. c. Eu. Ar., ἐνεργεια pr. K^b, ἐνεργείᾳ corr.^{2} K^b, ἐνεργεῖ O^b † ‖ εὐδαίμονα aut τὸν εὐδαίμονα Γ, τὸν ευδαίμονα O^b, εὐδαιμονία K^b, εὐδαιμονίαν Π^2 Eu., εὐδαίμονας Ar. ‖ 7. κατὰ] κατά τε Γ Ald. ‖ 10. ἐφ' ἑαυτῷ O^b et pr. L^b, γρ. ἐν αὐτῷ L^b, ἐπ' αὐτῷ c. c. Eu. Ar. ‖ 14. λέγομεν om. Π^2, c. c. add. Hel. Ar.

(XII)
τὸ δ' ὅσα ἐκείνης ἕνεκα πέφυκε πράττεσθαι οὐκ ἔστιν τῆς
ἀρετῆς ἀλλ' ἑτέρας δυνάμεως. λεκτέον δ' ἐπιστήσασι σα-
9 φέστερον περὶ αὐτῶν. ἔστιν δή τις δύναμις ἣν καλοῦσι δει-
νότητα· αὕτη δ' ἐστὶν τοιαύτη ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα
σκοπὸν συντείνοντα δύνασθαι ταῦτα πράττειν καὶ τυγχά-
νειν αὐτῶν. ἂν μὲν οὖν ὁ σκοπὸς ᾖ καλός, ἐπαινετή ἐστιν,
ἂν δὲ φαῦλος, πανουργία· διὸ καὶ τοὺς φρονίμους δεινοὺς
10 καὶ ⟨τοὺς⟩ πανούργους φαμὲν εἶναι. ἔστιν δ' ἡ φρόνησις οὐχ
ἡ δύναμις, ἀλλ' οὐκ ἄνευ τῆς δυνάμεως ταύτης. ἡ δὲ ἕξις τῷ
ὄμματι τούτῳ γίνεται τῆς ψυχῆς οὐκ ἄνευ ἀρετῆς, ὡς
εἴρηταί τε καὶ ἔστιν δῆλον· οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρα-
κτῶν ἀρχὴν ἔχοντές εἰσιν, ἐπειδὴ τοιόνδε τὸ τέλος καὶ τὸ
ἄριστον, ὁτιδήποτε ὄν· ἔστω γὰρ λόγου χάριν τὸ τυχόν.
τοῦτο δ' εἰ μὴ τῷ ἀγαθῷ, οὐ φαίνεται· διαστρέφει γὰρ ἡ
μοχθηρία καὶ διαψεύδεσθαι ποιεῖ περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρ-
χάς. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀδύνατον φρόνιμον εἶναι μὴ ὄντα
XIII ἀγαθόν. σκεπτέον δὴ πάλιν καὶ περὶ ἀρετῆς. καὶ γὰρ ἡ 1144b
ἀρετὴ παραπλησίως ἔχει, ὡς ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δεινότητα
(οὐ ταὐτὸ μέν, ὅμοιον δέ), οὕτω καὶ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ πρὸς
τὴν κυρίαν. πᾶσιν γὰρ δοκεῖ ἕκαστα τῶν ἠθῶν ὑπάρχειν
φύσει πως (καὶ γὰρ δίκαιοι καὶ σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι
καὶ τἆλλα ἔχομεν εὐθὺς ἐκ γενετῆς)· ἀλλ' ὅμως ἡγούμεθ'

23. τις om. Π^1 (fors. recte), c. c. add. Eu. Ar. ‖ 25. ταῦτα secludendum aut (id quod mihi non displicet) in πάντα mutandum esse ci. Spengelius ‖ 28. καὶ ⟨τοὺς⟩ Kleinius Rr., καὶ ⟨οὐ⟩ Victorius (male) ‖ 29. ἡ δύναμις] ἡ δεινότης M^b Bk. Fr. Rr., αὕτη ἡ δύναμις, ἡ δεινότης Hel. (legit igitur is quoque δύναμις, nec non Eu. Ar.) ‖ 31. τε om. Π^1 ‖ 33. ἔστω — τυχόν secludenda vel certe τὸ τυχόν corrupta esse censet Rr. ‖ 1144b, 1. σκεπτέον — 1145a, 11. πόλει ab Aristotele haud recte abiudicat Rassovius ‖ δὲ Ar., prb. Coraes (male) ‖ καὶ om. O^b Ar., καὶ περὶ om. L^b ‖ καὶ γὰρ — 2. παραπλησίως c. c. Eu. Ar., παραπλησίως γὰρ Π^2, prb. Rr. in adn. (perperam) ‖ 3. οὐ — δέ secl. Rr. in adn., at recta interpunctione restituta nihil mutandum est ‖ καὶ om. O^b Rr. in adn. (male) † ‖ 6. ἡγούμεθ' Rassovius, ζητοῦμεν ΓΠ Ald. Eu. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr.

(XIII)

ἕτερόν τι τὸ κυρίως ἀγαθὸν καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλον τρόπον
ὑπάρχειν. καὶ γὰρ παισὶ καὶ θηρίοις αἱ φυσικαὶ ὑπάρ-
χουσιν ἕξεις, ἀλλ' ἄνευ νοῦ βλαβεραὶ φαίνονται οὖσαι.
πλὴν τοσοῦτον ἔοικεν ὁρᾶσθαι, ὅτι ὥσπερ σώματι ἰσχυρῷ
ἄνευ ὄψεως κινουμένῳ συμβαίνει σφάλλεσθαι ἰσχυρῶς διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν δὲ λάβῃ νοῦν, 2
ἐν τῷ πράττειν διαφέρει, ἡ δ' ἕξις ὁμοία οὖσα τότ' ἔσται
κυρίως ἀρετή. ὥστε καθάπερ ἐπὶ τοῦ δοξαστικοῦ δύο ἔστιν
εἴδη, δεινότης καὶ φρόνησις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ δύο
ἔστιν, τὸ μὲν ἀρετὴ φυσικὴ τὸ δ' ἡ κυρία, καὶ τούτων ἡ
κυρία οὐ γίνεται ἄνευ φρονήσεως. διόπερ τινές φασιν πά- 3
σας τὰς ἀρετὰς φρονήσεις εἶναι, καὶ Σωκράτης τῇ μὲν
ὀρθῶς ἐζήτει τῇ δ' ἡμάρτανεν· ὅτι μὲν γὰρ φρονήσεις ᾤετο
εἶναι πάσας τὰς ἀρετάς, ἡμάρτανεν, ὅτι δ' οὐκ ἄνευ φρο-
νήσεως, καλῶς ἔλεγεν. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ νῦν πάντες, 4
ὅταν ὁρίζωνται τὴν ἀρετήν, προστιθέασι τὴν ἕξιν, εἰπόντες
καὶ πρὸς ἅ ἐστιν, τὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ὀρθὸς δ' ὁ
κατὰ τὴν φρόνησιν. ἐοίκασι δὴ μαντεύεσθαί πως ἅπαντες
ὅτι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀρετή ἐστιν ἡ κατὰ τὴν φρόνησιν. δεῖ 5
δὲ μικρὸν μεταβῆναι· οὐ γὰρ μόνον ἡ κατὰ τὸν ὀρθὸν λό-
γον, ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἕξις ἀρετή ἐστιν. ὀρθὸς
δὲ λόγος περὶ τῶν τοιούτων ἡ φρόνησις ἐστίν. Σωκράτης
μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ᾤετο εἶναι (ἐπιστήμας γὰρ εἶναι
πάσας), ἡμεῖς δὲ μετὰ λόγου. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων 6
ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν εἶναι κυρίως ἄνευ φρονήσεως, οὐδὲ
φρόνιμον ἄνευ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος
ταύτῃ λύοιτ' ἄν, ᾧ διαλεχθείη τις ἂν ὅτι χωρίζονται ἀλ-

7. εἶναι post ἀγαθὸν add. Γ Ar., c. c. om. Eu. ‖ ἄλλον τρόπον] εἶναι ἄλλως Ald. ‖ 10. πλὴν — ὥσπερ] ὥσπερ γὰρ ci. Rr. ‖ 11. διὰ — 12. ὄψιν secludenda esse ci. Rr. ‖ 13. δ'] θ'? Susem. ‖ ὁμοία οὖσα] οἷον ὄψιν λαβοῦσα haud male ci. Rr., οὕτως ἔχουσα? Susem. ‖ 17. τινές om. Γ Ald. Hel. Ar. (add., ut videtur, etiam Eu.) ‖ 26. μεταθεῖναι Coraes ‖ οὐ γὰρ] ἔστι (ἔστιν pr. K^b) γὰρ οὐ Π^1 O^b† ‖ 27. ἐστιν om. M^b O^b.

III) λήλων αἱ ἀρεταί· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς εὐφυέστατος πρὸς ἁπάσας, ὥστε τὴν μὲν ἤδη τὴν δ' οὔπω εἰληφὼς ἔσται· τοῦτο γὰρ κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς ἀρετὰς ἐνδέχεται, καθ' ἃς δὲ ἁπλῶς λέγεται ἀγαθός, οὐκ ἐνδέχεται· ἅμα γὰρ τῇ 1145a
7 φρονήσει μιᾷ οὔσῃ πᾶσαι ὑπάρξουσιν. δῆλον δέ, κἂν εἰ μὴ πρακτικὴ ἦν, ὅτι ἔδει ἂν αὐτῆς διὰ τὸ τοῦ * * μορίου ἀρετὴν εἶναι, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ἡ προαίρεσις ὀρθὴ ἄνευ φρονήσεως οὐδ' ἄνευ ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ τὸ τέλος ἡ δὲ
8 τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πράττειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρία γ' ἐστὶν τῆς σοφίας οὐδὲ τοῦ βελτίονος μορίου, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ὑγιείας ἡ ἰατρική· οὐ γὰρ χρῆται αὐτῇ, ἀλλ' ὁρᾷ ὅπως γένηται· ἐκείνης οὖν ἕνεκα ἐπιτάττει, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῃ. ἔτι ὅμοιον κἂν εἴ τις τὴν πολιτικὴν φαίη ἄρχειν τῶν θεῶν, ὅτι ἐπιτάττει περὶ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει.

H.

[H μετὰ δὲ ταῦτα λεκτέον, ἄλλην ποιησαμένους ἀρχήν, ὅτι τῶν περὶ τὰ ἤθη φευκτῶν τρία ἐστὶν εἴδη, κακία ἀκρασία θηριότης. τὰ δ' ἐναντία τοῖς μὲν δυσὶ δῆλα (τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴν τὸ δ' ἐγκράτειαν καλοῦμεν)· πρὸς δὲ τὴν θηριότητα μάλιστα ἂν ἁρμόττοι λέγειν τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετήν, ἡρωικήν τινα καὶ θείαν, ὥσπερ Ὅμηρος περὶ Ἕκτορος πεποίηκεν λέγοντα τὸν Πρίαμον ὅτι σφόδρα ἦν ἀγαθός,

οὐδὲ ἐῴκει
ἀνδρός γε θνητοῦ πάις ἔμμεναι ἀλλὰ θεοῖο.

2 ὥστ' εἰ, καθάπερ φασίν, ἐξ ἀνθρώπων γίγνονται θεοὶ δι' ἀρε-

1145a, 2. οὔσῃ] ὑπαρχούσῃ Π^1 ‖ ὑπάρχουσι Π^2 Ar. ‖ 3. ἂν om. Π^1 ‖ τοῦ ⟨ἑτέρου⟩ aut τοῦ ⟨βελτίονος⟩ ci. Spengelius, cf. M. M. 1197b, 6 ‖ 5. τέλος ⟨ποιεῖ ὀρθόν⟩ ci. Rr. ‖ 8. ἡ om. Π^1 ‖ 9. γίνηται? Susem. ‖ οὗ Π^1 N^b, γοῦν aut γὰρ Γ, οὖν c. c. Eu. Ar. ‖ 11. καὶ δὴ οὕτω ταῦτα post πόλει add. M^b.
Lib. VII. K^b M^b = Π^1, L^b O^b = Π^2.
1145a, 19. ἂν] ἄν τις L^b Ald. Ar. ‖ 21. οὐδὲ] οὐ γὰρ M^b Hel., οὐδὲ γὰρ Π^2 † ‖ 23. θεῖοι L^b M^b Ald. Hel., θεοὶ c. c. An. Ar.

(I)

τῆς ὑπερβολήν, τοιαύτη τις ἂν εἴη δῆλον ὅτι ἡ τῇ θηριώδει ἀντιτιθεμένη ἕξις· καὶ γὰρ ὥσπερ οὐδὲ θηρίου ἔστιν κακία οὐδ᾽ ἀρετή, οὕτως οὐδὲ θεοῦ, ἀλλ᾽ ἣ μὲν τιμιώτερον ἀρετῆς, ἣ δ᾽ ἕτερόν τι γένος κακίας. ἐπεὶ δὲ σπάνιον καὶ τὸ θεῖον 3
ἄνδρα εἶναι, καθάπερ οἱ Λάκωνες εἰώθασι προσαγορεύειν, ὅταν ἀγασθῶσι σφόδρα του (σεῖος ἀνήρ φασιν), οὕτως καὶ ὁ θηριώδης ἐν τοῖς ἀνθρώποις σπάνιος. μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστιν, γίνεται δ᾽ ἔνια καὶ διὰ νόσους καὶ πηρώσεις· καὶ τοὺς διὰ κακίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλοντας οὕτως ἐπιδυσφημοῦμεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς διαθέσεως 4
τῆς τοιαύτης ὕστερον ποιητέον τινὰ μνείαν, περὶ δὲ κακίας εἴρηται πρότερον· περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυφῆς λεκτέον, καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας. οὔτε γὰρ
1145b ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἕξεων τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ μοχθηρίᾳ ἑκατέραν αὐτῶν ὑποληπτέον, οὔτε ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δέ, 5
ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τιθέντας τὰ φαινόμενα καὶ πρῶτον διαπορήσαντας οὕτω δεικνύναι μάλιστα μὲν πάντα τὰ ἔνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη, εἰ δὲ μή, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηταί τε τὰ δυσχερῆ καὶ καταλείπηται τὰ ἔνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς.

2 δοκεῖ δὴ ἥ τε ἐγκράτεια καὶ καρτερία τῶν σπουδαίων 6

24. θηριωδία ΓL^b Ald. Hel. ‖ 25. ἀντικειμένη? Thurotus ‖ 26. τιμιωτέρα L^b M^b Ar. ‖ 28. καθάπερ – 29. φασιν secl. Zwinger (male) ‖ 29. ὅταν ⟨γὰρ⟩ Bergius (temere) ‖ θεῖος L^b M^b Ald. An. ‖ (σεῖος ἀνήρ, φασὶν, οὗτος) Gifanius, σεῖος ἀνήρ, φασίν, ⟨οὗτος⟩, οὕτως Coraes (recte, ut videtur, cf. Plat. Men. 99 D), σεῖος — φασιν secl. Stahrius ‖ 31. ἐνίοτε? Thurotus ‖ 33. τῆς τοιαύτης διαθέσεως Π² Ald. Bk. Fr. Rr., ταύτης τῆς διαθέσεως Γ ‖ 1145b, 1. τῶν περὶ ὡς τῶν αὐτῶν ἕξεων Ald., ὡσπερεὶ τῶν αὐτῶν ἕξεων Canter, ὡς τὰς αὐτὰς ἕξεις ci. Rr. ‖ 2. οὔτε ὡς ἕτερον γένος] differentiam specificam temperantiae in hoc libro, qualem nos legimus, desiderari, at alio eius loco ab Aristotele quoque expositam fuisse, sed nobis periisse, praesertim cum et ab Hel. post haec verba accurate exponatur et eiusdem rei tractatio clara et perspicua etiam in M. M. 1200b, 1 sqq. legatur, vix recte censet Haecker ‖ 6. τε om. Π² ‖ 8. δ᾽ ἡ Π¹, δὴ c. c. Hel. Ar. ‖ τε om. Π¹.

(I)
καὶ τῶν ἐπαινετῶν εἶναι, ἡ δὲ ἀκρασία τε καὶ μαλακία
τῶν φαύλων τε καὶ ψεκτῶν. — καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ
ἐμμενετικὸς τῷ λογισμῷ καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκστατικὸς τοῦ
λογισμοῦ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλα πράττει διὰ
πάθος, ὁ δ' ἐγκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλαι αἱ ἐπιθυμίαι οὐκ
ἀκολουθεῖ διὰ τὸν λόγον. — καὶ τὸν σώφρονα μὲν ἐγκρατῆ καὶ
καρτερικόν, τὸν δὲ τοιοῦτον οἳ μὲν πάντα σώφρονα οἳ δ' οὔ,
καὶ τὸν ἀκόλαστον ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον συγκε-
7 χυμένως, οἳ δ' ἑτέρους εἶναι φασίν. — τὸν δὲ φρόνιμον ὁτὲ μὲν
οὔ φασιν ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀκρατῆ, ὁτὲ δ' ἐνίους φρονίμους ὄντας
καὶ δεινοὺς ἀκρατεῖς εἶναι. — ἔτι ἀκρατεῖς λέγονται καὶ θυμοῦ
καὶ τιμῆς καὶ κέρδους.

II τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ταῦτ' ἐστίν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις 3
πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεταί τις. ἐπιστάμενον [μὲν]
οὖν οὔ φασίν τινες οἷόν τε εἶναι· δεινὸν γὰρ ἐπιστήμης ἐνούσης,
ὡς ᾤετο Σωκράτης, ἄλλο τι κρατεῖν καὶ περιέλκειν αὐτὴν
ὥσπερ ἀνδράποδον. Σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸν
λόγον ὡς οὐκ οὔσης ἀκρασίας· οὐθένα γὰρ ὑπολαμβάνοντα πράτ-
2 τειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν. οὗτος μὲν οὖν ὁ λό-
γος ἀμφισβητεῖ τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς, καὶ δέον ζητεῖν περὶ
τὸ πάθος, εἰ δι' ἄγνοιαν, τίς ὁ τρόπος γίνεται τῆς ἀγνοίας
(ὅτι γὰρ οὐκ οἴεταί γε ὁ ἀκρατευόμενος πρὶν ἐν τῷ πάθει
3 γενέσθαι, φανερόν)· εἰσὶν δέ τινες οἳ τὰ μὲν συγχωροῦσι
τὰ δ' οὔ. τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμης μηθὲν εἶναι κρεῖττον ὁμο-
λογοῦσιν, τὸ δὲ μηθένα πράττειν παρὰ τὸ δόξαν βέλτιον
οὐχ ὁμολογοῦσιν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀκρατῆ φασιν οὐκ ἐπι-

9. τῶν om. Π^2 ‖ 10. τε om. Π^1 ‖ 15. πάντας O^1, πάντες $M^b O^2$, πάντως Ar. et corr. L^b, πάντα c. c. Hel. ‖ 16. καὶ τὸν ἀκόλαστον — 19. εἶναι secl. Wilson, v. Prolegg. ‖ 17. οἳ] ὁτὲ Π^2 Ar. ‖ τοτὲ Π^2 ‖ 21. ἀπορήσειε — 1146a, 16. μέγα post 1146b, 2. πράττει reddit Hel. ‖ 22. μὲν om. Π^1 ‖ 23. οὖν] γὰρ? Susem. ‖ 24. αὐτὴν $K^b O^2$ (cf. Plat. Protag. 352 B. C), αὐτὸν c. c. An. Bk. Fr. Rr. ‖ 26. γὰρ ⟨ὀρθῶς⟩? Spengelius (haud recte) ‖ 28. καὶ — 29. ἀγνοίας secl. Wilson, v. Prolegg. ‖ 30. ὅτι] ὅτι μὲν O^2 Ald. ‖ δεῖν πράττειν ἃ πράττει post γε add. O^2 Ald. ‖ 31. δή Π^1 (crx. rc. K^b) † ‖ 33. βέλτιστον ci. Coraes.

(II)

στήμην ἔχοντα κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀλλὰ δόξαν.
ἀλλὰ μὴν εἴγε δόξα καὶ μὴ ἐπιστήμη, μηδὲ ἰσχυρὰ ὑπό- 4
1146a ληψις ἡ ἀντιτείνουσα ἀλλ' ἠρεμαία, καθάπερ ἐν τοῖς δι-
στάζουσιν, συγγνώμη τῷ μὴ μένειν ἐν αὐταῖς πρὸς ἐπιθυ-
μίας ἰσχυράς· τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη, οὐδὲ τῶν
ἄλλων οὐδενὶ τῶν ψεκτῶν. φρονήσεως ἄρα ἀντιτεινούσης· 5
αὕτη γὰρ ἰσχυρότατον. ἀλλ' ἄτοπον· ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς
ἅμα φρόνιμος καὶ ἀκρατής, φήσειε δ' οὐδ' ἂν εἷς φρονίμου
εἶναι τὸ πράττειν ἑκόντα τὰ φαυλότατα. πρὸς δὲ τούτοις
δέδεικται πρότερον ὅτι πρακτικός γε ὁ φρόνιμος (τῶν γὰρ
ἐσχάτων τις) καὶ τὰς ἄλλας ἔχων ἀρετάς. — ἔτι εἰ μὲν ἐν 6
τῷ ἐπιθυμίας ἔχειν ἰσχυρὰς καὶ φαύλας ὁ ἐγκρατής, οὐκ
ἔσται ὁ σώφρων ἐγκρατὴς οὐδ' ὁ ἐγκρατὴς σώφρων· οὔτε
γὰρ τὸ ἄγαν σώφρονος οὔτε τὸ φαύλας ἔχειν. ἀλλὰ μὴν
δεῖ γε. εἰ μὲν γὰρ χρησταὶ αἱ ἐπιθυμίαι, φαύλη ἡ κω-
λύουσα ἕξις μὴ ἀκολουθεῖν, ὥσθ' ἡ ἐγκράτεια οὐ πᾶσα
σπουδαία· εἰ δ' ἀσθενεῖς καὶ μὴ φαῦλαι, οὐθὲν σεμνόν, οὐδ'
εἰ φαῦλαι καὶ ἀσθενεῖς, οὐδὲν μέγα. — ἔτι εἰ πάσῃ δόξῃ 7
ἐμμενετικὸν ποιεῖ ἡ ἐγκράτεια, φαύλη, οἷον εἰ καὶ τῇ
ψευδεῖ· καὶ εἰ πάσης δόξης ἡ ἀκρασία ἐκστατικόν, ἔσται
τις σπουδαία ἀκρασία, οἷον ὁ Σοφοκλέους Νεοπτόλεμος ἐν
τῷ Φιλοκτήτῃ. ἐπαινετὸς γὰρ οὐκ ἐμμένων οἷς ἐπείσθη ὑπὸ
τοῦ Ὀδυσσέως διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδόμενος. — ἔτι ὁ σοφι- 8
στικὸς λόγος [ψευδόμενος] ἀπορία· διὰ γὰρ τὸ παράδοξα
βούλεσθαι ἐλέγχειν, ἵνα δεινοὶ ὦσιν ὅταν ἐπιτύχωσιν, ὁ
γενόμενος συλλογισμὸς ἀπορία γίνεται· δέδεται γὰρ ἡ

1146a, 2. *ἐμμένειν ἐν ταύταις* Ald. An., *μένειν ἐν ταύταις Γ*, *ἐμμένειν αὐταῖς* Coraes ‖ 4. *φρονήσεως* — 9. *ἀρετάς*] v. quae adnotabo ad 1152a, 6 sqq. ‖ 5. *ἰσχυροτάτη* Mb et rc. Kb ‖ 6. *ἂν οὐδ' εἷς Π²* Mb, *ἂν οὐδὲ* Ald. ‖ 8. *γὰρ* post 9. *ἐσχάτων Π²* Ald. ‖ 11. *ἔστιν Π²* † ‖ 13. *ἄγεσθαι* (?) An. ‖ 14. *μὴ* om. *Π²* et rc. Kb, c. c. add. An. ‖ 15. *ἀσθενεῖς* — 16. *εἰ* secl. Garvius ‖ 21. *ἔτι* — 27. *λόγον* secl. Garvius, non reddunt Hel. et M. M. 1201a, 16 sqq. ‖ 22. *ψευδόμενος ἀπορία* secl. Bergius, *ψευδόμενος* non vertit Argyropylus, secludendum esse ci. Zellius, secl. Coraes.

(II)
διάνοια, ὅταν μένειν ⟨μὲν⟩ μὴ βούληται διὰ τὸ μὴ ἀρέσκειν
τὸ συμπερανθέν, προϊέναι δὲ μὴ δύνηται διὰ τὸ λῦσαι μὴ
9 ἔχειν τὸν λόγον. συμβαίνει δ' ἔκ τινος λόγου ἡ ἀφροσύνη
μετ' ἀκρασίας ἀρετή· τἀναντία γὰρ πράττει ὧν ὑπολαμβά-
νει διὰ τὴν ἀκρασίαν, ὑπολαμβάνει δὲ τἀγαθὰ κακὰ εἶ-
ναι καὶ οὐ δεῖν πράττειν, ὥστε τἀγαθὰ καὶ οὐ τὰ κακὰ
10 πράξει. — ἔτι ὁ τῷ πεπεῖσθαι πράττων καὶ διώκων τὰ
ἡδέα καὶ προαιρούμενος βελτίων ἂν δόξειεν τοῦ μὴ διὰ
λογισμὸν ἀλλὰ δι' ἀκρασίαν. εὐιατότερος γὰρ διὰ τὸ μετα-
πεισθῆναι ἄν· ὁ δ' ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ ἐν ᾗ
φαμὲν "ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν;" εἰ μὲν γὰρ
ἐπέπειστο ἃ πράττει, μεταπεισθεὶς ἂν ἐπαύσατο, νῦν δ' οὐ 1146b
11 πεπεισμένος οὐδὲν ἧττον ἄλλα πράττει. — ἔτι εἰ περὶ
πάντα ἀκρασία ἐστὶν καὶ ἐγκράτεια, τίς ὁ ἁπλῶς ἀκρατής;
οὐδεὶς γὰρ ἁπάσας ἔχει τὰς ἀκρασίας, φαμὲν δ' εἶναί τι-
νας ἁπλῶς.

12 αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι τοιαῦταί τινες συμβαίνουσιν, τούτων 4
δὲ τὰ μὲν ἀνελεῖν δεῖ τὰ δὲ καταλιπεῖν· ἡ γὰρ λύσις τῆς
III ἀπορίας εὕρεσίς ἐστίν. πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον πότερον
εἰδότες ἢ οὔ, καὶ πῶς εἰδότες· εἶτα περὶ ποῖα τὸν ἀκρατῆ
καὶ τὸν ἐγκρατῆ θετέον, λέγω δὲ πότερον περὶ πᾶσαν
ἡδονὴν καὶ λύπην ἢ περί τινας ἀφωρισμένας· καὶ τὸν
ἐγκρατῆ καὶ τὸν καρτερικόν, πότερον ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερος
ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα συγγενῆ τῆς

25. μὲν Ald., om. *ΓΠ* H[a] N[b] Ar. ‖ 32. ἂν om. *Π*[1] (suppl. rc. K[b]) ‖ 35. πνίγει M[b], τὴν φάρυγγα πνίγῃ Ald. Ar., πνίγῃ c. c. An. ‖ τί δεῖ ἐπιπίνειν secl. Bergius (male) ‖ ἔτι πίνειν *Γ* L[b] Ald., γ' ἔτ' ἐμπίνειν ci. Coraes † ‖ 1146b, 1. μὴ ante ἐπέπειστο add. *ΓΠ*[2] Ald. An. Bk. Fr., c. c. om. Hel. (?) Ar., secl. Rr. ‖ δ' οὐ Lambinus, δὲ *ΓΠ* Ald. An. Ar. Bk. Fr. (Haeck.), δὲ ⟨μὴ⟩ Coraes, δὲ ⟨ἄλλα⟩ Rr. ‖ 2. πεπεισμένος secludendum esse ci. Haecker ‖ 3. ἅπαντα *Π*[2], πάντα c. c. An. ‖ 4. πάσας *Π*[2] An. ‖ 7. ἀναλύειν Coraes, λύειν ci. Coraes ‖ 9. εἰδότες ⟨ἀκρατεύονται⟩ vel εἰδότες ⟨ἀκρατεῖς⟩ ci. Spengelius.

(III)
θεωρίας ἐστὶ ταύτης. [ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς σκέψεως, πότερον 2
ὁ ἐγκρατὴς καὶ ὁ ἀκρατής εἰσιν τῷ περὶ ἃ ἢ τῷ πῶς
ἔχοντες τὴν διαφοράν, λέγω δὲ πότερον τῷ περὶ ταδὶ εἶναι
μόνον ἀκρατὴς ὁ ἀκρατής, ἢ οὒ ἀλλὰ τῷ ὥς, ἢ οὒ ἀλλ'
ἐξ ἀμφοῖν[[· ἔπειτ' εἰ περὶ πάντ' ἐστὶν ἡ ἀκρασία καὶ ἡ
ἐγκράτεια ἢ οὔ]]. οὔτε γὰρ περὶ ἅπαντ' ἐστὶν ὁ ἁπλῶς ἀκρα-
τής, ἀλλὰ περὶ ἅπερ ὁ ἀκόλαστος, οὔτε τῷ πρὸς ταῦτα
ἁπλῶς ἔχειν (ταὐτὸν γὰρ ἂν ἦν τῇ ἀκολασίᾳ), ἀλλὰ τῷ
ὡδὶ ἔχειν. ὃ μὲν γὰρ ἄγεται προαιρούμενος, νομίζων ἀεὶ
δεῖν τὸ παρὸν ἡδὺ διώκειν· ὃ δ' οὐκ οἴεται μέν, διώκει δέ.]
περὶ μὲν οὖν τοῦ δόξαν ἀληθῆ ἀλλὰ μὴ ἐπιστήμην 3
εἶναι παρ' ἣν ἀκρατεύονται, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸν λό-
γον (ἔνιοι γὰρ τῶν δοξαζόντων οὐ διστάζουσιν, ἀλλ' οἴονται
ἀκριβῶς εἰδέναι· εἰ οὖν διὰ τὸ ἠρέμα πιστεύειν οἱ δοξάζον- 4
τες μᾶλλον τῶν ἐπισταμένων παρὰ τὴν ὑπόληψιν πράξου-
σιν, οὐθὲν διοίσει ἐπιστήμη δόξης· ἔνιοι γὰρ πιστεύουσιν οὐδὲν
ἧττον οἷς δοξάζουσιν ἢ ἕτεροι οἷς ἐπίστανται· δηλοῖ δ' Ἡρά-
κλειτος)· ἀλλ' ἐπεὶ διχῶς λέγομεν τὸ ἐπίστασθαι (καὶ γὰρ 5
ὁ ἔχων μὲν οὐ χρώμενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ὁ χρώμενος
λέγεται ἐπίστασθαι), διοίσει τὸ ἔχοντα μὲν μὴ θεωροῦντα
δὲ ἃ μὴ δεῖ πράττειν τοῦ ἔχοντα καὶ θεωροῦντα. τοῦτο
γὰρ δοκεῖ δεινόν, ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωρῶν. — ἔτι ἐπεὶ δύο 6
1147a τρόποι τῶν προτάσεων, ἔχοντα μὲν ἀμφοτέρας οὐδὲν κω-
λύει πράττειν παρὰ τὴν ἐπιστήμην, χρώμενον μέντοι τῇ

14. *ἔστι* — 24. *δέ* = 8. *πρῶτον* — 14. *ταύτης* secl. Rassovius et Haecker, nec multo aliter iudicat Rr.: Eudemo tribuerim, praeterea v. Prolegg. ‖ *δ'*] *δ' ἡ* $Π^2$ ‖ 15. *ὁ* post *καὶ* om. $Π^2$ Ald. ‖ 17. *ὥς* — *ἀλλ'* om. Ald. Ar., *ἢ οὒ ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν* om. $Π^2$ ‖ 18. *ἔπειτ'* — 19. *οὔ* secl. Rr. ‖ *ἡ* om. K^b L^b ‖ *ἡ* om. K^b Ald. ‖ 19. *ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν* post *οὔ* add. $Π^2$ † ‖ *ἅπαντά* Ald. An., *πάντ'* $Π^2$ Bk. Fr. Rr. ‖ 21. *ἂν* om. $Π^2$ Ald. ‖ 27. *εἰ* — 30. *Ἡράκλειτον* alteram recensionem esse antecedentium 24. *περὶ* — 27. *εἰδέναι* haud recte putat Imelmannus, prb. Wilson, v. Prolegg. ‖ 29. *ἐπιστήμη δόξης* secl. Imelmannus ‖ *γὰρ*] *τε γὰρ* $Π^2$ ‖ 34. *καὶ τὸ θεωροῦντα* post *δὲ* add. $Π^2$ K^b Ald. An. Ar.

(III) καθόλου ἀλλὰ μὴ τῇ κατὰ μέρος· πρακτὰ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα. διαφέρει δὲ καὶ τὸ καθόλου. τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ δ' ἐπὶ τοῦ πράγματός ἐστιν. οἷον ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ συμφέρει τὰ ξηρά, καὶ ὅτι οὗτος ἄνθρωπος· ἢ ὅτι ξηρὸν τὸ τοιόνδε, ἀλλ' εἰ τόδε τοιόνδε, ἢ οὐκ ἔχει ἢ οὐκ ἐνεργεῖ. κατά τε δὴ τούτους διοίσει τοὺς τρόπους ἀμήχανον ὅσον, ὥστε δοκεῖν οὕτω μὲν εἰδέναι μηδὲν ἄτοπον, ἄλλως δὲ θαυμα-

7 στόν. — ἔτι τὸ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ἄλλον τρόπον τῶν νῦν ῥηθέντων ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις· ἐν τῷ γὰρ ἔχειν μὲν μὴ χρῆσθαι δὲ διαφέρουσαν ὁρῶμεν τὴν ἕξιν, ὥστε καὶ ἔχειν πως καὶ μὴ ἔχειν, οἷον τὸν καθεύδοντα καὶ μαινόμενον καὶ οἰνωμένον. ἀλλὰ μὴν οὕτω διατίθενται οἵ γε ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες· θυμοὶ γὰρ καὶ ἐπιθυμίαι ἀφροδισίων καὶ ἔνια τῶν τοιούτων ἐπιδήλως καὶ τὸ σῶμα μεθιστᾶσιν, ἐνίοις δὲ καὶ μανίας ποιοῦσιν. δῆλον οὖν ὅτι ὁμοίως ἔχειν

8 λεκτέον τοὺς ἀκρατεῖς τούτοις. τὸ δὲ λέγειν τοὺς λόγους τοὺς ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης οὐδὲν σημεῖον· καὶ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πάθεσι τούτοις ὄντες ἀποδείξεις καὶ ἔπη λέγουσιν Ἐμπεδοκλέους, καὶ οἱ πρῶτον μαθόντες συνείρουσι μὲν τοὺς λόγους, ἴσασι δ' οὔπω· δεῖ γὰρ συμφυῆναι, τούτῳ δὲ χρόνου δεῖ· ὥστε κα-

1147a, 3. τὰ ante πρακτὰ transponendum esse ci. Coraes ‖ 4. καθόλου] κατὰ μέρος ci. Rr. (perperam) ‖ 6. καὶ secl. Rieckher, καὶ — ἄνθρωπος secl. Spengelius (male) ‖ αὐτὸς οὗτος Π^2 et rc. K^b et, ut videtur, An. et Hel., οὗτος ΓN^b Ald. Ar. Bk. Fr. Rr., ὁ αὐτὸς $\Pi^1 H^a$, αὐτὸς? Rassovius (fors. recte), ὁ τοιοῦτος? Spengelius (haud recte) ‖ ἄνθρωπος ⟨ἔχει⟩ Haecker (haud recte) ‖ ἢ — 7. τὸ τοιόνδε secl. Haecker (haud recte) ‖ 7. ἢ prius om. Π^1 (suppl. rc. K^b) ‖ 8. γε Coraes ‖ 9. εἶναι Π^2 An. et rc. K^b, εἰδότα Lambinus (perperam) † ‖ 10. ἔτι — b, 9. ἀκούειν alteram recensionem esse antecedentium 1146b, 31. ἀλλ' — 1147a, 9. θαυμαστόν et sequentibus 1147b, 9. ἐπεὶ — 17. αἰσθητικῆς priorem illam continuari vix recte ci. Wilson, v. Prolegg. ‖ 14. γε om. Π^1 Bk. Fr. Rr. ‖ 19. τοῦ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπιστήμην post σημεῖον add. Π^2 Ald., τοῦ εἰδέναι add. O^2, c. c. om. An. Ar. ‖ 21. οἱ] τὸ O^b et rc. K^b ‖ πρῶτοι Π^1 (crx. rc. K^b) † ‖ μανθάνοντες? Thurotus (nescio an recte) ‖ συνεργοῦσι Π^1, συνείρουσι c. c. An. Hel. Ar. et rc. K^b ‖ 22. συμφυῆ εἶναι Ald., συμφῦναι $\Pi^2 M^b$ Hel. Bk. Fr. Rr. ‖ τοῦτο Π^1 Ald. †.

(III)
θάπερ τοὺς ὑποκρινομένους, οὕτως ὑποληπτέον λέγειν καὶ τοὺς
ἀκρατευομένους. — ἔτι καὶ ὧδε φυσικῶς ἄν τις ἐπιβλέψειεν 9
τὴν αἰτίαν. ἣ μὲν γὰρ καθόλου δόξα, ἡ δ' ἑτέρα περὶ τῶν
καθ' ἕκαστά ἐστιν, ὧν αἴσθησις ἤδη κυρία· ὅταν δὲ μία
γένηται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπερανθὲν ἔνθα μὲν φά-
ναι τὴν ψυχήν, ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς,
οἷον, εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τουτὶ δὲ γλυκὺ ὡς
ἕν τι τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ
κωλυόμενον ἅμα τοῦτο καὶ πράττειν. ὅταν οὖν ἡ μὲν κα- 10
θόλου ἐνῇ κωλύουσα γεύεσθαι, ἡ δέ, ὅτι πᾶν γλυκὺ
ἡδύ, τουτὶ δὲ γλυκύ (αὕτη δὲ ἐνεργεῖ), τύχῃ δὲ ἐπιθυμία
ἐνοῦσα, ἣ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο, ἡ δ' ἐπιθυμία ἄγει
(κινεῖν γὰρ ἕκαστον δύναται τῶν μορίων)· ὥστε συμβαίνει
1147b ὑπὸ λόγου πως καὶ δόξης ἀκρατεύεσθαι, οὐκ ἐναντίας δὲ
καθ' αὑτήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς (ἡ γὰρ ἐπιθυμία 11
ἐναντία, ἀλλ' οὐχ ἡ δόξα) τῷ ὀρθῷ λόγῳ. ὥστε καὶ διὰ
τοῦτο τὰ θηρία οὐκ ἀκρατῆ, ὅτι οὐκ ἔχει τῶν καθόλου ὑπό-
ληψιν ἀλλὰ τῶν καθ' ἕκαστα φαντασίαν καὶ μνήμην. —
πῶς δὲ λύεται ἡ ἄγνοια καὶ πάλιν γίνεται ἐπιστήμων ὁ 12
ἀκρατής, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ οἰνωμένου καὶ καθεύδον-
τος καὶ οὐκ ἴδιος τούτου τοῦ πάθους, ὃν δεῖ παρὰ τῶν φυ-
σιολόγων ἀκούειν. — ἐπεὶ δ' ἡ τελευταία πρότασις δόξα τε 13
αἰσθητοῦ καὶ κυρία τῶν πράξεων, ταύτην ⟨δὲ⟩ ἢ οὐκ ἔχει
ἐν τῷ πάθει ὤν, ἢ οὕτως ἔχει ὡς οὐκ ἦν τὸ ἔχειν ἐπί-
στασθαι ἀλλὰ λέγειν ὥσπερ ὁ οἰνωμένος τὰ Ἐμπεδοκλέους,

28. ταῖς πρακτικαῖς ci. Coraes, τοῖς πρακτοῖς Lambinus || 32. δέ om. L^b et pr. K^b, c. c. add. An. Ar. et rc. K^b || τὸ post πᾶν add. Π^2 An. Ald. Bk. Fr. Rr. || 34. οὖν add. Π^1 Ald. (del. rc. K^b), c. c. om. An. (?) Bk. Fr. Rr. || 1147b, 4. τῶν] τὴν An., om. Π^1 (suppl. rc. K^b) † || 6. πῶς — 9. ἀκούειν post 17. αἰσθητικῆς tri. Haecker (nescio an recte) || 7. καὶ περὶ] ὁ περὶ K^b, ὁ καὶ περὶ ΓM^b, καὶ ὁ περὶ Bergius, ὃς καὶ περὶ? Susem. || 10. δὲ add. Rr. || ὁ post ἔχει add. O^b Ald. Bk. Rr., om., ut videtur, etiam An. || 11. ἦν τὸ] ἦν τῷ $\Gamma \Pi^2$, ἦν τω corr. (i. e. aut corr.² aut rc.) K^b, ἐν τῷ M^b, ἦν ἐν τῷ Gifanius, εἶναι τὸ Coraes.

(III)
καὶ διὰ τὸ μὴ καθόλου μηδὲ ἐπιστημονικὸν ὁμοίως εἶναι
δοκεῖν τῷ καθόλου τὸν ἔσχατον ὅρον καὶ ἔοικεν ὃ ἐζήτει
14 Σωκράτης συμβαίνειν· οὐ γὰρ τῆς κυρίως ἐπιστήμης εἶναι
δοκούσης παρούσης γίνεται τὸ πάθος, οὐδὲ αὕτη περιέλκεται
διὰ τὸ πάθος, ἀλλὰ τῆς αἰσθητικῆς.

IV περὶ μὲν οὖν τοῦ εἰδότα καὶ μή, καὶ πῶς εἰδότα 6
ἐνδέχεται ἀκρατεύεσθαι, τοσαῦτα εἰρήσθω· πότερον δ' ἐστί
τις ἁπλῶς ἀκρατὴς ἢ πάντες κατὰ μέρος, καὶ εἰ ἔστιν,
περὶ ποῖά ἐστιν, λεκτέον ἐφεξῆς. ὅτι μὲν οὖν περὶ ἡδο-
νὰς καὶ λύπας εἰσὶν οἵ τε ἐγκρατεῖς καὶ καρτερικοὶ καὶ
2 οἱ ἀκρατεῖς καὶ μαλακοί, φανερόν· ἐπεὶ δ' ἐστὶν τὰ μὲν
ἀναγκαῖα τῶν ποιούντων ἡδονήν, τὰ δ' αἱρετὰ μὲν καθ'
αὑτὰ ἔχοντα δ' ὑπερβολήν, ἀναγκαῖα μὲν τὰ σωματικά
(λέγω δὲ τὰ τοιαῦτα, τά τε περὶ τὴν τροφὴν καὶ τὴν
τῶν ἀφροδισίων χρείαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σωματικῶν
περὶ ἃ τὴν ἀκολασίαν ἔθεμεν καὶ τὴν σωφροσύνην), τὰ
δ' ἀναγκαῖα μὲν οὐχί, αἱρετὰ δὲ καθ' αὑτά (λέγω δὲ
οἷον νίκην τιμὴν πλοῦτον καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν καὶ
ἡδέων)· τοὺς μὲν οὖν πρὸς ταῦτα παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον
ὑπερβάλλοντας τὸν ἐν αὑτοῖς ἁπλῶς μὲν οὐ λέγομεν ἀκρα-
τεῖς, προστιθέντες δὲ τὸ χρημάτων ἀκρατεῖς καὶ κέρδους
καὶ τιμῆς καὶ θυμοῦ, ἁπλῶς δ' οὒ ὡς ἑτέρους καὶ καθ' ὁμοιό-
τητα λεγομένους[, ὥσπερ ἄνθρωπος ὁ τὰ Ὀλύμπια νενικη-
κώς, ἐκείνῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τοῦ ἰδίου μικρῷ διέφερεν, 1148
ἀλλ' ὅμως ἕτερος ἦν (σημεῖον δέ· ἡ μὲν γὰρ ἀκρασία

16. αὐτὴ *Γ Π*[2] Ald., αὕτη c. c. Hel. Ar. ‖ 17. ἀλλ' ἡ αἰσθη-τική ci. Rr. ‖ 18. ⟨πότερον⟩ εἰδότα olim ci. Spengelius, ⟨εἰ⟩ εἰδότα olim ci. Rassovius ‖ καὶ] ἢ *Γ* ‖ εἰδότα post 19. ἐνδέχε-ται *Π*[2] ‖ 23. οἱ ante μαλακοί add. *Π*[2]M[b] ‖ 26. τὰ τοιαῦτα secl. Coraes (male) ‖ 29. οὔ *Π*[2] Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ δὲ ante λέγω pr. K[b] (crx. rc.), om. M[b] ‖ 31. οὖν om. *Π*[1], c. c. add. Hel. ‖ 34. ἁπλῶς δ' οὔ post 35. λεγομένους tri. Thurotus ‖ 35. ὥσπερ — 1148a, 4. οὐθείς secl. Haecker ‖ Ἄνθρωπος Alex. in Top. 262 b, 13. An. Mi. f. 59[b] ‖ 1148a, 1. μικρὸν L[b]M[b] ‖ 2. ἦν ** Gar-vius.

ψέγεται οὐχ ὡς ἁμαρτία μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις ἢ (IV)
ἁπλῶς οὖσα ἢ κατά τι μέρος, τούτων δ' οὐδείς)], τῶν δὲ 3
περὶ τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις, περὶ ἃς λέγομεν τὸν
σώφρονα καὶ ἀκόλαστον, ὁ μὴ τῷ προαιρεῖσθαι τῶν τε
ἡδέων διώκων τὰς ὑπερβολὰς καὶ τῶν λυπηρῶν * * φεύγων,
πείνης καὶ δίψης καὶ ἀλέας καὶ ψύχους καὶ πάντων τῶν
περὶ ἁφὴν καὶ γεῦσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν
διάνοιαν, ἀκρατὴς λέγεται, οὐ κατὰ πρόσθεσιν, ὅτι περὶ
τάδε, καθάπερ ὀργῆς, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον. σημεῖον δέ· 4
καὶ γὰρ μαλακοὶ λέγονται περὶ ταύτας, περὶ ἐκείνων δ'
οὐδεμίαν. καὶ διὰ τοῦτο εἰς ταὐτὸ τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκό-
λαστον τίθεμεν καὶ ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων
οὐδένα, διὰ τὸ περὶ τὰς αὐτάς πως ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι·
οἳ δ' εἰσὶ μὲν περὶ ταὐτά, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως εἰσίν, ἀλλ'
οἳ μὲν προαιροῦνται οἳ δ' οὐ προαιροῦνται. [διὸ μᾶλλον ἀκό-
λαστον ἂν εἴποιμεν ὅστις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἠρέμα διώκει τὰς
ὑπερβολὰς καὶ φεύγει μετρίας λύπας, ἢ τοῦτον ὅστις διὰ
τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα· τί γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιήσειεν, εἰ προσ-
γένοιτο ἐπιθυμία νεανικὴ καὶ περὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων ἐν-
δείας λύπη ἰσχυρά; ἐπεὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡδο- 5
νῶν αἳ μέν εἰσι <τῶν> τῷ γένει καλῶν καὶ σπουδαίων (τῶν γὰρ
ἡδέων ἔνια φύσει αἱρετά, τὰ δ' ἐναντία τούτων, τὰ δὲ

3. ἢ — 4. μέρος om. Garvius ‖ 6. τε] δὲ O^2 et pr. K^b (crx. rc.), om. $L^b M^b$ Ald. et fort. Ar. ‖ 7. <τὰ μέτρια> τῶν λυπηρῶν Rassovius, τῶν λυπηρῶν <ὁτιοῦν> ci. Rr. ‖ 11. τόδε? Coraes ‖ σημεῖον — 13. οὐδεμίαν secl. Haecker ‖ 12. μαλακοὶ] ἀκόλαστοι Ald. An. Hel. Ar. et corr. Par. 1417 ‖ 13. τὸν post καὶ om. Π^2 Ald. ‖ 17. διὸ — 22. ἰσχυρά secl. Rr., — b, 14. φαμέν secl. Susem.: v. quae adnotabo ad v. 22 sqq. ‖ 19. ὑπερβολὰς <τῶν ἡδέων> Rassovius ‖ 22. ἐπεὶ — b, 14. φαμέν = 1147b, 21. ὅτι — 1148a, 22. ἰσχυρά (rectius = 1147b, 23. ἐπεὶ — 1148a, 17. προαιροῦνται, id quod perspexit Wilson) secl. Haecker et Rassovius, nec aliter iudicat Rr., genuina quaedam olim eorum loco stetisse simul suspicatur Haecker, ceterum v. Prolegg. et quae adnotabo ad 1150a, 16 sqq. ‖ ἔτι Muretus (male) ‖ 23. <τῶν> τῷ Rassovius, τῶν O^3 Ald., prb. Rr. in adn. ‖ γένει] φύσει ci. Rr.

IV) μεταξύ, καθάπερ διείλομεν πρότερον, οἷον χρήματα καὶ κέρδος καὶ νίκη καὶ τιμή· πρὸς ἅπαντα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ μεταξὺ οὐ τῷ πάσχειν καὶ ἐπιθυμεῖν καὶ φιλεῖν ψέγονται, ἀλλὰ τῷ πὼς καὶ ὑπερβάλλειν)· διὸ ὅσοι μὲν παρὰ τὸν λόγον ἢ κρατοῦνται ἢ διώκουσι τῶν φύσει τι καλῶν καὶ ἀγαθῶν, οἷον οἱ περὶ τιμὴν μᾶλλον ἢ δεῖ σπουδάζοντες ἢ περὶ τέκνα καὶ γονεῖς (καὶ γὰρ ταῦτα τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες· ἀλλ' ὅμως ἔστιν τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴ τις ὥσπερ ἡ Νιόβη μάχοιτο καὶ πρὸς τοὺς θεούς, ἢ ὥσπερ Σάτυρος ὁ φιλοπάτωρ ἐπικαλούμενος περὶ τὸν πατέρα· λίαν γὰρ ἐδόκει 1148b μωραίνειν) — μοχθηρία μὲν οὖν οὐδεμία περὶ ταῦτ' ἔστιν διὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι φύσει τῶν αἱρετῶν ἕκαστόν ἐστι δι' αὑτό, φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ καὶ ἁμαρτήματα αὐτῶν εἰσὶν αἱ ὑπερ-
6 βολαί· ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἀκρασία (ἡ γὰρ ἀκρασία οὐ μόνον φευκτὸν ἀλλὰ καὶ τῶν ψεκτῶν ἐστίν), δι' ὁμοιότητα δὲ τοῦ πάθους προσεπιτιθέντες τὴν ἀκρασίαν περὶ ἕκαστον λέγουσιν, οἷον κακὸν ἰατρὸν καὶ κακὸν ὑποκριτήν, ὃν ἁπλῶς οὐκ ἂν εἴποιεν κακόν. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἐνταῦθα, διὰ τὸ μὴ κακίαν εἶναι ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ἀνάλογον ὁμοίαν, οὕτω δῆλον ὅτι κἀκεῖ ὑποληπτέον μόνην ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι ἥτις ἐστὶν περὶ ταὐτὰ τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀκολασίᾳ, περὶ δὲ θυμὸν καθ' ὁμοιότητα λέγομεν· διὸ καὶ προστιθέντες ἀκρατῆ θυμοῦ ὥσπερ τιμῆς καὶ κέρδους φαμέν.]

V ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἔνια μὲν ἡδέα φύσει, καὶ τούτων τὰ

25. διειλόμην Π[1] † ‖ 26. δὴ Bas.[3] Rr. (male) ‖ 28. καὶ om. Π[1] Ar. Bk. Rr. ‖ 29. ἀκρατοῦνται L[b] M[b] Ar., κρατοῦνται c. c. An. ‖ 34. καὶ om Π[1] Ald. Ar. ‖ 1148b, 2. signum interruptae orationis ante μοχθηρία posuit Rassovius ‖ 4. φαῦλα — φευκτὰ K[b] ‖ καὶ ἁμαρτήματα om. Γ Π[2] Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ αὐτῶν — ὑμερβολαί om. K[b], εἰσὶν om. M[b] † ‖ 7. τὴν] πρὸς τὴν Γ Muretus ‖ περὶ] πρὸς K[b] † ‖ ἑκάστου Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 12. τῇ post καὶ om. Π[1] O[b] (fors. recte) ‖ περὶ δὲ θυμόν] καὶ περὶ θυμὸν δὲ ci. Rr. ‖ 13. θυμοῦ K[b] Ald. ‖ λεγομένην ci. Muretus ‖ 15—34] v. quae adnotabo ad 1149b, 23 sqq.

(V)

μὲν ἁπλῶς τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζῴων καὶ ἀνθρώπων,
τὰ δ' οὐκ ἔστιν ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ πηρώσεις τὰ δὲ δι' ἔθη
γίνεται, τὰ δὲ διὰ μοχθηρὰς φύσεις, ἔστιν καὶ περὶ τούτων
ἕκαστα παραπλησίας ἰδεῖν ἕξεις. λέγω δὲ τὰς θηριώδεις, 2
οἷον τὴν ἄνθρωπον ἣν λέγουσι τὰς κυούσας ἀνασχίζουσαν τὰ
παιδία κατεσθίειν, ἢ οἵοις χαίρειν φασὶν ἐνίους τῶν ἀπη-
γριωμένων περὶ τὸν Πόντον, τοὺς μὲν ὠμοῖς [τοὺς δὲ] ἀνδρῶν
κρέασιν, τοὺς δὲ τὰ παιδία δανείζειν ἀλλήλοις εἰς εὐωχίαν,
ἢ τὸ περὶ Φάλαριν λεγόμενον. αὗται μὲν θηριώδεις, αἳ 3
δὲ διὰ νόσους γίνονται καὶ διὰ μανίαν ἐνίοις, ὥσπερ ὁ
τὴν μητέρα καθιερεύσας καὶ φαγών, καὶ ὁ τοῦ συνδούλου
τὸ ἧπαρ. αἳ δὲ νοσηματώδεις ἢ ⟨φύσει ἢ⟩ ἐξ ἔθους, οἷον τρι-
χῶν τίλσεις καὶ ὀνύχων τρώξεις, ἔτι δ' ἀνθράκων καὶ γῆς,
πρὸς δὲ τούτοις ἡ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἄρρεσιν· τοῖς μὲν γὰρ
φύσει τοῖς δ' ἐξ ἔθους συμβαίνουσιν, οἷον τοῖς ὑβριζομένοις
ἐκ παίδων. ὅσοις μὲν οὖν φύσις αἰτία, τούτους μὲν οὐδεὶς ἂν 4
εἴπειεν ἀκρατεῖς, ὥσπερ οὐδὲ τὰς γυναῖκας, ὅτι οὐκ ὀπυίου-
σιν ἀλλ' ὀπυίονται· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς νοσηματωδῶς
ἔχουσι δι' ἔθος. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἕκαστα τούτων ἔξω τῶν 5
1149a *ὅρων ἐστὶ τῆς κακίας, καθάπερ καὶ ἡ θηριότης· τὸ δ'*
ἔχοντα κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι οὐχ ἡ ἁπλῆ ἀκρασία ἀλλὰ
ἡ καθ' ὁμοιότητα, καθάπερ καὶ τὸν περὶ τοὺς θυμοὺς ἔχοντα

17. *πηρώσεις*] *θηριότητα* Imelmannus ‖ 19. *ἕκαστον* L^b, om. O^b † ‖ 21. *οἵοις*] *οἷς* K^b, *οὓς* Coraes ‖ 22. *μερῶν* post *ἀπηγριωμένων* add. Ald., *γενῶν* ex Ar. add. Coraes ‖ *τοὺς δὲ* secl. Onckenius ‖ *ἀνθρώπων* $Γ Π^2$ Bk. Fr. Rr., *ἀνθρωπείοις* O^1 Ar. et post 23. *κρέασιν* Ald. ‖ 23. *καὶ ἐσθίειν καὶ* post *παιδία* add. *Γ* ‖ *ἄλλοις δανείζειν* $Π^2$, *δανείζειν ἀλλήλοις* c. c. An. Hel. Ar. ‖ 25. *διὰ*] *διά τε* M^b O^b Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ *διὰ* post *καὶ* add. K^b, c. c. om. Bk. Fr. Rr. ‖ 27. *ἢ* om. K^b, del. Zwinger † ‖ *φύσει ἢ* add. Rassovius ‖ *τριχῶν* c. c. An. Hel. Ar., *αἱ τῶν* $Π^2 M^b$ ‖ 30. *γυμναζομένοις* $Π^1$ An., *ἐθιζομένοις* $Γ N^b$ Ar. („*consuetis*") ‖ 32. *εἴπειεν* Par. 1417, *εἴποιεν* $Π^1 L^b$ Ald., *εἴποι* O^b ‖ *οὐχ* $Π^1$ N^b Ald. ‖ *ὀπύουσιν* Ald., *ὀπύουσιν* $Π^1 N^b$ ‖ 33. *ὀπύονται* Ald., *ὀπύονται* $Π^1 N^b$ ‖ *δὲ* om. $Π^1$ Ar. ‖ 1149a, 2. *κρατεῖν*] *καρτερεῖν* $K^b O^b$.

(V)
τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ πάθους ⟨ἀκρατῆ⟩, ἀκρατῆ δ' οὐ λεκτέον. πᾶσα γὰρ ὑπερβάλλουσα καὶ ἀφροσύνη καὶ δειλία καὶ ἀκολασία καὶ χαλεπότης αἳ μὲν θηριώδεις αἳ δὲ νοσηματώδεις
6 εἰσίν· ὁ μὲν γὰρ φύσει τοιοῦτος οἷος δεδιέναι πάντα, κἂν ψοφήσῃ μῦς, θηριώδη δειλίαν δειλός, ὃ δὲ τὴν γαλῆν ἐδεδίει διὰ νόσον· καὶ τῶν ἀφρόνων οἳ μὲν ἐκ φύσεως ἀλόγιστοι καὶ μόνον τῇ αἰσθήσει ζῶντες θηριώδεις, ὥσπερ ἔνια γένη τῶν πόρρω βαρβάρων, οἳ δὲ διὰ νόσους, οἷον τὰς ἐπι-
7 ληπτικάς, ἢ μανίας νοσηματώδεις. τούτων δ' ἔστι μὲν ἔχειν τινὰ ἐνίοτε μόνον, μὴ κρατεῖσθαι δέ, λέγω δ' οἷον εἰ Φάλαρις κατεῖχεν ἐπιθυμῶν παιδίου φαγεῖν ἢ πρὸς ἀφροδι-
8 σίων ἄτοπον ἡδονήν· ἔστι δὲ καὶ κρατεῖσθαι, μὴ μόνον ἔχειν. ὥσπερ οὖν καὶ μοχθηρία ἡ μὲν κατ' ἄνθρωπον ἁπλῶς λέγεται μοχθηρία, ἡ δὲ κατὰ πρόσθεσιν, ὅτι θηριώδης ἢ νοσηματώδης, ἁπλῶς δ' οὔ, τὸν αὐτὸν τρόπον δῆλον ὅτι καὶ ἀκρασία ἐστὶν ἣ μὲν θηριώδης ἣ δὲ νοσηματώδης, ἁπλῶς δὲ ἡ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀκολασίαν μόνη.

9 ὅτι μὲν οὖν ἀκρασία καὶ ἐγκράτειά ἐστι μόνον περὶ 7
ἅπερ ἀκολασία καὶ σωφροσύνη, καὶ ὅτι περὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας, λεγόμενον κατὰ μεταφορὰν καὶ
VI οὐχ ἁπλῶς, δῆλον· [ὅτι δὲ καὶ ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τοῦ θυμοῦ ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν, θεωρήσωμεν. ἔοικε γὰρ ὁ θυμὸς ἀκούειν μέν τι τοῦ λόγου, παρακούειν δέ, καθάπερ οἱ

4. ⟨τούτον⟩ τοῦ Lambinus ‖ ⟨ἀκρατῆ⟩, ἀκρατῆ Lambinus ‖ 5. κακία ante καὶ ἀφροσύνη add. Γ Ald. An. Hel. Ar. et mg. Lb (fors. recte) ‖ 12. τούτων — 20. μόνη alteram recensionem praecedentium 1148b, 34. τὸ — 1149a, 12. νοσηματώδεις tertiamque 1149b, 30. τούτων — 1150a, 5. ἀρχή esse censet Wilson, v. praeterea Prolegg. et quae adnotabo ad 1150a, 6 sqq. ‖ 13. μόνον] μὲν μόνον Π1 ‖ λέγω δ' om. Π2 Ar. ‖ 16. μοχθηρίας Kb (fors. recte) ‖ 20. μόνην Π1Lb, μόνον Γ Ar. ‖ 24. ὅτι — 1150a, 8. θηρίου secl. Rassovius, nec omnia haec in hunc locum non admodum quadrare negat Rr., v. etiam quae ad b, 8 sqq. adnotabo (agnoscunt iam M. M. 1202b, 9—29. 1203a, 11—29) ‖ 25. ἢ ἡ] ἡ pr. Kb, ἢ Mb et rc. Kb ‖ 26. καθάπερ ⟨γὰρ⟩ ci. Bergius.

(VI)

ταχεῖς τῶν διακόνων [[οἳ]] πρὶν ἀκοῦσαι πᾶν τὸ λεγόμενον ἐκθέουσιν, εἶτα ἁμαρτάνουσι τῆς προστάξεως, καὶ οἱ κύνες, πρὶν σκέψασθαι εἰ φίλος, ἂν μόνον ψοφήσῃ, ὑλακτοῦσιν· οὕτως ὁ θυμὸς διὰ θερμότητα καὶ ταχυτῆτα τῆς φύσεως ἀκούσας μέν, οὐκ ἐπίταγμα δ' ἀκούσας, ὁρμᾷ πρὸς τὴν τιμωρίαν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἡ φαντασία ὅτι ὕβρις ἢ ὀλιγωρία ἐδήλωσεν, ὃ δ' ὥσπερ συλλογισάμενος ὅτι δεῖ τῷ τοιούτῳ πολεμεῖν χαλεπαίνει δὴ εὐθύς· ἡ δ' ἐπιθυμία, ἐὰν μόνον εἴπῃ ὅτι ἡδὺ [[ὁ λόγος ἢ]] ἡ αἴσθησις, ὁρμᾷ πρὸς τὴν
1149 b ἀπόλαυσιν. ὥσθ' ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ πως, ἡ δὲ ἐπιθυμία οὔ. αἰσχίων οὖν· ὁ μὲν γὰρ τοῦ θυμοῦ ἀκρατὴς τοῦ λόγου πως ἡττᾶται, ὃ δὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ οὐ τοῦ λόγου.
ἔτι ταῖς φυσικαῖς μᾶλλον συγγνώμη ἀκολουθεῖν ὀρέξεσιν, 2
ἐπεὶ καὶ ἐπιθυμίαις ταῖς τοιαύταις μᾶλλον ὅσαι κοιναὶ πᾶσιν, καὶ ἐφ' ὅσον κοιναί· ὁ δὲ θυμὸς φυσικώτερον καὶ ἡ χαλεπότης τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων, ὥσπερ ὁ ἀπολογούμενος ὅτι τὸν πατέρα τύπτοι "καὶ γὰρ οὗτος" ἔφη "τὸν ἑαυτοῦ κἀκεῖνος τὸν ἄνωθεν", καὶ τὸ παιδίον δείξας "καὶ οὗτος ἐμέ" ἔφη, "ὅταν ἀνὴρ γένηται· συγγενὲς γὰρ ἡμῖν", καὶ ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ παύεσθαι ἐκέλευεν πρὸς ταῖς θύραις· καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. ἔτι ἀδικώτεροι οἱ ἐπιβου- 3
λότεροι. ὁ μὲν οὖν θυμώδης οὐκ ἐπίβουλος, οὐδ' ὁ θυμός, ἀλλὰ φανερός· ἡ δ' ἐπιθυμία, καθάπερ τὴν Ἀφροδίτην φασίν· "δολοπλόκου γὰρ κυπρογενοῦς·" καὶ τὸν κεστὸν ἱμάντα Ὅμηρος·

27. *οἳ* non vertit Ar., secl. Iackson, nescio tamen an tolerari queat ‖ 28. *προστάξεως* K^b L^b An. Hel. Ar., *πράξεως* cet. ‖ 29. *ἐὰν* Π^2 ‖ 30. *ὁ* add. Π^2 Ald. Hel., ⟨*καὶ*⟩ *ὁ* ci. Bergius ‖ 32. *ἢ ἡ φαντασία* secl. Garvius ‖ 34. *δὴ* add. K^b ‖ 35. *ὁ λόγος ἢ* secl. Garvius ‖ 1149b, 3. *τῆς ἐπιθυμίας* ⟨*τῆς ἐπιθυμίας*⟩ Spengelius (fors. recte) ‖ *καὶ οὐ*] *καὶ* K^b, *οὐ* L^b M^b † ‖ 4. *ἀκολουθεῖ* L^b M^b, *ἀκολουθῇ* An., *ἀκολουθεῖν* c. c. Hel. Ar. ‖ 7. *τῶν* alterum et *καὶ* secl. Spengelius ‖ 8 sqq. non usquequaquam germana videbantur iam Camerario, cf. quae ad a, 24 sqq. adnotavi ‖ 9. *τύπτει* L^b M^b Hel. † ‖ 13. *ἐπίβουλοι* Spengelius.

πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντος.

ὥστ' εἴπερ ἀδικωτέρα, καὶ αἰσχίων ἡ ἀκρασία αὕτη τῆς περὶ τὸν θυμόν ἐστιν, καὶ ἁπλῶς ἀκρασία καὶ κακία πως.
4 ἔτι οὐδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος, ὁ δ' ὀργῇ ποιῶν πᾶς ποιεῖ λυπούμενος, ὁ δ' ὑβρίζων μεθ' ἡδονῆς. εἰ οὖν οἷς ὀργίζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερα, καὶ ἡ ἀκρασία
5 ἡ δι' ἐπιθυμίαν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν θυμῷ ὕβρις. — ὡς μὲν τοίνυν αἰσχίων ἡ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία τῆς περὶ τὸν θυμόν, καὶ ὅτι ἔστιν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀκρασία περὶ ἐπιθυ-
6 μίας καὶ ἡδονὰς σωματικάς, δῆλον, αὐτῶν δὲ τούτων τὰς διαφορὰς ληπτέον. ὥσπερ γὰρ εἴρηται κατ' ἀρχάς, αἳ μὲν ἀνθρωπικαί εἰσιν καὶ φυσικαί, καὶ τῷ γένει καὶ τῷ μεγέθει, αἳ δὲ θηριώδεις, αἳ δὲ διὰ πηρώσεις καὶ νοσήματα. τούτων δὲ περὶ τὰς πρώτας σωφροσύνη καὶ ἀκολασία μόνον ἐστίν· διὸ καὶ τὰ θηρία οὔτε σώφρονα οὔτε ἀκόλαστα λέγομεν ἀλλ' ἢ κατὰ μεταφορὰν καὶ εἴ τινι ὅλως ἄλλο πρὸς ἄλλο διαφέρει γένος τῶν ζῴων ὕβρει καὶ σιναμωρίᾳ καὶ τῷ παμφάγον εἶναι· οὐ γὰρ ἔχει προαίρεσιν οὐδὲ λογισμόν, ἀλλ' ἐξέστηκε τῆς φύσεως, ὥσπερ οἱ μαι-
7 νόμενοι τῶν ἀνθρώπων. ἔλαττον δὲ θηριότης κακίας ⟨κακόν⟩, φοβερώτερον δέ· οὐ γὰρ διέφθαρται τὸ βέλτιστον, ὥσπερ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' οὐκ ἔχει. ὅμοιον οὖν ὥσπερ ἄψυχον συμβάλλειν πρὸς ἔμψυχον, πότερον κάκιον· ἀσινεστέρα γὰρ ἡ φαυλότης ἀεὶ ἡ τοῦ μὴ ἔχοντος ἀρχήν, ὁ δὲ νοῦς ἀρχή.

23. ὡς vel potius 26. αὐτῶν — 29. νοσήματα alteram recensionem esse antecedentium 1148b, 15. ἐπεὶ — 34. ἔθος putat Wilson, v. Prolegg. ‖ 25. ἡ prius om. K^b, utrumque om. M^b, posterius Ald. ‖ 29. διὰ] καὶ διὰ O^b Ald., om. Γ † ‖ 30. τούτων — 1150a, 5. ἀρχή] v. quae adnotavi ad 1149a, 12 sqq. ‖ 33. σινομωρία K^b L^b Ald., συνομωρίᾳ Γ Ar. ‖ 1150a, 1. ἔλαττον — 8. θηρίου] in his verbis non multum sani inesse censet Rr. ‖ δὲ ⟨κακὸν⟩ Rassovius ‖ κακίας ⟨κακόν⟩ Susem. ‖ 2. βέλτιον Π^1, βέλτιστον c. c. An. Hel. Ar. ‖ 3. ἡμάρτηται καὶ ante οὐκ add. Γ O^b O^1 Ald. Ar. ‖ συμβαλεῖν Π^2 Ald.

¦ παραπλήσιον οὖν τὸ συμβάλλειν ἀδικίαν πρὸς ἄνθρωπον (VI)
ἄδικον· ἔστι γὰρ ὡς ἑκάτερον κάκιον· μυριοπλάσια γὰρ ἂν
κακὰ ποιήσειεν ἄνθρωπος κακὸς θηρίου. ‖]

περὶ δὲ τὰς δι' ἁφῆς καὶ γεύσεως ἡδονὰς καὶ λύ- VII
πας καὶ ἐπιθυμίας καὶ φυγάς, περὶ ἃς ἥ τε ἀκολασία καὶ
ἡ σωφροσύνη διωρίσθη πρότερον, ἔστι μὲν οὕτως ἔχειν ὥστε
ἡττᾶσθαι καὶ ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους, ἔστιν δὲ κρατεῖν καὶ
ὧν οἱ πολλοὶ ἥττους· τούτων δ' ὁ μὲν περὶ ἡδονὰς ἀκρατὴς
ὃ δ' ἐγκρατής, ὁ δὲ περὶ λύπας μαλακὸς ὃ δὲ καρτερι-
κός. μεταξὺ δ' ἡ τῶν πλείστων ἕξις, κἂν εἰ ῥέπουσι μᾶλ-
λον πρὸς τὰς χείρους. [ἐπεὶ δ' ἔνιαι τῶν ἡδονῶν ἀναγκαῖαί 2
εἰσιν αἳ δ' οὔ, καὶ μέχρι τινός, αἱ δ' ὑπερβολαὶ οὒ οὐδὲ αἱ
ἐλλείψεις, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἐπιθυμίας ἔχει καὶ λύπας·
ὁ μὲν τὰς ὑπερβολὰς διώκων τῶν ἡδέων ἢ καθ' ὑπερβολὴν
καὶ διὰ προαίρεσιν, δι' αὑτὰς καὶ μηδὲν δι' ἕτερον ἀποβαῖ-
νον, ἀκόλαστος, ⌈ἀνάγκη γὰρ τοῦτον μὴ εἶναι μεταμελητικόν,

6. *παραπλήσιον* — 8. *θηρίου* alteram recensionem esse antecedentium 3. *ὅμοιον* — 5. *ἀρχή* intellexit Rassovius, prb. Wilson, cf. Prolegg., *παραπλήσιον* — 7. *κάκιον* om. Garvius ‖ *οὖν τοῦτο συμβάλλειν ὥσπερ εἴ τις συμβάλλοι ἀδικίαν* $\Pi^2 M^b$ † ‖ ⟨*θηριότητα πρὸς*⟩ *ἀδικίαν* ⟨*ἢ θηρίου κακὸν*⟩ *πρὸς* ci. Rr. ‖ 7. *μυριαπλάσια* $K^b L^b$ Ald., *μυριοπλάσια* c. c. An. ‖ 11. *διωρίσθη πρότερον* secl. Gifanius ‖ *μὲν*] *μὲν οὖν* M^b ‖ 15. *καὶ* $\Gamma \Pi^2$ ‖ 16. *ἐπεὶ* — 32. *ἀκόλαστος* = 1147b, 23. *ἐπεὶ* — 1148a, 22. *ἰσχυρά* (et = 1150b, 29 — 1151a, 28 et = 1151b, 33. *ἐπεὶ* — 1152a, 6. *οὐκ οἰόμενος*, id quod vidit Rr.) secl. Rassovius, *ἐπεὶ* — 24. *προαίρεσιν* et 31. *τῶν* — b, 19. *ἐστίν* alteram recensionem antecedentium 9. *περὶ* — 16. *χείρους* tertiamque 1152a, 25. *ἔστι* — 27. *δυνάμεως*, et 25. *τῶν* — 31. *ἀκρατοῦς* duo fragmenta esse olim cum 1148a, 22 — b, 14. ita copulata, ut 27. *παντὶ* — 31. *ἀκρατοῦς* altera sint recensio verborum 1148a, 17. *διὸ* — 22. *ἰσχυρά*, ci. Wilson, v. Prolegg. et quae adnotavi ad 1148a, 22 sqq. ‖ 17. *καὶ*] *ἢ* ci. Wilson ‖ 18. *λύπας*] *φυγὰς* Rassovius ‖ 19. *ἢ καθ' ὑπερβολὴν* M^b Ar., *ἢ μὴ καθάπερ ὑπερβολαὶ* Muretus, *ἢ καθὸ ὑπερβολαὶ* vel *ᾗ* [*καθὸ*] *ὑπερβολὰς* Bywater, *ἢ καθ' ὑπερβολὰς* c. c. An. Bk. Fr. Rr. ‖ *καὶ διὰ* M^b, *διὰ* Hel., *ἢ διὰ* c. c. An. Ar. Bk. Fr. Rr. (Byw.), *ἀλλὰ διὰ* Muretus, *εἰ διὰ* Gifanius, *ᾗ διὰ* Micheletus ‖ 21. *ἀνάγκη* — 22. *ἀνίατος* post 31. *ἀκρατοῦς* recte

ὥστ' ἀνίατος· ὁ γὰρ ἀμεταμέλητος ἀνίατος.] ὁ δ' ἐλλείπων
ὁ ἀντικείμενος, ὁ δὲ μέσος σώφρων. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φεύ-
γων τὰς σωματικὰς λύπας μὴ δι' ἧτταν ἀλλὰ διὰ προ-
3 αίρεσιν. τῶν δὲ μὴ προαιρουμένων ὃ μὲν ἄγεται διὰ τὴν
ἡδονήν, ὃ δὲ διὰ τὸ φεύγειν τὴν λύπην τὴν ἀπὸ τῆς ἐπι-
θυμίας, ὥστε διαφέρουσιν ἀλλήλων. παντὶ δ' ἂν δόξειεν χεί-
ρων εἶναι, εἴ τις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἠρέμα πράττοι τι αἰσχρόν,
ἢ εἰ σφόδρα ἐπιθυμῶν, καὶ εἰ μὴ ὀργιζόμενος τύπτοι ἢ
εἰ ὀργιζόμενος· τί γὰρ ἂν ἐποίει ἐν πάθει ὤν; διὸ ὁ ἀκό-
λαστος χείρων τοῦ ἀκρατοῦς. * τῶν δὲ λεχθέντων τὸ μὲν μα-
4 λακίας εἶδος μᾶλλον, ὃ δ' ἀκόλαστος.] ἀντίκειται δὲ τῷ
μὲν ἀκρατεῖ ὁ ἐγκρατής, τῷ δὲ μαλακῷ ὁ καρτερικός· τὸ
μὲν γὰρ καρτερεῖν ἐστιν ἐν τῷ ἀντέχειν, ἡ δ' ἐγκράτεια
ἐν τῷ κρατεῖν, ἕτερον δὲ τὸ ἀντέχειν καὶ κρατεῖν, ὥσπερ
καὶ τὸ μὴ ἡττᾶσθαι τοῦ νικᾶν· διὸ καὶ αἱρετώτερον ἐγκρά-
5 τεια καρτερίας ἐστίν. ὁ δ' ἐλλείπων πρὸς ἃ οἱ πολλοὶ καὶ
ἀντιτείνουσι καὶ δύνανται, οὗτος μαλακὸς καὶ τρυφῶν (καὶ
γὰρ ἡ τρυφὴ μαλακία τις ἐστίν), ὃς ἕλκει τὸ ἱμάτιον, ἵνα
μὴ πονήσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ αἴρειν λύπην, καὶ μιμούμενος τὸν
6 κάμνοντα οὐκ οἴεται ἄθλιος εἶναι, ἀθλίῳ ὅμοιος ὤν. ὁμοίως
δ' ἔχει καὶ περὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀκρασίαν. οὐ γὰρ εἴ τις
ἰσχυρῶν καὶ ὑπερβαλλουσῶν ἡδονῶν ἡττᾶται ἢ λυπῶν,
θαυμαστόν, ἀλλὰ συγγνωμονικὸν εἰ ἀντιτείνων, ὥσπερ ὁ

tri. Rr., sed perperam idem vel sic: 27. παντὶ — 31. ἀκρ. 21. ἀνάγκη — 27. ἀλλήλων vel sic: 24. προαίρεσιν. 27—31. 21—22. 25. τῶν — 27. ἀλλήλων totum locum ordinandum esse credit ‖ 25. δι' ἡδονὴν Π^2 ‖ 26. τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας secl. Gifanius Rr. ‖ 27. πάντῃ Γ ‖ 28. μή τις Π^2, τις μὴ c. c. An. ‖ πράττει Γ$L^b M^b$ et, ut videtur, An. † ‖ 29. τύπτοι O^b Ar., τύπτει Γ$L^b M^b$ Ald. An., τύπτοι ἢ εἰ ὀργιζόμενος om. $K^b N^b$, εἰ om. M^b † ‖ 31. τῶν — 32. ἀκόλαστος secl. Stahrius (temere) ‖ δὲ Ald., δὴ c. c. An. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ 32. ὁ δ' ἀκρατής An. Hel., τὸ δὲ ἀκολασίας Turnebus, τὸ δ' ἀκρασίας Spengelius Rr. in adn. (perperam) ‖ 33. ἐγκρατής — μαλακῷ] μαλακός — ἐγκρατεῖ ci. Wilson ‖ 1150b, 1. καὶ ante οἱ Π^2 (fort. recte), om. M^b ‖ 3. ὃς] ὃς οὐχ Hel. ‖ 5. οὐκ secl. Schneider.

Θεοδέκτου Φιλοκτήτης ὑπὸ τοῦ ἔχεως πεπληγμένος ἢ ὁ Καρκίνου ἐν τῇ Ἀλόπῃ Κερκύων, καὶ ὥσπερ οἱ κατέχειν πειρώμενοι τὸν γέλωτα ἀθρόον ἐκκαγχάζουσιν, οἷον συνέπεσεν Ξενοφάντῳ, ἀλλ' εἴ τις πρὸς ἃς οἱ πολλοὶ δύνανται ἀντέχειν, τούτων ἡττᾶται καὶ μὴ δύναται ἀντιτείνειν, μὴ διὰ φύσιν τοῦ γένους ἢ διὰ νόσον, οἷον ἐν τοῖς Σκυθῶν βασιλεῦσιν ἡ μαλακία διὰ τὸ γένος, καὶ ὡς τὸ θῆλυ πρὸς τὸ ἄρρεν διέστηκεν. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ παιδιώδης ἀκόλαστος εἶναι, 7 ἔστιν δὲ μαλακός. ἡ γὰρ παιδιὰ ἄνεσίς ἐστιν, εἴπερ ἀνάπαυσις· τῶν δὲ πρὸς ταύτην ὑπερβαλλόντων ὁ παιδιώδης ἐστίν. ἀκρασίας δὲ τὸ μὲν προπέτεια τὸ δ' ἀσθένεια. οἳ 8 μὲν γὰρ βουλευσάμενοι οὐκ ἐμμένουσιν οἷς ἐβουλεύσαντο διὰ τὸ πάθος, οἳ δὲ διὰ τὸ μὴ βουλεύσασθαι ἄγονται ὑπὸ τοῦ πάθους. ἔνιοι γάρ, ὥσπερ προγαργαλίσαντες οὐ γαργαλίζονται, οὕτω καὶ προαισθόμενοι καὶ προϊδόντες καὶ προεγείραντες ἑαυτοὺς καὶ τὸν λογισμὸν οὐχ ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ πάθους, οὔτ' ἂν ἡδὺ ᾖ οὔτ' ἂν λυπηρόν. μάλιστα δ' οἱ ὀξεῖς καὶ μελαγχολικοὶ τὴν προπετῆ ἀκρασίαν εἰσὶν ἀκρατεῖς· οἳ μὲν γὰρ διὰ τὴν ταχυτῆτα οἳ δὲ διὰ τὴν σφοδρότητα οὐκ ἀναμένουσιν τὸν λόγον, διὰ τὸ ἀκολουθητικοὶ εἶναι τῇ φαντασίᾳ.

9 ἔστιν δ' ὁ μὲν ἀκόλαστος[, ὥσπερ ἐλέχθη,] οὐ μετα- VIII μελητικός (ἐμμένει γὰρ τῇ προαιρέσει)· ὁ δ' ἀκρατὴς μεταμελητικὸς πᾶς. διὸ οὐχ ὥσπερ ἠπορήσαμεν, οὕτω καὶ ἔχει, ἀλλ' ὃ μὲν ἀνίατος ὃ δ' ἰατός· ἔοικε γὰρ ἡ μὲν μοχθηρία τῶν νοσημάτων οἷον ὑδέρῳ καὶ φθίσει, ἡ δ' ἀκρασία τοῖς ἐπιληπτικοῖς· ἣ μὲν γὰρ συνεχὴς ἣ δ' οὐ συνεχὴς

11. ξυνέπεσε Π² M^b ‖ 14. ὥσπερ O^b O² Ald. Hel., οἷον c. c. An. ‖ Σκυθῶν] Περσῶν An. † ‖ 16. ἀκρατὴς Zwinger ‖ 17. δὲ] γὰρ Π² † ‖ οὖν post εἴπερ add. Γ Π¹ Ald. † ‖ 19 sqq.] v. quae adnotabo ad 1152a, 28 sqq. ‖ 22. προγαργαλισθέντες L^b M^b Hel. Ar., οἱ προγαργαλίσαντες O^b ‖ 23. προαισθανόμενοι Π¹ (crx. rc. K^b) ‖ 24. αὑτοὺς Π² ‖ 29. ὥσπερ ἐλέχθη secl. Susem. ‖ 31. πᾶς] πως O² Ald. ‖ 32. ἀλλ' — ἀνίατος om. pr. K^b (suppl. rc.) ‖ εὐίατος — ἀνίατος Π² Ald. Ar., ἀνίατος — ἰατός c. c. An. et, ut videtur, Hel.

(VIII)

πονηρία. [καὶ ὅλως δ' ἕτερον τὸ γένος ἀκρασίας καὶ κα-
κίας· ἡ μὲν γὰρ κακία λανθάνει, ἡ δὲ ἀκρασία οὐ λανθάνει.]
2 αὐτῶν δὲ τούτων βελτίους οἱ ἐκστατικοὶ ἢ οἱ τὸν λόγον 1151a
ἔχοντες μέν, μὴ ἐμμένοντες δέ· ὑπ' ἐλάττονος γὰρ πάθους
ἡττῶνται, καὶ οὐκ ἀπροβούλευτοι ὥσπερ ἅτεροι· ὅμοιος γὰρ
ὁ ἀκρατής ἐστιν τοῖς ταχὺ μεθυσκομένοις καὶ ὑπὸ ὀλίγου
3 οἴνου καὶ ἐλάττονος ἢ ὡς οἱ πολλοί. ὅτι μὲν οὖν κακία ἡ
ἀκρασία οὐκ ἔστιν, φανερόν, ἀλλὰ πῇ ἴσως. τὸ μὲν γὰρ
παρὰ προαίρεσιν τὸ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἐστίν· οὐ μὴν ἀλλ'
ὅμοιόν γε κατὰ τὰς πράξεις ὥσπερ τὸ Δημοδόκου εἰς Μιλη-
σίους "Μιλήσιοι ἀξύνετοι μὲν οὐκ εἰσίν, δρῶσιν δ' οἷάπερ
οἱ ἀξύνετοι", καὶ οἱ ἀκρατεῖς ἄδικοι μὲν οὐκ εἰσίν, ἀδικοῦσιν
4 δέ. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ διὰ τὸ πεπεῖσθαι διώ-
κειν τὰς καθ' ὑπερβολὴν καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον σω-
ματικὰς ἡδονάς, ὃ δὲ πέπεισται διὰ τὸ τοιοῦτος εἶναι οἷος
διώκειν αὐτάς, ἐκεῖνος μὲν οὖν εὐμετάπειστος, οὗτος δὲ οὔ·
ἡ γὰρ ἀρετὴ καὶ ἡ μοχθηρία τὴν ἀρχὴν ἣ μὲν φθείρει ἣ
δὲ σῴζει, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν τὸ οὗ ἕνεκα ἀρχή, ὥσπερ ἐν
τοῖς μαθηματικοῖς αἱ ὑποθέσεις· οὔτε δὴ ἐκεῖ ὁ λόγος δι-
δασκαλικὸς τῶν ἀρχῶν οὔτε ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀρετὴ ἢ φυσικὴ
ἢ ἐθιστὴ τοῦ ὀρθοδοξεῖν περὶ τὴν ἀρχήν. σώφρων μὲν οὖν ὁ
5 τοιοῦτος, ἀκόλαστος δ' ὁ ἐναντίος. ἔστιν δέ τις διὰ πάθος ἐκ-
στατικὸς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃν ὥστε μὲν μὴ πράττειν

35—1151a, 11] v. Prolegg. et quae adnotabo ad 1152a, 28 sqq. ‖ πονηρία secl. Scaliger ‖ καὶ ὅλως — 36. οὐ λανθάνει secl. Susem. ‖ 1151a, 2. μὲν ἔχοντες Π² An. ‖ 6. οὐκ om. Lᵇ An.(?) Hel.(?) et pr. Kᵇ (suppl. rc.) † ‖ ἀλλὰ πῇ ἴσως secl. Rr. ‖ 7. τὴν om. Mᵇ Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 9. Μιλήσιοι — 10. ἀξύνετοι finem hexametri et pentametrum esse censet Richardsius ‖ γὰρ post Μιλήσιοι add. ΓΠ² Ald., om. Π¹ An. Hel. ‖ 10. οἱ om. Oᵇ Richardsius ‖ ἀξύνετοι Richardsius ‖ 14. οὗτος δὲ] ὃ δ' Victorius Bk. Fr. Rr. ‖ 15. ἡ post καὶ om. Π¹ Ald. (fors. recte) ‖ 17. ὁ om. Π² ‖ 19. ἐθιστὴ ΓKᵇLᵇ An. Hel. Ar.(?), ἐθιστικὴ Mᵇ, ἠθικὴ Oᵇ Ald. ‖ σώφρων — 28. φαύλη alteram recensionem esse antecedentium 11. ἐπεὶ — 19. ἀρχήν demonstrare frustra conatus est Wilson, v. Prolegg.

(VIII)

κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κρατεῖ τὸ πάθος, ὥστε δ' εἶναι τοιοῦτον οἷον πεπεῖσθαι διώκειν ἀνέδην δεῖν τὰς τοιαύτας ἡδονὰς οὐ κρατεῖ· οὗτός ἐστιν ὁ ἀκρατής, βελτίων τοῦ ἀκολάστου, οὐδὲ φαῦλος ἁπλῶς· σῴζεται γὰρ τὸ βέλτιστον, ἡ ἀρχή. ἄλλος δ' ἐναντίος, ὁ ἐμμενετικὸς καὶ οὐκ ἐκστατικὸς διά γε τὸ πάθος. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων ὅτι ἣ μὲν σπουδαία ἕξις, ἣ δὲ φαύλη.

10 πότερον οὖν ἐγκρατής ἐστιν ὁ ὁποιῳοῦν λόγῳ καὶ ὁποιᾳοῦν προαιρέσει ἐμμένων ἢ ὁ τῇ ὀρθῇ, καὶ ἀκρατὴς δὲ ὁ ὁποιᾳοῦν μὴ ἐμμένων προαιρέσει καὶ ὁποιῳοῦν λόγῳ ἢ ὁ τῷ ἀψευδεῖ λόγῳ καὶ τῇ προαιρέσει τῇ ὀρθῇ, ὥσπερ ἠπορήθη πρότερον; ἢ κατὰ μὲν συμβεβηκὸς ὁποιᾳοῦν, καθ' αὑτὸ δὲ τᾷ ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῇ ὀρθῇ προαιρέσει ὃ μὲν ἐμμένει ὃ δ' οὐκ ἐμμένει; εἰ γάρ τις τοδὶ διὰ τοδὶ IX
1151b αἱρεῖται ἢ διώκει, καθ' αὑτὸ μὲν τοῦτο διώκει καὶ αἱρεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ πρότερον. ἁπλῶς δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὑτό. ὥστε ἔστι μὲν ὡς ὁποιᾳοῦν δόξῃ ὃ μὲν ἐμμένει ὃ δ' ἐξίσταται, ἁπλῶς δὲ [ὁ] τῇ ἀληθεῖ. — εἰσὶ δέ τινες οἳ 2 ἐμμενετικοὶ τῇ δόξῃ εἰσίν, οὓς καλοῦσιν ἰσχυρογνώμονας, οἷον δύσπειστοι καὶ οὐκ εὐμετάπειστοι· οἳ ὅμοιον μέν τι ἔχουσιν τῷ ἐγκρατεῖ, οἷον ὁ ἄσωτος τῷ ἐλευθερίῳ καὶ ὁ θρασὺς τῷ θαρραλέῳ, εἰσὶ δ' ἕτεροι κατὰ πολλά. ὃ μὲν γὰρ

23. ἀνείδην M^b, ἀναίδην Ald. et pr. K^b (em. corr.²) ‖ 24. βελτίων] βελτίων ὢν O² Ald. † ‖ 25. οὐδὲ] ὁ δὲ $K^b L^b$ et fort. An. † ‖ 27. τούτου ΓM^bO¹ Ald. Ar. ‖ 29. ὁ om. Ald. Hel. et pr. K^b (suppl. rc.) ‖ 32. ⟨μὴ⟩ τῷ Wilkinson ‖ ἀψευδεῖ Coraes, ἀληθεῖ Muretus Rr. in adn., μὴ ψευδεῖ L^b, ψευδεῖ c. c. An. Ar. Wilkinson Bk. Fr. Rr. in textu ‖ ὀρθῇ L^b Muretus Wilkinson, μὴ ὀρθῇ c. c. An. Ar. Bk. Fr. ‖ 33. μὲν om. ΓM^b Ald., c. c. add. Hel. ‖ ὁ ante ὁποιᾳοῦν add. Γ$M^b O^b$ An. Hel. (?) † ‖ 34. ὁ post δὲ add. ΓΠ¹ Ald. An. Hel. (?) † ‖ 1151b, 4. ὁ del. Turnebus, secl. Rr. ‖ οἳ corr.² K^b, καὶ M^b Bk. Fr. Rr. (fors. recte), οἱ c. c. Ar. et pr. K^b ‖ 5. εἰσὶν K^b, εἰσὶ δὲ ΓΠ² Ald. Ar., om. M^b An. Bk. Fr. Rr. (fors. recte) ‖ 6. οἷον] οἱ corr. L^b et pr. K^b (crx. rc.), fors. recte ‖ 7. οἷον] ὥσπερ Π² Bk. Fr. Rr. ‖ τῷ om. Ald. et pr. K^b (suppl. rc.).

(IX)
διὰ πάθος καὶ ἐπιθυμίαν οὐ μεταβάλλει[, ὁ ἐγκρατής], ἐπεὶ
εὔπειστος, ὅταν τύχῃ, ἔσται [ὁ ἐγκρατής]· ὃ δὲ οὐχ ὑπὸ λό-
γου, ἐπεὶ ἐπιθυμίας γε λαμβάνουσιν, καὶ ἄγονται πολλοὶ
3 ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. εἰσὶ δὲ ἰσχυρογνώμονες οἱ ἰδιογνώμονες
καὶ οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ ἄγροικοι, οἱ μὲν ἰδιογνώμονες δι'
ἡδονὴν καὶ λύπην· χαίρουσι γὰρ νικῶντες ἐὰν μὴ μετα-
πείθωνται, καὶ λυποῦνται ἐὰν ἄκυρα τὰ αὐτῶν ᾖ ὥσπερ
ψηφίσματα· ὥστε μᾶλλον τῷ ἀκρατεῖ ἐοίκασιν ἢ τῷ ἐγκρα-
4 τεῖ. — εἰσὶ δέ τινες οἳ τοῖς δόξασιν οὐκ ἐμμένουσιν οὐ δι'
ἀκρασίαν, οἷον ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τῷ Σοφοκλέους ὁ Νεο-
πτόλεμος. καίτοι δι' ἡδονὴν οὐκ ἐνέμεινεν, ἀλλὰ καλήν· τὸ
γὰρ ἀληθεύειν αὐτῷ καλὸν ἦν, ἐπείσθη δ' ὑπὸ τοῦ Ὀδυσ-
σέως ψεύδεσθαι. οὐ γὰρ πᾶς ὁ δι' ἡδονήν τι πράττων οὔτ'
ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτ' ἀκρατής, ἀλλ' ὁ δι' αἰσχράν.

5 ἐπεὶ δ' ἔστι τις καὶ τοιοῦτος οἷος ἧττον ἢ δεῖ τοῖς 11
σωματικοῖς χαίρειν, καὶ οὐκ ἐμμένων τῷ λόγῳ ἧ τοιοῦτος,
τούτου καὶ τοῦ ἀκρατοῦς μέσος ὁ ἐγκρατής. ὁ μὲν γὰρ ἀκρα-
τὴς οὐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ διὰ τὸ μᾶλλόν τι, οὗτος δὲ διὰ
τὸ ἧττόν τι· ὁ δ' ἐγκρατὴς ἐμμένει καὶ οὐδὲ δι' ἕτερον
μεταβάλλει. δεῖ δέ, εἴπερ ἡ ἐγκράτεια σπουδαῖον, ἀμφοτέ-
ρας τὰς ἐναντίας ἕξεις φαύλας εἶναι, ὥσπερ καὶ φαίνον-
ται· ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἑτέραν ἐν ὀλίγοις καὶ ὀλιγάκις εἶναι

9. <οὐ> διὰ Imelmannus ‖ ὁ ἐγκρατής om. An.(?), secl. Scaliger, prb. Vermehrenus ‖ 10. ἔσται ὁ ἐγκρατὴς secl. Vermehrenus, ὁ ἐγκρατὴς non vertunt Argyropylus et Ar., secl. Scaliger ‖ ὃ] οἳ Γ (nescio an recte) ‖ 11. ἔπειτ' Lambinus ‖ 15. ἂν M^b Ald., om. pr. K^b (ἂν suppl. corr.[2], ἐὰν suppl. rc) ‖ αὑτῶν Rr., αὐτῶν Γ Π Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 18. ὁ om. $Π^2 M^b$ ‖ 20. καλὸν] ἡδὺ ci. Rr. ‖ 21. τι om. $Π^2$, c. c. add. Hel. Ar. ‖ οὔτ' ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτ' K^b, ἐστὶν ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτ' Rr. in textu, ἐστὶν ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτε Ald. et mg. O^1, ἐστὶν ἀκόλαστος εἴτε φαῦλος εἴτε Γ et pr. O^1, ἐστὶ φαῦλος εἴτ' ἀκόλαστος εἴτ' ci. Rr. (nescio an recte), ἢ (om. Hel. Ar.) ἀκόλαστος ἢ φαῦλος ἢ $Π^2 M^b$ Hel. Ar. ‖ 23. οἷος <ὁ> ci. Coraes ‖ 24. χαίρειν Muretus Rr. in adn., χαίρων Γ Π Ald. Cor. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ ἐμμένειν Muretus ‖ ἧ M^b, ὁ cet.

φανεράν, ὥσπερ ἡ σωφροσύνη τῇ ἀκολασίᾳ δοκεῖ ἐναντίον
εἶναι μόνον, οὕτως καὶ ἡ ἐγκράτεια τῇ ἀκρασίᾳ.

ἐπεὶ δὲ καθ' ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐγκρά- 6
τεια ἡ τοῦ σώφρονος καθ' ὁμοιότητα ἠκολούθηκεν· ὅ τε γὰρ
ἐγκρατὴς οἷος μηδὲν παρὰ τὸν λόγον διὰ τὰς σωματικὰς ἡδο-
1152a νὰς ποιεῖν καὶ ὁ σώφρων, ἀλλ' ὃ μὲν ἔχων ὃ δ' οὐκ ἔχων
φαύλας ἐπιθυμίας, καὶ ὃ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ ἥδεσθαι
παρὰ τὸν λόγον, ὃ δ' οἷος ἥδεσθαι ἀλλὰ μὴ ἄγεσθαι.
ὅμοιοι δὲ καὶ ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος, ἕτεροι μὲν ὄντες, 7
ἀμφότεροι δὲ τὰ σωματικὰ ἡδέα διώκουσιν, ἀλλ' ὃ μὲν καὶ
οἰόμενος δεῖν, ὃ δ' οὐκ οἰόμενος.

οὐδ' ἅμα φρόνιμον καὶ ἀκρατῆ ἐνδέχεται εἶναι τὸν αὐτόν· X
ἅμα γὰρ φρόνιμος καὶ σπουδαῖος τὸ ἦθος δέδεικται ὤν. ἔτι 2
οὐ τῷ εἰδέναι μόνον φρόνιμος ἀλλὰ καὶ τῷ πρακτικός· ὁ δ'
ἀκρατὴς οὐ πρακτικός. τὸν δὲ δεινὸν οὐδὲν κωλύει ἀκρατῆ εἶ-
ναι· διὸ καὶ δοκοῦσιν ἐνίοτε φρόνιμοι μὲν εἶναί τινες ἀκρατεῖς
δέ, διὰ τὸ τὴν δεινότητα διαφέρειν τῆς φρονήσεως τὸν εἰρημέ-
νον τρόπον ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις, καὶ κατὰ μὲν τὸν λόγον
ἐγγὺς εἶναι, διαφέρειν δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν.

οὐδὲ δὴ ὡς ὁ εἰδὼς καὶ θεωρῶν, ἀλλ' ὡς ὁ καθεύδων ἢ 3
οἰνωμένος. καὶ ἑκὼν μέν (τρόπον γάρ τινα εἰδὼς καὶ ὃ ποιεῖ καὶ
οὗ ἕνεκα), πονηρὸς δ' οὔ· ἡ γὰρ προαίρεσις ἐπιεικής· ὥσθ'
ἡμιπόνηρος. καὶ οὐκ ἄδικος· οὐ γὰρ ἐπίβουλος· ὃ μὲν γὰρ αὐ-
τῶν οὐκ ἐμμενετικὸς οἷς ἂν βουλεύσηται, ὃ δὲ μελαγχολικὸς
οὐδὲ βουλευτικὸς ὅλως. καὶ ἔοικεν δὴ ὁ ἀκρατὴς πόλει ἣ ψη-
φίζεται μὲν ἅπαντα τὰ δέοντα καὶ νόμους ἔχει σπουδαίους,
χρῆται δ' οὐδέν, ὥσπερ Ἀναξανδρίδης ἔσκωψεν
ἡ πόλις ἐβούλεθ', ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει·

31. *εἶναι ἐναντίον* $Π^2$ ‖ 33—1152a, 6] v. quae adnotavi ad 1150a, 16 sqq. ‖ 1152a, 7. *οὐδ'* — 14. *προαίρεσιν* alteram recensionem esse verborum 1146a, 4. *φρονήσεως* — 9. *ἀρετάς* censet Wilson ‖ 11. *μὲν* om. $ΓM^b$ Ald. ‖ 20. *οὐ* $Π^2$, *οὐδὲ* c. c. An. Hel. ‖ 22. *οὐδέν* K^b, *οὐδενὶ* c. c. Hel. ‖ *καθάπερ* $Π^2$, *ὥσπερ* c. c. Hel. ‖ 23. *ἐβουλεύετο* $Π^2$, *ἐβούλευσεν* Par. 1417, *ἐβούλευ'* Lambinus, *ἐβούλετο* K^b, *ἐβούλεθ'* c. c. Hel. Ar.

(X)

4 ὁ δὲ πονηρὸς χρωμένῃ μὲν τοῖς νόμοις, πονηροῖς δὲ χρωμένῃ.

ἔστιν δὲ ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια περὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς τῶν πολλῶν ἕξεως· ὃ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον ὃ δ' ἧττον τῆς τῶν πλείστων δυνάμεως.

εὐιατοτέρα δὲ τῶν ἀκρασιῶν, ἣν οἱ μελαγχολικοὶ ἀκρατεύονται, τῶν βουλευομένων μὲν μὴ ἐμμενόντων δέ, καὶ οἱ δι' ἐθισμοῦ ἀκρατεῖς τῶν φυσικῶν· ῥᾷον γὰρ ἔθος μετακινῆσαι φύσεως· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ ἔθος χαλεπόν, ὅτι τῇ φύσει ἔοικεν, ὥσπερ καὶ Εὔηνος λέγει

φημὶ πολυχρόνιον μελέτην ἔμεναι, φίλε, καὶ δή
ταύτην ἀνθρώποισι τελευτῶσαν φύσιν εἶναι.

5 τί μὲν οὖν ἐστιν ἐγκράτεια καὶ τί ἀκρασία καὶ τί 12
καρτερία καὶ τί μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἕξεις αὗται
XI πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται· [περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρῆσαι τοῦ τὴν πολιτικὴν φιλοσοφοῦντος. οὗτος γὰρ τοῦ 1152b
τέλους ἀρχιτέκτων, πρὸς ὃ βλέποντες ἕκαστον τὸ μὲν κακὸν
2 τὸ δ' ἀγαθὸν ἁπλῶς λέγομεν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν· τήν τε γὰρ ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν τὴν ἠθικὴν περὶ λύπας καὶ ἡδονὰς ἔθεμεν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ πλεῖστοι μεθ' ἡδονῆς εἶναί φασιν, διὸ καὶ τὸν μακάριον ὠνομάκασιν ἀπὸ τοῦ χαίρειν.

3 τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ οὐδεμία ἡδονὴ εἶναι ἀγαθόν, οὔτε καθ' αὑτὸ οὔτε κατὰ συμβεβηκός (οὐ γὰρ εἶναι ταὐτὸν ἀγαθὸν καὶ ἡδονήν)· τοῖς δ' ἔνιαι μὲν εἶναι, αἱ δὲ πολλαὶ φαῦλαι· ἔτι δὲ τούτων τρίτον, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως μὴ ἐνδέ-

24. τοῖς et χρωμένῃ alterum secl. Scaliger ‖ 25. ἔστιν — 27. δυνάμεως] v. quae adnotavi ad 1150a, 16 sqq. ‖ 28. εὐιατοτέρα — 33. εἶναι olim cum 1150b, 19. ἀκρασίας — 28. φαντασίᾳ coniuncta fuisse alteramque esse recensionem verborum 1151a, 1. αὐτῶν — 5. πολλοί arbitratur Wilson, v. Prolegg. ‖ 29. βουλευσαμένων Π^1 Ald. (fors. recte) ‖ 30. φύσει ci. Rr. ‖ 32. ἔμμεναι $K^b L^b N^b$, ἔμμεν M^b, ἐμμεῖναι Γ Ar., μίμνειν ci. Coraes, ἔμεναι c. c. Hel. ‖ 34. τί ante καρτερία et 35. om. ΓM^b Ald. Ar. ‖ 36. περὶ — 1154b, 31. ἐπιεικής Eudemo recte tribuunt Asp. aut alii ap. Asp. (v. Spengel Ueb. die ... eth. Schrr. p. 519 sqq.) Casaubonus alii ‖ 1152b, 2. ὃν M^b, ὃ ἂν K^b, ὃ c. c. An. Ar. ‖ 7. μάλα ante χαίρειν add. codices Lambini, μάλιστα M^b †.

(XI)
χεσθαι εἶναι τὸ ἄριστον ἡδονήν. ὅλως μὲν οὖν οὐκ ἀγαθόν, ὅτι 4
πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς φύσιν αἰσθητή, οὐδεμία δὲ γένεσις συγγενὴς τοῖς τέλεσιν, οἷον οὐδεμία οἰκοδόμησις οἰκίᾳ. ἔτι ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. ἔτι ὁ φρόνιμος τὸ ἄλυπον διώκει, οὐ τὸ ἡδύ. ἔτι ἐμπόδιον τῷ φρονεῖν αἱ ἡδοναί, καὶ ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον, οἷον τῇ τῶν ἀφροδισίων· οὐδένα γὰρ ἂν δύνασθαι νοῆσαί τι ἐν αὐτῇ. ἔτι τέχνη οὐδεμία ἡδονῆς· καίτοι πᾶν ἀγαθὸν τέχνης ἔργον. ἔτι παιδία
καὶ θηρία διώκει τὰς ἡδονάς. τοῦ δὲ μὴ πάσας σπουδαίας, 5
ὅτι εἰσὶν καὶ αἰσχραὶ καὶ ὀνειδιζόμεναι, καὶ ὅτι βλαβεραί· νοσώδη γὰρ ἔνια τῶν ἡδέων. ὅτι δ' οὐ τἄριστον ἡ ἡδονή, ὅτι οὐ τέλος ἀλλὰ γένεσις.

13 *τὰ μὲν οὖν λεγόμενα σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν· ὅτι δ' οὐ* XII
συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ τὸ ἄριστον, ἐκ τῶνδε δῆλον. πρῶτον μέν, ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν διχῶς (τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς τὸ δὲ τινί), καὶ αἱ φύσεις καὶ αἱ ἕξεις ἀκολουθήσουσιν, ὥστε καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ γενέσεις, καὶ αἱ φαῦλαι δοκοῦσαι εἶναι αἳ μὲν ἁπλῶς φαῦλαι ⟨αἳ δὲ τινὶ μὲν φαῦλαι⟩ τινὶ δ' οὒ ἀλλ' αἱρεταὶ τῷδε, ἔνιαι δ' οὐδὲ τῷδε ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὀλίγον χρόνον αἱρεταί⟨, ἀεὶ⟩ δ' οὔ· αἳ δὲ οὐδ' ἡδοναί, ἀλλὰ φαίνονται, ὅσαι μετὰ λύπης καὶ ἰατρείας ἕνεκεν, οἷον αἱ τῶν
καμνόντων. — ἔτι ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ μὲν ἐνέργεια τὸ δ' ἕξις, 2

13. *αἰσθητήν* Scaliger ‖ 17. *μᾶλλον* alterum fort. secludendum esse putat Spengelius ‖ *τὴν* ΓO^b Ald. Bk. Fr. Rr. et pr. L^b, *ἡ* Scaliger ‖ 21. *καὶ ἔτι* Π^2 Bk. Fr. Rr. (fors. recte) † ‖ 22. *οὐ τἄριστον* Spengelius, *οὐκ ἄριστον* *ΓΠ* Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 24. *σχεδὸν τοιαῦτ' ἐστίν* O^b, *ταῦτ' ἐστὶ σχεδόν* K^b Ar. (?) ‖ 27. *ἀκολουθοῦσιν* *Γ* Ar., secl. Muretus et Scaliger, *ἀκολουθήσουσιν ὥστε* om. Par. 1417, secl. Coraes ‖ *ἀκολουθήσουσι* post *γενέσεις* add. Par. 1417, *ἀκολουθοῦσι* Muretus, illud repetunt hoc loco O^b Ald., hoc *Γ* Ar. ‖ 28. *αἱ φαῦλαι* — 29. *εἶναι* secl. Gifanius ‖ 29. *εἶναι αἳ μὲν* om. ΓK^b Ald. † ‖ ⟨*αἳ δὲ τινὶ μὲν φαῦλαι*⟩ aut ⟨*αἳ δὲ τινὶ μὲν*⟩ Rassovius ‖ 30. *τινὲς* ci. Zellius ‖ *ἀλλὰ*] *ἀλλ' ἢ* ci. Bk., recte, nisi *ἀλλὰ* pro *ἀλλ' ἢ* positum est, cf. Ind. Aristot. 33b, 14 sqq. ‖ 31. *δ' οὔ* secl. Coraes, ⟨*ἀεὶ*⟩ *δ' οὔ* ci. Rassovius et legit sic fort. Hel., ⟨*αἳ*⟩ *δ' οὐδ'* ci. Rr.

(XII) κατὰ συμβεβηκὸς αἱ καθιστᾶσαι εἰς τὴν φυσικὴν ἕξιν ἡδεῖαι εἰσίν. ἔστι δ᾽ ἡ ἐνέργεια ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ὑπολοίπου ἕξεως καὶ φύσεως, ἐπεὶ καὶ ἄνευ λύπης καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν ἡδοναί, οἷον αἱ τοῦ θεωρεῖν ἐνέργειαι, τῆς φύσεως οὐκ ἐνδε- 1153a ούσης. σημεῖον δ᾽ ὅτι οὐ τῷ αὐτῷ χαίρουσιν ἡδεῖ ἀναπληρουμένης τε τῆς φύσεως καὶ καθεστηκυίας, ἀλλὰ καθεστηκυίας μὲν τοῖς ἁπλῶς ἡδέσιν, ἀναπληρουμένης δὲ καὶ τοῖς ἐναντίοις· καὶ γὰρ ὀξέσι καὶ πικροῖς χαίρουσιν, ὧν οὐδὲν οὔτε φύσει ἡδὺ οὔθ᾽ ἁπλῶς ἡδύ. ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἡδοναί· ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἄλ-
3 ληλα συνέστηκεν, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τούτων. — ἔτι οὐκ ἀνάγκη ἕτερόν τι εἶναι βέλτιον τῆς ἡδονῆς, ὥσπερ τινές φασι τὸ τέλος τῆς γενέσεως. οὐ γὰρ γενέσεις εἰσὶν οὐδὲ μετὰ γενέσεως πᾶσαι, ἀλλ᾽ ἐνέργειαι καὶ τέλος· οὐδὲ γινομένων συμβαίνουσιν ἀλλὰ χρωμένων· καὶ τέλος οὐ πασῶν ἕτερόν τι, ἀλλὰ τῶν εἰς τὴν τελέωσιν ἀγομένων τῆς φύσεως. διὸ καὶ οὐ καλῶς ἔχει τὸ αἰσθητὴν γένεσιν φάναι εἶναι τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ μᾶλλον λεκτέον ἐνέργειαν τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως, ἀντὶ δὲ τοῦ αἰσθητὴν ἀνεμπόδιστον. δοκεῖ δὲ γένεσίς τισιν εἶναι, ὅτι κυρίως ἀγαθόν· τὴν γὰρ ἐνέργειαν γένεσιν οἴονται εἶναι,
4 ἔστιν δ᾽ ἕτερον. — τὸ δ᾽ εἶναι φαύλας ὅτι νοσώδη ἔνια ἡδέα, τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ὑγιεινὰ ἔνια φαῦλα πρὸς χρηματισμόν. ταύτῃ οὖν φαῦλα ἄμφω, ἀλλ᾽ οὐ φαῦλα κατά γε τοῦτο,
5 ἐπεὶ καὶ τὸ θεωρεῖν ποτε βλάπτει πρὸς ὑγίειαν. — ἐμποδίζει δὲ οὔτε φρονήσει οὔθ᾽ ἕξει οὐδεμιᾷ ἡ ἀφ᾽ ἑκάστης ἡδονή, ἀλλ᾽

35. ὑπολοίπου K^b et γρ. An., ὑπολύπου M^b Ald. An. Ar., ἐπιλοίπου Π^2, ἐπιλιποῦς, ut videtur, Γ („*indigentis et imperfecti*“) et Hel. (τὴν ἐλλείπουσαν ἕξιν), ὑπελλιποῦς vel ἐπελλιποῦς ci. Muretus, ὑπολιποῦς ci. nescio quis ap. Scalig., ἐπιλύπου ci. Gifanius fors. recte, cf. Ind. Arist. 800b, 32 sqq. ‖ 1153a, 1. ἐνδεοῦσησ pr. K^b (crx. rc.), ἐνδεούσης οὔσης O^b, ἐνδεοῦς οὔσης Π^2 Bk. Fr. Rr. ‖ 2. ἡδεῖ (ἤδη K^b) ante χαίρουσιν $\Gamma\Pi^1$ Ald. ‖ 7. αἱ ἡδοναὶ ἀπὸ τούτων pr. K^b (em. corr.^{2}), αἱ ἀπὸ τούτων ἡδοναὶ M^b ‖ 12. τὴν om. $L^b M^b$ ‖ τελείωσιν $\Pi^2 M^b$ Ald. ‖ 14 sq. respicit Alex. l. l. p. 258 ‖ 15. τισιν Rassovius Bk.^{2} et fort. Hel., τις ΓΠ Ald. Ar. Bk.^{1} Fr. Rr. ‖ 16. ὅτι κυρίως ἀγαθόν secl. Gifanius ‖ ⟨οὐ⟩ κυρίως ci. Coraes ‖ ἄλογον? Vermehrenus.

(XII)
*αἱ ἀλλότριαι, ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν καὶ μανθάνειν μᾶλ-
λον ποιήσουσιν θεωρεῖν καὶ μανθάνειν. — τὸ δὲ τέχνης μὴ εἶ-* 6
*ναι ἔργον ἡδονὴν μηδεμίαν εὐλόγως συμβέβηκεν· οὐδὲ γὰρ ἄλ-
λης ἐνεργείας οὐδεμιᾶς τέχνη ἐστίν, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως·
καίτοι καὶ ἡ μυρεψικὴ τέχνη καὶ ἡ ὀψοποιητικὴ δοκεῖ ἡδο-
νῆς εἶναι. — τὸ δὲ τὸν σώφρονα φεύγειν καὶ τὸν φρόνιμον διώ-* 7
*κειν τὸν ἄλυπον βίον, καὶ τὸ τὰ παιδία καὶ τὰ θηρία διώ-
κειν, τῷ αὐτῷ λύεται πάντα. ἐπεὶ γὰρ εἴρηται πῶς ἀγαθαὶ
ἁπλῶς καὶ πῶς οὐκ ἀγαθαὶ πᾶσαι αἱ ἡδοναί, τὰς τοιαύτας
τὰ θηρία καὶ τὰ παιδία διώκει, καὶ τὴν τούτων ἀλυπίαν ὁ
φρόνιμος, τὰς μετ᾽ ἐπιθυμίας καὶ λύπης καὶ τὰς σωμα-
τικὰς (τοιαῦται γὰρ αὗται) καὶ τὰς τούτων ὑπερβολάς, καθ᾽
ἃς ὁ ἀκόλαστος ἀκόλαστος. διὸ ὁ σώφρων φεύγει ταύτας,
ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναὶ καὶ σώφρονος.*

1153b 14 *ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ ἡ λύπη κακόν, ὁμολογεῖται, καὶ* XIII
*φευκτόν· ἣ μὲν γὰρ ἁπλῶς κακόν, ἣ δὲ τῷ πῃ ἐμποδι-
στική. τῷ δὲ φευκτῷ τὸ ἐναντίον ᾗ φευκτόν τε καὶ κακόν,
ἀγαθόν. ἀνάγκη οὖν τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν τι εἶναι. ὡς γὰρ
Σπεύσιππος ἔλυεν, οὐ συμβαίνει ἡ λύσις, ὥσπερ τὸ μεῖζον
τῷ ἐλάττονι καὶ τῷ ἴσῳ ἐναντίον· οὐ γὰρ ἂν φαίη ὅπερ κα-
κόν τι εἶναι τὴν ἡδονήν. — τἄριστον δ᾽ οὐδὲν κωλύει ἡδονήν* 2
*τινα εἶναι, εἰ ἔνιαι φαῦλαι ἡδοναί, ὥσπερ καὶ ἐπιστήμην τινὰ
ἐνίων φαύλων οὐσῶν. ἴσως δὲ καὶ ἀναγκαῖον, εἴπερ ἑκάστης
ἕξεως εἰσὶν ἐνέργειαι ἀνεμπόδιστοι, εἴθ᾽ ἡ πασῶν ἐνέργειά
ἐστιν εὐδαιμονία εἴτε ἡ τινὸς αὐτῶν, ἂν ᾖ ἀνεμπόδιστος, αἱρε-
τωτάτην εἶναι· τοῦτο δέ ἐστιν ἡδονή. ὥστε εἴη ἄν τις ἡδονὴ τὸ*

23. *μὴ εἶναι τέχνην μηδεμίαν ἡδονῆς* M^b † ‖ 24. *ἡδονὴν* post *μηδεμίαν* *Γ* L^b Ald. ‖ 25. *ἀλλ᾽ ἢ* ci. Coraes, *ἀλλὰ τῆς δυνάμεως* secl. Rr. ‖ 27. *φεύγειν* ⟨*τὸ ἡδὺ*⟩ vel *φεύγειν* ⟨*τὰς ἡδονὰς*⟩ ci. Spengelius ‖ 1153b, 1. *καὶ* ante *ἡ* om. Π^1 Ar. ‖ 2. *τῷ* post *πῃ* An. Hel. † ‖ 3. *τε* K^b, *τι* cet. Ar., om. An. ‖ *ᾗ* post *κακὸν* add. *Γ* et corr.² K^b, *ἡ* pr. K^b, c. c. om. An. Ar. ‖ 5. *ἔλεγεν* M^b et fort. An. ‖ 7. *τἄριστον* Spengelius, *τὸ ἄριστον* An., *ἄριστον* *ΓΠ* Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ *δ᾽* *Γ* Ald. Ar., *τ᾽* $\Pi^2 K^b$ Bk. Fr. Rr. (*τε* K^b), om. M^b.

XIII)
ἄριστον, τῶν πολλῶν ἡδονῶν φαύλων οὐσῶν, εἰ ἔτυχεν, ἁπλῶς.
καὶ διὰ τοῦτο πάντες τὸν εὐδαίμονα ἡδὺν οἴονται βίον εἶναι,
καὶ ἐμπλέκουσι τὴν ἡδονὴν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εὐλόγως·
οὐδεμία γὰρ ἐνέργεια τέλειος ἐμποδιζομένη, ἡ δ' εὐδαιμονία
τῶν τελείων· διὸ προσδεῖται ὁ εὐδαίμων τῶν ἐν σώματι ἀγα-
θῶν καὶ τῶν ἐκτὸς καὶ τῆς τύχης, ὅπως μὴ ἐμποδίζηται
3 ταῦτα. οἱ δὲ τὸν τροχιζόμενον καὶ τὸν δυστυχίαις μεγάλαις
περιπίπτοντα εὐδαίμονα φάσκοντες εἶναι, ἐὰν ᾖ ἀγαθός, ἢ
4 ἑκόντες ἢ ἄκοντες οὐδὲν λέγουσιν. διὰ δὲ τὸ προσδεῖσθαι τῆς
τύχης δοκεῖ τισιν ταὐτὸν εἶναι ἡ εὐτυχία τῇ εὐδαιμονίᾳ, οὐκ
οὖσα, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ὑπερβάλλουσα ἐμπόδιός ἐστίν, καὶ ἴσως
οὐκέτι εὐτυχίαν καλεῖν δίκαιον· πρὸς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν
5 ὁ ὅρος αὐτῆς. — καὶ τὸ διώκειν δ' ἅπαντα καὶ θηρία καὶ ἀν-
θρώπους τὴν ἡδονὴν σημεῖόν τι τοῦ εἶναί πως τὸ ἄριστον αὐτήν·

> φήμη δ' οὔτι γε πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
> πολλοί.

6 ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἡ αὐτὴ οὔτε φύσις οὔθ' ἕξις ἡ ἀρίστη οὔτ' ἔστιν
οὔτε δοκεῖ, οὐδ' ἡδονὴν διώκουσιν τὴν αὐτὴν πάντες, ἡδονὴν
μέντοι πάντες. ἴσως δὲ καὶ διώκουσιν οὐχ ἣν οἴονται οὐδ' ἣν
ἂν φαῖεν, ἀλλὰ τὴν αὐτήν· πάντα γὰρ φύσει ἔχει τι θεῖον.
ἀλλ' εἰλήφασι τὴν τοῦ ὀνόματος κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ
ἡδοναὶ διὰ τὸ πλειστάκις τε παραβάλλειν εἰς αὐτὰς καὶ
πάντας μετέχειν αὐτῶν· διὰ τὸ μόνας οὖν γνωρίμους εἶναι
7 ταύτας μόνας οἴονται εἶναι. — φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, εἰ μὴ ἡ ἡδονὴ 1154a
ἀγαθὸν καὶ ἐνέργεια, οὐκ ἔσται ζῆν ἡδέως τὸν εὐδαίμονα·
τίνος γὰρ ἕνεκα δέοι ἂν αὐτῆς, εἴπερ μὴ ἀγαθόν, ἀλλὰ

19. ⟨διὰ⟩ ταῦτα ci. Coraes ‖ 23. αὔτη L^b M^b Ar., αὐτῇ N^b ‖ 24. οὐκ ἔστιν Γ M^b, οὐκ ἔστιν ἔτι L^b † ‖ 25. πάντα Π² Hel. ‖ 27. λαοὶ Γ Ald. Hel. Ar. et post 28. πολλοὶ An., οἱ K^b, om. Π²H^aM^bN^b ‖ 28. πολλοί] πολλοὶ φημίζωσιν Γ Ald. Ar., πολλοὶ φημίζουσιν Hel., φημίζωσιν add. etiam An. ‖ 30. ἅπαν-τες Π² ‖ 33. γε post εἰλήφασί add. M^bN^bO^b, om. K^bL^b Ald. An. ‖ 1154a, 1. ἡ add. M^bO^b Hel., c. c. om. An. Bk. Fr. ‖ 2. ἡ post καὶ add. Π²K^b An. Hel. Ald. Bk. Fr., om. M^b.

καὶ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν; οὔτε κακὸν γὰρ οὔτ' ἀγαθὸν ἡ (XIII)
λύπη, εἴπερ μηδ' ἡδονή· ὥστε διὰ τί ἂν φεύγοι; οὐδὲ
δὴ ἡδίων ὁ βίος ὁ τοῦ σπουδαίου, εἰ μὴ καὶ αἱ ἐνέργειαι
αὐτοῦ.

περὶ δὲ δὴ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐπισκεπτέον τοῖς XIV
λέγουσιν ὅτι ἔνιαί γε ἡδοναὶ αἱρεταὶ σφόδρα, οἷον αἱ καλαί,
ἀλλ' οὐχ αἱ σωματικαὶ καὶ περὶ ἃς ὁ ἀκόλαστος. διὰ τί οὖν αἱ 2
ἐναντίαι λῦπαι μοχθηραί; κακῷ γὰρ ἀγαθὸν ἐναντίον. ἢ
οὕτως ἀγαθαὶ αἱ ἀναγκαῖαι, ὅτι καὶ τὸ μὴ κακὸν ἀγαθόν
ἐστιν; ἢ μέχρι τοὺ ἀγαθαί; τῶν μὲν γὰρ ἕξεων καὶ κινήσεων
ὅσων μὴ ἔστιν τοῦ βελτίονος ὑπερβολή, οὐδὲ τῆς ἡδονῆς· ὅσων
δ' ἔστιν, καὶ τῆς ἡδονῆς ἔστιν. τῶν δὲ σωματικῶν ἀγαθῶν
ἔστιν ὑπερβολή, καὶ ὁ φαῦλος τῷ διώκειν τὴν ὑπερβολήν
ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὰς ἀναγκαίας· πάντες γὰρ χαίρουσίν πως καὶ
ὄψοις καὶ οἴνοις καὶ ἀφροδισίοις, ἀλλ' οὐχ ὡς δεῖ. ἐναντίως
δ' ἐπὶ τῆς λύπης· οὐ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν φεύγει, ἀλλ' ὅλως·
οὐ γάρ ἐστιν τῇ ὑπερβολῇ λύπη ἐναντία ἀλλ' ἢ τῷ διώκοντι
τὴν ὑπερβολήν.

15 ἐπεὶ δ' οὐ μόνον δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ 3
αἴτιον τοῦ ψεύδους (τοῦτο γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὴν πίστιν·
ὅταν γὰρ εὔλογον φανῇ τὸ διὰ τί φαίνεται ἀληθὲς οὐκ ὂν
ἀληθές, πιστεύειν ποιεῖ τῷ ἀληθεῖ μᾶλλον)· ὥστε λεκτέον
διὰ τί φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ αἱρετώτεραι. πρῶτον 4
μὲν οὖν δὴ ὅτι ἐκκρούει τὴν λύπην· καὶ διὰ τὰς ὑπερβολὰς
τῆς λύπης, ὡς οὔσης ἰατρείας, τὴν ἡδονὴν διώκουσιν τὴν ὑπερ-
βάλλουσαν καὶ ὅλως τὴν σωματικήν· σφοδραὶ δὲ γίνονται
αἱ ἰατρεῖαι, διὸ καὶ διώκονται, διὰ τὸ παρὰ τὸ ἐναντίον
φαίνεσθαι. [[καὶ οὐ σπουδαῖον δὴ δοκεῖ ἡ ἡδονὴ διὰ δύο ταῦτα,
ὥσπερ εἴρηται, ὅτι αἳ μὲν φαύλης φύσεώς εἰσιν πράξεις (ἢ

8. τοῖς] πῶς Coraes ‖ 10. καὶ secl. Spengelius (temere) ‖ 20. ἢ] ἡ An.(?) ‖ 27. οὖν om. L^b M^b O^2 ‖ 30. αἱ om. K^b L^b Hel. ‖ 31. καὶ — b, 2. σπουδαῖαι neque huius loci neque integra esse censet Rr.

XIV)

ἐκ γενετῆς, ὥσπερ θηρίου, ἢ δι' ἔθος, οἷον αἱ τῶν φαύλων ἀνθρώπων), αἳ δὲ ἰατρεῖαι, ὅτι ἐνδεοῦς, καὶ ἔχειν βέλτιον ἢ

5 γίνεσθαι. αἳ δὲ συμβαίνουσιν τελεουμένων· κατὰ συμβεβη- 1154b κὸς οὖν σπουδαῖαι.]] ἔτι διώκονται διὰ τὸ σφοδραὶ εἶναι ὑπὸ τῶν ἄλλαις μὴ δυναμένων χαίρειν· αὐτοὶ γοῦν αὑτοῖς δίψας τινὰς παρασκευάζουσιν. ὅταν μὲν οὖν ἀβλαβεῖς, ἀνεπιτίμητον, ὅταν δὲ βλαβεράς, φαῦλον. οὔτε γὰρ ἔχουσιν ἕτερα ἐφ' οἷς χαίρουσιν, τό τε μηδέτερον πολλοῖς λυπηρὸν διὰ τὴν φύσιν. ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῷον, ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσιν, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν·

6 ἀλλ' ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὥς φασίν. ὁμοίως δὲ ἐν μὲν τῇ νεότητι διὰ τὴν αὔξησιν ὥσπερ οἱ οἰνωμένοι διάκεινται, καὶ ἡδὺ ἡ νεότης. οἱ δὲ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν ἀεὶ δέονται ἰατρείας· καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσίν. ἐξελαύνει δὲ ἡδονὴ λύπην ἥ τε ἐναντία καὶ ἡ τυχοῦσα, ἐὰν ᾖ ἰσχυρά· καὶ διὰ

7 ταῦτα ἀκόλαστοι καὶ φαῦλοι γίνονται. αἱ δ' ἄνευ λυπῶν οὐκ ἔχουσιν ὑπερβολήν. αὗται δὲ αἱ τῶν φύσει ἡδέων καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἡδέα τὰ ἰατρεύοντα (ὅτι γὰρ συμβαίνει ἰατρεύεσθαι τοῦ ὑπομένοντος ὑγιοῦς πράττοντός τι, διὰ τοῦτο ἡδὺ δοκεῖ εἶναι), φύσει δ' ἡδέα, ἃ ποιεῖ πρᾶξιν τῆς τοιᾶσδε φύσεως.

8 οὐκ ἀεὶ δ' οὐθὲν ἡδὺ τὸ αὐτὸ διὰ τὸ μὴ ἁπλῆν ἡμῶν εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνεῖναί τι καὶ ἕτερον, καθὸ φθαρτά, ὥστε ἄν τι θάτερον πράττῃ, τοῦτο τῇ ἑτέρᾳ φύσει παρὰ φύσιν, ὅταν δ' ἰσάζῃ, οὔτε λυπηρὸν δοκεῖ οὔθ' ἡδὺ τὸ πραττόμενον· ἐπεὶ εἴ του ἡ φύσις ἁπλῆ εἴη, ἀεὶ ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἡδίστη ἔσται.

1154b, 3. ἑαυτοῖς $Π^2$ Hel., αὐτοῖσ K^b ‖ 5. βλαβεραὶ $Π^2$ ‖ ἑτέραν K^b Ald., ἕτερον M^b; ἑτέρας Ar., ἕτερα c. c. An. ‖ 6. χαίρωσιν vel χαιρήσουσιν ci. Coraes ‖ 8. καὶ add. M^b Hel. Ar. (num recte dubito) ‖ 10. διάκεινται ante ὥσπερ $Π^2$ Hel. ‖ 11. ἀεὶ post δέονται $Π^1$ (fors. recte) ‖ 12. θεραπείας $Π^2$ Hel., ἰατρείαι aut ἰατρείαισ pr. K^b, ἰατρείας c. c. An. Ar. et corr.² K^b ‖ 15. λύπης $ΓM^bO^b$ Ald. Ar. ‖ 17. λέγω — συμβεβηκὸς om. L^bM^b, c. c. add. Hel. Ar. ‖ 19. ἡδὺ post δοκεῖ L^bM^b.

(XIV) διὸ ὁ θεὸς ἀεὶ μίαν καὶ ἁπλῆν χαίρει ἡδονήν· οὐ γὰρ μόνον κινήσεώς ἐστιν ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἀκινησίας, καὶ ἡδονὴ μᾶλλον ἐν ἠρεμίᾳ ἐστὶν ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δὲ πάντων γλυκύτατον, κατὰ τὸν ποιητήν, διὰ πονηρίαν τινά· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος εὐμετάβολος ὁ πονηρός, καὶ ἡ φύσις [[ἡ]] δεομένη μεταβολῆς· οὐ γὰρ ἁπλῆ οὐδ᾽ ἐπιεικής.

περὶ μὲν οὖν ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας καὶ περὶ ἡδονῆς 9 καὶ λύπης εἴρηται, καὶ τί ἕκαστον καὶ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ αὐτῶν ἐστιν τὰ δὲ κακά· λοιπὸν δὲ καὶ περὶ φιλίας ἐροῦμεν.]

Θ.

1155a μετὰ δὲ ταῦτα περὶ φιλίας ἕποιτ᾽ ἂν διελθεῖν. ἔστι Θ I γὰρ ἀρετή τις ἢ μετ᾽ ἀρετῆς, ἔτι δ᾽ ἀναγκαιότατον εἰς τὸν βίον. ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἕλοιτ᾽ ἂν ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα (καὶ γὰρ πλουτοῦσιν καὶ ἀρχὰς καὶ δυναστείας κεκτημένοις δοκεῖ φίλων μάλιστ᾽ εἶναι χρεία· τί γὰρ ὄφελος τῆς τοιαύτης εὐετηρίας ἀφαιρεθείσης εὐεργεσίας, ἣ γίνεται μάλιστα καὶ ἐπαινετωτάτη πρὸς φίλους; ἢ πῶς ἂν τηρηθείη καὶ σῴζοιτο ἄνευ φίλων; ὅσῳ γὰρ πλείων, τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα)· ἐν 2 πενίᾳ τε καὶ ταῖς λοιπαῖς δυστυχίαις μόνην οἴονται καταφυγὴν εἶναι τοὺς φίλους· καὶ νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον καὶ πρεσβυτέροις πρὸς θεραπείαν καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῆς πράξεως δι᾽ ἀσθένειαν βοηθείας τοῖς τε ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις·

29. γλυκύ, ut legitur et apud ipsum poetam citatum (Eurip. Or. 234) et E. E. 1235a, 16. Rhet. 1371a, 28, mg. Bas.[3] (fors. recte) ‖ 30. ὁ secl. Spengelius (perperam) ‖ ἡ post καὶ om. $Π^2$ ‖ ἡ post φύσις aut secludendum aut in ἡμῶν mutandum esse ci. Rassovius: fort. non illud, sed hoc praestat ‖ 32. περὶ μὲν — 34. ἐροῦμεν secludenda esse ci. Asp. vel alii ap. Asp., secl. Rr. ‖ 34. καὶ om. $ΓK^bO^b$ Hel. Ar. ‖ ἐροῦμεν c. c. Hel. Ar., ἐστιν εἰπεῖν καὶ ποῖόν τι καὶ τίς ὁ φίλος $Π^2$ Fr.

Lib. VIII. $K^bO^b = Π^1$, $ΓM^b$ Ald. $= Π^2$.

1155a, 5. ἂν ἕλοιτο M^b Ald. Asp. Hel. ‖ 11. δὲ Turnebus ‖ 12. δὲ] δεῖ L^bO^b ‖ 14. βοήθεια H^aM^b, βοηθεῖ Par. 1417 Bk. Fr. Rr. et pr. N^b (crx. rc.).

σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω.
3 καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. φύσει τε ἐνυπάρχειν
ἔοικεν πρὸς τὸ γεγεννημένον τῷ γεννήσαντι [καὶ πρὸς τὸ γεννῆ-
σαν τῷ γεννηθέντι], οὐ μόνον ἐν ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνισι
καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ζῴων, καὶ τοῖς ὁμοεθνέσι πρὸς ἄλ-
ληλα, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις, ὅθεν τοὺς φιλανθρώπους
ἐπαινοῦμεν. ἴδοι δ᾽ ἄν τις καὶ ἐν ταῖς πλάναις ὡς οἰκεῖον
4 ἅπας ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ φίλον. ἔοικεν δὲ καὶ τὰς πό-
λεις συνέχειν ἡ φιλία, καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον περὶ αὐτὴν
σπουδάζειν ἢ τὴν δικαιοσύνην· ἡ γὰρ ὁμόνοια ὅμοιόν τι τῇ
φιλίᾳ ἔοικεν εἶναι, ταύτης δὲ μάλιστα ἐφίενται καὶ τὴν στά-
σιν ἔχθραν οὖσαν μάλιστα ἐξελαύνουσιν. καὶ φίλων μὲν ὄντων
οὐδὲν δεῖ δικαιοσύνης, δίκαιοι δ᾽ ὄντες προσδέονται φιλίας,
5 καὶ τῶν δικαίων τὸ μάλιστα φιλικὸν εἶναι δοκεῖ. οὐ μόνον
δ᾽ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀλλὰ καὶ καλόν· τοὺς γὰρ φιλοφίλους
ἐπαινοῦμεν, ἥ τε πολυφιλία δοκεῖ τῶν καλῶν ἕν τι εἶναι,
καὶ ἔνιοι τοὺς αὐτοὺς οἴονται ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ φίλους.
6 διαμφισβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγα. οἳ μὲν 2
γὰρ ὁμοιότητά τινα τιθέασιν αὐτὴν καὶ τοὺς ὁμοίους φίλους,
ὅθεν τὸν ὅμοιόν φασιν ὡς τὸν ὅμοιον, καὶ κολοιὸν ποτὶ κο-
λοιόν, καὶ τὰ τοιαῦτα· οἳ δ᾽ ἐξ ἐναντίας κεραμεῖς πάντας
τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. καὶ περὶ αὐτῶν τούτων
ἀνώτερον ἐπιζητοῦσιν καὶ φυσικώτερον, Εὐριπίδης μὲν φάσκων
ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν, ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν
πληρούμενον ὄμβρου πεσεῖν ἐς γαῖαν, καὶ Ἡράκλειτος τὸ
ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρ-

17. πρὸς — καὶ om. K^b, καὶ secl. Casaubonus Fr. ‖ πρὸς (πρὸς om. Ald.) — γεννηθέντι add. K^b O^1 Ald. Ar., om. c. c. Asp. et Hel., secl. Casaubonus Fr. ‖ 18. ὀρνέοις M^b Ald. ‖ 26. ἔχθραν K^b Hel., ἐχθρὰν cet. Ar. ‖ 29. δ᾽] δὲ Ald. Hel., τε L^b O^b ‖ φιλοφίλους Γ L^b Ald. Hel. Ar., φίλους cet. ‖ 31. καὶ ἔνιοι Γ M^b Hel. Ar. (?), ἔτι καὶ ἔνιοι Ald., καὶ ἔτι Π^1 L^b ‖ 34. ποτὶ] παρ L^b, παρὰ O^b ‖ 35. τὰ] ὅσα Π^2 Hel. Bk. Rr. ‖ 1155b, 4. εἰς Π^1 Ald. Rr. (errore typogr.).

μονίαν καὶ πάντα κατ᾽ ἔριν γίνεσθαι· ἐξ ἐναντίας δὲ τούτοις (I)
ἄλλοι τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, τὸ γὰρ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου ἐφίε-
σθαι. τὰ μὲν οὖν φυσικὰ τῶν ἀπορημάμων ἀφείσθω (οὐ γὰρ 7
οἰκεῖα τῆς παρούσης σκέψεως)· ὅσα δέ ἐστιν ἀνθρωπικὰ καὶ
ἀνήκει εἰς τὰ ἤθη καὶ τὰ πάθη, ταῦτα ἐπισκεψώμεθα, οἷον
πότερον ἐν πᾶσιν γίνεται φιλία ἢ οὐχ οἷόν τε μοχθηροὺς ὄν-
τας φίλους εἶναι, καὶ πότερον ἓν εἶδος τῆς φιλίας ἔστιν ἢ
πλείω. οἱ μὲν γὰρ ἓν οἰόμενοι, ὅτι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον
καὶ τὸ ἧττον, οὐχ ἱκανῷ πεπιστεύκασι σημείῳ· δέχεται γὰρ
τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον καὶ τὰ ἕτερα τῷ εἴδει. εἴρηται δ᾽
ὑπὲρ αὐτῶν ἔμπροσθεν.

τάχα δ᾽ ἂν γένοιτο περὶ αὐτῶν φανερὸν γνωρισθέντος II
τοῦ φιλητοῦ· δοκεῖ γὰρ οὐ πᾶν φιλεῖσθαι ἀλλὰ τὸ φιλητόν,
τοῦτο δ᾽ εἶναι ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ ἢ χρήσιμον. δόξειε δ᾽ ἂν χρή-
σιμον εἶναι δι᾽ οὗ γίνεται ἀγαθόν τι ἢ ἡδονή, ὥστε φιλητὰ
ἂν εἴη τἀγαθόν τε καὶ τὸ ἡδὺ ὡς τέλη. πότερον οὖν τἀγαθὸν 2
φιλοῦσιν ἢ τὸ αὑτοῖς ἀγαθόν; διαφωνεῖ γὰρ ἐνίοτε ταῦτα.
ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἡδύ. δοκεῖ δὲ τὸ αὑτῷ ἀγαθὸν φι-
λεῖν ἕκαστος, καὶ εἶναι ἁπλῶς μὲν τὸ ἀγαθὸν φιλητόν, ἑκάστῳ
δὲ τὸ ἑκάστῳ. φιλεῖ δὲ ἕκαστος οὐ τὸ ὂν αὑτῷ ἀγαθὸν ἀλλὰ
τὸ φαινόμενον. διοίσει δ᾽ οὐδέν· ἔσται γὰρ τὸ φιλητὸν φαι-
νόμενον. τριῶν δὴ ὄντων δι᾽ ἃ φιλοῦσιν, ἐπὶ μὲν τῇ τῶν ἀψύ- 3
χων φιλήσει οὐ λέγεται φιλία. οὐ γὰρ ἔστιν ἀντιφίλησις, οὐδὲ
βούλησις ἐκείνων ἀγαθοῦ (γελοῖον γὰρ ἴσως τῷ οἴνῳ βούλεσθαι
τἀγαθά, ἀλλ᾽ εἴπερ σῴζεσθαι βούλεται αὐτόν, ἵνα αὐτὸς
ἔχῃ)· τῷ δὲ φίλῳ φασὶ δεῖν βούλεσθαι τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα.

8. παρείσθω $M^b N^b$, παραφείσθω Ald. ‖ 15. τὸ ἧττον καὶ] ἧττον $L^b O^b$ † ‖ εἴρηται — 16. ἔμπροσθεν secl. Rr. (fors. recte) ‖ 17. περὶ αὐτῶν post φανερὸν M^b Ald. ‖ 20. φιλητὸν $K^b L^b$ Fr. ‖ 21. ἂν εἴη] εἶναι K^b Fr. ‖ 23. αὐτὸ post ηδὺ add. $Π^2 O^b$ † ‖ δὲ] δὲ καὶ $Π^2$ † ‖ 27. δὴ Spengelius, δ᾽ ΓΠ Ald. Hel. Bk. Fr. Rr. ‖ δι᾽ om. K^b, secl. Fr. Rr. (fors. recte), c. c. add. Hel. Ar. ‖ ἐπὶ] ἐν $K^b M^b$ Ald. Hel. (?) ‖ 29. ἐκείνοις Spengelius, ἐκεί-νων ⟨ἕνεκα⟩ ci. Rr. ‖ ἀγαθοῦ secl. (?) Scaliger.

(II)
τοὺς δὲ βουλομένους οὕτω τἀγαθὰ εὔνους λέγουσιν, ἐὰν μὴ τὸ
αὐτὸ καὶ παρ᾽ ἐκείνου γίνηται· εὔνοιαν γὰρ ἐν ἀντιπεπονθόσιν
4 φιλίαν εἶναι. ἢ προσθετέον μὴ λανθάνουσαν; πολλοὶ γάρ εἰσιν
εὖνοι οἷς οὐχ ἑωράκασιν, ὑπολαμβάνουσι δὲ ἐπιεικεῖς εἶναι ἢ
χρησίμους· τοῦτο δὲ τὸ αὐτὸ κἂν ἐκείνων τις πάθοι πρὸς τοῦ- 1156a
τον. εὖνοι μὲν οὖν οὗτοι φαίνονται ἀλλήλοις· φίλους δὲ πῶς
ἄν τις εἴποι λανθάνοντας ὡς ἔχουσιν ἑαυτοῖς; δεῖ ἄρα εὐνοεῖν
ἀλλήλοις καὶ βούλεσθαι τἀγαθὰ μὴ λανθάνοντας δι᾽ ἕν τι τῶν
εἰρημένων.

III διαφέρει δὲ ταῦτα ἀλλήλων εἴδει· καὶ αἱ φιλήσεις 3
ἄρα καὶ αἱ φιλίαι. τρία δὴ τὰ τῆς φιλίας εἴδη, ἰσάριθμα
τοῖς φιλητοῖς· καθ᾽ ἕκαστον γάρ ἐστιν ἀντιφίλησις οὐ λανθά-
νουσα. οἱ δὲ φιλοῦντες ἀλλήλους βούλονται τἀγαθὰ ἀλλήλοις
ταύτῃ ᾗ φιλοῦσιν. οἱ μὲν οὖν διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες ἀλλή-
λους οὐ καθ᾽ αὑτοὺς φιλοῦσιν, ἀλλ᾽ ᾗ γίνεταί τι αὐτοῖς παρ᾽
ἀλλήλων ἀγαθόν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δι᾽ ἡδονήν. οὐ γὰρ τῷ
ποιούς τινας εἶναι ἀγαπῶσι τοὺς εὐτραπέλους, ἀλλ᾽ ὅτι ἡδεῖς
2 αὑτοῖς. οἵ τε δὴ διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες διὰ τὸ αὑτοῖς
ἀγαθὸν στέργουσι, καὶ οἱ δι᾽ ἡδονὴν διὰ τὸ αὑτοῖς ἡδύ, καὶ
οὐχ ᾗ ὁ φιλούμενός ἐστιν ⟨ὅσπερ ἐστίν⟩, ἀλλ᾽ ᾗ χρήσιμος ἢ
ἡδύς. κατὰ συμβεβηκός τε δὴ αἱ φιλίαι αὗται εἰσίν· οὐ γὰρ ᾗ
ἐστιν ὅσπερ ἐστὶν ὁ φιλούμενος, ταύτῃ φιλεῖται, ἀλλ᾽ ᾗ πο-
3 ρίζουσιν οἳ μὲν ἀγαθόν τι οἳ δ᾽ ἡδονήν. εὐδιάλυτοι δὴ αἱ τοι-
αῦται εἰσίν, μὴ διαμενόντων αὐτῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ μηκέτι
ἡδεῖς ἢ χρήσιμοι ὦσιν, παύονται φιλοῦντες. τὸ δὲ χρήσιμον οὐ
διαμένει, ἀλλ᾽ ἄλλοτε ἄλλο γίνεται. ἀπολυθέντος οὖν δι᾽
ὃ φίλοι ἦσαν, διαλύεται καὶ ἡ φιλία, ὡς οὔσης τῆς φιλίας
4 πρὸς ἐκεῖνα. μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖς πρεσβύταις ἡ τοιαύτη δο-

32. ἂν K^b M^b Ald., κἂν Ar. Trendelenburgius (fors. recte) ‖ 1156a, 7. δὲ O^b Ar., γὰρ Γ M^b, γάρ ἐστιν Ald., ἄρα (i. e. δὴ) Hel. ‖ εἴδη τὰ (τὰ om. Ald.) τῆς φιλίας Π² ‖ 16. ὅσπερ ἐστίν add. Bonitzius ‖ 18. περ] ποτέ L^b M^b O^b Ald. ‖ 22. ἄλλο post γίγνεται Π² ‖ 24. δοκεῖ post 25. φιλία L^b O^b Ald.

κεῖ φιλία γίνεσθαι (οὐ γὰρ τὸ ἡδὺ οἱ τηλικοῦτοι διώκουσιν
ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον), καὶ τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ νέων ὅσοι τὸ
συμφέρον διώκουσιν. οὐ πάνυ δ᾽ οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ συζῶσι μετ᾽
ἀλλήλων. ἐνίοτε γὰρ οὐδ᾽ εἰσὶν ἡδεῖς· οὐδὲ δὴ προσδέονται
τῆς τοιαύτης ὁμιλίας, ἐὰν μὴ ὠφέλιμοι ὦσιν· ἐπὶ τοσοῦτον
γάρ εἰσιν ἡδεῖς ἐφ᾽ ὅσον ἐλπίδας ἔχουσιν ἀγαθοῦ. εἰς ταύ-
τας δὲ καὶ τὴν ξενικὴν τιθέασιν. ἡ δὲ τῶν νέων φιλία δι᾽ 5
ἡδονὴν εἶναι δοκεῖ· κατὰ πάθος γὰρ οὗτοι ζῶσιν, καὶ μάλιστα
διώκουσιν τὸ ἡδὺ αὑτοῖς καὶ τὸ παρόν· τῆς ἡλικίας δὲ μετα-
πιπτούσης καὶ τὰ ἡδέα γίνεται ἕτερα. διὸ ταχέως γίνονται
φίλοι καὶ παύονται· ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἡ φιλία μεταπί-
1156b πτει, τῆς δὲ τοιαύτης ἡδονῆς ταχεῖα ἡ μεταβολή. καὶ ἐρω-
τικοὶ δ᾽ οἱ νέοι· κατὰ πάθος γὰρ καὶ δι᾽ ἡδονὴν τὸ πολὺ
τῆς ἐρωτικῆς· διόπερ φιλοῦσι καὶ ταχέως παύονται, πολλά-
κις τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταπίπτοντες. συνημερεύειν δὲ καὶ
συζῆν οὗτοι βούλονται· γίνεται γὰρ αὐτοῖς τὸ κατὰ τὴν
φιλίαν οὕτως.

4 τελεία δ᾽ ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία καὶ κατ᾽ ἀρετὴν 6
ὁμοίων. οὗτοι γὰρ τἀγαθὰ ὁμοίως βούλονται ἀλλήλοις ᾗ
ἀγαθοί, ἀγαθοὶ δέ εἰσιν καθ᾽ αὑτούς· οἱ δὲ βουλόμενοι τἀγαθὰ
τοῖς φίλοις ἐκείνων ἕνεκα μάλιστα φίλοι (δι᾽ αὑτοὺς γὰρ
οὕτως ἔχουσιν, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός)· διαμένει οὖν ἡ τού-
των φιλία ἕως ἂν ἀγαθοὶ ὦσιν, ἡ δ᾽ ἀρετὴ μόνιμον· καὶ ἔστιν
ἑκάτερος ἁπλῶς ἀγαθὸς καὶ τῷ φίλῳ. οἱ γὰρ ἀγαθοὶ καὶ
ἁπλῶς ἀγαθοὶ καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι. ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς·
καὶ γὰρ ἁπλῶς οἱ ἀγαθοὶ ἡδεῖς καὶ ἀλλήλοις· ἑκάστῳ
γὰρ καθ᾽ ἡδονήν εἰσιν αἱ οἰκεῖαι πράξεις καὶ αἱ τοιαῦται,

26. *καὶ νέων* secl. Gifanius ‖ 27. *οὐδὲ* om. $L^b O^b$, c. c. add. Hel. ‖ 28. *δὴ* post *προσδέονται* M^b, om. K^b, secl. Fr. † ‖ 30. *εἰς* — 31. *τιθέασιν* secl. Rr. ‖ 1156b, 2. *δ᾽*] *γρ. γὰρ* Asp. ‖ 3. *τοῖς ἐρωτικοῖς* M^b et v. l. ap. Asp. ‖ 5. *τὴν* om. $L^b M^b$ Ald. Bk. ‖ 8. *ὁμοίως ἀλλήλοις βούλονται* $Π^2$, *βούλονται σὺν ἀλλήλοις* K^b ‖ 9. *ἀγαθοὶ δέ* om. $L^b O^b$ † ‖ 15. *οἱ γὰρ ἀγαθοὶ ἁπλῶς καὶ ἡδεῖς ἀλλήλοις* L^b Ald. Hel. †.

(III)

7 τῶν ἀγαθῶν δὲ αἱ αὑταὶ ἢ ὅμοιαι. ‖ ἡ τοιαύτη δὲ φιλία μόνιμος εὐλόγως ἐστίν. συνάπτει γὰρ ἐν αὐτῇ πάνθ᾽ ὅσα τοῖς φίλοις δεῖ ὑπάρχειν. πᾶσα γὰρ φιλία δι᾽ ἀγαθόν ἐστιν ἢ δι᾽ ἡδονήν, ἢ ἁπλῶς ἢ τῷ φιλοῦντι, καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα τινά· ταύτῃ δὲ πάνθ᾽ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καθ᾽ αὑτούς (ταύτῃ γὰρ ὅμοιοι καὶ τὰ λοιπά), τό τε ἁπλῶς ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ ἁπλῶς ἐστίν. μάλιστα δὴ ταῦτα φιλητά, καὶ τὸ φιλεῖν

8 δὲ καὶ ἡ φιλία ἐν τούτοις μάλιστα καὶ ἀρίστη. — ‖ σπανίας δ᾽ εἰκὸς τὰς τοιαύτας εἶναι· ὀλίγοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι. ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας· κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι· οὐδ᾽ ἀποδέξασθαι δὴ πρότερον οὐδ᾽ εἶναι φίλους, πρὶν ἂν

9 ἑκάτερος ἑκατέρῳ φανῇ φιλητὸς καὶ πιστευθῇ. οἱ δὲ ταχέως τὰ φιλικὰ πρὸς ἀλλήλους ποιοῦντες βούλονται μὲν φίλοι εἶναι, οὐκ εἰσὶν δέ, εἰ μὴ καὶ φιλητοί, καὶ τοῦτ᾽ ἴσασιν· βούλησις μὲν γὰρ ταχεῖα φιλίας γίνεται, φιλία δ᾽ οὔ.

αὕτη μὲν οὖν καὶ κατὰ τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ τελεία ἐστίν, καὶ κατὰ πάντα ταὐτὰ γίνεται καὶ ὅμοια ἑκα-

IV τέρῳ παρ᾽ ἑκατέρου, ὅπερ δεῖ τοῖς φίλοις ὑπάρχειν· ἡ δὲ διὰ τὸ ἡδὺ ὁμοίωμα ταύτης ἔχει (καὶ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ ἡδεῖς ἀλλήλοις), ὁμοίως δὲ καὶ ἡ διὰ τὸ χρήσιμον (καὶ γὰρ τοιοῦ-

17. αἱ αὑταὶ ἢ L^bM^b Ar., αἱ αὑταὶ καὶ Hel., αὗται K^b, τοιαῦται ἢ ΓO^b Ald. ‖ ἡ — 24. ἀρίστη alteram recensionem esse antecedentium 11. διαμένει — 17. ὅμοιαι docuit Rassovius ‖ δὴ Gifanius ‖ 18. μόνιμος] τελεία vel simile quid ci. Rr. ‖ 19. τοῖς φίλοις post δεῖ Π^2 ‖ πᾶσα — 23. ἐστίν secl. Rr. ‖ 21. αὑτὸ M^b, αὑτὰ Muretus (non recte) ‖ 22. ταύτῃ — λοιπά secludenda esse ci. Muretus ‖ γὰρ ὅμοιοι ΓK^b Asp., γὰρ ὅμοια c. c. et Hel.(?) et Ar. Bk. Rr. in textu, δὲ ὅμοια v. l. ap. Asp. ‖ 23. ἡδύ post ἁπλῶς L^bO^b ‖ δὲ M^bO^b Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 24. δὲ] δὴ ci. Rr. (fors. recte), δὲ ⟨δὴ⟩? Susem. ‖ 27. συναλῶσαι L^bM^b Hel. † ‖ 28. δεῖ ΓL^bM^b, δὲ O^b ‖ ἂν add. O^b ‖ 32. γὰρ] οὖν Π^2 Fr. † ‖ 34. ταὐτὰ Muretus et Victorius (in mg. Aldinae Monacensis), ταῦτα $\Pi^2 L^b$ Hel. Ar., om. Π^1 ‖ ὅμοια Γ Ar., ὁμοία $\Pi H^a N^b$ Ald. Hel. ‖ 1157a, 2. ἡ Turnebus, οἱ $\Pi H^a N^b$ Ald. Ar. ‖ οὗτοι Π^1 †.

(IV)

τοι ἀλλήλοις οἱ ἀγαθοί). μάλιστα δὲ καὶ ἐν τούτοις αἱ φι-
λίαι διαμένουσιν, ὅταν τὸ αὐτὸ γίνηται παρ' ἀλλήλων, οἷον
ἡδονή, καὶ μὴ μόνον οὕτως ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, οἷον
τοῖς εὐτραπέλοις, καὶ μὴ ὡς ἐραστῇ καὶ ἐρωμένῳ. οὐ γὰρ
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἥδονται οὗτοι, ἀλλ' ὃ μὲν ὁρῶν ἐκεῖνον, ὃ
δὲ θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ· ληγούσης δὲ τῆς ὥρας
ἐνίοτε καὶ ἡ φιλία λήγει (τῷ μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἡδεῖα ἡ
ὄψις, τῷ δ' οὐ γίνεται ἡ θεραπεία)· πολλοὶ δ' αὖ διαμέ-
νουσιν, ἐὰν ἐκ τῆς συνηθείας τὰ ἤθη στέρξωσιν, ὁμοήθεις
ὄντες. οἱ δὲ μὴ τὸ ἡδὺ ἀντικαταλλαττόμενοι ἀλλὰ τὸ 2
χρήσιμον ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ εἰσὶν ἧττον φίλοι καὶ δια-
μένουσιν. οἱ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ὄντες φίλοι ἅμα τῷ συμ-
φέροντι διαλύονται· οὐ γὰρ ἀλλήλων ἦσαν φίλοι ἀλλὰ τοῦ
λυσιτελοῦς. — δι' ἡδονὴν μὲν οὖν καὶ διὰ τὸ χρήσιμον καὶ
φαύλους ἐνδέχεται φίλους εἶναι ἀλλήλοις καὶ ἐπιεικεῖς
φαύλοις καὶ μηδέτερον ὁποιῳοῦν, δι' αὐτοὺς δὲ δῆλον ὅτι
μόνους τοὺς ἀγαθούς· οἱ γὰρ κακοὶ οὐ χαίρουσιν ἑαυτοῖς, εἰ
μή τις ὠφέλεια γίνοιτο. — καὶ μόνη δὲ ἡ τῶν ἀγαθῶν 3
φιλία ἀδιάβλητός ἐστίν· οὐ γὰρ ῥᾴδιον οὐδενὶ πιστεῦσαι περὶ
τοῦ ἐν πολλῷ χρόνῳ ὑπ' αὐτῶν δεδοκιμασμένου. καὶ τὸ πι-
στεύειν ἐν τούτοις, καὶ τὸ μηδέποτε ἂν ἀδικῆσαι, καὶ ὅσα
ἄλλα ἐν τῇ ὡς ἀληθῶς φιλίᾳ ἀξιοῦται. ἐν δὲ ταῖς ἑτέραις
οὐδὲν κωλύει τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι. — ἐπεὶ δὲ οἱ ἄνθρωποι 4
λέγουσιν φίλους καὶ τοὺς διὰ τὸ χρήσιμον, ὥσπερ αἱ πόλεις
(δοκοῦσι γὰρ αἱ συμμαχίαι ταῖς πόλεσι γίνεσθαι ἕνεκα τοῦ
συμφέροντος), καὶ τοὺς δι' ἡδονὴν ἀλλήλους στέργοντας, ὥσ-

3. οἱ $\mathrm{H^a M^b N^b}$ Ald. Hel., om. $\Pi^1 \mathrm{L^b}$ ‖ 4. μένουσιν Π^1 ‖ αὐτὸ c. c. Hel., ἴσον Π^2 Ar. ‖ 7. ἐρῶν $\mathrm{M^b}$ Ald., ὁρῶν c. c. Hel. Ar. ‖ 9. ἐνίοτε secl. Rr. ‖ οὐκ ⟨ἔτι⟩ ἔστιν Ar. Coraes, οὐκέτι Rr. ‖ ἡδεῖα post ἡ ὄψις Π^2 ‖ 13. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς secludenda esse ci. Susem. ‖ 14. δὲ] γὰρ ci. Susem. ‖ 17. εἶναι post ἀλλήλοις $\Pi^2 \mathrm{K^b}$ Fr. ‖ 22. ὑπ' αὐτοῦ Γ $\mathrm{L^b}$ Fr., ὑφ' αὐτοῦ $\mathrm{K^b}$ ‖ 24. ἑτεραίαις $\mathrm{K^b}$, ἄλλαις ἑταιρίαις $\mathrm{O^2}$ Ald., ἄλλαις $\mathrm{L^b}$, ἑτέραις aut ἄλλαις Γ Ar., ἑτέραις c. c. Hel. ‖ 25. δὲ $\mathrm{M^b}$ et, ut videtur, Asp. Hel., γὰρ c. c. Ar. Bk. Fr. Rr., οὖν Zwinger.

(IV)
περ οἱ παῖδες, ἴσως λέγειν μὲν δεῖ καὶ ἡμᾶς φίλους τοὺς
τοιούτους, εἴδη δὲ τῆς φιλίας πλείω, καὶ πρώτως μὲν καὶ
κυρίως τὴν τῶν ἀγαθῶν ᾗ ἀγαθοί, τὰς δὲ λοιπὰς καθ'
ὁμοιότητα· ᾗ γὰρ ἀγαθόν τι καὶ ὅμοιον ταύτῃ, φίλοι·
5 καὶ γὰρ τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν τοῖς φιληδέσιν. οὐ πάνυ δ' αὗται
συνάπτουσιν, οὐδὲ γίνονται οἱ αὐτοὶ φίλοι διὰ τὸ χρήσιμον
καὶ διὰ τὸ ἡδύ· οὐ γὰρ πάνυ συνδυάζεται τὰ κατὰ συμ-
6 βεβηκός. — εἰς ταῦτα δὲ τὰ εἴδη τῆς φιλίας νενεμημέ- 6 1157b
νης οἱ μὲν φαῦλοι ἔσονται φίλοι δι' ἡδονὴν ἢ τὸ χρήσι-
μον, ταύτῃ ὅμοιοι ὄντες, οἱ δ' ἀγαθοὶ δι' αὐτοὺς φίλοι· ᾗ γὰρ
ἀγαθοί. οὗτοι μὲν οὖν ἁπλῶς φίλοι, ἐκεῖνοι δὲ κατὰ συμ-
βεβηκὸς καὶ τῷ ὡμοιῶσθαι τούτοις.

V ὥσπερ δ' ἐπὶ τῶν ἀρετῶν οἳ μὲν καθ' ἕξιν οἳ δὲ κατ' ἐνέρ-
γειαν ἀγαθοὶ λέγονται, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας· οἱ μὲν γὰρ συ-
ζῶντες χαίρουσιν ἀλλήλοις καὶ πορίζουσιν τἀγαθά, οἱ δὲ καθεύ-
δοντες ἢ κεχωρισμένοι τοῖς τόποις οὐκ ἐνεργοῦσι μέν, οὕτω δ'
ἔχουσιν ὥστ' ⟨ἂν⟩ ἐνεργεῖν φιλικῶς· οἱ γὰρ τόποι οὐ διαλύουσι
τὴν φιλίαν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν. ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπου-
σία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ λήθην ποιεῖν· ὅθεν εἴρηται

πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν.

2 οὐ φαίνονται δ' οὔθ' οἱ πρεσβῦται οὔθ' οἱ στρυφνοὶ φιλικοὶ εἶ-
ναι· βραχὺ γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ τῆς ἡδονῆς, οὐδεὶς δὲ δύναται συ-

29. μὲν δεῖ λέγειν ΓL^b^ Ald., δεῖ λέγειν M^b^ ‖ 30. καὶ post μὲν om. O^b^ Ald., c. c. add. Asp. Hel. Ar. ‖ 32. ἀγαθόν τι καὶ] ἀγαθῷ τινι ci. Coraes ‖ ὅμοιόν τι ταύτῃ Π²K^b^ Fr., ὅμοιόν τι ⟨ταύτῃ⟩, ταύτῃ ci. Rr. (non male) † ‖ 33. τι post ἀγαθόν add. Π² Ar. ‖ 35. διὰ τὸ om. M^b^ Ald. Ar. ‖ τὰ] ἀλλὰ M^b^O^b^ † ‖ 1157b, 1. κατανενεμημένης L^b^O^b^, νενεμημένης c. c. Asp. ‖ 3. φίλοι om. K^b^, secl. Fr., c. c. add. Hel. et, ut videtur, Asp. ‖ 10. ὥστ' ⟨ἂν⟩ Onckenius Rr., ὥστε καὶ L^b^, ὥστε κἂν ci. Rr. ‖ ἐνεργεῖν] ἔχειν ci. Fr. (male) ‖ 12. γίνηται K^b^ Asp., γένηται L^b^M^b^O^b^ Ald. Hel. ‖ λήθην δοκεῖ (δοκῇ[?] Asp.) ποιεῖν K^b^ Asp. Fr., λήθην ποιεῖν δοκεῖ O^b^ ‖ 14 sqq. οὐ κ. τ. λ.] v. quae adnotabo ad 1158a, 1 ‖ 15. προσημερεύειν K^b^, συνημερεύσειν M^b^, συνδιημερεύειν(?) Asp., συνημερεύειν c. c. Hel.

(V)
νημερεύειν τῷ λυπηρῷ οὐδὲ τῷ μὴ ἡδεῖ· μάλιστα γὰρ ἡ φύσις
φαίνεται τὸ μὲν λυπηρὸν φεύγειν, ἐφίεσθαι δὲ τοῦ ἡδέος. οἱ 3
δ' ἀποδεχόμενοι ἀλλήλους, μὴ συζῶντες δέ, εὔνοις ἐοίκασι
μᾶλλον ἢ φίλοις. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐστὶν φίλων ὡς τὸ συζῆν·
ὠφελείας μὲν γὰρ οἱ ἐνδεεῖς ὀρέγονται, συνημερεύειν δὲ
καὶ οἱ μακάριοι· μονώταις μὲν γὰρ εἶναι τούτοις ἥκιστα
προσήκει. συνδιάγειν δὲ μετ' ἀλλήλων οὐκ ἔστιν μὴ ἡδεῖς
ὄντας μηδὲ χαίροντας τοῖς αὐτοῖς, ὅπερ ἡ ἑταιρικὴ δοκεῖ
ἔχειν.

7 μάλιστα μὲν οὖν ἐστι φιλία ἡ τῶν ἀγαθῶν, καθάπερ 4
πολλάκις εἴρηται. δοκεῖ γὰρ φιλητὸν μὲν καὶ αἱρετὸν τὸ
ἁπλῶς ἀγαθὸν ἢ ἡδύ, ἑκάστῳ δὲ τὸ αὑτῷ τοιοῦτον· ὁ δ'
ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ δι' ἄμφω ταῦτα. [(ἔοικεν δ' ἡ μὲν φί- 5
λησις πάθει, ἡ δὲ φιλία ἕξει· ἡ γὰρ φίλησις οὐχ ἧττον
πρὸς τὰ ἄψυχά ἐστιν, ἀντιφιλοῦσι δὲ μετὰ προαιρέσεως,
ἡ δὲ προαίρεσις ἀφ' ἕξεως).] καὶ τἀγαθὰ βούλονται τοῖς
φιλουμένοις ἐκείνων ἕνεκα, οὐ κατὰ πάθος ἀλλὰ καθ' ἕξιν *
καὶ φιλοῦντες τὸν φίλον τὸ αὑτοῖς ἀγαθὸν φιλοῦσιν· ὁ γὰρ
ἀγαθὸς φίλος γινόμενος ἀγαθὸν γίνεται ᾧ φίλος. ἑκάτερος
οὖν φιλεῖ τε τὸ αὑτῷ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἴσον ἀνταποδίδωσιν
τῇ βουλήσει καὶ τῷ ἡδεῖ· λέγεται γὰρ φιλότης ἡ ἰσότης.
1158a μάλιστα δὴ τῇ τῶν ἀγαθῶν ταῦθ' ὑπάρχει. — ‖ ἐν δὲ τοῖς VI
στρυφνοῖς καὶ πρεσβυτικοῖς ἧττον γίνεται ἡ φιλία, ὅσῳ

17. *μὲν* *Π*²Hª, om. *Π*¹Lᵇ ‖ 20. *συνδιημερεύειν* Asp. ‖ 23. *ὅπερ* — 24. *ἔχειν* secl. Rr. ‖ 27. *ἢ* c. c. Hel., *καὶ* Kᵇ Asp.(?) Ar. Fr. ‖ *ἑκάστῳ* — 28. *ἀγαθὸς* om. Kᵇ Fr., c. c. add. Asp. Hel. Ar. ‖ 28. *ἀγαθῷ δι'* c. c. Asp. Hel. Ar., *δ' ἀγαθῶ* Kᵇ Fr. ‖ *ἔοικεν* — 31. *ἕξεως* post 32. *ἕξιν* tri. Rassovius ‖ 34. *γινόμενος* Kᵇ, *γενόμενος* cet. Hel. ‖ 35. *τε* post *τό* Kᵇ, om. Oᵇ ‖ 36. *ἡδεῖ* (quod leg. etiam Asp. Hel. Ar.) corruptum, *εἴδει* *Γ* et pr. Lᵇ vix melius, *ἀληθεῖ* ci. Vermehrenus ‖ *ἡ* om. Kᵇ, secl. Fr., nescio an recte, c. c. add. Hel. ‖ 1158a, 1. *δὴ*] *δὲ* Gifanius ‖ *ἐν* — 10. *φιλικά* alteram recensionem esse antecedentium 1157b, 14. *οὐ* — 24. *ἔχειν* intellexit Fr., utrum recte secluserit an potius priora illa secludenda sint, cum Rassovio in medio relinquo ‖ 2. *πρεσβύταις*? Spengelius.

(VI)
δυσκολώτεροί εἰσιν καὶ ἧττον ταῖς ὁμιλίαις χαίρουσιν· ταῦτα
γὰρ δοκεῖ μάλιστ' εἶναι φιλικὰ καὶ ποιητικὰ φιλίας. διὸ
νέοι μὲν γίνονται φίλοι ταχύ, πρεσβῦται δ' οὔ· οὐ γὰρ γί-
νονται φίλοι οἷς ἂν μὴ χαίρωσιν· ὁμοίως δ' οὐδ' οἱ στρυ-
φνοί. ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι εὖνοι μέν εἰσιν ἀλλήλοις (βούλονται
γὰρ τἀγαθὰ καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς χρείας)· φίλοι δ' οὐ
πάνυ εἰσὶν διὰ τὸ μὴ συνημερεύειν μηδὲ χαίρειν ἀλλήλοις,
2 ἃ δὴ μάλιστα εἶναι δοκεῖ φιλικά. — ‖ πολλοῖς δ' εἶναι φίλον
κατὰ τὴν τελείαν φιλίαν οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ οὐδὲ ἐρᾶν
πολλῶν ἅμα· ἔοικεν γὰρ ὑπερβολῇ, τὸ τοιοῦτον δὲ πρὸς ἕνα
πέφυκε γίνεσθαι, πολλοὺς δ' ἅμα τῷ αὐτῷ ἀρέσκειν σφό-
3 δρα οὐ ῥᾴδιον, ἴσως δ' οὐδ' ἀγαθοὺς εἶναι. δεῖ δὲ καὶ ἐμπει-
ρίαν λαβεῖν καὶ ἐν συνηθείᾳ γενέσθαι, ὃ παγχάλεπον.
διὰ τὸ χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἡδὺ πολλοῖς ἀρέσκειν ἐνδέχε-
ται· πολλοὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ αἱ ὑπη-
4 ρεσίαι. — τούτων δὲ μᾶλλον ἔοικεν φιλία ἡ διὰ τὸ ἡδύ, ὅταν
ταὐτὰ ὑπ' ἀμφοῖν γίνηται καὶ χαίρωσιν ἀλλήλοις ἢ τοῖς
αὐτοῖς, οἷαι τῶν νέων εἰσὶν αἱ φιλίαι. μᾶλλον γὰρ ἐν
ταύταις τὸ ἐλευθέριον· ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ἀγοραίων.
καὶ οἱ μακάριοι δὲ χρησίμων μὲν οὐδὲν δέονται, ἡδέων δέ.
συζῆν μὲν γὰρ βούλονταί τισιν, τὸ δὲ λυπηρὸν ὀλίγον μὲν
χρόνον φέρουσιν, συνεχῶς δ' οὐδεὶς ἂν ὑπομείναι, οὐδ' αὐτὸ
τὸ ἀγαθόν, εἰ λυπηρὸν αὐτῷ εἴη· διὸ τοὺς φίλους ἡδεῖς ζητοῦ-
σιν. δεῖ δ' ἴσως καὶ ἀγαθοὺς <καθ' ἑαυτοὺς> τοιούτους ὄντας,
καὶ ἔτι αὐτοῖς· οὕτω γὰρ ὑπάρξει αὐτοῖς ὅσα δεῖ τοῖς φίλοις. —
5 οἱ δ' ἐν ταῖς ἐξουσίαις διῃρημένοις φαίνονται χρῆσθαι τοῖς

3. ταῦτα — 4. φιλίας secl. Rr. ‖ 13. πολλοῖς $L^b M^b$ † ‖ ἀρέσκειν post σφόδρα K^b Fr. ‖ 14. ἀγαθοὺς $\Pi^1 M^b$ Hel., ἀγαθοῖς L^b Fr., ἀγαθὸν Γ Ald. Asp. Ar. Thomas Aquinas ‖ εἶναι] ἦν Thomas ‖ 16. πολλοὺς ci. Rr. ‖ 18. φιλίᾳ Rr. et, ut videtur, Asp. et Argyropylus (fors. recte) ‖ 19. ἀπ' $K^b M^b$ Fr., nescio an recte ‖ 22. δὲ add. ΓL^b Ar. ‖ 24. αὐτὸ Γ$K^b M^b$ Asp. Hel., αὖ $L^b O^b$ Ald. ‖ 26. ἀγαθοὺς <καθ' ἑαυτοὺς> Rassovius, καθ' αὑτοὺς Muretus ‖ 27. αὐτοῖς Ald. Hel. Ar., αὑτοῖς c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ ὑπάρξει post αὐτοῖς $\Pi^2 L^b$.

(VI)
φίλοις· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς εἰσι χρήσιμοι καὶ ἕτεροι ἡδεῖς, ἄμφω δ'
οἱ αὐτοὶ οὐ πάνυ· οὔτε γὰρ ἡδεῖς μετ' ἀρετῆς ζητοῦσιν οὔτε χρη-
σίμους εἰς τὰ καλά, ἀλλὰ τοὺς μὲν εὐτραπέλους τοῦ ἡδέος ἐφιέμε-
νοι, τοὺς δὲ δεινοὺς ** πρᾶξαι τὸ ἐπιταχθέν· ταῦτα δ' οὐ πάνυ
γίνεται ἐν τῷ αὐτῷ. ἡδὺς δὲ καὶ χρήσιμος ἅμα εἴρηται ὅτι ὁ σπου- 6
δαῖος· ἀλλ' ὑπερέχοντι οὐ γίνεται ὁ τοιοῦτος φίλος, ἂν μὴ
καὶ τῇ ἀρετῇ ὑπερέχηται· εἰ δὲ μή, οὐκ ἰσάζει ἀνάλογον
ὑπερεχόμενος. οὐ πάνυ δ' εἰώθασιν τοιοῦτοι γίνεσθαι.

1158b 8 εἰσὶ δ' οὖν αἱ εἰρημέναι φιλίαι ἐν ἰσότητι· τὰ γὰρ 7
αὐτὰ γίνεται ἀπ' ἀμφοῖν καὶ βούλονται ἀλλήλοις, ἢ ἕτε-
ρον ἀνθ' ἑτέρου ἀντικαταλλάττονται, οἷον ἡδονὴν ἀντ' ὠφε-
λείας. ὅτι δ' ἧττον εἰσὶν αὗται φιλίαι καὶ μένουσιν,
εἴρηται. δοκοῦσι δὲ καὶ δι' ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα
ταὐτοῦ εἶναί τε καὶ οὐκ εἶναι φιλίαι· καθ' ὁμοιότητα γὰρ
τῆς κατ' ἀρετὴν φαίνονται φιλίαι (ἣ μὲν γὰρ τὸ ἡδὺ ἔχει
ἣ δὲ τὸ χρήσιμον, ταῦτα δ' ὑπάρχει κἀκείνῃ), τῷ δὲ τὴν
μὲν ἀδιάβλητον καὶ μόνιμον εἶναι, ταύτας δὲ ταχέως
μεταπίπτειν ἄλλοις τε διαφέρειν πολλοῖς, οὐ φαίνονται φι-
λίαι δι' ἀνομοιότητα ἐκείνης. ἕτερον δ' ἐστὶ φιλίας εἶδος VII
τὸ καθ' ὑπεροχήν, οἷον πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ ὅλως πρεσβυ-
τέρῳ πρὸς νεώτερον, ἀνδρί τε πρὸς γυναῖκα καὶ παντὶ ἄρ-
χοντι πρὸς ἀρχόμενον. διαφέρουσιν δ' αὗται καὶ ἀλλήλων·
οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γονεῦσιν πρὸς τέκνα καὶ ἄρχουσι πρὸς ἀρ-

29. αὐτοί pr. K^b (em. corr.^{2}) ‖ εἰσι] εἰσιν εἰ pr. K^b, εἰσιν οἱ O^b et corr.^{2} K^b † ‖ 32. ⟨εἰς τὸ⟩ πρᾶξαι Rassovius, an ⟨τοῦ⟩ πρᾶξαι? Susem. ‖ ἐπιταχθὲν ⟨τοῦ χρησίμου⟩ ci. Bergius ‖ 33. ὅτι om. $K^b M^b$ ‖ 35. κατ' ἀρετὴν vel [καὶ] τῇ ἀρετῇ Coraes (male: subiectum est ὁ τοιοῦτος) ‖ 36. ⟨ὑπερέχων καὶ⟩ ὑπερεχόμενος olim ci. Rassovius, ⟨ὁ⟩ ὑπερεχόμενος Fr. (perperam, v. Ia. p. 91) ‖ γενέσθαι ci. Rr. ‖ 1158b, 2. ἐπ' L^b Ald. ‖ 3. καταλλάττονται $K^b M^b$, ἀντικαταλλάττονται c. c. Hel. ‖ 4. δ'] δὲ καὶ L^b Ald. † ‖ αὗται] αἱ τοιαῦται L^b † ‖ αἱ post αὗται add. $M^b O^b$ Ald. Bk., c. c. om. Asp., secl. Fr. Rr. ‖ 5. καὶ post δὲ om. $Π^1$, secl. Fr. (fors. recte) ‖ 9. καὶ μόνιμον post εἶναι M^b Ald. ‖ 14. καὶ ante αὗται Asp., om. $Γ L^b M^b O^b$ Hel. Ar.

(VII)
χομένους, ἀλλ' οὐδὲ πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ υἱῷ πρὸς πατέρα,
οὐδ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα. ἑτέρα
γὰρ ἑκάστῳ τούτων ἀρετὴ καὶ τὸ ἔργον, ἕτερα δὲ καὶ δι'
ἃ φιλοῦσιν· ἕτεραι οὖν καὶ αἱ φιλήσεις καὶ αἱ φιλίαι.
2 ταὐτὰ μὲν δὴ οὔτε γίνεται ἑκατέρῳ παρὰ θατέρου οὔτε δεῖ
ζητεῖν· ὅταν δὲ γονεῦσι μὲν τέκνα ἀπονέμῃ ἃ δεῖ τοῖς
γεννήσασιν, γονεῖς δὲ υἱέσιν ἃ δεῖ τοῖς τέκνοις, μόνιμος ἡ
τῶν τοιούτων καὶ ἐπιεικὴς ἔσται φιλία. ἀνάλογον δ' ἐν πά-
σαις ταῖς καθ' ὑπεροχὴν οὔσαις φιλίαις καὶ τὴν φίλησιν
δεῖ γίνεσθαι, οἷον τὸν ἀμείνω μᾶλλον φιλεῖσθαι ἢ φιλεῖν,
καὶ τὸν ὠφελιμώτερον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως·
ὅταν γὰρ κατ' ἀξίαν ἡ φίλησις γίνηται, τότε γίνεταί πως
ἰσότης, ὃ δὴ τῆς φιλίας εἶναι δοκεῖ.
3 οὐχ ὁμοίως δὲ τὸ ἴσον ἔν τε τοῖς δικαίοις καὶ ἐν τῇ 9
φιλίᾳ φαίνεται ἔχειν· ἔστιν γὰρ ἐν μὲν τοῖς δικαίοις ἴσον
πρώτως τὸ κατ' ἀξίαν, τὸ δὲ κατὰ ποσὸν δευτέρως, ἐν δὲ
τῇ φιλίᾳ τὸ μὲν κατὰ ποσὸν πρώτως, τὸ δὲ κατ' ἀξίαν
4 δευτέρως. δῆλον δ', ἐὰν πολὺ διάστημα γένηται ἀρετῆς
ἢ κακίας ἢ εὐπορίας ἤ τινος ἄλλου· οὐ γὰρ ἔτι φίλοι εἰσίν,
ἀλλ' οὐδ' ἀξιοῦσιν. ἐμφανέστατον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν θεῶν· πλεῖ-
στον γὰρ οὗτοι πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχουσιν. δῆλον δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν βασιλέων· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἀξιοῦσιν εἶναι φίλοι οἱ 1159a
πολὺ καταδεέστεροι, οὐδὲ τοῖς ἀρίστοις ἢ σοφωτάτοις οἱ μη-
5 δενὸς ἄξιοι. ἀκριβὴς μὲν οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν ὁρι-
σμός, ἕως τίνος [οἱ] φίλοι· πολλῶν γὰρ ἀφαιρουμένων ἔτι
6 μένει, πολὺ δὲ χωρισθέντος, οἷον τοῦ θεοῦ, οὐκέτι. ὅθεν καὶ
ἀπορεῖται, μή ποτ' οὐ βούλονται οἱ φίλοι τοῖς φίλοις τὰ
μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, οἷον θεοὺς εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι φίλοι
ἔσονται αὐτοῖς, οὐδὲ δὴ ἀγαθά· οἱ γὰρ φίλοι ἀγαθά. εἰ

21. ἃ — 22. υἱέσιν om. M^b, 22. υἱέσιν om. K^b, secl. Fr. † ‖ 33. τὸ ante διάστημα add. M^b Asp. Hel. (?) Fr. ‖ γίνηται L^b M^b Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 1159a, 3. τοῖς om. O^b Ald. ‖ 4. ἕως — φίλοι secludenda esse suspicatur Rr. ‖ οἱ secl. Rr. ‖ 7. οὐδὲ L^b O^b Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 8. οἱ] ἢ ci. Zwinger ‖ τἀγαθά L^b M^b O^b Ald. Fr.

(VII)

δὴ καλῶς εἴρηται ὅτι ὁ φίλος τῷ φίλῳ βούλεται τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, μένειν ἂν δέοι οἷός ποτ᾽ ἐστὶν ἐκεῖνος· ἀνθρώπῳ δὲ ὄντι βουλήσεται τὰ μέγιστα ἀγαθά. ἴσως δ᾽ οὐ πάντα· αὑτῷ γὰρ μάλισθ᾽ ἕκαστος βούλεται τἀγαθά.

οἱ πολλοὶ δὲ δοκοῦσιν διὰ φιλοτιμίαν βούλεσθαι φιλεῖσθαι VIII μᾶλλον ἢ φιλεῖν (διὸ φιλοκόλακες οἱ πολλοί· ὑπερεχόμενος γὰρ φίλος ὁ κόλαξ, ἢ προσποιεῖται τοιοῦτος ⟨εἶναι⟩ καὶ μᾶλλον φιλεῖν ἢ φιλεῖσθαι)· τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τοῦ τιμᾶσθαι, οὗ δὴ οἱ πολλοὶ ἐφίενται. οὐ δι᾽ αὑτὸ δ᾽ ἐοίκασιν αἱρεῖσθαι τὴν τιμήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. χαίρουσι γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις τιμώμενοι διὰ τὴν ἐλπίδα (οἴονται γὰρ τεύξεσθαι παρ᾽ αὐτῶν, ἄν του δέωνται· ὡς δὴ σημείῳ τῆς εὐπαθείας χαίρουσιν τῇ τιμῇ)· οἱ δ᾽ ὑπὸ τῶν ἐπιεικῶν καὶ εἰδότων ὀρεγόμενοι τιμῆς βεβαιῶσαι τὴν οἰκείαν δόξαν ἐφίενται περὶ αὑτῶν. χαίρουσιν δὴ ὅτι εἰσὶν ἀγαθοί, πιστεύοντες τῇ τῶν λεγόντων κρίσει. τῷ φιλεῖσθαι δὲ καθ᾽ αὑτὸ χαίρουσιν. διὸ δόξειεν ἂν κρεῖττον εἶναι τοῦ τιμᾶσθαι, καὶ ἡ φιλία καθ᾽ αὑτὴν αἱρετὴ εἶναι. δοκεῖ δ᾽ ἐν τῷ φιλεῖν μᾶλλον ἢ ἐν τῷ φιλεῖσθαι 3 εἶναι. σημεῖον δ᾽ αἱ μητέρες τῷ φιλεῖν χαίρουσαι· ἔνιαι γὰρ διδόασι τὰ ἑαυτῶν τρέφεσθαι, καὶ φιλοῦσι μὲν εἰδυῖαι, ἀντιφιλεῖσθαι δ᾽ οὐ ζητοῦσιν, ἐὰν ἀμφότερα μὴ ἐνδέχηται, ἀλλ᾽ ἱκανὸν αὐταῖς ἔοικεν εἶναι ἐὰν ὁρῶσιν εὖ πράττοντας, καὶ αὐταὶ φιλοῦσιν αὐτοὺς κἂν ἐκεῖνοι μηδὲν ὧν μητρὶ προσήκει ἀπονέμωσι διὰ τὴν ἄγνοιαν. μᾶλλον δὲ τῆς φιλίας 4 οὔσης ἐν τῷ φιλεῖν, καὶ τῶν φιλοφίλων ἐπαινουμένων, φίλων ἀρετὴ τὸ φιλεῖν ἔοικεν, ὥστ᾽ ἐν οἷς τοῦτο γίνεται κατ᾽ ἀξίαν,

9. δὲ ci. Rr. ‖ 10. ἐκεῖνος] ἐκεῖνον ci. Coraes ‖ 11. δὲ] δὴ Zwinger ‖ εἶναι ante ἀγαθά add. ΓMᵇ Ald., post ἀγαθὰ Lᵇ Oᵇ, om. Kᵇ Hel. Ar. ‖ 15. εἶναι add. Sylburgius ‖ 16. δὲ] γάρ? Susem. ‖ 23. ἐφίενται (καὶ add. Lᵇ) post περὶ αὑτῶν Π²Lᵇ ‖ 32. μὴ δύνωνται τῇ μητρὶ ἃ προσήκει ἀπονέμειν Π²Lᵇ Ar. ‖ 33. ἄνοιαν Kᵇ Lᵇ ‖ 35. ἀρετῆι Bk. Rr. et pr. Kᵇ, ἀρετὴ εἶναι Mᵇ, ἀρετὴ c. c. Hel. Ar. et corr.² Kᵇ.

III)

5 οὗτοι μόνιμοι φίλοι καὶ ἡ τούτων φιλία. — οὕτω δ' ἂν καὶ οἱ 1159b ἄνισοι μάλιστ' εἶεν φίλοι· ἰσάζοιντο γὰρ ἄν. ἡ δ' ἰσότης καὶ ὁμοιότης φιλότης, καὶ μάλιστα μὲν ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν ὁμοιότης· μόνιμοι γὰρ ὄντες καθ' αὑτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους μένουσιν, καὶ οὔτε δέονται φαύλων οὔθ' ὑπηρετοῦσι τοιαῦτα, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ διακωλύουσιν· τῶν ἀγαθῶν γὰρ μήτ' αὐτοὺς ἁμαρτάνειν μήτε τοῖς φίλοις ἐπιτρέπειν. οἱ δὲ μοχθηροὶ τὸ μὲν βέβαιον οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ αὑτοῖς διαμένουσιν ὅμοιοι ὄντες· ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον γίνονται φίλοι,
6 χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. οἱ χρήσιμοι δὲ καὶ ἡδεῖς ἐπὶ πλεῖον διαμένουσιν· ἕως γὰρ ἂν πορίζωσιν ἡδονὰς ἢ ὠφελείας ἀλλήλοις. ἐξ ἐναντίων δὲ μάλιστα μὲν δοκεῖ ἡ διὰ τὸ χρήσιμον γίνεσθαι φιλία, οἷον πένης πλουσίῳ, ἀμαθὴς εἰδότι· οὗ γὰρ τυγχάνει τις ἐνδεὴς ὤν, τούτου ἐφιέμενος ἀντιδωρεῖται ἄλλο. ἐνταῦθα δ' ἄν τις ἕλκοι καὶ ἐραστὴν καὶ ἐρώμενον, καὶ καλὸν καὶ αἰσχρόν. διὸ φαίνονται καὶ οἱ ἐρασταὶ γελοῖοι ἐνίοτε, ἀξιοῦντες φιλεῖσθαι ὡς φιλοῦσιν· ὁμοίως δὴ φιλητοὺς ὄντας ἴσως ἀξιωτέον, μηδὲν δὲ τοιοῦτον
7 ἔχοντας γελοῖον. ἴσως δὲ οὐδ' ἐφίεται τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ἡ δ' ὄρεξις τοῦ μέσου ἐστίν· τοῦτο γὰρ ἀγαθόν, οἷον τῷ ὑγρῷ οὐ ξηρῷ γενέσθαι ἀλλ' ἐπὶ τὸ μέσον ἐλθεῖν, καὶ τῷ θερμῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως.

ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω (καὶ γάρ ἐστιν ἀλλοτριώ- 11
IX τερα)· ἔοικεν δέ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται, περὶ ταὐτὰ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς εἶναι ἥ τε φιλία καὶ τὸ δίκαιον. ἐν ἁπάσῃ γὰρ κοινωνίᾳ δοκεῖ τι δίκαιον εἶναι, καὶ φιλία δέ· προσ-

1159b, 1. τούτων] τῶν τοιούτων Π^2 L[b] † ‖ 7. ὑπηρετεῖν post ἐπιτρέπειν add. Π^2 Hel. Ar., ὑπηρετεῖ add. L[b] ‖ 11. ἢ] καὶ O[b] Ald. † ‖ 12. ὠφελῶσιν O[b] † ‖ 18. ὅμως Γ L[b], ὁμοίως c. c. Hel. Ar. ‖ δὴ] δὲ Γ O[b], γὰρ Hel. Ar., nescio an recte ‖ 20. τοῦ om. L[b] M[b] ‖ 21. ὑγρῷ οὐ ξηρῷ Π^1 Asp., ξηρῷ οὐχ ὑγρῷ Π^2 L[b] Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ γίνεσθαι L[b] M[b] ‖ 27. προσαγορεύουσιν Γ Ald. Ar.

(IX

ἀγορεύουσι γοῦν ὡς φίλους τοὺς σύμπλους καὶ τοὺς συστρα-
τιώτας, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις κοινωνίαις. καθ'
ὅσον δὲ κοινωνοῦσιν, ἐπὶ τοσοῦτον ἔστι φιλία· καὶ γὰρ τὸ
δίκαιον. καὶ ἡ παροιμία "κοινὰ τὰ φίλων", ὀρθῶς· ἐν κοι-
νωνίᾳ γὰρ ἡ φιλία. ἔστιν δὲ ἀδελφοῖς μὲν καὶ ἑταίροις 2
πάντα κοινά, τοῖς δ' ἄλλοις ἀφωρισμένα, καὶ τοῖς μὲν
πλείω τοῖς δὲ ἐλάττω· καὶ γὰρ τῶν φιλιῶν αἳ μὲν μᾶλ-
λον αἳ δ' ἧττον. διαφέρει δὲ καὶ τὰ δίκαια· οὐ γὰρ
ταὐτὰ γονεῦσι πρὸς τέκνα καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους,
οὐδ' ἑταίροις καὶ πολίταις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
φιλιῶν. ἕτερα δὴ καὶ τὰ ἄδικα πρὸς ἑκάστους τούτων, καὶ 3
αὔξησιν λαμβάνει τῷ μᾶλλον πρὸς φίλους εἶναι, οἷον χρή-
ματα ἀποστερῆσαι ἑταῖρον δεινότερον ἢ πολίτην, καὶ μὴ
βοηθῆσαι ἀδελφῷ ἢ ὀθνείῳ, καὶ πατάξαι πατέρα ἢ ὁντινοῦν
ἄλλον. αὔξεσθαι δὲ πέφυκεν ἅμα τῇ φιλίᾳ καὶ τὸ δί-
καιον, ὡς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντα καὶ ἐπ' ἴσον διήκοντα.

αἱ δὲ κοινωνίαι πᾶσαι μορίοις ἐοίκασιν τῆς πολιτικῆς. συμ- 4
πορεύονται γὰρ ἐπί τινι συμφέροντι, καὶ πορίζόμενοί τι τῶν
εἰς τὸν βίον· καὶ ἡ πολιτικὴ δὲ κοινωνία τοῦ συμφέροντος
χάριν δοκεῖ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνελθεῖν καὶ διαμένειν. τού-
του γὰρ καὶ οἱ νομοθέται στοχάζονται, καὶ δίκαιόν φασιν εἶναι
τὸ κοινῇ συμφέρον. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κοινωνίαι κατὰ μέρη 5
τοῦ συμφέροντος ἐφίενται, οἷον πλωτῆρες μὲν τοῦ κατὰ τὸν
πλοῦν πρὸς ἐργασίαν χρημάτων ἤ τι τοιοῦτον, συστρατιῶται
δὲ τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον, εἴτε χρημάτων εἴτε νίκης ἢ πό-
λεως ὀρεγόμενοι, ὁμοίως δὲ καὶ φυλέται καὶ δημόται·

28. *οὖν* *Γ* Ald. Ar., *γὰρ* L^b, *δὲ* M^b ‖ 1160 a, 3. *φίλων* Ald., om. Asp. (?), secl. Gifanius ‖ *τὰ δίκαια* *Γ* L^b Asp. Ar. et *γρ.* rc. K^b, *τὰ δίκαια καὶ ἄδικα* Ald., *τὰ ἄδικα καὶ τὰ δίκαια* $M^b O^1$ ‖ 4. *μᾶλλον* aut secludendum aut ante *τῷ* transponendum esse ci. Spengelius, post *πρὸς* Zellius ‖ 8. *καὶ ἐπ' ἴσων διήκοντα* L^b, om. pr. K^b (suppl. rc.), secl. Fr. † ‖ 18. *ὁμοίως — δημόται* post 20. *συνουσίας* et 19. *ἔνιαι — 20. συνουσίας* + 18. *ὁμοίως — δημόται* post 23. *βίον* traicienda esse haud recte ci. Muretus.

(X)
ἔνιαι δὲ τῶν κοινωνιῶν δι' ἡδονὴν δοκοῦσι γίνεσθαι, θιασωτῶν καὶ ἐρανιστῶν. αὗται γὰρ θυσίας ἕνεκα καὶ συνουσίας. πᾶσαι δ' αὗται ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐοίκασιν εἶναι· οὐ γὰρ τοῦ παρόντος συμφέροντος ἡ πολιτικὴ ἐφίεται, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον, θυσίας τε ποιοῦντες καὶ περὶ ταύτας συνόδους, τιμὰς ἀπονέμοντες τοῖς θεοῖς, καὶ αὑτοῖς ἀναπαύσεις πορίζοντες μεθ' ἡδονῆς. αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυσίαι καὶ σύνοδοι φαίνονται γίνεσθαι μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς οἷον ἀπαρχαί· μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον
6 τοῖς καιροῖς. πᾶσαι δὴ φαίνονται αἱ κοινωνίαι μόρια τῆς πολιτικῆς εἶναι· ἀκολουθήσουσι δ' αἱ τοιαῦται φιλίαι ταῖς τοιαύταις κοινωνίαις.

X πολιτείας δ' ἔστιν εἴδη τρία, ἴσαι δὲ καὶ παρεκβά- 12
σεις, οἷον φθοραὶ τούτων. εἰσὶ δ' αἱ μὲν πολιτεῖαι βασιλεία τε καὶ ἀριστοκρατία, τρίτη δ' ἡ ἀπὸ τιμημάτων, ἣν τιμοκρατικὴν λέγειν οἰκεῖον φαίνεται, πολιτείαν δ' αὐτὴν
2 εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι καλεῖν. τούτων δὲ βελτίστη μὲν ἡ βασιλεία, χειρίστη δὲ ἡ τιμοκρατία. παρέκβασις δὲ βασιλείας μὲν τυραννίς. ἄμφω γὰρ μοναρχίαι, διαφέρουσι δὲ 1160b
πλεῖστον. ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τῶν ἀρχομένων. οὐ γάρ ἐστι βασιλεὺς ὁ μὴ αὐτάρκης καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχων· ὁ δὲ τοιοῦτος οὐδενὸς προσδεῖται· τὰ ὠφέλιμα οὖν αὑτῷ μὲν οὐκ ἂν σκοποίη, τοῖς δ' ἀρχομένοις· ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος κληρωτὸς ἄν τις εἴη βασιλεύς. ἡ δὲ τυραννὶς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ· τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀγαθὸν διώκει. καὶ φανερώτερον ἐπὶ ταύ-

21. δ'] δὲ ⟨καὶ⟩? Susem. ‖ 23. ** θυσίας? Susem., ⟨διὸ⟩ θυσίας — ποιοῦνται Coraes (male), θυσίας — 25. ἡδονῆς post 28. καιροῖς tri. Bergius (perperam) ‖ τε secl. Muretus ‖ τὰς post ταύτας add. K^b L^b Fr. (perperam) † ‖ 24. τιμάς τε ἀπονέμοντες Γ Ald. Fr. Rr. (fors. recte) † ‖ ἀπονέμουσι M^b Ar. ‖ ἑαυτοῖς L^b M^b Ald. ‖ 26. γενέσθαι Susem. ‖ 31. καὶ] αἱ L^b, καὶ αἱ O^b † ‖ 1160b, 2. ἑαυτοῦ Par. 1417 Ald. Hel. ‖ 7. εἴη O^b, εἴη ἢ cet. Hel. Ar. ‖ 8. γὰρ Hel. Ar. Casaub., δὲ ΓΠ Ald. Bk. Fr. Rr., δὴ Thurotus.

(X)

της ὅτι χειρίστη· κάκιστον γὰρ τὸ ἐναντίον τῷ βελτίστῳ. μεταβαίνει δ᾽ ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα· φαυλότης γάρ 3
ἐστι μοναρχίας ἡ τυραννίς, ὁ δὴ μοχθηρὸς βασιλεὺς τύραννος γίνεται. ἐξ ἀριστοκρατίας δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν κακίᾳ τῶν ἀρχόντων, οἳ νέμουσι τὰ τῆς πόλεως παρὰ τὴν ἀξίαν, καὶ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τῶν ἀγαθῶν ἑαυτοῖς, καὶ τὰς ἀρχὰς ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς, περὶ πλείστου ποιούμενοι τὸ πλουτεῖν· ὀλίγοι δὴ ἄρχουσιν καὶ μοχθηροὶ ἀντὶ τῶν ἐπιεικεστάτων. ἐκ δὲ τιμοκρατίας εἰς δημοκρατίαν· σύνοροι γάρ εἰσιν αὗται· πλήθους γὰρ βούλεται καὶ ἡ τιμοκρατία εἶναι, καὶ ἴσοι πάντες οἱ ἐν τῷ τιμήματι. ἥκιστα δὲ μοχθηρόν ἐστιν ἡ δημοκρατία· ἐπὶ μικρὸν γὰρ παρεκβαίνει τὸ τῆς πολιτείας εἶδος. μεταβάλλουσι μὲν οὖν μάλισθ᾽ οὕτως αἱ πολιτεῖαι (ἐλάχιστον γὰρ οὕτω καὶ ῥᾷστα μεταβαίνουσιν)· ὁμοιώτατα 4
δ᾽ αὐτῶν καὶ οἷον παραδείγματα λάβοι τις ἂν καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις. ἡ μὲν γὰρ πατρὸς πρὸς υἱεῖς κοινωνία βασιλείας ἔχει σχῆμα (τῶν τέκνων γὰρ τῷ πατρὶ μέλει· ἐντεῦθεν δὲ καὶ Ὅμηρος τὸν Δία πατέρα προσαγορεύει· πατρικὴ γὰρ ἀρχὴ βούλεται ἡ βασιλεία εἶναι)· ἐν Πέρσαις δ᾽ ἡ τοῦ πατρὸς τυραννική (χρῶνται γὰρ ὡς δούλοις τοῖς υἱέσι), τυραννικὴ δὲ καὶ ἡ δεσπότου πρὸς δούλους (τὸ γὰρ τοῦ δεσπότου συμφέρον ἐν αὐτῇ πράττεται· αὕτη μὲν οὖν ὀρθὴ φαίνεται, ἡ Περσικὴ δ᾽ ἡμαρτημένη· τῶν διαφερόντων γὰρ αἱ ἀρχαὶ διάφοροι)· ἀνδρὸς δὲ καὶ γυναικὸς ἀρι- 5
στοκρατικὴ φαίνεται (κατ᾽ ἀξίαν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἄρχει, καὶ περὶ ταῦτα ἃ δεῖ τὸν ἄνδρα· ὅσα δὲ γυναικὶ ἁρμόζει, ἐκείνῃ ἀποδίδωσιν)· ἁπάντων δὲ κυριεύων ὁ ἀνὴρ εἰς ὀλιγαρχίαν μεθίστησιν (παρὰ τὴν ἀξίαν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ, καὶ
1161 a οὐχ ᾗ ἀμείνων), ἐνίοτε δὲ ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπίκληροι

11. δὴ K^b, δὲ cet. Ar. ‖ 15. πλεῖστον L^b Ald. et pr. K^b (crx. rc.) ‖ 16. δὲ] δὲ δὴ Π^2 Bk. Rr. ‖ 31. δ᾽] δὲ ⟨τῶν παίδων⟩ ci. Rr. ‖ 36. αὐτὸς M^b, αὐτῷ Ald., αὐτῷ Ar., αὐτὸ c. c. Hel.

x)
οὖσαι, οὐ δὴ γίνονται κατ' ἀρετὴν αἱ ἀρχαί, ἀλλὰ διὰ πλοῦ-
τον καὶ δύναμιν, καθάπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· τιμοκρα-
τικῇ δὲ ἔοικεν ἡ τῶν ἀδελφῶν (ἴσοι γάρ, πλὴν ἐφ' ὅσον
ταῖς ἡλικίαις διαλλάττουσιν· διόπερ ἂν πολὺ ταῖς ἡλικίαις
6 διαφέρωσιν, οὐκέτι ἀδελφικὴ γίνεται ἡ φιλία)· δημοκρατία
δὲ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀδεσπότοις τῶν οἰκήσεων (ἐνταῦθα
γὰρ πάντες ἐξ ἴσου), καὶ ἐν αἷς ἀσθενὴς ὁ ἄρχων καὶ
ἑκάστῳ ἐξουσία.

XI καθ' ἑκάστην δὲ τῶν πολιτειῶν φιλία φαίνεται, ἐφ' 13
ὅσον καὶ τὸ δίκαιον. βασιλεῖ μὲν πρὸς τοὺς βασιλευομένους 11
ἐν ὑπεροχῇ εὐεργεσίας· εὖ γὰρ ποιεῖ τοὺς βασιλευομένους,
εἴπερ ἀγαθὸς ὢν ἐπιμελεῖται αὐτῶν, ἵν' εὖ πράττωσιν,
ὥσπερ νομεὺς προβάτων· ὅθεν καὶ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέ-
2 μνονα ποιμένα λαῶν εἶπεν. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ πατρική,
διαφέρει δὲ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων· αἴτιος γὰρ τοῦ
εἶναι, δοκοῦντος μεγίστου, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας. καὶ
τοῖς προγόνοις δὲ ταῦτα προσνέμεται. φύσει τε γὰρ ἀρχι-
κὸν πατὴρ υἱῶν καὶ πρόγονοι ἐκγόνων καὶ βασιλεὺς βασι-
3 λευομένων. ἐν ὑπεροχῇ δὲ αἱ φιλίαι αὗται, διὸ καὶ τιμῶν-
ται οἱ γονεῖς. καὶ τὸ δίκαιον δὴ ἐν τούτοις οὐ ταὐτὸ ἀλλὰ
4 τὸ κατ' ἀξίαν· οὕτω γὰρ καὶ ἡ φιλία. καὶ ἀνδρὸς δὲ πρὸς
γυναῖκα ἡ αὐτὴ φιλία καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ· κατ' ἀρετὴν
γάρ, καὶ τῷ ἀμείνονι πλέον ἀγαθόν, καὶ τὸ ἁρμόζον ἑκά-
5 στῳ· οὕτω δὴ καὶ τὸ δίκαιον. ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν τῇ ἑται-
ρικῇ ἔοικεν· ἴσοι γὰρ καὶ ἡλικιῶται, οἱ τοιοῦτοι δὲ ὁμοπα-

1161a, 2. *γίνεται — ἡ ἀρχή* ci. Rr. (haud male) ‖ *διὰ*] *κατὰ* K^b Fr. ‖ 6. *δημοκρατίαι* K^b Fr., *δημοκρατία* c. c. Hel. Ar., *δημοκρατικὴ* ci. Rr. ‖ 13. *εὖ πράσσωσιν* $L^b O^b$, *εὐπραγῶσιν* M^b ‖ 15. *εἶπεν* om. K^b, secl. Fr. Rr., nescio an recte ‖ 17. *εἶναι* ante *δοκοῦντος* K^b Asp. Hel. Ar., post *μεγίστου* $L^b O^b$ Ald., utrobique ΓM^b ‖ *καὶ τοῖς* — 18. *προσνέμεται* secludenda esse ci. Rr. ‖ 18. *ἀπονέμεται* M^b Ald. Asp. Hel. Bk. Rr. et γρ. rc. K^b (fors. recte) ‖ *γὰρ* om. Π^1 Bk. Rr. (suppl. rc. K^b) ‖ 22. *γὰρ ἂν καὶ* Π^2 ‖ 25. *δὴ* Thurotus, *δὲ* $\Gamma\Pi$ Ald. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. | 26. *ὁμομαθεῖς καὶ ὁμοήθεις* ΓO^b Hel., *ὁμοήθεις καὶ ὁμομαθεῖς*

(XI

*θεῖς καὶ ὁμοήθεις ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἔοικεν δὲ ταύτῃ καὶ ἡ
κατὰ τὴν τιμοκρατικήν. ἴσοι γὰρ οἱ πολῖται βούλονται καὶ
ἐπιεικεῖς εἶναι· ἐν μέρει δὴ τὸ ἄρχειν, καὶ ἐξ ἴσου· οὕτω δὴ
καὶ ἡ φιλία. ἐν δὲ ταῖς παρεκβάσεσιν, ὥσπερ καὶ τὸ δί-* 6
*καιον ἐπὶ μικρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ φιλία ἐστί, καὶ ἥκιστα ἐν
τῇ χειρίστῃ· ἐν τυραννίδι γὰρ οὐδὲν ἢ μικρὸν φιλίας. ἐν οἷς
γὰρ μηδὲν κοινόν ἐστιν τῷ ἄρχοντι καὶ [τῷ] ἀρχομένῳ, οὐδὲ
φιλία· οὐδὲ γὰρ δίκαιον· ἀλλ' οἷον τεχνίτῃ πρὸς ὄργανον
καὶ ψυχῇ πρὸς σῶμα καὶ δεσπότῃ πρὸς δοῦλον· ὠφελεῖ-*
1161b *ται μὲν γὰρ πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν χρωμένων, φιλία δ'
οὐκ ἔστιν πρὸς τὰ ἄψυχα οὐδὲ δίκαιον. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἵππον
ἢ βοῦν, οὐδὲ πρὸς δοῦλον ᾗ δοῦλος. οὐδὲν γὰρ κοινόν ἐστιν·
ὁ γὰρ δοῦλος ἔμψυχον ὄργανον, τὸ δ' ὄργανον ἄψυχος δοῦ-
λος. ᾗ μὲν οὖν δοῦλος, οὐκ ἔστιν φιλία πρὸς αὐτόν, ᾗ δ' ἄν-* 7
*θρωπος· δοκεῖ γὰρ εἶναί τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς
πάντα τὸν δυνάμενον κοινωνῆσαι νόμου καὶ συνθήκης, καὶ
φιλία δή, καθ' ὅσον ἄνθρωπος. ἐπὶ μικρὸν δὴ καὶ ἐν ταῖς* 8
*τυραννίσιν αἱ φιλίαι καὶ τὸ δίκαιον, ἐν δὲ ταῖς δημοκρα-
τίαις ἐπὶ πλεῖστον· πολλὰ γὰρ τὰ κοινὰ ἴσοις οὖσιν.*

14 *ἐν κοινωνίᾳ μὲν οὖν πᾶσα φιλία ἐστίν, καθάπερ εἴρη-* XII
*ται· ἀφορίσειε δ' ἄν τις τήν τε συγγενικὴν καὶ τὴν ἑται-
ρικήν. αἱ δὲ πολιτικαὶ καὶ φυλετικαὶ καὶ συμπλοϊκαί,
καὶ ὅσαι τοιαῦται, κοινωνικαῖς ἐοίκασι μᾶλλον· οἷον γὰρ*

$L^b M^b N^b$, *ὁμοήθεις καὶ ὁμοιοπαθεῖς* Asp. Ald. † ‖ 27. *δὴ* $\Gamma L^b O^b$ Bk. Fr., *δὲ* c. c. Asp. ‖ 28. *βούλονται* post 29. *ἐπιεικεῖς* $L^b O^b$, *βουλεύονται* pr. K^b (em. corr.[1]), *φαίνονται* M^b ‖ 29. *δὲ τὸ* M^b Ald. Ar. ‖ 31. *ἐστί* om. K^b Hel.(?), secl. Fr., id quod haud displicet Ramsauero (nescio an recte) ‖ 33. *ἐστι* ante *κοινὸν* L^b, om. O^b ‖ *τῷ* post *καὶ* om. Π^1 Ald. Asp. Hel., secl. Fr. ‖ 35. *καὶ δεσπότῃ πρὸς δοῦλον* secl. Rr. ‖ 1161b, 1. *πάντα*] *πάντα καὶ* Par. 1417, *καὶ* M^b, om. L^b ‖ 3. *ἢ* c. c. Hel. Ar., *οὐδὲ* Π^1 ‖ 7. *νόμου*] *καὶ νόμου* K^b Fr. ‖ 8. *φιλία* Ar. Rr., *φιλίας* $\Gamma \Pi$ Ald. Bk. Fr. ‖ *δὲ καὶ* $L^b O^b$, *δὲ τὸ* Ald., *δὲ* Ar. ‖ 10. *πλεῖον* K^b Fr. ‖ *εἰσοίσουσιν ἴσοις οὖσιν* Γ, *εἰσοίσουσιν* L^b, *ἴσοις οὖσιν* c. c. Asp. Hel. Ar.

καθ᾿ ὁμολογίαν τινὰ φαίνονται εἶναι. εἰς ταύτας δὲ τά-
2 ξειεν ἄν τις καὶ τὴν ξενικήν. καὶ ἡ συγγενικὴ δὲ φαίνε-
ται πολυειδὴς εἶναι, ἠρτῆσθαι δὲ πᾶσα ἐκ τῆς πατρικῆς·
οἱ γονεῖς μὲν γὰρ στέργουσιν τὰ τέκνα ὡς ἑαυτῶν τι ὄντα,
τὰ δὲ τέκνα τοὺς γονεῖς ὡς ἀπ᾿ ἐκείνων τι ὄντα. μᾶλλον
δ᾿ ἴσασιν οἱ γονεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἢ τὰ γεννηθέντα ὅτι ἐκ
τούτων, καὶ μᾶλλον συνῳκείωται τὸ ἀφ᾿ οὗ τῷ γεννηθέντι ἢ
τὸ γενόμενον τῷ ποιήσαντι· τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ οἰκεῖον
τῷ ἀφ᾿ οὗ, οἷον ὀδοὺς θρὶξ ὁτιοῦν τῷ ἔχοντι, ἐκείνῳ δὲ οὐδὲν
τὸ ἀφ᾿ οὗ, ἢ ἧττον. καὶ τῷ πλήθει δὲ τοῦ χρόνου· οἳ μὲν
γὰρ εὐθὺς γενόμενα στέργουσιν, τὰ δὲ προελθόντα τοῖς χρό-
νοις τοὺς γονεῖς, σύνεσιν ἢ αἴσθησιν λαβόντα. ἐκ τούτων δὲ
3 δῆλον καὶ δι᾿ ἃ φιλοῦσιν μᾶλλον αἱ μητέρες. γονεῖς μὲν οὖν
τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἑαυτούς (τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν οἷον ἕτεροι
αὐτοὶ τῷ κεχωρίσθαι), τέκνα δὲ γονεῖς ὡς ἀπ᾿ ἐκείνων πε-
φυκότα, ἀδελφοὶ δ᾿ ἀλλήλους τῷ ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέ-
ναι· ἡ γὰρ πρὸς ἐκεῖνα ταὐτότης ἀλλήλοις ταὐτοποιεῖ·
ὅθεν φασὶν ταὐτὸν αἷμα καὶ ῥίζαν καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰσὶν
4 δὴ ταὐτό πως καὶ ἐν διῃρημένοις. μέγα δὲ πρὸς φιλίαν
καὶ τὸ σύντροφον καὶ τὸ καθ᾿ ἡλικίαν· ἧλιξ γὰρ ἥλικα,
καὶ οἱ συνήθεις ἑταῖροι· διὸ καὶ ἡ ἀδελφικὴ τῇ ἑταιρικῇ
ὁμοιοῦται. ἀνεψιοὶ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἐκ τούτων 1162a
συνῳκείωνται· τῷ γὰρ ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἶναι. γίνονται δ᾿

17. ἠρτῆσθαι δὲ c. c. Asp., καὶ ἠρτῆσθαι $Π^2 K^b$ Hel. Ar. Fr. ‖ 23. ὀδοὺς θρὶξ ὁτιοῦν $K^b O^{1.3.}$ Fr., θρὶξ ὀδοὺς ὁτιοῦν $L^b O^b$, ὀδοὺς ἢ θρὶξ ὁτιοῦν Ald., ὀδοὺς ἢ θρὶξ ἢ ὁτιοῦν $Γ M^b$ Hel.(?) Bk. Rr., ὀδοὺς καὶ θρὶξ καὶ ὁτιοῦν Ar. ‖ τῷ ἔχοντι om. pr. K^b, secl. Fr., c. c. add. Hel. Ar. et rc. K^b ‖ ἐκείνων δ᾿ οὐθενὶ O^b Ald. Ar., ἐκείνων δ᾿ οὐδὲν Asp., ἐκείνῳ δ᾿ (δὲ K^b) οὐδὲν c. c. Hel. ‖ 24. τὸ $Γ K^b L^b$ Hel. Ar., τῶ $M^b O^b$ Asp., om. Ald. ‖ 25. γενώμενα L^b, γεννώμενα M^b et corr.^{2} K^b, γεννόμενα(?) Hel. ‖ προελθόντος χρόνου $K^b O^3$ ‖ 27. οὖν c. c. Hel., γὰρ M^b Ald. Ar., om. Γ(?) ‖ 31. ἀλλήλους ci. Camerarius ‖ ταυτοποιεῖ Ald. Bk.^{2}, ταὐτὸ ποιεῖ $M^b O^b$, τοῦτο ποιεῖ K^b ‖ 32. ὅθεν] διό M^b Ald. Hel. ‖ 33. δὲ c. c. Hel. Ar., δὴ K^b, om. O^b ‖ 1162a, 2. συνοικειοῦνται $L^b O^b$ Ar., συνωκείωνται c. c. Hel.

(XII
οἱ μὲν οἰκειότεροι οἱ δ' ἀλλοτριώτεροι τῷ σύνεγγυς ἢ πόρρω
τὸν ἀρχηγὸν εἶναι. ἔστιν δ' ἡ μὲν πρὸς γονεῖς φιλία τέκνοις 5
(καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς), ὡς πρὸς ἀγαθὸν καὶ ὑπερέχον·
εὖ γὰρ πεποιήκασι τὰ μέγιστα· τοῦ γὰρ εἶναι καὶ τραφῆναι
αἴτιοι, καὶ γενομένοις τοῦ παιδευθῆναι. ἔχει δὲ καὶ τὸ 6
ἡδὺ καὶ τὸ χρήσιμον ἡ τοιαύτη φιλία μᾶλλον τῶν ὀθνείων,
ὅσῳ καὶ κοινότερος ὁ βίος αὐτοῖς ἐστίν. ἔστιν δὲ καὶ ἐν τῇ
ἀδελφικῇ ἅπερ καὶ ἐν τῇ ἑταιρικῇ, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς
ἐπιεικέσιν, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ὁμοίοις, ὅσῳ οἰκειότεροι καὶ ἐκ
γενετῆς ὑπάρχουσι στέργοντες ἀλλήλους, καὶ ὅσῳ ὁμοηθέ-
στεροι οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ σύντροφοι καὶ παιδευθέντες
ὁμοίως· καὶ ἡ κατὰ τὸν χρόνον δοκιμασία πλείστη καὶ
βεβαιοτάτη. ἀνάλογον δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν συγγε- 7
νῶν τὰ φιλικά. ἀνδρὶ δὲ καὶ γυναικὶ φιλία δοκεῖ κατὰ
φύσιν ὑπάρχειν· ἄνθρωπος γὰρ τῇ φύσει συνδυαστικὸν
μᾶλλον ἢ πολιτικόν, ὅσῳ πρότερον καὶ ἀναγκαιότερον οἰκία
πόλεως, καὶ τεκνοποιία κοινότερον τοῖς ζῴοις. τοῖς μὲν οὖν
ἄλλοις ἐπὶ τοσοῦτον ἡ κοινωνία ἐστίν, οἱ δ' ἄνθρωποι οὐ μόνον
τῆς τεκνοποιίας χάριν συνοικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸν
βίον· εὐθὺς γὰρ διῄρηται τὰ ἔργα, καὶ ἔστιν ἕτερα ἀνδρὸς
καὶ γυναικός· ἐπαρκοῦσιν οὖν ἀλλήλοις, εἰς τὸ κοινὸν τιθέν-
τες τὰ ἴδια. διὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ χρήσιμον εἶναι δοκεῖ
καὶ τὸ ἡδὺ ἐν ταύτῃ τῇ φιλίᾳ. εἴη δ' ἂν καὶ δι' ἀρετήν,
εἰ ἐπιεικεῖς εἶεν· ἔστιν γὰρ ἑκατέρου ἀρετή, καὶ χαίροιεν ἂν
τῷ τοιούτῳ. σύνδεσμος δὲ τὰ τέκνα δοκεῖ εἶναι· διὸ θᾶττον
οἱ ἄτεκνοι διαλύονται· τὰ γὰρ τέκνα κοινὸν ἀγαθὸν ἀμ-
φοῖν, συνέχει δὲ τὸ κοινόν. τὸ δὲ πῶς συμβιωτέον ἀνδρὶ 8

5. καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς secl. Rr., nescio an recte || ἀγαθὸν ὑπερέχον K^b, ἀγαθοῖς ὑπερέχοντα vel ἀγαθοῖς ὑπερέχοντα ci. Fr., ἀγαθὸν καὶ ὑπερέχον c. c. Hel. Ar. || 7. καὶ post δὲ om. M^b Ald., c. c. add. Hel. || 11. ἐν om. $Π^2 L^b$ || 12. ὅσῳ] ὡς $Γ M^b$ † || 16. καὶ ante ἀνδρὶ add. Rr. || 18. ὅσοι K^b Hel. Ar., καὶ ὅσῳ cet. || 19. τοῖς ante ζῴοις om. $M^b O^b$ Ald. Hel. || 26. γὰρ c. c. Hel. Ar., δὲ $Γ M^b$ || ἑκάτερον Hel. || 29. βιωτέον $Π^1$, βιωτέον ἐστὶν L^b, συμβιωτέον c. c. Hel.

XII) πρὸς γυναῖκα καὶ ὅλως φίλῳ πρὸς φίλον, οὐδὲν ἕτερον φαίνεται ζητεῖσθαι ἢ πῶς δίκαιον· οὐ γὰρ ταὐτὸν φαίνεται τῷ φίλῳ πρὸς τὸν φίλον καὶ τὸν ὀθνεῖον καὶ τὸν ἑταῖρον καὶ τὸν συμφοιτητήν.

XIII τριττῶν δ' οὐσῶν φιλιῶν, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται, καὶ καθ' ἑκάστην τῶν μὲν ἐν ἰσότητι φίλων ὄντων τῶν δὲ καθ' ὑπεροχήν (καὶ γὰρ ὁμοίως ἀγαθοὶ φίλοι γίνονται καὶ ἀμείνων χείρονι, ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς, καὶ διὰ τὸ χρήσι- 1162b μον ἰσάζοντες ταῖς ὠφελείαις καὶ διαφέροντες), τοὺς ἴσους μὲν κατ' ἰσότητα δεῖ τῷ φιλεῖν καὶ τοῖς λοιποῖς ἰσάζειν, τοὺς δ' ἀνίσους τῷ ἀνάλογον ταῖς ὑπεροχαῖς ἀποδιδόναι. —
2 γίνεται δὲ τὰ ἐγκλήματα καὶ αἱ μέμψεις ἐν τῇ κατὰ τὸ χρήσιμον φιλίᾳ ἢ μόνῃ ἢ μάλιστα εὐλόγως. οἱ μὲν γὰρ δι' ἀρετὴν φίλοι ὄντες εὖ δρᾶν ἀλλήλους προθυμοῦνται (τοῦτο γὰρ ἀρετῆς καὶ φιλίας), πρὸς τοῦτο δ' ἁμιλλωμένων οὐκ ἔστιν ἐγκλήματα οὐδὲ μάχαι (τὸν γὰρ φιλοῦντα καὶ εὖ ποιοῦντα οὐδεὶς δυσχεραίνει, ἀλλ' ἐὰν ᾖ χαρίεις, ἀμύνεται εὖ δρῶν· ὁ δ' ὑπερβάλλων, τυγχάνων οὗ ἐφίεται, οὐκ ἂν ἐγκαλοίη τῷ φίλῳ, ἑκάτερος γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ὀρέ-
3 γεται)· οὐ πάνυ δ' οὐδ' ἐν τοῖς δι' ἡδονήν (ἅμα γὰρ ἀμφοῖν γίνεται οὗ ὀρέγονται, εἰ τῷ συνδιάγειν χαίρουσιν· γελοῖος δ' ἂν φαίνοιτο καὶ ὁ ἐγκαλῶν τῷ μὴ τέρποντι, ἐξὸν μὴ
4 συνδιημερεύειν)· ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ἐγκληματική. ἐπ' ὠφελείᾳ γὰρ χρώμενοι ἀλλήλοις ἀεὶ τοῦ πλείονος δέονται, καὶ ἔλαττον ἔχειν οἴονται τοῦ προσήκοντος, καὶ μέμφονται ὅτι οὐχ ὅσων δέονται τοσούτων τυγχάνουσιν ἄξιοι ὄντες· οἱ

32. πρὸς post φίλον καὶ add. Rr. (temere) ‖ 34. δὴ Γ Ald. Hel. Ar. ‖ 36. φίλοι post γίνονται Π² ‖ 1162b, 4. τῷ Γ et corr. Par. 1417, τὸ ΠHªNᵇ Ald. et pr. Par. 1417, τῷ τὸ Coraes ‖ 5. γίνονται Mᵇ Hel. ‖ 10. ἀμείβεται ΓNᵇ Ald. Asp. Hel. Ar. ‖ 12. ἑκάτερος — ὀρέγεται secl. Rr. (nescio an recte) ‖ ἕκαστος KᵇLᵇ, ἑκάτερος c. c. Hel. Ar. ‖ ὀρέγεται] ἐφίεται Π² Hel. Bk. Rr. (nescio an recte) ‖ 15. μὴ] μὲν Nᵇ, om. MᵇO¹·³· Par. 1417 Hel. † ‖ 16. συνημερεύειν KᵇMᵇO¹·³· Ald. Fr. (nescio an recte).

(XIII)

δ' εὖ ποιοῦντες οὐ δύνανται ἐπαρκεῖν τοσαῦτα ὅσων οἱ πά-
σχοντες δέονται. ἔοικεν δέ, καθάπερ τὸ δίκαιόν ἐστι διττόν, 5
τὸ μὲν ἄγραφον τὸ δὲ κατὰ νόμον, καὶ τῆς κατὰ τὸ
χρήσιμον φιλίας ἣ μὲν ἠθικὴ ἣ δὲ νομικὴ εἶναι. γίνεται
οὖν τὰ ἐγκλήματα μάλιστ' ὅταν μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν συ-
ναλλάξωσιν καὶ διαλύωνται. ἔστι δ' ἡ νομικὴ μὲν ἐπὶ 6
ῥητοῖς, ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ
δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον, καθ' ὁμολογίαν δὲ τί ἀντὶ
τίνος (δῆλον δὲ ἐν ταύτῃ τὸ ὀφείλημα κοὐκ ἀμφίλογον,
φιλικὸν δὲ τὴν ἀναβολὴν ἔχει· διὸ παρ' ἐνίοις οὐκ εἰσὶν τούτων
δίκαι, ἀλλ' οἴονται δεῖν στέργειν τοὺς κατὰ πίστιν συναλλά-
ξαντας)· ἡ δ' ἠθικὴ οὐκ ἐπὶ ῥητοῖς, ἀλλ' ὡς φίλῳ δωρεῖται 7
ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο. κομίζεσθαι δὲ ἀξιοῖ τὸ ἴσον ἢ πλέον,
ὡς οὐ δεδωκὼς ἀλλὰ χρήσας. οὐχ ὁμοίως δὲ συναλ- 8
λάξας καὶ διαλυόμενος ἐγκαλέσει. τοῦτο δὲ συμβαίνει
διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἢ τοὺς πλείστους τὰ καλά,
προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα. καλὸν δὲ τὸ εὖ ποιεῖν μὴ
ἵνα ἀντιπάθῃ, ὠφέλιμον δὲ τὸ εὐεργετεῖσθαι. δυναμένῳ 9
δὴ ἀνταποδοτέον τὴν ἀξίαν ὧν ἔπαθεν, καὶ ἑκόντι· ἄκοντα
γὰρ φίλον οὐκ οἰητέον, ὡς δὴ διαμαρτόντα ἐν τῇ ἀρχῇ
καὶ εὖ παθόντα ὑφ' οὗ οὐκ ἔδει· οὐ γὰρ ὑπὸ φίλου, οὐδὲ δι'
αὐτὸ τοῦτο δρῶντος· καθάπερ οὖν ἐπὶ ῥητοῖς εὐεργετηθέντα
διαλυτέον. καὶ ὁμολογῆσαι δ' ἂν δυνάμενος ἀποδώσειν·

23. φιλίας K^b Asp. Hel. Ar., ὠφελείας cet. ‖ 25. δ' ἡ] δὴ Bk. Fr. et pr. K^b, δὲ ΓL^b et rc. K^b, δὲ aut δ' ἡ Ar. ‖ ἡ post μὲν add. $\Pi^1 L^b$ Bk. Fr., om. M^b Par. 1417 Ald., secl. Rr. ‖ 28. ἀμφίβολον $M^b O^3$ et γρ. O^b, ἀμφίλογον c. c. Hel. ‖ 29. φιλικὸν pr. K^b, φιλικὴν cet. Ar. et rc. K^b ‖ διὸ παρ' c. c. Hel., διόπερ Ald. Ar. et pr. K^b, διόπαρ rc. K^b, διόπερ παρ' ci. Fr. ‖ οὐκ εἰσὶ post τούτων Π^2 ‖ 32. ᾧτινι δήποτε ΓM^b, ὁτιδήποτε c. c. Hel. Ar. ‖ ἄλλῳ $\Pi^2 O^b$, ἄλλο c. c. Hel. Ar. ‖ 33. δὲ] δὲ καὶ M^b Ald. ‖ 1163a, 2. καὶ ἑκόντι om. Π^1 Fr., c. c. add. Ar. et γρ. mg. rc. K^b ‖ 3. οὐκ οἰητέον Rassovius, οὐ ποιητέον c. c. fontibus Asp. Ar. et editiones ‖ 6. καὶ ⟨γὰρ⟩ Muretus ‖ ὡμολόγησε Victorius et Muretus (haud male, ut iudicat etiam Rr.), ὁμολογῆσαι $\Gamma O^{1.3.}$ Ald. Fr. et pr. K^b (perperam), ὁμολογήσῃ rc. K^b ‖ δ'] μὲν Muretus.

(XIII) ἀδυνατοῦντα δὲ οὐδὲ ὁ δοὺς ἠξίωσεν ἄν· ὥστ' εἰ δυνατός, ἀποδοτέον. ἐν ἀρχῇ δ' ἐπισκεπτέον ὑφ' οὗ εὐεργετεῖται καὶ ἐπὶ
10 τίνι, ὅπως ἐπὶ τούτοις ὑπομένῃ ἢ μή. — ἀμφισβήτησιν δ' ἔχει πότερα δεῖ τῇ τοῦ παθόντος ὠφελείᾳ μετρεῖν καὶ πρὸς ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν, ἢ τῇ τοῦ δράσαντος εὐεργεσίᾳ. οἱ μὲν γὰρ παθόντες τοιαῦτά φασιν λαβεῖν παρὰ τῶν εὐεργετῶν ἃ μικρὰ ἦν ἐκείνοις καὶ ἐξῆν παρ' ἑτέρων λαβεῖν, κατασμικρίζοντες· οἳ δ' ἀνάπαλιν τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἃ παρ' ἄλλων οὐκ ἦν, καὶ ἐν
11 κινδύνοις ἢ τοιαύταις χρείαις. ἆρ' οὖν διὰ μὲν τὸ χρήσιμον τῆς φιλίας οὔσης ἡ τοῦ παθόντος ὠφέλεια μέτρον ἐστίν; οὗτος γὰρ ὁ δεόμενος, καὶ ἐπαρκεῖ αὐτῷ ὡς κομιούμενος τὴν ἴσην· τοσαύτη οὖν γεγένηται ἡ ἐπικουρία ὅσον οὗτος ὠφέληται, καὶ ἀποδοτέον δὴ αὐτῷ ὅσον ἐπηύρατο, ἢ καὶ πλέον· κάλλιον γάρ. ἐν δὲ ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐγκλήματα μὲν οὐκ ἔστιν, μέτρῳ δ' ἔοικεν ἡ τοῦ δράσαντος προαίρεσις· τῆς ἀρετῆς γὰρ καὶ τοῦ ἤθους ἐν τῇ προαιρέσει τὸ κύριον.

XIV διαφέρονται δὲ καὶ ἐν ταῖς καθ' ὑπεροχὴν φιλίαις. 16
ἀξιοῖ γὰρ ἑκάτερος πλέον ἔχειν, ὅταν δὲ τοῦτο γίνηται, διαλύεται ἡ φιλία. οἴεται γὰρ ὅ τε βελτίων προσήκειν αὐτῷ πλέον ἔχειν (τῷ γὰρ ἀγαθῷ νέμεσθαι πλέον)· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ὠφελιμώτερος. ἀχρεῖον γὰρ ὄντα οὔ φασιν δεῖν ἴσον ἔχειν· λειτουργίαν τε γὰρ γίνεσθαι καὶ οὐ φιλίαν, εἰ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων ἔσται τὰ ἐκ τῆς φιλίας· οἴονται γάρ, καθάπερ ἐν χρημάτων κοινωνίᾳ πλεῖον λαμβάνουσιν οἱ συμβαλλόμενοι πλεῖον, οὕτω δεῖν καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ. ὁ δ' ἐνδεὴς καὶ ὁ χείρων ἀνάπαλιν· φίλου γὰρ ἀγαθοῦ εἶναι

9. ὑπομένοι M^b, ὑπομείνῃ L^b, ὑπομείνηι rc. K^b, γρ. ὑπομήνῃ mg. O^b ‖ ἀμφισβήτησιν — 23. κύριον] v. quae adnotabo ad 1164a, 22 sqq. ‖ 14. κατασμικρύνοντες rc. K^b, κατασμικρίνοντες Ald. ‖ 19. ὠφελεῖται $\Gamma L^b M^b O^b$ † ‖ 20. ἐπηύρατο $H^a N^b O^b$, ἀπηύρατο $L^b M^b$, ἐφεύρετο pr. K^b, ἐφεύρατο Ald. et rc. K^b ‖ 28. ὁ om. $K^b M^b$ Ald. ‖ 29. τε male secl. Rr. ‖ 31. πλείω $\Gamma L^b O^b$ Ald., πλέον Hel. ‖ 32. πλέον L^b Hel., πλείω ΓO^b Ald., om. M^b †.

(XIV)

τὸ ἐπαρκεῖν τοῖς ἐνδεέσιν· τί γάρ, φασίν, ὄφελος σπουδαίῳ
ἢ δυνάστῃ φίλον εἶναι, μηδέν γε μέλλοντα ἀπολαύειν;
1163b ἔοικεν δὲ ἑκάτερος ὀρθῶς ἀξιοῦν, καὶ δεῖν ἑκατέρῳ πλέον
νέμειν ἐκ τῆς φιλίας, οὐ τοῦ αὐτοῦ δέ, ἀλλὰ τῷ μὲν ὑπερ-
έχοντι τιμῆς τῷ δ' ἐνδεεῖ κέρδους· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς
καὶ τῆς εὐεργεσίας ἡ τιμὴ γέρας, τῆς δ' ἐνδείας ἐπικουρία
τὸ κέρδος. οὕτω δ' ἔχειν τοῦτο καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις φαί- 3
νεται. [οὐ γὰρ τιμᾶται ὁ μηδὲ ἀγαθὸν τῷ κοινῷ πορίζων.
τὸ κοινὸν γὰρ δίδοται τῷ τὸ κοινὸν εὐεργετοῦντι, ἡ τιμὴ δὲ
κοινόν.] οὐ γὰρ ἔστιν ἅμα χρηματίζεσθαι ἀπὸ τῶν κοινῶν
καὶ τιμᾶσθαι. * ἐν πᾶσι γὰρ τὸ ἔλαττον οὐδεὶς ὑπομένει·
τῷ δὴ περὶ χρήματα ἐλαττουμένῳ τιμὴν ἀπονέμουσιν καὶ
τῷ δωροδόκῳ χρήματα· τὸ κατ' ἀξίαν γὰρ ἐπανισοῖ καὶ
σῴζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται. οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἀνί-
σοις ὁμιλητέον, καὶ τῷ εἰς χρήματα ὠφελουμένῳ ἢ εἰς
ἀρετὴν τιμὴν ἀνταποδοτέον, ἀνταποδιδόντα τὰ ἐνδεχόμενα.
τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ κατ' ἀξίαν· οὐδὲ 4
γὰρ ἔστιν ἐν πᾶσιν, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς
καὶ τοὺς γονεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἄν ποτε τὴν ἀξίαν ἀποδοίη, εἰς
δύναμιν δὲ ὁ θεραπεύων ἐπιεικὴς εἶναι δοκεῖ. διὸ κἂν δό-
ξειεν οὐκ ἐξεῖναι υἱῷ πατέρα ἀπείπασθαι, πατρὶ δ' υἱόν.
ὀφείλοντα γὰρ ἀποδοτέον, οὐδὲν δέ, ποιήσας, ἄξιον τῶν
ὑπηργμένων δέδρακεν, ὥστ' ἀεὶ ὀφείλει· οἷς δ' ὀφείλεται,
ἐξουσία ἀφεῖναι, καὶ τῷ πατρὶ δή. ἅμα δ' ἴσως οὐδείς ποτ'

34. *φασίν* om. K^b, secl. Fr., c. c. add. Asp. Hel. Ar. ‖ 1163b, 1. *δὲ*] *δ' οὖν* K^b Fr. † ‖ 6. *οὐ* — 8. *κοινόν* post 9. *τιμᾶσθαι* tri. Susem., contra 8. *οὐ* — 9. *τιμᾶσθαι* alteram recensionem verborum illorum antecedentium esse putat Rassovius ‖ 10. *τιμὴν* post *ἀπονέμουσι* $L^b O^b$ ‖ 11. *ἀδωροδόκῳ* O^3 Ald. Ar. et rc. K^b, *δωροδόκω* c. c. Asp. Hel. ‖ 12. *καὶ* ⟨*ἐν φιλίᾳ*⟩ ci. Rr. ‖ 14. *ἀποδοτέον* M^b Par. 1417 ‖ *ἀποδιδόντα* $K^b O^3$ et *γρ.* O^b † ‖ *τὸ ἐνδεχόμενον* $Π^2$ Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 17. *τοὺς* om. M^b Ald. Hel. ‖ *τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν* $Π^2 K^b$ Fr. ‖ 20. *ὀφείλοντι* $L^b O^b$, *τὸν ὀφείλοντα υἱὸν* Ald., *ὀφείλοντα* c. c. Asp. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ 22. *ἀφιέναι* $K^b M^b$, *γρ. ἀφιῆσαι* mg. O^b ‖ *ἅμα δ'*] *ἀλλ'* ci. Coraes.

(XIV)
ἂν ἀποστῆναι δοκεῖ μὴ ὑπερβάλλοντος μοχθηρίᾳ (χωρὶς γὰρ τῆς φυσικῆς φιλίας τὴν ἐπικουρίαν ἀνθρωπικὸν μὴ διωθεῖσθαι)· τῷ δὲ φευκτὸν ἢ οὐ σπουδαστὸν τὸ ἐπαρκεῖν, μοχθηρῷ ὄντι. εὖ πάσχειν γὰρ οἱ πολλοὶ βούλονται, τὸ δὲ ποιεῖν φεύγουσιν ὡς ἀλυσιτελές.

I.

I *1* [περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω·] ἐν
πάσαις δὲ ταῖς ἀνομοιοειδέσι φιλίαις τὸ ἀνάλογον ἰσάζει
καὶ σῴζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται, οἷον καὶ ἐν τῇ
πολιτικῇ τῷ σκυτοτόμῳ ἀντὶ τῶν ὑποδημάτων ἀμοιβὴ
γίνεται κατ' ἀξίαν, καὶ τῷ ὑφάντῃ καὶ τοῖς λοιποῖς.
2 ἐνταῦθα μὲν οὖν πεπόρισται κοινὸν μέτρον τὸ νόμισμα,
καὶ πρὸς τοῦτο δὴ πάντα ἀναφέρεται, καὶ τούτῳ μετρεῖται·
ἐν δὲ τῇ ἐρωτικῇ ἐνίοτε μὲν ὁ ἐραστὴς ἐγκαλεῖ ὅτι ὑπερ-
φιλῶν οὐκ ἀντιφιλεῖται, οὐδὲν ἔχων φιλητόν, εἰ οὕτως ἔτυχεν,
πολλάκις δὲ ὁ ἐρώμενος ὅτι πρότερον ἐπαγγελλόμενος
3 πάντα νῦν οὐδὲν ἐπιτελεῖ. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, ἐπει-
δὰν ὃ μὲν δι' ἡδονὴν τὸν ἐρώμενον φιλῇ, ὃ δὲ διὰ τὸ χρή-
σιμον τὸν ἐραστήν, ταῦτα δὲ μὴ ἀμφοῖν ὑπάρχῃ. διὰ
ταῦτα γὰρ τῆς φιλίας οὔσης διάλυσις γίνεται, ἐπειδὰν μὴ
γίνηται ὧν ἕνεκα ἐφίλουν· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔστεργον ἀλλὰ
τὰ ὑπάρχοντα, οὐ μόνιμα ὄντα· διὸ τοιαῦται καὶ αἱ φι-
λίαι. ἡ δὲ τῶν ἠθῶν καθ' αὑτὴν οὖσα μένει, καθάπερ εἴρη-
4 ται. διαφέρονται δὲ καὶ ὅταν ἕτερα γίνηται αὐτοῖς καὶ
μὴ ὧν ὀρέγονται· ὅμοιον γὰρ τῷ μηδὲν γίνεσθαι, ὅταν
οὗ ἐφίεται μὴ τυγχάνῃ, οἷον καὶ τῷ κιθαρῳδῷ ὁ ἐπαγ-

23. δοκῇ L[b] M[b] Ald. ‖ 25. δ' ἐπίφευκτον M[b] N[b] Ald. Asp. Lib. IX. K[b] M[b] = *Π*[1], L[b] O[b] = *Π*[2].

28. περὶ — εἰρήσθω secl. Fr. Grantius Rr. ‖ 32. ἁπάσαις *Π*[2] Ald. ‖ ἀνομοειδέσι L[b] M[b] Ald. Mi., ἀνομοειδῶν vel ἀνομοιοειδῶν *Γ*, ἀνομοιοειδέσι c. c. Hel. ‖ 1164a, 2. καὶ prius add. *Γ* L[b] ‖ 10. ἕνεκεν? Susem. ‖ 12. ἠθικῶν O[1.3.] Ald. Ar. Mi. (?) ‖ 15. ἐπαγγειλάμενος secundum Mi. et Hel. ci. Coraes.

γελλόμενος, καὶ ὅσῳ ἄμεινον ᾄσειεν, τοσούτῳ πλείω· εἰς
ἕω δ' ἀπαιτοῦντι τὰς ὑποσχέσεις ἀνθ' ἡδονῆς ἡδονὴν ἀπο-
δεδωκέναι ἔφη. εἰ μὲν οὖν ἑκάτερος τοῦτο ἐβούλετο, ἱκανῶς
ἂν εἶχεν· εἰ δ' ὃ μὲν τέρψιν ὃ δὲ κέρδος, καὶ ὃ μὲν ἔχει
ὃ δὲ μή, οὐκ ἂν εἴη τὸ κατὰ τὴν κοινωνίαν καλῶς. ὧν
γὰρ δεόμενος τυγχάνει, τούτοις καὶ προσέχει, κἀκείνου
γε χάριν ταῦτα δώσει. — ‖ τὴν ἀξίαν δὲ ποτέρου τάξαι ἐστίν, 5
τοῦ προϊεμένου ἢ τοῦ προλαβόντος; ὁ γὰρ προϊέμενος ἔοικ'
ἐπιτρέπειν ἐκείνῳ. ὅπερ φασὶν καὶ Πρωταγόραν ποιεῖν·
ὅτε γὰρ *διδάξειεν ἁδήποτε, τιμῆσαι τὸν μαθόντα ἐκέλευεν
ὅσου δοκεῖ ἄξια ἐπίστασθαι, καὶ ἐλάμβανεν τοσοῦτον. ἐν 6
τοῖς τοιούτοις δ' ἐνίοις ἀρέσκει τὸ "μισθὸς δ' ἀνδρί". οἱ
δὲ προλαβόντες τὸ ἀργύριον, εἶτα μηδὲν ποιοῦντες ὧν ἔφα-
σαν διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελιῶν, εἰκότως ἐν ἐγκλή-
μασι γίνονται· οὐ γὰρ ἐπιτελοῦσιν ἃ ὡμολόγησαν. τοῦτο 7
δ' ἴσως ποιεῖν οἱ σοφισταὶ ἀναγκάζονται διὰ τὸ μηδένα ἂν
δοῦναι ἀργύριον ὧν ἐπίστανται. οὗτοι μὲν οὖν ὧν ἔλαβον τὸν
μισθόν, μὴ ποιοῦντες εἰκότως ἐν ἐγκλήμασιν εἰσίν· ἐν οἷς
δὲ μὴ γίνεται διομολογία τῆς ὑπουργίας, οἱ μὲν δι' αὑτοὺς
προϊέμενοι εἴρηται ὅτι ἀνέγκλητοι (τοιαύτη γὰρ ἡ κατ'
1164b ἀρετὴν φιλία), τὴν ἀμοιβήν τε ποιητέον κατὰ τὴν προαί-
ρεσιν (αὕτη γὰρ τοῦ φίλου καὶ τῆς ἀρετῆς· οὕτω δ' ἔοικε
καὶ τοῖς φιλοσοφίας κοινωνήσασιν· οὐ γὰρ πρὸς χρήματα
ἡ ἀξία μετρεῖται, τιμή τε ἰσόρροπος οὐκ ἂν γένοιτο, ἀλλ'

20. *τὴν* om. L^b Ald., c. c. add. Hel. ‖ 22. *τὰ αὐτὰ* O^b et v. l. ap. Mi., *τὰ αὐτοῦ* Muretus † ‖ *τὴν* — b, 21. *ἐτίμα* alteram recensionem esse eamque uberiorem antecedentium 1163a, 9. *ἀμφισβήτησιν* — 23. *κύριον* monuit Rassovius ‖ 23. *προεμένου* ci. Coraes ‖ 25. *μανθάνοντα* Π^2 Mi. ‖ 26. *ἐν* — 27. *ἀνδρί* secl. Rr. ‖ 27. *ἀρκεῖ* Γ Ald. Hel. Ar. et ante *ἐνίοις* M^b (*ἀρέσκει* etiam Mi.) ‖ *ἄρκιος ἔστω* post *ἀνδρὶ* add. $L^b M^b$, *ἄρκιος εἴη* Hel., versum dimidium vacuum K^b, c. c. om. Mi. Ar. ‖ 28. *προλαβόντες* M^b Ald. Mi. Hel. Ar., *προλαμβάνοντες* $\Pi^2 K^b$ Fr. (fors. recte) ‖ *τὸ* om. Π^2 ‖ 34. *γίγνηται* Π^2 Ald. ‖ 1164b, 2. *ἔοικε κ. τ. λ.* non sana esse censet Rr.

(I)
ἴσως ἱκανόν, καθάπερ καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς γονεῖς, τὸ
8 ἐνδεχόμενον), μὴ τοιαύτης δ' οὔσης τῆς δόσεως ἀλλ' ἐπί
τινι, μάλιστα μὲν ἴσως δεῖ τὴν ἀνταπόδοσιν γίνεσθαι δο-
κοῦσαν ἀμφοῖν κατ' ἀξίαν εἶναι, εἰ δὲ τοῦτο μὴ συμβαίνοι,
οὐ μόνον ἀναγκαῖον δόξειεν ἂν τὸν προέχοντα τάττειν,
ἀλλὰ καὶ δίκαιον. ὅσον γὰρ ἂν οὗτος ὠφελήθη ἢ ἀνθ' ὅσου
τὴν ἡδονὴν εἵλετ' ἄν, τοσοῦτον ἀντιλαβὼν ἕξει τὴν παρὰ
τούτου ἀξίαν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὠνίοις οὕτω φαίνεται γινόμε-
9 νον, ἐνιαχοῦ τ' εἰσὶν νόμοι τῶν ἑκουσίων συμβολαίων δίκας
μὴ εἶναι ὡς δέον, ᾧ ἐπίστευσεν, διαλυθῆναι πρὸς τοῦτον
καθάπερ ἐκοινώνησεν. ᾧ γὰρ ἐπετράφθη, τοῦτον οἴεται δι-
καιότερον εἶναι τάξαι τοῦ ἐπιτρέψαντος. τὰ πολλὰ γὰρ οὐ
τοῦ ἴσου τιμῶσιν οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν· τὰ
γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια·
ἀλλ' ὅμως ἡ ἀμοιβὴ γίνεται πρὸς τοσοῦτον ὅσον ἂν τάτ-
τωσιν οἱ λαβόντες. δεῖ δ' ἴσως οὐ τοσούτου τιμᾶν ὅσου ἔχοντι
φαίνεται ἄξιον, ἀλλ' ὅσον πρὶν ἔχειν ἐτίμα. ||

II ἀπορίαν δ' ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷον πότερα δεῖ 2
πάντα τῷ πατρὶ ἀπονέμειν καὶ πείθεσθαι, ἢ κάμνοντα
μὲν ἰατρῷ πειστέον, στρατηγὸν δὲ χειροτονητέον τὸν πολε-
μικόν· ὁμοίως δὲ φίλῳ μᾶλλον ἢ σπουδαίῳ ὑπηρετητέον,
καὶ εὐεργέτῃ ἀνταποδοτέον χάριν μᾶλλον ἢ ἑταίρῳ δοτέον,
2 ἐὰν ἀμφοῖν μὴ ἐνδέχηται. — ἆρ' οὖν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκρι-
βῶς μὲν διορίσαι οὐ ῥᾴδιον; (πολλὰς γὰρ καὶ παντοίας ἔχει

5. ὃ post ἴσως add. $Γ$K[b] Fr. || καὶ post καθάπερ om. $Γ$ K[b], secl. Fr., c. c. add. Hel. || 9. εἶναι post ἀναγκαῖον add. $Γ$ Ald. || 10. ἂν om. L[b]M[b] Bk. Rr. (fors. recte) || 11. ⟨ὁ⟩ ἀντιλαβὼν vel ἀντιλαβὼν ⟨ἐκεῖνος⟩ vel ἀντιλαβὼν ⟨ἅτερος⟩ ci. Zellius || 15. ᾧ — 20. λαβόντες partim non suo loco partim supervacanea esse censet Rr. || οἴονται Hel. Coraes || 18. ἄξια **? Susem. || 20. λαβόντες M[b] Ald. Mi. Ar., λαμβάνοντες $Π^2$K[b] Fr. (fors. recte) || 22. τοιάδε M[b] Ald. Bk. Rr. || 24. πιστευτέον $Π^2$ (γρ. πειστέον mg. O[b]), πιστεύειν K[b] (πειστέον etiam Hel.) || 26. δοτέον c. c. Mi. Ar., προετέον K[b] Fr. || 27. ἄμφω K[b] Fr., ἀμφοῖν c. c. Mi. Hel. Ar.

διαφορᾶς καὶ μεγέθει καὶ μικρότητι καὶ τῷ καλῷ καὶ
ἀναγκαίῳ)· ὅτι δ' οὐ πάντα τῷ αὐτῷ ἀποδοτέον, οὐκ ἄδη- 3
λον. καὶ τὰς μὲν εὐεργεσίας ἀνταποδοτέον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
μᾶλλον ἢ χαριστέον ἑταίροις, καὶ ὥσπερ δάνειον, ᾧ ὀφεί-
λει ἀποδοτέον μᾶλλον ἢ ἑταίρῳ δοτέον. ἴσως δὲ οὐδὲ τοῦτ' 4
ἀεί, οἷον τῷ λυτρωθέντι παρὰ λῃστῶν πότερον τὸν λυσά-
μενον ἀντιλυτρωτέον, κἂν ὁστισοῦν ᾖ, ἢ καὶ μὴ ἑαλωκότι
ἀπαιτοῦντι δὲ ἀποδοτέον, ἢ τὸν πατέρα λυτρωτέον; δόξειε
γὰρ ἂν καὶ ἑαυτοῦ μᾶλλον τὸν πατέρα. ὅπερ οὖν εἴρηται, 5
καθόλου μὲν τὸ ὀφείλημα ἀποδοτέον, ἐὰν δ' ὑπερτείνῃ ἡ
δόσις τῷ καλῷ ἢ τῷ ἀναγκαίῳ, πρὸς ταῦτα ἀποκλιτέον·
ἐνίοτε γὰρ οὐδ' ἐστὶν ἴσον τὸ τὴν προϋπαρχὴν ἀμείψασθαι,
ἐπειδὰν ὃ μὲν σπουδαῖον εἰδὼς εὖ ποιήσῃ, τῷ δὲ ἡ ἀντα-
πόδοσις γίνηται ὃν οἴεται μοχθηρὸν εἶναι. οὐδὲ γὰρ τῷ
δανείσαντι ἐνίοτε ἀντιδανειστέον· ὃ μὲν γὰρ οἰόμενος κο-
μιεῖσθαι ἐδάνεισεν ἐπιεικεῖ ὄντι, ὃ δ' οὐκ ἐλπίζει κομιεῖσθαι
παρὰ πονηροῦ. εἴτε τοίνυν τῇ ἀληθείᾳ οὕτως ἔχει, οὐκ ἴσον
τὸ ἀξίωμα· εἴτ' ἔχει μὲν μὴ οὕτως οἴονται δέ, οὐκ ἂν δό-
ξαιεν ἄτοπα ποιεῖν. ὅπερ οὖν πολλάκις εἴρηται, οἱ περὶ τὰ 6
πάθη καὶ τὰς πράξεις λόγοι ὁμοίως ἔχουσιν τὸ ὡρισμένον
τοῖς περὶ ἃ εἰσίν. — ὅτι μὲν οὖν οὐ ταὐτὰ πᾶσιν ἀποδοτέον,
οὐδὲ τῷ πατρὶ πάντα, καθάπερ οὐδὲ τῷ Διὶ θύεται, οὐκ
ἄδηλον· ἐπεὶ δ' ἕτερα γονεῦσι καὶ ἀδελφοῖς καὶ ἑταίροις 7
καὶ εὐεργέταις, ἑκάστοις τὰ οἰκεῖα καὶ τὰ ἁρμόττοντα
ἀπονεμητέον. οὕτω δὲ καὶ ποιεῖν φαίνονται· εἰς γάμους
μὲν γὰρ καλοῦσιν τοὺς συγγενεῖς (τούτοις γὰρ κοινὸν τὸ γένος
καὶ αἱ περὶ τοῦτο δὴ πράξεις), καὶ εἰς τὰ κήδη δὲ μάλιστα
οἴονται δεῖν τοὺς συγγενεῖς ἀπαντᾶν διὰ ταὐτό. δόξειε δ' 8

32. ἑτέρῳ Par. 1417 Muretus ‖ καὶ ὥσπερ] ὥσπερ K^b Fr., ὥσπερ καὶ Argyropylus ‖ 33. ἑτέρῳ Muretus ‖ 34. πότερα K^b Fr. ‖ 35. καὶ add. Ald. Mi. Ar., om. $\Gamma K^b L^b N^b O^b$ Hel. (de $H^a M^b$ incertus sum) ‖ 1165a, 4. τοῦτο Hel. ‖ 11. δόξειεν ΓM^b O^b Ald. Ar. ‖ 15. Διὶ ⟨πάντα⟩ Ar. (?) Rr. ‖ 17. ἁρμόζοντα Π^2.

(II)
ἂν τροφῆς μὲν γονεῦσι δεῖν μάλιστ᾽ ἐπαρκεῖν, ὡς ὀφείλοντας, καὶ τοῖς αἰτίοις τοῦ εἶναι κάλλιον ὂν ἢ ἑαυτοῖς εἰς ταῦτ᾽ ἐπαρκεῖν· καὶ τιμὴν δὲ γονεῦσιν καθάπερ θεοῖς, οὐ πᾶσαν δέ. οὐδὲ γὰρ τὴν αὐτὴν πατρὶ καὶ μητρί, οὐδ᾽ αὖ τὴν τοῦ σοφοῦ ἢ τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ τὴν πατρικήν, ὁμοίως
9 δὲ καὶ τὴν μητρικήν. καὶ παντὶ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τιμὴν [τὴν] καθ᾽ ἡλικίαν, ὑπαναστάσει καὶ κατακλίσει καὶ τοῖς τοιούτοις. πρὸς ἑταίρους δ᾽ αὖ καὶ ἀδελφοὺς παρρησίαν καὶ ἁπάντων κοινότητα. καὶ συγγενέσι δὲ καὶ φυλέταις καὶ πολίταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἀεὶ πειρατέον τὸ οἰκεῖον ἀπονέμειν, καὶ συγκρίνειν τὰ ἑκάστοις ὑπάρχοντα κατ᾽
10 οἰκειότητα καὶ ἀρετὴν ἢ χρῆσιν. τῶν μὲν οὖν ὁμογενῶν ῥᾴων ἡ κρίσις, τῶν δὲ διαφερόντων ἐργωδεστέρα. οὐ μὴν διά γε τοῦτο ἀποστατέον, ἀλλ᾽ ὡς ἂν ἐνδέχηται, οὕτως διοριστέον.

III ἔχει δ᾽ ἀπορίαν καὶ περὶ τοῦ διαλύεσθαι τὰς φιλίας 3
ἢ μὴ πρὸς τοὺς μὴ διαμένοντας. ἢ πρὸς μὲν τοὺς διὰ τὸ 1165b
χρήσιμον ἢ τὸ ἡδὺ φίλους ὄντας, ὅταν μηκέτι ταῦτ᾽ ἔχωσιν, οὐδὲν ἄτοπον διαλύεσθαι; (ἐκείνων γὰρ ἦσαν φίλοι· ὧν ἀπολιπόντων εὔλογον τὸ μὴ φιλεῖν)· ἐγκαλέσειε δ᾽ ἄν τις, εἰ διὰ τὸ χρήσιμον ἢ τὸ ἡδὺ ἀγαπῶν προσεποιεῖτο διὰ τὸ ἦθος. ὅπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, πλεῖσται διαφοραὶ γίνονται τοῖς φίλοις, ὅταν μὴ ὁμοίως οἴωνται καὶ ὦσι
2 φίλοι. ὅταν μὲν οὖν διαψευσθῇ τις καὶ ὑπολάβῃ φιλεῖσθαι διὰ τὸ ἦθος, μηδὲν τοιοῦτον ἐκείνου πράττοντος, ἑαυτὸν αἰτιῷτ᾽ ἄν· ὅταν δ᾽ ὑπὸ τῆς ἐκείνου προσποιήσεως ἀπατηθῇ, δίκαιον ἐγκαλεῖν τῷ ἀπατήσαντι, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς τὸ νόμισμα κιβδηλεύουσιν, ὅσῳ περὶ τιμιώτερον ἡ κακουργία. —

22. τροφὴν secundum Hel. ci. Zellius ‖ 23. ὂν] ὄντως ὂν L^b, c. c. om. Fr. Rr. fors. recte ‖ 24. θεοῖς c. c. Hel., καὶ θεοῖς $Π^2$ ‖ 25. δέ] δὲ γονεῦσιν L^bM^b Ar. et, ut videtur, Asp. ‖ 26. ἢ] ἢ τὴν $ΓK^b$ Hel. Ar. Fr. ‖ 27. τὴν om. K^bO^b ‖ δὴ K^b, δὲ c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ 28. τὴν om. K^b, secl. Rr., c. c. add. Hel. ‖ 30. πάντων $Π^2$ ‖ δὲ $Π^2$ Ar., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 31. ἀεὶ post πειρατέον $Π^2$ ‖ 1165b, 5. ἢ c. c. Hel., ἢ διὰ $ΓL^b$ Ald. ‖ 6. ὃ K^bL^b, ὅπερ c. c. Hel. ‖ 7. οἴονται $ΓK^b$ Ald.

(III)

ἐὰν δ' ἀποδέχηται ὡς ἀγαθόν, γένηται δὲ μοχθηρὸς καὶ 3
δοκῇ, ἆρ' ἔτι φιλητέον; ἢ οὐ δυνατόν, εἴπερ μὴ πᾶν φιλη-
τὸν ἀλλὰ τἀγαθόν, [οὔτε δὲ φιλητέον πονηρὸν] οὐδὲ δεῖ;
φιλοπόνηρον γὰρ οὐ χρὴ εἶναι, οὐδ' ὁμοιοῦσθαι φαύλῳ· εἴρη-
ται δ' ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον. ἆρ' οὖν εὐθὺς διαλυτέον;
ἢ οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνιάτοις κατὰ τὴν μοχθηρίαν, ἐπαν-
όρθωσιν δὲ ἔχουσιν μᾶλλον βοηθητέον εἰς τὸ ἦθος ἢ τὴν
οὐσίαν, ὅσῳ βέλτιον καὶ τῆς φιλίας οἰκειότερον; δόξειε δ'
ἂν ὁ διαλυόμενος οὐδὲν ἄτοπον ποιεῖν. οὐ γὰρ τούτῳ ᾗ τοι-
ούτῳ φίλος ἦν· ἀλλοιωθέντα οὖν ἀδυνατῶν ἀνασῶσαι ἀφίστα-
ται. εἰ δ' ὃ μὲν διαμένοι ὃ δὲ ἐπιεικέστερος γίνοιτο καὶ πολὺ 4
διαλλάττοι τῇ ἀρετῇ, ἆρα χρηστέον φίλῳ, ἢ οὐκ ἐνδέχεται;
ἐν μεγάλῃ δὲ διαστάσει μάλιστα δῆλον γίνεται, οἷον ἐν
ταῖς παιδικαῖς φιλίαις· εἰ γὰρ ὃ μὲν διαμένοι τὴν διά-
νοιαν παῖς ὃ δ' ἀνὴρ εἴη οἷος κράτιστος, πῶς ἂν εἶεν φίλοι
μήτ' ἀρεσκόμενοι τοῖς αὐτοῖς μήτε χαίροντες καὶ λυπού-
μενοι; οὐδὲ γὰρ περὶ ἀλλήλους ταῦθ' ὑπάρξει αὐτοῖς, ἄνευ
δὲ τούτων οὐκ ἦν φίλους εἶναι· συμβιοῦν γὰρ οὐχ οἷόν
τε. εἴρηται δὲ περὶ τούτων. ἆρ' οὖν οὐθὲν ἀλλοιότερον πρὸς 5
αὐτὸν ἑκτέον ἢ εἰ μὴ ἐγεγόνει φίλος μηδέποτε; ἢ δεῖ
μνείαν ἔχειν τῆς γενομένης συνηθείας, καὶ καθάπερ φίλοις
μᾶλλον ἢ ὀθνείοις οἰόμεθα δεῖν χαρίζεσθαι, οὕτω καὶ τοῖς
γενομένοις ἀπονεμητέον τι διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν,
ὅταν μὴ δι' ὑπερβολὴν μοχθηρίας ἡ διάλυσις γένηται;

13. *καὶ*] *ἢ καὶ* Ald., *ἢ* ci. Coraes ‖ 14. *δοκεῖ* $K^b O^{1.3.}$ Mi. Hel. ‖ 15. *οὔτε δὲ — δεῖ* secl. Fr., — *πονηρόν* om. *Γ* Hel., secl. Rr. ‖ *δὴ φιλητὸν πονηρὸν* ci. Zwinger, *δὴ φιλητὸς πονηρός*, Thurotus ‖ *οὐδὲ δεῖ* om. $O^{1.3.}$ Mi. Hel., secl. Gifanius et Zwinger, *οὐδὲ δεῖ φιλοπόνηρον* om. K^b ‖ *οὐδὲ* Rr., *οὔτε* Π^2 M^b Ald. Bk. Fr. (Thurotus) ‖ 21. *τούτῳ ᾗ* Par. 1417 et corr.[2] K^b et *γρ.* O^b, *τούτωι ἢ* $\Gamma \Pi^1$ Ald., *τῷ* Π^2 Ar. Bk. Rr. ‖ 22. *γοῦν* Ald., *δὲ* Π^2, *οὖν* c. c. Hel. Ar. ‖ 23. *γένοιτο* Π^2 Ald. Mi. Hel. Bk. Rr. ‖ 26. *παιδικαῖς*] *ἐκ παιδιᾶς* N^b Ald. Hel., *ἐκ παιδίας Γ*, *ἐκ παιδικῆς* Camerarius † ‖ 35. *τι* om. Π^1, c. c. add. Mi. Hel. Ar. ‖ *προγενομένην* Π^1 Hel., *προσγενομένην* Ald. ‖ 36. *ἡ* add. N^b Ald. Hel. ‖ *γίνηται*? Susem.

v τὰ φιλικὰ δὲ τὰ πρὸς τοὺς φίλους, καὶ οἷς αἱ φι- 4 1166a
λίαι ὁρίζονται, ἔοικεν ἐκ τῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐληλυθέναι. τι-
θέασι γὰρ φίλον τὸν βουλόμενον καὶ πράττοντα τἀγαθὰ
ἢ τὰ φαινόμενα ἐκείνου ἕνεκα, ἢ τὸν βουλόμενον εἶναι καὶ
ζῆν τὸν φίλον αὐτοῦ χάριν, ὅπερ αἱ μητέρες πρὸς τὰ τέ-
κνα πεπόνθασι, καὶ τῶν φίλων οἱ προσκεκρουκότες· οἳ δὲ
τὸν συνδιάγοντα καὶ ταὐτὰ αἱρούμενον, ἢ τὸν συναλγοῦντα
καὶ συγχαίροντα τῷ φίλῳ, μάλιστα δὲ καὶ τοῦτο περὶ
τὰς μητέρας συμβαίνει. τούτων δέ τινι καὶ τὴν φιλίαν
2 ὁρίζονται. πρὸς ἑαυτὸν δὲ τούτων ἕκαστον τῷ ἐπιεικεῖ ὑπάρ-
χει, τοῖς δὲ λοιποῖς, ᾗ τοιοῦτοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι.
ἔοικεν γάρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἑκάστῳ ἡ ἀρετὴ καὶ
3 ὁ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, καὶ τῶν
αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχήν. καὶ βούλεται
δὲ ἑαυτῷ τἀγαθὰ καὶ τὰ φαινόμενα καὶ πράττει (τοῦ
γὰρ ἀγαθοῦ τἀγαθὸν διαπονεῖν) καὶ ἑαυτοῦ ἕνεκα· τοῦ
γὰρ διανοητικοῦ χάριν, ὅπερ ἕκαστος εἶναι δοκεῖ. καὶ ζῆν
δὲ βούλεται ἑαυτὸν καὶ σῴζεσθαι, καὶ μάλιστα τοῦτο ᾧ
4 φρονεῖ· ἀγαθὸν γὰρ τῷ σπουδαίῳ τὸ εἶναι. [ἕκαστος δ'
ἑαυτῷ βούλεται τἀγαθά, γενόμενος δ' ἄλλος οὐδεὶς αἱρεῖ-

1166a, 1. τὰ φιλικὰ — 1167b, 16. ποιεῖν haud idoneo loco posita esse iudicat Spengelius, legisse ibidem videtur iam scriptor M. Moralium 1210b, 32 — 1212b, 23, quippe qui, cum quae 1166a, 1 — 1168a, 27, iam ante ea, quae 1159b, 25 sqq. leguntur, in E. E. 1240a, 8 — 1241b, 12 tractentur, alterum ordinem cum altero miscuerit: ceterum v. quae ad b, 30 sqq. adnotabo ‖ τὰ πρὸς τοὺς φίλους secl. Muretus ‖ τὰ] καὶ O^b, om. Ald. ‖ πέλας καὶ ὅσαι φιλίαι post φίλους add. K^b, cf. E. E. 1240b, 37 ‖ καὶ οἷς] οἷς καὶ? Spengelius ‖ 5. τῶν φίλων $K^b O^b$, τῷ φίλῳ Γ, τὸν φίλον c. c. Hel. Ar. ‖ 6. καὶ — προσκεκρουκότες secl. Rr. ‖ <καὶ> οἱ? Susem. ‖ 9. δή? Susem. et Thurotus et 10. cum Rieckero ὁρίζονται, πρὸς? Susem. ‖ 12. γάρ ΓL^b N^b Ald. Hel., δέ $Π^1 H^a O^b$ Ar. ‖ ἑκάστων K^b (nescio an recte), ἑκάστου? Spengelius † ‖ 15. δὲ Rr., δὴ ΓΠ Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 16. διαπονεῖ K^b Fr. † ‖ 19. ἕκαστος — 22. ἐστίν secl. Rr., — 23. μάλιστα Susem. ‖ 20. οὐδεὶς post αἱρεῖται K^b Fr.

ται πάντ᾽ ἔχειν ἐκεῖνο τὸ γενόμενον· ἔχει γὰρ καὶ νῦν ὁ
θεὸς τἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὢν ὅ τι ποτ᾽ ἐστίν. δόξειε δ᾽ ἂν τὸ νοοῦν
ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα.] συνδιάγειν τε ὁ τοιοῦτος ἑαυτῷ 5
βούλεται· ἡδέως γὰρ αὐτὸ ποιεῖ· τῶν τε γὰρ πεπραγμέ-
νων ἐπιτερπεῖς αἱ μνῆμαι, καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδες
ἀγαθαί· αἱ τοιαῦται δ᾽ ἡδεῖαι. καὶ θεωρημάτων δ᾽ εὐπορεῖ
τῇ διανοίᾳ. συναλγεῖ τε καὶ συνήδεται μάλισθ᾽ ἑαυτῷ·
πάντοτε γάρ ἐστι τὸ αὐτὸ λυπηρόν τε καὶ ἡδύ, καὶ οὐκ
ἄλλοτε ἄλλο· ἀμεταμέλητος γὰρ ὡς εἰπεῖν. τῷ δὴ πρὸς
αὑτὸν [μὲν] ἕκαστα τούτων ὑπάρχειν τῷ ἐπιεικεῖ, πρὸς δὲ
τὸν φίλον ἔχειν ὥσπερ πρὸς ἑαυτόν (ἔστιν γὰρ ὁ φίλος
ἄλλος αὐτός), καὶ ἡ φιλία τούτων εἶναί τι δοκεῖ, καὶ φί-
λοι οἷς ταῦθ᾽ ὑπάρχει. — πρὸς αὑτὸν δὲ πότερον ἔστιν ἢ 6
οὐκ ἔστι φιλία, ἀφείσθω ἐπὶ τοῦ παρόντος· [δόξειε δ᾽ ἂν
ταύτῃ εἶναι φιλία, ᾗ ἔστιν δύο ἢ πλείω ἐκ τῶν εἰρημέ-
νων, καὶ ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς φιλίας τῇ πρὸς αὑτὸν ὁμοιοῦ-
ται.] φαίνεται δὲ τὰ εἰρημένα καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν, 7
καίπερ οὖσι φαύλοις. ἆρ᾽ οὖν ᾗ ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς καὶ
ὑπολαμβάνουσιν ἐπιεικεῖς εἶναι, ταύτῃ μετέχουσιν αὐτῶν;
ἐπεὶ τῶν γε κομιδῇ φαύλων καὶ ἀνοσιουργῶν οὐδενὶ ταῦθ᾽
ὑπάρχει, ἀλλ᾽ οὐδὲ φαίνεται. σχεδὸν δὲ οὐδὲ τοῖς φαύ- 8
λοις· διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς, καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦ-
σιν ἄλλα δὲ βούλονται, οἷον οἱ ἀκρατεῖς· αἱροῦνται γὰρ
ἀντὶ τῶν δοκούντων ἑαυτοῖς ἀγαθῶν εἶναι τὰ ἡδέα βλα-
βερὰ ὄντα· οἱ δ᾽ αὖ διὰ δειλίαν καὶ ἀργίαν ἀφίστανται
τοῦ πράττειν ἃ οἴονται ἑαυτοῖς βέλτιστα εἶναι· οἷς δὲ πολλὰ

21. πάντας Ald., ταὐτὰ ci. Bergius, ταῦτ᾽ Coraes † ‖ ἐκεῖνο τὸ γενόμενον secl. Vermehrenus ‖ 23. ἢ om. Π^1 † ‖ 24. αὐτῷ corr. L^b O^b † ‖ 25. μνεῖαι Π^1, μνῆμαι c. c. Mi. Ar. ‖ 28. πάντῃ O^b Mi., παντὶ Ald. ‖ 29. ἄλλοι Γ Ald. et pr. K^b (em. corr.²) † ‖ 30. μὲν add. M^b, c. c. om. Fr. Rr. ‖ 31. αὐτὸν Π^1 ‖ 34. δόξειε — b, 1. ὁμοιοῦται secl. Rr. ‖ 35. ἡ ante φιλία add. Π^2 (in O^b supra versum) Ald. ‖ ᾗ οὐκ ἔστι δύο M^b et γρ. O^b, ἢ οὐκέτι δύο τὰ αὐτὰ v. l. ap. Mi., ᾗ οὐκ ἔστι δύο ταῦτα eandem revera olim fuisse ci. Coraes †.

καὶ δεινὰ πέπρακται, καὶ διὰ τὴν μοχθηρίαν μισοῦνται, φεύγουσι τὸ ζῆν καὶ ἀναιροῦσιν ἑαυτούς. ζητοῦσίν τε οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνδιημερεύσουσιν, ἑαυτοὺς δὲ φεύγουσιν· ἀναμιμνήσκονται γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἐλπίζουσι, καθ' ἑαυτοὺς ὄντες, μεθ' ἑτέρων δ' ὄντες ἐπιλανθάνονται. οὐδέν τε φιλητὸν ἔχοντες οὐδὲν φιλικὸν πάσχουσι πρὸς ἑαυτούς. οὐδὲ δὴ συγχαίρουσιν οὐδὲ συναλγοῦσιν οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς· στασιάζει γὰρ αὐτῶν ἡ ψυχή, καὶ τὸ μὲν διὰ μοχθηρίαν ἀλγεῖ ἀπεχόμενον τινῶν, τὸ δ' ἥδεται, καὶ τὸ μὲν δεῦρο τὸ δ' ἐκεῖσε ἕλκει ὥσπερ διασπῶντα. εἰ δὲ μὴ οἷόν τε ἅμα λυπεῖσθαι καὶ ἥδεσθαι, ἀλλὰ μετὰ μικρόν γε λυπεῖται ὅτι ἥσθη, καὶ οὐκ ἂν ἐβούλετο ἡδέα ταῦτα γενέσθαι αὑτῷ· μεταμελείας γὰρ οἱ φαῦλοι γέμουσιν. οὐ δὴ φαίνεται ὁ φαῦλος οὐδὲ πρὸς ἑαυτὸν φιλικῶς διακεῖσθαι διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν φιλητόν. εἰ δὴ τὸ οὕτως ἔχειν λίαν ἐστὶν ἄθλιον, φευκτέον τὴν μοχθηρίαν διατεταμένως καὶ πειρατέον ἐπιεικῆ εἶναι· οὕτω γὰρ καὶ πρὸς ἑαυτὸν φιλικῶς ἂν ἔχοι καὶ ἑτέρῳ φίλος γένοιτο.

Ἡ δ' εὔνοια φιλίᾳ μὲν ἔοικεν, οὐ μὴν ἔστι γε φιλία. 5
γίνεται γὰρ εὔνοια καὶ πρὸς ἀγνῶτας καὶ λανθάνουσα, φιλία δ' οὔ. καὶ πρότερον δὲ ταῦτ' εἴρηται. ἀλλ' οὐδὲ φίλησις ἐστίν. οὐ γὰρ ἔχει διάτασιν οὐδ' ὄρεξιν, τῇ φιλήσει δὲ ταῦτ' ἀκολουθεῖ· καὶ ἡ μὲν φίλησις μετὰ συνηθείας, ἡ δ' εὔνοια καὶ ἐκ προσπαίου, οἷον καὶ περὶ τοὺς ἀγωνιστὰς

1166b, 12. καὶ ante διὰ om. Π^2 Bk. Rr. (haud male) † ‖ μισοῦνται $\Gamma M^b N^b$ Hel. Ar., μισοῦνται καὶ K^b $O^{1.3.}$ Ald., μισοῦσί τε καὶ $\Pi^2 O^2$ Bk. Rr. (haud male) ‖ 14. συνημερεύσουσιν K^b Ald. Hel. Fr. (nescio an recte) ‖ 15. τοιαῦτα ἕτερα ἐλπίζουσι etiam Hel., ἕτερα τοιαῦτα ἐλπίζουσι Π^2, τοιαῦθ' ὑπερελπίζουσι M^b ‖ 19. οἱ τοιοῦτοι post ἑαυτοῖς Π^2 ‖ 20. τὸ ΓM^b Mi. Hel., τότε Π^2, τοτὲ Ald. Ar., om. K^b ‖ μὲν om. K^b ‖ τὸ $\Gamma\Pi^1$ Mi. Hel., τοτὲ Π^2 Ald. Ar. ‖ 29. καὶ ante πρὸς om. Π^1 † ‖ 30. ἡ — 1168a, 27. εἶναι post 1169b, 2. χρή traicienda esse ci. Susem. ‖ φιλίᾳ c. c. Mi. Hel. Ar., φιλικῷ K^b Fr. ‖ 32. τοιαῦτ' $\Gamma\Pi^1$ ‖ 34. φιλία ci. Rr.

(V
1167a συμβαίνει. εὖνοι γὰρ αὐτοῖς γίνονται καὶ συνθέλουσιν, συμ-
πράξαιεν δ' ἂν οὐδέν· ὅπερ γὰρ εἴπομεν, προσπαίως εὖνοι
γίνονται καὶ ἐπιπολαίως στέργουσιν. — ἔοικεν δὴ ἀρχὴ φιλίας 3
εἶναι, ὥσπερ τοῦ ἐρᾶν ἡ διὰ τῆς ὄψεως ἡδονή· μὴ γὰρ
προησθεὶς τῇ ἰδέᾳ οὐδεὶς ἐρᾷ, ὁ δὲ χαίρων τῷ εἴδει οὐδὲν
μᾶλλον ἐρᾷ, ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόντα ποθῇ καὶ τῆς παρου-
σίας ἐπιθυμῇ. οὕτω δὴ καὶ φίλους οὐχ οἷόν τε εἶναι μὴ
εὔνους γενομένους, οἱ δὲ εὖνοι οὐδὲν μᾶλλον φιλοῦσιν· βού-
λονται γὰρ μόνον τἀγαθὰ οἷς εἰσιν εὖνοι, συμπράξαιεν δ'
ἂν οὐδέν, οὐδ' ὀχληθεῖεν ὑπὲρ αὐτῶν. διὸ μεταφέρων φαίη
τις ἂν αὐτὴν ἀργὴν εἶναι φιλίαν, χρονιζομένην δὲ καὶ εἰς
συνήθειαν ἀφικνουμένην γίνεσθαι φιλίαν, οὐ τὴν διὰ τὸ
χρήσιμον οὐδὲ τὴν διὰ τὸ ἡδύ· οὐδὲ γὰρ εὔνοια ἐπὶ τού-
τοις γίνεται. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετηθεὶς ἀνθ' ὧν πέπονθεν
ἀπονέμει τὴν εὔνοιαν, τὰ δίκαια δρῶν· ὁ δὲ βουλόμενός
τιν' εὐπραγεῖν, ἐλπίδα ἔχων εὐπορίας δι' ἐκείνου, οὐκ ἔοικ'
εὔνους ἐκείνῳ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτῷ, καθάπερ οὐδὲ
φίλος, εἰ θεραπεύει αὐτὸν διά τινα χρῆσιν. ὅλως δ' ἡ 4
εὔνοια δι' ἀρετὴν καὶ ἐπιείκειάν τινα γίνεται, ὅταν τῳ φανῇ
καλός τις ἢ ἀνδρεῖος ἤ τι τοιοῦτον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ἀγωνιστῶν εἴπομεν.

6 φιλικὸν δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια φαίνεται· διόπερ οὐκ ἔστιν V
ὁμοδοξία· τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ἀγνοοῦσιν ἀλλήλους ὑπάρξειεν
ἄν. οὐδὲ τοὺς περὶ ὁτουοῦν ὁμογνωμονοῦντας ὁμονοεῖν φα-
σίν, οἷον τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων (οὐ γὰρ φιλικὸν τὸ περὶ
τούτων ὁμονοεῖν), ἀλλὰ τὰς πόλεις ὁμονοεῖν φασίν, ὅταν
περὶ τῶν συμφερόντων ὁμογνωμονῶσιν καὶ ταὐτὰ προαι-

1167a, 7. ἐπιθυμεῖ ΓK^b O^b Ald. ‖ 10. ἂν οὐδέν c. c. Hel., οὐθὲν ἄν ΓL^b Ald. ‖ 11. ἀρχὴν — φιλίας Γ Mi. Ar., ἀργὴν — φιλίαν c. c. Hel. ‖ 12. ἀγομένην L^b O^3, συνηγομένην pr. O^b, ἀφικνουμένην c. c. Hel. et γρ. mg. O^b ‖ 16. εὖ πράττειν L^b Ald. Mi., εὐπραγεῖν c. c. Hel. ‖ ἐλπίδα ἔχων post εὐπορίας $Π^2$ ‖ 18. ἡ om. $Π^1$ (fors. recte) ‖ 24. ὁτιοῦν $Π^2$, ὁτοοῦν Ald. ‖ 27. ταυτὰ L^b, τὰ αὐτὰ Ald. et corr. O^b, ταῦτα K^b et pr. O^b †.

VI)
2 ρῶνται καὶ πράττωσιν τὰ κοινῇ δόξαντα. περὶ τὰ πρακτὰ
δὴ ὁμονοοῦσιν, καὶ τούτων περὶ τὰ ἐν μεγέθει καὶ ἐνδε-
χόμενα ἀμφοῖν ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν, οἷον αἱ πόλεις, ὅταν
πᾶσιν δοκῇ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς εἶναι, ἢ συμμαχεῖν Λακε-
δαιμονίοις, ἢ ἄρχειν Πιττακὸν ὅτε καὶ αὐτὸς ἤθελεν. ὅταν
δ' ἑκάτερος ἑαυτὸν βούληται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς Φοινίσσαις,
στασιάζουσιν· οὐ γάρ ἐστιν ὁμονοεῖν τὸ αὐτὸ ἑκάτερον ἐννοεῖν
ὁδήποτε, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ, οἷον ὅταν καὶ ὁ δῆμος
καὶ οἱ ἐπιεικεῖς τοὺς ἀρίστους ἄρχειν· οὕτω γὰρ πᾶσι γί- 1167b
νεται οὗ ἐφίενται. πολιτικὴ δὴ φιλία φαίνεται ἡ ὁμό-
νοια, καθάπερ καὶ λέγεται· περὶ τὰ συμφέροντα γάρ ἐστιν
3 καὶ τὰ εἰς τὸν βίον ἀνήκοντα. — ἔστιν δ' ἡ τοιαύτη ὁμόνοια
ἐν τοῖς ἐπιεικέσιν· οὗτοι γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ὁμονοοῦσιν καὶ
ἀλλήλοις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄντες ὡς εἰπεῖν· τῶν τοιούτων
γὰρ μένει τὰ βουλήματα καὶ οὐ μεταρρεῖ ὥσπερ εὔριπος,
βούλονταί τε τὰ δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα, τούτων δὲ
4 καὶ κοινῇ ἐφίενται. τοὺς δὲ φαύλους οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν
πλὴν ἐπὶ μικρόν, καθάπερ καὶ φίλους εἶναι, πλεονεξίας
ἐφιεμένους ἐν τοῖς ὠφελίμοις, ἐν δὲ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς
λειτουργίαις ἐλλείποντας· ἑαυτῷ δ' ἕκαστος βουλόμενος ταῦτα
τὸν πέλας ἐξετάζει καὶ κωλύει· μὴ γὰρ τηρούντων τὸ κοι-
νὸν ἀπόλλυται. συμβαίνει οὖν αὐτοῖς στασιάζειν, ἀλλήλους
μὲν ἐπαναγκάζοντας, αὐτοὺς δὲ μὴ βουλομένους τὰ δίκαια
ποιεῖν.

II οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον 7
φιλεῖν ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντας, καὶ ὡς παρὰ
λόγον γινόμενον ἐπιζητεῖται. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις φαί-
νεται ὅτι οἳ μὲν ὀφείλουσι τοῖς δὲ ὀφείλεται, καθάπερ οὖν

29. τὰ post μεγέθει καὶ add. Π² Bk. Rr. ‖ 34. ἐστιν Kᵇ, ἐσθ' c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ αὐτὸ Oᵇ Ald. Mi. Hel. Ar., αὐτῶι c. c. Fr. ‖ εὐνοεῖν ΓKᵇLᵇ, ἐννοεῖν c. c. Mi. Ar. ‖ 35. τὸ ⟨αὐτὸ⟩ Muretus ‖ αὐτῷ ⟨αὐτό⟩ ci. Rr. ‖ 1167b, 2. δὴ Mi. Hel. Rr., δὲ Γ Π Ar. Ald. Bk. Fr. ‖ 4. ἥκοντα Mᵇ, εἰκότα Kᵇ, ἀνήκοντα c. c. Hel. ‖ 18. οἱ om. Π¹.

(VII

ἐπὶ τῶν δανείων οἱ μὲν ὀφείλοντες βούλονται μὴ εἶναι οἷς
ὀφείλουσιν, οἱ δανείσαντες δὲ καὶ ἐπιμελοῦνται τῆς τῶν
ὀφειλόντων σωτηρίας, οὕτω καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας βού-
λεσθαι εἶναι τοὺς παθόντας ὡς κομιουμένους τὰς χάριτας,
τοῖς δ' οὐκ εἶναι ἐπιμελὲς τὸ ἀνταποδοῦναι (Ἐπίχαρμος
μὲν οὖν τάχ' ἂν φαίη ταῦτα λέγειν αὐτοὺς ἐκ πονηροῦ
θεωμένους, ἔοικεν δ' ἀνθρωπικῷ· ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολλοί,
καὶ μᾶλλον εὖ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἐφίενται)· δόξειε δ' ἂν 2
φυσικώτερον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ οὐχ ὅμοιον τῷ περὶ τοὺς
δανείσαντας. οὐ γάρ ἐστιν φίλησις περὶ ἐκείνους, ἀλλὰ τοῦ
σῴζεσθαι βούλησις τῆς κομιδῆς ἕνεκα· οἱ δ' εὖ πεποιηκότες
φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς πεπονθότας κἂν μηδὲν ὦσιν
χρήσιμοι μηδ' εἰς ὕστερον γένοιντ' ἄν. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν 3
τεχνιτῶν συμβέβηκεν· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ
μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου.
μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπερ-
αγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα, στέργοντες ὥσπερ
τέκνα. τοιούτῳ δὴ ἔοικεν καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν. τὸ γὰρ εὖ 4
πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον ἢ
τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα. τούτου δ' αἴτιον ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν
αἱρετὸν καὶ φιλητόν, ἐσμὲν δ' ἐνεργείᾳ· τῷ ζῆν γὰρ καὶ
πράττειν· ἐνεργείᾳ δ' ὁ ποιήσας τὸ ἔργον ἐστίν πως· στέργει
δὴ τὸ ἔργον, διότι καὶ τὸ εἶναι. τοῦτο δὲ φυσικόν· ὃ γάρ
ἐστι δυνάμει, τοῦτο ἐνεργείᾳ τὸ ἔργον μηνύει. — ἅμα δὲ καὶ 5
τῷ μὲν εὐεργέτῃ καλὸν τὸ κατὰ τὴν πρᾶξιν, ὥστε χαίρειν
ἐν ᾧ τοῦτο, τῷ δὲ παθόντι οὐδὲν καλὸν ἐν τῷ δράσαντι,
ἀλλ' εἴπερ, συμφέρον· τοῦτο δ' ἧττον ἡδὺ καὶ φιλητόν.
ἡδεῖα δ' ἐστὶν τοῦ μὲν παρόντος ἡ ἐνέργεια, τοῦ δὲ μέλλοντος 6

22. οἱ δὲ δανείσαντες καὶ ἐπιμέλονται Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 27. θεωρουμένους K^b Mi. et pr. O^b, θεωμένους c. c. Hel. ‖ 29. οὐδ' Π^1, οὐχ c. c. Mi. Hel. ‖ 32. πεπονθότας] εὖ πεπονθότας ΓN^b Ald., εὐεργετηθέντας Π^2 ‖ 33. γένοιτ' $L^b M^b$ Ald. ‖ 1168a, 1. τοῦτο post ποιητὰς Π^2 (sed non Hel.) ‖ 7. δὴ ΓK^b Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 13. τοῦ — 14. ἐλπίς secludenda esse ci. Rr.

(VII)
ἡ ἐλπίς, τοῦ δὲ γεγενημένου ἡ μνήμη. ἥδιστον δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, καὶ φιλητὸν ὁμοίως. τῷ μὲν οὖν πεποιηκότι μένει τὸ ἔργον (τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον), τῷ δὲ παθόντι τὸ χρήσιμον παροίχεται. ἥ τε μνήμη τῶν μὲν καλῶν ἡδεῖα, τῶν δὲ χρησίμων οὐ πάνυ ἢ ἧττον· ἡ προσδοκία δ' ἀνάπαλιν ἔχειν ἔοικεν. — καὶ ἡ μὲν φίλησις ποιήσει ἔοικεν, τὸ φιλεῖσθαι δὲ τῷ πάσχειν. τοῖς ὑπερέχουσιν δὴ περὶ τὴν πρᾶ-
7 ξιν ἕπεται τὸ φιλεῖν καὶ τὰ φιλικά. — ἔτι δὲ τὰ ἐπιπόνως γενόμενα πάντες μᾶλλον στέργουσιν, οἷον καὶ τὰ χρήματα οἱ κτησάμενοι τῶν παραλαβόντων· δοκεῖ δὲ τὸ μὲν εὖ πάσχειν ἄπονον εἶναι, τὸ δ' εὖ ποιεῖν ἐργῶδες. διὰ ταῦτα δὲ καὶ αἱ μητέρες φιλοτεκνότεραι· ἐπιπονωτέρα γὰρ ἡ γέννησις[, καὶ μᾶλλον ἴσασιν ὅτι αὑτῶν]. δόξειεν δὴ ἂν τοῦτο καὶ τοῖς εὐεργέταις οἰκεῖον εἶναι.

VIII ἀπορεῖται δὲ καὶ πότερον δεῖ φιλεῖν ἑαυτὸν μάλιστα 8
ἢ ἄλλον τινά. ἐπιτιμῶσι γὰρ τοῖς ἑαυτοὺς μάλιστ' ἀγαπῶσιν, καὶ ὡς ἐν αἰσχρῷ φιλαύτους ἀποκαλοῦσιν, δοκεῖ τε ὁ μὲν φαῦλος ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν, καὶ ὅσῳ ἂν μοχθηρότερος ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλον (ἐγκαλοῦσι δὴ αὐτῷ οἷον ὅτι οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ πράττει), ὁ δὲ ἐπιεικὴς διὰ τὸ καλόν, καὶ ὅσῳ ἂν βελτίων ᾖ, μᾶλλον διὰ τὸ καλόν, καὶ φίλου ἕνεκα,
2 τὸ δ' αὑτοῦ παρίησι. — τοῖς λόγοις δὲ τούτοις τὰ ἔργα διαφωνεῖ, οὐκ ἀλόγως. φασὶ γὰρ δεῖν φιλεῖν μάλιστα τὸν 1168b
μάλιστα φίλον, φίλος δὲ μάλιστα ὁ βουλόμενος ᾧ βούλεται

18. ἢ — 19. ἔχειν ἔοικεν om. M^b, secludenda esse ci. Rr. † ‖ 19. ἔχειν post ἔοικεν Ald., om. Π^2 † ‖ 22. γινόμενα πάντες μᾶλλον M^b Coraes, μὲν μᾶλλον πάντες γενόμενα O^b ‖ 23. δὲ $M^b O^3$ Hel. Ar., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ μὲν post εὖ Ald. Fr. ‖ 25. γένεσις E. E. 1241b, 9, γέννεσις K^b ‖ 26. καὶ — αὑτῶν secl. Rr. ‖ δὴ Thurotus, δ' $\Gamma \Pi$ Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 28. καὶ om. ΓL^b Ald. Ar. ‖ 30. δὲ $\Pi^2 M^b$ † ‖ 32. ἐγκαλοῦσι — 33. πράττει secl. Gifanius ‖ οἷον om. $\Pi^2 O^b$ Bk. Rr. ‖ 33. οὐδὲν ⟨οὐκ⟩ Imelmannus ‖ ἀφ' αὑτοῦ K^b, ἀπ' αὐτοῦ Ald., ἀπ' αὐτοῦ ⟨καλὸν vel φιλικὸν ὢν⟩ ci. Coraes ‖ 34. διὰ τὸ καλόν secl. Bergius ‖ 1168b, 2. ᾧ] ἡ ὧ pr. K^b, ἢ ὧ corr.[2] K^b, ᾧ μάλιστα $L^b O^1$ Ald. †.

(VIII)

τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, καὶ εἰ μηδεὶς εἴσεται. ταῦτα δ'
ὑπάρχει μάλιστ' αὐτῷ πρὸς αὑτόν, καὶ τὰ λοιπὰ δὴ πάντα
οἷς ὁ φίλος ὁρίζεται· εἴρηται γὰρ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ
φιλικὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους διήκει. καὶ αἱ παροιμίαι δὲ
πᾶσαι ὁμογνωμονοῦσιν, οἷον τὸ "μία ψυχή" καὶ "κοινὰ
τὰ φίλων" καὶ "ἰσότης φιλότης" καὶ "γόνυ κνήμης ἔγγιον"·
πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς αὑτὸν μάλιστ' ἂν ὑπάρχοι· μάλιστα γὰρ
φίλος αὑτῷ, καὶ φιλητέον δὴ μάλιστα ἑαυτόν. ἀπορεῖται
δ' εἰκότως ποτέροις χρεὼν ἕπεσθαι, ἀμφοῖν ἐχόντοιν τὸ πιστόν.

ἴσως οὖν τοὺς τοιούτους δεῖ τῶν λόγων διαιρεῖν καὶ διο- 3
ρίζειν ἐφ' ὅσον ἑκάτεροι καὶ πῇ ἀληθεύουσιν. εἰ δὴ λάβοι-
μεν τὸ φίλαυτον πῶς ἑκάτεροι λέγουσιν, τάχ' ἂν γένοιτο
δῆλον. οἱ μὲν οὖν εἰς ὄνειδος ἄγοντες αὐτὸ φιλαύτους καλοῦσι 4
τοὺς ἑαυτοῖς ἀπονέμοντας τὸ πλεῖον ἐν χρήμασι καὶ τιμαῖς
καὶ ἡδοναῖς ταῖς σωματικαῖς· τούτων γὰρ οἱ πολλοὶ ὀρέγον-
ται, καὶ ἐσπουδάκασι περὶ αὐτὰ ὡς ἄριστα ὄντα, διὸ καὶ
περιμάχητα ἐστίν. οἱ δὴ περὶ ταῦτα πλεονέκται χαρίζονται
ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὅλως τοῖς πάθεσι καὶ τῷ ἀλόγῳ τῆς
ψυχῆς. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ πολλοί· διὸ καὶ ἡ προσηγορία
γεγένηται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φαύλου ὄντος. δικαίως δὴ τοῖς
οὕτω φιλαύτοις ὀνειδίζεται. ὅτι δὲ τοὺς τὰ τοιαῦθ' αὑτοῖς 5
ἀπονέμοντας εἰώθασι λέγειν οἱ πολλοὶ φιλαύτους, οὐκ ἄδη-
λον· εἰ γάρ τις ἀεὶ σπουδάζοι τὰ δίκαια πράττειν αὐτὸς
μάλιστα πάντων ἢ τὰ σώφρονα ἢ ὁποιαοῦν ἄλλα τῶν κατὰ
τὰς ἀρετάς, καὶ ὅλως ἀεὶ τὸ καλὸν ἑαυτῷ περιποιοῖτο, οὐδεὶς
ἐρεῖ τοῦτον φίλαυτον οὐδὲ ψέξει. — δόξειε δ' ἂν ὁ τοιοῦτος 6
μᾶλλον εἶναι φίλαυτος· ἀπονέμει γοῦν ἑαυτῷ τὰ κάλλιστα
καὶ μάλιστ' ἀγαθά, καὶ χαρίζεται ἑαυτοῦ τῷ κυριωτάτῳ,

3. *μηθὲν οἴσεται* Gifanius ‖ 4. *μάλιστα* post *αὐτῷ* Π^2 ‖ *δὲ* Gifanius ‖ 5. *ἀφ' αὑτοῦ* Scaliger ‖ 7. *κοινὰ τὰ φίλων καὶ* ante *μία* Π^2 Mi. (sed non Hel. Ar.) ‖ 9. *μάλιστ' ὑπάρχει* $\Gamma\Pi^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 11. *δὴ* post *χρεὼν* add. Π^2 ‖ *ἐχόντων* L^b, *σχόντοιν* M^b ‖ 15. *οὖν* om. Π^1, secl. Fr., c. c. add. Hel. Ar. ‖ 25. *σπουδάζοι* K^b Ar., *σπουδάζει* cet. Hel. ‖ 27. *αὐτῷ* Π^2.

(VIII)

καὶ πάντα τούτῳ πείθεται· ὥσπερ δὲ καὶ πόλις τὸ κυριώτατον μάλιστ' εἶναι δοκεῖ καὶ πᾶν ἄλλο σύστημα, οὕτω καὶ ἄνθρωπος· καὶ φίλαυτος δὴ μάλιστα ὁ τοῦτο ἀγαπῶν καὶ τούτῳ χαριζόμενος. καὶ ἐγκρατὴς δὲ καὶ ἀκρατὴς λέγεται τῷ κρατεῖν τὸν νοῦν ἢ μή, ὡς τούτου ἑκάστου ὄντος· καὶ πεπραγέναι δοκοῦσιν αὐτοὶ καὶ ἑκουσίως τὰ μετὰ λόγου μάλιστα. ὅτι μὲν οὖν τοῦθ' ἕκαστός ἐστιν ἢ μάλιστα, οὐκ ἄδηλον, καὶ ὅτι ὁ ἐπιεικὴς μάλιστα τοῦτ' ἀγαπᾷ. διὸ φίλαυτος μάλιστ' ἂν εἴη, καθ' ἕτερον εἶδος τοῦ ὀνειδιζομένου, καὶ διαφέρων τοσοῦτον ὅσον τὸ κατὰ λόγον ζῆν τοῦ κατὰ πάθος, καὶ ὀρέ-
7 γεσθαι τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ δοκοῦντος συμφέρειν. τοὺς μὲν οὖν περὶ τὰς καλὰς πράξεις διαφερόντως σπουδάζοντας πάντες ἀποδέχονται καὶ ἐπαινοῦσιν· πάντων δὲ ἁμιλλωμένων πρὸς τὸ καλὸν καὶ διατεινομένων τὰ κάλλιστα πράττειν κοινῇ τ' ἂν πάντ' εἴη τὰ δέοντα καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, εἴπερ ἡ ἀρετὴ τοιοῦτον ἐστίν. — ὥστε τὸν μὲν ἀγαθὸν δεῖ φίλαυτον εἶναι (καὶ γὰρ αὐτὸς ὀνήσεται τὰ καλὰ πράττων καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελήσει), τὸν δὲ μοχθηρὸν οὐ δεῖ (βλάψει γὰρ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς πέλας, φαύλοις πάθεσιν
8 ἑπόμενος). τῷ μοχθηρῷ μὲν οὖν διαφωνεῖ ἃ δεῖ πράττειν καὶ ἃ πράττει· ὁ δὲ ἐπιεικής, ἃ δεῖ, ταῦτα καὶ πράττει. πᾶς γὰρ νοῦς αἱρεῖται τὸ βέλτιστον ἑαυτῷ, ὁ δ' ἐπιεικὴς
9 πειθαρχεῖ τῷ νῷ. ἀληθὲς δὲ περὶ τοῦ σπουδαίου καὶ τὸ τῶν φίλων ἕνεκα πολλὰ πράττειν καὶ τῆς πατρίδος, κἂν δέῃ, ὑπεραποθνήσκειν· προήσεται γὰρ καὶ χρήματα καὶ τιμὰς καὶ ὅλως τὰ περιμάχητα ἀγαθά, περιποιούμενος ἑαυτῷ τὸ

34. δὴ Γ ‖ 35. τοῦτο Π^1N^{b}O^b Fr. ‖ 1169a, 2. τοῦ καθ' ἕκαστον M^b, τοῦ καθέκαστος L^b† ‖ ἢ om. O^b Ald. Mi. Hel. Ar. ‖ 6. ἢ ante τοῦ καλοῦ add. Π^1 Ald. Mi., ἢ ἁπλῶς add. Γ, om. Π^2 Bk. Rr. ‖ 7. σπουδάζοντα Π^1 ‖ 10. πάντ' ἂν εἴη M^b, ἂν παντὶ ἢ Π^2, ἂν παντὶ εἴη Ald., ἂν πάντων εἴη, ut videtur, Γ ‖ 11. ἐστίν om. Π^2 ‖ 15. πράττειν om. Π^1† ‖ 16. ἃ δεῖ post ταῦτα Π^1 (sed non Mi. Ar.) ‖ 18. δὲ] γὰρ Γ ‖ περὶ] τὸ περὶ Γ L^b Ald. Ar.

καλόν· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἡσθῆναι σφόδρα μᾶλλον ἕλοιτ' ἂν ἢ πολὺν ἠρέμα, καὶ βιῶσαι καλῶς ἐνιαυτὸν ἢ πόλλ' ἔτη τυχόντως, καὶ μίαν πρᾶξιν καλὴν καὶ μεγάλην ἢ πολλὰς καὶ μικράς. τοῖς δὲ ὑπεραποθνήσκουσι τοῦτ' ἴσως συμβαίνει· αἱροῦνται δὴ μέγα καλὸν ἑαυτοῖς. καὶ χρήματα προοῖντ' ἂν ἐφ' ᾧ πλείονα λήψονται οἱ φίλοι· γίνεται γὰρ τῷ μὲν φίλῳ χρήματα, αὐτῷ δὲ τὸ καλόν· τὸ δὴ μεῖζον ἀγαθὸν ἑαυτῷ ἀπονέμει. καὶ περὶ τιμὰς δὲ καὶ ἀρχὰς ὁ 10
αὐτὸς τρόπος· πάντα γὰρ τῷ φίλῳ ταῦτα προήσεται· καλὸν γὰρ αὐτῷ τοῦτο καὶ ἐπαινετόν. εἰκότως δὴ δοκεῖ σπουδαῖος εἶναι, ἀντὶ πάντων αἱρούμενος τὸ καλόν. ἐνδέχεται δὲ καὶ πράξεις τῷ φίλῳ προΐεσθαι, καὶ εἶναι κάλλιον τοῦ αὐτὸν πρᾶξαι τὸ αἴτιον τῷ φίλῳ γενέσθαι. ἐν πᾶσι δὴ τοῖς 11
ἐπαινετοῖς ὁ σπουδαῖος φαίνεται ἑαυτῷ τοῦ καλοῦ πλέον νέ-
1169b μων. οὕτω μὲν οὖν φίλαυτον εἶναι δεῖ, καθάπερ εἴρηται· ὡς δ' οἱ πολλοί, οὐ χρή.

9 ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσεται φίλων ἢ μή. οὐθὲν γάρ φασι δεῖν φίλων τοῖς μακαρίοις καὶ αὐτάρκεσιν· ὑπάρχειν γὰρ αὐτοῖς τἀγαθά· αὐτάρκεις οὖν ὄντας οὐδενὸς προσδεῖσθαι, τὸν δὲ φίλον, ἕτερον αὐτὸν ὄντα, πορίζειν ἃ δι' αὑτοῦ ἀδυνατεῖ· ὅθεν IX

ὅταν ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; —

ἔοικεν δ' ἀτόπῳ τὸ πάντα ἀπονέμοντας τἀγαθὰ τῷ εὐδαίμονι 2
φίλους μὴ ἀποδιδόναι, ὃ δοκεῖ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μέγιστον εἶναι. — εἴ τε φίλου μᾶλλόν ἐστιν τὸ εὖ ποιεῖν ἢ πάσχειν, καὶ ἔστιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ εὐεργετεῖν, κάλλιον δ' εὖ ποιεῖν φίλους ὀθνείων, τῶν εὖ πεισομένων δεήσεται ὁ σπουδαῖος. διὸ

28. δὴ c. c. Mi., δὲ ΓL^b Ald. Hel. Ar. ‖ 29. τὰς post περὶ add. Π² Ald. ‖ δὴ K^b O^b ‖ 34. γίνεσθαι M^b ‖ 1169b, 1. δεῖ φίλαυτον εἶναι L^b Ald. Hel., φίλαυτον εἶναι δοκεῖ M^b ‖ 5. ὑπάρχειν N^b Ald. Ar., ὑπάρχει ΓΠH^a Ar. ‖ ἀγαθά K^b, τἀγαθόν M^b ‖ 6. μηδενὸς Π² ‖ 7. τὸ post ὅθεν add. Turnebus Bk. Rr. ‖ 11. εἰ δὲ Π² ‖ 13. ὧν ante δεήσεται add. ΓK^b.

(IX) καὶ ἐπιζητεῖται πότερον ἐν εὐτυχίαις μᾶλλον δεῖ φίλων ἢ ἐν ἀτυχίαις, ὡς καὶ τοῦ ἀτυχοῦντος δεομένου τῶν εὐεργετησόντων καὶ
3 τῶν εὐτυχούντων οὓς εὖ ποιήσουσιν. — ἄτοπον δ' ἴσως καὶ τὸ μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον· οὐδεὶς γὰρ ἕλοιτ' ἂν καθ' αὑτὸν τὰ πάντ' ἔχειν ἀγαθά· πολιτικὸν γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ συζῆν πεφυκός. καὶ τῷ εὐδαίμονι δὴ τοῦθ' ὑπάρχει· τὰ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὰ ἔχει. δῆλον δ' ὡς μετὰ φίλων καὶ ἐπιεικῶν κρεῖττον ἢ μετ' ὀθνείων καὶ τῶν τυχόντων συνημερεύειν· δεῖ ἄρα τῷ εὐδαίμονι φίλων.

4 τί οὖν λέγουσιν οἱ πρῶτοι, καὶ πῇ ἀληθεύουσιν; ἢ ὅτι οἱ πολλοὶ φίλους οἴονται τοὺς χρησίμους εἶναι; τῶν τοιούτων μὲν οὖν οὐδὲν δεήσεται ὁ μακάριος, ἐπειδὴ τἀγαθὰ ὑπάρχει αὐτῷ, οὐδὲ δὴ τῶν διὰ τὸ ἡδύ, ἢ ἐπὶ μικρόν (ἡδὺς γὰρ ὁ βίος ὢν οὐδὲν δεῖται ἐπεισάκτου ἡδονῆς)· οὐ δεόμενος δὲ τῶν τοιούτων
5 φίλων οὐ δοκεῖ δεῖσθαι φίλων. — τὸ δ' οὐκ ἔστιν ἴσως ἀληθές. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἴρηται ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά τις ἐστίν, ἡ δ' ἐνέργεια δῆλον ὅτι γίνεται καὶ οὐχ ὑπάρχει ὥσπερ κτῆμά τι. εἰ δὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστιν ἐν τῷ ζῆν καὶ ἐνεργεῖν, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἡ ἐνέργεια σπουδαία καὶ ἡδεῖα καθ' αὑτήν, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται[, ἔστιν δὲ καὶ τὸ οἰκεῖον τῶν ἡδέων, θεωρεῖν δὲ μᾶλλον τοὺς πέλας δυνάμεθα ἢ ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἐκείνων πράξεις ἢ τὰς οἰκείας, αἱ τῶν σπουδαίων δὲ πράξεις φίλων ὄντων ἡδεῖαι τοῖς ἀγαθοῖς (ἄμφω γὰρ ἔχουσιν τὰ τῇ φύσει ἡδέα)· ὁ μακάριος δὴ φίλων τοιούτων δεήσεται, εἴπερ θεωρεῖν προαιρεῖται πράξεις ἐπιεικεῖς καὶ οἰκείας, τοιαῦται δ' αἱ τοῦ ἀγαθοῦ φίλου ὄντος. — οἴονταί τε δεῖν ἡδέως ζῆν τὸν εὐδαίμονα·

14. ζητεῖται $Π^2$ Hel. et, ut videtur, Mi. ‖ ἀτυχίαις — εὐτυχίαις O^b Ald. (sed non Mi. Hel. Ar.) ‖ 18. τὰ πάντ' — ἀγαθά] παντ' — τἀγαθά $Π^2$ Hel. ‖ 21. καὶ om. K^b, c. c. add. Mi. Hel. Ar. ‖ τῶν om. $Π^1$, secl. Rr., c. c. add. Hel. ‖ 22. καὶ τῶν ante φίλων add. $Π^1$ Fr. (fors. recte), c. c. om. Mi. Hel. Ar. ‖ 31. δ' post ἀγαθοῦ $Π^2$ Ald. ‖ 33. ἔστιν — 1170a, 8. εἶναι post 1170a, 11. λυπεῖται tri. Susem. ‖ 35. δὲ O^1 Ald. Ar., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 1170a, 4. οἴονται δὲ δεῖν $Γ$ Ald. Ar., εἰ οἷόν τε δεῖν K^b.

(IX)
μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος, οὐ γὰρ ῥᾴδιον καθ' αὑτὸν
ἐνεργεῖν συνεχῶς, μεθ' ἑτέρων δὲ καὶ πρὸς ἄλλους ῥᾷον. ἔσται 6
οὖν ἡ ἐνέργεια συνεχεστέρα, ἡδεῖα οὖσα καθ' αὑτήν, ὃ δεῖ
περὶ τὸν μακάριον εἶναι.] (ὁ γὰρ σπουδαῖος, ᾗ σπουδαῖος, ταῖς
κατ' ἀρετὴν πράξεσι χαίρει, ταῖς δ' ἀπὸ κακίας δυσχεραί-
νει, καθάπερ ὁ μουσικὸς τοῖς καλοῖς μέλεσιν ἥδεται, ἐπὶ δὲ
τοῖς φαύλοις λυπεῖται) *. — γίνοιτο δ' ἂν καὶ ἄσκησίς τις τῆς 7
ἀρετῆς ἐκ τοῦ συζῆν τοῖς ἀγαθοῖς, καθάπερ καὶ Θέογνις
φησίν. — φυσικώτερον δ' ἐπισκοποῦσιν ἔοικεν ὁ σπουδαῖος φί-
λος τῷ σπουδαίῳ τῇ φύσει αἱρετὸς εἶναι. τὸ γὰρ τῇ φύσει
ἀγαθὸν εἴρηται ὅτι τῷ σπουδαίῳ ἀγαθὸν καὶ ἡδύ ἐστιν καθ'
αὑτό. τὸ δὲ ζῆν ὁρίζονται τοῖς ζῴοις δυνάμει αἰσθήσεως,
ἀνθρώποις δὲ αἰσθήσεως ἢ νοήσεως· ἡ δὲ δύναμις εἰς τὴν
ἐνέργειαν ἀνάγεται· τὸ δὲ κύριον ἐν τῇ ἐνεργείᾳ· ἔοικε δὴ
τὸ ζῆν εἶναι κυρίως τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν. τὸ δὲ ζῆν τῶν
καθ' αὑτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων· ὡρισμένον γάρ, τὸ δ' ὡρι-
σμένον τῆς τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως. τὸ δὲ τῇ φύσει ἀγαθὸν καὶ
τῷ ἐπιεικεῖ· διόπερ ἔοικεν πᾶσιν ἡδὺ εἶναι. οὐ δεῖ δὲ λαμ- 8
βάνειν μοχθηρὰν ζωὴν καὶ διεφθαρμένην, οὐδ' ἐν λύπαις·
ἀόριστος γὰρ ἡ τοιαύτη, καθάπερ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ. [ἐν
τοῖς ἐχομένοις δὲ περὶ τῆς λύπης ἔσται φανερώτερον.] εἰ δ' 9
αὐτὸ τὸ ζῆν ἀγαθὸν καὶ ἡδύ (ἔοικεν δὲ καὶ ἐκ τοῦ πάντας
ὀρέγεσθαι αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ μακαρίους·

6. *ῥάιδιον* $\Gamma\Pi^2$ Mi. Hel. Ar. ‖ 8. *ὁ* — 11. *λυπεῖται* secl. Rr., v. quae adnotavi ad 1169 b, 33 ‖ 15. *ἀγαθὸν καὶ* c. c. Mi. Ar., om. K^b, *καὶ* ante haec verba add. L^b ‖ 16. *ὁρίζεται* Mi. ‖ *δύναμιν* $L^b M^b N^b$ Hel., *δυνάμει* c. c. Mi. Ar. ‖ *αἰσθήσει* (?) Mi. ‖ 17. *ἢ*] *καὶ* Zellius et, ut videtur, Mi. ‖ 18. *ἀνάγεται, τό τε?* Susem. ‖ *ἔοικε δὴ* c. c. Mi. Hel., *ἔοικε δὲ* ΓM^b Ald. Ar. ‖ 19. *εἶναι* post *κυρίως* Π^2 ‖ 20. *καὶ* — 21. *φύσεως* secludenda esse ci. Rr. (haud male) ‖ 21. *τὸ* — 22. *εἶναι* secl. Gifanius ‖ 22. *διόπερ* — 24. *αὐτῇ* secludenda esse ci. Rr. (haud male) ‖ 24. *ἐν* — 25. *φανερώτερον* secl. Rr. ‖ 25. *εἰ* — b, 8. *παραπλησίως*] in hoc monstro periodi diversas recensiones esse confusas veri haud dissimile videtur Bonitzio ‖ *ἑπομένοις* $\Pi^2 M^b$ ‖ *τῆς* om. M^b ‖ *λύπης*] *αὐτῆς* Π^1 †.

(IX) τούτοις γὰρ ὁ βίος αἱρετώτατος, καὶ ἡ τούτων μακαριωτάτη ζωή), ὁ δ' ὁρῶν ὅτι ὁρᾷ αἰσθάνεται καὶ ὁ ἀκούων ὅτι ἀκούει καὶ ὁ βαδίζων ὅτι βαδίζει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔστιν τι τὸ αἰσθανόμενον ὅτι ἐνεργοῦμεν, ὥστε αἰσθανοίμεθ' ἂν ὅτι αἰσθανόμεθα καὶ νοοῖμεν ὅτι νοοῦμεν, τὸ δ' ὅτι αἰσθανόμεθα ἢ νοοῦμεν, ὅτι ἐσμέν (τὸ γὰρ εἶναι ἦν αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν), τὸ δ' αἰσθάνεσθαι ὅτι ζῇ, τῶν ἡδέων καθ' αὑτό (φύσει 1170b γὰρ ἀγαθὸν ζωή, τὸ δ' ἀγαθὸν ὑπάρχον ἐν ἑαυτῷ αἰσθάνεσθαι ἡδύ), αἱρετὸν δὲ τὸ ζῆν καὶ μάλιστα τοῖς ἀγαθοῖς, ὅτι τὸ εἶναι ἀγαθόν ἐστιν αὐτοῖς καὶ ἡδύ (συναισθανόμενοι γὰρ τοῦ καθ' αὑτὸ ἀγαθοῦ ἥδονται), 10 ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ὁ σπουδαῖος, καὶ πρὸς τὸν φίλον (ἕτερος γὰρ αὐτὸς ὁ φίλος ἐστίν)· καθάπερ οὖν τὸ αὐτὸν εἶναι αἱρετόν ἐστιν ἑκάστῳ, οὕτω καὶ τὸ τὸν φίλον, ἢ παραπλησίως. τὸ δ' εἶναι ἦν αἱρετὸν διὰ τὸ αἰσθάνεσθαι αὑτοῦ ἀγαθοῦ ὄντος· ἡ δὲ τοιαύτη αἴσθησις ἡδεῖα καθ' ἑαυτήν· συναισθάνεσθαι ἄρα δεῖ καὶ τοῦ φίλου ὅτι ἔστιν, τοῦτο δὲ γίνοιτ' ἂν ἐν τῷ συζῆν καὶ κοινωνεῖν λόγων καὶ διανοίας. οὕτω γὰρ ἂν δόξειεν τὸ συζῆν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων λέγεσθαι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν βοσκημάτων τὸ ἐν τῷ αὐτῷ νέμεσθαι. εἰ δὴ τῷ μακαρίῳ τὸ εἶναι αἱρετόν ἐστι καθ' αὑτό, ἀγαθὸν τῇ φύσει ὂν καὶ ἡδύ, παραπλήσιον δὲ καὶ τὸ τοῦ φίλου ἐστίν, κἂν ὁ φίλος τῶν αἱρετῶν εἴη. ὃ δ' ἐστὶν αὐτῷ αἱρετόν, τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ, ἢ ταύτῃ ἐνδεὴς ἔσται. δεήσει ἄρα τῷ εὐδαιμονήσοντι φίλων σπουδαίων.

X ἆρ' οὖν ὡς πλείστους φίλους ποιητέον, ἢ καθάπερ ἐπὶ τῆς ξενίας ἐμμελῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ

31. ὥστε om. Π^2 M^b Ald. Ar. ‖ αἰσθανοίμεθ' Γ, αἰσθανόμεθ' K^b, αἰσθανοίμεθα δ' Π^2 M^b Ald. Ar. ‖ 32. νοοῦμεν K^b ‖ 1170b, 2. ἡ ante ζωή add. Π^2 Ald. Mi. ‖ 3. αἱρετὸν — 4. ἡδύ secl. Rr. (non male) ‖ 8. ἢ om. Π^1 † ‖ 10. αὑτήν Π^2 Ald. ‖ 11. γένοιτ' Π^2 ‖ 16. κἂν K^b, καὶ Γ Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ ἂν post αἱρετῶν add. Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 21. τῆς om. M^b O^b Mi., c. c. add. Hel.

(X)

μήτε πολύξεινος μήτ' ἄξεινος,

καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας ἁρμόσει μήτ' ἄφιλον εἶναι μήτ' αὖ πολύ-
φιλον καθ' ὑπερβολήν; τοῖς μὲν δὴ πρὸς χρῆσιν καὶ πάνυ δό- 2
ξειεν ἂν ἁρμόζειν τὸ λεχθέν (πολλοῖς γὰρ ἀνθυπηρετεῖν ἐπίπο-
νον, καὶ οὐχ ἱκανὸς ὁ βίος αὐτῷ τοῦτο πράττειν· οἱ πλείους δὴ
τῶν πρὸς τὸν οἰκεῖον βίον ἱκανῶν περίεργοι καὶ ἐμπόδιοι πρὸς
τὸ καλῶς ζῆν· οὐθὲν οὖν δεῖ αὐτῶν)· καὶ οἱ πρὸς ἡδονὴν δὲ ἀρ-
κοῦσιν ὀλίγοι, καθάπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἥδυσμα· τοὺς δὲ σπου- 3
δαίους πότερον πλείστους κατ' ἀριθμόν, ἢ ἔστιν τι μέτρον καὶ
φιλικοῦ πλήθους, ὥσπερ πόλεως; οὔτε γὰρ ἐκ δέκα ἀνθρώπων
γένοιτ' ἂν πόλις, οὔτ' ἐκ δέκα μυριάδων ἔτι πόλις ἐστίν. τὸ δὲ
ποσὸν οὐκ ἔστιν ἴσως ἕν τι, ἀλλὰ πᾶν τὸ μεταξὺ τινῶν ὡρισμέ-
1171a νων. καὶ φίλων δὴ ἔστι πλῆθος ὡρισμένον, καὶ ἴσως οἱ πλεῖστοι
μεθ' ὧν ἂν δύναιτό τις συζῆν (τοῦτο γὰρ ἐδόκει φιλικώτατον
εἶναι)· ὅτι δ' οὐχ οἷόν τε πολλοῖς συζῆν καὶ διανέμειν αὑτόν, 4
οὐκ ἄδηλον. ἔτι δὲ κἀκείνους δεῖ ἀλλήλοις φίλους εἶναι, εἰ μέλ-
λουσι πάντες μετ' ἀλλήλων συνημερεύειν· τοῦτο δὲ ἐργῶδες ἐν
πολλοῖς ὑπάρχειν. χαλεπὸν δὲ γίνεται καὶ τὸ συγχαίρειν 5
καὶ τὸ συναλγεῖν οἰκείως πολλοῖς· εἰκὸς γὰρ συμπίπτειν ἅμα
τῷ μὲν συνήδεσθαι τῷ δὲ συνάχθεσθαι. ἴσως οὖν εὖ ἔχει μὴ
ζητεῖν ὡς πολυφιλώτατον εἶναι, ἀλλὰ τοσούτους ὅσοι εἰς τὸ
συζῆν ἱκανοί· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεσθαι δόξειεν ἂν πολλοῖς εἶναι
φίλον σφόδρα. διόπερ οὐδὲ ἐρᾶν πλειόνων· ὑπερβολὴ γάρ
τις εἶναι βούλεται φιλίας, τοῦτο δὲ πρὸς ἕνα· καὶ τὸ σφό-
δρα δὴ πρὸς ὀλίγους. οὕτω δ' ἔχειν ἔοικεν καὶ ἐπὶ τῶν πρα- 6
γμάτων· οὐ γίνονται γὰρ φίλοι πολλοὶ κατὰ τὴν ἑταιρικὴν

22. καλεοίμην post ἄξεινος add. Π^2 Ald. † ‖ 25. ἂν add. O^b ‖ 26. αὑτοῖς L^b Ald. Ar. Bk. Rr. (qui secl.) et, ut videtur, Mi., αὑτὸ $K^b O^b$, αὑτὸς Argyropylus Fr. ‖ 27. ἱκανῶν ΓO^b, ἱκανῶς cet. Ar. $Bk.^1$ ‖ 1171a, 1. τι post ἔστι add. ΓN^b Ald. † ‖ 2. δύναιτό τις c. c. Ar. et, ut videtur, Mi. Hel., δύναιντο K^b Fr., δύναιτο O^b † ‖ 3. διότι K^b Fr., ὅτι c. c. Hel. ‖ δ'] γὰρ Hel. ‖ 6. ὑπάρχει Π^2 Ar. (?) ‖ 10. ἐνδέχεσθαι post ἂν Π^2 ‖ 11. διόπερ] ὥσπερ ci. Gifanius.

(X)
φιλίαν. αἱ δ' ὑμνούμεναι ἐν δυσὶ λέγονται. οἱ δὲ πολύφιλοι καὶ πᾶσιν οἰκείως ἐντυγχάνοντες οὐδενὶ δοκοῦσιν εἶναι φίλοι, πλὴν πολιτικῶς, οὓς καὶ καλοῦσιν ἀρέσκους. πολιτικῶς μὲν οὖν ἔστιν πολλοῖς εἶναι φίλον καὶ μὴ ἄρεσκον ὄντα, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐπιεικῆ· δι' ἀρετὴν δὲ καὶ δι' αὐτοὺς οὐκ ἔστιν πρὸς πολλούς, ἀγαπητὸν δὲ καὶ ὀλίγους εὑρεῖν τοιούτους.

XI πότερον δ' ἐν εὐτυχίαις μᾶλλον φίλων δεῖ ἢ ἐν δυ- 11
στυχίαις; ἐν ἀμφοῖν γὰρ ἐπιζητοῦνται· οἵ τε γὰρ ἀτυχοῦντες δέονται ἐπικουρίας, οἵ τ' εὐτυχοῦντες συμβίων καὶ οὓς εὖ ποιήσουσιν· βούλονται γὰρ εὖ δρᾶν. ἀναγκαιότερον μὲν δὴ ἐν ταῖς ἀτυχίαις, διὸ τῶν χρησίμων ἐνταῦθα δεῖ, κάλλιον δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις, διὸ καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς ζητοῦσιν· τούτους
2 γὰρ αἱρετώτερον εὐεργετεῖν καὶ μετὰ τούτων διάγειν. ἔστιν γὰρ καὶ ἡ παρουσία αὐτὴ τῶν φίλων ἡδεῖα καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις· κουφίζονται γὰρ οἱ λυπούμενοι συναλγούντων τῶν φίλων. διὸ κἂν ἀπορήσειέν τις πότερον ὥσπερ βάρους μεταλαμβάνουσιν, ἢ τοῦτο μὲν οὔ, ἡ παρουσία δ' αὐτῶν ἡδεῖα οὖσα καὶ ἡ ἔννοια τοῦ συναλγεῖν ἐλάττω τὴν λύπην ποιεῖ. εἰ μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἢ δι' ἄλλο τι κουφίζονται, ἀφείσθω·
3 συμβαίνειν δ' οὖν φαίνεται τὸ λεχθέν. ἔοικεν δ' ἡ παρουσία μικτή τις αὐτῶν εἶναι. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ὁρᾶν τοὺς φίλους ἡδύ, ἄλλως τε καὶ ἀτυχοῦντι, καὶ γίνεταί τις ἐπικουρία πρὸς τὸ μὴ λυπεῖσθαι· παραμυθητικὸν γὰρ ὁ φίλος καὶ τῇ ὄψει καὶ τῷ λόγῳ, ἐὰν ᾖ ἐπιδέξιος· οἶδεν γὰρ τὸ ἦθος
4 καὶ ἐφ' οἷς ἥδεται καὶ λυπεῖται. — τὸ δὲ λυπούμενον αἰσθάνεσθαι ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ ἀτυχίαις λυπηρόν· πᾶς γὰρ φεύγει

15. οἱ δὲ πολλοὶ φίλοι καὶ K[b], οἷς δὲ πολλοὶ φίλοι καὶ ⟨οἱ⟩ ci. Rr., οἱ δὲ πολύφιλοι καὶ c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 17. καὶ om. O[b] Ald. Ar., c. c. add. Mi. ‖ 23. δ' Π[1] O[b], τ' c. c. Hel. Ar. ‖ 28. καὶ ante ἡ om. M[b] Ald. Ar., c. c. add. Mi. Hel. ‖ αὐτὴ Γ H[a] L[b] Hel., αὐτῇ N[b], αὕτη cet. Mi. ‖ εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς om. K[b] Bk. Fr. Rr., ἐν ταῖς om. Ald., c. c. add. Mi. Ar., καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις non vertit Hel. ‖ 29. δυστυχίαις Π[1] Mi., ἀτυχίαις Π[2] Ald. ‖ 1171b, 4. λυπουμένων Muretus.

λύπης αἴτιος εἶναι τοῖς φίλοις. διόπερ οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὴν (XI)
φύσιν εὐλαβοῦνται συλλυπεῖν τοὺς φίλους αὑτοῖς, κἂν μὴ
ὑπερτείνῃ τῇ ἀλυπίᾳ, τὴν ἐκείνοις γινομένην λύπην οὐχ ὑπο-
μένει, ὅλως τε συνθρήνους οὐ προσίεται διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς
εἶναι θρηνητικός· γύναια δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες τοῖς συ-
στένουσι χαίρουσι, καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγοῦντας.
μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ δῆλον ὅτι τὸν βελτίω. ἡ δ' ἐν 5
ταῖς εὐτυχίαις τῶν φίλων παρουσία τήν τε διαγωγὴν ἡδεῖαν
ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἥδονται ἐπὶ τοῖς αὑτοῦ ἀγαθοῖς.
διὸ δόξειεν ἂν δεῖν εἰς μὲν τὰς εὐτυχίας καλεῖν τοὺς φίλους
προθύμως (εὐεργετικὸν γὰρ εἶναι καλόν), εἰς δὲ τὰς ἀτυ-
χίας ὀκνοῦντα (μεταδιδόναι γὰρ ὡς ἥκιστα δεῖ τῶν κακῶν,
ὅθεν τὸ "ἅλις ἐγὼ δυστυχῶν"). μάλιστα δὲ παρακλητέον
ὅταν μέλλωσιν ὀλίγα ὀχληθέντες μεγάλα αὐτὸν ὠφελήσειν. —
ἰέναι δ' ἀνάπαλιν ἴσως ἁρμόζει πρὸς μὲν τοὺς ἀτυχοῦντας 6
ἄκλητον καὶ προθύμως (φίλου γὰρ εὖ ποιεῖν, καὶ μάλιστα
τοὺς ἐν χρείᾳ καὶ τὸ μὴ ἀξιώσαντος· ἀμφοῖν γὰρ κάλλιον
καὶ ἥδιον), εἰς δὲ τὰς εὐτυχίας συνεργοῦντα μὲν προθύμως
(καὶ γὰρ εἰς ταῦτα χρεία φίλων), πρὸς εὐπάθειαν δὲ σχο-
λαίως (οὐ γὰρ καλὸν τὸ προθυμεῖσθαι ὠφελεῖσθαι). δόξαν
δ' ἀηδίας ἐν τῷ διωθεῖσθαι ἴσως εὐλαβητέον· ἐνίοτε γὰρ
συμβαίνει. ἡ παρουσία δὴ τῶν φίλων ἐν ἅπασιν αἱρετὴ
φαίνεται.

12 ἆρ' οὖν, ὥσπερ τοῖς ἐρῶσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπητότατόν ἐστι XII
καὶ μᾶλλον αἱροῦνται ταύτην τὴν αἴσθησιν ἢ τὰς λοιπὰς
ὡς κατὰ ταύτην μάλιστα τοῦ ἔρωτος ὄντος καὶ γινομένου,

7. συλλυπεῖσθαι $\Gamma N^b O^b$ Ald. Mi. Hel. ‖ αὐτοῖς cum fontibus Bk.[1] Fr. ‖ 10. συστενάζουσι L^b Ald. Mi., στένουσι M^b, στενάζουσι Hel. ‖ 14. ἔννοιαν Γ Ald. Mi. Ar., εὔνοιαν Π Hel. ‖ αὑτοῦ Γ Ar., αὐτῶν M^b Par. 1417 Hel., αὐτοῖς L^b Ald. ‖ 16. εὐεργετητικὸν O^b Bk. Fr., εὐεργετικὸν c. c. Mi. ‖ 22. τὸ] τοὺς Ald., om. M^b Hel., aut τοὺς aut om. Ar. ‖ ἀξιώσαντος K^b, ἀξιώσαντας c. c. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 27. δὲ M^b, δ' ἡ K^b, λοιπὸν δὴ L^b †.

II) οὕτω καὶ τοῖς φίλοις αἱρετώτατόν ἐστι τὸ συζῆν; κοινωνία γὰρ ἡ φιλία. καὶ ὡς πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, οὕτω καὶ πρὸς τὸν φίλον· περὶ αὑτὸν δ' ἡ αἴσθησις ὅτι ἔστιν αἱρετή, καὶ περὶ τὸν φίλον δή· ἡ δ' ἐνέργεια γίνεται αὐτῆς ἐν τῷ συζῆν,
2 ὥστ' εἰκότως τούτου ἐφίενται. καὶ ὅ ποτ' ἐστὶν ἑκάστοις τὸ 1172a
εἶναι ἢ οὗ χάριν αἱροῦνται τὸ ζῆν, ἐν τούτῳ μετὰ τῶν φίλων βούλονται διάγειν· διόπερ οἳ μὲν συμπίνουσιν, οἳ δὲ συγκυβεύουσιν, ἄλλοι δὲ συγγυμνάζονται καὶ συγκυνηγοῦσιν ἢ συμφιλοσοφοῦσιν, ἕκαστοι ἐν τούτῳ συνημερεύοντες ὅ τι περ μάλιστ' ἀγαπῶσι τῶν ἐν τῷ βίῳ· συζῆν γὰρ βουλόμενοι μετὰ τῶν φίλων, ταῦτα ποιοῦσιν καὶ τούτων κοινωνοῦσιν
3 οἷς οἴονται συζῆν. γίνεται οὖν ἡ μὲν τῶν φαύλων φιλία μοχθηρά (κοινωνοῦσι γὰρ φαύλων ἀβέβαιοι ὄντες, καὶ μοχθηροὶ δὲ γίνονται ὁμοιούμενοι ἀλλήλοις), ἡ δὲ τῶν ἐπιεικῶν ἐπιεικής, συναυξανομένη ταῖς ὁμιλίαις. δοκοῦσι δὲ καὶ βελτίους γίνεσθαι ἐνεργοῦντες καὶ διορθοῦντες ἀλλήλους· ἀπομάττονται γὰρ παρ' ἀλλήλων οἷς ἀρέσκονται, ὅθεν

ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλά.

K.

K περὶ μὲν οὖν φιλίας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· [ἑπό-
I μενον δ' ἂν εἴη διελθεῖν περὶ ἡδονῆς.] μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἡδονῆς ἴσως ἕπεται διελθεῖν. μάλιστα γὰρ δοκεῖ συνῳκειῶσθαι τῷ γένει ἡμῶν, διὸ παιδεύουσι τοὺς νέους οἰακίζοντες ἡδονῇ καὶ λύπῃ· δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἤθους ἀρετὴν μέγιστον εἶναι τὸ χαίρειν οἷς δεῖ καὶ μι-

35. *αὐτοῖς* Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 1172a, 1. *ὁπότ'* K^b, *ὁπότε* Ald., *ὅ τι ποτ'* M^b Bk. Fr. Rr. ‖ 8. *συζῆν* corruptum, *εὖ ζῆν* ci. Bk., *αὐτοὶ ζῆν* ci. Rr.

Lib. X. $K^b M^b = \Pi^1$, ΓL^b Ald. $= \Pi^2$.

1172a, 15. *περὶ* — 16. *ἡδονῆς* secl. Rr. ‖ *ἑπόμενον* — 16. *ἡδονῆς* secl. viri docti ap. Lambinum nescio qui et ipse Lambinus ‖ 19. *ἴσως* om. $L^b O^b$, c. c. add. Mi. Ar. ‖ 22. *ἀρετὴν* Π^2 O^b Mi. Ar., *ἀρχὴν* $\Pi^1 N^b$.

σεῖν ἃ δεῖ. διατείνει γὰρ ταῦτα διὰ παντὸς τοῦ βίου, (1)
ῥοπὴν ἔχοντα καὶ δύναμιν πρὸς ἀρετήν τε καὶ τὸν εὐδαίμονα
βίον. τὰ μὲν γὰρ ἡδέα προαιροῦνται, τὰ δὲ λυπηρὰ φεύ-
γουσιν. ὑπὲρ δὲ τῶν τοιούτων ἥκιστ' ἂν δόξειεν παρετέον εἶναι, 2
ἄλλως τε καὶ πολλὴν ἐχόντων ἀμφισβήτησιν. οἳ μὲν γὰρ
τἀγαθὸν ἡδονὴν λέγουσιν, οἳ δ' ἐξ ἐναντίας κομιδῇ φαῦλον,
οἳ μὲν ἴσως πεπεισμένοι οὕτω καὶ ἔχειν, οἳ δὲ οἰόμενοι βέλ-
τιον εἶναι πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀποφαίνειν τὴν ἡδονὴν τῶν
φαύλων, καὶ εἰ μὴ ἐστίν· ῥέπειν γὰρ τοὺς πολλοὺς πρὸς
αὐτὴν καὶ δουλεύειν ταῖς ἡδοναῖς, διὸ δεῖν εἰς τοὐναντίον
ἄγειν· ἐλθεῖν γὰρ ἂν οὕτως ἐπὶ τὸ μέσον. μή ποτε δὲ οὐ 3
καλῶς τοῦτο λέγεται. οἱ γὰρ περὶ τῶν ἐν τοῖς πάθεσι καὶ
ταῖς πράξεσι λόγοι ἧττόν εἰσι πιστοὶ τῶν ἔργων· ὅταν οὖν
διαφωνῶσιν τοῖς κατὰ τὴν αἴσθησιν, καταφρονούμενοι καὶ
τἀληθὲς προσαναιροῦσιν· ὁ γὰρ ψέγων τὴν ἡδονήν, ὀφθείς
ποτε ἐφιέμενος, ἀποκλίνειν δοκεῖ πρὸς αὐτὴν ὡς τοιαύτην
οὖσαν ἅπασαν· τὸ διορίζειν γὰρ οὐκ ἔστι τῶν πολλῶν. ἐοί- 4
κασιν οὖν οἱ ἀληθεῖς τῶν λόγων οὐ μόνον πρὸς τὸ εἰδέναι
χρησιμώτατοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βίον· συνῳδοὶ γὰρ
ὄντες τοῖς ἔργοις πιστεύονται, διὸ προτρέπονται τοὺς συνιέντας
ζῆν κατ' αὐτούς. τῶν μὲν οὖν τοιούτων ἅλις, τὰ δὲ εἰρημένα
περὶ τῆς ἡδονῆς ἐπέλθωμεν.

2 Εὔδοξος μὲν οὖν τὴν ἡδονὴν τἀγαθὸν ᾤετ' εἶναι διὰ τὸ II
πάνθ' ὁρᾶν ἐφιέμενα αὐτῆς, καὶ ἔλλογα καὶ ἄλογα (ἐν
πᾶσιν γὰρ εἶναι τὸ αἱρετὸν ἐπιεικές, καὶ τὸ μάλιστα κράτιστον·
τὸ δὴ πάντ' ἐπὶ ταὐτὸ φέρεσθαι μηνύειν ὡς πᾶσιν τοῦτο ἄρι-
στον· ἕκαστον γὰρ τὸ αὑτῷ ἀγαθὸν εὑρίσκειν, ὥσπερ καὶ

26. δὴ Thurotus (nescio an recte) ‖ τούτων L^b O^b, τῶν τοιούτων c. c. Hel. Ar. ‖ 33. ἂν om. L^b O^b ‖ 1172b, 2. ὡς] ὡς οὐ Ald. ‖ 11. γὰρ sec. Rieckheri transl. Spengelius, δ' $\Gamma\Pi$ Ald. Mi. Ar. Bk. Rr. ‖ καὶ — κράτιστον secludenda et 12. τὸ — ἄριστον post 14. τροφήν traicienda esse perperam ci. Rr. ‖ 12. δὴ K^b, δὲ cet. Hel. Ar. ‖ μηνύειν post ἄριστον L^b Ar., μηνυει ΓM^b et post ἄριστον Ald. ‖ τοῦτο om. Π^2 Ar., c. c. add. Hel. ‖ ἀγαθὸν vel αἱρετὸν Spengelius, prb. Rr. (male), ἄριστον ὄν Π^1.

(II) τροφήν, τὸ δὲ πᾶσιν ἀγαθόν, καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται, τἀγαθὸν εἶναι)· ἐπιστεύοντο δ' οἱ λόγοι διὰ τὴν τοῦ ἤθους ἀρετὴν μᾶλλον ἢ δι' αὑτούς. διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σώφρων εἶναι· οὐ δὴ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς ἐδόκει ταῦτα λέγειν, ἀλλ' οὕτως
2 ἔχειν κατ' ἀλήθειαν. — οὐχ ἧττον δ' ᾤετο εἶναι φανερὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου· τὴν γὰρ λύπην καθ' αὑτὸ πᾶσιν φευκτὸν εἶναι, ὁμοίως δὴ τὸ ἐναντίον αἱρετόν. — μάλιστα δ' εἶναι αἱρετὸν ὃ μὴ δι' ἕτερον μηδ' ἑτέρου χάριν αἱρούμεθα· τοιοῦτο δ' ὁμολογουμένως εἶναι τὴν ἡδονήν· οὐδένα γὰρ ἐπερωτᾶν τίνος ἕνεκα ἥδεται, ὡς καθ' αὑτὴν οὖσαν αἱρετὴν τὴν ἡδονήν. — προστιθεμένην τε ὁτῳοῦν τῶν ἀγαθῶν αἱρετώτερον ποιεῖν, οἷον τῷ δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν· αὔξεσθαι δὲ τὸ ἀγαθὸν [αὐτὸ]
3 αὑτῷ. ἔοικεν δὴ οὗτός γε ὁ λόγος τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀποφαίνειν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἑτέρου· πᾶν γὰρ μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ αἱρετώτερον ἢ μονούμενον. τοιούτῳ δὴ λόγῳ καὶ Πλάτων ἀναιρεῖ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡδονὴ τἀγαθόν· αἱρετώτερον γὰρ εἶναι τὸν ἡδὺν βίον μετὰ φρονήσεως ἢ χωρίς, εἰ δὲ τὸ μικτὸν κρεῖττον, οὐκ εἶναι τὴν ἡδονὴν τἀγαθόν· οὐδενὸς γὰρ προστεθέντος αὐτὸ τἀγαθὸν αἱρετώτερον γίνεσθαι. δῆλον δ' ὡς οὐδ' ἄλλο οὐθὲν τἀγαθὸν ἂν εἴη, ὃ μετά τινος τῶν καθ' αὑτὸ
4 ἀγαθῶν αἱρετώτερον γίνεται. τί οὖν ἐστι τοιοῦτον, οὗ καὶ ἡμεῖς κοινωνοῦμεν; τοιοῦτον γὰρ ἐπιζητεῖται.

οἱ δ' ἐνιστάμενοι ὡς οὐκ ἀγαθὸν οὗ πάντ' ἐφίεται, μὴ οὐθὲν λέγωσιν. ἃ γὰρ πᾶσι δοκεῖ, ταῦτ' εἶναι φαμέν· ὁ δ' ἀναιρῶν ταύ- 1173a

14. δὲ Hel. Ar. Spengelius, δὴ ΓΠ Ald. Bk. ‖ καὶ male secl. Spengelius ‖ 17. ⟨ὡς⟩ οὕτως ἔχον Coraes ‖ 20. ⟨καθ' αὑτὸ πᾶσιν⟩ αἱρετόν. ⟨ἔτι τἀγαθὸν τὸ μάλιστα αἱρετόν⟩ ci. Spengelius ‖ 25. καὶ ante αὔξεσθαι add. M^b O^b Ald. Mi. Ar. Bk., secl. Rr. ‖ δὲ Rr., δὴ ΓΠ Ald. Mi. Ar. Bk. ‖ αὐτὸ add. M^b O^b Ald. Bk. Rr. in textu (fors. recte) et ante τὸ ἀγαθὸν Mi. ‖ 26. δὲ Γ ‖ 28. οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτον post μονούμενον add. Mi. ‖ 32. αὐτὸ pr. K^b, αὐτῷ cet. Mi. Ar. et corr.² K^b (fors. recte) ‖ 34. οὖν] δ' οὐκ ex Garvii translatione Schneider ‖ 1173a, 1. λέγουσιν Γ(?) L^b N^b Par. 1417 Ald., nisi fallor, recte ‖ ἃ Π¹, ὃ c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ ταῦτ' Π¹, τοῦτ' (τοῦτο Ald.) c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ ὁ δ'] ὅ τ'? Susem.

(II)
την τὴν πίστιν οὐ πάνυ πιστότερα ἐρεῖ. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἀνόητα ὠρέ-
γετο αὐτῶν, ἦν ἄν τι ⟨τὸ⟩ λεγόμενον, εἰ δὲ καὶ τὰ φρόνιμα, πῶς
λέγοιεν ἄν τι; ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς φαύλοις ἔστιν τι φυσικὸν [ἀγα-
θὸν] κρεῖττον ἢ καθ' αὑτά, ὃ ἐφίεται τοῦ οἰκείου ἀγαθοῦ. —
οὐκ ἔοικεν δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ ἐναντίου καλῶς λέγεσθαι. οὐ γάρ 5
φασιν, εἰ ἡ λύπη κακόν ἐστι, τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· ἀντικεῖ-
σθαι γὰρ καὶ κακὸν κακῷ καὶ ἄμφω τῷ μηδετέρῳ, λέγοντες
ταῦτα οὐ κακῶς, οὐ μὴν ἐπί γε τῶν εἰρημένων ἀληθεύοντες.
ἀμφοῖν μὲν γὰρ ὄντων κακῶν καὶ φευκτὰ ἔδει ἄμφω εἶναι,
τῶν μηδετέρων δὲ μηδέτερον ἢ ὁμοίως· νῦν δὲ φαίνονται
τὴν μὲν φεύγοντες ὡς κακόν, τὴν δὲ αἱρούμενοι ὡς ἀγαθόν·
οὕτω δὴ καὶ ἀντίκειται. — οὐ μὴν οὐδ' εἰ μὴ τῶν ποιοτήτων III
ἐστὶν ἡ ἡδονή, διὰ τοῦτο οὐδὲ τῶν ἀγαθῶν· οὐδὲ γὰρ αἱ τῆς
ἀρετῆς ἐνέργειαι ποιότητές εἰσιν, οὐδ' ἡ εὐδαιμονία. — λέγουσι 2
δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν ὡρίσθαι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀόριστον εἶναι, ὅτι
δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. εἰ μὲν οὖν ἐκ τοῦ ἥδεσθαι τοῦτο
κρίνουσιν, καὶ περὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς,
καθ' ἃς ἐναργῶς φασι μᾶλλον καὶ ἧττον τοὺς ποιοὺς ὑπάρ-
χειν καὶ ⟨πράττειν⟩ κατὰ τὰς ἀρετάς, ἔσται τὸ αὐτό (δίκαιοι

2. *ἀνόητα μόνα* duo codices Lambini et fort. Mi. ‖ *ὠρέγετο* L^b Mi., *ὠρέγοντο* Hel., *ὀρέγεται* cet. Ar. ‖ 3. *τὸ* add. Turnebus ‖ *καὶ* om. *Π*¹ O^b, c. c. add. Ar. et, ut videtur, Mi. Hel. ‖ 4. *ἀγαθὸν* offendit Thurotum, secl. Susem. ‖ 8. *καὶ* post *γὰρ* add. L^b Mi. Ar., c. c. om. (ut videtur) Hel. ‖ *μηδετέρῳ Γ* Mi. Ar., *μηδέτερον* M^b, *μηδετέρα* N^b, *μηδέτερα* K^b L^b O^b Ald. et corr. H^a (fors. recte), *μηδ' ἕτερα* pr. H^a ‖ *λέγεσθαι* K^b ‖ 9. *οὐ*] *δ' οὐ Γ*K^b Ald., *δὴ οὐ* Scaliger (fors. recte) ‖ *ἀληθεύονται* Scaliger ‖ 10. *μὲν* om. *ΓΠ*¹ ‖ *ὄντοιν κακοῖν* L^b M^b, *ὄντοιν κακῶν* Ald. ‖ 11. *τῶν — ὁμοίως* aut corrigenda aut secludenda esse censet Rr., *τὸ μηδέτερον δὲ ⟨μήτε φευκτὸν⟩ μητ' αἱρετὸν ἢ ὁμοίως* ci. idem ‖ *ἢ ἕτερον Γ* Ald. Ar. et corr.² K^b, *ἡ ἕτερον* pr. K^b, *μηδέτερον* c. c. Mi. ‖ *ἢ*] *ὃν* Ald. ‖ 18. *καὶ — ἀρετάς* non vertit Argyropylus, offenderunt Victorium ‖ *ἀρετάς*] *δυνάμεις* ci. Zellius ‖ 19. *καθ'* — 20. *ἀρετάς* secl. Gifanius ‖ 20. *καὶ* om. K^b Bk. Rr. † ‖ *πράττειν* add. Vahlenus (Aristot. Aufs. II. p. 36) ‖ *κατ' αὐτάς* ci. Coraes, *κατὰ τὰς αὐτάς* Vermehrenus, secl. Scaliger ‖ *ταυτά* O^b, *ταῦτα Π*¹ †.

γάρ εἰσι μᾶλλον καὶ ἀνδρεῖοι, ἔστι δὲ καὶ δικαιοπραγεῖν καὶ
σωφρονεῖν μᾶλλον καὶ ἧττον)· εἰ δὲ ταῖς ἡδοναῖς, μή ποτ'
3 οὐ λέγουσι τὸ αἴτιον, ἂν ὦσιν αἳ μὲν ἀμιγεῖς αἳ δὲ μικταί. τί
δὲ κωλύει, καθάπερ ὑγίεια ὡρισμένη οὖσα δέχεται τὸ μᾶλ-
λον καὶ τὸ ἧττον, οὕτω καὶ τὴν ἡδονήν; οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ
συμμετρία ἐν πᾶσιν ἐστίν, οὐδ' ἐν τῷ αὐτῷ μία τις ἀεί, ἀλλ'
ἀνιεμένη διαμένει ἕως τινός, καὶ διαφέρει τῷ μᾶλλον καὶ
ἧττον. τοιοῦτον δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται εἶναι. —
4 τέλειόν τε τἀγαθὸν τιθέντες, τὰς δὲ κινήσεις καὶ τὰς γενέ-
σεις ἀτελεῖς, τὴν ἡδονὴν κίνησιν καὶ γένεσιν ἀποφαίνειν πει-
ρῶνται. οὐ καλῶς δ' ἐοίκασι λέγειν οὐδ' εἶναι κίνησιν. πάσῃ
γὰρ οἰκεῖον εἶναι δοκεῖ τάχος καὶ βραδυτής, καὶ εἰ μὴ
καθ' αὑτήν, οἷον τῇ τοῦ κόσμου, πρὸς ἄλλο· τῇ δ' ἡδονῇ τού-
των οὐδέτερον ὑπάρχει. ἡσθῆναι μὲν γὰρ ἔστι ταχέως ὥσπερ
ὀργισθῆναι, ἥδεσθαι δ' οὔ, οὐδὲ πρὸς ἕτερον, βαδίζειν δὲ καὶ
αὔξεσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. μεταβάλλειν μὲν οὖν εἰς
τὴν ἡδονὴν ταχέως καὶ βραδέως ἔστιν, ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτὴν
5 οὐκ ἔστιν ταχέως, λέγω δ' ἥδεσθαι. γένεσίς τε πῶς ἂν εἴη;
δοκεῖ γὰρ οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος τὸ τυχὸν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ
οὗ γίνεται, εἰς τοῦτο διαλύεσθαι· καὶ οὗ γένεσις ἡ ἡδονή, τού-
6 του ἡ λύπη φθορά. — καὶ λέγουσι δὲ τὴν μὲν λύπην ἔνδειαν τοῦ
κατὰ φύσιν εἶναι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀναπλήρωσιν. ταῦτα δὲ
σωματικά ἐστι τὰ πάθη. εἰ δή ἐστι τοῦ κατὰ φύσιν ἀναπλή-
ρωσις ἡ ἡδονή, ἐν ᾧ ἀναπλήρωσις, τοῦτ' ἂν καὶ ἥδοιτο· τὸ
σῶμα ἄρα· οὐ δοκεῖ δέ· οὐδ' ἔστιν ἄρα ἀναπλήρωσις ἡ ἡδονή,
ἀλλὰ γινομένης μὲν ἀναπληρώσεως ἥδοιτ' ἄν τις, καὶ τε-

22. δὲ K^b, δ' ἐν c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 23. *τί δὲ κωλύει Γ*, *τί κωλύει δὲ* L^b Ald. Ar., *τί γὰρ κωλύει* M^b Bk. Rr., *τί γὰρ κωλύεται* O^b, *καὶ τί κωλύεται* K^b ‖ 28. *τὸ* om. L^b Ald. ‖ 29. *τε*] *δὲ* $L^b M^b O^b$ † ‖ 33. *τῇ τοῦ* K^b Ald. et, ut videtur, Mi. Hel. Ar., *τὸ τοῦ* cet. ‖ 1173b, 4. *οὐκ ἔστι* post *ταχέως* $Π^2$ ‖ 7. *τοῦ κατὰ φύσιν* post 8. *εἶναι* $Π^2$ Hel. ‖ 11. *οὐδ'*] *οὐκ* $Π^2$ Ar. et, ut videtur, Mi. Hel. ‖ *ἀναπλήρωσις ἡ* c. c. Mi. Hel., *ἡ ἀναπλήρωσις* $Π^1$ ‖ 12. *τεμνόμενος* corruptum, *κενούμενος* ci. Spenge-

(III)
*μνόμενος λυποῖτο. ἡ δόξα δ' αὕτη δοκεῖ γεγενῆσθαι ἐκ
τῶν περὶ τὴν τροφὴν λυπῶν καὶ ἡδονῶν· ἐνδεεῖς γὰρ γενο-
μένους καὶ προλυπηθέντας ἥδεσθαι τῇ ἀναπληρώσει. τοῦτο δ'* 7
*οὐ περὶ πάσας συμβαίνει τὰς ἡδονάς· ἄλυποι γάρ εἰσιν αἵ
τε μαθηματικαὶ καὶ τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις αἱ διὰ τῆς
ὀσφρήσεως, καὶ ἀκροάματα δὲ καὶ ὁράματα πολλὰ καὶ μνῆ-
μαι καὶ ἐλπίδες. τίνος οὖν αὗται γενέσεις ἔσονται; οὐδενὸς
γὰρ ἔνδεια γεγένηται, οὗ γένοιτ' ἂν ἀναπλήρωσις. — πρὸς δὲ* 8
*τοὺς προφέροντας τὰς ἐπονειδίστους τῶν ἡδονῶν λέγοι τις ἂν
ὅτι οὐκ ἔστιν ταῦθ' ἡδέα· οὐ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις
ἡδέα ἐστίν, οἰητέον αὐτὰ καὶ ἡδέα εἶναι πλὴν τούτοις, καθάπερ
οὐδὲ τὰ τοῖς κάμνουσιν ὑγιεινὰ ἢ γλυκέα ἢ πικρά, οὐδὲ αὖ
λευκὰ τὰ φαινόμενα τοῖς ὀφθαλμιῶσιν. ἢ οὕτω λέγοιτ' ἄν,* 9
*ὅτι αἱ μὲν ἡδοναὶ αἱρεταί εἰσιν, οὐ μὴν ἀπό γε τούτων, ὥσπερ
καὶ τὸ πλουτεῖν, προδόντι δ' οὔ, καὶ τὸ ὑγιαίνειν, οὐ μὴν ὁτιοῦν
φαγόντι. ἢ τῷ εἴδει διαφέρουσιν αἱ ἡδοναί. ἕτεραι γὰρ αἱ* 10
*ἀπὸ τῶν καλῶν τῶν ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἡσθῆναι
τὴν τοῦ δικαίου μὴ ὄντα δίκαιον οὐδὲ τὴν τοῦ μουσικοῦ μὴ ὄντα
μουσικόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐμφανίζειν δὲ δο-* 11
*κεῖ καὶ ὁ φίλος, ἕτερος ὢν τοῦ κόλακος, οὐκ οὖσαν ἀγαθὸν
τὴν ἡδονὴν ἢ διαφόρους εἴδει· ὃ μὲν γὰρ πρὸς τἀγαθὸν ὁμι-
λεῖν δοκεῖ, ὃ δὲ πρὸς ἡδονήν, καὶ τῷ μὲν ὀνειδίζεται, τὸν*
1174a *δ' ἐπαινοῦσιν ὡς πρὸς ἕτερα ὁμιλοῦντα. οὐδείς τ' ἂν ἕλοιτο ζῆν* 12
παιδίου διάνοιαν ἔχων διὰ βίου, ἡδόμενος ἐφ' οἷς τὰ παιδία

lius, rec. Rr., *τητώμενος* ci. Vermehrenus, *δεόμενος* ci. Zeller (l. l. p. 477. n. 2 ed. II.) ‖ 14. *γενομένους* M^b Hel. (?), *γινομένους* c. c. Bk.^{1} ‖ 17. *αἵ*] *καὶ* *Γ* O^b Ald. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ 18. *πολλὰ* K^b, *πολλαὶ δὲ* cet. Ar. ‖ 20. *ἔνδειαι γεγένηνται* Π^2, *ἔνδεια γεγένηται* c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ *γένοιντ' ἂν ἀναπληρώσεις* L^b Ald. Ar., *γένοιντ' ἂν ἀναπλήρωσις* Hel. ‖ 23. *ταῦτ'* ante *ἐστίν* add. $\Pi^2 O^b$ Hel. Ar. ‖ *ἁπλῶς* ante *πλὴν* add. $\Pi^2 N^b O^b$ Ar. et, ut videtur, Mi. Hel. (nescio an recte) ‖ 25. *δὴ* post *οὕτω* add. Π^2 Ar. (fors. recte) ‖ 34. *τὸ* $L^b O^b$ Ald. Ar., *τῷ* c. c. Mi. (ut videtur), *ὁ* Coraes ‖ *τὸ* O^b Ald. Ar., *τὸν* c. c. Mi. (ut videtur) ‖ 1174a, 1. *τ'*] *δ'* $\Pi^2 O^b$ Ar., om. *Γ*.

(III)

ὡς οἷόν τε μάλιστα, οὐδὲ χαίρειν ποιῶν τι τῶν αἰσχίστων, μηδέποτε μέλλων λυπηθῆναι. περὶ πολλά τε σπουδὴν ποιησαίμεθ' ἂν καὶ εἰ μηδεμίαν ἐπιφέροι ἡδονήν, οἷον ὁρᾶν, μνημονεύειν, εἰδέναι, τὰς ἀρετὰς ἔχειν. εἰ δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπονται τούτοις ἡδοναί, οὐδὲν διαφέρει· ἑλοίμεθα γὰρ ἂν
13 ταῦτα καὶ εἰ μὴ γίνοιτο ἀπ' αὐτῶν ἡδονή. [ὅτι μὲν οὖν οὔτε τἀγαθὸν ἡ ἡδονὴ οὔτε πᾶσα αἱρετή, δῆλον ἔοικεν εἶναι, καὶ ὅτι εἰσίν τινες αἱρεταὶ καθ' αὑτὰς διαφέρουσαι τῷ εἴδει ἢ ἀφ' ὧν.]

τὰ μὲν οὖν λεγόμενα περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης 3
IV ἱκανῶς εἰρήσθω· τί δ' ἐστὶν ἢ ποῖόν τι, καταφανέστερον γένοιτ' ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἀναλαβοῦσιν. δοκεῖ γὰρ ἡ μὲν ὅρασις καθ' ὁντινοῦν χρόνον τελεία εἶναι (οὐ γάρ ἐστιν ἐνδεὴς οὐδενὸς ὃ εἰς ὕστερον γενόμενον τελειώσει αὐτῆς τὸ εἶδος)· τοιούτῳ δ' ἔοικεν καὶ ἡ ἡδονή. ὅλον γάρ τι ἐστίν, καὶ κατ' οὐδένα χρόνον λάβοι τις ἂν ἡδονὴν ἧς ἐπὶ πλείω χρόνον γινομένης τελειωθήσεται τὸ
2 εἶδος. διόπερ οὐδὲ κίνησις ἐστίν. ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶσα κίνησις καὶ τέλους τινός, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ τελεία ὅταν ποιήσῃ οὗ ἐφίεται, ἢ ἐν ἅπαντι δὴ τῷ χρόνῳ ἢ τούτῳ· ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τοῦ χρόνου πᾶσαι ἀτελεῖς, καὶ ἕτεραι τῷ εἴδει τῆς ὅλης καὶ ἀλλήλων. ἡ γὰρ τῶν λίθων σύνθεσις ἑτέρα τῆς τοῦ κίονος ῥαβδώσεως, καὶ αὗται τῆς τοῦ ναοῦ ποιήσεως· καὶ ἡ μὲν τοῦ ναοῦ τελεία (οὐδενὸς γὰρ ἐνδεὴς πρὸς τὸ προκείμενον), ἡ δὲ τῆς κρηπῖδος καὶ τοῦ τριγλύφου ἀτελής (μέρους γὰρ ἑκατέρα). τῷ εἴδει οὖν διαφέρουσιν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ὁτῳοῦν χρόνῳ λαβεῖν κίνησιν τελείαν τῷ εἴδει, ἀλλ' εἴπερ, ἐν τῷ
3 ἅπαντι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ βαδίσεως καὶ τῶν λοιπῶν. εἰ

8. ὅτι — 10. ὧν secl. simulque (qua de re admodum dubito) corrupta esse censet Rr. ‖ 9. τἀγαθὸν ΓL^b, ἀγαθὸν cet. ‖ 10. ἀφ'] τοῖς ἀφ' corr. Par. 1417 ‖ 15. ἐς L^b M^b ‖ γινόμενον K^b (fors. recte) ‖ 17. ὅλον] τέλειον Π^1 O^b † ‖ 20. ἡ οἰκοδομικὴ] οἰκοδομικὴ καὶ K^b, οἰκοδομὴ M^b, οἰκοδόμησις ci. Rr. (nescio an recte) ‖ 21. δὴ om. K^b O^b Par. 1417 † ‖ ἢ] δὴ O^b Par. 1417, om. L^b M^b Ald., secl. Micheletus et Grantius † ‖ 29. παντί L^b M^b Ald.

(IV)

γάρ ἐστιν ἡ φορὰ κίνησις πόθεν ποῖ, καὶ ταύτης διαφοραὶ κατ' εἴδη, πτῆσις βάδισις ἅλσις καὶ τὰ τοιαῦτα· οὐ μόνον δ' οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βαδίσει. τὸ γὰρ πόθεν ποῖ οὐ ταὐτὸν ἐν τῷ σταδίῳ καὶ ἐν τῷ μέρει, καὶ ἐν ἑτέρῳ μέρει καὶ ἑτέρῳ, οὐδὲ τὸ διεξιέναι τὴν γραμμὴν τήνδε κἀκείνην.
1174b οὐ μόνον γὰρ γραμμὴν διαπορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τόπῳ οὖσαν, ἐν ἑτέρῳ δ' αὕτη ἐκείνης. δι' ἀκριβείας μὲν οὖν περὶ κινήσεως ἐν ἄλλοις εἴρηται, ἔοικεν δ' οὐδ' ἐν ἅπαντι χρόνῳ τελεία εἶναι, ἀλλ' αἱ πολλαὶ ἀτελεῖς καὶ διαφέρουσαι τῷ εἴδει, εἴπερ τὸ πόθεν ποῖ εἰδοποιόν. τῆς ἡδονῆς δ' ἐν ὁτῳοῦν
χρόνῳ τέλειον τὸ εἶδος. δῆλον οὖν ὡς ἕτεραί τ' ἂν εἶεν ἀλ- 4
λήλων, καὶ τῶν ὅλων τι καὶ τελείων ἡ ἡδονή. δόξειε δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι κινεῖσθαι μὴ ἐν χρόνῳ, ἥδεσθαι δέ· τὸ γὰρ ἐν τῷ νῦν ὅλον τι. — ἐκ τούτων δὲ δῆλον καὶ ὅτι οὐ καλῶς λέγουσιν κίνησιν ἢ γένεσιν εἶναι τῆς ἡδονῆς. οὐ γὰρ πάντων ταῦτα λέγεται, ἀλλὰ τῶν μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων· οὐδὲ γὰρ ὁράσεώς ἐστι γένεσις οὐδὲ στιγμῆς οὐδὲ μονάδος, οὐδὲ τούτων οὐθὲν κίνησις οὐδὲ γένεσις· οὐδὲ δὴ ἡδονῆς· ὅλον γάρ τι.

4 αἰσθήσεως δὲ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης, 5
τελείως δὲ τῆς εὖ διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν (τοιοῦτον γὰρ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ ἡ τελεία ἐνέργεια· αὐτὴν δὲ λέγειν ἐνεργεῖν, ἢ ἐν ᾧ ἐστίν, μηθὲν διαφερέτω), καθ' ἕκαστον δὲ βελτίστη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἄριστα

31. καὶ om. Π^1 † ‖ 33. τὸ αὐτὸ $\Pi^1 O^b$ ‖ ἐν ante τῷ μέρει om. Π^2 ‖ μέρει alterum post 34. ἑτέρῳ Π^2 ‖ 34. καὶ] καὶ ἐν K^b ‖ 1174b, 3. εἰρήσεται temere ci. Grantius ‖ οὐδ' Ar., οὐκ ΓΠ Ald. Mi. Hel. Bk. ‖ ἅπαντι τῷ M^b, ⟨τῷ⟩ ἅπαντι Rr. ‖ 10. οὐ] οὐδὲ? Susem. ‖ τῆς ἡδονῆς Rr., τὴν ἡδονὴν cum fontibus Ar. Bk. ‖ 13. οὐθὲν] οὐδενὸς codex Turnebi ‖ ἡδονὴ Argyropylus ‖ 14. αἰσθήσεως — 23. αὐτήν citat Alex. l. l. p. 258 sq. Speng. ‖ δὴ (aut ⟨οὐδὲ⟩ αἰσθήσεως πάσης — ἐνεργούσης ⟨ἔστι κίνησις ἢ γένεσις⟩) ci. Mi., δὲ καὶ M^b Alex. † ‖ 16. κειμένων post αἴσθησιν add. $\Pi^2 O^b$ Ar.(?), cum Π^1 om. Alex. (ut videtur) ‖ 17. μὴ Π^1 ‖ 18. ἑκάστην M^b Alex. ‖ δὴ Lambinus (fors. recte), γὰρ fort. Γ.

IV)
διακειμένου πρὸς τὸ κράτιστον τῶν ὑφ' αὐτήν· αὕτη δ' ἂν
τελειοτάτη εἴη καὶ ἡδίστη. κατὰ πᾶσαν γὰρ αἴσθησιν ἔστιν
ἡδονή, ὁμοίως δὲ καὶ διάνοιαν καὶ θεωρίαν, ἡδίστη δ' ἡ τε-
λειοτάτη, τελειοτάτη δὲ ἡ τοῦ εὖ ἔχοντος πρὸς τὸ σπουδαιό-
6 τατον τῶν ὑφ' αὐτήν. τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή. οὐ
τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἥ τε ἡδονὴ τελειοῖ καὶ τὸ αἰσθητόν τε
καὶ ἡ αἴσθησις, σπουδαῖα ὄντα, ὥσπερ οὐδ' ἡ ὑγίεια καὶ ὁ
7 ἰατρὸς ὁμοίως αἴτιά ἐστι τοῦ ὑγιαίνειν. [καθ' ἑκάστην δ' αἴσθη-
σιν ὅτι γίνεται ἡδονή, δῆλον· φαμὲν γὰρ ὁράματα καὶ
ἀκούσματα εἶναι ἡδέα. δῆλον δὲ καὶ ὅτι μάλιστα, ἐπειδὰν
ἥ τε αἴσθησις ᾖ κρατίστη καὶ πρὸς τοιοῦτον ἐνεργῇ· τοιούτων
δ' ὄντων τοῦ τε αἰσθητοῦ καὶ τοῦ αἰσθανομένου, ἀεὶ ἔσται ἡδονὴ
8 ὑπάρχοντός γε τοῦ ποιήσοντος καὶ τοῦ πεισομένου.] τελειοῖ δὲ
τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονὴ οὐχ ὡς ἕξις ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ὡς
ἐπιγινόμενόν τι τέλος, οἷον τοῖς ἀκμαίοις ἡ ὥρα· ἕως ἂν
οὖν τό τε νοητὸν ἢ αἰσθητὸν ᾖ οἷον δεῖ καὶ τὸ κρῖνον ἢ
θεωροῦν, ἔσται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ἡδονή· ὁμοίων γὰρ ὄντων καὶ
πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τοῦ τε παθητικοῦ
9 καὶ τοῦ ποιητικοῦ ταὐτὸ πέφυκε γίνεσθαι. — πῶς οὖν οὐδεὶς
συνεχῶς ἥδεται; ἢ κάμνει; πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυ-
νατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. οὐ γίνεται οὖν οὐδ' ἡδονή· ἕπεται γὰρ

19. ὑπ' αὐτὴν ΓKᵇ (nescio an recte) ‖ 20. ⟨καὶ⟩ τελειοτάτη Rr. (fors. recte) ‖ 23. ὑπ' αὐτὴν Γ (nescio an recte) ‖ 24. τε καὶ ἡ αἴσθησις] τὴν αἴσθησιν corr. Par. 1417 et ci. Mi. ‖ 26. αἴτια ἐστὶ Oᵇ, αἰτία ἐστὶ ΓKᵇ, αἰτία εἰσι vel αἰτιά εἰσι pr. Lᵇ, αἴτιά εἰσι rc. Lᵇ Hel., ἔστιν αἴτια Mᵇ ‖ καθ' — 31. πεισομένου om. Hel., secludenda esse ci. Zellius, secl. Rr. ‖ 28. δὴ Ar., γὰρ δὴ Lᵇ O¹ Ald. ‖ 29. ᾖ] εἴη LᵇMᵇ Ald. ‖ 32. ἡ post οὐχ ὡς add. Kᵇ Oᵇ Bk. Rr. ‖ 33. ἕως οὖν ἄν ποτε τὸ νοητὸν ἢ αἰσθητὸν εἴη οἷον δὴ τὸ Mᵇ Oᵇ, ἕως οὖν ἂν ᾖ τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ἢ οἷον δεῖ καὶ τὸ Lᵇ, ἕως δ' οὗ ἄν ποτε τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ἢ (ᾖ Ar.) οἷον δεῖ καὶ τὸ Ald. Ar., ἕως δ' οὗ τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν Γ ‖ 1175a, 3. πῶς — 10. ἀμαυροῦται citat Alex. l. l. p. 260 Sp. ‖ 4. ἢ ⟨ὅτι⟩ ci. v. d. nescio quis ap. Wilkinsonem, nescio an recte ‖ κάμνει corruptum esse putat Rr. ‖ 5. ἡδονὴ ⟨συνεχής⟩ Rr.

(IV)
τῇ ἐνεργείᾳ. ἔνια δὲ τέρπει καινὰ ὄντα, ὕστερον δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ ταὐτό· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον παρακέκληται ἡ διάνοια καὶ διατεταμένως περὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ, ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν οἱ ἐμβλέποντες, μετέπειτα δὲ οὐ τοιαύτη ἡ ἐνέργεια ἀλλὰ παρημελημένη· διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ ἀμαυροῦται. — ὀρέγεσθαι δὲ 10
τῆς ἡδονῆς οἰηθείη τις ἂν ἅπαντας, ὅτι καὶ τοῦ ζῆν ἅπαντες ἐφίενται· ἡ δὲ ζωὴ ἐνέργειά τις ἐστίν, καὶ ἕκαστος περὶ ταῦτα καὶ τούτοις ἐνεργεῖ ἃ καὶ μάλιστ' ἀγαπᾷ, οἷον ὁ μὲν μουσικὸς τῇ ἀκοῇ περὶ τὰ μέλη, ὁ δὲ φιλομαθὴς τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ θεωρήματα, οὕτω δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος. ἡ δ' ἡδονὴ τελειοῖ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὸ ζῆν δή, οὗ ὀρέγονται. εὐλόγως οὖν καὶ τῆς ἡδονῆς ἐφίενται· τελειοῖ γὰρ ἑκάστῳ τὸ ζῆν, αἱρετὸν
5 ὄν. πότερον δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν τὸ ζῆν αἱρούμεθα ἢ διὰ τὸ ζῆν 11
τὴν ἡδονήν, ἀφείσθω ἐν τῷ παρόντι. συνεζεῦχθαι μὲν γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ χωρισμὸν οὐ δέχεσθαι· ἄνευ τε γὰρ ἐνεργείας οὐ γίνεται ἡδονή, πᾶσάν τε ἐνέργειαν τελειοῖ ἡ ἡδονή.

ὅθεν δοκοῦσιν καὶ τῷ εἴδει διαφέρειν. τὰ γὰρ ἕτερα τῷ εἴ- V
δει ὑφ' ἑτέρων οἰόμεθα τελειοῦσθαι. οὕτω γὰρ φαίνεται καὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης, οἷον ζῷα καὶ δένδρα καὶ γραφὴ καὶ ἀγάλματα καὶ οἰκία καὶ σκεῦος. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς διαφερούσας τῷ εἴδει ὑπὸ διαφερόντων εἴδει τελειοῦσθαι. δια- 2
φέρουσιν δ' αἱ τῆς διανοίας τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ αὗται ἀλλήλων κατ' εἶδος· καὶ αἱ τελειοῦσαι δὴ ἡδοναί. — φανείη δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ συνῳκειῶσθαι τῶν ἡδονῶν ἑκάστην τῇ ἐνεργείᾳ ἣν τελειοῖ. συναύξει γὰρ τὴν ἐνέργειαν ἡ

7. ταῦτα $\Pi^2 M^b$ ‖ παρακέκλιται Γ Mi. Hel. ‖ 9. δὴ K^b, δ' ἡ $M^b O^b$, om. Γ, δὲ c. c. Mi. Hel. ‖ οὐ τοιαύτη ἡ ἐνέργεια Bk., οὐ τοιαύτη ἐνέργεια K^b, οὐ γίνεται τοιαύτη ἡ ἐνέργεια Π^2 Alex. Hel. Ar. (nescio an recte), τοιαύτη ἐνέργεια οὐ γίνεται $M^b O^b$ ‖ 11. ὅτε Bk. errore typogr., Rr. in textu ‖ 16. δή Ar. Thurotus, δέ $\Gamma \Pi$ Ald. Bk. Rr. ‖ 21. πᾶσάν — ἡδονή om. Γ ‖ τε L^b Ar., γὰρ M^b, τε γὰρ $K^b O^b$ Ald. ‖ 23. οὕτω — 25. σκεῦος secludenda esse ci. Vermehrenus ‖ 24. ἀπὸ ci. Zellius ‖ 25. τὰς post ἐνεργείας om. Π^1 ‖ 26. διαφόρων M^b Hel. (?), φερόντων τῷ Ald. ‖ 28. αὗται αὐταὶ Γ, αὐταὶ K^b Bk., αὗται c. c. Hel. Ar. ‖ 29. τῶν] τηι τῶν pr. K^b, τὴν τῶν corr.[2] K^b (crx. rc.), δὴ τῶν M^b, δὲ τῶν O^b.

(V)

οἰκεία ἡδονή. μᾶλλον γὰρ ἕκαστα κρίνουσιν καὶ ἐξακριβοῦσιν οἱ μεθ᾽ ἡδονῆς ἐνεργοῦντες, οἷον γεωμετρικοὶ γίνονται οἱ χαίροντες τῷ γεωμετρεῖν, καὶ κατανοοῦσιν ἕκαστα μᾶλλον, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ φιλόμουσοι καὶ φιλοικοδόμοι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστοι ἐπιδιδόασιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἔργον χαίροντες αὐτῷ. συναύξουσιν δὴ αἱ ἡδοναί, τὰ δὲ συναύξοντα οἰκεῖα. τοῖς
3 ἑτέροις δὲ τῷ εἴδει καὶ τὰ οἰκεῖα ἕτερα τῷ εἴδει. — ἔτι δὲ 1175b
μᾶλλον τοῦτ᾽ ἂν φανείη ἐκ τοῦ τὰς ἀφ᾽ ἑτέρων ἡδονὰς ἐμποδίους ταῖς ἐνεργείαις εἶναι· οἱ γὰρ φίλαυλοι ἀδυνατοῦσιν τοῖς λόγοις προσέχειν, ἐὰν κατακούσωσιν αὐλοῦντος, μᾶλλον χαίροντες αὐλητικῇ τῆς παρούσης ἐνεργείας· ἡ κατὰ τὴν αὐλη-
4 τικὴν οὖν ἡδονὴ τὴν περὶ τὸν λόγον ἐνέργειαν φθείρει. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν ἅμα περὶ δύο ἐνεργῇ· ἡ γὰρ ἡδίων τὴν ἑτέραν ἐκκρούει, κἂν πολὺ διαφέρῃ κατὰ τὴν ἡδονήν, μᾶλλον, ὥστε μηδ᾽ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἑτέραν. διὸ χαίροντες ὁτῳοῦν σφόδρα οὐ πάνυ δρῶμεν ἕτερον, καὶ ἄλλα ποιοῦμεν ἄλλοις ἠρέμα ἀρεσκόμενοι, οἷον καὶ ἐν τοῖς θεάτροις οἱ τραγηματίζοντες, ὅταν φαῦλοι οἱ ἀγω-
5 νιζόμενοι ὦσιν, τότε μάλιστ᾽ αὐτὸ δρῶσιν. ἐπεὶ δ᾽ ἡ μὲν οἰκεία ἡδονὴ ἐξακριβοῖ τὰς ἐνεργείας καὶ χρονιωτέρας καὶ βελτίους ποιεῖ, αἱ δ᾽ ἀλλότριαι λυμαίνονται, δῆλον ὡς πολὺ διεστᾶσιν· σχεδὸν γὰρ αἱ ἀλλότριαι ἡδοναὶ ποιοῦσιν ὅπερ αἱ οἰκεῖαι λῦπαι· φθείρουσι γὰρ τὰς ἐνεργείας αἱ οἰκεῖαι λῦπαι, οἷον εἴ τῳ τὸ γράφειν ἀηδὲς καὶ ἐπίλυπον ἢ τὸ λογίζεσθαι· ὃ μὲν γὰρ οὐ γράφει, ὃ δ᾽ οὐ λογίζεται, λυπηρᾶς οὔσης τῆς ἐνεργείας. συμβαίνει δὴ περὶ τὰς ἐνεργείας τὸ ἐναντίον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἡδονῶν τε καὶ λυπῶν· οἰκεῖαι δ᾽ εἰσὶν αἱ ἐπὶ τῇ ἐνεργείᾳ καθ᾽ αὑτὴν γινόμεναι. αἱ δ᾽ ἀλλότριαι ἡδοναὶ εἴρηται ὅτι παραπλήσιόν τι τῇ λύπῃ ποιοῦσιν· φθείρουσι γάρ, πλὴν οὐχ ὁμοίως.

34. φιλοδόκιμοι K^b, φιλόκοσμοι M^b† ‖ 36. δὴ corr. Par. 1417, δὲ c. c. Ar. Bk. ‖ 1175b, 4. κατακούωσιν Π^1 ‖ 10. διορῶμεν $K^b O^b$, διορῶμεν τὸ M^b, δρῶμεν c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 11. οἷον om. Π^1 Bk. Rr., c. c. add. Hel. Ar. ‖ 19. γὰρ om. Π^2 Ar. ‖ 22. κατ᾽ αὐτὴν Scaliger ‖ εἴρηται L^b, εἴρηνται cet.

(V)
διαφερουσῶν δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἐπιεικείᾳ καὶ φαυλότητι, 6
καὶ τῶν μὲν αἱρετῶν οὐσῶν τῶν δὲ φευκτῶν τῶν δ' οὐδε-
τέρων, ὁμοίως ἔχουσιν καὶ αἱ ἡδοναί· καθ' ἑκάστην γὰρ
ἐνέργειαν οἰκεία ἡδονὴ ἔστιν. ἡ μὲν οὖν τῇ σπουδαίᾳ
οἰκεία ἐπιεικής, ἡ δὲ τῇ φαύλῃ μοχθηρά· καὶ γὰρ αἱ ἐπι-
θυμίαι τῶν μὲν καλῶν ἐπαινεταί, τῶν δ' αἰσχρῶν ψεκταί.
οἰκειότεραι δὲ ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἐν αὐταῖς ἡδοναὶ τῶν ὀρέ-
ξεων· αἳ μὲν γὰρ διωρισμέναι εἰσὶν καὶ τοῖς χρόνοις καὶ τῇ
φύσει, αἳ δὲ σύνεγγυς ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ἀδιόριστοι οὕτως
ὥστ' ἔχειν ἀμφισβήτησιν εἰ ταὐτόν ἐστιν ἡ ἐνέργεια τῇ ἡδονῇ.
οὐ μὴν ἔοικέν γε ἡ ἡδονὴ διάνοια εἶναι οὐδ' αἴσθησις (ἄτοπον 7
γάρ), ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι φαίνεταί τισι ταὐτόν.
ὥσπερ οὖν αἱ ἐνέργειαι ἕτεραι, καὶ αἱ ἡδοναί. διαφέρει δὲ ἡ
ὄψις ἁφῆς καθαριότητι, καὶ ἀκοὴ καὶ ὄσφρησις γεύσεως·
ὁμοίως δὴ διαφέρουσιν καὶ αἱ ἡδοναί, καὶ τούτων αἱ περὶ τὴν
διάνοιαν, καὶ ἑκάτεραι ἀλλήλων. δοκεῖ δ' εἶναι ἑκάστῳ ζῴῳ 8
καὶ ἡδονὴ οἰκεία, ὥσπερ καὶ ἔργον· ἡ γὰρ κατὰ τὴν ἐνέρ-
γειαν. καὶ ἐφ' ἑκάστῳ δὲ θεωροῦντι τοῦτ' ἂν φανείη· ἑτέρα
γὰρ ἵππου ἡδονὴ καὶ κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, καθάπερ Ἡράκλει-
τός φησιν ὄνον σύρματ' ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν· ἥδιον
γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις. αἱ μὲν οὖν τῶν ἑτέρων τῷ εἴδει
διαφέρουσιν εἴδει, τὰς δὲ τῶν αὐτῶν ἀδιαφόρους εὔλογον εἶναι.
διαλλάττουσι δ' οὐ σμικρὸν ἐπί γε τῶν ἀνθρώπων· τὰ γὰρ 9
αὐτὰ τοὺς μὲν τέρπει τοὺς δὲ λυπεῖ, καὶ τοῖς μὲν λυπηρὰ
καὶ μισητά ἐστι τοῖς δὲ ἡδέα καὶ φιλητά. καὶ ἐπὶ γλυκέων
δὲ τοῦτο συμβαίνει· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ δοκεῖ τῷ πυρέττοντι
καὶ τῷ ὑγιαίνοντι, οὐδὲ θερμὸν εἶναι τῷ ἀσθενεῖ καὶ τῷ
εὐεκτικῷ. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐφ' ἑτέρων συμβαίνει. δοκεῖ 10
δ' ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις εἶναι τὸ φαινόμενον τῷ σπουδαίῳ.

29. δὲ post αἰσχρῶν K[b] O[b] ‖ 1176a, 2. δὲ K[b] M[b] O[b] Ald. ‖ αἱ post καὶ om. O[b] et pr. K[b] (add. corr.[2]) ‖ 7. ὄνου H[a], οἷον M[b], ὄνους K[b] O[1] Ald. Mi. Ar., ὄνον c. c. Hel. ‖ 10. διαλλάσσουσι K[b] L[b] O[b] ‖ σμικρὸν M[b] P[b], σμικροῖς K[b], μικρὸν c. c. Bk. Rr. ‖ 11. τέρπει — 1177a, 30. ἱκανῶς om. K[b].

(V) εἰ δὲ τοῦτο καλῶς λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, καὶ ἔστιν ἑκάστου μέτρον ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ ἀγαθός, ᾗ τοιοῦτος, καὶ ἡδοναὶ εἶεν ἂν αἱ τούτῳ φαινόμεναι καὶ ἡδέα οἷς οὗτος χαίρει. τὰ δὲ τούτῳ δυσχερῆ εἴ τῳ φαίνεται ἡδέα, οὐδὲν θαυμαστόν· πολλαὶ γὰρ φθοραὶ καὶ λῦμαι ἀνθρώπων γίνονται· ἡδέα δ' οὐκ
11 ἔστιν, ἀλλὰ τούτοις καὶ τοῖς οὕτω διακειμένοις. τὰς μὲν οὖν ὁμολογουμένως αἰσχρὰς δῆλον ὡς οὐ φατέον ἡδονὰς εἶναι, πλὴν τοῖς διεφθαρμένοις· τῶν δ' ἐπιεικῶν εἶναι δοκουσῶν ποίαν ἢ τίνα φατέον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι; ἢ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δῆλον; ταύταις γὰρ ἕπονται αἱ ἡδοναί. εἴτ' οὖν μία ἐστὶν εἴτε πλείους αἱ τοῦ τελείου καὶ μακαρίου ἀνδρός, αἱ ταύτας τελειοῦσαι ἡδοναὶ κυρίως λέγοιντ' ἂν ἀνθρώπου ἡδοναὶ εἶναι, αἱ δὲ λοιπαὶ δευτέρως καὶ πολλοστῶς, ὥσπερ αἱ ἐνέργειαι.

VI εἰρημένων δὲ τῶν περὶ τὰς ἀρετάς τε καὶ φιλίας καὶ 6
ἡδονάς, λοιπὸν περὶ εὐδαιμονίας τύπῳ διελθεῖν, ἐπειδὴ τέλος αὐτὴν τίθεμεν τῶν ἀνθρωπίνων. ἀναλαβοῦσι δὴ τὰ προει-
2 ρημένα συντομώτερος ἂν εἴη ὁ λόγος. εἴπομεν δ' ὅτι οὐκ ἔστιν ἕξις· καὶ γὰρ τῷ καθεύδοντι διὰ βίου ὑπάρχοι ἄν, φυτῶν ζῶντι βίον, καὶ τῷ δυστυχοῦντι τὰ μέγιστα. εἰ δὴ ταῦτα μὴ ἀρέσκει, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἐνέργειάν τινα θετέον, καθά- 1176b
περ ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται, τῶν δ' ἐνεργειῶν αἳ μέν εἰσιν ἀναγκαῖαι καὶ δι' ἕτερα αἱρεταὶ αἳ δὲ καθ' αὑτάς, δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν τῶν καθ' αὑτὰς αἱρετῶν τινα θετέον καὶ οὐ τῶν δι' ἄλλο· οὐδενὸς γὰρ ἐνδεὴς ἡ εὐδαιμονία ἀλλ' αὐτάρ-
3 κης. καθ' αὑτὰς δ' εἰσὶν αἱρεταὶ ἀφ' ὧν μηδὲν ἐπιζητεῖται παρὰ τὴν ἐνέργειαν. τοιαῦται δ' εἶναι δοκοῦσιν αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις· τὰ γὰρ καλὰ καὶ σπουδαῖα πράττειν τῶν δι' αὑτὰ αἱρετῶν. καὶ τῶν παιδιῶν δὲ αἱ ἡδεῖαι· οὐ γὰρ δι' ἕτερα αὐτὰς αἱροῦνται· βλάπτονται γὰρ ἀπ' αὐτῶν μᾶλλον

17. καὶ ante ἑκάστου add. ΓHᵃPᵇ Ald. ‖ 18. ὁ add. Ald. ‖ 22. τοῖς add. Mᵇ, c. c. om. Bk. Rr. ‖ ὁμολογουμένος Ald., ὁμολογουμένας ΓMᵇ Mi., ὁμολογουμένως c. c. Pᵇ Hel. ‖ 29. αἱ] καὶ αἱ Hel. Argyropylus Coraes ‖ 32. δὲ ΓLᵇOᵇ Hel.(?) † ‖ 34. φυτοῦ ΓOᵇ Ald. Ar., φυτῶν c. c. Pᵇ Hel. ‖ 35. δὲ Hel.

(VI)

ἢ ὠφελοῦνται, ἀμελοῦντες τῶν σωμάτων καὶ τῆς κτήσεως.
καταφεύγουσι δ' ἐπὶ τὰς τοιαύτας διαγωγὰς τῶν εὐδαιμο-
νιζομένων οἱ πολλοί, διὸ παρὰ τοῖς τυράννοις εὐδοκιμοῦσιν
οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς εὐτράπελοι· ὧν γὰρ ἐφίεν-
ται, ἐν τούτοις παρέχουσι σφᾶς αὐτοὺς ἡδεῖς· δέονται δὲ τοιού-
των. δοκεῖ μὲν οὖν εὐδαιμονικὰ ταῦτα εἶναι διὰ τὸ τοὺς ἐν
δυναστείαις ἐν τούτοις ἀποσχολάζειν, οὐδὲν δὲ ἴσως σημεῖον 4
οἱ τοιοῦτοι εἰσίν· οὐ γὰρ ἐν τῷ δυναστεύειν ἡ ἀρετὴ οὐδ' ὁ νοῦς,
ἀφ' ὧν αἱ σπουδαῖαι ἐνέργειαι· οὐδ' εἰ ἄγευστοι οὗτοι ὄντες
ἡδονῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἐλευθερίου ἐπὶ τὰς σωματικὰς κατα-
φεύγουσιν, διὰ τοῦτο ταύτας οἰητέον αἱρετωτέρας εἶναι· καὶ
γὰρ οἱ παῖδες τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα κράτιστα οἴονται
εἶναι. εὔλογον δή, ὥσπερ παισὶ καὶ ἀνδράσιν ἕτερα φαί-
νεται τίμια, οὕτω καὶ φαύλοις καὶ ἐπιεικέσιν. καθάπερ οὖν 5
πολλάκις εἴρηται, καὶ τίμια καὶ ἡδέα ἐστὶ τὰ τῷ σπουδαίῳ
τοιαῦτα ὄντα· ἑκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕξιν αἱρετω-
τάτη ἐνέργεια, καὶ τῷ σπουδαίῳ δὴ ἡ κατὰ τὴν ἀρετήν. οὐκ 6
ἐν παιδιᾷ ἄρα ἡ εὐδαιμονία. καὶ γὰρ ἄτοπον τὸ τέλος εἶναι
παιδιάν, καὶ πραγματεύεσθαι καὶ κακοπαθεῖν τὸν βίον
ἅπαντα τοῦ παίζειν χάριν. ἅπαντα γὰρ ὡς εἰπεῖν ἑτέρου
ἕνεκα αἱρούμεθα πλὴν τῆς εὐδαιμονίας· τέλος γὰρ αὕτη.
σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν ἠλίθιον φαίνεται καὶ
λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν,
ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά, ἀδυνα-
τοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν ἀναπαύσεως δέονται. οὐ δὴ τέλος
1177a ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. δοκεῖ δ' ὁ
εὐδαίμων βίος κατ' ἀρετὴν εἶναι· οὗτος δὲ μετὰ σπουδῆς,
ἀλλ' οὐκ ἐν παιδιᾷ. βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν 7
γελοίων καὶ τῶν μετὰ παιδιᾶς, καὶ τοῦ βελτίονος ἀεὶ καὶ

1176b, 15. τούτων L^b O^b Ald. Ar., τοιούτων c. c. P^b Mi. ‖ 17. ἀπασχολάζειν H^a L^b M^b ‖ 18. οὐδ' ὁ L^b Ald. Hel., οὐδὲ P^b, ὁ δὲ H^a M^b O^b ‖ 27. δὴ ἡ Par. 1417, δὴ aut δή ἡ Ar., δὲ ἡ O^b Bk., δὲ c. c. P^b ‖ 31. ἕνεκεν? Susem. ‖ 1177a, 1. δ'] θ' Susem. ‖ 4. τῶν add. L^b P^b, c. c. om. Mi. ‖ καὶ post ἀεὶ om. Γ H^a Ald.

VI)
μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν· ἡ δὲ τοῦ
8 βελτίονος κρείττων καὶ εὐδαιμονικωτέρα ἤδη. ἀπολαύσειέ
τ' ἂν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ὁ τυχὼν καὶ ἀνδράποδον οὐχ
ἧττον τοῦ ἀρίστου· εὐδαιμονίας δ' οὐδεὶς ἀνδραπόδῳ μεταδίδω-
σιν, εἰ μὴ καὶ βίου. οὐ γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς ἡ
εὐδαιμονία, ἀλλ' ἐν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις, καθάπερ
καὶ πρότερον εἴρηται.

VII εἰ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, εὔλογον 7
κατὰ τὴν κρατίστην· αὕτη δ' ἂν εἴη τοῦ ἀρίστου. εἴτε δὴ νοῦς
τοῦτο εἴτε ἄλλο τι, ὃ δὴ κατὰ φύσιν δοκεῖ ἄρχειν καὶ ἡγεῖ-
σθαι καὶ ἔννοιαν ἔχειν περὶ καλῶν καὶ θείων, εἴτε θεῖον ὂν
καὶ αὐτὸ εἴτε τῶν ἐν ἡμῖν τὸ θειότατον, ἡ τούτου ἐνέργεια
κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν εἴη ἂν ἡ τελεία εὐδαιμονία. ὅτι
2 δ' ἐστὶ θεωρητική, εἴρηται. ὁμολογούμενον δὲ τοῦτ' ἂν δόξειεν
εἶναι καὶ τοῖς πρότερον καὶ τῷ ἀληθεῖ. κραστίστη τε γὰρ
αὕτη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια· καὶ γὰρ ὁ νοῦς τῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τῶν
γνωστῶν, περὶ ἃ ὁ νοῦς. ἔτι δὲ συνεχεστάτη· θεωρεῖν τε γὰρ
3 δυνάμεθα συνεχῶς μᾶλλον ἢ πράττειν ὁτιοῦν. οἰόμεθά τε
δεῖν ἡδονὴν παραμεμῖχθαι τῇ εὐδαιμονίᾳ, ἡδίστη δὲ τῶν
κατ' ἀρετὴν ἐνεργειῶν ἡ κατὰ τὴν σοφίαν ὁμολογουμένως
ἐστίν· δοκεῖ γοῦν ἡ φιλοσοφία θαυμαστὰς ἡδονὰς ἔχειν κα-
θαριότητι καὶ τῷ βεβαίῳ, εὔλογον δὲ τοῖς εἰδόσι τῶν ζη-
4 τούντων ἡδίω τὴν διαγωγὴν εἶναι. ἥ τε λεγομένη αὐτάρκεια
περὶ τὴν θεωρητικὴν μάλιστ' ἂν εἴη· τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὸ
ζῆν ἀναγκαίων καὶ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ δέονται,
τοῖς δὲ τοιούτοις ἱκανῶς κεχορηγημένων ὁ μὲν δίκαιος δεῖται
πρὸς οὓς δικαιοπραγήσει καὶ μεθ' ὧν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώ-

5. σπουδαιοτέρου Mᵇ, σπουδαιοτάτην Lᵇ ‖ ἢ ci. Coraes ‖ 17. ὅτι — 18. εἴρηται] at haec nusquam sic leguntur: lacunae igitur habes in libro VI. indicium ‖ 19. τε add. Lᵇ Pᵇ Ald., om. Hᵃ Mᵇ Oᵇ ‖ 21. τε male secl. Rieckher Rr. ‖ 25. γοῦν] τοίνυν (= οὖν?) Hel. ‖ σοφία Pᵇ Ald. Ar., φιλοσοφία c. c. Mi. Hel. ‖ καθαριότητι Pᵇ Ald. Mi. Hel., καθαρειότητι Lᵇ Oᵇ, καθαρσιότητι Mᵇ ‖ 26. βεβαίῳ] τιμίῳ Mi. ‖ 27. ἀγωγὴν Lᵇ Ald.

(VI

φρων καὶ ὁ ἀνδρεῖος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ὁ δὲ σοφὸς
καὶ καθ' αὑτὸν ὢν δύναται θεωρεῖν, καὶ ὅσῳ ἂν σοφώτερος
ᾖ, μᾶλλον· βέλτιον δ' ἴσως συνεργοὺς ἔχων, ἀλλ' ὅμως
1177b αὐταρκέστατος. δόξαι τ' ἂν αὐτὴ μόνη δι' αὑτὴν ἀγαπᾶ- 5
σθαι· οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῆς γίνεται παρὰ τὸ θεωρῆσαι, ἀπὸ
δὲ τῶν πρακτικῶν ἢ πλεῖον ἢ ἔλαττον περιποιούμεθα παρὰ τὴν
πρᾶξιν. δοκεῖ τε ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ σχολῇ εἶναι· ἀσχο- 6
λούμεθα γὰρ ἵνα σχολάζωμεν, καὶ πολεμοῦμεν ἵνα εἰρήνην
ἄγωμεν. [τῶν μὲν οὖν πρακτικῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς
ἢ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἡ ἐνέργεια· αἱ δὲ περὶ ταῦτα πράξεις
δοκοῦσιν ἄσχολοι εἶναι, αἱ μὲν πολεμικαὶ καὶ παντελῶς,]
οὐδεὶς γὰρ αἱρεῖται τὸ πολεμεῖν τοῦ πολεμεῖν ἕνεκα, οὐδὲ πα-
ρασκευάζει πόλεμον· δόξαι γὰρ ἂν παντελῶς μιαιφόνος
τις εἶναι, εἰ τοὺς φίλους πολεμίους ποιοῖτο, ἵνα μάχαι καὶ
φόνοι γίνοιντο. * ἔστι δὲ καὶ ἡ τοῦ πολιτικοῦ ἄσχολος, καὶ
παρ' αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι περιποιουμένη δυναστείας καὶ τι-
μὰς ἢ τήν γε εὐδαιμονίαν αὑτῷ καὶ τοῖς πολίταις, ἑτέραν
οὖσαν τῆς πολιτικῆς, ἣν καὶ ζητοῦμεν δῆλον ὡς ἑτέραν οὖσαν.
εἰ δὴ τῶν μὲν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολιτικαὶ καὶ 7
πολεμικαὶ κάλλει καὶ μεγέθει προέχουσιν, αὗται δ' ἄσχο-
λοι καὶ τέλους τινὸς ἐφίενται καὶ οὐ δι' αὑτὰς αἱρεταί εἰσιν,
ἡ δὲ τοῦ νοῦ ἐνέργεια σπουδῇ τε διαφέρειν δοκεῖ θεωρητικὴ
οὖσα, καὶ παρ' αὑτὴν οὐδενὸς ἐφίεσθαι τέλους, ἔχειν τε ἡδονὴν

34. δ'] γὰρ? Susem. ‖ ἔχειν ΓM^b ‖ 1177b, 1. δόξαι τ' K^b, δόξειε δ' cet. Mi. Hel. (?) ‖ 3. πρακτικῶν K^b Hel., πρακτῶν c. c. Bk. Rr. ‖ περὶ L^b M^b, παρὰ c. c. Hel. Ar. ‖ 6. τῶν — 8. παντελῶς post 12. γίνοιντο tri. Rassovius ‖ 7. αἱ ἐνέργειαι Π² Mi. Hel. Ar. ‖ 8. εἶναι ** Rr., εἶναι ⟨καὶ ἄλλου χάριν⟩ vel simile quid ci. Rr. (perperam) ‖ 9. τὸ secl. Coraes ‖ ἕνεκεν? Susem. ‖ παρασκευάζειν Π² M^b Ar. et fort. Hel., rec. Coraes ‖ 12. γίνηται K^b O^b, γίνωνται M^b Hel. ‖ 14. ἑτέραν — 15. πολιτικῆς secl. Gifanius ‖ 15. ἣν καὶ ζητοῦμεν post οὖσαν tri. Gifanius ‖ δῆλον ⟨ὅτι⟩ vel δὴ ci. Rr., δῆλον — οὖσαν secludenda aut δῆλον ὡς ante 14. ἑτέραν ponenda et ἑτέραν οὖσαν secludenda esse ci. Zellius ‖ 19. σπουδῇ] σχολῇ Vermehrenus.

VII) τελείαν οἰκείαν (αὕτη δὲ συναύξει τὴν ἐνέργειαν), καὶ τὸ αὔταρκες δὲ καὶ σχολαστικὸν καὶ ἄτρυτον ὡς ἀνθρώπῳ καὶ ὅσα ἄλλα τῷ μακαρίῳ ἀπονέμεται κατὰ ταύτην τὴν ἐνέργειαν φαίνεται ὄντα· ἡ τελεία δὴ εὐδαιμονία αὕτη ἂν εἴη ἀνθρώπου, λαβοῦσα μῆκος βίου τέλειον. οὐδὲν γὰρ ἀτελές ἐστιν
8 τῶν τῆς εὐδαιμονίας. ὁ δὲ τοιοῦτος ἂν εἴη βίος κρείττων ἢ κατ' ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπός ἐστιν οὕτως βιώσεται, ἀλλ' ᾗ θεῖόν τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει· ὅσῳ δὲ διαφέρει τοῦτο τοῦ συνθέτου, τοσούτῳ καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετήν. εἰ δὴ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ κατὰ τοῦτον βίος θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον. οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραινοῦντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἄνθρωπον ὄντα οὐδὲ θνητὰ τὸν θνητόν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν καὶ πάντα ποιεῖν πρὸς τὸ ζῆν κατὰ τὸ κράτιστον τῶν ἐν αὐτῷ· εἰ γὰρ καὶ τῷ ὄγκῳ μικρόν ἐστι, δυνάμει καὶ τιμιότητι πολὺ μᾶλλον 1178a
9 πάντων ὑπερέχει. δόξειε δ' ἂν καὶ εἶναι ἕκαστος τοῦτο, εἴπερ τὸ κύριον καὶ ἄμεινον· ἄτοπον οὖν γίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ τὸν αὑτοῦ βίον αἱροῖτο ἀλλά τινος ἄλλου. τὸ λεχθέν τε πρότερον ἁρμόσει καὶ νῦν· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἑκάστῳ τῇ φύσει κράτιστον καὶ ἥδιστόν ἐστιν ἑκάστῳ. καὶ τῷ ἀνθρώπῳ δὴ ὁ κατὰ τὸν νοῦν βίος, εἴπερ τοῦτο μάλιστα ἄνθρωπος. οὗτος ἄρα καὶ εὐδαιμονέστατος.

VIII δευτέρως δ' ὁ κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετήν· αἱ γὰρ κατὰ 8
ταύτην ἐνέργειαι ἀνθρωπικαί· δίκαια γὰρ καὶ ἀνδρεῖα καὶ

21. τελείως O^b, om. Π^2 Ar. Bk. Rr. ‖ 22. δὲ $M^b O^b$ Mi., δὴ c. c. Bk. Rr. ‖ ἀνθρώπινον $\Pi^2 O^b$ Ar. ‖ 23. κατὰ] τὰ κατὰ Π^1 ‖ 26. εἴη ἂν κρείττων βίος L^b, ἂν εἴη κρείττων βίος Γ Ald. ‖ 28. ὅσῳ — 29. ἀρετήν secl. Rr. ‖ 31. οὐ χρὴ δὲ Π^1 Hel., χρὴ δὲ οὐ $\Pi^2 O^b$ ‖ 33. ἀπαθανατίζειν N^b Ald. Mi. Hel. et γρ. O^b, ἀποθανατίζειν L^b ‖ 1178a, 1. ἀλλὰ ante δυνάμει add. O^1 Ald. Hel. Ar. ‖ τελειότητι O^b, ποιότητι K^b, τιμιότητι c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 2. δ' om. Π^1 ‖ εἶναι ἕκαστον $M^b O^b$, ἕκαστον εἶναι Γ, ἕκαστος εἶναι L^b Ald. ‖ 3. κύριον καὶ ἄμεινον] κράτιστον καὶ κύριον ci. Rr. ‖ 6. ἐσθ' L^b, ἔσθ' Ald. ‖ 7. τοῦτο post μάλιστα Π^2 ‖ 9. κατ' αὐτὴν $\Pi^2 O^b$ Hel. Bk. Rr.

τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς πρὸς ἀλλήλους πράττομεν ἐν
συναλλάγμασιν καὶ χρείαις καὶ πράξεσι παντοίαις ἔν τε
τοῖς πάθεσι διατηροῦντες τὸ πρέπον ἑκάστῳ, ταῦτα δ' εἶναι
φαίνεται πάντα ἀνθρωπικά. ἔνια δὲ καὶ συμβαίνειν ἀπὸ 2
τοῦ σώματος δοκεῖ, καὶ πολλὰ συνῳκειῶσθαι τοῖς πάθεσιν
ἡ τοῦ ἤθους ἀρετή. συνέζευκται δὲ καὶ ἡ φρόνησις τῇ τοῦ 3
ἤθους ἀρετῇ, καὶ αὕτη τῇ φρονήσει, εἴπερ αἱ μὲν τῆς φρο-
νήσεως ἀρχαὶ κατὰ τὰς ἠθικάς εἰσιν ἀρετάς, τὸ δ' ὀρθὸν
τῶν ἠθικῶν κατὰ τὴν φρόνησιν. συνηρτημέναι δ' αὗται καὶ
τοῖς πάθεσι περὶ τὸ σύνθετον ἂν εἶεν· αἱ δὲ τοῦ συνθέτου ἀρε-
ταὶ ἀνθρωπικαί. καὶ ὁ βίος δὴ ὁ κατὰ ταύτας καὶ ἡ εὐδαι-
μονία. ἡ δὲ τοῦ νοῦ κεχωρισμένη· τοσοῦτον γὰρ περὶ αὐτῆς
εἴρηται· διακριβῶσαι γὰρ μεῖζον τοῦ προκειμένου ἐστίν.
|| δόξειε δ' ἂν καὶ τῆς ἐκτὸς χορηγίας ἐπὶ μικρὸν ἢ ἐπ' ἔλατ- 4
τον δεῖσθαι τῆς ἠθικῆς. τῶν μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀμφοῖν χρεία
καὶ ἐξ ἴσου ἔστω, εἰ καὶ μᾶλλον διαπονεῖ περὶ τὸ σῶμα ὁ
πολιτικός, καὶ ὅσα τοιαῦτα (μικρὸν γὰρ ἄν τι διαφέροι)·
πρὸς δὲ τὰς ἐνεργείας πολὺ διοίσει. τῷ μὲν γὰρ ἐλευθερίῳ
δεήσει χρημάτων πρὸς τὸ πράττειν τὰ ἐλευθέρια, καὶ τῷ
δικαίῳ δὴ εἰς τὰς ἀνταποδόσεις (αἱ γὰρ βουλήσεις ἄδηλοι,
προσποιοῦνται δὲ καὶ οἱ μὴ δίκαιοι βούλεσθαι δικαιοπραγεῖν),
τῷ ἀνδρείῳ δὲ δυνάμεως, εἴπερ ἐπιτελεῖ τι τῶν κατὰ τὴν

11. τὰ ante ἄλλα add. L^b Ald. Mi. Hel., c. c. om. Bk. Rr. || 12. καὶ ⟨ταῖς⟩ πράξεσι ci. et post 13. πάθεσι tri. Rassovius || 13. διατηροῦντες (διαιροῦντες Ald.) post ἑκάστῳ Π^2 Hel. (?) || 19. δ' αὐταῖς καὶ K^b Mi., δ' αὗται Ald. Ar., δὲ ταύτῃ τε καὶ ci. Rr., δ' αὐτῇ τε καὶ Susem. || 20. περὶ] καὶ περὶ M^b Ald. Ar. || 21. κατ' αὐτὰς $L^b O^b$ Ald. Bk. Rr. (fors. recte) || 22. γὰρ] δὲ M^b Hel. † || 23. εἰρήσθω Argyropylus Ar. Bk. Rr. || γὰρ] δὲ cod. Victori (nisi fallor, recte) || 24. δόξειε — b, 32. τις verbis similia repeti atque iam 1177a, 12 — 1178a, 8 exposita sunt, monuit Rassovius, δόξειε — 34. τις cum insuper quodammodo praeripiant argumentum eorum, quae b, 33 sqq. tractantur, offenderunt iam Spengelium || 24. ἐπὶ] ἢ ἐπὶ Π^1 || ἔλαττόν ⟨γε⟩ haud male ci. Rr. || 27. διαφέροι M^b, διαφέρῃ $L^b O^b$ Ald., διαφέροι aut διαφέρῃ Γ, διαφέρειν K^b || 32. τὴν add. K^b.

III)
ἀρετήν, καὶ τῷ σώφρονι ἐξουσίας. πῶς γὰρ δῆλος ἔσται ἢ
5 οὗτος ἢ τῶν ἄλλων τις; ἀμφισβητεῖταί τε πότερον κυριώτε-
ρον τῆς ἀρετῆς ἡ προαίρεσις ἢ αἱ πράξεις, ὡς ἐν ἀμφοῖν
οὔσης· τὸ δὴ τέλειον δῆλον ὡς ἐν ἀμφοῖν ἂν εἴη· πρὸς δὲ 1178b
τὰς πράξεις πολλῶν δεῖται, καὶ ὅσῳ ἂν μείζους ὦσιν καὶ
6 καλλίους, πλειόνων. τῷ δὲ θεωροῦντι οὐδενὸς τῶν τοιούτων
πρός γε τὴν ἐνέργειαν χρεία, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ ἐμπόδιά ἐστιν
πρός γε τὴν θεωρίαν· ᾗ δ' ἄνθρωπός ἐστιν καὶ πλείοσι συζῇ,
αἱρεῖται τὰ κατὰ τὴν ἀρετὴν πράττειν· δεήσεται οὖν τῶν τοιού-
7 των πρὸς τὸ ἀνθρωπεύεσθαι. — ἡ δὲ τελεία εὐδαιμονία ὅτι θεω-
ρητική τίς ἐστιν ἐνέργεια, καὶ ἐντεῦθεν ἂν φανείη. τοὺς θεοὺς
γὰρ μάλιστα ὑπειλήφαμεν μακαρίους καὶ εὐδαίμονας εἶναι·
πράξεις δὲ ποίας ἀπονεῖμαι χρεὼν αὐτοῖς; πότερα τὰς δι-
καίας; ἢ γελοῖοι φανοῦνται συναλλάττοντες καὶ παρακατα-
θήκας ἀποδιδόντες καὶ ὅσα τοιαῦτα; ἀλλὰ τὰς ἀνδρείους,
ὑπομένοντας τὰ φοβερὰ καὶ κινδυνεύοντας ὅτι καλόν; ἢ
τὰς ἐλευθερίους; τίνι δὲ δώσουσιν; ἄτοπον δ' εἰ καὶ ἔσται
αὐτοῖς νόμισμα ἤ τι τοιοῦτον. αἱ δὲ σώφρονες τί ἂν εἶεν;
ἢ φορτικὸς ὁ ἔπαινος, ὅτι οὐκ ἔχουσιν φαύλας ἐπιθυμίας;
διεξιοῦσι δὲ πάντα φαίνοιτ' ἂν τὰ περὶ τὰς πράξεις μικρὰ
καὶ ἀνάξια θεῶν. ἀλλὰ μὴν ζῆν τε πάντες ὑπειλήφασιν
αὐτούς, καὶ ἐνεργεῖν ἄρα· οὐ γὰρ δὴ καθεύδειν ὥσπερ τὸν
Ἐνδυμίωνα. τῷ δὲ ζῶντι τοῦ πράττειν ἀφαιρουμένου, ἔτι δὲ
μᾶλλον τοῦ ποιεῖν, τί λείπεται πλὴν θεωρία; ὥστε ἡ τοῦ θεοῦ
ἐνέργεια, μακαριότητι διαφέρουσα, θεωρητικὴ ἂν εἴη. καὶ
τῶν ἀνθρωπίνων δὴ ἡ ταύτῃ συγγενεστάτη εὐδαιμονικωτάτη. —

34. ἀμφισβητεῖται Π^{1}O^b Mi., ζητεῖται Π^2 Hel. (*quaeritur* Γ) ‖ δὲ Π^{2}O^b Ar. Bk. Rr. in textu ‖ 1178b, 6. τὸ ΓM^b, καὶ τὰ O^b, τὰ c. c. Hel. Ar. ‖ κατὰ τὴν K^b Hel., κατ' c. c. Bk. Rr. ‖ 7. δὲ] γὰρ Zellius ‖ 12. ἄλλα post ὅσα add. Π^2 Hel. † ‖ 15. αἱ L^b, εἰ cet., οἱ Lambinus ‖ τί] ἄρα Lambinus ‖ 19. δὴ] δεῖ ΓO^1 Ald. Hel. ‖ 20. δὲ Hel. Ar. Thurotus, δὴ ΓΠ Ald. Bk. Rr. ‖ ἀφαιρούμενον N^b, ἀφῃρημένῳ L^{b}O^b ‖ 21. θεωρίας L^b N^{b}O^b.

(VIII

σημεῖον δὲ καὶ τὸ μὴ μετέχειν τὰ λοιπὰ ζῷα εὐδαιμονίας, 8
τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐστερημένα τελείως. τοῖς μὲν γὰρ
θεοῖς ἅπας ὁ βίος μακάριος, τοῖς δ' ἀνθρώποις, ἐφ' ὅσον
ὁμοίωμά τι τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ὑπάρχει· τῶν δ' ἄλλων
ζῴων οὐδὲν εὐδαιμονεῖ, ἐπειδὴ οὐδαμῇ κοινωνεῖ θεωρίας. ἐφ'
ὅσον δὴ διατείνει ἡ θεωρία, καὶ ἡ εὐδαιμονία, καὶ οἷς μᾶλ-
λον ὑπάρχει τὸ θεωρεῖν, καὶ εὐδαιμονεῖν, οὐ κατὰ συμβε-
βηκὸς ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν· αὕτη γὰρ καθ' αὑτὴν τι-
μία. ὥστ' εἴη ἂν ἡ εὐδαιμονία θεωρία τις. ‖

9 δεήσει δὲ καὶ τῆς ἐκτὸς εὐημερίας ἀνθρώπῳ ὄντι· οὐ γὰρ 9
αὐτάρκης ἡ φύσις πρὸς τὸ θεωρεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ σῶμα
ὑγιαίνειν καὶ τροφὴν καὶ τὴν λοιπὴν θεραπείαν ὑπάρχειν.
οὐ μὴν οἰητέον γε πολλῶν καὶ μεγάλων δεήσεσθαι τὸν εὐδαι-
μονήσοντα, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μακά-
ριον εἶναι· οὐ γὰρ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὔταρκες οὐδ' ἡ πρᾶ-
ξις, δυνατὸν δὲ καὶ μὴ ἄρχοντα γῆς καὶ θαλάττης πράττειν 10
τὰ καλά· καὶ γὰρ ἀπὸ μετρίων δύναιτ' ἄν τις πράττειν
κατὰ τὴν ἀρετήν. τοῦτο δ' ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς· οἱ γὰρ ἰδιῶ-
ται τῶν δυναστῶν οὐχ ἧττον δοκοῦσι τὰ ἐπιεικῆ πράττειν,
ἀλλὰ καὶ μᾶλλον. ἱκανὸν δὲ τοσαῦτα ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ
ὁ βίος εὐδαίμων τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνεργοῦντος. καὶ Σόλων 11
δὲ τοὺς εὐδαίμονας ἴσως ἀπεφαίνετο καλῶς, εἰπὼν μετρίως
τοῖς ἐκτὸς κεχορηγημένους, πεπραγότας δὲ τὰ κάλλισθ', ὡς
ᾤετο, καὶ βεβιωκότας σωφρόνως· ἐνδέχεται γὰρ μέτρια

26. τοιαύτης οὔσης τῆς ἐνεργείας post μακάριος add. M^b O^b, c. c. om. Hel. Ar. ‖ 28. οὐδαμῶς L^b, οὐδαμοῦ O^b Ald. Hel. ‖ 30. ⟨τὸ⟩ εὐδαιμονεῖν Rr. (fors. recte) ‖ 31. αὑτὴ Ald. Bk. Rr., αὐτη N^b, αὕτη c. c. Hel. ‖ 1179a, 3. ἡ πρᾶξις K^b Ald., ἡ κρίσις οὐδ' ἡ πρᾶξις ΓL^b Mi. Hel. Ar., ἡ κρίσις οὐδ' αἱ πράξεις $M^b O^b$, ἡ χρῆσις οὐδ' ἡ πρᾶξις ci. Bergius, nescio an recte ‖ 4. δὲ] γὰρ Ald. Hel. Micheletus (haud male) † ‖ ἄρχοντα Π^1 Hel., ἄρχοντας $\Pi^2 O^b$ Ar. ‖ θαλάσσης $L^b M^b$ ‖ 6. κατὰ] τὰ κατὰ $M^b O^b$ Ald. Ar. ‖ 8. δὴ ci. Bergius Rr. in adn. (fors. recte) ‖ 11. πεπραχότας Spengelius ‖ ὡς om. ΓK^b ‖ 12. ᾤετο] οἷόν τε ci. Lambinus (nescio an recte).

(II) κεκτημένους πράττειν ἃ δεῖ. ἔοικεν δὲ καὶ Ἀναξαγόρας οὐ πλούσιον οὐδὲ δυνάστην ὑπολαβεῖν τὸν εὐδαίμονα, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· οὗτοι
12 γὰρ κρίνουσιν τοῖς ἐκτός, τούτων αἰσθανόμενοι μόνον. συμφωνεῖν δὴ τοῖς λόγοις ἐοίκασιν αἱ τῶν σοφῶν δόξαι. πίστιν μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχει τινά, τὸ δ' ἀληθὲς ἐν τοῖς πρακτοῖς ἐκ τῶν ἔργων καὶ τοῦ βίου κρίνεται· ἐν τούτοις γὰρ τὸ κύριον. σκοπεῖν δὴ τὰ προειρημένα χρὴ ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὸν βίον ἐπιφέροντας, καὶ συνᾳδόντων μὲν τοῖς ἔργοις ἀποδεκτέον, διαφωνούντων δὲ λόγους ὑποληπτέον.

13 [ὁ δὲ κατὰ νοῦν ἐνεργῶν καὶ τοῦτον θεραπεύων καὶ διακείμενος ἄριστα καὶ θεοφιλέστατος ἔοικεν· εἰ γάρ τις ἐπιμέλεια τῶν ἀνθρωπίνων ὑπὸ θεῶν γίνεται, ὥσπερ δοκεῖ, καὶ εἴη ἂν εὔλογον χαίρειν τε αὐτοὺς τῷ ἀρίστῳ καὶ τῷ συγγενεστάτῳ (τοῦτο δ' ἂν εἴη ὁ νοῦς) καὶ τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τοῦτο καὶ τιμῶντας ἀντευποιεῖν ὡς τῶν φίλων αὐτοῖς ἐπιμελουμένους καὶ ὀρθῶς τε καὶ καλῶς πράττοντας. ὅτι δὲ πάντα ταῦτα τῷ σοφῷ μάλιστ' ὑπάρχει, οὐκ ἄδηλον. θεοφιλέστατος ἄρα. τὸν αὐτὸν δ' εἰκὸς καὶ εὐδαιμονέστατον· ὥστε κἂν οὕτως εἴη ὁ σοφὸς μάλιστ' εὐδαίμων.]

IX ἆρ' οὖν εἰ περί τε τούτων καὶ τῶν ἀρετῶν, ἔτι δὲ καὶ 10
φιλίας καὶ ἡδονῆς ἱκανῶς εἴρηται τοῖς τύποις, τέλος ἔχειν οἰητέον τὴν προαίρεσιν; ἢ καθάπερ λέγεται, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς πρακτοῖς τέλος τὸ θεωρῆσαι ἕκαστα καὶ γνῶναι, ἀλλὰ 1179b
2 μᾶλλον τὸ πράττειν αὐτά; οὐδὲ δὴ περὶ ἀρετῆς ἱκανὸν τὸ

16. *μόνων* L^b M^b, *μόνον* c. c. Hel. Ar. ‖ 19. *πρακτοῖς* Π^1 Mi. Hel., *πρακτικοῖς* Π^2 O^b ‖ 20. *σκοπεῖν δὴ* Par. 1417 et, ut videtur, Hel., *δὴ σκοπεῖν* K^b, *σκοπεῖν δὲ* cet., *σκοπεῖν γὰρ* (?) Ar. ‖ 21. *φέροντας* Π^1 Hel. ‖ 23. *ὁ* — 32. *εὐδαίμων* secludenda esse ci. Rr. ‖ 24. *εἶναι* post *ἔοικεν* add. Π^2 Ar. Bk. Rr. ‖ 26. *τῷ* post *καὶ* om. K^b O^b (fort. recte) ‖ 29. *πάντα* post *ταῦτα* L^b M^b Ald. ‖ 30. *θεοφιλέστατον* Π^1, *θεοφιλέστατος* c. c. Hel. Ar. et, ut videtur, Mi. ‖ 31. *δ'* add. Π^2 Hel. ‖ 33. *τε* om. ΓΠ^1 Bk. Rr. ‖ *καὶ* post *δὲ* om. K^b O^b ‖ 35. *λέγομεν* ci. Rr.

εἰδέναι, ἀλλ' ἔχειν καὶ χρῆσθαι πειρατέον, ἢ εἴ πως ἄλλως
ἀγαθοὶ γινόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς 3
τὸ ποιῆσαι ἐπιεικεῖς, πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους δι-
καίως ἔφερον κατὰ τὸν Θέογνιν, καὶ ἔδει ἂν τούτους πορίσα-
σθαι· νῦν δὲ φαίνονται προτρέψασθαι μὲν καὶ παρορμῆσαι
τῶν νέων τοὺς ἐλευθερίους ἰσχύειν, ἦθός τ' εὐγενὲς καὶ ὡς
ἀληθῶς φιλόκαλον ποιῆσαι ἂν κατακώχιμον ἐκ τῆς ἀρετῆς,
τοὺς δὲ πολλοὺς ἀδυνατεῖν πρὸς καλοκαγαθίαν προτρέψασθαι·
οὐ γὰρ πεφύκασιν αἰδοῖ πειθαρχεῖν ἀλλὰ φόβῳ, οὐδὲ ἀπέ- 4
χεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ διὰ τὰς τιμω-
ρίας· πάθει γὰρ ζῶντες τὰς οἰκείας ἡδονὰς διώκουσιν καὶ
δι' ὧν αὗται ἔσονται, φεύγουσι δὲ τὰς ἀντικειμένας λύπας,
τοῦ δὲ καλοῦ καὶ ὡς ἀληθῶς ἡδέος οὐδ' ἔννοιαν ἔχουσιν, ἄγευ-
στοι ὄντες. τοὺς δὴ τοιούτους τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσαι; οὐ 5
γὰρ οἷόν τε ἢ οὐ ῥᾴδιον τὰ ἐκ παλαιοῦ τοῖς ἤθεσι κατειλημ-
μένα λόγῳ μεταστῆσαι. ἀγαπητὸν δ' ἴσως ἐστὶν εἰ πάντων
ὑπαρχόντων δι' ὧν ἐπιεικεῖς δοκοῦμεν γίνεσθαι, μεταλάβοι-
μεν τῆς ἀρετῆς. — γίνεσθαι δ' ἀγαθοὺς οἴονται οἳ μὲν φύσει 6
οἳ δ' ἔθει οἳ δὲ διδαχῇ. τὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως δῆλον ὡς
οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχει, ἀλλὰ διά τινας θείας αἰτίας τοῖς ὡς
ἀληθῶς εὐτυχέσιν ὑπάρχει· ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ διδαχὴ μή
ποτ' οὐκ ἐν ἅπασιν ἰσχύει, ἀλλὰ δεῖ προδιειργάσθαι τοῖς
ἔθεσι τὴν τοῦ ἀκροατοῦ ψυχὴν πρὸς τὸ καλῶς χαίρειν καὶ
μισεῖν, ὥσπερ γῆν τὴν θρέψουσαν τὸ σπέρμα. οὐ γὰρ ἂν 7
ἀκούσειεν λόγου ἀποτρέποντος οὐδ' αὖ συνείη ὁ κατὰ πάθος
ζῶν· τὸν δ' οὕτως ἔχοντα πῶς οἷόν τε μεταπεῖσαι; ὅλως τε

1179b, 3. πως] περ Mi. ‖ 4. γινοίμεθα ΓK^b Mi. Ar. ‖ 7. προτρέψαι $L^b N^b$ Ald. Mi. ‖ 9. κατοκώχιμον K^b Ald. Bk. Rr. in textu, κατακώχιμον c. c. Mi. ‖ 15. ἐννοίας $L^b O^b$ Ald., ἔννοιαν c. c. Mi. Hel. ‖ 22. ὑπάρχειν Rr. ‖ τινος $L^b O^b$ Ald. Hel. Ar. ‖ ὡς om. K^b Ald., c. c. add. Hel. ‖ 24. ἰσχύῃ mg. Bas.^{3} Bk. Rr., ἐνισχύῃ $M^b O^b$ ‖ δεῖ ΓM^b, δέει L^b, δέῃ c. c. Bk. Rr. ‖ 25. ἤθεσι L^b Ald., ἔθεσι c. c. Hel. ‖ 27. ἂν $L^b O^b$ ‖ συνίῃ L^b Ald., συνίησιν M^b, συνίοι Coraes.

(IX)
8 οὐ δοκεῖ λόγῳ ὑπείκειν τὸ πάθος ἀλλὰ βίᾳ. δεῖ δὴ τὸ ἦθος
προϋπάρχειν πως οἰκεῖον τῆς ἀρετῆς, στέργον τὸ καλὸν καὶ
δυσχεραῖνον τὸ αἰσχρόν. ἐκ νέου δ' ἀγωγῆς ὀρθῆς τυχεῖν
πρὸς ἀρετὴν χαλεπὸν μὴ ὑπὸ τοιούτοις τραφέντα νόμοις· τὸ
γὰρ σωφρόνως καὶ καρτερικῶς ζῆν οὐχ ἡδὺ τοῖς πολλοῖς,
ἄλλως τε καὶ νέοις. διὸ νόμοις δεῖ τετάχθαι τὴν τροφὴν
καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· οὐκ ἔσται γὰρ λυπηρὰ συνήθη γινό-
9 μενα. οὐχ ἱκανὸν δ' ἴσως νέους ὄντας τροφῆς καὶ ἐπιμελείας
τυχεῖν ὀρθῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνδρωθέντας δεῖ ἐπιτηδεύειν
αὐτὰ καὶ ἐθίζεσθαι, καὶ περὶ ταῦτα δεοίμεθ' ἂν νόμων,
καὶ ὅλως δὴ περὶ πάντα τὸν βίον· οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνάγκῃ
10 μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθαρχοῦσιν καὶ ζημίαις ἢ τῷ καλῷ. διόπερ
οἴονταί τινες τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν
ἀρετὴν καὶ προτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ χάριν, ὡς ἐπακουσομένων
τῶν ἐπιεικῶς τοῖς ἔθεσι προηγμένων, ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀφυε-
στέροις οὖσιν κολάσεις [τε] καὶ τιμωρίας ἐπιτιθέναι, τοὺς δ' ἀνιά-
τους ὅλως ἐξορίζειν· τὸν μὲν γὰρ ἐπιεικῆ καὶ πρὸς τὸ καλὸν
ζῶντα τῷ λόγῳ πειθαρχήσειν, τὸν δὲ φαῦλον ἡδονῆς ὀρε-
γόμενον λύπῃ κολάζεσθαι ὥσπερ ὑποζύγιον. διὸ καί φασι
δεῖν τοιαύτας γίνεσθαι τὰς λύπας αἳ μάλιστ' ἐναντιοῦνται
11 ταῖς ἀγαπωμέναις ἡδοναῖς. — εἰ δ' οὖν, καθάπερ εἴρηται, τὸν
ἐσόμενον ἀγαθὸν τραφῆναι καλῶς δεῖ καὶ ἐθισθῆναι, εἶθ'
οὕτως ἐν ἐπιτηδεύμασιν ἐπιεικέσι ζῆν καὶ μήτ' ἄκοντα μήθ'
ἑκόντα πράττειν τὰ φαῦλα, ταῦτα δὲ γίνοιτ' ἂν βιουμέ-
12 νοις κατά τινα νοῦν καὶ τάξιν ὀρθήν, ἔχουσαν ἰσχύν· ἡ μὲν
οὖν πατρικὴ πρόσταξις οὐκ ἔχει τὸ ἰσχυρὸν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον,

29. ἔθος Hel., ἦθος c. c. Mi. ‖ 35. γενόμενα O^b Ald. Hel. ‖ 1180a, 3. αὐτὰ corruptum esse suspicatur Rr. ‖ ἂν om. ΓL^b ‖ 7. ἐπακουσομένοις M^b, ὑπακουσομένων O^b Ald. Bk. Rr. ‖ 8. ἐπιεικῶν $\Pi^2 O^b$ Hel. Ar. ‖ προηγμένων K^b Hel., προηγμένοις M^b, προηγουμένοις Γ et pr. Par. 1417, προηγουμένως $L^b O^b$ Ald. et corr. Par. 1417 ‖ 9. τε $\Gamma H^a N^b$ Bk. Rr., om. Π Ald. Hel. ‖ ἐπιτιθεμένους M^b, ἐπιτιθέμεναι O^b, ἐπιτιθέναι c. c. Hel. Ar. ‖ 10. καὶ om. Π^1, c. c. add. Hel. Ar. ‖ 17. δὴ Ar. (male) ‖ 19. οὐδὲ Γ Ald., οὔτε δὴ L^b, οὐδὲ δὴ c. c. $H^a N^b$.

(IX)

οὐδὲ δὴ ὅλως ἡ ἑνὸς ἀνδρός, μὴ βασιλέως ὄντος ἤ τινος τοιούτου, ὁ δὲ νόμος ἀναγκαστικὴν ἔχει δύναμιν, λόγος ὢν ἀπό τινος φρονήσεως καὶ νοῦ. καὶ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἐχθαίρουσι τοὺς ἐναντιουμένους ταῖς ὁρμαῖς, κἂν ὀρθῶς αὐτὸ δρῶσιν· ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐπαχθὴς τάττων τὸ ἐπιεικές. ἐν μόνῃ δὲ τῇ 13
Λακεδαιμονίων πόλει μετ' ὀλίγων ὁ νομοθέτης ἐπιμέλειαν δοκεῖ πεποιῆσθαι τροφῆς τε καὶ ἐπιτηδευμάτων· ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου. κράτιστον μὲν οὖν τὸ γίνεσθαι κοινὴν ἐπιμέλειαν καὶ 14
ὀρθὴν καὶ δρᾶν αὐτὸ δύνασθαι· κοινῇ δ' ἐξαμελουμένων ἑκάστῳ δόξειεν ἂν προσήκειν τοῖς σφετέροις τέκνοις καὶ φίλοις εἰς ἀρετὴν συμβάλλεσθαι, ἢ προαιρεῖσθαί γε. μάλιστα δ' ἂν τοῦτο δύνασθαι δόξειεν ἐκ τῶν εἰρημένων νομοθετικὸς γενόμενος· αἱ μὲν γὰρ κοιναὶ ἐπιμέλειαι δῆλον ὅτι διὰ νόμων γίνονται, ἐπιεικεῖς δὲ αἱ διὰ τῶν σπουδαίων. γεγραμμένων δ' ἢ ἀγράφων, οὐδὲν ἂν δόξειε διαφέρειν, οὐδὲ δι' ὧν εἷς ἢ πολλοὶ παιδευθήσονται, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐνισχύει τὰ νόμιμα καὶ τὰ ἔθη, οὕτως καὶ ἐν οἰκίαις οἱ πατρικοὶ λόγοι καὶ τὰ ἔθη, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν συγγένειαν καὶ τὰς εὐεργεσίας· προϋπάρχουσι γὰρ στέργοντες καὶ εὐπειθεῖς τῇ φύσει. ἔτι δὲ καὶ διαφέρουσιν αἱ 15
καθ' ἕκαστον παιδεῖαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ ἐπ' ἰατρικῆς· καθόλου μὲν γὰρ τῷ πυρέττοντι συμφέρει ἡσυχία καὶ ἀσιτία, τινὶ δ' ἴσως οὔ, ὅ τε πυκτικὸς ἴσως οὐ πᾶσι τὴν αὐτὴν μάχην

22. ἐχθαίρουσι K^b Hel., ἐχθραίνουσι c. c. Mi. ‖ 29. τὸ om. $L^b O^b$, c. c. add. Hel. ‖ γίνεσθαι Hel. Ald., γίγνεσθαι L^b $Bk.^1$ Rr., γενέσθαι $\Pi^1 O^b$ ‖ 32. μᾶλλον Π^1 † ‖ 33. δύνασθαι c. c. Mi. Hel. Ar. et rc. K^b, τιμᾶσθαι pr. K^b, om. O^b ‖ 1180b, 1. δὲ Hel., καὶ Ald., om. K^b ‖ 4. ἔθη M^b Ald. Mi. Hel., ἤθη $K^b L^b O^b$ ‖ 5. ἤθη $L^b O^b$ Hel. ‖ 7. καὶ post δὲ om. $M^b O^b$ ‖ 8. ἰατρικῆς ⟨καὶ γυμναστικῆς⟩ ci. Coraes ‖ 9. ἡσυχία καὶ ἀσιτία $\Pi^1 O^b$ Mi., ἀσιτία καὶ ἡσυχία Π^2 Hel. Ar. ‖ 10. μάχην] ἀνάγκην Scaliger.

(IX)
περιτίθησιν. ἐξακριβοῦσθαι δὴ δόξειεν ἂν μᾶλλον τὸ καθ' ἕκα-
στον ἰδίας τῆς ἐπιμελείας γινομένης· μᾶλλον γὰρ τοῦ προσφόρου
τυγχάνει ἕκαστος. ἀλλ' ἐπιμεληθείη μὲν ⟨ἂν⟩ ἄριστα καθ' ἓν καὶ
ἰατρὸς καὶ γυμναστὴς καὶ πᾶς ἄλλος ὁ τὸ καθόλου εἰδώς, ὅτι
πᾶσιν ἢ τοῖς τοιοῖσδε· τοῦ κοινοῦ γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι λέγονταί τε
16 καὶ εἰσίν. οὐ μὴν ἀλλ' ἑνός τινος οὐδὲν ἴσως κωλύει καλῶς
ἐπιμεληθῆναι καὶ ἀνεπιστήμονα ὄντα, τεθεαμένον δ' ἀκριβῶς
τὰ συμβαίνοντα ἐφ' ἑκάστῳ δι' ἐμπειρίαν, καθάπερ καὶ ἰατροὶ
ἔνιοι δοκοῦσιν ἑαυτῶν ἄριστοι εἶναι, ἑτέρῳ οὐδὲν ἂν δυνάμενοι
ἐπαρκέσαι. οὐδὲν δ' ἧττον ἴσως τῷ γε βουλομένῳ τεχνικῷ γε-
νέσθαι καὶ θεωρητικῷ ἐπὶ τὸ καθόλου βαδιστέον εἶναι δόξειεν
ἄν, κἀκεῖνο γνωριστέον ὡς ἐνδέχεται· εἴρηται γὰρ ὅτι περὶ τοῦθ'
17 αἱ ἐπιστῆμαι. τάχα δὴ καὶ τῷ βουλομένῳ δι' ἐπιμελείας
βελτίους ποιεῖν, εἴτε πολλοὺς εἴτ' ὀλίγους, νομοθετικῷ πειρατέον
γενέσθαι, εἰ διὰ νόμων ἀγαθοὶ γενοίμεθ' ἄν. ὅντινα γὰρ οὖν
καὶ τὸν προτεθέντα διαθεῖναι καλῶς οὐκ ἔστι τοῦ τυχόντος, ἀλλ'
εἴπερ τινός, τοῦ εἰδότος, ὥσπερ ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν λοιπῶν
18 ὧν ἔστιν ἐπιμέλειά τις καὶ φρόνησις. — ἆρ' οὖν μετὰ τοῦτο ἐπι-
σκεπτέον πόθεν ἢ πῶς νομοθετικὸς γένοιτ' ἄν τις; ἢ, καθάπερ
ἐπὶ τῶν ἄλλων, παρὰ τῶν πολιτικῶν; μόριον γὰρ ἐδόκει
τῆς πολιτικῆς εἶναι. ἢ οὐχ ὅμοιον φαίνεται ἐπὶ τῆς πολιτι-
κῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν τε καὶ δυνάμεων; ἐν μὲν
γὰρ ταῖς ἄλλαις οἱ αὐτοὶ φαίνονται τάς τε δυνάμεις παρα-
διδόντες καὶ ἐνεργοῦντες ἀπ' αὐτῶν, οἷον ἰατροὶ γραφεῖς·

11. *δὲ* Π^2 Ar., *δὲ δὴ* M^b ‖ 13. *ἂν* add. Bk.^{2} ‖ *τοῦ* post *ἄριστα* add. O^b Ald. ‖ *καθ' ὃ* Γ, *καθόλου* O^b, *καθ' ἕνα* Mi., *καθ' ἓν* aut *καθ' ἕνα* Hel. ‖ 14. *τοῦ καθόλου* (sic etiam Par. 1417) et *τοῦ καθένα* variae lectiones ap. Mi., *καθόλου* K^b, *universa* (= *τὰ καθόλου*?) Ar., *τὸ καθόλου* c. c. Mi. Hel. ‖ *τί* K^b Mi., *ὅ τι* Γ, *ὅτι* c. c. Hel. ‖ 15. *τοιοῖσ δεῖ* Γ et pr. K^b, *τοιοισδί* corr.^{2} K^b, *τοιοῖσδε* c. c. Mi. et, ut videtur, Hel. Ar. ‖ 16. *ἀλλ'* K^b, *ἀλλὰ καὶ* c. c. Mi. Hel. Ar. Bk. ‖ 19. *ἑαυτῶν* ΓK^b L^b Hel., *ἑαυτοῖς* c. c. Ar. ‖ 23. *δὴ* Rr., *δὲ* Π^1 Bk., *δ' ἂν* Π^2 O^b ‖ 27. *ἰατρικῆς*] *ἱππικῆς* Mi. ‖ 33. *ταῖς ἄλλαις* Π^1 Hel., *τοῖς ἄλλοις* c. c. Bk. Rr. ‖ 34. *ἰατρικοὶ* ΓK^{b}L^b, *ἰατροὶ καὶ* Ar. Bk. Rr. (fors. recte).

τὰ δὲ πολιτικὰ ἐπαγγέλλονται μὲν διδάσκειν οἱ σοφισταί,
1181a πράττει δ' αὐτῶν οὐδείς, ἀλλ' οἱ πολιτευόμενοι, οἳ δόξαιεν
ἂν δυνάμει τινὶ τοῦτο πράττειν καὶ ἐμπειρίᾳ μᾶλλον ἢ δια-
νοίᾳ· οὔτε γὰρ γράφοντες οὔτε λέγοντες περὶ τῶν τοιούτων
φαίνονται (καίτοι κάλλιον ἦν ἴσως ἢ λόγους δικανικούς τε
καὶ δημηγορικούς), οὐδ' αὖ πολιτικοὺς πεποιηκότες τοὺς σφε-
τέρους υἱεῖς ἤ τινας ἄλλους τῶν φίλων. εὔλογον δ' ἦν, εἴπερ 19
ἐδύναντο· οὔτε γὰρ ταῖς πόλεσιν ἄμεινον οὐδὲν κατέλιπον
ἄν, οὔθ' αὑτοῖς ὑπάρξαι προέλοιντ' ἂν μᾶλλον τῆς τοιαύτης
δυνάμεως, οὐδὲ δὴ τοῖς φιλτάτοις. οὐ μὴν μικρόν γε ἔοικεν ἡ
ἐμπειρία συμβάλλεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐγίνοντο ἂν διὰ τῆς πο-
λιτικῆς συνηθείας πολιτικοί· διὸ τοῖς ἐφιεμένοις περὶ πολι-
τικῆς εἰδέναι προσδεῖν ἔοικεν ἐμπειρίας. τῶν δὲ σοφιστῶν οἱ 20
ἐπαγγελλόμενοι λίαν φαίνονται πόρρω εἶναι τοῦ διδάξαι·
ὅλως γὰρ οὐδὲ ποῖόν τί ἐστιν ἢ περὶ ποῖα ἴσασιν· οὐ γὰρ ἂν
τὴν αὐτὴν τῇ ῥητορικῇ οὐδὲ χείρω ἐτίθεσαν, οὐδ' ἂν ᾤοντο
ῥᾴδιον εἶναι τὸ νομοθετῆσαι συναγαγόντι τοὺς εὐδοκιμοῦντας
τῶν νόμων· ἐκλέξασθαι γὰρ εἶναι τοὺς ἀρίστους, ὥσπερ οὐδὲ
τὴν ἐκλογὴν οὖσαν συνέσεως καὶ τὸ κρῖναι ὀρθῶς μέγιστον,
ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ μουσικήν. οἱ γὰρ ἔμπειροι περὶ ἕκαστα
κρίνουσιν ὀρθῶς τὰ ἔργα, καὶ δι' ὧν ἢ πῶς ἐπιτελεῖται συ-
νιᾶσιν, καὶ ποῖα ποίοις συνᾴδει· τοῖς δ' ἀπείροις ἀγαπητὸν
τὸ μὴ διαλανθάνειν εἰ εὖ ἢ κακῶς πεποίηται τὸ ἔργων, ὥσ-
περ ἐπὶ γραφικῆς. οἱ δὲ νόμοι τῆς πολιτικῆς ἔργοις ἐοίκασιν·
1181b πῶς οὖν ἐκ τούτων νομοθετικὸς γένοιτ' ἄν τις, ἢ τοὺς ἀρίστους
κρῖναι; οὐ γὰρ φαίνονται οὐδ' ἰατρικοὶ ἐκ τῶν συγγραμμά- 21

1181a, 3. *γὰρ* secl. Scaliger ‖ 7. *ἠδύναντο* L[b]M[b], *ἐδύναντο* c. c. Hel. ‖ 10. *οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνοντο Γ*, *ἐγίγνοντο γὰρ ἂν* L[b] O[b], *γίγνονται γὰρ* Par. 1417 Hel. † ‖ *πολιτικῆς* om. L[b] Ar., del. rc. K[b], c. c. add. Mi. Hel. ‖ 11. *μᾶλλον* post *συνηθείας* add. *Π*[2] O[b] Mi. Hel. Ar. et rc. K[b] ‖ 18. *τοῦ Π*[1], *τὸ* c. c. Hel. Ar. et rc. K[b] ‖ 20. *συνίσασιν Π*[1], *ἃ δεῖ συνίσασι* Ald., *συνίασιν ἃ δεῖ* O[2], et sic *ἃ δεῖ* post *συνιᾶσιν* add. etiam *Γ* ‖ 22. *τὸ* om. *Π*[1] ‖ *εἰ* c. c. Mi. Ar., *ἡ* pr. K[b], *ἢ Γ* et corr.[2] K[b] ‖ 23. *τῆς πολιτικῆς* pr. K[b], *τοῖς πολιτικοῖς* c. c. Mi. Ar. et rc. K[b].

(IX)

των γίνεσθαι. καίτοι πειρῶνταί γε λέγειν οὐ μόνον τὰ θεραπεύματα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰαθεῖεν ἂν καὶ ὡς δεῖ θεραπεύειν ἑκάστους, διελόμενοι τὰς ἕξεις. ταῦτα δὲ τοῖς μὲν ἐμπείροις ὠφέλιμα εἶναι δοκεῖ, τοῖς δ' ἀνεπιστήμοσιν ἀχρεῖα. ἴσως οὖν καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ συναγωγαὶ τοῖς μὲν δυναμένοις θεωρῆσαι καὶ κρῖναι τί καλῶς ἢ τοὐναντίον καὶ ποῖα ποίοις ἁρμόττει εὔχρηστ' ἂν εἴη· τοῖς δ' ἄνευ ἕξεως τὰ τοιαῦτα διεξιοῦσιν τὸ μὲν κρίνειν καλῶς οὐκ ἂν ὑπάρχοι, εἰ μὴ ἄρα αὐτόματον, εὐσυνετώτεροι δ' εἰς ταῦτα τάχ' ἂν γένοιντο.

22 [παραλιπόντων οὖν τῶν προτέρων ἀνερεύνητον τὸ περὶ τῆς νομοθεσίας, αὐτοὺς ἐπισκέψασθαι μᾶλλον βέλτιον ἴσως, καὶ ὅλως δὴ περὶ πολιτείας, ὅπως εἰς δύναμιν ἡ περὶ τὰ ἀνθρώπινα
23 φιλοσοφία τελειωθῇ. πρῶτον μὲν οὖν εἴ τι κατὰ μέρος εἴρηται καλῶς ὑπὸ τῶν προγενεστέρων πειραθῶμεν ἐπελθεῖν, εἶτα ἐκ τῶν συνηγμένων πολιτειῶν θεωρῆσαι τὰ ποῖα σῴζει καὶ φθείρει τὰς πόλεις καὶ τὰ ποῖα ἑκάστας τῶν πολιτειῶν, καὶ διὰ τίνας αἰτίας αἳ μὲν καλῶς αἳ δὲ τοὐναντίον πολιτεύονται· θεωρηθέντων γὰρ τούτων τάχ' ἂν μᾶλλον συνίδοιμεν καὶ ποία πολιτεία ἀρίστη, καὶ πῶς ἑκάστη ταχθεῖσα, καὶ τίσι νόμοις καὶ ἔθεσι χρωμένη. λέγωμεν οὖν ἀρξάμενοι.]

1181b, 13. *παραλιπόντων* — 23. *ἀρξάμενοι* secl. Schlosser in transl. Politicorum (Lubec. et Lips. MDCCXCVIII) I. p. 18, cf. Susem. Arist. Polit. griech. u. deutsch I. p. 71 sqq. ‖ 15. *δὴ* om. Π^1 O^b ‖ *ἀνθρώπεια* Π^1, *ἀνθρώπινα* c. c. Hel.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

1094 a, 19. l. ἔστι ‖ 1096 a, 34 — b, 5. *ἀπορήσειε — ἐφημέρου*, quae legit iam Eudemus 1218 a, 8 — 15. asteriscis sic melius quam uncis circumscripsissem: videntur enim ab ipso potius Aristotele ad v. 16 sq. in margine esse adiecta ‖ b, 23. l. ψιμυθίῳ et adde: ψιμυθίωι $K^b N^b$ Ald., ψιμμιθίῳ M^b, ψιμμυθίῳ c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ 1097 b, 1. αὐτὴν K^b, αὑτὴν Ald. Bk.^{1} Rr. ‖ 1100 a, 6. εὐσθενοῦντα K^b, εὐθυνοῦντα H^a, εὐθηνοῦντα c. c. Eu. Hel. ‖ b, 15. τιμίαι corr.^{2} K^b (crx. rc.), om. pr. K^b ‖ 1102 b, 15. interpunge: ἐπαινοῦμεν· ὀρθῶς ‖ 17. l. ὅ ‖ 1105 a, 32. ἐὰν καὶ] καὶ ἐὰν K^b ‖ 1108 a, 2. in nota l. ἡ μὲν ὅτι ἐστὶν (ν eras.) K^b ‖ b, 25. pro ὁ l. ὅ ‖ 1113 a, 9. pro ἃ l. ἅ ‖ b, 12. τοῦτο — εἶναι fort. secludenda esse ci. Susem. ‖ 1114 a, 24. ἧς] ἡ pr. K^b, ᾗ corr.^{2} K^b ‖ b, 21. in nota pro ἔστιν l. ἐστὶν ‖ 1116 a, 28 sq. nescio an rectius Rr. sic verba distinguat: γίνεται (δι' αἰδῶ γάρ) καὶ διὰ καλοῦ ὄρεξιν (τιμῆς γάρ) καὶ φυγὴν ὀνείδους ‖ 1117 b, 29. l. φιλομαθία et adde: φιλομαθία K^b, φιλομάθεια c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ 1118 b, 27. καὶ ᾗ ὡς corr.^{2} K^b, καὶ ἡ ὡς pr. K^b ‖ 1122 b, 18. ἐν μεγέθει secl. Scaliger ‖ 1123 a, 10. καὶ post τάφῳ secl. Scaliger ‖ ἔτι Scaliger ‖ 1124 b, 26. l. τὰ ‖ 1128 b, 8. περὶ τὴν ἡδονὴν secl. Scaliger (male) ‖ 1130 b, 23. προσταττόμενά lectionem fortasse probandam esse, si v. 22. ὑπὸ restituas, monet Rr. ‖ 33. ἑτέρου] ἑτέρῳ ci. Rr. ‖ 1132 a, 33. in nota l. ⟨ἴσον⟩ Rassovius, ⟨ἓν⟩ Rr. ‖ b, 13. ᾗ secl. Scaliger ‖ 1134 a, 29. l. ἀλλὰ τὶ ‖ b, 32. fort. κινητά, ὁμοίως δῆλον ‖ 33. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς ἁρμόσει διορισμός post 35. γενέσθαι tri. Antonius (Doctr. Aristot. de nat. hom. p. 18. 26), et si quid nunc video, non Muenscheri coniecturam, sed hanc potius recipere debebam ‖ 1135 a, 20. δὲ etiam Rr. ‖ 31. τοῦ] τῶν Scaliger ‖ b, 11. l. ἀπροβούλευτα ‖ 1137 b, 30. οἰκοδομίας K^b, οἰκοδομῆς c. c. Mi. Hel. ‖ 1140 a, 7. ὥσπερ Scaliger ‖ 20. ἔτεξε Scaliger ‖ b, 7. ante διὰ adde * ‖ 1149 b, 7. φρονεόντων M^b Hel. et, ut videtur, An. ‖ 1155 b, 15. εἴρηται — 16. ἔμπροσθεν iam secl. Grantius ‖ 1161 b, 11. πάσῃ ci. Rr. ‖ 1170 a, 24. ἐν — 25. φανερώτερον secludenda esse iam ci. Grantius ‖ 1173 b, 31. interpunge: ἄλλων. — ἐμφανίζειν ‖ 1177 a, 9. scribe οὐκ ἄρ' et adde notam hanc: οὐκ ἄρ' Susem., οὐ γὰρ ΓΠ Ald. Ar. Hel. Bk. Rr.

INDEX.*)

*) 94ª — 99ᵇ = 1094ª — 1099ᵇ. 100ª — 181ᵇ = 1100ª — 1181ᵇ.

μεταφέρειν 119b 3. 137b 1. 167a 10.

APPENDIX.

Loci Ethicorum Nicomacheorum, qui in eodem opere citantur, sunt hi:

1096a, 5. *ἐν τοῖς ἑπομένοις*] 1177a, 12—1178a, 8. 1178a, 24—b, 32 ‖ 1099a, 24. *εἴπομεν*] 1097b, 25—1098a, 17 ‖ 32. *εἴπομεν*] v. n. ad 1098a, 20 ‖ 1100b, 9. *εἴπομεν*] 1099a, 31 sqq. ‖ 34. *εἴπομεν*] v. 9—11 ‖ 1102b, 26. *εἴπομεν*] v. 13 sq. ‖ 1103b, 31. *εἰρήκαμεν*] 1103a, 31—b, 23 ‖ 33. *ὕστερον*] 1144a, 11—1145a, 6 ‖ 1104a, 2. *κατ' ἀρχὰς*] 1094b, 11—27 ‖ b, 18. *πρότερον*] a, 27—b, 3 ‖ 1105a, 17. *λέγομεν*] 1103a, 31—b, 25. [1103b, 31 sq.] cf. 1104a, 27—b, 3 ‖ 1106a, 10. *πρότερον*] 1103a, 18 sqq. ‖ 24. *ἤδη — εἰρήκαμεν*] 1104a, 10—26 ‖ 1107b, 15. *ὕστερον*] 1119b, 19—1122a, 18 ‖ 21. *ὕστερον*] 1122a, 20 sqq. ‖ 24. *λέγομεν*] v. 17—19 ‖ 1109b, 1. *λέγομεν*] a, 30 sqq. ‖ 1113a, 15. *εἴρηται*] 1111b, 26 sqq. ‖ 1113b, 12. *ἦν*] 1103a, 31—b, 23. [1103b, 31 sq.] 1105a, 17—b, 18. cf. 1104a, 27—b, 3, sed v. Addenda ‖ 1115b, 25. *ἐν τοῖς πρότερον*] 1107b, 2 ‖ 1117a, 16. *ἦν*] 1115b, 11—24 ‖ b, 25. *εἴρηται*] [1104a, 22—24.] 33 sqq.

b, 5 sqq. [1107b, 4 sqq.] 1109a, 14 sqq. ‖ 1121a, 10. εἴρηται] 1119b, 27 sqq. ‖ 31. εἴρηται] v. 15—19 ‖ 1122a, 34. ὕστερον] 1123a, 19—33 ‖ b, 1. ἐν ἀρχῇ et 24. εἴρηται] a, 24—27 ‖ 34. τοιούτοις — 35. εἴρηται] v. 19—23 ‖ 1123a, 21. εἴρηται] 1122a, 30—33 ‖ 1125b, 1. εἴρηται] 1123a, 34—b, 22. [1107b, 26] ‖ 2. ἐν τοῖς πρώτοις] 1107b, 24 sqq. ‖ 13. ἐν τοῖς πρώτοις] 1107b, 32 sqq. ‖ 1126a, 31. ἐν τοῖς πρότερον] 1109b, 14—26 ‖ 1127a, 10. εἴρηται] 1126b, 14—16 ‖ 1128b, 35. ἐν τοῖς ὕστερον] 1145a, 15—1152a, 36 ‖ 1129b, 11. ἦν] a, 32 sqq. ‖ 1130b, 28. ὕστερον] si b, 6—29 Eudemo tribuenda sunt, in deperditis ultimis Ethicorum Eudemiorum capitibus: certe quae in Nic. 1179b, 20—1181b, 12 leguntur non satis complent promissi summam, magis ad eam quadrant Pol. 1276b, 16 sqq. 1278b, 1 sqq. 1288a, 32 sqq. 1293b, 1 sqq. 1328b, 33 sqq. 1333a, 11 sqq. 1337a, 3 sqq. 11 sqq. 1310a, 12 sqq. cf. 1260b, 13 sqq. ‖ 1132a, 17. ἦν] v. 14 sq. ‖ λέγομεν] 1131a, 10—14 ‖ 1133a, 26. πρότερον] v. 19 sqq. ‖ 1134b, 6. πρότερον] 1130a, 3 sq. ‖ 14. ἦν] v. 30 sq. 35 ‖ 15. ἦσαν] v. 1 sqq. ‖ 1135a, 23. πρότερον] 1111a, 22—24 vel potius E. E. 1223a, 23—1225b, 17. cf. inprimis 1224b, 13 sqq. 1225b, 1—10 ‖ 1139a, 3. πρότερον] 1102a, 27 sqq. ‖ 1140a, 21. εἴρηται] v. 9 sq. ‖ 1142a, 24. εἴρηται] 1141b, 9—16 ‖ 1144a, 31. εἴρηται] videtur hoc inter 1142b, 30 et 31 in lacuna periisse, cum neque v. 8. neque 20 sq. neque 24—26 satis respondeant ‖ 1145a, 34. ὕστερον] 1148b, 19 sqq. ‖ 35. πρότερον] 1103a, 17—1138b, 13 ‖ 1146a, 8. πρότερον] 1140b, 4 sqq. 20 sq. 1141b, 9 sqq. 1142a, 23 sqq. 1144a, 29 sq. 1144b, 32—1145a, 2 ‖ 1147b, 11. ἦν] a, 10—24 ‖ 28. ἔθεμεν] 1118a, 23 sqq. ‖ 1148a, 5. λέγομεν] 1117b, 27—1118b, 7 ‖ 25. πρότερον] v. Prolegg. p. XVII. n. ** ‖ 1149b, 27. κατ' ἀρχάς] 1148b, 15 sqq. ‖ 1150a, 11. πρότερον] 1118a, 23 sqq. ‖ 1150b, 29. ἐλέχθη] a, 21 sq. ‖ 31. ἠπορήσαμεν] 1146a, 31—b, 2 ‖ 1151a, 33. πρότερον] 1146a, 16—21 et 21—31, cf. 13—15 ‖ 1152a, 8. δέδεικται] 1144a, 29—b, 1. 1144b, 30—1145a, 6 ‖ 13. ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις] 1144a, 23—b, 4 ‖ 1152b, 5. ἔθεμεν] 1104b, 8 sq. vel potius E. E. 1220a, 34. 1221b, 39 sq. 1222a, 10—17. b, 9 ‖ 1155b, 16. ἔμπροσθεν] ut videtur, 1108b, 30 sqq., si spuria sunt verba 15. εἴρηται — 16. ἔμπροσθεν, sin genuina, loco deperdito ‖ 1157b, 26. πολλάκις] 1156b, 7 sqq. 30 sqq. 1157a, 16—33 ‖ 1158a, 33. εἴρηται] 1156b, 13 sqq. 1157a, 1—3 ‖ b, 5. εἴρηται] 1157a, 3 sqq. ‖ 1159a, 9. εἴρηται] 1155b, 31 ‖ b, 25. ἐν ἀρχῇ] 1155b, 22 sqq., quamquam haud plane eadem ibi leguntur ‖ 1161b, 11. εἴρηται] vel 1159b, 31 sq. vel si πάσῃ recte ci. Rr. (v. Addenda), 1159b, 29 ‖ 1162a, 34. ἐν ἀρχῇ] 1156a, 6 sqq. ‖ 1163b, 12. εἴρηται] 1159a, 35—b, 2, cf. 1158b, 27 sq. 1162b, 4 ‖ 33. εἴρηται] v. 12 locisque ibi ci-

tatis ‖ 1164a, 12. *εἴρηται*] 1163a, 21 sqq. cf. 1157a, 10 sqq., at prorsus eadem ne ibi quidem dicta sunt ‖ 35. *εἴρηται*] 1162b, 6—12 ‖ 1165a, 2. *εἴρηται*] 1164b, 30 sqq. ‖ 12. *πολλάκις*] 1094b, 11—27. 1098a, 26 sqq. 1103b, 34 sqq. cf. 1109b, 14—26. 1126a, 31—b, 9 ‖ b, 6. *ἐν ἀρχῇ*] 1157a, 3 sqq. 1158b, 4 sq. 1162b, 23 sqq., quamquam similia tantum, non penitus eadem his locis inveniuntur ‖ 1165b, 16. *εἴρηται*] 1156b, 20 sqq. 34 sq. 1157b, 36. 1158b, 28. 1159b, 2 sqq. ‖ 30. *ἦν* et 31. *εἴρηται*] 1157b, 17—24. ‖ 1166a, 12. *εἴρηται*] 1113a, 32 sq. ‖ 34. *ἀφείσθω ἐπὶ τοῦ παρόντος*] cf. 1168a, 28—1169b, 2 ‖ b, 32. *πρότερον*] 1155b, 34 sqq. ‖ 1168b, 5. *εἴρηται*] 1166a, 1—34 ‖ 1169b, 29. *ἐν ἀρχῇ*] 1098a, 5 sqq. 15 sq. b, 31 sqq. ‖ 32. *ἐν ἀρχῇ*] 1099b, 10 sqq. ‖ 1170a, 15. *εἴρηται*] 1113a, 22—33 ‖ 25. *τοῖς ἐχομένοις*] 1172a, 16—1176a, 29: vix certum aliquem huius dissertationis locum respicit interpolator ‖ 1175b, 22. *εἴρηται*] v. 1 sqq. ‖ 1176a, 32. *τίθεμεν*] cf. 1094a, 18—22 cum 1095a, 15 sqq. ‖ *τὰ προειρημένα*] 1097b, 22—1102a, 4 ‖ 33. *εἴπομεν*] 1098b, 31 sqq. cf. 1095b, 31 sqq. 1100a, 8 sq. b, 28—30. 1102b, 3 sqq. ‖ 1176b, 2. *ἐν τοῖς πρότερον*] 1098a, 5 sqq. ‖ 25. *πολλάκις*] 1113a, 32 sq. 1170a, 14 sqq. 1176a, 15 sqq. cf. 1166a, 12 sq. ‖ 1177a, 11. *πρότερον*] 1176a, 35—b, 9 ‖ 18. *εἴρηται*] v. n. ad h. l. ‖ 19. *τοῖς πρότερον*] 1098b, 17 sq. 1099a, 29 sqq. 1102b, 13 sq. 1103a, 1 sqq. 1139a, 6 sqq. 1140b, 25 sqq. 1141a, 16 sqq. 21 sqq. 1143b, 33 sqq. 1144a, 1 sqq. 1145a, 6 sqq. 1173b, 16 sqq. 1174b, 20 sqq. 1175b, 36 sqq. 1176b, 25 sqq. ‖ 1178a, 4. *πρότερον*] nisi fallor, 1168b, 31 sqq., ut *λεχθὲν* illud ad ultima tantum verba v. 7. *εἴπερ τοῦτο μάλιστα ἄνθρωπος* spectet ‖ 1180a, 14. *εἴρηται*] 1179b, 31—1180a, 5 ‖ b, 22. *εἴρηται*] v. 15 sq.

A	B	C	D	x
1146 b, 14. ἔστι — 24. δέ.	1146 b, 8. πρῶτον — 14. ταύτης.			
	1146 b, 24. περὶ — 27. εἰδέναι.	1146 b, 27. εἰ — 30. Ἡράκλειτος.		
	1146 b, 31. ἀλλ' — 1147 a, 9. θαυμαστόν.	1147 a, 10. ἔτι — b, 9. ἀκούειν.		
	1147 b, 9. ἐπεὶ — 17. αἰσθητικῆς (?).			
				1147 b, 18. περὶ — 20. εἰρήσθω.
	1147 b, 20. πότερον — 23. φανερόν.			
	1147 b, 23. ἐπεὶ — 1148 a, 17. προαιροῦνται. **.	1148 a, 22. ἐπεὶ — 14. φαμέν. **. 1150 a, 25. τῶν — 27. ἀλλήλων. **.		
	17. διὸ — 22. ἰσχυρά.	1148 b, 27. παντὶ — 31. ἀκρατοῦς.		
				1149 b, 23. ὡς — 26. δῆλον.
	1149 b, 27. αὐτῶν — 29. νοσήματα.		1148 b, 15. ἐπεὶ — 34. ἔθος.	
	1149 b, 30. τούτων — 1150 a, 5 ἀρχή.	1149 a, 12. τούτων — 20. μόνη.	1148 b, 34. τὸ — 1149 a, 12. νοσηματώδεις.	
				1150 a, 6. παραπλήσιον — 8. θηρίον (= 3—5).
		1149 a, 21. ὅτι — 24. δῆλον.		
		1149 a, 24 ὅτι — b, 23. ὕβρις.		
1152 a, 25. ἔστι — 27. δυνάμεως.	1150 a, 9. περὶ — 16. χείρους.	1150 a, 16. ἐπεὶ — 24. προαίρεσιν. 31. τῶν — b, 19. ἐστίν.		
	1150 b, 19. ἀκρασίας — 28. φαντασίᾳ.			
				1150 b, 29. ἔστι — 36. λανθάνει.*)
1151 a, 1. αὐτῶν — 5. πολλοί.**)	1152 a, 27. εὐιατοτέρα — 33. εἶναι.			
				1151 a, 5. ὅτι — 11. δέ.*)
	1151 a, 19. σώφρων — 28. φαύλη.**)	1151 a, 11. ἐπεὶ — 18. ἀρχήν.**)		
				1151 a, 29. πότερον — b, 22. αἰσχράν.
	1151 b, 23. ἐπεὶ — 1152 a, 6. οὐκ οἰόμενος.			
	1146 a, 4. φρονήσεως — 9. ἀρετάς.	1152 a, 6. οὐδ' — 14. προαίρεσιν.		
				1152 a, 14. οὐδὲ — 24. χρωμένη.

*) Membra aut ita: 1150 b, 35. καὶ ὅλως — 36. οὐ λανθάνει + 1151 a, 6 sqq. τὸ sqq. = 1151 a, 5. ὅτι — 6. ἴσως aut ita potius: 1150 b, 35. καὶ ὅλως — κακίας + 1151 a, 6 sqq. τὸ sqq. = 1151 a, 5. ὅτι — 6. φανερόν + 1150 b, 36. ἡ μὲν — οὐ λανθάνει + 1151 a, 6. ἀλλὰ πῇ ἴσως ordinanda aut 1151 a, 5 ὅτι — 6. ἴσως a compilatore adiecta esse conicit Wilson, at nulla harum rationum omnes offensiones tolli ipse concedit.

**) Haec sunt falsissima: perversa interpretatione continuationem sententiarum ipse demum corrupit Wilson: nam ἀρετή 1151 a, 15 non ad ἐγκράτειαν tendit, sed ad σωφροσύνην.

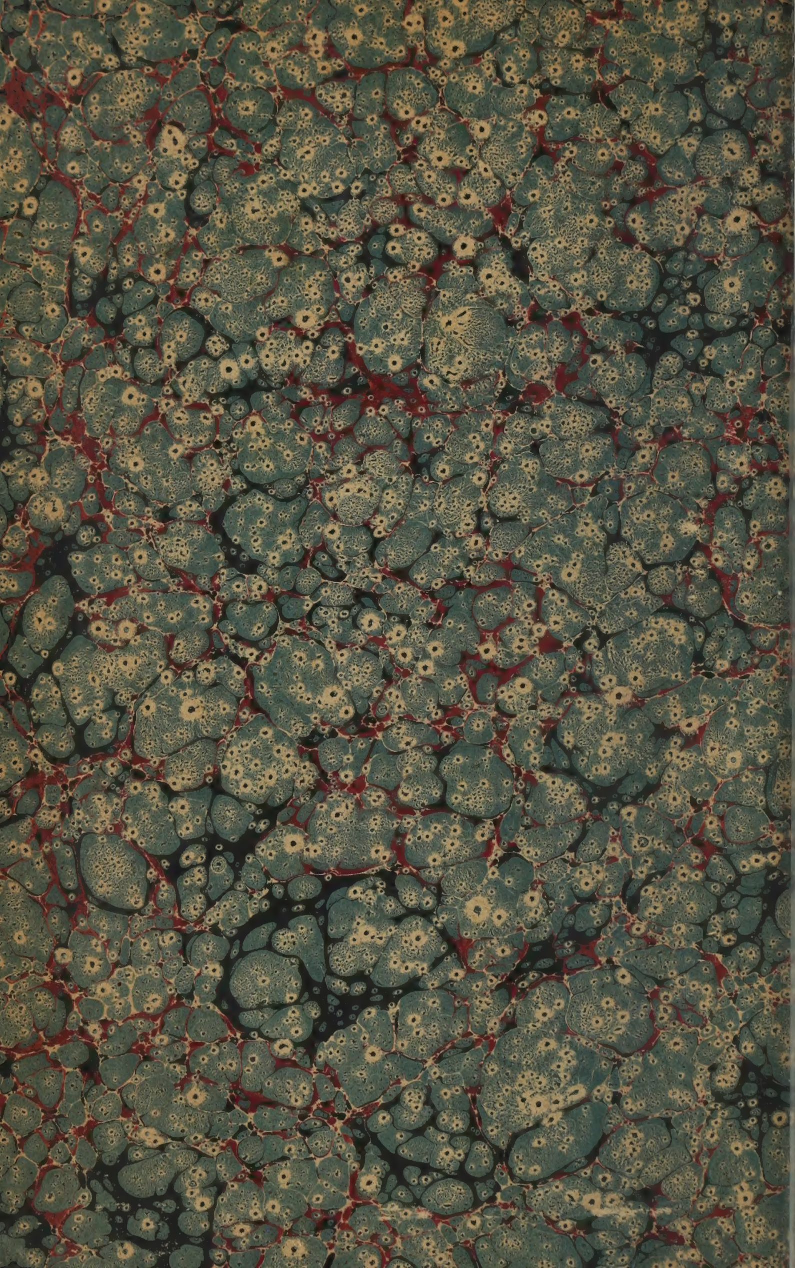

17878

comachea.

Aristoteles - Ethica Nicomachea.